DE NEDERLANDSCHE LEEUW

MAANDBLAD

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP
VOOR GESLACHT- EN WAPENKUNDE

1979
96 STE JAARGANG

INHOUD

1979

Bestuursberichten 1-3; 65, 66; 289, 290; 385,386
Jaarverslag 1978 201-203
Notulen van de Algemene Ledenvergadering, gehouden op 25 november 1978 in het gebouw van de gemeentelijke archiefdienst te Rotterdam . . . . . 66— 70
Notulen van de Buitengewone Algemene Ledenvergadering, gehouden op 20 december 1978 op het Bureau van het Genootschap te 's-Gravenhage 70, 71
Notulen van de Algemene Ledenvergadering, gehouden zaterdag 19 mei 1979 in Museum Beeckestijn te Velsen-Zuid 290-293
Aanwinstenlijst der bibliotheek 204-2 10
Drooger, J., Het 19de-eeuwse 'geslacht Van Wezeveld (geïll.) 139-146
*Ettro, **F. J. van,*** De Bourgondiërs waren zuinig met leeuwen (geïll.) 146-155
Hammen, Dr. ***L. van der,*** De afkomst van Johannes van der Hammen en zijn verwanten te Leiden 161-199
*Hartog, **H. R. Koobs de,*** Het Van Gelre-merk (geïll.) 313-355
*Helbergen, **G. A. P. van,*** Het riddermatige geslacht Van Helbergen 1190-1540 (geïll.) . . . . 387—399
***Korf,** J. C.,* Het Beeningerland (geïll.) 293-298
Lohman, Jhr. Mr. *R.* C. C. ***de** Savornin,* De oudste generaties van het geslacht Brender à Brandis. 137-139
Id., Wecke, een genealogisch verwaarloosde officiersfamilie 298-302
*Mac **Lean,*** Dr. *J.,* Lamy (van Dunkenny) . . . . . 20— 32
Robaard, Drs. ***F. H.,*** Sticht 129-136
Schaap, Ds. ***J. W.,*** De burggraven van Groningen 71-104
Schouwenburg, Dr. Ir. *K.* ***L. van,*** Bijdrage tot de genealogie van het geslacht Jorissen uit Wesel (geïll.) 211-278
Spierings, Drs. *Mechelien* ***H. M.,*** Spierinc (x) in Brabant . . . . . 3— 20
*Wijnaendts van Resandt, **W.,*** Losse aantekeningen uit allerlei archieven 399-408
Boekbespreking 54-56: 118; 311, 312: 369-375: 415, 416
Inhoud van buitenlandse boeken en tijdschriften, door Tha. J. van Alff 119-125, 375-380
Lexicografisch Naamregister, door Drs. W. E. Smelt 4 17-424

Korte mededelingen:

Het 'geslacht Sierksma (14e tot 18e eeuw) 32-52, 111-116, 356, 357.
Bevolkingsregisters van Alphen van 1800-1850 53.
Het wapen der gemeente Neerijnen (geïll.) 53, 54.
Een portretgroep van het gezin van Johan van Isselmuden en Theodora van Essen (geïll.) 109, 110.
Grafmonument Dr. J. N. Ramaer, 1817-1887 110, 111.
Het wapen van Werkendam (geïll.) 117.
Paalvair 117, 118.
Het Alkmaarse Regeringsgeslacht Kloek (geïll.) 155-159.
Het wapen van het Waterschap de Groote Waard (geïll.) 159, 160.
De Zuil (geïll.) 278-281; 357, 358.
Het nieuwe gemeentewapen van Vlijmen (geïll.) 281-284.
Het wapen van de nieuwe gemeente Stede Broec (geïll.) 284-286.
Portretgroepen Van Isselmuden tot de Rollecate (geïll.) 302-304.
Siccama 305, 306.
Het wapen van het geslacht De Bruijn (Ameide) (geïll.) 306-309.
Een tweetal families Gout in het land van Poortugaal en het geslacht (Van) Goutswaert 309-311
Fischer 355.
De kroon op het gemeentewapen 358-361.
Uniedaalders (geïll.) 361-363.
Het gewijzigde wapen van de gemeente 's-Hertogenbosch 363-367.

Het wapen van de nieuwe gemeente Wester-Koggenland (geïll.) 367, 368.
Het wapen van het waterschap De Oude Veenen (geïll.) 368.
Het wapen van het waterschap Noordwoude (geïll.) 368, 369.
Het wapen van het waterschap Groot-Haarlemmermeer (geïll.) 408-411.
Het wapen der gemeente Lelystad (geïll.) 411, 412.
Het wapen van de nieuwe gemeente Hefshuizen (geïll.) 412-414.
Het wapen van het waterschap De Gouwelanden (geïll.) 414.

Vragen en antwoorden:

Berkhoudt (Berkhout, Berghout e.a.) 126.
Boesbergen 382, 383.
Boode (, de) 380, 381.
Brienen, van 56, 57.
Cabri 286.
Cleerdin (Clairdin) 126.
Cleijnpenningh 288.
Coehoorn, van 126, 127.
Cruset 38 1.
Delfgaauw 383, 384.
Drekhagen 160.
Fransy 381, 382.
Fullenius 126, 127.
Gelder(en), van 382, 383.
Haas, de 286.
Hamond, de 127, 128, 384.
Heuvel, van den 287, 288.
Houweling (, van) 383.
Knikman 57, 383.
Knoust 288.
Kooij, van der 383, 384.
Linde(n), van der 127, 128, 384.
Noot 288.
Overvest, van 62.
Pothoff 57, 58.
Radas 160.
Rogerij 383.
Roos, de 58.
Schüler 288.
Schuyt 58-60.
Silvolde, van 60.
Smit 60-62.
Spieringh 62.
Swalve (S(ch)albe) 62, 63.
Vechten, van 380, 381.
Welvelde, van 381.
Wesepe, van (Overijssel) 63.
Wierts 126, 127.
Wies 63, 64.
IJserman 199, 200.
Zeeman 286.
Burgenboek van Wageningen 64.
Heraldieke kleuren op luiken 64.
Herkenning van burgers door tolgaarders 64, 128.

DE NEDERLANDSCHE LEEUW

MAANDBLAD VAN HET

Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde,

BESCHERMHEER Z.K.H. DE PRINS DER NEDERLANDEN

Dit blad verschijnt maandelijks en wordt aan alle leden van het Genootschap toegezonden

Bijdragen en correspondentie, bestemd voor het Maandblad, gelieve men te richten tot de Hoofdredacteur Mr. 0. Schutte, *p./a. Zeestraat 71 b, 2518 AA 's-Gravenhage.*

De jaarlijkse contributie (abonnement.) ad *f* 50,— gelieve men steeds vóór 1 februari te voldoen door storting op postrekening no. 20910 ten name van de penningmeester van het Genootschap te 's-Gravenhage.

Correspondentie, bestemd voor het Bestuur, gelieve men te richten tot de Secretaris Mevrouw J. Barones van Dedem-Weyschedé, ***Laan van Koot 43, 2244 AT Wassenaar.***

Alle overige correspondentie (niet bestemd voor Bestuur of Redactie), zomede opgaven van adresversndering, te richten aan de heer E. J. C. Boutmy de Katzmann, conservator van het Genootschap, ***Bleyenburg 5, 2511 VC 's-Gravenhage.***

Betalingen aan de Bibliotheek dienen te geschieden op postrekening no. 487073, ten name van de Bibliotheek van het Genootschap te 's-Gravenhage.

De redactie van het Maandblad wijst er nadrukkelijk op, dat zij niet aansprakelijk is voor de strekking of de inhoud der ondertekende stukken.

No. 1/2 **XCVIe Jaargang** **januari-februari 1979**

BESTUURSBERICHTEN.

Het bestuur geeft met leedwezen kennis van het overlijden van de Heren F. L. Hartong en Ir. W. J. de Kock van Leeuwen, respectievelijk sedert 1951 en 1954 gewoon lid van het Genootschap.

Tot **lid zijn benoemd:**	**Voorgesteld door:**
B. A. TEN NOEVER BAKKER, *Ridderspoorweg 274, 2565 AT 's-Gravenhage.*	E. J. C. BOUTMY DE KATZMANN, *'s-Gravenhage.*
M. W. J. BARONESSE VAN BOETZELAER geb. WALLER, *Beukenlaan 2, Lunteren.*	DE SECRETARIS VAN HET GENOOTSCHAP.
R. BOOT, *Mr. Tripkade 51, Utrecht.*	Mr. G. J. DE LINT, *'s-Gravenhage.*
J. W. BOUMAN, *Kannenburg 311, 7423 AC Deventer.*	Mevr. A. 1. MENALDA geb. VAN DER HOEVEN, *Breda.*
0. A. M. W. HARTONG, *Kalkwijck 21, Hoogezand.*	Drs. C. 0. A. BARON SCHIMMELPENNINCK VAN DER OYE, *Ellecom.*
M. MASSET, *Pruylenborg 185, Zwijndrecht.*	Mr. Dr. V. A. M. VAN DER BURG, *Zeist.*
Ir. W. H. VAN OORDT, *Vijverlaan 30, 3062 HK Rotterdam.*	Mr. L. V. LEDEBOER, *Heemstede.*
W. STAM, *Pijperring 108, 2625 EJ Delft.*	E. J. C. BOUTMY DE KATZMANN, *'s-Gravenhage.*
Mevr. J. VERHEGGEN geb. FINDHAMMER, *Eeneindseweg 61a, 5674 TJ Nuenen.*	J. H. A. VERHEGGEN, *Nuenen.*
Dr. J. CH. W. VERSTEGE, *Roelofsstraat 40, 's-Gravenhage.*	Prof. Mr. E. A. VAN NIEWENHOVEN HELBACH, *'s-Gravenhage.*
Drs. A. W. WENTHOLT, *Demmerkamp 9, 7524 CL Lonneker/Enschede.*	Jhr. Mr. R. C. C. DE SAVORNIN LOHMAN, *Zutphen.*
Mr. M. P. WEIJERMAN, *Violenweg 3, 's-Gravenhage.*	Mr. E. IDEMA GREIDANUS, *'s-Gravenhage.*

Tot lid zijn benoemd:

E. M. J. CABRI,	1800 Vievoorde, België, *Sint Annalaan* 134.
Mr. C. P. VAN EEGHEN,	2597 ED 's-Gravenhage, *Ruychrocklaan 230.*
G. TH. M. LEMMENS,	6511 VK Nijmegen, *Lage Markt 69.*
A. J. MENSEMA,	8023 AC Zwolle, *Vondelkade 30.*
Jhr. P. F. DE RANITZ,	2281 EA Rijswijk, Prins *Hendriklaan 25.*
Mevr. Dra. E. DE RANITZ-LABOUCHERE,	2281 EA Rijswijk, Prins *Hendriklaan 25.*
J. TEEUW,	3334 SR Zwijndrecht, *Leeuwerikplein 58.*
Mej. E. J. TEMMINCK,	2312 AE Leiden, *Studentenflat, Morsweg 50.*

Adreswijzigingen:

C. M. VAN BEUNINGEN,	2585 TP 's-Gravenhage, *Celebesstraat 98.*
J. C. C. BORLEFFS, Med. Drs.,	2641 TE Pijnacker, *Oudlaan* 53.
Mr. M. W. VAN BOVEN,	2562 BH 's-Gravenhage, *Beeklaan 388.*
B. W. HOPPERUS BUMA,	3509 VP Utrecht-Veldpost, *Off.mess, 41 Tankbat., NAP0 871.*

Mr. H. G. VAN EVERDINGEN,	1213 VA Hilversum, *Laapersweg* 12.
Dr. G. FAFIË,	3765 BW Soest, Veenbesstraat 742.
E. F. BARON VAN ITTERSUM,	2172 EX Sassenheim, *Kagersingel* 9.
C. H. DE KONING,	2504 AH 's-Gravenhage, *Postbus 43334.*
Ir. N. KOOMANS,	6531 AV Eindhoven, *Javalaan* 18.
Mr. W. STORM VAN LEEUWEN,	2324 AR Leiden, *Joseph Haydnlaan* 57.
R. J. LIGTHELM,	3011 TD Rotterdam, *p/a Havenziekenhuis, Haringvliet 2.*
J. A. M. VAN DER LOO,	3016 AJ Rotterdam, *Westzeedijk 128.*
C. VAN MEEUWEN,	5263 AB Vught, *Aert Heymlaan 36.*
D. G. E. MIDDELBURG,	2766 Estoril Codex, Portugal, *Apartado 22.*
W. C. E. K. J. G. BARON VAN OLDENEEL TOT OLDENZEEL,	4834 PH Breda, *Wildenborgstraat 27.*
R. WESSELMAN,	4813 HM Breda, *Ambachtenlaan 98.*
Mevr. J. M. C. WILBERS geb. SPARNAAIJ,	3815 LB Amersfoort, *Trekvogelweg 83.*

Spierinc (x) in Brabant,

door DRS. MECHELIEN H. M. SPIERING%

I. Spierinc van Dinther.

Stamboom-onderzoekers in het verleden waren steeds zoekende naar de „stamvader" van een geslacht en de stamvader van *„Spierinc(x)"* meenden sommigen ontdekt te hebben in de mysterieuze *Wouter Spierinck*, die tussen 1197 en 1212 voorkomt in een aantal oorkonden, meestal als getuige. Vooral zijn optreden als getuige bij de belangrijke tol-verdragen tussen o.m. Brabant en Gelre in 1203 (zie de betreffende oorkondenboeken) hebben *Wouter Spierinck* hoog aanzien gegeven. Omdat hij nergens wordt verbonden aan enig vast goed of heerschap of zelfs maar waardigheid, behalve dan aan het feit dat hij een „welgeboren" en „vrij" (edel) man was, heeft men hem dankbaar aan de oorsprong van vele Spiering-stambomen geplaatst en de „adeldom" van soms heel veel later levende families *Spiering* bij hem laten beginnen.

Vooral de *Spiering'en van Aalburg* heeft men menen te kunnen herleiden tot *Wouter Spierinck*. Gezaghebbende oude kroniekschrijvers zoals Scriverius, Groen en Van Oudenhoven, verklaarden immers dat de *Spiering'en* zijn voortgekomen van de heren van Heusden en Aalburg had tenminste mee dat het vlakbij Heusden was gelegen, Intussen wordt *Wouter Spierinck* geen „van Aalburg" genoemd en het zou interessant zijn eens, een inventaris op te maken van alle *Spierincs'en* die reeds in de 12de en 13de eeuw vermeld worden. In dit artikel zullen we ons echter beperken tot een familie, van betrekkelijk kleine omvang, die afstamde van een *Wouter Spierinck*, namelijk het geslacht *Spierinc van Dinther.*

Over deze familie schrijft een oud Brabants Wapenboek je daterend van omstreeks 1588 [1]: *„Dienter* ofte *Spierinck* zijn gecomen van heer *Walter Spierinck*, ridder, zoon van heer *Johan* die vierde, heer ende baron *van Heusden* ende van vrou *Lucia* des heren dochter *van Hoerne*, welcke heer van Heusden sterft anno 1192". Teschenmachers Klevische und Jülichsche Jahrbücher zeggen dat *Jan* de vierde in 1193 huwde met *Lucia* gravin *van Hoerne* en dat *Wouter* of *Walter Spiring* in 1216 huwde met een jonkvrouw *Van der Leck*. Volgens baron Van Spaen zou dit zijn *Jenneke Henricksdochter van der Leck.*

Het is niet onze bedoeling dit echtpaar hier als de werkelijke stamouders van *Spierinc van Dynther* op te voeren. Wel zullen we in ordelijk verband plaatsen wat we uit authentieke, eigentijdse bronnen over deze familie aan de weet zijn gekomen [2].

Om te beginnen wordt bij verkoop van het goed te Baast in Beerse aan de abdij van Tongerloo genoemd de weduwe *Spirincs de Dynther*, als één dergenen die uit dit goed betaald moeten worden [3]. De datum van deze akte is 9 augustus 1317. Het zou dus kunnen zijn dat zij is *Katelijn*, de weduwe *Spiringh*, die vermeld staat in het hertogelijke cijnsboek van 1340, met de aantekening „divisum est" [4]. In ditzelfde cijnsboek treffen we ook aan *Spiringus van Boeghe*, en wel tweemaal, waarvan éénmaal als opvolger van de jonkvrouw *Aleit van Ghestel*, die rond 1294 enige malen genoemd wordt in oorkonden van Tongerloo, in verband met *Gerard van Bergeik* [5].

Boeghe of Boegt, tegenwoordig Beugt, is een gehucht onder Dinther. Ook thans staat aldaar nog een huis, waarin men een oud ridderhof kan herkennen en dat we hieronder zullen terugvinden in de deling van de goederen van *Jan Spierinc van Dinther.* daarom *Spiringus van Boeghen* uit het cijnsboek vereenzelvigen met *Waltherus dictus Spierinck de Boegen*, die optreedt in een oorkonde van heer Walraaf van Benthem, heer van Heeswijk, waarin deze op 11 juli 1336 belooft zijn borgen schadeloos te houden, [6] voor een schuld aan *Jan van Hesebeen*. Deze borgen zijn heer Otto heer *van Cuyck*, heer *Lodewijck van Berlaer*, ridder, heer *Henrick van Boxstel*, waarna de rij wordt gesloten door *Waltherus dictus Spierinck de Boeghe*. Of deze *Wouter Spierinck* dezelfde is als de *Wouter Spierinck*, die in de lijst van Butkens [7] als schepen van 's-Hertogenbosch wordt genoemd in het jaar 1338, blijft te betwijfelen.

In 1370 delen voor schepenen van 's-Hertogenbosch [8] de kinderen van wijlen *Wouter Spierinc van Dinther* de goederen van hun oom (?), wijlen heer *Aernt van Dynther*, ridder. Het zijn *Jan Spierinc* en zijn broer *Roelof* [9], zoons van wijlen *Wouter Spierinc van Dynther*, *Dirck van Ghemert* als man van *Sophie*, dochter van wijlen *Wouter Spierinc*, en *Jan Spierinc* en zijn zuster *Dircxke*, kinderen van wijlen *Dirck van Dynther*,

1) R.A. 's-Hertogenbosch, Collectie Aanwinsten 1892, nr. 195, blad 24.

2) Voornamelijk de Bossche Schepenprotocollen, R.A. 's-Hertogenbosch. (nrs. 1175 en volgende, van de jaren vanaf 1368).

3) M. A. Erens, De oorkonden der Abdij Tongerloo, 1948/50, deel 11, nrs. 536 (9 aug. 1317) en 539 (22 sept. 1317).

4) A.R.A. Brussel, Rekenkamer, nr. 45038/39, blad 30 vso. (van het jaar 1340).

5) Erens, l.c. onder meer nr. 314 (22 april 1299) en nr. 429 (9 jan. 1311).

6) G.A. Helmond, Huisarchief Helmond, oorkonde nr. XVII (11 juli 1336).

7) F. C. Butkens, Trophées etc. du Brabant, Antwerpen 1641, deel 11, p. 548.

8) 's-Hertogenbosch R. 1175, f. 208 vso.-209 (6 dec. 1369).

9) In de tekst staat éénmaal *„Dirck"* i.p.v. *Roelof*, doch uit de vervolgen is duidelijk dat het *Roelof* moet zijn.

Deze goederen bestaan uit de helft van het goed Baeschot, cijnsen in Bergeik, Lommel en Gestel (Luiks-Gestel) en de helft van de watermolens in Bergeik. De delenden doen beloften van lijfrenten aan joffrouw *Katelijn,* dochter van wijlen *Wouter Spierinc* en non in het klooster Bynderen, en regelen een betaling aan *Katelijn,* natuurlijke dochter van wijlen heler *Jan van Dynther,* kanunnik van Hilvarenbeek, zoals die indertijd beloofd was door wijlen heer *Aernt van Dynther.*

Bij de goederen behoort ook leengoed, leenroerig aan het hof te Vliermael en dat heer *Aernt* te leen hield van de graaf van Loon. Het betreft de jurisdictie over het dorp Gestel (Luiksgestel) in de heerlijkheid van Eike (Bergeik). De akten van verheffing staan ingeschreven in de registers van de Leenzaal van Kuringen in het Rijksarchief te Hasselt [10]). In 1364 verhief *Uleke van der Aa* als weduwe van heer *Aernt van Dynther* dit leen, zodat onze conclusie mag zijn dat dit echtpaar kinderloos was en dat de bovengenoemde deling volgde op het overlijden van *Uleke.* Bij het volgende verhef in 1367 door *Jan Spirinc van Dintheren* wordt dit leen omschreven als „een derde in de hoge en lage justitie van het dorp Ghestel bij Eickelberghe met zijn toebehoren, gelegen in de heerlijkheid van Eijcke". In dit leen wordt *Jan Spierinc* opgevolgd in 1388 door zijn zoon *Dirck* en deze later door zijn dochter *Jenneke.*

Na de hoger genoemde deling vinden we *Jan Spierinc,* zoon van wijlen *Wouter Spierinc van Dinther,* in het Bossche schepenprotocol o.m. met de verkoop van een lijfrente aan *Kunigont van Nuwelant* uit het goed ter Molen in Dyessen ter plaatse Baescot, met aankoop van land in Dinther en met verkoop van een roggepacht uit het goed te Boeghe in Dinther [11]).

Enige jaren later, in april 1407, doet joffrouw *Luytgart, we*duwe van *Jan Spyerinc van Dynther,* voor haar zoons *Dirck* en *Aernt* afstand van lijftocht uit alle goederen van wijlen *Jan,* met daarbij de huizinge met de grachten ter plaatse Beughe waar *Jan Spierinc* op woonde [12]), waarna de goederen door de zoons gedeeld worden. Daarbij is o.m. sprake van een pacht uit de watermolens in Bergeik, cijnsen uit erven in Lommel, de rechten uit de heerlijkheid en het dorp Ghestel bij Lommel en hoeven en landerijen in Dynther en Vechel. Aan *Dirck* komt o.m. de hoeve Beughe, aan Aernt het goed ten Wijngarde in Dinther; joffrouw *Luytgart* mag op de huizinge in Beughe blijven wonen,

Behalve genoemde zoons had *Jan Spierinc* nog een dochter *Beel,* die van haar moeder *Luytgarf* bij gelegenheid van haar huwelijk met *Willem van den Wijngarde* het goed Velthoven in Deurne (dat joffrouw *Luytgart* als weduwe van *Jan Spierinc had* gekocht van *Willem van der Aa)* ten huwelijk krijgt. Bij die gelegenheid belooft *Willem van den Wijngarde* dat goed en tevens de „halve Bokel" (Boekel?) en de tienden in Doerne van wijlen heer *Aernt Vrient,* proost van Wassenberch, in te brengen in de deling van goederen t.z.t. van wijlen *Jan Spierinc* en joffrouw *Luytgart* [13]).

10) R.A. Hasselt, Leenzaal van Kuringen, register nr. 190, blad 24 (1368) en blad 69 (4 feb. 1388), reg. 192, f. 66 vso. (1420) en reg. nr. 193, f. 43 vso. (5 mei 1442). Eveneens in S. Bormans, Le Livre des Fiefs du Comté de Looz, pag. 9 (20 sept. 1366) en pag. 58 (1367).

11) 's-Hertogenbosch R. 1175, f. 227 vso. (6 juni 1370) en 279 vso. (7 aug. 1371), R. 1176, f. 84 vso. (7 juni 1379).

12) 's-Hertogenbosch R. 1185, f. 117 en 120 (= 23 april 1407). Tegenwoordig staat aldaar een landhuis „Zwanenburg"; de oude situatie met gracht en „cloetken" is nog waarneembaar.

13) 's-Hertogenbosch R. 1180, f. 456-457 (mei 1396).

De zoon *Dirck* is gehuwd met joffrouw *Henrixke van Rossum,* zuster (?) van *Goossen van Rossem,* zoon van heer *Jan van Rossum,* ridder [14]); zij hebben een dochter *Jenneke,* die in het huwelijk treedt mat *Jan van Kessel.* Ook heeft *Dirck* een natuurlijke zoon genaamd *Jan Spierinc,* gehuwd met *Katelijn,* dochter van *Henrick Jan Claesse,* van wie hij een dochter *Heylwig* heeft [15]).

De zoon *Aernt,* die zich steeds noemt *Aernt van Dynther,* zoon van wijlen *Jan Spierinc van Dynther,* huwt *Kathelijn,* dochter van *Gerrit van Amstel,* en heeft twee dochters, *Geritke,* gehuwd met *Jan Staeskensz. van Brakel,* en *Marie* [16]).

Roelof (of *Rover),* de tweede zoon van wijlen *Wouter Spierinc van Dynther* en genoemd in de deling van 1370, heeft deelgenomen aan de slag van Baesweiler, onder *Aernt van Crayenhem,* zoals blijkt uit de kwijting wegens schadeloosstelling, welke hij bezegelt met een zegel met drie vierbladen [17]). Hij is een eerste maal gehuwd met *Margriet,* dochter van *Willem van Doerne,* de zoon van heer *Gevaert van Doerne* en *Jut* [18]) en is een tweede huwelijk aangegaan met *Eufemia,* dochter van *Peter Balyaert* en *Liesbeth Groy* (een zuster van heer *Jacob Groy,* kanunnik in Luik). Uit dit tweede huwelijk heeft hij een dochter *Mechtelt,* die huwt met *Willem Henrick Dicbier.* Vermoedelyk uit het eerste huwelijk is er een zoon *Wouter Spierinc,* die in 1425 optreedt namens zijn vader bij een deling door de erfgenamen van wijlen *Franc Splittaf* [19]).

Roelof bezit en bewoont in Dinther het huis ten Wyer, zoals blijkt, wanneer hij een cijns verkoopt uit de windmolen van Doerne, tevens gaande uit dit huis. Hij verkoopt die cijns aan *Goossen Steenwech,* de echtgenoot van zijn nicht joffrouw *Beel van Gemert,* een dochter van *Dirck van Gemert* en van joffrouw *Sophie,* zuster van Roelof, dochter van *Wouter Spierinc van Dinther* [20]).

Deze joffrouw *Sophie,* die met haar echtgenoot *Dirck van* ***Gemert*** in de bovenaangehaalde deling van de goederen van

14) 's-Hertogenbosch R. 1199, f. 302 (26 feb. 1429), R. 1200, f. 245 vso. (19 juni 1430), R. 1194, f. 260 (12 juni 1424). Op laatstgenoemde datum geeft *Goossen* van *Rossum* het versterf van zijn tante joffrouw *Liesbeth,* weduwe van jonker ***Willem van Petersem*** over aan joffrouw *Henricxke,* de weduwe van ***Dirck van Dynther.*** Volgens Butkens, l.c. deel II, p. 221, was een ***Liesbeth van Leefdael,*** dochter van ***Lodewijck,*** zoon van ***Rogier van Leefdael,*** gehuwd met ***Willem van Petersem.*** Voor het geslacht Van Rossem zie men A. P. van Schilfgaarde in: Ned. Leeuw 1953.

15) 's-Hertogenbosch R. 1200, f. 245 vso. (19 juni 1430) en R. 1218, f. 54 (5 juni 1448).

16) 's-Hertogenbosch R. 1194, f. 141 (6 juli 1424), R. 1197, f. 51 vso. (5 dec. 1425), R. 1208, f. 222 vso. (19 maart 1438), R. 1219, f. 230 (14 juni 1449).

17) A. Verkooren, Inventaire des Chartes et Cartulaires, d.d. 21 dec. 1375. Het zegel dat aan deze kwijtbrief (er zijn drie kwijtbrieven) is bevestigd, vertoont een opvallende gelijkenis met het zegel van heer ***Dirck van Dinter,*** ridder, van het jaar 1355 (A.R.A. te Brussel, zegelafgietsel nr. 27823). De drie vierbladen van ***Dirck van Dinter*** worden bij ***Roelof*** in het hart van het schild aangevuld met een vijfpuntige ster. Deze bijzonderheid heb ik te danken aan de heer N. van Dinther te Poortugaal. Een heer ***Diederick van Dinter,*** ridder, en zijn zoon ***Colijn,*** staan in het getijdenboek van de Sint Janskerk te 's-Hertogenbosch (dat circa 1280 begint) als een der eerste ingeschrevenen.

18) 's-Hertogenbosch R. 1178, f. 118 vso. (16 sept. 1389) en f. 364 vso.-365 (10 en 12 maart 1390) en R. 1180, f. 1 (15 aug. 1393).

19) 's-Hertogenbosch R. 1195, f. 142 vso. (3 sept. 1425) en R. 1211, f. 33 en vso. (28 jan. 1441).

20) 's-Hertogenbosch R. 1180, f. 1 (15 aug. 1393) en f. 587 (6 sept. 1396).

Tabel 1. Spierinc van Dintber.

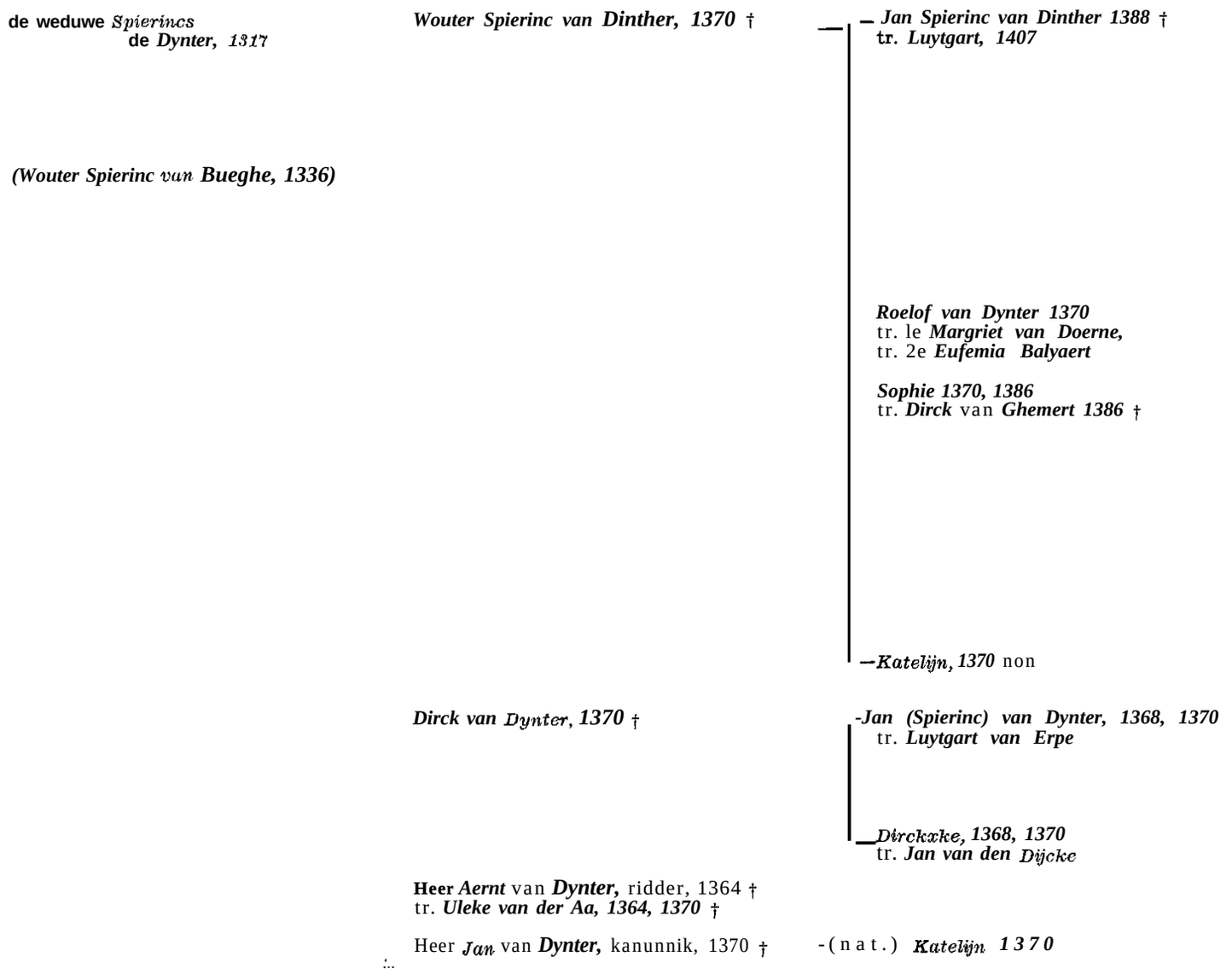

heer *Aernt van Dinther,* op de derde plaats wordt genoemd. emancipeert, als weduwe van ***Dirck,*** in **1386 haar zoon *Dirck,*** die bij die gelegenheid goederen in Gemert ontvangt, die afkomstig zijn van zijn oom, wijlen *Jan van Gemert,* senior, waarin diens echtgenote wijlen ***Margriet van Meer*** dre lijftoch bezat [21]). Enige jaren later emancipeert ***Sophie*** haar zoons *Jan* en ***Wouter Spierinc*** [22]). Deze zoons en *Goossen* ***Steenwech,*** man van haar dochter joffrouw ***Beel van Gemert,*** doen beloften van waarborg bij gelegenheid van het huwelijk tussen ***Dirck van Gemert,*** **hun broer, met *Liesbeth,*** de dochter van ***Jan van Cranenborch,*** de natuurlijke zoon van wijlen heer ***Dirck van Huerne,*** heer van Perweys en Duffel, en van wijlen ***Margriet,*** dochter van ***Henrick Sfakenborch*** [23]).

De derde zoon van ***Dirck van Gemert*** en joffrouw ***Sophie, Wouter van Gemert,*** wordt steeds ***Wouter Spierinc*** genoemd. Hij was gehuwd met een joffrouw *Isentruut,* die goederen bezat in Gelre [24]) en die als weduwe hertrouwt met *Leunis van Gemonde.* Behoudens misschien een dochter ***Wouterke,*** non in een klooster in Roermond, heeft *Wouter* ***Spierinc van Gemert*** twee natuurlijke kinderen: een dochter ***Sophie*** en een zoon ***Dirck,*** die toelagen oatvangen o.m. gaande uit een pacht uit de watermolens in Bergeik [25]).

Jan ***Spierinc*** en zijn zuster ***Dircxke,*** tenslotte, de kinderen van wijlen ***Dirck van Dinther,*** die in de deling van 'goederen van wijlen heer ***Aernt van Dinther*** in 1370, op de laatste plaats genoemd worden, zijn in de Bossche schepenprotocollen slechts moeizaam te volgen. Reeds in 1368 beloven zij een lijfrente uit goederen in Nuland aan joffrouw *Liesbeth,* de natuurlijke dochter van *Gijsbert van Tuyl,* namelijk 200 pond te genieten zolang zij leeft, maar die na haar dood moeten terugvallen aan

21) 's-Hertogenbosch R. 1177, f. 214 (19 nov. 1385).

22) 's-Hertogenbosch R. 1178, f. 263 vso. (27 juni 1390).

23) 's-Hertogenbosch R. 1180, f. 613 (27 okt. 1396) en f. 675 (26 jan. 1397).

24) 's-Hertogenbosch R. 1196, f. 149 (4 juli 1427) en 203 vso. (*Isentruut* wordt genoemd in het archief van het Huis Bergh: men zie de Inventaris van Mr. A. P. van Schilfgaarde).

25) 's-Hertogenbosch R. 1196, f. 149 (4 juli 1427).

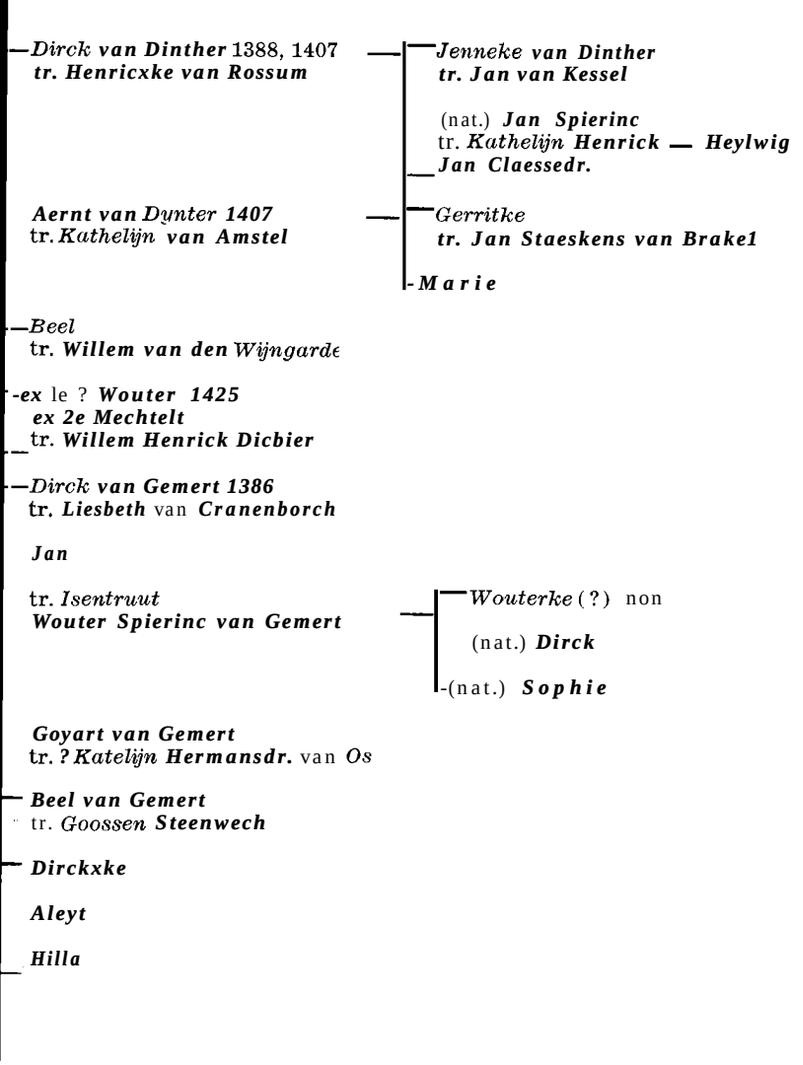

de belovers. Op latere datum geeft *Jan van den Dijcke,* als weduwnaar van *Dircxke,* kwitantie wegens ontvangst van de helft [26]). In latere protocollen ontmoet men herhaaldelijk *Jan van Dynther,* zoon van wijlen *Dirck,* met zijn dochters *Dircxke, Aleyt* en *Hilla,* en *Margriet* dochter van wijlen *Art Aykens, de* weduwe van *Goossen Model Dicbier,* o.m. bij deling van goederen aanbestorven van joffrouw *Aleyt Aykens* [27]). Het is niet zeker dat dit de zoëven genoemde *Jan Spierinc van Dinther* zou zijn; misschien is hij diens zoon.

Daarmee staan we echter meteen voor het raadsel hoe de eigenlijke familienaam luidt. Naar de familieverhouding, die uit de deling van 1370 naar voren komt, zouden *Wouter Spierinc van Dinther* en *Dirck van Dinther* de overleden broers kunnen zijn van de eveneens overleden heer *Jan van Dinther,* kanunnik in Hilvarenbeek, en de overleden heer *Aernt van Dinther,* ridder, wiens goederen in 1370 gedeeld worden door diens neven en nichten. Hebben we dit bij het rechte eind, dan moeten we tot de merkwaardige conclusie komen dat alleen de oudste zonen in deze familie de naam of toenaam *„Spierinc"* dragen. Dit gebeurt eveneens bij een zoon van *Sophie, Wouter Spierinc van Gemert,* zij het dat dit dan niet de oudste zoon is.

Naar de reden van deze wonderlijke naamgeving kan men slechts raden. Een zeldzaamheid is deze gang van zaken niet. In de Bossche schepenprotocollen treft men soortgelijke naamgeving aan met de toenamen *„Rover", „Back"* en *„Luding"* om er slechts enkele te noemen. Soms krijgt men, b.v. speciaal bij *Spierinc* in Nuland, de indruk dat de toenaam verband houdt met het bezit van een bepaald goed. Voor wat betreft de *Spierinc'en* in het land van Heusden, heeft reeds Jhr. Mr. F. Beelaerts van Blokland op dit vreemde verschijnsel gewezen [28]). In één en dezelfde akte van 1398 worden achtereen in Aalburg genoemd: *Claus Spiering Janssoen, Jan Spiering van Aelborch,* zijn zoon, *Jan Spiering Janssoen, Jan Spiering Boijdenssoen, Didderic van Welle, Jan Spieringssoen, Willem Spiering Willemssoen, Didderic van Welle,* zijn broeder *Arnt Claus Speringssoen* en *Claus Spering Andriessoen* [29]).

Voor wat betreft de *Spierincs'en van Dinther* rest ons nog te vermelden dat er tussen 1390 en 1420 nóg een *Wouter Spierinc* voorkomt in diverse akten, die soms *Wouter Spierinc van Dinther* genoemd wordt. Het betreft *Wouter Spierinc,* de brouwer of hoppenbrouwer, wonend te 's-Hertogenbosch, de natuurlijke zoon van *Jan Emontssoen van Dinther.* Deze *Wouter Spierinc is* gehuwd met *Mechtelt,* een der natuurlijke dochters van heer *Willem Voet,* kanunnik te 's-Hertogenbosch, en van *Mechtelt van Boert.* Deze *Wouter* heeft drie dochters, waarvan er een gehuwd is met *Willem van Laervenne* [30]).

11. Spierinc van Heeswijk.

De oudste vermelding van een *Spierinc van Heeswijk* vindt men in een oorkonde van het jaar 1352, waarbij heer *Jan van Benthem,* heer van Heeswijk, de gemene gronden uitgeeft aan de inwonenden. Deze oorkonde wordt bewaard in het archief van de abdij van Berne te Heeswijk [31]). Ook in een akte betreffende de heerlijkheid van Heeswijk, vermeld in het Bossche schepenprotocol van de jaren 1378 e.v., wordt een *Spierinc van Heeswijk* genoemd, dan in verband met *Walraaf van Benthem, de* zoon van heer *Jan.* In dat geval betreft het *Alart,* de zoon van wijlen *Jan Spierinc van Heeswijk* [32]).

26) 's-Hertogenbosch R. 11'75, f. 3 (12 jan. 1368) en R. 1181, f. 109 vso. (22 nov. 1397), waarbij van belang is een akte in R. 1184, f. 194 (30 sept. 1405), waar blijkt dat *Jan van Dynther* gehuwd was met *Luytgart,* dochter van wijlen *Peter van Erpe.*

27) 's-Hertogenbosch R. 1179, f. 398 (29 aug. 1392).

28) Jhr. Mr. F. Beelaerts van Blokland; Een bijdrage tot de Geschiedenis van het geslacht Spiering, uitgave Prov. Gen. van K. en W. in N.-Brabant, 1906.

29) R.A. Hasselt. Abdii Sint Truyen. nr. 6725, blad 28 en vso. (copie van een akte' van 16 aug. 1398).

30) 's-Hertogenbosch R. 1185, f. 304 (8 maart 1408) en 423 (16 aug. 1408) en R. 1209, f. 29 vso. (10 jan. 1439).

31) De oude abdij van Berne, vroeger tegenover Herpt aan de Maas gelegen, bestaat nog voort in de tegenwoordige abdij Berne te Heeswijk.
Van *Jan van Benthem* is een zegel bewaard aan een charter van 29 aug. 1364. vermeld bii A. Verkooren, Chartes et Cartulaires de Brabant, deel IV," p. 102, als mede-zegelaar voor Eduard van Gelre, graaf van Zutphen, na Jan heer van Culemborg en van der Leck.

32) Blijkens die akte, in 's-Hertogenbosch R. 1176, blad 142 van 16 aug. 1380, had heer *Jan* van *Benthem* de heerlijkheid van Heeswijk en half Dinther verkocht aan heer *Dirck de Rover,* waarna *Walraaf,* de zoon van heer *Jan,* deze weer van *Dirck de Rover* terugkocht. Bij deze gelegenheid belooft *Walraaf* een lijfrente o.m. aan *Jan Spierinc van Dinther* en aan *Alart,* zoon van wijlen *Jan Spierinc van Heeswijk.*

Tabel 2. Spierinc van Heeswijk.

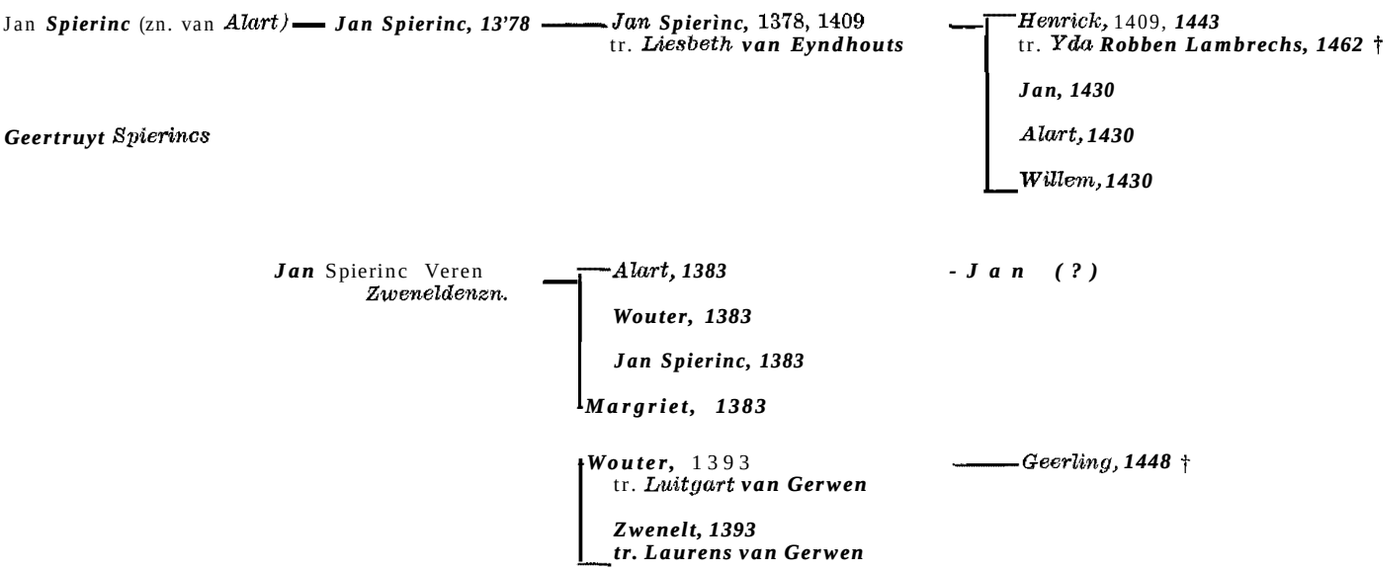

In een akte van iets oudere datum ontmoeten we ***Jan Spierinc van Heeswijk,*** de zoon van wijlen ***Alarf,*** die daags na. St. Andries, dat zou moeten zijn 1 dec. 1378, twintig Brabants dobbel belooft aan zijn zwager ***Geerling van Wafermael*** [33]). In datzelfde protocol op blad 121 vinden we ***Jan Spierinc van Heeswijk*** genoemd met zijn zoon ***Jan,*** terwijl op de volgende bladzijde, blad 121 vso., ***Jan Spierinc van Heeswijk*** aan ***Aernf Boesf*** een pacht verkoopt uit huis met tuin en landerijen in Heeswijk, hem indertijd verkocht door wijlen ***Jan Corfbuuk,*** bij welke verkoop ***Simon van Wafermael*** optreedt als medebelover. Dit gebeurt zaterdags na Pasen, dat is 16 april, 1379. Op diezelfde datum doet verder jonker ***Jan (van Berlaer) van Helmond*** een belofte aan ***Jan Spierinc*** van 50 Brabants dobbel [33]).

Naast ***Jan Spierinc,*** zoon van wijlen ***Alarf,*** met een zwager ***Geerling van Wafermael, Jan Spierinc*** met zijn zoon ***Jan*** en de reeds genoemde ***Alarf,*** zoon van wijlen *Jan* ***Spierinc,*** vinden we nog genoemd ***Jan Spierinc,*** de zoon van wijlen ***Jan Spierinc*** Veren ***Zweneldenzoon*** *van* ***Heeswijk,*** die het versterf van zijn ouders opdraagt aan zijn broer ***Alarf,*** en eveneens diens zuster ***Margrief,*** dochter van wijlen ***Jan Spierinc Zweneldenzoon,*** vrouw van ***Cosfken Jan Noylman,*** die het haar aanverstorven goed van haar ouders opdraagt aan ***Alarf*** én ***Woufer,*** de zoons van wijlen ***Jan Spierinc*** [34]).

Weer in andere akten vinden we melding gemaakt van een betaling indertijd door ***Jan Spierinc van*** *Heeswijk* beloofd uit al zijn goed aan zijn schoonzoon ***Jan Bonarf (van Berchem),*** welke gelofte door diens kleinzoons wordt verhandeld. Op weer latere datum wordt door die kleinkinderen en tevens door ***Woufer Spierinc van den*** *Broeck van Heeswijk* en zijn zuster ***Beel van Dorhouf,*** het versterf dat hen is toegevallen van *Liesbefh* Veren ***Zweneldendochfer,*** weduwe van ***Roelof de Bever,*** verkocht. Tenslotte zijn er nog de erfgenamen van een *Geerfruud* ***Spierincs van*** *Heeswijk* [35]).

Hoe men deze personen in een stamboom van ***Spierinc van*** *Heeswijk* ***zou*** moeten invoegen, is vooralsnog niet duidelijk. Wel kan hier worden opgemerkt dat de namen *„Geerling"* en *„Zwenelt"* voorkomen in het nageslacht van de hierna te noemen ***Wouter Spierinc van Heeswijk,*** echtgenoot van *Luitgart* ***van Gerwen,*** en broer van een ***Jan Spierinc,*** terwijl deze namen niet voorkomen bij de afstammelingen van de hierna te noemen ***Jan Spierinc van Heeswijk.*** Misschien moet de conclusie zijn dat de oudste hiergenoemde ***Spierinc van*** *Heeswijk* tweemaal gehuwd was, waarvan éénmaal met een ***Zwenelf,*** en dat er uit beide huwelijken een zoon ***Jan*** was.

In het jaar 1393 blijkt ***Laurens van Gerwen,*** zoon van wijlen ***Jan,*** gehuwd met *Zwenelt,* dochter van wijlen ***Jan Spierinc van Heeswijk,*** terwijl ***Woufer Spierinc,*** haar broer, gehuwd is met ***Luifgarf,*** de dochter van de zoëven genoemde ***Laurens.*** Aangezien ***Laurens van Gerwen*** in 1390 reeds voorkomt met volwassen kinderen ***Willem*** en ***Liesbefh,*** moeten we concluderen dat ***Zwenelf Spierinc*** de tweede vrouw moet zijn van ***Laurens*** en dat ***Woufer Spierinc*** haar jongere broer is [36]). Dit tweede huwelijk van ***Laurens van Gerwen*** met ***Zwenelf Spierinc is*** dan

33) 's-Hertogenbosch R. 1176. blad 94. De datum op blad 88vso. ***is 9 juf 1379,*** doch de bladen in de oudste Bossche schepenprotocollen liggen niet steeds op de juiste volgorde. De familie *Van Watermael* vindt men o.m. vermeld in oorkonden betreffende het goed Hetsrode, dat afkomstig is van heer ***Willem van den Bossche,*** zoon van heer *Geerling.* Geerling van *Watermael* doet op ***12*** april 1386 afstand van zijn rechten. Men zie: H. van Rooij, Inventaris van het oud archief van het Groot Ziekengasthuis van 's-Hertogenbosch, deel 2, regest nr. 190 e.a.. Men zie ook hetgeen L. Galesloot in zijn uitgave van het Latijnsboek (Le Livre des Feudataires du Duc Jean 1) vermeldt van ***Jan van*** *Watermael* als leenman van de hertog van Brabant voor de tienden uit de polder van den Eyghen in Rosmden.

34) 's-Hertogenbosch R. 1176, blad 377vso., daags na Sint Katerina (26 nov.) 1383 en R. 1177, blad 89, daags na Elisabeth (20 nov.) 1383.

35) 's-Hertogenbosch R. 1186, blad 258, 1 oktober 1409, R. 1187, blad 163vso., daags na St. Jan geboorte (25 juni) 1411, R. 1197, blad 399, 10 april 1428 en R. 1185, blad 395, 7 juli 1408. Toch zal men opmerken dat deze Spierincs-familie zich al zeer vroeg van andere onderscheidt doordat de naam *„Spierinc"* continu als geslachtsnaam wordt gebruikt, niet als toenaam. De toenaam van *Heeswijk* verdwijnt al spoedig en wordt vermoedelijk slechts gebruikt als aanduiding van de woonplaats of ter onderscheiding met de *Spierincs* van ***Dinther.***

36) 's-Hertogenbosch R. 1179, blad 613 en 615, 27 oktober 1393, R. 1185, blad 273 en 391, 3 febr. 1408 en 4 juli 1408.

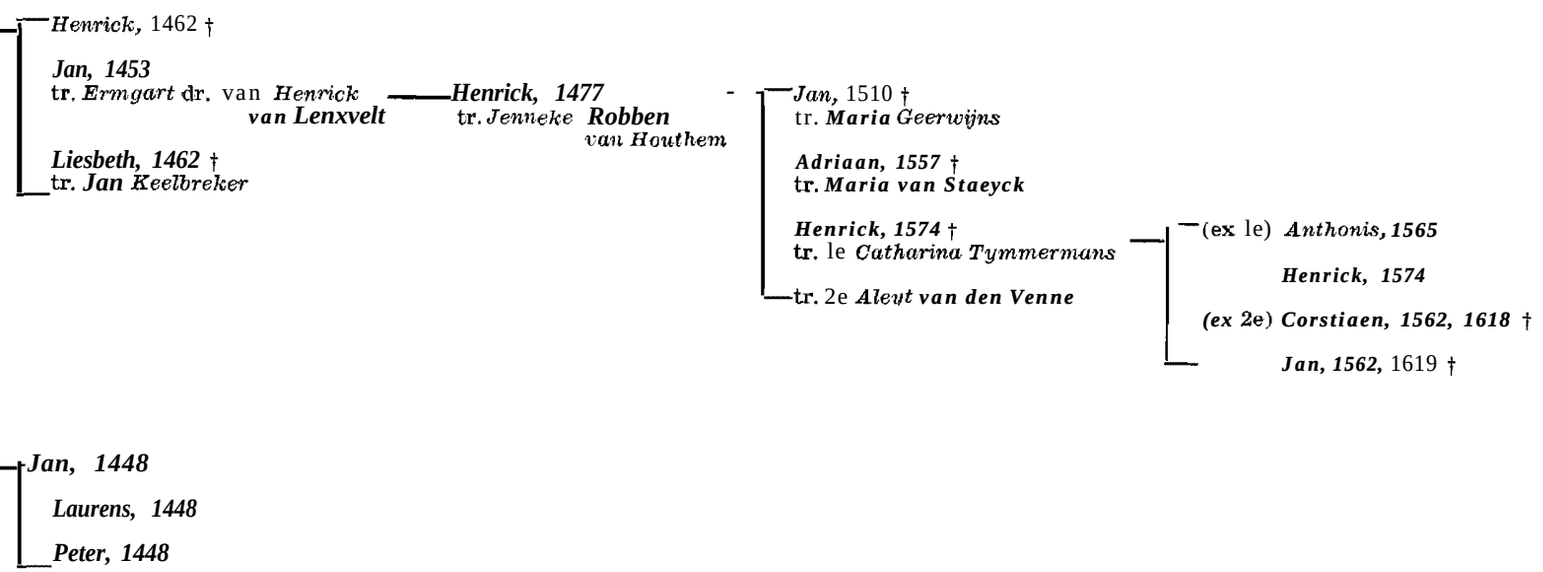

blijkbaar kinderloos' gebleven, hetgeen verklaart waarom een uitkering door **Laurens** beloofd aan zijn vrouw **Zwenelt,** later aan **Willem,** de reeds genoemde zoon van **Laurens van Gerwen** wordt afgestaan [37]). Die uitkering werd betaald uit het goed „Cruysschot" te Stiphout, een Brabants leengoed, vermeld in de leenregisters van Brabant.

De kinderen en kleinkinderen van **Wouter Spierinc** en *Luitgart van Gerwen* worden genoemd in akten van 16 feb. 1448 [38]), waarbij **Jan, Peter, Laurens, Zwenelt, Agnes** en *Luitgart,* kinderen van wijlen *Geerling,* de zoon van wijlen **Wouter Spierinc van Heeswijk,** het versterf van hun grootouders, nl. wijlen **Wouter Spierinc** en *Luitgart* **van Gerwen,** overdragen aan **Dirk Willems van den** *Bleeck,* man van **Engelbeern,** mede ten behoeve van de andere dochters van wijlen **Woufer** en *Luitgart,* namelijk **Katelijn,** *Liesbeth* en *Luitgart,* en tevens voor **Laurens** en **Margriet,** de kinderen van wijlen **Zwenelt,** dochter van wijlen **Wouter Spierinc,** met wijlen *Leunis* **Lambrechts.** Die dochters van wijlen **Wouter Spierinc** worden o.m. nog genoemd, met hun echtgenoten, in akten van maart 1446 [39]).

Uit enige akten kan men opmaken dat de zoëven genoemde **Wouter Spierinc** een (oudere) broer heeft **Jan Spierinc.** Bij een van die akten wordt door **Woufer** een pacht verkocht aan **Henrick,** de zoon van zijn broer **Jan Spierinc** [40]).

Uit transacties met goederen van wijlen **Jan Spierinc** valt op te maken dat *Jan,* **Wouter** en **Zwenelt,** kinderen van wijlen **Jan Spierinc,** verwant waren met **Alart,** zoon van wijlen **Jan Spierinc.** In 1390 geeft namelijk **Jan,** zoon van wijlen **Jan** *Spierinc* **van Heeswijk,** een akker „de Vliederakker" voor de helft tegen jaarpacht aan **Peter de Sluiter,** terwijl later bij een deling dit goed door diens erfgenamen wordt overgedragen aan *Alart,* zoon van wijlen **Jan Spierinc van Heeswijk,** die dan gehuwd is met *Elsbeen* **Jan Bits,** weduwe van **Jan,** de zoon van wijlen **Peter de Sluiter,** terwijl een ander goed toekomt aan **Geerling,** de zoon van wijlen **Wouter Spierinc.** De zoëven genoemde **Alart** heeft dan reeds een volwassen zoon **Jan Spierinc** [41]).

Jan Spierinc van Heeswijk, al of niet de volle of halve broer van **Wouter** en **Zwenelt,** was gehuwd met **Liesbeth van** *Eyndhouts,* de dochter van **Henrick Kelreman van Eyndhouts,** een zuster van **Lodewijk van Eyndhouts,** schepen van Helmond [42]). Diens dochter *Katelijn* was de tweede huisvrouw van **Geerling de Rover,** zoon van wijlen heer **Emond Rover,** ridder, schout van Peelland. Een huwelijksgift uit de tienden van Vlierden, die door **Lodewijk** aan zijn zuster **Liesbeth** ten huwelijk was gegeven, wordt door **Jan Spierinc van** *Heeswijk* en **Liesbeth,** dochter van *Henric* **van Eyndhouts** terug overgedragen ten bate van **Katelijn,** de dochter van **Lodewijk,** mede ten behoeve van haar kinderen van **Geerling de Rover** [43]). Bij deze afdracht treedt **Henrick,** de (oudste) zoon van **Jan Spierinc** en **Liesbeth van Eyndhouts,** die dus in 1409 reeds volwassen is, op als mede-belover.

Uit latere akten blijkt dat **Jan Spierinc** op het einde van zijn leven te 's-Hertogenbosch woonde [44]). Op 9 mei 1425 draagt

37) 's-Hertogenbosch R. 1186, blad 147vso., 2 mei 1409, R. 1178, blad 415vso., 19 mei 1412 en R. 1197, blad 66, 17 jan. 1426.

38) 's-Hertogenbosch R. 1218, blad 245vso. en 242vso., 16 febr. 1448.

39) 's-Hertogenbosch R. 1216, blad 68vso., maart 1446.

40) 's-Hertogenbosch R. 1185, blad 273, 26 jan. 1408 en blad 391, 4 juli 1408 en R. 1186, blad 109vso., 26 juni 1409.

41) 's-Hertogenbosch R. 1178, blad 174, 284vso. en 361, o.m. daags na Laurentius (11 aug.) 1390, en 's-Hertogenbosch R. 1192, blad 420 en 470 en vso., april 1422, en verder R. 1190, blad 222vso., 22 juli 1417. R. 1191 blad 71vso., 19 febr. 1419 en R. 1192, blad 29vso., 3 jan. 1421.

42) Leenhof van Brabant. het Spechtboek. blad 190. Huisarchief van Helmond, Inventaris J. J. M. Heeren en Mr. J. P. W. A. Smit, pap 142, nrs. 134 en 135 d.d. 10 aug. 1415 (oorkonde met zegel van **Lodewijk van** *Eyndhouts*). Men zie ook Inventaris van het archief der Commanderij van Gemert, R.A. 's-Hertogenbosch, nr. 10, oorkonde d.d. 18 juni 1366, met zegel van *Heinric Kelreman.*

43) 's-Hertogenbosch R. 1186, blad 50vso. en 111vso., 4 jan. 1409 en R. 1187, blad 19, nov. 1410.

44) O.m. 's-Hertogenbosch R. 1187, blad 187vso., 30 juli 1411 en R. 1188, blad 3vso., 6 okt. 1412. In het Obituarium van de St. Janskerk te 's-Hertogenbosch, dat bewaard wordt in het Bisschoppelijk archief aldaar, staat alleen juffrouw **Liesbeth** vermeld als weduwe van **Jan Spierinc,** op pag. 41. De **Henrick Spierinc,** die genoemd wordt op pag. 20 met zijn **vrouw** *Nenna,* zal niet haar zoon zijn, maar een oudere **Henrick Spierinc.**

juffrouw *Liesbefh, weduwe* van *Jan Spierinc van Heeswijk,* haar lijftocht uit goed in Heeswijk op aan *Gijsberf van Vranckenvoirf.* Deze vermelding van *Gijsberf van Vranckenvoirf.* die enige malen genoemd wordt als echtgenoot van *Liesbefh, de* dochter van wijlen *Jan Spierinc van Heeswijk,* brengt ons op het spoor wan een akte, waaruit we alle kinderen van wijlen *Jan Spierinc* leren kennen [45]). Daar verkopen *Henrick, Jan, Alart* en *Willem,* zoons, van wijlen *Jan Spierinc,* met de echtgenoten van hun zusters, *Willem de Ridder,* man van *Katelijn,* de zoëven genoemde *Gijsberf van Vranckenvoirf,* man van *Liesbeth,* en *Yewaen,* natuurlijke zoon van wijlen *Aernf Yewaen Mallants,* man van *Hilla,* mede namens hun zuster *Suzanna,* samen met de verdere schoonfamilie, het versterf van hun overleden zuster *Margrief* en haar eveneens overleden echtgenoot *Marcelis Mathijs Melisse* aan *Willem van Meyelsfoirt;* dit laatste echtpaar is dus kennelijk overleden zonder kinderen na te laten.

In één artikel alle afstammelingen van de genoemde personen en alle vermeldingen dienaangaande in de Bossche protocollen en elders, opnemen, zou ondoenlijk zijn: vandaar dat we ons in dit artikel verder zullen beperken tot de nakomelingen van *Henrick,* de oudste zoon van *Jan Spierinc* en van *Liesbefh van Eyndhouts.*

Deze *Henrick* wordt in 1413 genoemd met *Yda,* dochter wijlen *Robberf Lambrechfs,* zijn latere echtgenote, *Yda* is dan al tweemaal weduwe, eerst van Roelof *van den Brekelen* en de tweede maal van *Henrick Coelborner,* met wie zij nog genoemd wordt in 1410 en van wie zij een zoon heeft *Roelof Coelborner* [46]). In 1443 worden *Henrick Spierinc* en zijn vrouw *Yda* genoemd bij een overdracht van het versterf van haar eerste man, dat is op 8 feb. 1443, en op 16 jan. 1444 wordt door de familie van wijlen *Henrick Coelborner* het aanverstorven goed van *Roelof,* diens, zoon, die dan is overleden, aan *Henrick Spierinc en Yda* opgedragen [47]).

Gezien de beide vroegere huwelijken van *Yda, zou* het denkblaar zijn dat ook *Henrick Spierinc* reeds eerder gehuwd was, doch bij overdracht van goederen, die de kinderen van *Henrick Spierinc* zijn aanbestorven, worden slechts genoemd *Henrick en Jan* als zoons, en *Liesbefh* als dochter van *Henrick.* Deze *Liesbefh* is dan gehuwd met *Jan,* de natuurlijke zoon van wijlen *Rufger Jans van Berlicum* en van *Hillegonf Keelbreker,* waarom hij ook *Jan Keelbreker* genoemd wordt. Deze *Liesbefh* is vóór *1462* overleden, evenals haar moeder *Yda* en blijkbaar eveneens *Henrick,* de oudste zoon van *Henrick* en *Yda,* want

45) 's-Hertogenbosch R. 1195. blad 249vso., 9 mei 1425, 's-Hertogenbosch R. 1200, blad 205, 25 febr. '1430, 's-Hertogenbosch R. 1208, blad 101vso., 21 mei 1438. Uit akten van 2 okt. 1394 ('s-Hertogenbosch R. 1180, blad 201) en van 23 juli 1449 ('s-Hertogenbosch R. 1219, blad 241vso. en 242) volgt verder dat ***Jan Spierinc*** hun vader, de zoon was van wijlen ***Jan. Spierinc van Heeswijk.***
Jhr. Mr. F. Beelaerts van Blokland in „Bijdrage tot de geschiedenis van het geslacht Spiering", (1906) noemt onder *Spiering van Aalburg* een ***Mechtelt Spiering, in*** 1387 de vrouw van *Aernt Yewijn Mallants.*

46) 's-Hertogenbosch R. 1188, blad 262vso., 5 okt. 1413. *Robbert Lambrechs,* ook wel genoemd ***Van der Sporct,*** is een zoon van *Lambert Hutmans* van ***Schijndel*** ('s-Hertogenbosch R. 1177, blad 146vso., 25 aug. 1384). ***Henrick Spierinc*** en ***Roelof Coelborner*** worden samen genoemd in akten tussen 1426 en 1438, nl. o.m. 's-Hertogenbosch R. 1196, blad 229vso., 31 maart 1426, R. 1207, blad 42, 31 jan. 1437 en R. 1209, blad 20vso., 15 dec. 1438.

47) 's-Hertogenbosch R. 1213, blad 31vso., 8 febr. 1443 en R. 1214, blad 37vso., 16 jan. 1444.

in november 1462 dragen de kinderen van genoemde *Jan Keelbreker* en van wijlen *Liesbeth Spierinc* alle goederen, die hen door de dood van *Yda,* hun grootmoeder, zijn aangekomen en die hen door het overlijden van *Henrick,* hun grootvader, zullen aankomen, op aan *Jan Spierinc,* de zoon van *Henrick* [48]).

Deze conclusie correspondeert ook met de gegevens uit het hertogelijk cijnsboek van Brabant, waar onder (St. Michiels) Gestel een goed, dat oorspronkelijk is van *Gijb Keyof,* later komt aan *Yda,* weduwe van *Roelof van den Brekelen,* daarna aan *Henrick Jan Spierinc,* vervolgens aan *Henrick* en *Jan,* diens zoons en de zeven kinderen van *Jan Keelbreker,* en tenslotte aan *Jan Henrick Spierinc* [49]).

Enige van de menigvuldige transacties tussen de genoemde families geven ook gelegenheid aan te tonen, dat de tweede zoon van *Henrick* en *Yda, Jan,* zoon van *Henrick Jan Spierinc van Heeswijk,* gehuwd was met *Ermgarf,* de dochter van *Henrick van Lenxvelf* en *Juf Gerrit Heynman Graef* [50]).

Jan Spierinc was namelijk eigenaar van het goed ten Bergelen in Berlicum onder Middelrode bij de brug aan de rivier de Aa gelegen. Hij had dat goed waarschijnlijk verkregen uit een gerechtelijke opwinning, want *Kafelijn van Zeelsf* was in gebreke gebleven aan *Aernf van Beke* de kooppenningen te voldoen. Blijkens akten uit het Bossche schepenprotocol moet *Jan* grote delen van dit goed verkocht hebben. Toch zijn landerijen aldaar blijkbaar zó lang in het bezit van *Spierings'en* gebleven dat een bocht in de Aa, die nu vergraven is, bekend stond als „Spierincx Wiel". Bij één zo'n transactie, waarbij het goed ten Bergelen als onderpand dient, dragen de zoons van *Jan Rutger Jans* een erfpacht, die hen bij deling met de kinderen van *Henrick Spierinc* is aangekomen, op aan *Jan Spierinc,* waarbij tevens sprake is van een pacht, die aan *Jan* toekwam als zoon van *Henrick,* zoon van wijlen *Jan Spierinc van Heeswijk* [51]).

In het cijnsboek wordt in het goed ten Bergelen *Ermgarf* als weduwe van *Jan* ***Spierinc*** opgevolgd door *Henrick* de zoon en deze door zijn vijf kinderen. Deze zoon *Henrick* huwt *Jenneke,* de dochter van *Jan,* de zoon van *Jan Robben van Houfhem* en van *Adriana Willem Gielis Zuefman. Jan Robben en* zijn zoon waren handelaren in koren en hop. De vader bezat o.m. een

48) 's-Hertogenbosch R. 1225, blad 33 (en 124vso.), 5 febr. 1455 en R. 1232, blad 262, nov. 1462.

49) A.R.A. te Brussel, archief Rekenkamer nr. 45090/91. Alle zeven kinderen van ***Jan Keelbreker*** en wijlen ***Liesbeth Spierinc*** worden genoemd in 's-Hertogenbosch R. 1232, blad 153, 12 maart 1462 *en* 's-Hertogenbosch R. 1242, blad 117vso. en 118, dec. 1472, waar ***Jan Keelbreker*** de tocht afgaat uit „Ver Goeldenhoeve" in Berlicmn, het huwelijksgoed van wijlen ***Liesbeth Spierinc. (Jan. Keelbreker*** is ook erfgenaam van zijn „tante" *Geertrui,* echtgenote van *Herman Corstiaen Coenen,* aldus o.m. R. 1223, blad 78 en R. 1228, blad 27vso. e.v.).

50) Een Gerard ***Graet*** is een der eerste proosten van de O.L.Vr. Broederschap te 's-Hertogenbosch (W. F. H. Oldewelt, Rekeningen van de 111. L. Vr. Broederschap, uitgave Prov. Gen. in N. Brabant, 1925).
Jut Graet sticht in de kerk van Berlicum een wekelijkse H. Mis, die gelezen moet worden voor haar, haar ouders, haar mannen (zij was twee of driemaal gehuwd) en haar kinderen; aldus 's-Hertogenbosch R. 1223, blad 337vso., 23 aug. 1453.

51) 's-Hertogenbosch R. 1230, blad 224vso., 14 april 1460 en 's-Hertogenbosch R. 1240, blad 229 en 229vso., 14 febr. 1471, waarbij R. 1235, blad 31vso. (en 137vso.), 8 febr. 1466 en R. 1235, blad 47vso., 27 maart 1466, en verder het Cijnsboek voor Middelrode van de hertog van Brabant, R.A. 's-Hertogenbosch, Archief Rentm. Gen., nr. 201 van het jaar 1501, blad X.

huis aan het Hinthamereinde in 's-Hertogenbosch naast dat van *Henrick Spierinc* [52]).

Henrick en *Jenneke* hadden drie zoons, van wie de oudste, *Jan,* reeds rond 1510 is overleden, terwijl het huwelijk van *Adriaan,* de tweede zoon, kinderloos bleef. Om die reden moet bij deling van goederen een hoeve in Den Dungen, het z.g. ,,Henrick Spierincx-goed" aan *Henrick,* de jongste zoon, zijn toegevallen. Later ontstaat hierdoor een geschil wegens ,,overbedeling" van *Henrick.* Bij de regeling van dat geschil leren we de kinderen en de kindskinderen van *Henrick* en *Jenneke* kennen: dat zijn dan *Henrick,* de jongste zoon, nog in leven, *Jacob* en *Adriaan,* zoons van wijlen *Jan,* de oudste zoon, uit diens huwelijk met *Maria Geerwijns, Henrick* en *Adriaan,* zoons van wijlen de dochter *Jenneke* en van *Simon Ruften,* dan nog *Jan, de* zoon, en *Jan* en *Anneke,* de kleinkinderen van wijlen de dochter *Jut,* die gehuwd was met *Jan Delis Weygergancx,* en tenslotte *Adriaan,* de overleden broer van *Henrick* en oom van de andere genoemden [53]).

De hierboven genoemde *Henrick,* jongste zoon van *Henrick Spierinc* en *Jenneke Robben van Houthem, is* tweemaal gehuwd geweest. De kinderen uit zijn eerste huwelijk met *Catarina,* dochter van *Anthonis Gerrit Tymmermans,* delen in 1574 voor schepenen van Berlicum. Het zijn de zoons *Anthonis* en *Henrick,* van wie *Henrick* samen met *Henrick Peter Eymberts (van Griensven).* man van zijn zuster *Haeske,* het ,,Henrick Spierincx-goed" krijgt toebedeeld, terwijl *Anfhonis* samengaat met *Goyarf van der Donck,* weduwnaar van de dochter *Emmeke,* en de kinderen uit haar beide huwelijken, en tenslotte *Oda,* dochter van wijlen *Adriana,* overleden dochter van *Henrick Spierinc* en *Catharina Tymmermans,* uit haar huwelijk met *Mathijs Henrick Govarts (van Hermalen).* In deze deling wordt gezegd dat hun ,,halfbroers" *Corsfiaen* en *Jan* moeten betalen vanwege een huis van *Henric* Spierinc aan de Litse straat in Den Dungen [54]). Die vermelding brengt ons op het spoor van het tweede huwelijk van *Henrick Spierincx* met *Aleit van den Venne,* dochter van *Corsfiaen van den Venne* en van *Mechfelf Henrick Rutten van Griensven. We* stuiten dan op een reeks akten, waarbij aan de kinderen uit het eerste en aan die uit het tweede huwelijk van *Henrick* goederen worden toebedeeld [55]).

Naast de zeven kinderen uit zijn beide huwelijken heeft *Henrick Spierinck* nog zes andere kinderen grootgebracht. Een zuster van zijn tweede huisvrouw *Aleit* liet namelijk bij haar dood zes kleine kinderen achter, die door het spoedig daarop overlijden van de vader als weesjes achterbleven. *Henrick Spierincx,* dan al zo ongeveer 70 jaar oud, neemt deze kinderen ,,in zynen brode" en doet de nodige stappen om hun ouderlijk goed, dat door de vele openstaande schulden van hun vader voor gerechtelijke opwinning en openbare verkoop was aangeslagen, voor hen te behouden [56]).

52) In 's-Hertogenbosch R. 1246 blad 183vso. e.v., waar *Henrick Jan Spierinck* man van ***Jeaneke,*** en haar moeder, de weduwe ***Adriana,*** optreden in de deling van goederen van ***Jan Robben van Houthem,*** grootvader van ***Jenneke, 21*** maart 1477 (vrijdags na Letare). De huizen aan het Hinthamereinde in 's-Hertogenbosch R. 1340, blad 96 en vso., 19 ian. 1544 en R. 1341, blad 99, ***23*** nov. 1542.

53) 's-Hertogenbosch R. 1371, blad 419 t/m 420, 15 juni 1557.

54) Berlicum R. 47, blad 138vso. t/m 141, 19 maart 1574.

55) 's-Hertogenbosch R. 1354, blad 437 vso. e.v., 12 aug. 1549, R. 1381, blad 388 en vso., 7 okt. 1553 en R. 1385, blad 345vso. en 346, 1564.

56) St. Mich. Gestel R. 43, blad 276 vso. en 311 vso., 25 juni 1562 en 5 febr. 1563.

Anthonis, zoon uit het eerste huwelijk van *Henrick,* blijkt rond 1565 gehuwd met *Brigit van Gaal* en heeft bij overlijden vier kinderen die samen met hun oom *Henrick* land verkopen. Van zijn zoons *Henrick* en *Herman* blijkt alleen *Herman* gehuwd te zijn, zelfs tweemaal, in Berlicum. Zijn enige zoon *Corsfiaen Herman Spierincx* laat tenslotte twee zoons na, *Herman* en *Anthonis,* die hun ouderlijk huis in Hintham verkopen. *Herman* woont later in 's-Hertogenbosch, waar hij dan meester is in de Vleeshal. Hij is gehuwd met *Anna Sopers* op *2* febr. 1659 [57]).

Henrick, tweede zoon uit het eerste huwelijk van *Henrick Spierincx* en *Catharina Timmermans,* die met zijn zuster *Haeske* samen het Henrick Spierincx goed wend toebedeeld, schijnt gehuwd te zijn met *Liesbeth Zeger Melisse,* van wie hij een zoon *Jan* en een dochter *Jenneke* heeft. De zoon *Jan* verkoopt zijn helft in het Henrick Spierincx-goed [58]).

Corsfiaen, de oudste zoon uit het tweede huwelijk van *Henrick* met *Aleit van den Venne,* trouwt *Mechfelf,* dochter van *Jan Ruften van Griensven.* Hij woont aanvankelijk in 's-Hertogenbosch, waar o.m. een dochter *Jenneke* ten doop wordt gehouden: later te Berlicum, waar hij onder dwang schepen wordt en president. Terwijl hij die functie bekleedt, gebeurt het dat graaf Adolf van den Berg, heer o.m. van Hedel, en wonend op het goed Seldensate in Middelrode, waardoor hij tevens zoveel als een buurman van *Corsfiaen* is, tien overstaan van *Corsfiaen Spierincx* testeert [59]).

Vanwege zijn tweede huisvrouw *Aleit van den Venne* bezat *Henrick Spierincx* een goed op Ruimel onder St. Michielsgestel naast de kapel aldaar gelegen. In een register van inkomsten van de pastorie van Sint Michielsgestel, dat opgesteld is in 1639 aan de hand van oudere gegevens, staat vermeld dat *Henrick Spierincx op* Den Dungen, bij hande van *Corsfiaen Spierincx* zijn zoon, en in het jaar van schrijven *Rutger Corsfiaen Spierincx,* uit zijn goederen bij de kapel op Ruimel aan de pastoor jaarlijks een sester rog betaalt en met Kerstmis een vette gans met de veren (cum plumis). En het is vermakelijk in de erfdelingen van de erfgenamen van *Rutger,* die dat goed verdeelden, te lezen dat de eigenaar van het huis op Ruimel aan de pastoor o.m. jaarlijks de helft van een mager gans moet schenken, waarbij van de veren niet meer gerept wordt [60]).

Van de vele kinderen van *Corstiaen Henrick Spierincx* en *Mechtelt van Griensven* (er worden er in het cijnsboek acht genoemd) sterven de zoons *Henrick, Jan* (de oude) en *Adriaan* kinderloos. Jaren later delen daarom voor notaris Jan van den Heuvel, dat is op 26 juli 1659, de dan nog levende zoons: *Jan* de jonge en *Corsfiaen,* en de kinderen *Jan, Gijsbert, Henrick* en *Corstien* van wijlen *Rutger Corsfiaens Spierincx*

57) 's-Hertogenbosch R. 1383, blad 500 vso., 19 aug. 1563, R. 1405, blad 92 vso., 1583, R. 1467, blad 304, 1594, R. 1508, blad 214 vso., ***31*** maart 1631, R. 1639 blad 37 vso., 30 okt. 1662 en R.A. 's-Hertogenbosch R.G. nr. 273, blad 14 vso. G.A. 's-Hertogenbosch, D.T.B. 54 op 2 febr. 1659 en daarbij een los inliggend blad in het register van dopen St. dan, (waar staat dat ***Herman Corst. Spierincx*** man van ***Anna Sopers,*** meester is in de Vleeshal).

58) 's-Hertogenbosch R. 1435, blad 239 vso., 23 mei 1597 en R. 1407, blad 301, 20 juni 1592.

59) G.A. 's-Hertogenbosch, D.T.B. 53, 30 april 1578, Berlicum R. 4, blad 45 vso. e.v.; Berlicum R. 54, 27 mei 1609.

60) G.A. Bergen op Zoom, Archief Markiezaat, map nr. 5032; St. Mich. Gestel R. 49, blad 64 vso., 18 okt. 1658.

en van ***Willemke Henrick Willems,*** de goederen van hun overleden broers en ooms [61]).

Jan, de jongste zoon van ***Henrick Spierincx*** en ***Aleit,*** trouwde *Thoniske* ***Jacob Aert Peters.*** Uit akten blijkt dat hij het financieel zwaar te verduren had, niet alleen door oorlogsschade, maar ook door de vroomheid en liefdadigheid van verwanten van zijn vrouw, die een groot deel van het familievermogen aan liefdadige instellingen vermaakten, waardoor *Jan* zich genoodzaakt zag met grote sommen bezwaarde landerijen te lossen. Bij een van die gelegenheden verklaart hij dat hij niemand anders heeft dan zijn broer ***Corstiaen Henrick Spierincx*** te Berlicum. Van zijn zoons, ***Henrick, Aert*** en ***Adriaan,*** die bij de deling van zijn goederen in leven zijn, dat is op 30 april 1619, blijft tenslotte alleen ***Aert*** over, als „oud jongman" te Den Dungen, die zijn goederen vermaakt aan de kinderen van zijn zusters [62]).

Van de zoons van ***Corstiaen Henrick Spierincx*** en *Mechtelt van Griensven* hebben tenslotte alleen *Jan* ***Corstiaen Spierincx*** te Berlicum, gehuwd met ***Heylke Zebert Lambert Vuchts,*** en ***Rutger*** *Corstiaens* ***Spietíncx te*** Sint Michielsgestel, gehuwd met ***Willemke Henrick Willems,*** kinderen en kleinkinderen [63]).

Met die kinderen en kleinkinderen van de zoons van ***Henrick Henrick Spieríncx*** komen we in de 17de eeuw en in de „moderne" tijd; dan wordt het mogelijk huwelijken, geboorten en dood te volgen aan de hand van de bewaard-gebleven pastoorsboeken, schepenprotocollen en registers van notarissen. Zo kan men in het oud archief van St. Michielsgestel lezen hoe ***Rutger Corstíaen Spierincx,*** die zich daar rond 1610 vestigde, er schepen en president was en leenman van de heer van Herlaer, zich moeite gaf om die plaats die door de tachtigjarige oorlog en het beleg van 's-Hertogenbosch zwaar gehavend werd, weer tot leven te brengen [64]).

Zijn kleinzoon ***Gijsbert,*** de zoon van *Gijsbert Ruth Spierincx* en ***Marijke Francke, is,*** in 1704, de laatste ***Spierincx,*** die daar schepen is. Toen werd het immers voor Katholieken onmogelijk om openbare ambten te bekleden. En de *Spierincs'en* waren en bleven vrijwel steeds Katholiek. ***Gijsbert,*** gehuwd ***met Theuniske van*** *Zeelant,* werd toren herbergier zoals zijn schoonvader. Zijn konings-schild ligt bewaard in de zilverschat van het gilde van Sint Anthonis en Barbara te St. Michielsgestel [65]).

Elders heb ik beschreven hoe toch zijn achterkleinzoon: ***Simon Gijsbert Spierings,*** te St. Michielsgestel, ***zijn*** stem verhief tegen handelingen van het gemeente-bestuur van zijn woonplaats, die indruisten tegen oude opvattingen van recht en

61) R.A. 's-Hertogenbosch N. 4721, blad 48 vso., 26 juli 1659.

62) 's-Hertogenbosch R. 1924, 6 sept. 1594, R. 1495, blad 331 vso., 30 april 1619 (deling), R. 1423, blad 37, 9 april 1596 en St. Mich. Gestel R. 45, blad 157 vso., 4 april 1595. R.A. 's-Hertogenbosch N. 4714, blad 275 (e.a.), 1671.

63) Berlicum R. 62, blad 38, 10 nov. 1685 en Not. 4712, blad 179, 28 maart 1667 (R.A. 's-Hertogenbosch) : huwelijksvoorwaarden voor *Henrick,* de zoon van Jan ***Corstiaen Spierincx***; ***St.*** Mich. Gestel R. 49, blad 64 vso., 18 okt. 1658; R. 54, blad 74, 4 nov. 1670; R. 78, blad 142, 29 maart 1710.

64) R.A. 's-Hertogenbosch, R. St. Mich. Gestel o.m. R. 49, blad 15 en G.A. Bergen op Zoom, map 5025).

65) De stamreeks van ***deze Spierings-familie*** uit Sint Michielsgestel werd gepubliceerd in „Vlaamse Stam" lle jaargang nr. 5 (mei 1975), waar ook een afbeelding van het wapen (met de (drie spieringen) dat op de gildeschilden staat afgebeeld, werd opgenomen.

gemeenschapsbelang, waardoor hij zich een rechtgeaard afstammeling toonde van een geslacht van „schepenbare lulden" [66]).

GG) Aan ***Simon Gijsbert Spierings*** heeft schrijfster dezes een artikel gewijd: De laatste gezworene van de Bodem van Elde, in Brabants Heem, jaargang 1976 nr. 1, pag. 2.

Voor „schepenbaer luden" zie men de Saksenspiegel: uitgave Mr. B. J. L. de Geer van Jutphaas, Den Haag, 1888 (Serie O.V.R. reeks 1), nr. 10, 11, pag. 5. Overal waar *Spierincs'*en gevestigd waren vond men ze in de vroedschap, zo o.m. 's-Hertogenbosch, Heusden, Rotterdam en Kuik.

Wellicht ten overvloede zij opgemerkt dat voor de aangehaalde bewijsplaatsen een selectie werd genomen uit het voorhanden materiaal.

Lamy (van Dunkenny),

door DR. J. MAC LEAN *).

Inleiding.

De van oorsprong Schotse namen ***Lambíe, Lamby,*** *L'Ami* en *Lammie* zijn verkleinwoorden van „lamb". De naam van het op Schotland teruggaande geslacht *Lamy* komt dus overeen met het Nederlandse woord lammetje.

Daarnaast kwam de naam *Lamy* met vele varianten in vorige eeuwen veelvuldig voor, met name in Waalse kringen in de Nederlanden. Het betrof hier doorgaans familie(s) uit Franstalige landen, waarbij de naam vermoedelijk wel afgeleid zal zijn van het Franse woord „l'ami" (Ned.: vriend).

Reeds in 1542 leefden er in Schotland „*Lamies*" of „***Lammies of Dunkenny***" [1]). In de Schotse literatuur wordt er vrijwel niets over dit geslacht medegedeeld. Douglas vermeldt slechts in zijn Baronage of Scotland, dat ***Agnes*** *Lambie* ***of Dunkennie*** omstreeks 1585 in het huwelijk trad met ***Silvester*** *Rattray* ***of Craighall,*** zn. van *George* en *Janet Drummond of Blair* [2]).

Het landgoed Dunkenny en het bijbehorende herenhuis liggen twee mijl ten W.Z.W. van Glamis en wel in de parochie Eassie and Nevay in Forfarshire (Schotland).

Burke geeft een genealogie *L'Amy* ***of Dunkennie,*** die aanvangt met de in 1814 overleden *John* ***Ramsay*** *L'Amy of* ***Dunkenny,*** tr. in 1760 ***Agnes,*** † in 1782, dr. van ***Robert Hamilton of Kilbrackmont,*** Fife [3]).

De hierna te noemen zeven officieren met de naam *Lamy* hebben allen behoord tot de Schotse brigade in de Nederlanden. Ze vallen ***uiteen*** in drie staken, die voorshands niet op elkaar vallen aan te sluiten, hoewel onderlinge verwantschap wel hoogstwaarschijnlijk lijkt.

§ 1.

I. *John Lamy* (van Dunkenny), geb. in Schotland omstreeks 1614, benoemd tot kapitein (16 juni 1650) in het regt. van James Erskine, herbenoemd (1 okt. 1661) in het regt. Scott, sergeant-majoor (8 febr. 1672) in dit

*) De auteur dankt Jhr. Mr. R. C. C. de Savornin Lohman en Jhr. Mr. C. C. van Valkenburg voor belangrijke aanvullingen.

1) George F. Black, The Surnames of Scotland, New York 1946, blz. 412.

2) R. Douglas, Baronage of Scotland, Edinburg 1798, blz. 277.

3) Burke, Landed Gentry, 17e uitg., London 1952, blz. 1467.

regt., luitenant-kolonel (1 april 1673) in het regt. van Henry Graham, commandant van Bredevoort in 1677 en 1678, † in 1679, tr. le (als j.m. uit Schotland, luitenant van Capt. Hume, in garn. te Bergen op Zoom) Gorinchem 23 nov. 1639 *Jennetta Anderson*, j.d. van Breda, geb. omstreeks 1616, in 1639 wonende te Gorinchem, begr. Hulst (kerk) 8 augustus 1656 [4]); tr. 2e (ondertr. Hulst 3 mei) 1658 *Agnes Granier*, geb. Gent omstreeks 1624, † omstreeks 1677, weduwe van *Pieter Nuyts*; tr. 3e Haarlem 2 mei 1678 (ondertr. 's-Gravenhage 17 april) *Hester Macaré*, ged. Leiden 31 okt. 1625, in 1678 wonende te Haarlem, dr. van *Abraham Macaré*, uit Middelburg, koopman te Leiden, en *Susanna Baelde*, en wed. van *Jan Daenen*.

John Lamy woonde in de periode 1650-1655 te Delft. In de jaren 1656-1659 en 1662-1665 lag hij in garnizoen te Hulst. Gedurende zijn gehele diensttijd diende hij in het eerste regiment van de Schotse brigade.

Pieter Nuyts, burgemeester en ontvanger van Hulsterambacht en burgemeester van Hulst, † Hulst 11 dec. 1655 [5]), tr. (ondertr. Hulst 6 maart) 1649 Agnes Granier, geb. te Gent en wonende te Middelburg.

Jan *Lame*, luitenant van kapitein (George) *Hume* werd in 1639 te Callo gevangen genomen [6]). De compagnie van George *Hume* lag in de periode 1637-1639 te Bergen op Zoom en in 1641 te Gorinchem in garnizoen. George *Hume* werd in 1642 door zijn broer *Henry Hume* **als** kapitein in het eerste regiment der Schotse brigade opgevolgd. De compagnie van ***Henry Hume*** lag in de periode 1642-1646 en in 1648 te Bergen op Zoom in garnizoen. In geen der plaatsen Bergen op Zoom, Breda en Gorinchem heeft ***John Lamy*** kinderen laten dopen.

Op 1 maart 1644 wordt ***Johan Lamy***, luitenant van kapitein ***Henry Hume***, vermeld als getuige [7]). Op 16 juni 1650 (eed 7 juni) volgde hij wijlen *Henry Hume* als kapitein op [8]). Kort daarna werd hij tijdelijk gepensioneerd. Omstreeks dec. 1650 vestigde kapt. *Lammie* zich te Delft. Op 9 dec. 1650 nam hij deel aan het Avondmaal in de Engelse kerk te Delft. „Captain *Lamie* and his wife" worden op de lidmatenlijst van deee kerk vermeld [9]).

John Lamy, gereformeerd kapitein, is op 10 aug. 1651 getuige [10]). In 1658 was hij commandant van de compagnie van ***William*** (sic) ***Pentlandt*** te Hulst; in de periode 1662-1663 was ***John Lamy*** zelf te Hulst kapitein van deze compagnie [11]). Op 1 okt. 1661 (eed 3 okt.) volgde ***John Lamy*** wijlen ***Jeremias Pentland*** als kapitein op [12]).

Johan Lamy, kapitein, ligt op 2 mei 1669 in garn. te Breda [13]), eveneens op 13 sept. 1670 [14]).

Johan Lamy, kapitein, is op 23 sept. 1669 geld schuldig [15]). Eveneens op 26 sept. 1669 een som van *f* 309 en 11 st. (voor geleverd linnen en kanten) aan ***Margarita Schorties te*** 's-Gravenhage [16]).

4) De Navorscher, jrg. 1877, blz. 632; jrg. 1895, blz. 299.
5) P. C. Bloys van Treslong Prins, Geneal. en herald. gedenkwaardigheden in en uit de kerken der provincie Zeeland, Utrecht 1919, blz. 98.
6) Ferguson, dl. 1, blz. 455.
7) G. A. Bergen op Zoom, nots. J. van Wesel, no. 39.
8) Arch. Raad van State, no. 1528, fol. 24. Ferguson, dl. 1, blz. 328 en 493.
9) G. A. Delft, Troawboek English Church, no. 102, blz. 2 en no. 101, blz. 1 verso.
10) G. A. 's-Gravenhage, nots. F. Schouten, no. 197, fol. 237.
11) Arch. Raad van State, no. 2061. Zie ook no. 2063.
12) Ferguson, dl. 1, blz. 493.
13) G. Ä. 's-Gravenhage, nots. F. Schouten, no. 200, fol. 304.
14) Ibid., nots. J. Wichmans, no. 493, fol. 155.
15) Ibid., nots. W. Guldemont, no. 610, fol. 182.
16) Ibid., nots. G. de Cretser, no. 650, fol. 61.

Op particuliere brieven aan ***Johan de Witt*** zijn lakafdrukken *Lamy* aanwezig [17]).

Johan Lamy, kapitein, geeft op 3 sept. 1670 procuratie aan *Carel Dispontijn*. Op 15 okt. 1670 is hij *f* 4600 schuldig aan deze solliciteur [18]).

John Lamy werd op 8 febr. 1672 tot sergeant-majoor benoemd [19]). De sergeant-majoor ***J. Lamy*** is op ***18*** febr. 1672 getuige [20]). Hij werd benoemd tot luitenant-kolonel 1 april 1673 [21]).

De kapitein ***Jacob de Chanfleury van.*** het regiment Graham geeft op ***3*** mei 1674 procuratie (getuige luitenant-kolonel ***Johan Lamy***). ***Johan Lamy***, luitenant-kolonel van het regiment Graham, en de kapitein ***Jacob de Chanfleury*** van ***dit*** regiment sluiten op 1 maart 1675 een contact met *François Poincts*, baljuw van Voorschoten, en met *Cornelis Keijserswaert* [22]).

Johan Lamy, luitenant-kolonel van het regiment Graham, geeft op 1 aug. 1676 procuratie aan *Frederic* van ***Schaardenbergh***, procureur voor de Hoge Raad in Holland in verband met een contract tussen ***Johan Lamy*** en de solliciteur-militair *Carel Dispontijn* van ***28*** maart 1676 [23]).

Johan Lamy, luitenant-kolonel en thans commandeur van Bredevoort, is op 29 april 1678 een som van *f* 500 schuldig aan de notaris en procureur *Carel Dispontijn* en op dezelfde datum een som van *f* 1000 aan *Beatricx* ***la Faillie***, weduwe van ***Jacob Houckgeest*** [24]).

De compagnie van ***John Lamy*** ging ***6*** jan. ***1680*** over op ***Walterus Boye***, bediend vanaf 27 dec. 1679. ***John Lamy*** overleed dus in 1679 [25]).

Op 5, 11 okt. en 20 dec. 1690 is sprake van de pretenties van de solliciteur en advokaat *Liefting* tegen luitenant-kolonel *Lamy* [26]).

Men raadplege de not. klappers in G.A. 's-Gravenhage voor nog meer gegevens over ***John Lamy*** en andere in deze genealogie vermelde personen.

Uit het eerste huwelijk (behalve no. 1 ?) :

1. De zoon van kapt. *Lamie*, † 21 nov. 1668, begr. Breda (Grote kerk) 24 nov. 1668.

2. *Maria Lamy*, geb. in 1647, † Kaap de Goede Hoop vóór 5 juli 1715 [27]), tr. Hulst 16 juni 1669 (als j.d. wonende in de St. Jansstraat te Breda: ondertr. te Breda in de Engelse kerk, attestatie gegeven van te trouwen Teteringen 15 juni 1669) *Dominique Pasques de Chavonnes*, geb. Veere 2 febr. 1646 [28]), prot. gedoopt aldaar of in de omgeving, herdoopt te 's-Gravenhage (R.K. kerk Assendelftstraat) 2 juni 1661 (get. *Dominicus de Campe* en Vrouwe *de Moriacq* [29])), in 1669 luitenant van majoor Sir *Dftrmoyle*, 17 maart 1673 benoemd tot kapitein, in 1675 in het regiment De Thouars, later als militair

17) Collectie Muschart bij het Centraal Bureau voor Genealogie. Genoemd wordt A.R.A., Holland, no. 2864.
18) G. A. 's-Gravenhage, nots. J. van der Pijll, no. 851, fol. 73 en 45.
19) Ferguson, dl. 1, blz. 493.
20) G. A. 's-Gravenhage, nots. W. Guldemont, no. 611, fol. 230 verso.
21) Ferguson, dl. 1. blz. 503.
22) G. Ä. 's-Gravenhage, nots. C. Dispontijn, no. 592, fol. 515 en 561. Zie ook fol. 649 (15 febr. 1676) en fol. 687 (9 jan. 1677).
23) Ibid., nots. J. Wichmans, no. 496, blz. 271.
24) Ibid.. nots. J. Wichmans. no. 497. blz. 153 en 157.
26) Ferguson, dl. 1, blz. 509.
26) Journalen van Constantijn Huijgens, dl. 1, blz. 340, 344 en 377.
27) Prodceedings of the Huguenot Society of London, vol. V, blz. 225.
28) C. Pama, Heraldry of South African Families, 1972, blz. 36.
29) ***Petronella van Oldebarnevelt***, vrouwe van Middelharnis, ondertr. 's-Gravenhage 3 aug. 1636 ***Louis Grimbauld de Taillefer (t)***, seigneur de Moriacq, kolonel (Haags kohier 1674, 200e penning, wonend in de Wagenstraat, £ 530 - vermogen *f* 106.000).

in dienst van de O.I.C., commandeur van het garnizoen aan de Kaap de Goede Hoop 1687, † vóór 1715, zn. van ***Pierre Pasques de Chavonnes*** (zich ook noemend ***„Pacque,*** esquier, sieur de Chavonne"), kapitein in het regiment Estrades, en *Johanna* ***de Sauornin*** [30]).

Pierre Pasques de Chavonnes werd in 1598 te Parijs [31]) geboren als zoon van ***Joachim*** en N. ***La Trillie (de*** la ***Jaillie (?))***; wapen: een zwemmende zwaan met kroontje halverwege rondom de hals [28]).

26 nov. 1670. ***Pierre Pasque de Chavonne,*** kapitein, schrijft dat hij reeds oud van jaren is, de Staat der Nederlanden 4'7 jaar heeft gediend, belast is met „zwaere familie", allen onderdanen van deae Staat, en zonder middelen is [32]).

Pierre is nog getuige te 's-Gravenhage 29 juli 1679, en † vóór 3 febr. 1680 (te Rijswijk ?); als kapitein en weduwnaar van Veere ondertrouwde hij op 26 febr. 1645 te 's-Gravenhage met ***Johanna de*** Savornin, wonende te 's-Gravenhage. Aldaar vond op 18 maart 1645 het huwelijk plaats in de R.K. kerk in de Molstraat; een week later, op 26 maart, werd het huwelijk ook nog eens gereformeerd te Rijswijk voltrokken. Hun kinderen werden deels protestant, deels rooms-katholiek gedoopt (dan wel beide !). Gezien de bij de R.K. dopen aanwezige getuigen (o.a. de respectievelijke te 's-Gravenhage geaccrediteerde Franse ambassadeurs) onderhield ***Pierre Pasques de Ghavonnes*** blijkbaar ***nog*** nauwe betrekkingen met (R.K.) verwanten in Frankrijk.

Tegelijkertijd met de zoon ***Dominique,*** namelijk op 2 juni 1661, werd zijn jongere broer ***Louis*** in de R.K. kerk in de Assendelftstraat te 's-Gravenhage herdoopt (opgegeven leeftijd: 12 jaar; vermoedelijk omstreeks 1648/49 protestant gedoopt te Veere of omgeving). De doopgetuigen waren ***Louis de*** *Taillefert,* seigneur de Moriacq en Vrouwe ***Vundebusque.***

Een derde broer. ***Maurits (André)*** werd te 's-Gravenhage geboren op 23 juli 1654 [32]); op 24 juli werd hij aldaar in de Grote kerk (geref.) gedoopt (get. Mons. ***André de Croiset*** en juffr. ***Anna Nielson***), terwijl hij de daarop volgende dag ook nog eens in de R.K. kerk in de Assendelftstraat ten doop werd gehouden door ***Andreas*** *du Creuzet* (vermoedelijk dezelfde als voornoemde André ***de*** *Croiset,* kapitein volgens het Haagse kohier van 1674) en ***Maria La Fontayne*** ! ***Maurits*** werd, nadat hij het Roomse geloof had „afgezworen", op 7 jan. 1680 tot het Avondmaal van de Waalse kerk te 's-Gravenhage toegelaten.

Hij trouwde op 2 mei 1689 te Rijswijk (geref.) met ***Balthasarina Kien*** en werd later brigadier-generaal in Statendienst, gouverneur van Bergen op Zoom, ordinaris-raad van Oost-Indië en gouverneur van de Kaapkolonie (1714-1724). Voor hun nageslacht zij verwezen naar de in het Genealogisch Repertorium (1972) in voce ***Pasques de Chavownes*** opgegeven bronnen.

Mary *Lamy,* huisvrouw van Dominicus ***de*** *Chavone,* kapitein in het regiment Van Walenburch is op 29 april 1678 een som van *f* 1000 schuldig aan ***Beattricx la*** *Faillie,* weduwe van ***Jacob Houckgeest*** [33]).

Maria *Lamy,* huisvrouw van kapitein *Dominicque* ***Pasque de*** *Chavonnes* is op 11 mei 1678 *f* 5700 schuldig aan de rentmr. en sollic. *Aernout* ***Niesen.*** Vermeld wordt de luitenant-kolonel ***Johannes*** *Lamy* [34]).

Kapitein ***Dominicques de*** *Chavonnes* compareert op 21 aug. 1679, met procuratie van ***Johan*** *Lamy,* luitenant-kolonel van het regiment Mackay en commandeur van Breevoort. De comp. van *Lamy* is ter repartitie van Gelderland, onder het kwartier van Nijmegen [35]).

Maria *Lamy,* huisvrouw van Dominicus ***de*** *Chavonnes* compareert op 3 okt. 1684 [36]).

In „Proceedings of the Huguenot Society of London", vol. V, wordt in een opstel over Hugenotenfamilies aan de Kaap de Goede Hcop vermeld (blz. 225): Dominique ***Pasques de Chavonnes,*** luit. in dienst van de O.I.C., commandeur van het garnizoen aan de Kaap de Goede Hoop in 1687.

Verder is er sprake van de inventaris de dato 5 juli 1715 van wijlen de weduwe Maria ***Lamy.***

Als kinderen en kleinkinderen worden genoemd: ***Petronella Agnes,*** tr. ***Jacobus Bolwerk; Dominique*** *Marius*; ***Georgh; Johanna de Jongh,*** vrouw van ***Richard Munniks*** i.p.v. haar overleden moeder ***Johanna Pasques de Chavonnes.***

Kinderen (vier zoons en drie dochters, van wie bekend):

a. ***Johanna Pasques de Chavonnes,*** ged. Hulst 20 april 1670 (get. kapitein John Lamy en Johanna de Savornin geaegd Pasques de Chavonnes) [37]), † vóór ***5*** juli 1715 [27]), tr. N.N. ***de Jongh,*** waaruit een dochter ***Johanna de Jongh,*** in 1715 echtgenote van ***Richard Munniks.***
b. ***Petronella Agnes,*** zie § ***2.***
c. ***Dominicus*** *Marius* ***Pasques de Chavonnes,*** geb. Loevestein in 1673 [28]), deed in jan. 1696 belijdenis te 's-Hertogenbosch [38]), op dezelve tijd attestatie gegeven, in 1696 vaandrig, vertrok later naar Oost-Indië, † in jan. 1719 (terwijl hij de vorst van Madoera naar Batavia vergezelde), tr. le 's-Hertogenbosch 23 nw. 1698 (ondertr. Heusden als vendrig in het regiment Forsay in garnizoen te Heusden) Maria ***Magdalena*** van ***Grimbergen,*** ged. 's-Hertogenbosch 9 april 1671, komt 29 juli 1702 met attestatie te Leerdam, † vóór 1710, dr. van Willem van *Grimbergen,* koopman o.a. in ziide-laken te 's-Hertogenbosch, raad en rentmeester aldaar, en ***Johanna*** de ***Willefinck;*** tr. 2e Leerdam 6 maart 1710 (ondertr. ald. 12 febr. met att. van Bergen op Zoom) ***Isabella Bolwerk,*** ged. Beasichem 12 maart 1691, † Zuilen 4 april 1752, begr. in de Buurkerk te Utrecht, dr. van Ds. ***Thomas Bolwerk en*** *Magdalena* van ***Amersfoort*** (zie hierna sub 3); zij hertr. vóór 1749 (vermoedelijk in Oost-Indië) Dr. ***Anthony Johannes van*** *Muyden,* ged. Utrecht 5 aug. 1687, 1707 student te Utrecht, geneesheer, in 1725 in Oost-Indië, keerde later terug naar het Utrechtse, † Cothen 12 nov. 1754, begr. in de Buurkerk te Utrecht [39]).
d. ***Johannes Petrus Pasques de Chavonnes,*** ged. 's-Gravenhage (Grote kerk) 1 jan. 1676 (get. Johan Lamy, Jr. Alexander Lamy en Jeanne de Savornin gesegt de Shavoaes, Aletta van Wijck gesegt Lamy).
e. George ***Pasques de*** Chavonnes, vermeld in 1709 en 1715.
f. ***Maurice Pasques de*** Chavonnes.

G.A. 's-Gravenhage, not. arch. no. 536, blz. 85, 3 febr. 1680: ***Maurice de Chavonnes,*** vaendrigh van zijn Hoogheyt, en Juffr. ***Petronella de Chavonnes,*** meerderj. kinderen van de Heer ***Pieter Pasques de Chavonnes,*** capt. reformé, ende vr. *Jeanne* de *Savornin* harluiden vader en moeder saligher, verhuren een huis bij de Nieuwe haven te 's-Gravenhage.

G.A. Rotterdam, no. 594 (boedelpapieren Luth. ge-

30) De Wapenheraut 1909, blz. 95 (Genealogie ***De*** *Savornin).*
31) R.A. Arnhem, M.s. genealogie Van Beaumont in het familiearchief Van Brakell tot den Brakell, inv. nr. 160.
32) A.R.A., Missiven Staten-Generaal, lias 4907.
33) G.A. 's-Gravenhage, nots. J. Wichmans, no. 497, blz. 161.
34) Ibid., nots. J. Vinck, no. 633, blz. 66 en 225 (9 aug. 1679).
35) Ibid., nots. J. Wichmans, no. 497, blz. 726.
36) Ibid., nots. C. den Haan, no. 1020, fol 35.
37) De Navorscher, jrg. 1877, blz. 632.
35) G.A. 's-Hertogenbosch, Register van de forten Isabella en St. Anthonij, no. 204.
39) De Navorscher, jrg. 1906, blz. 512. De Wapenheraut, jrg. 1907, blz. 13 en 66—67.

meente), 25 maart 1715: *Maurice* de ***Chavonnes op*** het Kasteel te Goede Hoop op de Kaap.

3 *Agnes Lamy,* ged. Delft (Engelse kerk) 16 juli 1651 (de moeder niet vermeld), begr. in de kerk te Leerdam 18 okt. 1724 [40]), tr. Leerdam 19 febr. 1710 *Thomas Bolwerk,* ged. Amsterdam (Oude kerk) 29 jan. 1645, student te Utrecht (1665), theol. student te Leiden als Art. Mag. (17 sept. 1667), pred. te Beusichem (1676). te Leerdam (1699), † Leerdam 28 juni 1711 [41]), begr. in de kerk aldaar 3 juli, zn. van Gerrit *Thomas. Bolwerk* en *Grietje van Senguerd (Sengwerden),* wedr. van *Magdalena van Amersfoort* [42]).

Uit zijn eerste huwelijk werden in de periode 1680-1694 te Beusichem acht kinderen gedcopt, onder andere Jacob ***Bolwerk*** (zie hierna § 2).

Agnes *Lamy* kwam in 1'702 met attestatie van 's-Hertogenbosch te Leerdam [43]).

Mr. ***Thomas Boiwerck,*** Ph. D. en predikant te Leerdam, en ***Agnes*** *Lamy* testeren op 16 april 1710. Zij verklaren, dat alle bezittingen gemeenschappelijk eigendom zijn, ook het legaat van ***Hendrik Alexander*** *Lamy.* Na de dood van de langstlevende zal dit legaat gaan naar ***Helena Lamy en Johanna Juliana*** *Lamy,* kinderen van ***Frederik*** *Lamy* en van de ongenoemde dochter (***P. A. de Chavonnes)*** van haar ongenoemde zuster ***(Maria*** *Lamy*) [44]). ***Zij*** approberen het voorafgaande testament op 25 april 1710. Op 25 juni 1711 testeren zij weer.

Op 12 aug. 1711 en 2 febr. 1712 is er sprake van door ***Angenis*** *Lamy,* weduwe van ***Thomas Bolwerck,*** ingeleverde testamenten [45]).

Mr. ***Thomas Bolwerck,*** Ph. D. en predikant te Leerdam, en ***Agnes*** *Lamy* geven op 10 maart 1711 procuratie naar de gecommitteerde raden van Holland contra de solliciteur Smits, die zich op 1 jan. 1692 verplichtte jaarlijks *f* 100 te betalen in verband met de compagnie van ***Frederick*** *Lamy* van het regiment Mackay, die door Dickson van het regiment Moray werd overgenomen. Er is sprake van een sententie [46]).

Agnis *Lamy,* weduwe van ***Thomas Bolwerck,*** levert op 11 juli ***1715 een*** besloten testament in [47]). Op 7 juli 1717 herroept zij twee besloten testamenten en benoemt zij haar twee nichten *Helena Lamy* en ***Johanna Juliana*** *Lamy,* beiden dochters van haar nicht ***Peternella Agnes de*** Chavonnes, die thans gehuwd is met dominee ***Jacobus Bolwerck en*** van ***Frederick*** *Lamy,* tot erfgenamen [48]).

4. *Alexander,* volgt II.

5. *William Lamy,* ged. Delft (Engelse kerk) 25 juni 1655, vermeld in 1678.

Dominique *Pasque* ***de Chavonnes*** en ***Alexander*** *Lamy,* beiden kapitein, stellen zich op 6 febr. 1678 borg voor obligaties van *f* 1400 en *f* 3600. Getuige is *William Lamy* [49]).

II. *Alexander Lamy,* ged. Delft (Engelse kerk) 6 juli 1653,

40) ***Ons*** Voorgeslacht, jrg. 1970, blz. 205.

41) Ibid., blz. 205.

42) Zie De Navorscher, jrg. 1906, blz. 510-517, voor gegevens ***over*** het geslacht ***Bolwerk,*** en De Nederlandsche Leeuw, jrg. 1971.

43) Notulen van de kerkeraad van Leerdam van 29 juli 1702.

44) A.R.A., recht arch. Leerdam, no. 40, fol. 116-117.

45) Ibid., fol. 117, 128-129, 134.

46). Ibid., no. 62, fol. 143.

47) Ibid., no. 41, fol. 12 verso-13.

48) Ibid. fol. 4546.

49) G.A. 's-Gravenhage, nots. A. Warmenhuysen, no. 547, fol. 389 en 391.

kapitein in het eerste regiment der Schotse brigade onder kolonel Hugh Mackay, † (sneuvelt) Killiecrankie (Schotland) in 1689, tr. Utrecht (Catharina kerk, proclamaties in de Engelse kerk) 8 juni (sic) 1675 (ondertr. Geertruidenberg 9 juni) *Aletta van Wijck,* ged. Utrecht (Buurkerk) 10 juli 1657, in leven in 1710, dr. van Mr. *Johan,* ontv. gen. middelen van den lande van Utrecht, kanunnik van St. Pieter, en *Aletta van Steck* [50]).

Op 18 febr. 1672 belooft ***Alexander*** *Lamy,* vaandrig van kapitein ***Alexander van Wevorst, 25*** soldaten te werven. Borg is sergeant-majoor ***Johan*** *Lamy* [51]).

In 1675 is er sprake van een „apointe" van de Ed. Mo. Heercn Staten van 2 juni 1675.

Op 31 jan. 1676 wcrdt ***Alexander*** *Lamy* vermeld als vaandrig in het regt. Graham [52]). ***Alexander*** *Lamy* legde op 15 juni 1677 de eed van kapitein af; hij was de opvolger van Andrew Bruce [53]).

Op 6 aug. 1677 is kapitein ***Alexander*** *Lamy* geld schuldig aan zijn schoonvader ***Johan van Wijck*** [54]). Op ***3.2*** nov. 1678 is er sprake van een obligatie van *f* 800 ten laste van kapitein ***Alexander*** *Lamy* [55]). Op 12 jan. 1680 (?) is kapitein ***Alexander*** *Lami,* in garn. te Tiel, *f* 4000 schuldig aan Ephraim Moses [56]).

Gillis van ***Wijck,*** oud-raad in de vroedschap te Utrecht, testeert op 29 april 1684 met zijn vrouw ***Lucia Ram.*** Hij benoemt zijn broeder ***Jacob van*** *Wijck,* domheer van 't kapittel van St. Marie, en zijn zuster ***Wijnanda van Wijck,*** ieder voor de helft tot erfgenamen. De testateur legateert aan zijn neef ***Anthony van Wijck,*** domheer van het kapittel St. Pieter. Mocht deze overlijden dan gaat het legaat naar diens zuster ***Aletta van Wijck,*** getrouwd met ***Alexander*** *Lamy,* en als deze overleden mocht zijn naar ***Maria van Wijck,*** getrouwd met *Gerardt* ***Schut*** [57]).

Op 6 maart 1685 legateert ***Winanda van Wijck f 4000*** aan haar broer *Gillis* van ***Wijck,*** oud-raad in de vroedschap; zij legateert *f* 1500 aan ***Anthonis van Wijck,*** domheer van St. Pieter, die een zoon is van haar broeder, wiilen ***Johan van*** *Wijck*; ***Aletta van*** *Wijck* en ***Maria van*** *Wijck,* dochters van voornoemde *Johan,* ontvangen ieder een legaat van *f* 1500, terwijl ***Jan*** *Lamy,* zoon van vermelde *Aletta* ***van Wijck,*** een legaat vanf 1000 ontvangt. Erfgenaam is haar jongste broeder ***Jacob van Wijck*** kanunnik van St. Marie [58]).

Op 17 sept. 1688 dechargeren ***Aletta van Wijck,*** huisvrouw van kaoitein ***Alexander*** *Lamy,* en ***Anthony van. Wijck,*** kanunnik van St. Pieter te Utrecht, kinderen van *Johan van Wijck* en *Aletta Steck,* hun oom *Gillis* ***van Wijck,*** oud-raad in de Utrechtse vroedschap [59]).

Alexander *Lamy* sneuvelde in 1689 te Killiecrankie (Schotland); hij werd door Walterus Macdoaald Bowie opgevolgd [60]).

Op 18 juli 1699 verklaart *Wijnanda* ***van*** *Wijck* dat haar nicht ***Aletta Maria*** *Lamy,* op wie zij getesteerd had, op 17 juli 1699 overleed. Zij testeert thans op haar nicht *Aletta* ***van Wijck,*** moeder van de overledene en weduwe van majoor *Alexander Lamy* van het regt. Maccay [61]).

50) Nederland's Adelsboek, 1953, blz. 453. Genealogie Van Asch van Wijck.

51) G.A. 's-Gravenhage, nots. W. Guldemont, no. 611, fol. 236.

52) Ibid., nots. J. Vinck, no. 632, blz. 200.

53) Ferguson, dl. 1, blz. 504.

54) G.A. Utrecht, nots. R. van Vechoven.

55) G.A. 's-Gravenhage, nots. A. Ennis, no. 533, fol. 481.

BG) R.A. Arnhem, recht. arch. Tiel en Zandwijk, no. 536, fol.. 152.

57) G.A. Utrecht, nots. R. van Vechoven.

58) Ibid., nots. J. Duerkens.

59) Ibid., nots. R. van Vechoven.

60) Ferguson, dl. 1, blz. 510 en 516.

61) G.A. Utrecht, nots. J. van Wijck.

Jilles van Wijck, raad in de vroedschap te Utrecht, echtgenoot van ***Lucia Rum,*** legateert op 31 okt. 1703 aan zijn neven ***Johan. Alexander Lamy, Henrick Lamy en Alexander Lamy,*** kinderen van zijn nicht ***Aletta van Wijck,*** weduwe van ***Alexander Lamy,*** tezamen *f* 6500. Het legaat werd op 6 dec. 1703 herroepen [62]).

Gillis van Wijk, raad in de Utrechtse vroedschap, was executeur van het testament van wijlen zijn zuster *Wijnanda* van *Wijk,* die op 12 mei 1696 testeerde. Er is sprake van de vier kinderen van haar nicht ***Aietta van Wijk,*** weduwe van de kapitein-majoor ***Alexander Lamy.*** Het verzegelde testament werd 22 okt. 1703 ontsloten. Genoemd wordt een akte van 4 maart 1705 voor nots. L. van Vechoven [63]).

Uit dit huwelijk:

1. *Johanna Aletta Lamy,* ged. Utrecht (Buurkerk) 12 mei 1676 (get. Dominicus Pasijne de Charoanes in plaats, van luitenant-kolonel Johan Lamy; meters: Maria Lamy, huisvrouw van Scharonnes en Wiinanda van Ewyck), † Breda 20 juli 1676, begr. aldaar (Grote kerk) 23 juli.

2. *Jan* ***Alexander,*** volgt III.

3. Hendrick *Lamy,* geb. omstreeks 1678, gouverneur van het fort Fredricksburg en direkteur-generaal namens de Brandenburgse Africaanse Compagnie ter kuste van Guinea, keert vermoedelijk in 1709 in Nederland terug, begr. Leerdam 11 jan. 1710.

Blijkens de volgende akten was ***Hendrick Lamy*** van mening dat zijn moeder ***Aletta*** van *Wijck* zich ten onrechte omstreeks *f* 10.000 had toegeëigend.

Zij werd derhalve onterfd, terwijl zijn nicht *Pieternella* ***Agnes de Chavonnes*** tot erfgename werd benoemd.

Op 15 okt. 1709 testeert de zieke ***Hendrik Lamij,*** j.m., ***ten*** huize van Mevrouw ***De Savone,*** weduwe van majoor ***Lamy.*** Hij legateert *f* 6.000 ***aan*** zijn tante *Angenis Lamij, f* ***4.000*** aan zijn neef *Dominicx* Savone. *f* ***4.000*** aan zijn neef Jorge Savone, *f* 1.000 aan zijn zwarte knecht en *f* 500 aan de gereformeerde armen. *Pieternella Angenis Savone,* weduwe van majoor *Lamy,* wordt tot erfgenaam benoemd [64]).

Op 17 nov. 1709 geeft *Hendrick Lamy* aan kapitein *Dominick Marius* ***de Chavoae*** procuratie on de te Vlissingen wonende *Joris Bartels Gastelaer* [65]).

Op 9 dec. 1709 testeert ***Hendrick*** *Lamy* opnieuw. Thans legateert hij aan zijn moeder ***Aletta van Wijck,*** weduwe van ***Alexander*** *Lamy,* haar legitieme' portie, indien zij kan bewijzen daarop recht te hebben. Verder is de akte identiek met die van 15 okt. 1709 met dit verschil dat de naam *Savone* vervangen is door ***De*** *Chavone,* terwijl *Jorge* nu George heet [66]).

Op 23 dec. 1709 leent ***Hendrick Lamy f 300*** uit [67]).

Op 5 jan. 1710 werd op verzoek van ***Aletta van*** *Wiick,* weduwe van ***Alexander*** *Lamij,* de inventaris (één bladzijde) van de goederen van wijlen *Hendrick Lamy,* opgesteld, die ten huize van *Pieternele Angenis* de *Chavone,* wed. van majoor *Lamy,* overleed [68]).

Op 7 en 8 jan. 1710 is er sprake van het feit, dat ***Alette van. Wijk,*** wed. van ***Alexander*** *Lamy,* de begrafenis wil regelen van haar zoon ***Alexander*** (sic) ***Hendrik*** *Lamy,* in leven generaal op de Cust van Chune (Guinea) in de West Indien (sic), die de afgelopen zaterdag in de nacht ten huize van *Pieternella* ***Agenis de*** *Chavone,* wed. van majoor *Lamy,* was overleden. Er zijn moeilijkheden tussen beide vrouwen [69]).

Op 17 jan. 1710 werden door schout en schepenen in de woning van *Pieternelle* ***Angnis de Chavone,*** wed. van majoor *Lamy,* waar ***Hendrick*** *Lamy* ***was*** overleden. twee koffers ontzegeld, die op 5 jan. 1710 in aanwezigheid van schout en schepenen verzegeld waren. ***P. A. de*** *Chavone* toont het voor schepenen van Leerdam gemaakte testament van ***Hendrick*** *Lamy,* waarin zij tot enig erfgenaam werd benoemd [70]).

Op 21 jan. 1710 deed *Pitronella* ***Agenis de Chavone, wed. van*** de majoor ***Prederick*** *Lamy,* enig erfgenaam van de te Leerdam overleden ***Hendrick*** *Lamy,* gouverneur van het fort Fredricksburg en direkteur-generaal wegens de Brandenburgse Africaanse Compagnie op de kust van Guinea, afstand van een arrest, dat namens haar op 16 jan. ingediend werd op de pretentie van *Aletta* ***van Wijck,*** wed. van de majoor *Alexander Lamy,* op de nalatenschap van ***Hendrick*** *Lamy.* Er is tevens sprake van een rechtdag te Leerdam op 30 jan. 1710 [71]).

Op 8 maart 1710 geeft *Pitronella* ***Angenis de*** *Chavone,* erfgenaam van ***Hendrik*** *Lamy,* procuratie aan de Amsterdamse koopman ***Jacob de*** *Fremerij* wegens haar toekomende vorderingen op het schip „de Africaanse Galey" van de Cust van Guinea,, komende van het fort Delmina volgens handschriften van 21 april 1709 en 2 mei 1709. Zij geeft eveneens procuratie aan ***Joris Bartels Gastelaer,*** koopman te Vlissingen, in verband met vorderingen op Frans ***de Lange,*** generaal wegens de Africaanse Compagnie in dienst van de Koning van Pruisen aan de kust van Guinea, volgens een handtekening van 19 april 1709 [72]).

Op 18 maart 1710 gaat *Pieternelle* Agnes de *Chavonnes* ermee accoord dat *Aletta* ***van.*** *Wijck,* wed. van *Alexander Lamy,* een afschrift van de inventaris van ***Alexander Hendrik*** *Lamy* zal ontvangen; zij weigert evenwel de effecten ter secretarie te brengen [73]).

Op dezelfde datum (18 maart 1710) werd de inventaris' (zes blz.) van de goederen van ***Alexander Hendrik*** *Lamy,* zoon van ***Alette*** *van Wijck,* opgemaakt. Een autorisatie van 12 maart op verzoek van *Alette* ***van*** *Wijck* wordt genoemd. De boedel heeft een vordering van *f* 10.000 op *Alette* ***van*** *Wijck,* welke som door haar zoon aan zijn moeder was overgezonden. Als tegenprestatie had zij slechts enige goederen naar haar zoon gezonden. Verder wordt vermeld dat ***Alexander*** *Hendrick Lamy* ***op*** de Cust van Guinea twee mark goud aan *Zegert* ***van*** *Wijck,* zoon van ***Anthony*** had uitgeleend, die op 14 juni 1708 hiervoor te Elmina had getekend, en dat kapitein ***Joris*** *Bartels Gastelaer* te Vlissingen enige duizenden ponden koperen armringen in bewaring heeft [74]).

Op 29 maart 1710 geeft ***P. A. de*** *Chavonnes,* ***erfgenaam*** van ***Alexander Hendrick*** *Lamy,* procuratie aan haar broer de kapitein *Dominique Marius* ***Pasques de Chavonnes*** om geld te innen van ***Joris*** *Bartelse Gastelaer,* koopman te Vlissingen [75]).

Op 23 okt. 1710 is er sprake van een legaat van *f* 500 van ***Hendrick Alexander*** *Lamy* aan de diaconie [76]).

4. *Zegerus Lamy,* ged. Tiel 6 juli 1680, vermeld op 2 mei 1683 in de registers der dolden te Utrecht.

5. *Aletta* ***Maria*** *Lamy,* ged. Tiel 8 okt. 1682, vermeld op 17 juli 1699 in de registers der doden te Utrecht.

62) Ibid., nots. R. van Vechoven.
63) Ibid., transporten, 7 maart 1705, blz. 54-57.
64) A.R.A., recht arch. Leerdam, no. 40, fol. 113.
65) Ibid., no. 62, fol. 134.
66) Ibid., no. 40, fol. 115.
67) Ibid., no. 21, fol. 78.
68) Ibid., no. 87.
69) Ibid., no. 185.
70) Ibid.. no. 62, fol. 136.
71) Ibid., no. 62, fol. 136 verso.
72) Ibid., no. 62, fol. 137.
73) Ibid., no. 62, fol. 137 verso.
74) Ibid., no. 87.
75) Ibid., no. 62, fol. 138.
76) Ibid., no. 21, fol. 97.

6. *Wijnanf Antonie Lamy,* ged. 's-Hertogenbosch 17 dec. 1683, † jong.

7. *Alexander Lamy,* geb. omstreeks 1685, ontving in 1701 ontslag als vaandrig van kapitein De Laet van het regt. Colyear [77]); op 9 jan. 1704 gaf hij procuratie om te 's-Gravenhage de eed af te leggen vanwege zijn benoeming tot luitenant van kapitein Lagranjere van het regt. Heuckelom [78]).

8. *Jacobus Lamy,* ged. Tiel 8 febr. 1687, † jong.

111. *John Alexander Lamy,* ged. (als Jan Alexander) Utrecht (Nicolaïkerk) 2juni 1677, vaandrig onder kapitein De Laet van het derde regt. der Schotse brigade 30 april 1695, luitenant onder Mackay 20 sept. 1696, volgde John Maoleod 23 mei 1709 als kapitein op (bediend vanaf 17 mei) [79]), vermeld in 1733, tr. Utrecht 23 nov. 1710 *Maria Louisa de Porferfield* (getrouwd door het „appointment" van het gerecht van Utrecht, met bewijs dat zij in het Luikse land al getrouwd waren).

In 1714 werd de comp. van ***John Alexander Lamy*** opgeheven [80]).

Een *Gabriel Porterfield* wordt in 1717 te Namen vermeld als luitenant van kapitein ***Alexander Hutchison*** [81]).

De te Beusichem wonende *Alexander Lami* geeft op 14 april 1732 procuratie aan *Jacobus* wan ***Loon,*** bankhouder tot Amsterdam, om van de bewindhebbers van de 0. 1. C., kamer Amsterdam, *f* 40 te innen op de maandceel van zijn zoon *Daniel Lami,* die in 1730 met het schip Blijdorp in dienst van de 0. 1. C. vertrok. Wanneer hij op 29 juli 1732 procuratie geeft, heet hij ***Johan*** *Alexander Lami;* op 11 okt. 1733 wordt hij weer als *Alexander Lamij* vermeld. De drie akten werden door hem evenwel als ***J. A. Lamy*** ondertekend [82]).

Uit dit huwelijk:

Donald Alexander Lamy, ged. Kortrijk 8 dec. 1710 [83]), vertrekt in 1730 met het schip Blijdorp in dienst van de 0. I. C., vermeld in 1732.

§ 2.

1. *Ft-ederick Lamy,* j.m. uit Schotland, geb. omstreeks 1670, kapitein (1694), brevet-major (1705) in het eerste regt. der Schotse brigade, waarvan Robert Murray vanaf 1698 kolonel was, † (gesneuveld) bij Ramillies in 1706, tr. Grave 27 sept. 1698 (ondertr. aldaar 20 sept. en te 's-Hertogenbosch 9 en 13 sept.) *Pefronella Agnes Pasques de Chavonnes,* ged. Hulst 14 aug. 1671 (get. Pierre Pasques de Chavonnes, Agnes Lamy) [84]), in 1698 wonende in de St. Jorisstraat te 's-Hertogenbosch, begr. Maastricht 1 mei 1733, dr. van *Dominique Pasques de Chavonnes* en *Maria Lamy* (zie hierboven § 1, sub 1. 2); *Pefronella Agnes* was weduwe van *Abraham Bosch* (getr. Colombo 25 okt. 1689), ged. Maasland 28 nov. 1666, theol. student te Leiden 20 jan. 1684, later dispencier te Colombo, verblijft in 1693 te 's-Gravenhage, weduwnaar van N.N., en zn. van *Cornelius Bosch,* 1654

77) Ferguson, dl. 2, blz. 51.
78) G.A. Utrecht, nots. R. van Vechoven.
79) Ferguson, dl. 1, blz. 575; dl. 2, blz. 45.
80) Jb. Centr. Bur. voor Genealogie, 1968, blz. 206.
81) Arch. Raad van State, no. 727, Namen, 3 april 1717, rec. 6 april.
82) R.A. Arnhem, nots. J. Nieuwdijk te Culemborg, no. 269.
83) Ferguson, dl. 3, blz. 3.
84) Zie noot 37.

theol. stud. te Leiden, predikant te Renswoude 1656, te Maasland 1663. te Brielle 1666, te Alkmaar 1667, te 's-Gravenhage 1676 (alwaar hij in 1706 zijn gouden ambtsjubileum vierde!), emer. 1713, en *Magdalena Junius; Petronella Agnes* tr. 3e Leerdam 19 okt. 1710 *Jacob Bolwerk,* ged. Beusichem 19 dec. 1686 (get. Roelof Meulenaer en Anna Bolwerk, wed. van Pieter van Esterwegen), phil. stud. te Leiden 30 sept. 1702 (oud 20 jaar), te Utrecht (1707), predikant te Spijk (1708), beroepen naar Bergen op Zoom 15 sept. 1711, nam 21 febr. 1723 aldaar afscheid in verband met een beroep naar Maastricht, waar hij op 28 febr. 1723 bevestigd werd, curator van het Latijnse gymnasium aldaar, emeritus okt. 1748, † Maastricht 19 juni, begr. aldaar 23 juni 1757, zn. van *Thomas* en *Magdalena van Amersfoort;* hij hertr. *Maria Machfilda van Strijen,* ged. Utrecht (Dom) *29* dec. 1688, † ald. 11 dec. 1761, dr. van *Johannes* en *Sophia Heynen.*

Frederick Lamy lag in 1698 te Grave in garnizoen. Op 10 april 1705 werd hij tot brevet-major benoemd; op 12 aug. 1706 werd hij door *Thomas Dickson* als kapitein opgevolgd; in 1706 sneuvelde *Lamy* te Ramillies [85]).

Volgens een andere bron ontving hij op 13 febr. 1705 commissie tot majoor en sneuvelde hij op 23 mei 1706 bij Ramillies [86]).

Petronella de Chavonne kwam in 1702 van 's-Hertogenbosch te Leerdam [87]).

In 1704 woonde Mevrouw *Lamy aan* de zuidzijde van de Kerkstraat te Leerdam [88]).

Op 16 juli 1706 geeft ***Pieternelle Angenis de Savone,*** wed. van de kapitein-majoor *Frederick Lamy van* het regt. Murray, procuratie aan de luitenant *Walter Bruce* van dit regiment om te Londen te verkopen een door de commissaris Ranelagh op 27 sept. 1700 getekende obligatie van £ 209 en 14 shilling, ten laste van het Engelse parlement [89]).

Op 4 okt. 1710 koopt ***Petronella Agnes de Chavones,*** wed. van de majoor *Frederik Lamy,* haar beide weeskinderen *Helena Lamy* en *Johanna Juliana Lamy* uit. Aanwezig zijn Mr. Tomas *Bolwerk* en diens vrouw ***Agnes Lamy,*** haar tante [90]).

P. A. de Chavones, wed. van majoor *Frederick Lamy,* wordt in 1724 vermeld in het protokol van nots. M. Brul1 te Maastricht.

Kinderen:

1. *Helena Lamy,* ged. 's-Hertogenbosch 29 nov. 1699, † Maastricht 3 aug., begr. aldaar 9 aug. 1741, tr. Leerdam 3 jan. 1725 *Carel Offo Ranitz,* ged. Groenlo 21 april 1699, als vaandrig in het regt. van kolonel De Thouars in 1725 in garnizoen te Bergen op Zoom, in 1726 te Heusden, tussen 1732-1735 te Meenen (België), in 1735 kapitein der infanterie, in 1739 in garnizoen te Maastricht, in 1767 luit.-kol.-tit., † Zutphen 17 juni 1773, zn. van *Johan Sigismund (Ulrich) Ranisch,* ritmeester, en *Christina Margarefha Wecke* [91]).

Blijkens welwillende opgave van de Sectie Krijgsge-

85) Ferguson, dl. 2, blz. 20, 24, 30, 39.
86) Het Staatsche Leger, dl. 8, band 2, blz. 738 en band 3, blz. 484.
87) Notulen van de kerkeraad te Leerdam van 29 juli 1702.
88) Lijst van lantaarngalden te Leerdam.
89) A.R.A., recht. arch. Leerdam, no. 62, fol. 121.
90). Ibid., no. 21, fol. 96.
91) Ned. Adelsboek, jrg. 1950, in voce De Ranitz.; Ned. Patriciaat, dl. 1; Vorsterman van Oijen, Stam- en Wapenboek enz.; De Ned. Leeuw, jrg. 1977, kol. 437.

schiedenis van de Koninklijke Landmacht diende Carel *Otto Ranitx* achtereenvolgens in de regimenten Thouars 1'718, Nassau-Siegen 1728, Boisroux 1734, Terson 1735, Elias 1738, Brunswijk 1751, Villegas 1756, Sommelsdijk 1772. Hij werd: vaandrig 1 april 1721, luitenant 21 aug. 1730, kapitein 18/22 maart 1735, luitenant-kolonel-titulair (bij de armee) 26 juni 1767.

Daarnaast was *Carel Otto Ranitz,* volgens familieaantekeningen. in het beait van de familie De Ranitz, uit het eind van de 18de eeuw, een niet-onverdienstelijk portretschilder; in vredestijd gaf hij mede op groad van voortdurend geldgebrek zijn compagnie „in administratie" en schilderde hij in opdracht portretten en kerkstukken, waartoe hij zich ook lange tijd te Luik zou hebben opgehouden bij de prins-bisschop aldaar.

Deze tak van de zich later *„De Ranitx"* noemende familie stierf in het begin van de 19e eeuw uit met de kinderen van *Carel Otto* en *Helena Lamy.*

Op *4* dec. 1724 geeft *Helena Lamie,* wonende te Leerdam, procuratie om van *P. van Reinberck,* schout van Beusichem, *f* 2000 te lenen met als hypotheek een huis, hofstede, boomgaarden en een stukje bouwland te Beusichem, geërfd van *Agnes Lamie* [92]).

Carel Otto Ranitz, vendrig in het regt. van de kolonel Marquis de Touars, en *Helena Lamy* testeren op 22 jan. 1725 te Leerdam [93]).

Helena Lamy geeft op *17* febr. 1725 procuratie aan haar man *Carel Otto Ranitz,* vendrig in het regt. van de kolonel marquis De Touars, wonende te Leerdam, om drie obligaties te verkopen.

Op 27 maart 1725 geven *Carel Otto Ranits en Helena Lamy* procuratie1 om te Beusichem *f* 1000 te lenen [94]).

Op 18 jan. 1726 verkoopt *Ernst Frederik Jonghbloet,* notaris en procureur in het graafschap Buren, namens *Helena Lamy,* huisvrouw van *Carel Otto Ranits,* vaandrager in het regt. van kolonel marquis De Thouarts in garn. te Heusden, enig erfgenaam van wijlen *Agnes Lamy,* wed. van Thomas *Bolwerk, aan Johannes Dijs,* mr. kuiper te Beusichem, voor *f* 3700 een huis, schuur en berg, boomgaarden, bouw- en weiland, zowel binnen- als buitendijks, tezamen 8½ morgen [95]). *Helena Lamy* gaf hiervoor op 10 dec. 1725 te Heesbeen procuratie aan haar man, die volgens' fol. 40—41 vervolgens op 31 'dec. 1725 te Heesbeen procuratie aan *Jonghbloet* gaf [96]).

Helena Lamie vertrok in 1726 met att. van Leerdam naar Heusden [97]). Na 29 mei 1726 kwamen *Gare1 Otto Ranits* en zijn vrouw met att. te Heusden [98]).

2. *John Lamy,* ged. 's-Hertogenbosch 30 maart 1702, begr. Leerdam 29 jan. 1706.

3. *Johanna Juliana Lamy,* ged. Leerdam 21 okt. 1705, leeft in 1746, tr. Vaals 13 jan. 1737 *Jacob van Strijen,* ged. Utrecht (Buurkerk) 16 juni 1702, burger van Maastricht 3 aug. 1736, † voor 7 okt. 1741, zn. van *Johannes* en *Sophia Heynen* [99]).

Johanna Juliana Lamey, wed. van *Jacob Streyen,* koopt op 7 okt. 1741 een huis aan de Zuidzijde van de Nobelstraat te Utrecht [100]). In 1746 was zij getuige te De Bilt bij de doop van *Thomas Bolwerk, zn.* van de ritmeester *Thomas Pieter Bolwerk* en *Johanna Clasina Keppel.*

92) A.R.A.: Recht. Arcb. Leerdam, no. 63, fol. 84.
93) Ibid., no. 41, fol. 163 verso-164 verso.
94) Ibid., no. 63, fol. 67 verso en fol. 68 verso.
95) R.A. Arnhem, recht. arch. Beusichem, no. 235, fol. 41 verso-42 verso.
96) Ibid., fol. 38 verso-39 verso.
97) Notulen van de kerkeraad te Leerdam van 19 juli 1726.
98) Lidmatenregister van Heusden.
99) Zie Jaarb. Centr. Bur. voor Gen., jrg. 1971, voor de kinderen uit het echtpaar *Van Strijen-Lamy.*
100) G.A. Utrecht. Transportenregister, fol. 519-522.

§ 3.

In deze paragraaf zijn de gegevens bijeengebracht over een *John Lamy,* die van 1733 tot 1742 kolonel van het eerste regt. der Schotse brigade was,, tr. N. N.

John Lamy werd 2 okt. 1701 tot luitenant van luitenant-kolonel Douglas van het regt. Murray benoemd; op 21 nov. 1707 volgde hij *Hugh Sutherland* als kapitein op, bediend vanaf 28 okt.; sergeant-majoor 27 juli 1719, bediend vanaf 21 juli; luitenant-kolonel 19 juli 1730, commissie gedepecheerd 17 juli; kolonel van het eerste regt. der Schotse brigade 17 maart 1733; zijn compagnie ging 9 juli 1742 naar *Silvester Lomy* [101]).

Capt. *John Lamy* en Madam *Lamy* namen in 1716 en 1718 aan het avondmaal te Ieperen deel; idem te Doornik in 1720; Major *John Lamij* en zijn lady namen in 1722 te Doornik aan het avondmaal deel; idem in 1723 te Namen.

Mevrouw *Lamy* nam alleen deel te Namen in 1725, te Doornik in 1726, te 's-Hertogenbosch in 1732, 1734 en 1735 [102]).

Pas vanaf 1728 wordt *John Lamy* vermeld als *John Lamy van Dunkenie,* daarvoor steeds als *John Lamy.*

Vermoedelijk had *John Lamy of Dunkennie* een zoon *Silvester Lamy.*

Vaandrig *Lamy* vertrok 22 aug. 1737 van Doornik naar Holland, met drie maanden verlof, om in Schotland te werven [103]).

Silvester Lamy, die op 9 juli 1742 tot kapitein in het regt. Lamy benoemd werd, wordt nog vermeld op de Staat van Oorlog van 1746 [104]).

101) Ferguson, dl. 1, blz. 21, 41, 51, 231.
102) Ferguson, dl. 3, blz. 117, 118, 120, 121, 123, 125—126.
103) Jaarb. Centr. Bur. voor Gen., jrg. 1968, blz. 210 en 212. Volgens blz. 206 (8 nov. 1714) ging kapt. John Lamy drie maanden naar Schotland. In deze bron wordt hij vele malen vermeld.
104) Ferguson, dl. 2, blz. 207, 229 en 231-232.

KORTE MEDEDELINGEN+

Het geslacht Sierksma (14e tot 18e eeuw). (jrg. 1978, kol. 396-440).

C o m m e n t a a r o p e e n m y s t i f i c a t i e.

Der hawwe noch folle mear Siersma's en *Siercxma's* west. Lykwols hawwe wy gjin inkelde sibskip mei de *Sierksma's* fan it Stamboek fan de Fryske Adel foun. Likemin, dat *Wybe Sjirks,* de foarfaer fan de hear Klaes Sierksma, út it laech fan ien fan de foargeande stagen stamme soe, of út dy fan it Stamboek 1, (R. S. Roarda in Genealogysk Jierboekje 1965, 89).

I n l e i d i n g.

Na het lezen van het artikel „Het geslacht Sierksma **(14e tot 18e eeuw)** " door Kl. Sierksma Hzn. heb ik mij afgevraagd of het zin zou hebben daaraan een bespreking te wijden. Wanneer ik die vraag bevestigend beantwoord, dan is dat omdat ik meen dat de auteur recht heeft op duidelijke formu-

1. Er zijn nog veel meer *Siersma's* en Siercxma's geweest. Wij hebben evenwel geea enkele verwantschap met de *Sierksma's* uit het Stamboek van den Frieschen Adel gevoaden. Evenmin dat *Wibe Sjirks,* de voorvader van de heer Klaas Sierksma, uit de familie van een van de voorgaande takken zou stammen, of uit die van het Stamboek.

lering van kritiek. Een tweede overweging is, dat wanneer constructies, als door de heer Sierksma zijn bedacht, onweersproken blijven deze een eigen leven gaan leiden. Dit geldt nog in sterkere mate als een daarop gebaseerd artikel is opgenomen in De Nederlandsche Leeuw, die steeds een voorvechter is geweest van wetenschappelijke beoefening van de genealogie. Een derde aanleiding is, dat het misschien voor enkele jongere leden, waaronder ik in dit geval ook de redactie van de Leeuw moet rekenen, van enig belang kan zijn zich nog eens te verdiepen in de methodiek van het kritisch lezen van genealogische teksten. Dat is mogelijk zonder het raadplegen van archieven of van de Haagse genealogische collecties, waartoe ik dan ook niet ben overgegaan. Wèl is het van belang na te gaan wat eerder over het onderwerp is geschreven. In dit geval is dat het verdienstelijk artikel over verschillende *Sierksma*-groepen in Genealogysk Jierbaekje 1965, 81 e.v. Van deze in het Fries geschreven studie kan ik het boven geciteerde slot met de zo correct ingebouwde critiek ook heden nog onderschrijven.

Om mijn verhaal niet te somber te maken zal ik in de loop van mijn commentaar trachten een enkele maal een meer 'opgewekte toon te laten horen. Det betekent zeker niet dat ik de opname in de Leeuw van „Het geslacht Sierksma" niet in hoge mate betreur, juist omdat de heer Sierksma op ander terrein zeer verdienstelijk werk heeft verricht.

De auteur heeft voorzover ik ban nagaan driemaal eerder over ***Sierksma's*** gepubliceerd. In Sibbe 194 1, 289 e.v. bespreekt hij oude zegels van z.g. voorvaderen die met een wolfsangel zegelden met, naar hij meent, een brisuresysteem voor jongere zonen. In het laatste nummer van dat tijdschrift (augustus 1944) verschijnt dan een rijk geïllustreerd artikel waarin wij veel verhalen vinden (stamreeks zonder hiaten tot 1375 enz.) die ook nu weer te berde worden gebracht. De eigen kwartierstaat (no. 24 1), die de heer Sierksma deed opnemen in het in 1958 verschenen Kwartierstatenboek van ons Genootschap, toont aan dat een eventuele aansluiting aan illustere voorouders moet liggen vóór het midden van de 18de eeuw.

Het nu verschenen artikel lijkt een indrukwekkende studie met veel feitenmateriaal en bronvermeldingen. Al spoedig blijkt evenwel dat deze zogenaamde genealogie uiteenvalt in een aantal fragmenten waarvan de meeste bovendien slordigbaden, opsieringen en/of verkeerde interpretaties bevatten om niet te spreken van opzettelijk foute mededelingen.

Aan allen die de auteur (ten onrechte) bij deze familie inlijft kent hij met weglating van het patronym waarmee deze lieden door het leven zijn gegaan, de naam ***Sierksma*** toe, die velen van hen nimmer hebben gevoerd. Deze handelwijze en de gebrekkige regesten maken een controle op de gegeven filiatie uiterst moeilijk.

Oudste generaties

De genealogie vangt schematisch voorgesteld aldus aan:

I. *Doede Sierksma*

tak A	*Rijntha*	*Douwe*	**tak B**
11 a. *Allert* ***Sierksma***	priester te Waaxens 1453		11. b. Fonger ***Sierksma*** geb. **1440/45**

III a. *Doede* ***Sierksma*** olderman resp. schepen te Leeuwarden, **1442-'76**

III a. *Doede* ***Sierksma,*** die sedert 1442 in magistraatsfuncties te Leeuwarden voorkomt, moet voor 1415 zijn geboren; zijn vader *Allert* (stamvader van tak A) zal dus van omstreeks 1385 zijn. Laatstgenoemde kan dan geen broeder Fonger (stamvader van tak B) hebben gehad, die immers eerst in 1440-'45 is geboren.

De aansluiting van de takken A en B vervalt hiermede. In het vervolg spreek ik dus niet meer over twee takken maar over twee families.

Familie A.

De stamvader *Allaert* ***Dodezoen,*** burgemeester van Leeuwarden, die in 1443 met zijn ruiters het dorp Hemelum zou hebben platgebrand, is als generatie II aangeduid en wel ten onrechte omdat zijn vader niet zelfstandig in de bronnen voorkomt.

In het schema is aangegeven dat aan hem drie broeders worden toegekend en wel ***Fonger,*** met wie hierboven reeds is afgerekend, alsmede *Rijntha* en *Douwe*. Van *Rijntha* ***is*** blijkbaar alleen bekend dat hij in 1453 als priester te Waaxens zegelt namens *Douwe* ***Sijrickesma,*** een ambtelijke handeling die zeker niet op broeder-schap wijst. *Douwe* wordt tot broeder van *Allert* gepromoveerd omdat hij in 1457 een huis dat eigendom is van het St. Anthoniegasthuis te Leeuwarden samen met zijn mede-voogden van die instelling verhuurt aan *Jarich Joenkens* die een familielid zou zijn van een zekere ***Rombertus Joukes*** sive *Jaringa,* die later met een kleindochter van ***Allert*** *Dodezoen* ***zou*** trouwen!

V a, ***5. Anna Sierksma*** tr. ***Tjepke*** *Govertsz.* ***Kinnema.*** Schrijver heeft over het hoofd gezien dat ook ***Tjepke van Kinnema,*** † ***21*** nov. 1625 oud 79 jaar, op de grafsteen is vermeld. Het in noot 12 vermelde boekje is een overdruk van De Nederlandsche Heraut 1887, 252 e.v.

De behandeling van de familie A volgt verder vrij getrouw hetgeen daarover reeds in 1846 door De Haan Hettema en Van Halmael was gepubliceerd, aangevuld met lezenswaardige biografische bijzonderheden.

VI a, 1. Bij Dr. *Rembert* ***Sierksma*** ontgaat het mij waarom de wapens in het raam te Groningen van de Admiraliteit van Dokkum een merkwaardige combinatie zouden vormen.

VI b. *Allert* ***Sierksma*** was getrouwd met ***Beatrix,*** dochter van de bekende ***Boudewijn van Loo.*** Vergeten is te vermelden dat haar moeder ***Maria van Kerckwerve*** heette. De broeder van voorgaande, *Doede* ***Sierksma,*** grietman van Oostdongeradeel (1570-'81), trouwde ***Johanna,*** dochter van *Johannes Rommerts.* ***Zij*** was niet ook nog eens weduwe van een ***Johannes*** *Rommerts,* gelijk de auteur stelt, maar weduwe van *Rintze Folckertsz.* ***van*** *Aytta,* ambtsvoorganger van haar man [2].

VIII a, 1. De naam ***Van*** *Echen* voor haar tweede man is een drukfout voor ***Van Echten.*** Overigens is zij als de opgegeven data juist zijn niet het eerste maar het tweede kind van haar ouders.

---

2. Jhr. Mr. H. Baerdt van Sminia, Nieuwe Naamlijst van Grietmannen (Leeuwarden, 1837), 81, en Mr. A. J. Andreae, Nalezing op de Nieuwe Naamlijst van Grietmannen (Leeuwarden, 1893), 30.

3. Jhr. Mr. M. de Haan Hettema en Mr. A. van Halmael Jr., Stamboek van den Frieschen Adel (Leeuwarden, 1846) II, 246, noot 23, verder geciteerd als Stamboek.

IX a. Bij haar broeder Dr. *Johannes Rombertus Sierksma is* niet vermeld dat de ouders van zijn eerste vrouw waren *Abraham Torrenius* en *Johanna van der Munck* [3]. Het kind sub 3 had 1 genummerd moeten zijn: de schoonouders van het tweede kind heetten *Wilhelmus Beuckens* en *Maria Reufferts* [4]. De interpretatie van de wapensteen is zeker onjuist. Als de opsomming van de wapens correct is, zijn wellicht de wapens van de opvolgende eigenaren en die van de eerste-steenlegster afgebeeld.

Familie B

Aan de stamvader van deze „tak" *Sierk Sierksma,* boer, vermeld 15 l l-'27, worden vijf zonen toegekend (gemakshalve volg ik de nummering van de auteur):

III b, 1. *Watse Sierksma.* Indien hij heeft bestaan en is te vereenzelvigen met heer *Waltia van Ackrum* die mede namens twee boeren in 1496 een testament bezegelt, lijkt hij mij gezien titulatuur en rechtshandeling eerder een priester dan een heerschap.

III b, 2. *Wiebe Sierksma* is de sleutelfiguur in deze generatie omdat de huidige familie van hem zou afstammen. Hij zou elf met name genoemde kinderen hebben nagelaten, waaronder een *Tsjalke* die in 1512 voorkomt met de kinderen van zijn broers en zusters. Dat betekent een geboorte van die broers en zusters omstreeks 1470-'80 en vermoedelijk nog veel eerder. Eén van die broers nl. *Abbe* blijkt echter in 1586 nog te leven!

Wiebe wordt aangeduid als „grootgrondbezitter" mede omdat hij in 1528 met 20 à 30 andere familieleden was gerechtigd in de boedel van zijn oomzegger *Douwe Epes S'ierksma* over de omvang van wiens nalatenschap wij evenwel in het ongewisse worden gelaten.

Douwe was overigens niet kinderloos en zijn zoon *Epe* die nog in 1566 als secretaris van Ylst wordt vermeld zou niet zo gelukkig zijn geweest met die zogenaamde erfstelling.

III b, 3. *Fonger Sierksma.* Hij heeft van 1528-'40 voor Westergo zitting gehad in de Staten van Friesland. Aldaar wordt hij steeds aangeduid als „Meester *Funger Syrcksma*". Het gaat mij te ver om gelijk de schrijver doet daaruit een juridische scholing te concluderen.

III b, 4. De vierde broeder: *Epe Sierksma* is al ter sprake gekomen bij de sub 2 genoemde *Douwe.*

III b, 5. *Alger Sierksma.* Voor hem verwijst de auteur naar zijn mededelingen onder IV b over de procedure uit 1528. Daarin wordt *Alger* door hem echter niet genoemd. Verschil maakt dit niet omdat het aan de heer Sierksma kennelijk niet duidelijk is wie de meer dan 20 procespartijen zijn, hoe hun familieverhouding is en waarover geschil bestond.

Van familie B geeft de auteur ons vóór generatie VI geen betrouwbare genealogie, maar slechts losse gegevens die soms duidelijk foutief, soms zonder enig bewijs aan elkaar zijn gekoppeld alsof de samenhang vaststaat. Men kan daarbij nog denken aan gebrek aan genealogisch inzicht en datgene wat men in Engeland noemt wish ful thinking.

Helaas moet ik nu echter signaleren dat de auteur niet te goeder trouw is.

4. Stamboek 11, 246, noot 26.

Bij de vermelding van de namen van degenen die genoemd worden in de bovenvermelde procedure uit 1528 heeft de heer Sierksma in niet minder dan drie gevallen bij de opsomming der partijen de patronymica weggelaten en voor de betrokkenen vervolgens een andere vader in de plaats gezet, teneinde een hem passende constructie te kunnen maken.

Akte van 1528 [5]:	Kl. Sierksma geeft:
Epe Algers	*Epe Sierksma,*
te Franeker,	zoon van Sierk,
Peter Taeckes	*Peter Sierksma,*
te Oosterwierum,	zoon van *Epe,*
Taecko Popkes	*Taeke Sierksma,*
te Beetgum,	zoon van *Wiebe.*

Ik moet de lezer dus adviseren aan het gestelde in de kolommen 413 t/m 417 en 420 (VI f) tot 422 (VII b) in. onderlinge samenhang geen geloof te hechten.

Met *Fonger* (VI e) betreden wij, zij het slechts kort, iets vastere bodem. *Fonger is in* zijn lange leven (± 1560-1635) vijfmaal getrouwd en zou twee zonen hebben gehad, beiden *Sierk* genaamd, geboren in 1584 resp. 1624, die dus 40 jaar in leeftijd scheelden.

Ik ben bereid dit fenomeen als juist te aanvaarden maar in mindere mate de stelling van de heer Sierksma dat de in 1560 geboren *Fonger* een zoon zou zijn van de blijkens een tweetal akten 16 jaar eerder nl. vóór 1544 overleden *Sierk Sierksma,* boer te Kubaard.

Fonger Siercks, zoals hij in akten voorkomt, was ongetwijfeld de zoon van een andere *Sierck* nl. *Sierck Fongers* te Harlingen. In eerste huwelijk was laatstgenoemde getrouwd met *Baaf Folkertsdr.* en in tweede huwelijk met *Jets Andriesdr.,* die voor 1575 hertrouwt met de Harlinger burgemeester *Claes Folkertsz.*

In de genealogie komt deze *Sierck Fongers* in verkeerd verband voor onder V e.

Er zijn vier argumenten voor deze aansluiting:

— *Fonger Siercks* trouwt omstreeks 1583. In hetzelfde jaar zou de gelijknamige zoon van *Sierck Fongers* (V e) wegens zijn huwelijk een schenking hebben ontvangen van zijn vader.

— *Fonger Siercks* wordt in 1575 ingesteld als erfgenaam van 1/3 van de nalatenschap van *Claes Folkertsz.,* burgemeester van Harlingen, als zoon van diens oudste zuster (kennelijk *Baef Folkertsdr.)*

— *Fonger Siercks' in* 1586 geboren zoon *Folkert* krijgt als „neefken" van burgemeester *Claes Folkerts* en *Jets Andriesdr.* een legaat van f 100,—.

— *Fonger Siercks* tr. le *Anna Gerritsdr.* Hun vier kinderen zijn genaamd *Gerrit, Sierck, Folkert* en *Anna. Gerrit* en *Sierck* genoemd naar de grootvaders, *Folkert* naar de overgrootvader, *Anna* heette aanvankelijk *Aaltje* naar de halfzuster (V e, 3) van haar vader. Het was gebruikelijk de eerste dochter uit een tweede huwelijk te noemen naar de eerste vrouw. Toen uit dat huwelijk geen dochter werd geboren is *Aaltje* alsnog naar haar moeder genoemd.

Fongeren zijn vijf vrouwen

Over *Fonger Siercks,* zijn vijf vrouwen en tien kinderen de volgende kanttekeningen: De eerste vrouw *Anna Gerritsdr.* was uiteraard geen dochter van *Hendrik Jansen Croock.*

5. R. S. Roarda, It Wunseradielster Siersma-Siercxma-skaei, in: Genealogysk Jierboekje 1965, 82, verder geciteerd als Jierboekje.

Haar ouders waren *Gheryt Hendriksz.* en *Claer Hendriksdr. Croock.* De laatste was een dochter van de Amsterdamse schepen *Hendrick Jansz. Croock* en *Katrijn Volckertsdr.* [6].

Bij zijn tweede huwelijk (1590) woont *Fonger Siercks* reeds in de Warmoesstraat en wel in het huis St. Maarten. Uit het onvolprezen werk van Kam blijkt dat op 16 juli 1584 *Claertgen Croocken,* weduwe van *Gerrit Hendricxzoon,* zijdenlakenkoper, als eigenares van dit huis een overeenkomst met haar buurman sloot over een gemeenschappelijk secreet [7]. *Fonger* woonde dus in bij de moeder van zijn eerste vrouw.

De derde vrouw wordt door de auteur vermeld als *Magdalena Claesdr. van der Male* dr. van N. ***van der Male*** en *Martgen Rogiers.* Zij wordt in familieverband genoemd in een akte van 15 juli 1626 [8]:

> *Maritgen Claes, weduwe van Pieter Volcardsz., Jacob Gijsbertsz.,* man van ***Tryntje Fongers en Claes Fongers,*** benevens ***Jan Lievensz. en Jan Claesz.,*** leydecker, als voogden van de twee onmondige kinderen van ***Magdalena*** Claes, delen de goederen van ***Maria Grendels, we***duwe van ***Albert Bartrinck,*** hare moeder en grootmoeder, in presentie van ***Fonger*** Siericx.

Uit deze akte en enkele andere bronnen [9] is af te leiden:

Claes van der Male tr. *Maria Rogiersdr. Grendel;* zij hertr. Amsterdam 1586 *Allert Bartrinck,* geb. Zwolle, koopman en reder te Amsterdam.

Uit dit huwelijk:

1, *Maritje Claes* tr. *Pieter Volcards.*

2. *Magdalena Claes,* geb. Kortrijk 1575, tr. 1596 *Fonger Siericks.* Uit dit huwelijk zijn in 1626 *Trijntje, Claes en* twee onmondige kinderen *(Aaltje* en *Allert)* in leven.

Het is nu ook duidelijk waarom deze *Allert Bartrinck* namens *Fonger Siercks* in 1602 aandelen neemt in de Oost-Indische Compagnie [9].

De kinderen uit Fonger's eerste huwelijk

1. *Gerrit Fongers* koopt op 11 januari 1614 van de zeepzieder *Joost Grendel* (zeker wel een neef van *Gerrit's* stiefmoeder) de zeepziederij De Gulden Zeepton in de Warmoesstraat. Op 12 februari 1620 tracht *Gerrit Fongers,* daa genoemd wijnkoper, dit huis te verkopen maar hij laat het ophouden [8]. Reeds eerder wordt een (andere?) *Gerrit Fongers* genoemd nl. in 1610 als huurder van De Gulden Cop en in 1612 als huurder van De Rosecrans, beide in de Warmoesstraat [10].

In 1608 verkoopt *Thyman Wouters* daar een buis en als zijn borgen treden op zijn zoon Mr. *Vrederick van Thoorenburgh* en zijn zwager (hier in de betekenis van 'schoonzoon) *Gerrit Fongers* [11].

---

6. Jierboekje 1965, blz. 84 en H. L. Kruimel, De Amsterdamse families Croock en Spanceerder, in: Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie 1961, 150.
7. Ir. J. G. Kam, Waar was dat huis in de Warmoesstraat (Amsterdam, 1968), sub Warmoesstraat 93, verder geciteerd als Kam.
8. Kam, sub Warmoesstraat 15.
9. J. G. van Dillen, Amsterdam in 1585 (Amsterdam, 1941), 36; dezelfde, Het oudste aandeelhoudersregister van de Kamer Amsterdam der Oost-Indische Compagnie ('s-Gravenhage, 1958), 173, 185, 248.
10. Kam, sub Warmoesstraat 43 en 37.
11. Kam, sub Warmoesstraat 116.

Gerrit Fongers (VI e, 1) is wellicht vóór 24 december 1636 kinderloos overleden, aangezien hij niet wordt genoemd bij de afwikkeling van de boedel van zijn vader, en vermoedelijk reeds vóór 1631, omdat hij niet voorkomt in het Amsterdamse belastingkohier van dat jaar [12].

2. *Sierck Fongers* (VI e, 2 = VII b) is geboren in 1584, maar zeker niet te Alkmaar. Gelijk eerder gezegd had hij een 40 jaar jongere gelijknamige halfbroer, geboren 1624. Behalve in het geval van het vernoemen naar twee grootvaders met dezelfde voornamen kwamen twee gelijknamige broers ook voor als de oudste was overleden. Het laatste geval zal zich hier hebben voorgedaan en ik durf dus te stellen dat *Sierck* (VII b) vóór 7 maart 1624 gestorven zal zijn.

Zijn door de heer Sierksma vermelde overlijden: Bolsward 22 mei 1656 zal wel op de gelijknamige zoon *Sierck* (VII b, 1) betrekking hebben. Nu de auteur niet aangeeft wanneer en in welk familieverband het echtpaar *Sierck Sierksma-Jisk Taekedr.* met een zoon *Gijsbert* voorkomt is niet vast te stellen of deze *Sierck* identiek is met VII b of diens gelijknamige zoon.

De heer Sierksma deelt verder mede dat *Sierck Fongers Sierksma* en ,,zijn aanstaande" *Trijntje Gijsbertsdr. Laquart* 9 mei 1612 consent vragen op de koop van een huis te Makkum. Die terminologie is uiteraard één der vele fantasieën in dit artikel. Ik veronderstel dat het huwelijk van *Sierck* en *Trijntje* niet, gelijk de heer Sierksma opgeeft, te Makkum op 27 juni 1612 is gesloten maar enkele jaren eerder, gezien het geboortejaar van zoon *Gijsbert* en de inschrijving van vader *Sierck* als burger van Bolsward in 1609 ,,als burgerzoon". Dat zal wel betekenen als schoonzoon van een burger, omdat *Sierck's* vader *Fonger Siercks* (VI e) geen burger van Bolsward is geweest.

Heel vreemd is de mededeling dat *Trijntje Laquart* in *1650* haar neef *Gijsbert,* oud-rekenmeester en lid van de vroedschap te Bolsward tot erfgenaam instelt, terwijl de schrijver tegelijkertijd deze *Gijsbert* als haar zoon vermeldt. De verwarring wordt nog groter als de auteur uit die erfstelling concludeert dat de erflaatster 'gescheiden zou kunnen zijn. De heer Sierksma is ook een slecht copiïst, want uit Jierboekje 1965, 84 blijkt dat de erflaatster was tante *Hiltie Laquart* en niet haar zuster *Trijntje,* de vrouw van *Sierck Fongers* (VII b), waardoor alle problemen zijn opgelost.

Wat de vermelding sedert 1553 van een doctor *Siercksma* te Bolsward te maken kan hebben met de sedert 1609 aldaar voorkomende *Sierck Fongers* is mij een raadsel. Het jaartal is ongetwijfeld één der vele slordigheden en de doctor is zeker de in familie A onder VIII b voorkomende Dr. *Otto Sierksma.*

Het kind uit Fonger's tweede huwelijk

5. *Pieter Sierksma* (VI e, 5 = VII d) . Aan hem wordt op onduidelijke gronden een dochter *Elisabeth* toegekend, die als weduwe reeds voor 1643 was hertrouwd met Jr. *Wopke van Roorda.* Het is ongeloofwaardig dat zij 45 jaar later ten derde male getrouwd zou zijn met *Eijlert Geerts Boning.* Diens bruid is overigens ingeschreven als *Lysbeth Pieters Sircksema* en zonder de aanduiding ,,weduwe", welke in andere gevallen in het Emdense trouwboek wèl is vermeld.

---

12. J. G. en P. J. Frederiks, Kohier van den Tweehonderdsten penning voor Amsterdam en onderhoorige plaatsen over 1631 (Amsterdam, 1890), verder geciteerd als Kohier 1631.

De kinderen uit Fonger's derde huwelijk

6. *Trijntje,* eerste kind uit het derde huwelijk, genoemd naar overleden tweede vrouw.

7. *Klaas,* genoemd naar grootvader van moederszijde.

8. *Aaltje,* aldus genoemd naar de halfzuster van haar vader.

9. *Allert,* genoemd naar *Allert Bartrinck,* stiefvader van zijn moeder. Bij hem wordt een Alkmaarse akte van 16 okt. 1647 vermeld die het volgende zou bevatten: „*Dirck Thymansz.,* jongeman won. te Rijnsburg, vergezeld van enz., toekomende bruidegom, en *Sara Willemsdr.* wed. *Allert Fongersz. Siersma* enz.: erfgenamen van *Fonger Sierickxsz* † 25 mei 1617 (dit moet een fout zijn zegt de auteur) en van *Sierick Siericksma,* scriver, † 22 mei 1656. (dus 9 jaar na het opmaken van de akte! !). Procedure over een huis aan de Oude Bierkade". Langzamerhand heb ik het gevoel dat ook ik tegen de bierkaai aan het vechten ben. Het is mij een raadsel wat wij met dergelijke vermeldingen moeten doen.

10. *Sierk* (Jr.). Vergeten is te vermelden dat dit kind uit het vierde huwelijk is geboren. Hij zou op 19-jarige leeftijd notaris te Alkmaar zijn geworden, hetgeen rijkelijk jong lijkt. Het huwelijk is niet te Alkmaar maar te Haarlem gesloten. Zijn schoonvader *Michiel de Waal is* geen burgemeester van Haarlem geweest en had zelfs geen zitting in de vroedschap [13]. Hij was daar brouwer in De Zon. Eén van *Sierk's* voogden was *Jacob Croock,* man van zijn half zuster, sub 6, die evenwel door de schrijver tot stief-grootvader wordt gemaakt.

Aantekeningen over zijtakken

Nu nog enkele losse notities over het vermelde in de kolommen 420-423 en 425-428 zonder daarmee te willen zeggen dat ik mij kan verenigen met de daar gegeven filiaties:

VI f, 3. *Saapke Sierksma* zal geboren zijn ±1550. Er ligt verdacht veel tijd tussen dit jaar en de huwelijken van twee van haar broers in 1619.

VII. in kolom 422: lees VI 1.

VII g, 2. *Saapke Siersma.* De auteur stelt dat haar eerste man *Simon Jansz.* vóór dec. 1587 overleden zal zijn, dat zij met haar tweede man Ds. Gosse *Geldrop* voor het eerst in 1597 wordt genoemd en tenslotte dat zij van haar eerste man tussen 1599 en 1603 drie kinderen kreeg. Slechts deze laatste mededeling is juist.

VII k. De toelichting is misleidend.

VII k, 1. Qua positie past zij niet in deze groep [14]. De inschrijving van *Hans Stapert* in 1604 heb ik in het Album Studiosorum van Franeker niet aangetroffen. Wèl in 1603 die van haar eerste man: *Lubbertus Siccama,* Leovardiensis, jur.

In *Hans Stapert's* testament is vermeld dat zijn nalatenschap in een bepaald geval moet gaan naar de „naeste vrunden in graden en niet bij hoofden". Uit het commentaar blijkt dat de schrijver niet weet dat met vrienden destijds bloedverwanten werden bedoeld.

13. Naamregister van de Heeren van de Regeering der Stad Haarlem (Haarlem, 1733).

14. Zie over ***Hans Douwesz. Stapert:*** Genealogysk Jierboekje 1955, 44.

De notaris Gijsbert Sierksma

VIII c. *Gijsbert Sierksma* zal gezien zijn huwelijk te Leeuwarden op 1 augustus 1630 [15] en zijn aanstelling als notaris in 1632, wel omstreeks 1608 zijn geboren, welk jaartal de heer Sierksma opgeeft. Hij was zeker een zoon van de eerder uitvoerig behandelde *Sierk Fongers* (VII b) en *Trijntje Gijsbertsdr. Laquart,* naar wiens vader hij was genoemd en van wier zuster hij erfde. Omdat hij in het testament van zijn grootvader vóór zijn broeder *Sierk* wordt vermeld zal hij de oudste zoon zijn geweest [16].

Juffrouw Boterpoth en haar omgeving

Sybilla Boterpoth, de tweede vrouw van *Gijsbert Sierksma* (VIII c), kreeg nog kinderen tot 1653 en zal dus kort voor 1610 of later geboren zijn, hetgeen betekent dat zij bijna 40 jaar of meer scheelde met haar eerste man Prof. Dr. *Cornelis Pijnacker Adamsz.* geboren in 1570 [15]. Deze was de oom van Dr. *Adriaan Pijnacker,* die in 1650 met *Catharina Sierksma* (VIII c, 2) trouwde. De professor zal ook een oom zijn geweest van de schilder *Adam Pijnacker,* die in 1658 met *Eva de Geest,* dochter van de schilder *Wybrand de Geest* in het huwelijk trad [17].

Aan de opmerking dat het echtpaar *Sierksma-Boterpoth* bij de doop van een kleinkind zelfs uit Friesland was overgekomen mogelijk omdat gelijktijdig een kind van *Johan de Witt* werd gedoopt ga ik maar stilzwijgend voorbij.

VIII c, 8. *Fokje Sierksma zou* in 1666 in Bolsward begraven zijn als *Foeckien Gijsberts Fonger.* Het is mogelijk dat het patronym van haar grootvader *Sierck Fongersz.* bij haar tot achternaam is geworden. De auteur heeft controle onmogelijk gemaakt door alle personen die hij soms terecht maar meestal ten onrechte bij deze familie inlijft de naam *Sierksma* te geven, die zij zelden hebben gevoerd.

Opgesierde genealogie

Met gegevens die er niet toe doen of verdraaid zijn wordt de genealogie kolom na kolom opgesierd, ik kan beter zeggen „opgesierkt".

In de kolommen 433 en 434 signaleer ik:

VIII d. De vermelding dat het huwelijk *Sierksma-Hollander* te Groningen op dezelfde dag werd gesloten als dat van Jr. *Eilco Clant* en *Margaretha Barbara de Sandra* wekt ten onrechte de indruk dat beide bruidsparen iets met elkaar te maken hadden.

VIII e. De mededeling dat in Amsterdam in 1615 bij het huwelijk *Sierksma-van Beringhen* twee extra predikanten actief waren wat van een bijzonder voornaam huwelijk getuigt, geeft blijk van onbegrip en verkeerde interpretatie. De bruidegom prijkte in 1631 niet, gelijk wordt gesteld, op de lijst van hoogst aangeslagenen in de 200ste penning. Dat waren degenen die voor meer dan ƒ 1000,— werden aangeslagen: *Gosuinus Sircxma* brengt het niet verder dan ƒ 50,— [18]. Zijn zoons *Cornelis* en *Gooris* waren in 1647 resp. 1650 geen eigenaren

15. Jierboekje 1965, 85.

16. Jierboekje 1965, 84.

17. Dr. A. Wassenbergh, Het huwelijk van ***Adam Pijnacker*** en ***Eva Maria de Geest,*** in: De Vrije Fries 1969, 93.

18. Kohier 1631, 33.

van het huis In de Pauw in de Warmoesstraat, maar verbleven dar als huurders, gelijk reeds in 1631 hun vader [19].

Advocaat van kwade zaken

IX b. Mr. *Fokke Sierksma* wordt (zonder geboortedatum) vermeld als oudste kind van zijn in *1630* gehuwde ouders, waarna als tweede de 6 juli 1631 gedoopte dochter *Catharina* volgt. Ik veronderstel dat hij in 1635 is geboren, zijnde het eerste hiaat in de kinderreeks Dat komt ook beter uit met zijn inschrijving als student te Harderwijk in *1652.* De auteur wijst erop dat *Fokke* reeds in 1635 te Franeker als student is ingeschreven en dan zijn studie te Harderwijk vervolgt in 1652. Dit is een onverdiende blaam op de aanvang van zijn carrière, daar de inschrijving te Franeker uit 1653 dateert. Een carrière overigens die wel slecht zou eindigen omdat Dr. *Fokke Sierksma* in 1677 te Bolsward op het schavot wordt gegeseld en vervolgens na verbanning uit ons gezichtsveld verdwijnt.

Het is begrijpelijk dat zijn dochter *Jeltje,* die in 1692 met *Namne Jaens Hoytema* trouwde, en haar nageslacht de naam van vader *Fokke* maar liever vergeten en daardvoor die van zijn kleinzoon *Renecus (Reinier) Sierksma* in de plaats stelden, een man die een carrière bij de V.O.C. maakte. In dit opzicht geeft het artikel van de heer Sierksma een aanvulling op de genealogie *Van Hoytema* in Nederland's Patriciaat 1969. De vreugde is echter van korte duur want onmiddellijk volgt de mededeling dat het echtpaar *Hoytema-Sierksma* in 1719 testeerde ten behoeve van haar tante *Rinske Abbesdr. Hanenburgh.* Dat lijkt op kinderloosheid te wijzen en daarmee zou de gehele huidige familie *Van Hoytema* in de lucht komen te hangen. Gelukkig heeft de heer Sierksma het niet bij het rechte eind want op 7 december 1731 wordt te Leeuwarden beschikt op een request van hun kinderen en erfgenamen *Dominicus van Hoytema* (later burgemeester van Zaltbommel), *Abelus van Hoytema* en Otto *Nicolaus Tholen* getrouwd met *Rinske* van *Hoytema* (beiden later lid van de vroedschap te Leeuwarden) [20].

Nieuwsgierig naar de door de heer Sierksma opgegeven bron: Sententiën van het Hof van Friesland 322-18 doeg ik de gedrukte naamklapper op en daar staat in voor mij, doch blijkbaar niet voor de heer Sierksma, duidelijk Fries vermeld: 322-18 *Siersma, Jeltie,* erfg. fan har muoike *Rinske Abbes Hanenburgh,* sterke mei har man *Nanne Hoytema,* Ljouwert 1719, [21] dus precies het tegenovergestelde van wat hij ons wil laten geloven.

De deugniet Mr. *Fokke Sierksma* was vader van *Abbe Sierksma* (X a), luitenant, die uit zijn eerste huwelijk een zoon *Reiner (Renerus)* had, die later volgt en uit een tweede huwelijk met een lid van de oude familie *Vonck van Lienden* een zoon *Fokke zou* hebben gehad, die 47 jaar scheelde met zijn oudste halfzuster, boer te Rinsumageest was en een *Sytske Douwes* tot vrouw had. Gespatieerd volgt dan: Hij had één zoon via welke het geslacht *Sierksma* zich tot in onze eeuw voortzet.

Deze *Fokke* steekt zo af bij zijn omgeving en past er ook qua leeftijd zo slecht tussen dat ik durf te stellen dat hij geen zoon is van X a.

19. Kam. sub Warmoesstraat 106; zie ook noot 18.

20. Gemeente-archief Leeuwarden, Groot Consentboek (vermeld in een rapport dd. 7 februari 1968 uitgebracht aan H. W. van Hoytema door het Centraal Bureau voor Genealogie).

21. R. S. Roarda, Nammen út de bylagen fan de sentinsjes fan it Hof fan Fryslân 1710-1727 (Leeuwarden, z.j.), 69.

Het is heel vreemd, dat de heer Sierksma die over personen in voorgaande eeuwen zoveel zelfs 'dikwijls niet ter zake doende bijzonderheden vertelt *Fokke Sierksma* (XI a), geboren ± 1730, in het geheel niet documenteert. De auteur deelt mede, dat hij zelf afstamt van *Fokke's* enige kleinzoon *Fokke Sierksma,* die 1780-'90 geboren moet zijn. Dit is een bewuste onwaarheid, aangezien de bewezen stamreeks van de heer Sierksma volgens diens eigen eerdere publicaties aanvangt met de in 1792 geboren *Wibe Sytses Sierksma.* Ik vraag mij af of R. S. Roarda het ook in dit opzicht soms goed had toen hij aanduidde, dat de naam *Sierksma* kwam van een *Wybe Sjirks,* voor wie in het voorgaande geen plaats is [22]. Wanneer men het slagveld overziet dan staat van de twaalf generaties z.g. voorouders alleen de overgang van VI e (geb. ± 1560) op X a (geb. 1664) vast. De rest is fantasie.

Het verdwenen Sierksma rouwbord

De genealogie eindigt in stijl met de Indische groot-mogol *Reiner Sierksma* (XI a), gouverneur en directeur van Banda en ontvanger-generaal van de Jacatrase inkomsten, als laatste van dit eindeloze en droevige verhaal vol persoonsverwarringen, ondergeschoven kinderen en verdonkeremaande ouders. Enige tijd voor zijn overlijden verklaart hij „God beter 't van de hooftschedel af tot de voetsolen toe geheel ongesont sijnde" geen kinderen te hebben. Niettemin blijkt een kleinkind van hem in 1761 dienstbode te zijn bij *Rigtsje Tromp* te Sneek. Zijn kinderloze vrouw werd begraven in de Hollandse kerk van Bandaneira. Haar rouwbord vertoonde naast haar eigen blazoen het *Sierksma-wapen.* Later is dit rouwbord volgens de heer Sierksma gekomen in de handen van Sjèch Said bin Abdullah Baädillah. Wellicht was hij ook nog van de familie. Een nader onderzoek zou een tweede duizend-en-één-nacht verhaal kunnen opleveren.

C. C. VAN VALKENBURG.

22. Zie noot 1.

Jhr. Mr. C. C. van Valkenburg had de vriendelijkheid mij zijn commentaar ter kennisneming toe te zenden daar het artikel mijn levendige belangstelling bed. Reeds in 1950 had ik over de kwartieren van *Maria Siersma* (VII f, 3), gehuwd met *Cornelis van Dashorst,* uitvoerig contact met de beer R. S. Roorda, later in 1958 even met de schrijver van het betrokken stuk, de heer Kl. Sierksma. De mening van de heer Roorda dat er meerdere geslachten waren van die naam, met verschillende wapens, kan ik nog steeds onderschrijven.

Laat ik beginnen met familie B en wel bij VIe. De schrijver vermeldt zelf in zijn toelichting dat *Fonger Siersma,* als „oldste zusterszoon" erfde van *Claas Folkerts,* d.w.z. dat hij een zoon is van *Sierk Siersma* (Ve) en *Baaf Folkertsdr.* en niet van *Sierk Siersma* (Vb). Daarmede is het probleem van deze 'paranormale geboorte, circa 16 jaar na het overlijden van zijn vader 'opgelost. Dat *Fonger,* de koopman en latere brouwer, eerst boer zou zijn geweest, lijkt mij een sterk verhaal dat beter gefundeerd dient te worden.

Zijn vader (Ve) werd als *Ciricus Syrsma,* Frisius, in juni 1553 te Leuven als student ingeschreven (pag. 472 van het Matrikel) en zal naar schatting omstreeks 1535 zijn geboren. Hij wordt, wonende te Sneek, in 1567 verbannen door de Raad van Beroerten; Prof. A. L. E. Verheyden 'geeft op *Sirck Fougers,* maar het origineel geeft me *Sirck Fongers.* Dat hij jurist wend is niet onmogelijk. De eerste vrouw *Baaf Folkerts*

is een dochter van *Folkert Simons* en *Tryn Claesdr. te* Harlingen. *Folkert Simons* dreef handel overzee (Hof van Friesland C, akte van 18 mei 1557). Als kleinzoon van *Folkert* plast beter een koopman, die ook over zee handelde, dan een boer.

Ook in dit beeld van deze familie past bij IVc als jurist een meester *Fonger* of *Funger Sirckzoon* alias *Syrsma, Siersma* of *Sijrcxsma*. Die moet dan circa 1500 zijn geboren en hij zal de eerste van dit geslacht zijn, die zijn patronymicum als *Siersma* is gaan schrijven.

Diens vader *Syrick Fongers*, die het eerst als landeigenaar te Ferwoude verschijnt, noemde zich nimmer *Siersma*. Roorda vond hem in 15 1 1 als wonende te Sneek (Jierboekje 1965, p. 81). Helaas is *Sierk* een zeer algemene naam, doch zijn huwelijk met de weduwe van *Pier Gerlofs* in aanmerking nemende, moet hij zelf toch wel een man van zeker aanzien zijn geweest in zijn woonplaats. En het is te verwachten dat hij in de gedrukte Snitser Recesboeken van 1490—15 17 voorkomt. Daarin verschijnen negen *Sierk's*, waarvan er zeven afvallen vanwege hun patronymicum. Blijven over een *Sirick Kuper*, en een *Sirick Goltsmit* met zijn vrouw *Benedix*. Het komt mij voor dat deze goudsmid als stamvader een verantwoorde werkhypothese vormt.

Deze *Sierk Fongers* zal omstreeks 1470 geboren zijn en 'daarbij past geenszins qua leeftijd *Waltke* (III b, 1) . Volgens ms Burmania (Stamboek 11, aant. 27) is *Waltkia Sierksma* heerschap te Ackrum, gesneuveld in 149.. . Van der Aa's Aardrijkskundig woordenboek (1839) in voce Akkrum zegt: *Walke Sierks* van Akkrum wordt gesteld onder de heerschappen van Zevenwolden die op den 22 Julij 1499 bij Kropswolde in de slag tegen den Saksischen ridder *Fox* sneuvelden.

Hij is op deze plaats ingeschoven om hem onder IIb ten tonele te voeren met de naam *Watse*, zulks om via de naam *Watse of Waltke* (zijn die wel identiek?) een brug te 'kunnen slaan naar *Waltkia Allerts* (IIa, 2). Deze gedachte, dat onder IIIb, 1 genoemde *Waltke* géén andere peetvader zou kunnen gehad hebben dan IIa, 2, lijkt mij onverantwoord. En ook van die kant bezien hangt de gehele samenhang tussen de families A en B geheel in de lucht.

(IVb, 2) *Pieter Wiebes;* als *Fonger Sierks* jurist is geweest, dan is het wel denkbaar dat hij qualitate qua namens *Zntsje Wiebes* is opgetreden en dan behoeft hij in het geheel geen bloedverwant te zijn geweest. Daarmee verdwijnen deze *„Sierksma's"* im de mist. Roorda kende als kinderen van *Wiebe* slechts *Pier Wybes* en *Ontsje Wybes,*

(IVb, 3) Volgens een aantekening van Osinga in zijn dossier Buma/Runia op het rijksarchief te Leeuwarden was *Jan Simonszn.* (zn. van *Simon Hendricks)* in 1551 schepen van Leeuwarden, testeerde 29 aug. 1565, etc. (waaruit blijkt dat dez brouwerszoon een jonker was?), eerst gehuwd mat *Aets Fongersdr. Siersma* en daarna met *Eva Pietersdr. Arentsma.* Deze dame blijkt nu ineens *Tsjits Wiebes Sierksma te* heten en ik vraag mij af wat juist lis.

(IV c, 2) *Lieuwe Fongers,* landeigenaar in 151 1, kam moeilijk een zoon zijn van *Fonger Sierks* (IV c), die naar schatting omstreeks 1500 is geboren. Dat ik *Lieuwe* in Harlingen zou hebben geplaatst, ben ik mij niet meer bewust (voetnoor 35).

(IV c) Dat *Agniet Abbes* Oen dochter was van *Abbe Gerlofs* gold tot nu als nog onbewezen. Degenen die in 1540/41 land in Hansma goet kocht was Mr. *Fonger Sijrcxsma,* zodat dit niet de bron kan zijn voor de afstamming uit *Abbe Gerlofs.* Hier is nader bewijs gewenst.

(V d) Hier worden de voornamen *Abbe en Agge* als identiek beschouwd; Van der Schaar in zijn woordenboek van voornamen deelt deze mening niet. Mat hem begint voorlopig wen nieuwe geslacht.

(V e) *Jets Andriesdr.* was reeds voor 1580 hertrouwd met *Claes Folkerts* (R.A. Harlingen J 1) ; samen testeren zij te Harlingen op 21 juni 1594 (Hof van Friesland inv. nr. EEE1, fol. 523, geregistreerd 19 febr. 1656: de reden waarom pas toen, is mij nog onbekend). Deze *Claes Folkerts* kam dan in 1587 niet met *Bauck Rommerts* gehuwd zijn geweest. Het is dus ook niet mogelijk dat *Sierk* in 1583 zijn zoon land mee kon geven, *Fonger* heeft de 33 pondematen uit de ouderlijke nalatenschap mee ten huwelijk gebracht In 1575 heeft *Sierk* geprocedeerd over de erfenis van de grootvader van zijn vrouw *Baaf Folkertdr* (dr. van *Folkert Simonszn.,* zoon van *Simon Hendrickszn.:* zie Genealogysk Jierboekje 1960, pag. 30). Wat een stiefneef is, is mij niet erg duidelijk.

Fonger (VI e) woonde in 1585 in de Bethanienstraat (Van Dillen, Capitale Impositie), in 1590 in St. Maarten in de Warmoesstraat; 12 dec. 1599 was hij reeds verhuisd naar Beverwijk en woonde daar in een eigen huis (Nots. J. van Woerden te Haarlem inv. nr. 12, fol. 235verso).

De vele huwelijken roepen klaarblijkelijk twij fel op; omdat Roorda zulks aan mij ontleende en ik vrees dat zij de kans lopen als een kind met het badwater te worden weggegooid, moge hierbij wat nauwkeuriger op de bronnen terzake in worden gegaan.

Inbrengregister Weeskamer Amsterdam (inv. nr. 1 1, fol. 84, dd. juni 1587) heeft „*Fonger Sierckzoon Siersma,* van Harlingen bewesen zijnen vier kinderen als *Gheryt* out III jaren, *Sierck* out 111 jaren, *Volckert* out een jaer ende *Aeltgen* out een maent, daer moeder aff was *Anna Gherytsdochter* s(aliger) g (edachtenis)." Hij noemt eerst de 33 pm. bij Harlingen, bij *Fonger* „in huwelicke ontfangen met sijn salige huysfrouwe" (zie hiervoor). Genoemd wordt „*Clara Croocken,* der kinderen grootemoeder, mit *Frans Volckertszoon Coornhert,* haren oom ende voocht in desen gecoren, als oock voor hem zelven der kim deren outoom" (zie ook Weeskamer, inv. nr. 9, fol. 147v. dd. 19 okt. 1569). In de naschriften onder deze akte schuilt een adder onder het gras: „*Annetgen Fongersdochter,* hiervoren *Aeltgen* genoemt, met *Antonis Adriaens Meetius,* baren man". Zij is na haar moeders dood omgedoopt („vervormd") van *Aeltgen* in *Annetgen !*

Zijn tweede huwelijk wend op 25 aug. 1590 geproclameerd van de Pui van het Stadhuis te Amsterdam als: *Fonger Sierckzn.,* weduwnaar van *Annetgen Gerrysdr.,* met *Tryn Jacobsdr.,* in de Zwarte Bock op de 0.2. Voorburgwal, met *Gierte Gaven,* haar moeder. Hij [bekent met een scherpe zeer vlotte en fraaie hand: *fonger sierckzoon Siersma. Tryn Jacobsdr.* was een zuster van *Lysbet Jacobsdr.,* gehuwd met *Peter Braems* (Nots. J. Ghijsberts te Amsterdam, portef. 38, fol. 95v., dd. 27 april 1610, en Elias, Vroedschap, 31) Uit dit tweede huwelijk zijn gaan kinderen bekend. Terwijl *Fonger* voor en na in de Warmoesstraat in Amsterdam woonde, is er ook geen akte van inbreng bij de weeskamer. *Pieter* (VI e, 5) is dan ook uit het derde huwelijk en niet uit het tweede (zie onder).

Wederom voor de Pui ondertrouwde *Fonger Sierics,* weduwnaar van *Tryn Jacobsdr.,* met *Magdaleentgen Claesdr.,* geassisteerd met *Maritgen* (niet: *Martgen) Rogiers;* deze maal tekent hij: *Fonger Sierckss.* Haar vader was de „coorn-

coper" *Claes van der Male* (Weeskamer Amsterdam, inv. nr. 11, fol 37, dd. 28 jan. 1586).

Voor notaris S. Henricx te Amsterdam (fol. 161, dd. 1 juli 16 10) testeren de eerzame „*Fonger Sierxzn.* ende *Magdalena Claesdr.*, sijne huisvrouw, wonende in de Beverwijck". Hij noemt zijn vier voorkinderen *Gerrit, Sierck, Volckert* en *Anneken Fongers*, bij *Anneken Gerritsdochter*, sijn teerste huysvrouwe, en den drye kinderen, namentlyck *Tryntgen, Claes* ende *Aeltgen Fongers* bij zyne tegenwoordige huysvrouw." Met zijn vrouw *Magdaiena Claes van der Male* compareert hij nog op 1 juli 1616 (Notaris Jan Fransen Bruyningh te Amsterdam, inv. nr. 12 1) .

Fonger trok naar Alkmaar, want in het „Sevende register van de Weescamere der Stede Alcmaer" (inv. nr. 23. fol. 220, dd. 30 mei 1619) staat: „*Trijntge* (20), *Claes (IS), Allert* (9), *Aeltgen* (10) ende *Pieter*, kinderen van *Fonger Sierixszoon*, geprocreëert bij wijlen *Magdalena Claesdr. van der Male*, zijne overledene huysvrouwe". In een onderschrift van 24 dec. 1636 compareren *Jacob Gijsbertszn. Krook*, getrouwd met *Trijntgen Fongers, Claes Fongers., Allert Fongerszn.* en *Wm. van Rietwyck*, getrouwd met *Aeltgen Fongers*, en verklaren voldaan te zijn en lichten de „brieven".

Fonger was volgens het Nieuw Ned. Biografisch Woordenboek remonstrant geworden en het 'huwelijk of huwelijksafkondiging met de vierde vrouw is niet te vinden. Het achtste register van de Weeskamer te Alkmaar zegt op fol. 184 dd. 17 nov. 1627 (volgens de klapper: *Fonger Siericxszoon* het nakin dt): „*Sierick* (4), 't kind van *Fonger Siericxs*, geprocreërt bij *Maritgen Symons van Veen.* Aanwezig was *Symon Willems van Veen, 't* kindts bestevader van 'smoeder ziide". Jn een onderschrift van 20 febr. 1636 compareren *Claes Fongers Siersma, Jacob Kroock* en *Wm. van Rietwiick* (zie hierboven op 24 dec. 1636) als voogden ingevolge het testament van *Fonger Siericxzn.*, „haere vader ende schoonvader". Op 18 dec. 1651 verschijnt de E. *Sierq Fongers Siersma* voornoemd en verklaart voldaan te zijn ter presentie van *Willem van Rietwyck* en *Jacob Gijsbertszn. Croock*, „sijne swagers". Men zou kunnen twijfelen aan de betekenis van „zwagers", doch ten overvloede blijken de familieverhoudingen nog eens uit het testament van *Allert Fongers Siersma en Sara Willems.* verleden voor notaris Arie Cornelis Heemskerck (fol. 229v., dd. 11 okt. 1647). *Allert* noemt eerst zijn zusters *Tryntgen* en wijlen *Aeltgen* en zijn broeder *Claes;* die moeten bedragen uitkeren aan zijn halve broeder en halve broeders- en zusterskinderen, en wel: 1. aan *Sierck Siersma*, „notaris binnen deeser stede, sijn halve broeder", 2. aan *Ghysbert* en *Sierick Siersma*, nagelaten kinderen van *Sierick Fongerss Siersma*, „sijn overleden halve broeder", 3. aan *Dirck Metius*, „soon van *Anna Fongers*, sijn overleden halve suster", 4. aan *Pieter Volckertszn.*, „soon van *Volckerts Fongerszn.*, sijn overleden halve broeder", 5. aan *Anna Volckerts*, „desselfs suster".

Naar ik hoop is [hiermede elke twijfel aan de beide *Sierck'en* als zoons van *Fonger Siersma* (Vl e) weggenomen.

Bezien wij nu zijn kinderen.

(Vl e, 1) *Gerrit Fongers.* Zijn vrouw *Aeltgen Tymansdr.* is volgens het lijfrenteregister van Amsterdam (Thesaurie extraordinaris, inv. nr. 44a, [lijfrenten verkocht 9 maart 1587): „*Aeltgen Thyman Wouterszns. dochter*, out 14 jaren, moeder: *Styn Vredricx*, obiit 2 october 1637". Hij bracht van moederszijde in *f* 3375., *zij f* 2000.—, *Fonger Sierick* droeg daaraan toen niets bij (Nots. J. Gijsberts te Amsterdam, portef. 27, fol 30, dd. 2 febr. 1607). Zij is een dochter van *Thyman Wouters*, wijnkooper op de Vijgendam, en zuster van Mr. *Frederick Tymansz. van Toornenburch* (Nots. J. Ghijsberts te Amsterdam, portef. 30, fol. 346/347). Daaruit blijkt dat *Aeltgen* in totaal van haar vader *f* 4522,— medekreeg.

(Vl e,6). *Trijntje Fongers*, tr. (huw. contract Alkmaar 16 aug. 1619: Not. arch. aldaar) *Jacob Gijsbertsz. Croock*, † na 18 dec. 1651.

(Vl e, 8). *Aaltje* en *Willem* worden reeds samen vermeld op 23 juli 1633 (Not. areh. Alkmaar).

(Vl e, 9). Vermoedelijk had *Allert* meer kinderen, allen jong overleden. Zonder dat te controleren meen ik dat te mogen 'opmaken uit de fiches op het begraven.

(VII b) . *Sierk* is niet te Alkmaar, 'maar naar alle waarschijnlijkheid te Amsterdam geboren, waar zijn vader reeds in 1585 woonde. *Sierk is* overleden vóór 23 juni 1630 (R.A. Barradeel Q5: met consent 'van *Gijsbert Siercx*, de aldste roone). Naar ik meen komen hij en zijn vrouw reeds tesamen voor op 27 juni 1611 (Weesboek Snaak W1 1, fod. 44, in de boedel van *Obbe Broersma* en *Auck Gijsberts Laquart)*, hetgeen dus controle 'behoeft.

Was *Gijsbert*, geboren in 1608, een voorechtelijk kind? Of was *Jisk Taekedr.* soms de eerste 'vrouw van *Sierk Siersma ? De* beer Roorda schreef mij destijds (uit R.A. Bobsward 16 ?): Dr. *Phoceus Siersma* contra Mr. *Mevis Rolwagen. Siersma* als medeërfgenaam van zijn w. beste moeder *Jisck Teakes* en zijn w. moeder *Jeltie Fockes;* of was *Jisck* soms de moeder van *Jeltie ?*

Het negende register van de Alkmaarse Weeskamer (fol. 265, dd. 20 febr. 1636) vermeldt beide ouders als overleden en als onmondig kind *Sierick*, zonder leeftijdsopgave. Hij zal na 1618 geboren zijn, omdat hij 2 mei 1642 nog minderjarig was en na zijn huwelijk op 8 aug. 1644 de voogden bedankt. Slaat de overlijdensdatum: „† Bolsward 22 mei 1656", die bij VII b misplaats is, soms op diens zoon *Sierk ?*

(VII c) . *Volkert Fongers is* niet te Harlingen, doch te Amsterdam geboren. Hij noemt zich nimmer *Siersma*, was haringkooper op de Nieuwe Dijk te Amsterdam 1610—1617; hij kocht een huis en haringpakkerij op 3 febr. 1610 (Nots. J. Ghijsberts te Amsterdam, portef. 38, fol. 7v).

(VII c, 2). *Klaas Folkerts* is vóór 2 mei 1642 in Oost-Indië gestorven.

(VII c, 3). *Wijnand Folkerts* is vóór 11 mei 1642 naar Oost-Indië vertrokken (beide: negende reg. Weeskamer Alkmaar, fol. 264).

(VII d) . *Pieter Siersma* is als jongste uit het derde huwelijk geboren na 1 juli 1610, was „cuyper" en 'gehuwd met *Weyntge Maes.* Hij overleed niet voor 1636, maar hij en zijn vrouw overleden vóór 27 jan. 1654 (Inbrengreg. Weeskamer Amstendam, inv. nr. 29, fol. 115).

Hun kinderen waren:

1. *Volckerf Pieters Siersma*, geb. Amsterdam in 1650, *krijgt* venia aetatis in 1672, koopman in de Warmoesstraat, tr. (ondertr. Amsterdam 2 nov. 16'85) *Catharina de Bra Pietersdr.*, geb. 1665, waaruit:
   a. *Petronella*, ged. Amsterdam 4 sept. 1686.
   b. *Pieter*, ged. Amsterdam 23 jan. 1689.
2. *Weyntien*, ged. Amsterdam 22 okt. 1651, † vóór 1654.

Voor een dochter *Elisabeth*, reeds gehuwd in 1643, is gezien de leeftijd van haar en haar veronderstelde vader hier geen plaats; in de weeskamerakte van 1654 wordt zij niet genoemd.

(VII e). *Klaas Fongers Siersma*, gebaren te Beverwijk (en niet in Bolsward!) (zie: ,,Extraordinaris register der huwelyxe zaken" van Amsterdam, dd. 22 okt. 1622). *Klaas* bezat blijkens het ,,Cavel Register" op 25 okt. 1635 9 morgen in de Schermer en is † vóór 12 dec. 1651. Zijn tweede vrouw was een dochter van *Cornelis Taemsz.*

Uit dit tweede huwelijk:

1. *Magdalena*, geb. in 1636.

2. *Cornelis*, geb. in 1645.

Beiden worden nog vermeld op 13 nov. 1647 (Weeskamer Alkmaar, elfde reg. fol. 143).

(VII f). Blijkens vriendelijke mededeling van ons medelid Dr. J. Belonje was Mr. *Sierick Fongersz. Siersma* baljuw van Oud Karspel en Warmenhuizen, tevens heemraad in de Schermer.

Omtrent zijn kinderen, volgens dossier De Vriese op het Centraal Bureau voor Genealogie:

1. *Maria*, geb. 4 dec. 1656.

3. *Maria*, tr. *Cornelis van Dashorst* (zie: Gens Nostra 1959, 131).

4. *Cuniera*, gab. 31 dec. 1661, † 22 juli 1668.

5. *Alida*, geb. 24 jan. 16'64.

(VIII c). *Gijsbert Siersma*, tr. Heerenveen in 1630 *Jeltsje Fokkedr. Jans Mollema; zij* was toen ,,van Leeuwarden".

(VIII c, 5). Ds. *Johannes Wisman* kan niet in hetzelfde jaar 1662 geboren en getrouwd zijn; hij werd ingeschreven te Franeker 16 juli 1650 en zal wel circa 1632 zijn geboren. In 1698 is hij eigenaar van een boerderij te Itens (nr. 4), † vóór 7 juli 1705 als emeritus predikant (Inventarisatieboek Leeuwarden 1705, fol. 87), zn van Ds. *Hermannus Jacobi Wisman.*

(VIII c, 8). Het zou belangwekkend zijn te weten wanneer en waar *Fokje* gehuwd is en wat die zeer jeugdige leeftijd dan wel was.

(VIII d). *Pieter Volkerfs Siersma*, geboren circa 1620, want op 23 aug. 1645 is hij meerderjarig (Weeskamer Alkmaar, negende reg.).

(X a). Wat de schrijver ons hier opdist, is wonderbaarlijk. *Klaaske Vonk van Linden*, tr. 1e *Johannes Wommelius*, † in 1656; tr. 2e Bolsward in 1728 *Abbe Sierksma*, waaruit omstreeks 1730 een zoon *Fokke Abbes* werd geboren. De vader was toen 66 jaar oud en van beroep een weerbaar en vitaal man, maar hoe oud was de moeder toen ? Gaan we er vanuit dat zij bij het overlijden van haar eerste man 13 jaar oud was en 'tevoren op 12 jarige leeftijd getrouwd was, dan beeft ze daarna op 87-jarige leeftijd een kind gekregen; deze *Klaaske is* kennelijk lange tijd een bijzit van *Abbe* geweest, want zij kreeg reeds in 1687, toen ze de jeugdige leeftijd van 44 jaar had bereikt, reeds een kind bij *Abbe*. Voorwaar een sterk geslacht dat dan ook vamzel f sprekend niet uitgestorven is en zich tot in onze eeuw voortzette. In Brabant zegt men: ende gie geleufde dat.

In hoeverre de andere onder de familie B opgevoerde *Siersma's* hierbij horen vermag ik niet te beoordelen. Enkele opmerkingen:

(kol. 420, VI f, 3) *Rombert Syrx* maakt, gezien de opgegeven functies en jaartallen, eerder de indruk een tijdgenoot te zijn van zijn schoonvader *Remmert Agges*. Er leefden in die tijd meer naamgenoten in Friesland, wat tot voorzichtigheid bij de identificatie noopt; b.v. *Remcke Aggezoen*, genoemd in de Beneficiaalboeken (pag. 390), in 1543 te Kubaard ('als zijn vrouw vond ik opgegeven *Lyuwe Sybesdr. Jellema*) . Een andere is *Remet Aggens* vam Workum in 1568 (Hansische Geschichtsblätter 19 10, pag. 2 15) . Het Klein consent te Leeuwarden noemt op 15 maart 1549 *Rommert Aggezn.*, wonende ,,te Worckum, en *Sapck*, zijn huysvrouwe".

Als we aannemen dat *Rembert Sierksma* (VI f) circa 1557 gehuwd is, dan valt op, dat *Sierks Sierksma* (VI f, 5) wel heel erg laat gehuwd is.

(kol. 421, VI k, 2) *Augustijn Siersma* en *Wijntje Huiberts* worden nog samen vermeld op 9 sept. 1666 (R.A. Harlingen T12, fol. 54v.). Heeft hij soms als chirurgijn in het leger of op de vloot gediend en hield zijn overlijden verband met de toen woedende oorlog ?

(kol. 422, VI k, 3) *Idtske* of *Eetzke Lieuwes Siersma*, tr. 1e *Dominicus Balk*, waarvan zij op 18 febr. 1658 weduwe was (R.A. Franeker Z1); tr. 2e Harlingen 30 jan. 1661 *Hendrik Wiarda*, vaandrig, samen vermeld 28 mei 1665 (doopboek Harlingen).

(kol. 433, VIII e) *Goosen Sirrixsma* en Comp. staan in de rekening van de wisselbank over 1627/28. *Goossen Zijrcksma*, ,,coopman" te Amsterdam was op 11 juni 1635 betrokken bij handel op Riga, Gotenburg en Stockholm (Nots. Westfrisius te Amsterdam, inv. nr. 520). Hij is nog in leven 5 maart 1667 (Recognitiën Kampen) .

En dan de Familie onder A:

Bij VI c onder *Tsjal* vraag ik mij af hoe *Otto Tjaards Hobbema*, wiens niet nader genoemde moeder géén *Sierksma* was, kon erven van zijn grootvader *Doede Sierksma*. Onder VI c wondt vlak te voren het tegendeel beweerd.

Volgens een ms. aantekening op het Centraal Bureau: *Johannes Sierksma*, geb. Bolsward, tr. Leeuwarden 15 aug. 1601, wondt burger van Leeuwarden in 1625.

(VII a, 1) *Tobias Sierksma:* Hierbij wondt een relatie met *Rembert Sierksma* (VII j) gesuggereerd. Was *Tobias Sierksma* destijds de enige met de voornaam *Tobias* in Friesland ? Of is hier soms sprake van de predikant die het huwelijk voltrok ?

(VIII a). *Rembert Sierksma*, ged. Leeuwarden 11 sept. 1608; zijn vrouw stamt uit Franeker.

(VIII b). *Otto Sierksma* werd 2 nov. 1632 als student te Franeker ingeschreven.

(IX a). *Johannes Rombertus Sierksma:* Hierbij treden wederom paranormale verschijnselen op. Dr. *Joannes* tr. 2e in mei 1686 met een vier jaar oude bruid, die vijf jaar oud haar eerste kind baarde. In werkelijkheid is *Ypkje van Hemminga* geboren 22 febr. 1665, ged. Beetsterzwaar 24 febr. 1665. In de toelichting staat een drukfout: Hixeimis in plaats van Hixenius.

Hierbij wil ik het laten. Het is duidelijk dat met behulp van via klappers toegankelijke bronnen in Alkmaar, Amsterdam en elders nog veel te vinden moet zijn en het is jammer dat de schrijver dat achterwege heeft gelaten. Verder wil ik in mijn commentaar niet 'gaan, Jhr. Van Valkenburg heeft 'daar al het nodige van gezegd. Tenslotte moet ik de lezers mijn

verontschuldigingen aanbieden voor het rommelige karakter van mijn verhaal; aanvullingen en correctie op werk van anderen zijn geen aangename lectuur.

G. L. MEESTERS.

Met als „Heer" aangeduide personen worden ook in Friesland in de 15de en 16de eeuw slechts geestelijken of tot ridder geslagenen bedoeld. De door Sierksma genoemde Heer *Waltia* (III b, 1, kol. 413), Heer *Wybba* (IV b, kol. 414) en Heer *Tyalle* (IV b, 4, kol. 414) zijn zonder twijfel geestelijken geweest: tot ridder geslagenen kwamen in Friesland uitzonderlijk weinig voor. Hen als „heerschappen" te beschouwen, is derhalve onjuist.

Uit de aangehaalde tekst inzake „har *Rijntha* prester tot Waaxens", die 23 juli 1453 zegelt voor *Douwe Sijrickesma (kol. 40* 1), blijkt geenszins dat *Rijntha* een broer van *Douwe* was. In de 15de eeuw kwam het veelvuldig voor, dat pastoors zegelden voor hun parochianen; ook andere geestelijken, secuLier zowel als regulier, zegelden dikwijls op verzoek van leken. Eerst later werd het recht van zegelen voor geestelijken beperkt tot zaken waarbij de kerk rechtstreeks betrokken was en tot akten van huwelijksvoorwaarden en testamenten. Heer *Rijntha* zal geen pastoor te Waaxens zijn geweest — hij zou dan als zodanig zijn aangeduid — doch vicarius. Over hem is verder niets bekend.

„Heer *Waltia* van Ackrum", die 18 mei 1496 zegelt (kol. 413) kan onmogelijk dezelfde zijn als de 22 juli 1499 gesneuvelde *Walke Sierks*. Afgezien daarvan, *Jorit Andringa* testeerde 15 mei 1476 (en niet 1496); het testament werd bezegeld door Heler *Waltia*, persona (pastoor) te Akkrum (62: I nr. 268), die 26 januari 1481 aldaar niet meer in functie is (62: I nr. 306).

De in 15 14 genoemde „heer *Wybba*" (IV b, kol. 414) was evenzeer geestelijke en geen heerschap. De op een *Wiebe Sierksma* betrekking hebbende mededeling over zijn erfdeel in de boedel van *Douwe Sierksma* kan derhalve niet gerelzteerd worden aan de in 15 14 vermelde (geestelijke.

„Heer *Tyalle*" te Beetgum (IV b, kol. 414) was eveneens geestelijke en geen heerschap. Hij kàn dezelfde zijn geweest als de in *15 12* als landeigenaar genoemde *Tzialingh Tiercksma*, die dan nog geen priester was. Dat laatstgenoemde ook in 1546 als landeigenaar te Makkum wordt genoemd, hebben wij in het Register van den Aanbreng (deel III) onder Makkum niet kunnen vaststellen.

Ook „heer *Sirck*" van Ter Oele (genoemd onder V b en daar verondersteld dezelfde te zijn als de jurist *Sierk Sierksma*, V e) is blijkens deze aanduiding priester geweest: identiteit met de onder V e genoemde moet daarom uitgesloten worden geacht.

DRS. 0. D. J. ROEMELING.

In het decembernummer 1978 van De Nederlandsche Leeuw heeft de heer K. Sierksma gemeend een artikel te moeten publiceren betreffende de genealogie *Sierksma*. Deze bijdrage bevat zoveel controleerbare onjuistheden dat wij het onze plicht achten hierop te reageren. We zullen niet op alle kleinigheden ingaan, al beschikken we over een exemplaar, waarin door de heer W. Dolk van het gemeentearchief van Leeuwarden meer dan *25* aanvullingen en verbeteringen zijn aangebracht. Dit betreft dan alleen zaken te Leeuwarden. De heer Dolk is op een gegeven moment maar opgehouden omdat er geen einde aan kwam. Men zie bijv. kolom 412, waar *Ypkje van Hemminga* op vierjarige leeftijd trouwt. Nog gekker wordt het in kolom 436, waar *Klaaske Vonk van Linden* hertrouwt na 72 jaar weduwe te zijn geweest en dan ook nog een kind krijgt.

De heer Sierksma probeert reeds lang te suggereren dat hij van zoniet adellijke, dan toch zeer voorname afkomst is: zie bijv. Sibbe 1944 pag. 348-355. Voor het Genealogysk Wurkforbân van de Fryske Akademy hield hij 20 maart 1954 een lezing van dezelfde strekking. Reeds toen kwam er oppositie, met name van de zijde van nu wijlen de heer R. S. Roorda, die zelf in het Genealogysk Jierboekje 1965 een bijdrage leverde tot de genealogie *Sierksma*. Hoewel de heer Sierksma deze publicatie terdege blijkt te kennen stapt hij lichtvoetig over enkele dingen heen die de heer Roorda daar signaleert. Zo heeft Roorda geen verband kunnen leggen tussen *Remmert Agges Sierxma* (VI f, kolom 420) en *Abbe Sierksma* (V d, kolom 416), die Sierksma voor het gemak maar even herdoopt in *Agge Sierksma*. Een ander geval vinden wij in kolom 427 onder VII k. Roorda heeft het verband tussen *Anna Sierksma* en haar veronderstelde vader *Jan Sierksma* niet kunnen vinden. Ook worden in deze generatie als kinderen opgevoerd *Douwe, Jan* en *Tsjaart*, terwijl Roorda als ouders geeft *Jan Jans Siersma* en *Moerck Douwesdr.*, die op Siersma state te Arum woonden. Roorda beschouwt deze familie als niet verwant aan de andere *Sierksma's*, maar de schrijver stapt daar gemakkelijk overheen. Men zie nu ook kolom 434, waar onder VIII f dezelfde *Jan Jans Sierksma* en *Moerck Douwesdr.* ten tanele worden gevoerd met hun zoon *Jan*, in 1640 boer te Pingjum op nr. 44. Gaan we nu terug naar kolom 426, gen. VII h, dan wordt daar onder nr. 7 een geheel andere *Jan Jansen Sierksma* opgevoerd, ook al boer op nr. 44 (te Pingjum). Natuurlijk, de materie is moeilijk, maar de heer Sierksma rommelt maar wat aan en plakt de ene generatie vast aan de andere, zonder enige kritiek en blijkbaar ook zonder veel inzicht. Hij maakt het zichzelf en de lezer ook onnodig moeilijk door stelselmatig alle patronymica weg te laten, hetgeen ten eerste in strijd met het toenmalige gebruik is en ten tweede tot fouten leidt, hetgeen ook de heer Dolk constateerde.

Het derde voorbeeld is van hem afkomstig: In kolom 411 boven aan laat Sierksma enen *Sjoeke (Rembertsdr.) Sierksma* trouwen met *Douwe Wiarda*, terwijl bij controle haar patronymicum „*Jans*" blijkt te luiden.

We gaan nu naar kolom 436, Onder X a vinden we *Abbe Sierksma*, tr. 1. N. N. *Beukema*, Volgens een mededeling van de heer F. Inniger te Vianen trouwden te Biervliet 20 mei 1703 *Abe Siersma*, j.m. van Leeuwarden, barbier in de compagnie van Harinxma, en *Dirkje Beukema*, van Ameland. Het valt de heer Sierskma natuurlijk niet kwalijk te nemen dat hij dat niet wist. Het tweede huwelijk vond inderdaad te Bolsward plaats 25 juli 1728; over de wonderbaarlijke biologische kwaliteiten van de bruid hebben we het al gehad. Een derde huwelijk (op 89-jarige leeftijd dus) was in 1753 in Bolsward niet te vinden. Het eerste kind uit het tweede (!) huwelijk zou zijn een *Jalomina* (wat natuurlijk *Jacomina* moet zijn), gedoopt, Bolsward 1687. Wij vinden deze vondst zeer opmerkelijk, vooral omdat het doopboek van Bolsward over 1687 ten enenmale ontbreekt. Het is dus alweer een filiatie in elkaar geflanst die nergens op slaat. Als er dan toch gegokt moet worden, waarom dan niet op de *Jacomina*, gedoopt Groningen 17 febr. 1689 als dochter van *Pieter Sierksma* (kolom 433, gen. VIII d)? Dat het tweede kind, *Reiner*, een zoon van *Abbe* en *Dirkje* is, wordt inderdaad bewezen door de bepalingen uit het testament van *Reiner*, op wie wij nog terugkomen. De doop van *Rinske* klopt inderdaad, Leeuwarden 28 sept. 1701, maar is strijdig met de huwelijksdatum. De naam van de moeder wordt

niet bij de doop vermeld. Als vierde kind tenslotte wordt een *Fokke* genoemd, waarover wij straks nog zullen schrijven.

In kolom 437 begeeft de heer Sierksma zich weer op glad ijs. Immers uit het voorgaande is gebleken dat *Reiner Sierksma* omstreeks 1704 motet zijn geboren. Zonder enig bewijs „schenkt" de auteur hem een onwettige zoon *Abbe,* die op zijn beurt reeds een dochter *Entsje zou* hebben, geb. in 1737. Wanneer wij die *Entje* opzoeken in de bijlagen van de civiele sententies van het Hof van Friesland blijkt dat zij in 1801 (niet 1761) dienstmeid is bij *Rigtje Tromp te* Sloten (niet Sneek), zij is dan 34 (niet 24) jaar oud. Ze blijkt te zijn geboren te Lemmer 1 mei 1775 als dochter van *Abe Tjipkes* en *Itte Lubberts;* waarom is eigenlijk die familie *Siersma* geheel buiten beschouwing gelaten? Dat een dergelijke manier van werken niets met het beoefenen van genealogie te maken heeft behoeft nauwelijks betoog.

Zo langzamerhand komen we nu bij het punt van de afstamming van de hedendaagse *Sierksma's.* Reeds in de genoemde publicatie uit 1944 werd er een rookgordijn gelegd. De auteur gaat daar nu mee verder door te schrijven over de mystiek die zou uitgaan van de *Siercksma*-stamboom zoals die gepubliceerd is in het Stamboek van den Frieschen Adel. Het Stamboek heeft aan één pagina genoeg: de mystiek hebben wij niet kunnen ontdekken, hoewel die serieuze genealogen zou hebben verleid de adeldom van de huidige *Sierksma's* te ontkenmen. Verder wordt, om de feiten oncontroleerbaar te houden, in het midden van de 18de eeuw afgesloten met een *Fokke (I) Sierksma,* wiens enige kleinzoon *Fokke (II) Sierksma* naar Rusland zou zijn geweest en daar ternauwernood het vege lijf zou hebben gered. Wij zijn zeer bennieuwd naar de brieven aan Heit en Mem van die persoon. Zullen we dan nu eens naar de feiten kijken?

We kunnen deze op twee manieren benaderen:

a. Trachten *Fokke (I) Sierksma* (kolom 436) te identificeren; hij zou nl. boer te Rinsumageest zijn geweest:
b. Uitgaande van de heer K. Sierksma zelf een stamreeks opbouwen.

Ad. a. Deze weg loopt meteen spaak. Van een *Fokke Sierksma* of *Fokke Abbes* hebben wij in Rinsumageest geen spoor gevonden. Inmiddels hebben we al genoeg woorden gewijd aan zijn wonderbaarlijke geboorte anno 1730 uit een vrouw die al in 1656 weduwe heet te zijn, aldus de bijbelse Sara ruimschoots in de schaduw stellende. Waarom wordt hier geen man en paard genoemd, dat was hier toch een kleine moeite geweest? Het had maar enkele regels behoeven te kosten.

Ad b. In Sibbe 1944, al meermalen geciteerd, geeft K. Sierksma een beknopte stamreeks, die bij controle juist bleek te zijn. Wij geven die hier (met uitbreidingen van onszelf) weer en nummeren de generaties, evenals toen, in de omgekeerde volgorde:

1. *Klaas Sierksma,* geb. Leeuwarden 2 juli 1918.

11. *Hylke Sierksma,* geb. Rijperkerk 20 okt. 1887, bloemist, tr. in 1915 *Aaltje Pot, geb.* Lekkum 11 mei 188'8.

111. *Wybe Rypkes Sierksma,* geb. Rijperkerk 17 sept. 1853, arbeider, later bloemist, † Leeuwarden 6 mei 1906, tr. Tietjerksteradeel 18 mei 1878 *Trijntje Hylkes Kooistra,* geb. Eestrum 17 nov. 1847, † Leeuwarden 23 dec. 1912.

IV. *Rypke Wybes Sierksma,* geb. Hardegarijp 28 jan. 1827, arbeider te Rijperkerk, tr. Tietjerksteradeel 15 mei 1852 *Trijntje Gosses Hoekstra,* geb. Bergum 25 april 1826, † Rijperkerk 11 april 1890.

V. *Wybe Sytzes Sierksma,* geb. Hardegarijp maart 1792 (niet gedoopt), arbeider aldaar, † Hardegarijp 13 febr. 1846, tr. Tietjerksteradeel 18 mei 1820 *Tjitske Rypkes van der Kooi,* geb. Rijperkerk 18 juli 1797, † Hardegarijp 24 febr. 1883.

Tot zover was de heer Sierksma zelf in 1944 gekomen. Wij vragen ons wel af, wie nu de briefschrijver uit de barre Russische steppen is. De auteur vervolgde in Sibbe: „De stamreeks kan verder zonder hiaten worden opgevoerd tot ± 1375, steeds in Friesland". Voorwaar een indrukwekkende prestatie voor een niet bijzonder ervaren genealoog, maar waarom niet even aangetoond hoe?

Wij gaan verder met:

VI. *Sytze Fokkes,* arbeider te Hardegarijp, † aldaar najaar 1800, tr. Hardegarijp 9 mei 1790 *Martjen Wybes,* geb. aldaar 1766. Zij liet in 18 11 voor haar kinderen de naam *Sierksma* aannemen. Daar haar overlijdensakte tot au toe onvindbaar is en zij niet gedoopt is, zijn haar ouders niet bekend met volledige zekerheid. Met Roorda geloven wij echter dat zij de dochter was van *Wybe Sierks,* geb. omstr. 1739, † Hardegarijp 1 nov. 1808 (69 jaar, nalatende één kind), tr. Hardegarijp 4 nov. 1764 *Maaike Jans,* † Hardegarijp 17 nov. 1808, oud 73 jaar. Aldus is er een plausibele verklaring voor de naam *Sierksma,* al zal uit het vervolg blijken dat de naam *Ytsma* eerder in aanmerking had moeten komen. Want de hamvraag is natuurlijk: van wie was *Sytze Fokkes* een zoon? Uit het personele cohier van 1793 blijkt dat hij erfgenaam is van *Fokke Arends te* Drogeham; uit het doopboek blijkt dat dit zijn vader is; *Sytze* is geboren te Drogeham 16 okt. 1764.

VII. *Fokke (Foke) Arends,* zich veelal noemend Y *t s m a,* ged. Drogeham 18 maart 1714, mr. wagenmaker ald., † ald. 13 febr. 1765, tr. Drogeham 21 okt. 1736 *Sytske Egberts,* † Harkema Opeinde 26 jan. 1773, bijna 54 jaar oud. (N.B. Hier hebben we inderdaad een *Fokke, getrouwd* met een *Sytske).*

VIII, *Arend Egberts, dorpsrechter* te Drogeham, tr. Drogeham 23 okt. 1701 *Tietske Fokes.* Het zou ons niet verbazen als zij een dochter zou blijken te zijn van *Foke Alles Ytsma,* omstr. 1680 te Surhuisterveen woaend.

Wellicht zou deze stamreeks wel verder zijn op te voeren, maar dat laten wij gaarne aan de heer Sierksma zelf over.

Wij menen hiermee duidelijk te hebben aangetoond dat de huidige familie *Sierksma* niet afstamt van de naamgenoten uit vorige eeuwen.

Na al deze kritiek moeten wij concluderen dat, gezien de vele en ernstige fouten die in de gedeelten voorkomen die wij hebben gecontroleerd, wij ook in de rest van het artikel zeer weinig vertrouwen hebben, met name in de oudste generaties.

Tenslotte geven wij de heer Sierksma in overweging een ander familiewapen te kiezen: hij is uiteraard zeer goed op de hoogte van de ethiek van het usurperen van wapens van niet-verwante geslachten.

P. NIEUWLAND.
H. BIERMA.

Bevolkingsregisters van Alphen van 1800—1850.

Ter gemeentesecretarie van Alphen aan den Rijn berusten de oude bevolkingsregisters van de voormalige gemeenten Alphen, Aarlanderveen, Oudshoorn en Zwammerdam. Dankzij een verheugend initiatief van het gemeentebestuur is onlangs een klapper in twee delen gereed gekomen op de bevolkingsregisters van Alphen van 1800-1850, samengesteld door H. van Elk en van een deugdelijke inleiding voorzien. Daar de onderzoeker in deze klapper de personen vindt aangeduid met hun volledige naam, geboorteplaats en geboortedatum, is het profijt, dat men er bij genealogische nasporingen van hebben kan, evident. Ter bevordering van de raadpleging hebben Burgemeester en Wethouders van Alphen aan den Rijn een duplicaat van de klapper ondergebracht bij de Derde Afdeling van het Algemeen Rijksarchief te 's-Gravenhage, die als Rijksarchief voor Zuid-Holland fungeert.

J. Fox.

Het wapen der gemeente Neerijnen.

Bij de gemeentelijke herindeling van het westelijk gedeelte der Betuwe werd een nieuwe gemeente gevormd door samenvoeging van de gemeenten Est en Opijnen, Haaften, Ophemert, Varik en Waardenburg.

Aanvankelijk lag het in het voornemen om het nieuwe overheidslichaam „Waalgemeente" te dopen, maar omdat het wat wonderlijk zou klinken als men zou 'moeten spreken van de gemeente Waalgemeente werd een andere naam gezocht. Het is tenslotte „Neerijnen" geworden. Een suggestie in de pers gedaan heeft daarbij een rol gespeeld.

Reeds op de dag nadat de leden van de nieuwe raad waren gekozen werd ten raadhuize van Ophemert over het aan te vragen wapen vergaderd en uit de vergadering kwamen toen verschillende wensen naar voren: het rode veld met de drie banen „paalvair" dat in de vervallen wapens van drie der vijf samengevoegde gemeenten voorkomt moest in elk geval worden benut en dan was er de wens om de rivier de Waal, de zeer omvangrijke vruchtenteelt en de vroeger zo belangrijke zalmvisserij in het wapen een plaats te geven en natuurlijk ook de drie leeuwenkoppen die Varik in haar wapen voerde. Allemaal begrijpelijke wensen, maar wel wat veel. Er werd een ontwerp ingediend waarop het schild schuin gekwartileerd was. Het bovenste kwartier vertoonde de drie afgerukte leeuwenkoppen van Varik, het onderste het rode veld met de drie palen van paalvair die het belangrijkste onderdeel vormden van het geslachtswapen *De Cock,* terwijl de beide kwartieren links en rechts een golvende dwarsbalk vertoonden (de Waal) waaruit een zalm opsprong die voor drievierde zichtbaar was; onder de dwarsbalk was een takje van een appelboom toegevoegd met twee bladeren en een appel. Alles op een groen veld.

Tegen dit ontwerp kwamen bezwaren van de Hoge Raad van Adel. Het was „te druk" en daartegen kon eigenlijk niet veel worden ingebracht want er stond inderdaad erg veel op het schild. Het grootste bezwaar dat het hoge college had richtte zich echter op het onderste kwartier. Het wapen van het geslacht *„De Cock"*, op de een of andere manier overgewaaid uit Frankrijk (en veelal het „Châtillon"-wapen genoemd) heeft steeds een schildhoofd.

Bij een schuin gekwartileerd schild kon dat onmogelijk worden ingevoegd. Bij een ander gemeentewapen (dat van Hardinxveld-Giessendam) heeft het streven om toch vooral dat schildhoofd te redden indertijd geleid tot een verminking van het onderste deel van het „Châtillon-wapen" waarbij een der drie palen praktisch onzichtbaar is geworden. Na maandenlange onderhandelingen werd tenslotte de medewerking van het hoge college gekregen als de golvende dwarsbalk (de Waal) en het appeltakje zouden worden weggelaten en de kwartieren aan de zijkant zwart i.p.v. groen zouden worden gekleund. De schuine kwartilering waartegen eerst ook bezwaar was mocht worden aangehouden.

De raad van Neerijnen heeft dus maar gedeeltelijk zijn zin gekregen maar toch kan gelukkig worden gezegd dat het uiteindelijk na zo lange strijd verkregen wapen esthetisch een fraaie aanblik biedt. Het wapen is verleend bij Koninklijk Besluit van 15 december 1978. No. 12.

De officiële beschrijving luidt als volgt: „Schuin gevierendeeld: 1 in zilver drie leeuwekoppen van keel, #gekroond en getongd van azuur; 11 en 111 in sabel een zalm van zilver, gevind van keel, de zalmen rechtop geplaatst en afgewend: IV in keel drie palen van paalvair. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels".

„Paalvair" is leen der weinig voorkomende bontsoorten die de heraldiek kent. „Vair" zou volgens de litteratuur het bont zijn geweest van de grijze eekhoorn, Ofschoon wij in dezen geen deskundigheid willen voorwenden lijkt dit ons weinig waarschijnlijk. Eerder moet o.i. gedacht worden aan velletjes van het wilde konijn: de grijze eekhoorn komt immers in Europa niet voor !

Enigszins jammer vinden wij het dat bij de blazoenering gesproken is van „leeuwekoppen" terwijl de in de wapenkunde gebruikelijke term „afgerukte" koppen o.i. beter leidraad bij het natekenen zou zijn geweest.

G. A. **Bontekoe.**

BOEKBESPREKING.

J. W. Heringa, Heringa 'suit Dongjum, Geschiedenis van een Friese familie. Franeker, **1978,** Uitgever T. Wever B.V., 335 blz. + 16 blz. illustr.

In een uitstekend verzorgde uitgave is hier de geschiedenis neergeschreven van een Fries geslacht. Een geschiedenis, die èn door de handzame opzet in oktavo formaat èn door hetgeen wordt geboden onmiddellijk de aandacht vraagt, niet alleen een heruitgave van hetgeen in Nederland's Patriciaat 1969 werd gepubliceerd, maar ook een belangrijke aanvulling, daar vier oudere generaties aan de genealogie konden worden toegevoegd. Bovendien behoefde men zich bij de vermelding van de personen geen beperking op te leggen in zake uitgestorven zijtakken. Gelukkig is ook de uitvoerige inleiding en de wijze waarop omtrent vele personen op hun levensloop wordt ingegaan, waardoor zij voor ons gaan leven.

Onder de bijlagen vallen op: die over „andere families *Heringa"*, een kwartierstaat van *Jodocus Heringa* (1704-1782), waarin drie generaties *Aha* voorkomen en de zeker niet overbodige „verklarende woordenlijst".

Een personenregister ontbreekt niet, waarbij uiteraard talrijke patronymica worden vermeld, gerangschikt op het patroniem van de vader, helaas echter niet op de voornaam van de drager of draagster daarvan.

Deze waardevolle en zeer lezenswaardige aanwinst voor de Friese genealogische literatuur is verkrijgbaar bij de uitgever: T. Wever B.V. afd. uitgeverij, postbus 59, Franeker; de prijs bedraagt *f* 49,50.

H. L. KRUIMEL.

Peter Veddeler, Die Lippische Rose. Entstehung und Entwicklung des Lippischen Wappens bis zur Gegenwart. Selbstverlag Nordrhein-Westfal. Staatsarchiv Detmold, 1978, 112 blz.

Een uitgave, die ongetwijfeld ook in Nederland de bizondere aandacht verdient. De oudste vermelding betreft het zegel van *Herman II zur Lippe* in 1218, waarmede deze verhandeling aanvangt. Mede dankzij de vele fraaie en met zorg gekozen afbeeldingen, waarbij in kleuren, kunnen wij de ontwikkeling van het wapen *Lippe* volgen. Wij zien hoe de „Lippische Rose" zich van eenvoudig gestyleerde wapenfiguur gaat ontwikkelen tot heraldisch prachtstuk. Daarbij vallen vooral op de vaak zeer mooie renaissanceontwerpen.

Niet elke uitbeelding, hoe exact ook, blijkt even gelukkig te zijn. Zeven en een halve eeuw op- en neergang van de heraldiek gaat hier in afbeeldingen aan ons oog voorbij. Dit maakt deze verhandeling over één enkele, nog wel zeer aantrekkelijke, wapenfiguur bizonder boeiend.

De gekleurde afbeeldingen van gemeentewapens doen, ofschoon fraai getekend, wat opdringerig aan, juist tegenover de niet in kleuren uitgevoerde districtswapens, die in hun eenvoudige strakke uitvoering zoveel beter tot hun recht komen.

Deze uitgave is verkrijgbaar bij het Nordrhein-Westfälisches Staatsarchiv Detmold, Willi Hofmannstr. 2, 4930 Detmold; prijs DM 36. (Regierungshauptkasse Detmold (BLZ 47560130) 10306 of Postscheckamt Hannover (BLZ 250~10030) 426307 j.

H. L. 'KRUIMEL.

A.T. Schuitema Meijer, Historie van het archief der stad Groningen. Gemeentearchief Groningen 1977. 226 blz.

De privileges van een stad waren in vroeger eeuwen van een moeilijk te onderschatten belang. De maatschappelijke positie van de burgers, hun welvaart en welzijn waren erop gebaseerd. Zeer treffend heeft de stadssyndicus van Groningen Dr. Bernhard Alting in 1650 geschreven: „zeer costelicke ende tedere dingen zijn privilegien, voor de welke een vroom borger ende oprecht patriot sijn goedt ende bloet waecht". Van een burger uit deze tijd is zoiets niet meer voor te stellen. Echter mag van de gemeente-archivaris van Groningen Dr. Mr. A. T. Schuitema Meijer worden getuigd, dat hij zijn leven in dienst van het stadsarchief heeft gesteld zonder dat hij hiervoor wel te verstaan goed en bloed heeft behoeven te offeren en het moet hem een grote voldoening zijn, dat hij zijn loopbaan als gemeente-archivaris met de hier aangekondigde studie, die met medewerking van Mejuffrouw Drs. Eef van Dijk en W. K. van der Veen tot stand is gekomen, heeft mogen besluiten. Een studie bovendien, die in een keurig kleed is gestoken en van welgekozen afbeeldingen is voorzien.

Laat de inhoud zich in kort bestek niet samenvatten, voor allen, die er uit welken hoofde dan ook in geïnteresseerd zijn, is het boek bepaald een aanwinst. Ingewijden dragen kennis van het grote archiefprobleem, waarmee Groningen sedert de vorige eeuw aan het worstelen is: het feit, dat de archieven van stad en provincie vermengd zijn geraakt. Hierover is het laatste woord bij lange na nog niet gesproken. Als de geschiedenis van Rijks- en Stadsarchief te Groningen zich voortzet, is het voorlopig nog met dit „blok aan het been".

J. Fox.

Frans van Geldorp, Stenen tussen licht en donker — Grafmonumenten in Nederland, Apeldoorn, N. V. Gebrs. van Staden, Copyright 1972, 104 blz.

Met zijn artikelen, aanvankelijk verschenen in het vakblad „Natuursteen" van de Algemene Nederlandse Bond van Natuursteenbewerkende Bedrijven (A.B.N.), heeft de auteur de aandacht willen vestigen op een aantal merkwaardige grafzerken hier te lande. Gebundeld vormen deze artikelen thans een boekje, dat een bredere kring van belangstellenden zich desgewenst kan aanschaffen.

Helaas staat de goede kwaliteit van de vele afbeeldingen — meest eigenhandige tekeningen van de schrijver — in tegenstelling tot de tekst, die wat oppervlakkig is en maar al te vaak te kort schiet. Hinderlijk doet vooral de interpretatie van Romeinse cijfers aan, die op grafzerken voorkomen. Of hierbij onkunde of slordigheid in het spel is, het resultaat is meer dan pover. Zo stierf Jkvr. *Lysbet van Berkenrode* in 1479, niet in 1405 (blz. 28), *Jan II* heer tot *Egmond en IJsselstein* in 1451, niet in 1302 (blz. 30), de Amsterdammer *Cornelis van Hogendorp* in 1538, niet in het jaar vierhonderdzoveel (blz. 33, 37)! Dit boekje schijnt erom te vragen niet zo serieus te worden genomen als in ons Maandblad gebruikelijk is.

J. Fox.

Onlangs verschenen:

Eemlandse klappers 3: De open R. K. parochie Achterveld 1674-1811, bewerkt door J. H. M. Putman. Bussum 1978.

Gegadigden kunnen deze klapper bestellen door *f* 15 over te maken op postgirorekening 3812378 ten name van de auteur, tevens uitgever onder vermelding van E.K. 3. Eerdere delen, die in deze reeks het licht zagen, werden besproken in De Nederlandsche Leeuw 1977, kol. 121-122 en 427.

J. Fox.

VRAGEN EN ANTWOORDEN.

Van Brienen (1964, 3 11-320).

Wellicht gaf wijlen Prof. Dr. G. A. W. Rutgers in de Ned. Leeuw, 1964, kol. 311-320 het laatste uitvoerige overzicht van de verschillende takken van het geslacht *Van Brienen*. Het lukte hem destijds niet de verschillende takken aan elkaar te koppelen. Inmiddels is verschenen: E. Dösseler & F. W. Oediger, Die Lehnregis ter des Herzogtums Kleve. Das Haupt-staatsarchiv Düsseldorf und seine Bestände, 8. Respublica-Verlag, Siegburg 1974, 930 p.

Hierin komt voor: nr. 583 „int Nyeslach zu Elst" (samengevat) : 21 okt. 1384 wijlen *Henric van Bryenen*, getrouwd met *Liesbeth*, waarbij drie zonen, genaamd *Johan, Henric* en *Jacob*. *Johan* en *Henric* zullen wellicht dezelfde zijn als *Johan Henrics van Bryenen* en *Henric Henrics van Bryenen*, die in dezelfde periode worden genoemd.

Dan komt ook een *Johan Johans soen van Bryenen* voor; hij is wellicht een zoon van *Johan Henrics*. Een van beide *Johan*'s is getrouwd geweest met *Swenolden*.

Misschien dat een lezer met behulp van deze gegevens en aanvullingen de takken wel kan samenvoegen.

Wageningen. DR. IR. A. C. ZEVEN.

Knikman. *Anna Magdalena Knikman* (zie Ned. Patr. 1953, p. 266, generatie Va), † Batavia 13 juni 1758, tr. le *Johannes van den Berg,* van Zutphen (waarschijnlijk laatste domicilie, doop aldaar niet gevonden), met de „Crabbendijke" (V.O.C. kamer Zeeland) als adelborst naar Indië (1739), te Semarang 1742—'46, sergeant (1745), vaandrig (1750), † Bantam 20 juli 1751; tr. 2e waarschijnlijk Bantam begin 1752 *Wilhelm Augustus Hummel,* geb. Crempe in Holstein 2 mei, ged. ald. (Ev.-Luth.k.) 3 mei 1723, met de „Cleverskerk" (V.O.C. kamer Amsterdam) als opperchirurgijn naar Indië (1750), te Bantam (1751). stadschirurgijn te Batavia (1752), etc., † op de thuisreis, als passagier aan boord van de „Comps. Welvaren" 12 nov. 1767; in dienst der Ver. Oostind. Comp. noemt hij zich *Willem August Hommel.*

Uit het eerste huwelijk: *Johannes van den Berg,* ged. Batavit (Holl.k.) 30 aug. 1747.

Uit het tweede huwelijk: vier dochters, waarvan de laatste drie jong stierven (zie ook Ned. Leeuw, 1952, 352).

Blijkens haar testament van 29 mei 1758 voor notaris J. L. Gousset te Batavia heeft zij een broer *Arnoldus Knikman,* wiens verblijfplaats niet wordt vermeld. Haar zoon *Johannes* uit het eerste huwelijk is dan nog in leven. In de fichescollectie van het Arsip Negeri te Djakarta (voormalig Landsarchief te Batavia) trof ik de naam *Knikman* verder niet aan.

Volgens een handschrift uit 1790 is het wapen *Knickman:* in rood een linkerschuinbalk van zilver, beladen met een vijfbladige bloem van rood, geknopt en gepunt van hetzelfde. Helmteken: een gouden kroon, van drie fleurons, waaruit een geopende vlucht van rood oprijst, rechts beladen met een rechter-, links met een linkerschuinbalk volgens het schild.

Geconcludeerd kan worden, dat zij vermoedelijk tussen 1720 en 1730 zal zijn geboren. Een spoor van een thans nog levende familie *Knikman* voerde, via Dordrecht, naar Kralingen waar het dood liep. In deze plaatsen werden *Anna Magdalena* en *Arnoldus Knikman* niet aangetroffen. Zij zijn misschien van Duitse origine ?

Elke inlichting over het voorkomen van de naam *Knikman is* welkom.

Wassenaar. J. A. L. K. E. KEMPERS.

Pothoff. *Albert Pofhoff,* burgemeester van Goor 1655, 1667, 1670, tr. ca. 1650 *Geerthe Cuipers,* ged. Deventer 11 sept. 1625, met haar echtgenoot op 27 juni 1658 als lidmaten te Goor vermeld, dr. van *Hendrick Willemsz. Cuyper,* te Deventer, en *Mechteld Hendricksdr.* (verg. De Wapenheraut 1915, blz. 290 e.v.).

Dochter: *Margaretha Pothoff,* geb. Goor, † na 1723, tr. Goor 8 aug. 1680 Ds. *Hermannus Leussinck,* ged. Deventer 2 nov. 1631, predikant te Olst, † aldaar in 1697, zn. van *Lambert Leussinck,* vetkoper te Deventer (werd aldaar burger 10 sept. 1627, komend uit Goor), en *Aeltje Hermans* „van Buinen", en wedr. van *Emmerentia van Hardenberg* (die voordien wed. was van *Hendrick de Wolff van Wesferrode).*

Gevraagd: nadere gegevens over deze familie *Pofhoff* te Goor, waarvan het wapen volgens de collectie Muschart een omgewende halve springende bok zou zijn.

Oude banden met Deventer lijken waarschijnlijk. Zo is er in de Deventer Renunciatiën op 21 febr. 1593 sprake van een *Henrick Pothoff* en huisvrouw *Lubbeke,* dr. van ***Roelof Becker*** en *Cafharina* (Ren., deel 1583-1594, f. 348).

In het burgerboek van Deventer werden de volgende naamdragers aangetroffen: *Hendrick Pofhoff,* van Brummen, burger 9 febr. 1577 en *Swier Pofhoff,* van Zutphen, burger 28 nov. 1584.

Aan de Illustre School te Deventer werd 10 april 1654 ingeschreven *Christophorus Pothoff,* uit Goor, waar hij in 1663 als medicus praktizeerde .

Andreas Pothoff, uit Goor, werd 25 mei 1676 als iur.cand. aan de Gelderse Hogeschool te Harderwijk ingeschreven.

Zutphen. JHR. MR. R. C. C. DE SAVORNIN LOHMAN.

De Roos. *Andries de Roos,* tr. *Estra (Esther) Doedwiller (Doefwiller, Toefweiler), in* aug. 1774 met attestatie van Namen lidmaten (geref.) te Groningen, wonen in april 1775 in de N. Kijkintjatstraat aldaar.

Uit dit huwelijk (o.a. ?) :

Maria Gesina de Roos, ged. Groningen 6 april 1775, † Rotterdam 12 febr. 1855, tr. le (huw.disp. wegens aangetrouwde oom en nicht) 1 april 1801 *Balthasar Constantijn Ruysch, 1727-1806,* luit.kol. der stadssoldaten te Amsterdam en wedr. van *Gesina de Roos;* tr. 2e *Diederikus Johannes Graevestein* (verg. Ned. Adelsboek 1950 in voce Ruysch).

Uit het eerste huwelijk van *Maria Gesina* een zoon *Hendrik Balthazar Constantijn Helvefius Ruysch,* kapt. ter koopvaardij, wonend te Rotterdam.

Gevraagd: biografische gegevens betreffende *Andries de Roos* en mogelijke andere aanvullingen op bovenstaand fragment.

Rotterdam. MR. C. P. BRIËT.

Blijkens het lidmatenregister van de Nieuwe of Langakkerschans rond 1800 (verg. Gens. Nostra 1973, Qlz. 58) werden op 12 juni 1774 met attestatie van Namen ingeschreven *Jan de Roos,* artillerist, en zijn huisvrouw *Pieternella Bruins.* Mogelijk is hier sprake van een broer van in bovenstaand fragment vermelde *Andries de Roos* eveneens komend uit Namen. Gezien de extreem militaire achtergrond van de familie *Ruysch* lijkt het waarschijnlijk dat *Andries de Roos* eveneens militair is geweest, in garnizoen te Namen en later te Groningen.

REDACTIE.

Schuyt.

***Jacob** Dirkszoon Schuyt* (in 1647: alias *Schuyt),* vermeld 1646-1659, boer te Velsen, † vóór 4 febr. 1671, tr 1 e vóór 1642 een 'dochter van *Dirck Roofhooft;* tr. 2e *Guertgen Ariaens,* 'vermeld 1671—1692, † kort vóór 18 mei 1706.

1646, juli 31. ***Jacop Dircksz. Schuyt*** treedt op als gekozen voogd van ***Cornelisje Jans*** die samen met ***Cornelis Cornelisz. Duynmaeyer te*** Velserduyn een stuk land transporteert (G.A. Velsen, O.R.A. 961/32).

1647, maart 24. ***Jacop Dircksz.*** alias ***Schuyt,*** wonende onder Velsen, transporteert aan ***Jan Dircksz. Roothooft,*** broer van zijn echtgenote, haar vierde deel in een stuk land aldaar; koopsom 1350 gulden (G.A. Velsen, O.R.A. 961/46 v).

1650, december 14. De erfgenamen van ***Jan Cornelisz. Post*** transporteren aan ***Jacob Dirxsz. Schuyt,*** inwoner van Velsen, een stuk land aldaar, genaamd het Heultjen, groot 1½ hont; koopsom 200 gulden (G.A. Velsen, O.R.A. 961/92 v.-93).

1653, januari 8. De erfgenamea van ***Engel Engelsz.*** en ***Guyrtjen Cornelis*** transporteren aan ***Jacob Dirxsz. Schuyt, wonende onder*** Velsen, een stuk geestland aldaar, genaamd het Sandt, groot 1 morgen; koopsom 875 gulden (G.A. Velsen, O.R.A. 961/118).

1653, juli 2. Onder de weerbare mannen van Velsen wordt ***Jacob Dirxsz. Schuyt*** vermeld die onder Velserduyn woont en bewapend is met een roer (Algemeen Rijksarchief, Archief van de Staten van Holland 1572—1795, no. 1355, monsterrollen der weerbare mannen in de Hollandse kustdorpen).

1654, mei 20. Zijn zwagers van vrouwszijde transporteren aan ***Jacob Dirxsz. Schuyt*** een stuk land in de Hooggeest onder Velsen, groot 3 hont; koopsom 1290 gulden (G.A. Velsen, O.R.A. 961/142).

1656, april 3. De erfgenamen van ***Huybert Gerritsz. Kaesman*** en ***Marijtgen Gerbrants*** transporteren aan ***Jacob Dircxsz. Schuyt*** een stuk bouwland op de Velsergeest aldaar, genaamd de Hoge Croft, groot 1 morgen; koopsom 300 gulden (G.A. Velsen, O.R.A. 961/188).

1657, januari 10. ***Jacob Dircxsx. Schuyt*** krijgt van de heer ***Frans Cousebant*** een hypotheek van 400 gulden à 4% op een stuk geestland genaamd het Sandt, groot 1 morgen (vergelijk 8 jan. 1653); de betaling geschiedt in de vorm van een jaarlijkse losrente (G.A. Velsen, O.R.A. 961/200).

1659, augustus 13. ***Jacob Dircxsx. Schuyt*** transporteert aan de heer ***Adriaen Bielensz.*** een stuk land in de Hooggeest onder Velsen, groot 1½ hont; koopsom 450 gulden. (Het maakt deel uit van het in 1654 aangekochte) (G.A. Velsen, O.R.A. 961/229 v).

1671, februari 4. ***Guertgen Ariaens,*** weduwe van ***Jacob Dirckse Schuyt,*** geassisteerd met ***Huygh Willem Damesse*** als voogd over haar minderjarige kinderen, en met machtiging van ***Dirck Jacobse Schuyt,*** bierdrager te Amsterdam en voorzoon van haar man, krijgt van de heer ***Ysbrant Schatter*** een hypotheek van 600 gulden à 4% on een stuk land genaamd De Sant (hetzelfde als 10 jan. 1657); de betaling geschiedt in de vorm van een jaarlijkse losrente (G.A. Velsen, O.R.A. 962, 152 v.-153).

1674, mei 31. ***Guertien Ariaens,*** weduwe van ***Jacob Dirckse Schuyt,*** transporteert aan de heer ***Johan. Munter*** een stuk land op de Velsergeest onder Velsen, genaamd de Hoge Cruft, groot 1 morgen (vergelijk 3 april 1656); koopsom 330 gulden (G.A. Velsen, O.R.A. 963/49 v.).

1680, april 10. ***Guertien Ariaens,*** weduwe van ***Jacob Dircxen Schuyt,*** bijgestaan door haar meerderjarige zoon ***Jan Jacobsen Schuyt,*** krijgt van de heer ***Isbrant Schatter*** een hypotheek van 230 gulden à 4% (geheel of gedeeltelijk wegens verschuldigde landpacht), op het op 4 febr. 1671 tot onderpand gestelde land en op het stuk land genaamd het Heultie (G.A. Velsen, O.R.A. 963/147 v.—148).

1692, juni ll. ***Geurtie Adriaens,*** weduwe van ***Jacob Schuyt,*** transporteert met goedvinden van haar zoon ***Adriaan Jacobsx.*** *Schuyt*, aan ***Jan Symonsz. Roos*** een stuk land de Sandt, groot 1 morgen- (vergelijk 8 jan. 1653. 10 jan. 1657, 4 febr. 1671, 10 april 1680), koopsom 199 gulden; aan ***Thijmon Cornelissen*** de helft van een stuk land genaamd de Wiggerscroft, in het geheel groot 1 morgen, koopsom 53 gulden; aan de heer ***Jodocus Cousebandt*** een stuk land genaamd het Heultie, groot ½ hont, koopsom 32 gulden (G.A. Velsen, O.R.A. 919/24 v.-26).

1706, mei 18. ***Adriaan Jacobsz. Schuit*** doet ten behoeve van de crediteuren afstand van de nalatenschap van zijn moeder ***Geurtje Arens,*** waarna de boedel wordt geïnventariseerd (G.A. Velsen, O.R.A. 920/183 v.-184).

De zoon uit zijn eerste huwelijk, *Dirck Jacobse Schuyt, ondertr.* Amsterdam 12 aug. 1673 (geb. Velsen, 31 jaar oud, ouders overleden, wonende in de Kerkstraat te Amsterdam, geassisteerd met ***Pieter*** *Eymerse,* zijn vriend) met *Gijsbertje Gerrets,* geb. Haarlem, 23 jaar oud, geassisteerd met ***Mayke*** *Jans,* haar moeder te Haarlem.

Gevraagd gegevens omtrent het voorgeslacht van *Jacob Dirkszoon Schuyt.*

Amsterdam. J. J. SCHUYT.

Van Silvolde (1967, kol. 79; 1969, kol. 123, 306, 307).

Wie zijn de ouders van *Gerrit* en *Laurens van Silvolde,* die in 1490 voorkomen in het Burgerboek van Arnhem ? Volgens dit zelfde boek wordt in 1473 *Derrick van Silvolde* tot burger van Arnhem aangenomen. Is hy dezelfde als de *Dirck,* die met zijn vrouw *Stijne* in de Schepenprot. van Arnhem, nr. 381, fol. 20v. d.d. 1492 voorkomt ?

In Schepenprot. Arnhem, nr. 392, fol. 58v. d.d. 1546 komen voor *Jacob van Silvolde en* zijn vrouw *Nijse.* Zij zijn mogelijk de ouders van *Hendrik* en *Arnd,* waarvan personalia en nageslacht staan vermeld in De Ned. Leeuw, jrg. 1969. Zijn er over dit echtpaar nadere gegevens bekend ?

Vervolgens nog gegevens gevraagd betreffende *Gerrit Frericks van Silvolde,* genoemd in Schepenprot, Arnhem, nr. 393, folio 30 d.d. 1547, en *Peter Jans van Silvolde (n)* op Coldenhove te Eerbeek, die circa 1545 geboren moet zijn.

Zijn er zegels van deze familie bekend ?

Lima (Peru). E. A. N. VAN DER KUIP-ZILVOLD.

Smit. Aanvulling gevraagd van het volgende fragment:

1. *Wolter Geerts (Smit).* ged. Oosternieland 24 juni 1655, tr. Appingedam (huw.procl. aldaar 2 febr. 1679) *Martien Hindriks,* beiden „in den Dam"; tr. 2e Termunten 11 okt. 1691 (huw.procl. Appingedam 27 sept. 1691) *Trijntje Sanders,* wed. van *Gerryt Meynts,* van Borgsweer.

Het Burgerboek van Appingedam vermeldt: ***Wolter Geerts,*** van Huisinge, 28 febr. 1679. Het is mogelijk dat hij vóór zijn vestiging te Appingedam enige tijd te Huisinge heeft verbleven. In het doopboek van Appingedam wordt bij de doopdata van zijn kinderen als beroep/functie van ***Wolter Geerts*** afwisselend genoemd: „smit, mede diacon, boekhoader ter Diakonije, mede diakon deser gemeijnte". In de huw.procl. te Appingedam dd. 27 sept. 1691 wordt de bruidegom vermeld als: ***Wolter Geerts*** Smith, in den Dam; en de bruid als: ***Trijntie Zanders,*** wed. van ***Gerryt Meins,*** van Looijhuizen (Termunterzijl). In het trouwboek van Termunten wordt ***Wolter Geerts*** vermeld als: ***Wolter Geerds,*** van Appingedam; en ***Trijntie Zanders*** als: ***Trijnje Sanders,*** wed. van ***Gerryt Meynts,*** van Borgsweer.

Het Rechterlijk Archief van Termunten (Termunterzijl) V, P. 1. dd. 25 sept. 1691 bemat helt huwelijkscontract van ***„Wolter Geerts,*** geassisteerd met sijn broeder ***Alje Geerts en Bieuke Leujtiens,*** sijn huisvrouw, ***Pieter Hindriks*** als swager en ***Ytien Geerts,*** desselfs huisvrouw, aen de eene sijdt, en de e(erbare) ***Trijntjen Sanders*** als bruijdt, geassisteerd met de e(erbare) ***Anje Sanders*** als suster, ***Alexander Eltjes*** en ***Hero Sijmens*** als neven. aen d'andre sijde, in manieren hyrnae bescreven . .".

Wolter Geerts (Smit) bovenbedoeld kan identiek zijn met ***Wolter Geers,*** genoemd onder 46, sub 1, in: Groninger Gedenkwaardigheden, het in 1977 verschenen standaardwerk van A. Pathuis (hierna afgek. als GDW). Hij wordt aldaar vermeld als in 1715 deel uitmakend van de staf van het smedengilde te Appingedam.

Uit het eerste huwelijk:

1. *Anje Wolters,* ged. Appingedam 31 dec. 1679.
2. *Imke Wolters,* ged. Appingedam 16 maart 1681.
3. *Anje Wolters,* ged. Appingedam 2 april 1682.
4. *Antie Wolters,* ged. Appingedam 16 sept. 1683.
5. *Geert Wolters,* volgt II.

6. *Anfie Wolfers,* ged. Appingedam 14 maart 1686.

7. *Hendrick Wolfers,* ged. Appingedam 10 juli 1687.

II. Geert *Wolfers (Smif),* ged. Appingedam 7 dec. 1684, tr. 1709 *Sjoeke Tiddens,* wed. van *Albert Herwerink.*

In het Burgerboek van Appingedam komt ***Geert Wolters*** dd. 17 nov. 1708 voor als: burgerzoon. In het doopboek van Appingedam wordt bij de doopdata van zijn kinderen als zijn beroep/functie afwisselend vermeld: smid, diaken, ouderling. Blijkens de doop- en trouwboekea van Appingedam is hij in 1732 kerkvoogd aldaar. Het Rechterlijk Archief 111 ii. dd. 30 dec. 1'744. bevat het huwelijkscontract van zijn zoon *Wolter* (111)' met ***Bouwyna Menses.*** Bij dat contract treedt als getuige aan bruidegomszijde o.m. op: ***Geert Wolters Smit,*** borgemeester te Appingedam, als vader.

In GDW. wordt Geert *Wolters (Smit)* als volgt vermeld. (8): Zijn namen en initialen G. ***W. S.*** met huismerk komen voor op een stadspenning anno 1743; (45) : als gildebroeder van het smedengilde te Appingedam genoemd in het gildeboek anno 1735; (46, sub 1): anno 1715 maakt hij deel uit van de staf van dit smedengilde; (46, sub n): anno 1743 genoemd als burgemeester en kerkvoogd der stad Appingedam; (604): anno 1744 vinden zijn namen en hoedanigheid van burgemeester, met die van andere leden van het stadsbestuur vermelding op het kerkorgel te Appingedam.

Imke Wolters, de op 16 maart 1681 te Appingedam ged. zuster van ***Geert Wolters (Smit)*** , is wellicht dezelfde als — vgl. GDW. (3065) — de op 5 dec. 1708 te Oosternieland overleden ***Impke Wolters,*** huisvrouw van (wijlen) de eerbare ***Alje Jans Smidt.*** Laatstgenoemde zou een verwant kunnen zijn van de in het huwelijkscontract dd. 25 sept. 1691 genoemde *Alje Geerts* — broeder van *Wolter Geerts* (I) — wiens uit zijn eerste huwelijk met *Trijntje Harms* geboren, op 15 nov. 1685 te Oosternieland ged. en ald. op 7 jan. 1725 met ***Anje Derks,*** van Oldenzijl, in het huwelijk getreden zoon ***Jan,*** blijkens de trouwakte eveneens het beroep van smid uitoefende.

Uit dit huwelijk:

1. *Margien Geerfs,* ged. Appingedam 22 januari 1710.
2. *Geesien Geerfs,* ged. Appingedam 6 dec. 1711, tr. *Temme Lammerts.*
3. *Imcke Geerfs,* ged. Appingedam 2 mei 1714.
4. *Antje Geerfs,* ged. Appingedam 20 jan. 1716, tr. *Sijmen Luppes.*
5. *Jantien Geerfs,* ged. Appingedam 2 april 1719.
6. *Wolter,* volgt III.
7. *Jantien Geerfs,* ged. Appingedam 19 april 1724, † na 1744.
8. *Hindrick Geerfs,* ged. Appingedam 25 febr. 1727.

III. *Wolter Geerfs Smit,* ged. Appingedam 28 febr. 1721, † vóór 1777, tr. Groningen 21 jan. 1745 (huw.procl. Appingedam 3 jan. 1745) *Bouwyna Mensens,* van Groningen, † na 1777, dr. van *Peter Mensens,* brouwer.

Blijkens het Rechterlijk Archief 111 ij, dd. 30 dec. 1744, treden bij het huwelijkscontract van *Wolter Geerts* ***Smit*** met ***Bouwyna Mensens*** als getuigen aan brnidegomszijde op: ***Geert Wolters Smit,*** borgemeester te Appingedam, als vader, *Luitien* ***Derks, als*** swager, ***Geeske Geerts Smit*** en haar man *Temme* ***Lammerts*** als swager en suster, ***Antje Geerts Smit*** en haar man *Sijmen Luppes,* als swages en suster, en *Jantien Geerts Smit* als suster.

De in evengenoemd huw.contract van 30 dec. 1744 voorkomende namen van *Luitien* ***Derks*** en *Temme* ***Lammerts*** zouden kunnen duiden op verwantschap met onderscheidenlijk de in het gildeboek 1735 van het

smedengilde te Appingedam als gildebroeder genoemde ***Luitjen Derks (vgl.*** GDW. (45)) en de in 1765 als gildebroeder van dat gilde vermelde ***Lammert Temmes*** (vgl. GDW. (46, sub o)).

Mogelijk is ook van verwantschap sprake tussen ***Bouwyna Mensens*** en haar vader ***Peter Mensens*** enerzijds en de in 1667 als hoveling van het brouwersgilde te Groningen vermelde ***Thewes Mensens*** anderzijds (vgl. GDW. (1509)).

Opvallend is de overeenkomst in namen tussen de uit het huwelijk van ***Wolther Geerts Smit*** en ***Bouwyna Mensens*** geb., op 9 maart 1762 te Groningen ged. zoon ***Ento Lesterhuis*** Smit en de in ***1740*** onder de vaders en moeders van het Rode Weeshuis te Groningen als „boeckhoud." genoemde ***Eento Lesterhuis (vgl.*** GDW. (5105)).

Uit dit huwelijk:

1. *Frouwina Smif.* † na 1777.
2. *Sjoeke Smit,* ged. Groningen 3 mei 1748, † na 1777.
3. *Cafharina Smif,* ged. Groningen 10 nov. 1750.
4. *Geert,* volgt IV.
5. *Pieter Smif.* ged. Groningen 9 dec. 1755, † na 1777.
6. *Marrigjen Smif,* ged. Groningen 23 april 1758.
7. *Cafharina Smit,* ged. Groningen 2 sept. 1759.
8. *Enfo Lesferhuis Smif,* ged. Groningen 9 maart 1762.
9. *Wolter Smit,* ged. Groningen 5 maart 1764.

IV. *Geert Smit,* ged. Groningen 2 sept. 1753, tr. Groningen 18 jan. 1777 *Annigje van Bolhuis,* ged. Groningen 10 jan. 1758, dr. van *Abel Popkes van Bolhuis,* beiden van Groningen.

Bij het huwelijkscontract van ***Geert Smit*** met Annigje van *Bolhuis,* opgenomen in het Rechterlijk Archief 111 ij, dd. 15 jan. 1777, treden als getuigen aan bruidegomszijde op *Bouwina Mensens,* weduwe van ***Wolter Smit,*** als moeder, *Frouwina* en ***Sjoeke Smit,*** als zusters, en ***Pieter*** *Smit,* als broeder.

Uit dit huwelijk:

1. *Wolter (Gerard) Smit,* ged. Groningen 13 maart 1778.
2. *Chrisfiaan Smit,* ged. Groningen 24 juni 1781 („wonende tussen Boter- en Kijk in 't Jatsboge aan 't Loopendediep").

's Gravenhage. MR. A. F. BULTHUIS.

Spieringh - Van Overvest, *Arfhur Spieringh,* burgemeester van Antwerpen, tr. *Maria van Overvesf.*

Zoon:

François Spieringh, geb. Antwerpen ca. 1548/9, † Delft 23 febr. 1630, tr. Scheveningen 13 nov. 1585 *Commera Menningh Duysf.*

Gevraagd: nadere gegevens over het echtpaar *Spieringh-Van Overvesf.* Is zij mogelijk een afstammelinge van *Simon Dammasz. van Overvesf* (ca. 1420-1479) en *Geerfruyf Vrancken van der Meer ?*

Beesd. E. K. JANSEN

Swalve (S(ch)albe). Op 24 maart 1652 vond op het slot van de graaf van Bentheim te Steinfurt het huwelijk plaats van *Otto Schwalve,* Dr. jur. utr., uit Emden, met *Adelheif Kestering,* dr. van Mr. *Caspar Kesfering,* raad en hofrichter van de graaf van Bentheim te Steinfurt, en *Adelheit Hubert;* op dezelfde dag werd op het slot in de echt verbonden haar zuster

Mia Sibylla Kestering met *Daniel Winckel,* Dr. jur.utr., uit Ootmarsum (die later. van 1661—1667, als *Daniel ten Winckel* syndicus der Ommelanden wand na in 1658 te zijn hertrouwd met *Catharina Iwema* (verg. genealogie *Wolthers* in Gen. en Her. Bl. 1906, 'blz. 166 en 275).

Otto S(ch) walve is vermoedelijk een zoon van *Otto Swalve,* vermeld te Rheine (Eemsland) 1610, woonde aan de Markt aldaar, gehuwd met *Adelheid Sfiive,* welk echtpaar in 1625 mat hun kinderen om godsdienstige redenen naar Emden vluchtte.

Otto Swalve (junior) werd op 16 okt. 1641 als student ingeschreven te Groningen (Monasterio - Westph., hetgeen vermoedelijk slaat op het Gymnasium Arnoldinum te Stein furt) ; in sept. 1642 werd hij lidmaat van de hervormde gemeente te Groningen (wonend „In 't Cromme Jast") ; op 10 juni 1645 vond zijn inschrijving als jur. student te Franeker plaats (Rheneni-Westph.) en in juni 1646 als jur. student te Leiden (Embdanus, 25 jaar oud). Op 11 sept. 1648 werd *Otto Swalve,* beider rechten doctor, lidmaat te Emden met attestatie van ... (vermoedelijk Leiden). Sindsdien is er niets over hem en zijn echtgenote bekend, noch te Rheine of Steinfurt, noch te Emden, noch in Groningen, waar na 1650 ook verschillende andere *Swalve's* wanden aangetroffen.

De familie *Swalve* was 'overigens in het algemeen zeer „leergierig"; in de loop van de 17de eeuw, tussen 1608 en 1690, konden er een 35-tal inschrijvingen van *Swalve's* worden genoteerd als student aan de universiteiten van Leiden, Franeker en Groningen, deels af komstig uit Friesland, deels uit Rheine en uit Emden.

Gevraagd: gegevens over de verdere levensloop van Mr. *Otto Swalve,* getrouwd met *Adelheif Kesfering,* en hun eventuele nageslacht.

Zutphen. **Jhr. Mr. R. C. C. de Savornin** Lohman.

Van Wesepe (Overijssel).

Volgens het Armorial Général van J. B. Rietstap voerde een familie *Van Wesepe* in de provincie Overijssel als wapen: In goud een rode dwarsbalk en een vrijkwartier van zilver met een zwarte adelaar.

De wapencollectie Muschart op het Centraal Bureau voor Genealogie te 's-Gravenhage verwijst hier zonder meer naar Rietstap, dus zonder enige vindplaats. Wel wordt dit wapen ook vermeld in een ms. wapenboek van G. van Rijckhuysen, aanwezig bij de Hoge Raad van Adel.

Gevraagd: 'gegevens over de Overijsselse familie *Van Wesepe* die bovenomschreven wagen zou hebben gevoerd.

Norfh Salt Lake, Utah 84054. John van Weezep.

Wies.

Ernst Wies, tr. Alkemade 7 febr. 1767 *Apolonia Snoekerf,* † na 5 maart 1790, woonde toen te Oude-Wetering.

Uit dit huwelijk (o.a.?):

1. *Paulus Wies,* geb. Oude-Wetering, ged. Leimuiden 2 aug. 1767 (get. Hendrik Haver en Geertje van Eijk), boekdrukkersknecht te Amsterdam, † Amsterdam 14 nov. 1819, tr. le (ondertr. Amsterdam 5 maart 1796) *Jansje Pluur (Pleur),* geb. Utrecht ca. 1765/'66, begr. Amsterdam 25 sept. 1796: tr. 2e (ondertr. Amsterdam 9 april 1802) *Marie Brief,* ged. Amsterdam 9 aug. 1767, † ald. 26 okt. 1819, dr. van *Paul Briet* en *Catherine Salaindre.*

Uit het tweede huwelijk:

a. *Ernsf Pieter Wies,* ged. Amsterdam 20 febr. 1803, op 30 nov. 1819 in militaire dienst als muzikant onder het lste bat. 4de compagnie bij de landmilitie.

b. *Catharina Maria Wies,* ged. Amsterdam 3 aug. 1806, werd in nov. 1819 opgenomen in het Diaconie Weeshuis te Amsterdam.

c. *Cesar Paulus Wies,* ged. Amsterdam 5 febr. 1809, werd in nov. 1819 opgenomen in het Burgerweeshuis te Amsterdam.

2, *Geertje Wies,* ged. Leimuiden 23 april 1769.

Gevraagd worden nadere genealogische en biografische gegevens omtrent bovengenoemde personen en hun nageslacht.

Rotterdam. **Mr.** *C.* P. Briët.

Burgerboek van Wageningen. In het Gemeentearchief van Wageningen bevindt zich onder inv. nr. 196 van het oudarchief der stad het „Burgerboeck der stadt Waegeningen", waarin van 1561 *tot 1794 burgers zijn bijgeschreven. Er is geen burgerboek van voor 1561 bewaard gebleven, maar aangezien Wageningen in 1263 stadsrechten ontving zullen ongetwijfeld voor 1561 inwoners tot burger benoemd zijn. Mijn plan is om dit burgerboek op den duur uit te geven, maar dan aangekleed. Dat wil zeggen, dat ik van de tot burger benoemde personen hun ouders, echtgenoten en kinderen wil vermelden om het aan te vullen met bijzonderheden als beroep, godsdienst, bezit, adres e.d. Daarom wordt het „blote" burgerboek in het Orgaan van de Werkgroep Veluwse Geslachten (secretariaat: Graaf van Lyndenlaan 53, 3771 JB Barneveld) gepubliceerd om van de lezers aanvullingen te verkrijgen. De namen met eventuele bijzonderheden zijn uit het bovenstaand burgerboek gecopieerd, waarna het af schrift werd gecontroleerd door de heer G. C. Helbers te Renkum.

Het eerste en tweede deel van deze publicatie staat in Veluwse Geslachten, 1978, p. 106-112 en 138-144.

Vriendelijk verzoek ik mij te helpen door mij te attenderen op (on-) gepubliceerde genealogieën van Wageningse geslachten. Mocht men willen weten of iemand tot burger van Wageningen werd benoemd, dan kan men mij uiteraard schrijven: Dassenboslaan 6, 6705 BT Wageningen.

Wageningen. **Dr. Ir. A. C. Zeven.**

Heraldieke kleuren op luiken.

Het is bekend, dat luiken van pachtboerderijen e.d. geschilderd werden en worden in een kleurenpatroon, dat aangeeft wie de eigenaar is. Bestaat hier literatuur over?

Wageningen. **Dr. Ir.** A. C. Zeven.

Herkenning van burgers door **tolgaarders.**

Een van de redenen, dat inwoners (schippers, handelaren) burger van Wageningen werden, was het verkrijgen van tolvrijdom. Hoe werden zij door tolgaarders als burgers (h) erkend?

Wageningen. **Dr. Ir.** A. C. Zeven.

INHOUD VAN DIT NUMMER.

Bestuursberichten. — Spierinc (x) in Brabant, door Drs. Mechelien H. M. Spierings. — Lamy (van Dunkenny), door Dr. J. Mac Lean. — Korte mededelingen. — Boekbespreking. — Vragen en antwoorden.

DE NEDERLANDSCHE LEEUW

MAANDBLAD VAN HET

Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde,

BESCHERMHEER Z.K.H. DE PRINS DER NEDERLANDEN

Dit blad verschijnt maandelijks en wordt aan alle leden van het Genootschap toegezonden.

Bijdragen en correspondentie, bestemd voor het Maand b 1 a d, gelieve men te richten tot de Hoofdredacteur Mr. 0. Schutte, *p./a. Zeestraat 71 b,* 2518 *AA 's-Gravenhage.*

De jaarlijkse contributie (abonnement) ad *f* 50,— gelieve men steeds vóór 1 februari te voldoen door storting op postrekening no. 20910 ten name van de penningmeester van het Genootschap te 's-Gravenhage.

Correspondentie, bestemd voor het Bestuur, gelieve men te richten tot de Secretaris Mevrouw J. Barones van Dedem-Weyschedé, ***Laan van Koot 43, 2244 AT Wassenaar.***

Alle overige correspondentie (met bestemd voor Bestuur of Redactie), zomede opgaven van adresverandering, te richten ***aan*** de heer E. J. C. Boutmy de Katzmann, conservator van het Genootschap, ***Bleyenburg 5, 2511 VC 's-Gravenhage.***

Betalingen aan de Bibliotheek dienen te geschieden op postrekening no. 487073, ten name van de Bibliotheek van het Genootschap te 's-Gravenhage.

De redactie van het Maandblad wijst er nadrukkelijk op, dat zij niet aansprakelijk is voor de strekking of de inhoud der ondertekende stukken.

No. 3/4 **XCVIe Jaargang** **maart-april 1979**

BESTUURSBERICHTEN.

Het bestuur geeft met leedwezen kennis van het overlijden van de Heren Mr. H. L. van Lanschot, J. G. Tromp en J. H. M. Verkuijl, respectievelijk sedert 1938, 1977 en 1974 gewoon lid van het Genootschap.

Tot lid zijn benoemd:

Drs. A. P. A. KERKHOF,	5175 XC Loon op Zand, *Armstrongstraat 26.*
J. H. KONING Mzn.,	Zandvoort, *Haltestraat 62.*
E. M. SANTMAN,	3055 CL Rotterdam, ***Meeuwenlaan 10.***
Mevr. E. M. SANTMAN geb. VAN DER KULK,	3055 CL Rotterdam, ***Meeuwenlaan 10.***
Mevr. C. W. F. VAN STOCKUM geb. Jkvr. VAN NAERSSEN,	2597 EN 's-Gravenhage, ***Ruychrocklaan 14.***
Mej. M. WANSINK,	1645 TM Ursem, *Patrijs 18.*

Adreswijzigingen:

H. C. BEUDEKER,	3701 HT Zeist, ***Walkartweg 1.***
Ir. H. 1. DA COSTA,	9781 TT Bedum, *Ellerhuizen 16.*
Mr. G. J. F. A. HAGE,	4331 SG Middelburg, ***Molenwater 119.***
A. J. G. S. A. VAN HELLENBERG HUBAR,	3512 EV Utrecht, ***Muntstraat 6.***
E. K. JANSEN,	8194 Zwitserland, ***Im Steppacker 321, Hiintwangen.***
Mr. A. J. A. LABOUCHERE,	1011 AN Amsterdam, ***Prins Hendrikkade 126.***
J. G. G. MEUNIER	5233 RJ 's-Hertogenbosch, ***Rompert-Park 39.***
Drs. D. J. NOORDAM,	2317 EK Leiden, ***Klaproos 14.***
T. OENEMA,	8424 PP Elsloo (Fr.), Frankenaweg *24.*
K. J. H. QUARTEL,	2592 ER 's-Gravenhage, ***Barnsteenhorst 286.***
A. STAGHOUWER,	1217 EL Hilversum, *„Nieuw Rijsbergen", 's-Gravelandseweg* ***89.***
Mr. W. W. TIMMERS,	3039 WG Rotterdam, ***Boreelstraat 21 b.***

Notulen van de Algemene Ledenvergadering, gehouden op 25 november 1978 in het gebouw van de Gemeentelijke archiefdienst te Rotterdam

De voorzitter Drs. L. A. C. A. M. van Rijckevorsel, opent om 13.35 uur de vergadering en heet in het bijzonder het erelid Jhr. Mr. C. C. van Valkenburg en de spreker van deze middag, de heer C. Hoek, welkom. Hij memoreert dat het zeer lang geleden is dat het Genootschap in Rotterdam vergaderd heeft en uit zijn dankbaarheid voor het feit dat door de Gemeentelijke Archiefdienst deze zaal ter beschikking is gesteld. Volgens de presentielijst zijn 59 leden aanwezig.

Er is een achttal berichten van verhindering binnengekomen, waaronder dat van de ondervoorzitter.

De notulen van de algemene ledenvergadering, gehouden te Tiel op 20 mei 1978, worden goedgekeurd.

De voorzitter kondigt aan dat Mr. S. E. Sibmacher van

Nooten de wens te kennen heeft gegeven van de functie van penningmeester ontheven te worden. Mr. J. C. J. van Stockum is bereid gevonden deze functie over te nemen. Het bestuur heeft een maand geleiden aldus beslist. Vervolgens licht de voorzitter de begroting voor 1979 toe en meldt dat er voor het komende jaar geen contributieverhoging wordt voorgesteld. De heer C. E. G. ten Houte de Lange merkt op dat de pensioenpremie van de heer Boutmy de Katzmann wel wat laag is. De heer Van Stockum antwoordt hem dat het op de begroting voorkomende bedrag het aandeel is dat het Genootschap in deze betaalt, De heer Boutmy betaalt zelf het resterende deel. De heer Van Valkenburg vraagt of er een mondelinge of schriftelijke toezegging van het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk is voor de subsidiëring van het exploitatietekort van ƒ108.400,—. De voorzitter 'antwoordt dat er reeds in het voorjaar een begroting bij het ministerie is ingediend, waarin een exploitatietekort was opgenomen van ƒ116.000,—. Hij verwacht niet dat men met deze begroting accoord zal gaan. Voor het lopende jaar is de subsidie bepaald op ƒ95.000,—. Aangezien de ter tafel liggende begroting is aangepast aan de laatst bekende gegevens, mag een toekenning van ± ƒ105.000,— worden verwacht. Een toezegging echter is er niet. Hierna wordt de begroting voor 1979 goedgekeurd.

Vervolgens deelt de voorzitter mede dat het nieuwe gebouw van het Algemeen Rijksarchief nagenoeg gereed is. Mr. E. Idema Greidanus en hijzelf zijn enige weken geleden daarin rondgeleid. Zij hebben de ruimten plus het depôt voor het Bureau bekeken. Hij denkt dat de verhuizing omstreeks 1 november 1979 zal plaatsvinden. Een en ander zal nog een gigantische arbeid betekenen. De heer Greidanus en hijzelf hebben aan de voorbereidingen zeer veel werk verricht. Hij licht vervolgens de ter tafel liggende plattegronden toe. Na de vergadering is er gelegenheid deze te bekijken.

Reeds twee jaar na het vorige deel is het Bijblad van de Nederlandsche Leeuw, deel 6, verschenen. De voorzitter spreekt de hoop uit dat dit tempo gehandhaafd zal kunnen blijven. Namens de redactie, Mr. J. T. Anema, de heer C. E. G. ten Houte de Lange en Mr. 0. Schutte, kondigt hij aan dat inzendingen voor het volgende Bijblad op prijs gesteld zullen worden.

Statutenwijziging

De voorzitter stelt thans de wijziging der statuten aan de orde, welke wenselijk is geworden door de invoering in 1976 van boek 2 van het Nieuwe Burgerlijke Wetboek, waarvan alle bepalingen op 26 juli 1979 ten 'volle van kracht zullen zijn geworden.

De ontwerpstatuten, zoals zij na ampele (beraadslagingen in het bestuur zijn vastgesteld, zijn gepubliceerd ia het Mededelingenblad van het septembernummer van het Maandblad.

De suggestie van Dr. W. F. Leemans gedaan in de vorige algemene ledenvergadering, amendementen uitsluitend schriftelijk tevoren te doen indienen, is overgenomen. Er zijn vele amendementen ingediend.

De voorzitter dankt de commissie ter voorbereiding van de statutenwijziging, de heren Jhr. Mr. C. C. van Valkenburg en Mr. J. T. Anema, voor de vele arbeid door hen verricht, en geeft het woord aan de heer Van Valkenburg die een korte uiteenzetting zal geven over de opzet en de gedachte van de nieuwe statuten. De heer Van Valkenburg geeft allereerst in retrospectie een beeld van de omstandigheden waarin ruim

een kwart eeuw geleden een commissie in het leven is geroepen ter herziening van het huishoudelijk reglement, dat dateerde uit 1898. Hij memoreert dat hijzelf na 26 jaar het enig overgebleven lid van die commissie is. Hij prijst zich bijzonder gelukkig gesteund te zijn door de heer Anema voor de juridische aspecten van de statutenwijzigingen.

De commissie heeft een preadvies aan het bestuur uitgebracht. Uit de vele amendementen die op het door het bestuur vastgestelde concept zijn binnengekomen, blijkt dat velen de moeite genomen hebben zich ia deze materie te verdiepen. De commissie is alle indieners bijzonder erkentelijk.

De voorzitter geeft vervolgens het woord aan de heer Anema, die de procedure zal bespreken.

Deze zet uiteen dat de amendementen in drie groepen zijn te verdelen:

a. van stylistische aard, waarmee de commissie en het bestuur zich konden verenigen;
b. van inhoudelijke aard, die in deze vergadering aan de orde worden gesteld:
c. van dien aard dat zij in strijd met de nieuwe wet zijn. Dit betekent lang niet altijd, dat de voorstellen onlogisch of onwenselijk waren; de nieuwe wet heeft echter een dwingend karakter en er mag slechts in beperkte mate van afgeweken worden.

De sub c bedoelde amendementen konden uiteraard niet worden verwerkt; dit is aan alle betrokken indieners medegedeeld.

De sub a en b bedoelde groepen amendementen zijn in twee lijsten respectievelijk „I" en „II" gemerkt ter visie gelegd op het Bureau van het Genootschap. Amendementen van verschillende indieners met gelijke strekking zijn door de commissie tezamen gevoegd. Alle indieners hebben een exemplaar van de lijst waarop een (mede) door hen ingediend amendement voorkomt, ontvangen, met een toelichting waarom in sommige gevallen van de door hen gekozen formulering is afgeweken.

De voorzitter dankt de heer Anema voor diens uiteenzetting.

Vervolgens stelt de voorzitter de in lijst I vervatte amendementen aan de orde, ingediend door de leden Jhr. G. Ploos van Amstel, Mr. H. F. Reynvaan, Mr. J. H. Rombach en Ir. J. A. Walland; tevens wordt een aantal drukfouten verbeterd.

Deze zeventien amendementen, welke gesteund worden door het bestuur, worden zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Daarna komt lijst 11 aan de orde, bevattende een zestal amendementen, waaromtrent door het bestuur niet positief wordt geadviseerd.

Het eerste amendement van de hand van Mr. H. F. Reynvaan, voorstellende de „ch" in het woord Nederlandsch (e) in de naam van het Genootschap en van het Maandblad te laten vervallen, omdat dit toch al te archaïsch is nu wij al zoveel jaren nieuwe spelling schrijven. Het bestuur stelt daar-'tegenover dat namen zo min mogelijk gewijzigd dienen te worden. Slechts zeven leden stemmen voor het amendement, zodat het niet is aangenomen.

Het tweede amendement, van de hand van de heer Leemans, vervangt in artikel 14 lid 4 het grammaticaal onjuiste

woord „haar" door „van het Genootschap"; dit wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Het derde amendement, van de hand van Dr. W. F. Leemans, Dr. H. J. Pabbruwe en Ir. J. A. Walland, beoogt de kascommissie (art. 14 lid 6 en 8) te laten benoemen door de algemene vergadering. Het wordt met overgrote meerderheid aangenomen.

Het vierde amendement, ingediend door de heren Pabbruwe en Walland, beoogt het aantal bestuursleden op minimaal vijf te stellen (art. 9 lid 1) conform de oude statuten, Het bestuur stelt dat er wel nimmer minder dan vijf bestuursleden zullen zijn, doch dat in bijzondere omstandigheden het ontbreken van een minimum flexibeler is, omdat het bestuur bevoegd blijft ongeacht zijn aantal leden. De heer Walland vreest problemen indien bij tweespalt in het bestuur slechts enkele bestuursleden overblijven. De heer Anema antwoordt dat dan een bijeen te roepen algemene vergadering altijd kan ingrijpen. Nadat ook Mr. C. P. Briët en de heer Leemans nog het woord gevoerd hebben, wordt tot stemming overgegaan en het amendement verworpen.

Het vijfde amendement, ingediend door de heer P. Sanders, wil alle bestuursleden reeds na twee jaar laten aftreden. Het wordt met algemene stemmen verworpen.

Het zesde *amendement, ingediend door Mr. C. P. Briët, Drs. J. F. Jacobs, Mr. W. Storm van Leeuwen, Dr. H. J. Pabbruwe en Mr. A. Snethlage, wil alle bestuursleden na drie jaar laten aftreden en slechts éénmaal voor herkiezing in aanmerking laten komen (art. 9). De heer Briët licht het voorstel toe. De laatste vijftien jaren zijn slechts 21 verschillende personen bestuurslid geweest: hij zou een grotere doorstroming toejuichen ook al heeft hij begrip voor de stelling van het bestuur dat met name voorzitter, secretaris en penningmeester wel langer zouden moeten kunnen zitten, temeer omdat zij veelal eerst als gewoon bestuurslid enkele jaren ervaring opdoen. Aan een verlenging van de zittingstermijn voor deze drie functionarissen willen indieners van het amendement wel meewerken.

Drs. H. Maazen vreest ook dat het bij te snelle wisselingen moeilijk zal zijn voldoende goede bestuursleden te vinden. De heler Leemans acht een zittingsduur van vier jaar wenselijk: inwerken kost veelal reeds twee jaar. De heren Jacobs en P. P. G. Kolk achtten het juister voorzitter, secretaris en penningmeester alle drie in functie te laten verkiezen, welk voorstel laatstgenoemde als amendement in stemming wil dolen brengen.

De heer Briët 'acht een zittingstermijn van vier jaar wel aanvaardbaar. Als ieder bestuurslid ook na afloop van zijn termijn toch herkiesbaar is tot voorzitter, secretaris of penningmeester en deze drie functionarissen tweemaal herkiesbaar zijn (dus maximaal twaalf jaar aaneengesloten in functie zijn) wil hij een dergelijk voorstel wel steunen. Aldus wordt besloten met 25 stemmen voor en 24 stegen; de overigen onthielden zich van stemming.

Van 15.05 uur tot 15.40 uur wordt de vergadering geschorst. Middelertijd tracht de commissie voor artikel 9 een formulering te vinden in overeenstemming met het voorstel van de heer Briët.

Na heropening neemt de heer Van Valkenburg het woord. Hij ontraadt het voorstel van de heer Kolk en acht de mogelijkheid van functiewisseling (binnen het bestuur zonder verkiezing wenselijk. Het voorstel van de heer Kolk wordt met overgrote meerderheid verworpen.

Over art. 9 wordt nog enige tijd gediscussieerd met als conclusie dat alleen de voorzitter in functie wordt verkozen, dat voorzitter, secretaris en penningmeester maximaal tweemaal en de overige bestuursleden maximaal eenmaal herkiesbaar zijn, tenzij een gewoon bestuurslid tot een van de drie voormelde functies wordt verkozen. Een bestuurslid dat niet terstond herkiesbaar is, kan overigens na één jaar na zijn aftreden weer tot bestuurslid worden gekozen.

De heer Leemans stelt voor dat de leden een volmacht aan het bestuur verlenen, redactionele wijzigingen in dit artikel aan te brengen om de strekking van het ter vergadering besloten zo optimaal mogelijk te formuleren. Dit voorstel wordt Bij acclamatie aangenomen.

Tenslotte wordt besloten hoe de rooster van aftreden zal luiden. Met ingang van 1979 treden elk jaar twee bestuursleden af.

De voorzitter constateert vervolgens dat het krachtens art. 17 der oude statuten vereiste quorum van de helft van het aantal leden niet gehaald wordt, zodat een tweede vergadering 'nodig is, welke reeds is geconvoceerd voor 20 december 1978 op het Bureau van het Genootschap.

Besloten wordt dat op die vergadering in verband met het kleine aantal leden dat verwacht wordt, geen ingrijpende wijzigingen meer zullen worden doorgevoerd, hoewel dit formeel wel mogelijk zou zijn.

De in deze vergadering aangenomen amendementen worden beschouwd als concept-amendementen voor de komende algemene vergadering en zullen op het Bureau ter visie worden gelegd, daar het afdrukken in het Mededelingenblad te kostbaar wordt geacht.

De voorzitter dankt de heren Anema en Van Valkenburg en al degenen die hebben bijgedragen om tot zo goed mogelijke statuten te komen. Ook de heer Leemans dankt de commissie voor het vele werk dat bij deze statutenwijzigingen verricht is. Om 16.10 uur wordt de vergadering gesloten.

Hierna leidt Drs. H. J. ten Boom, die de gemeentearchivaris vertegenwoordigt, de tentoonstelling over historisch Rotterdam in. Na het bezoek aan genoemde tentoonstelling houdt de heer C. Hoek een lezing getiteld: Mededelingen omtrent enige vroeg-middeleeuwse geslachten in Nederland.

Na afloop namen 33 leden deel aan het diner in restaurant „Engels".

Notulen van de Buitengewone Algemene Ledenvergadering, gehouden op 20 december 1978 op het Bureau van het Genootschap te 's-Gravenhage

De voorzitter opent te 20.15 ure de vergadering en constateert dat elf leden ter vergadering aanwezig zijn.

Mr. J. C. J. van Stockum en Jhr. Mr. C. L. Reigersman hebben bericht van verhindering gegeven. De voorzitter memoreert de algemene ledenvergadering, gehouden te Rotterdam op 25 november 1978, in welke vergadering uitgebreid is gesproken over de voorstellen tot statutenwijziging en de daarop ingediende amendementen. Aangezien toen geen quorum ter vergadering aanwezig of vertegenwoordigd was, is binnen zes weken deze buitengewone vergadering bijeengeroepen, die conform artikel 17 lid 2 der statuten bevoegd is te besluiten ongeacht het aantal aanwezige leden, mits met tenminste drie vierde meerderheid der geldig uitgebrachte stemmen.

De ter vergadering van 25 november j.l. aangenomen amendementen zijn evenals die voor de vorige algemene ledenvergadering 'tevoren op het Bureau van het Genootschap gedeponeerd ter kennisneming. Zoals besloten in de vergadering van 25 november zullen in deze buitengewone vergadering geen wijzigingen meer worden aangebracht van zodanige aard, dat de strekking der artikelen daardoor zou veranderen.

Uitsluitend 'over artikel 9 der ontwerpstatuten wordt nog door Mr. F. J. J. Besier, Mr. C. P. Briët en Drs. J. F. Jacobs en het bestuur van gedachten gewisseld. Hieruit vloeit nog een redactiewijziging voort, welke ondubbelzinnig tot uitdrukking brengt wat met de laatste versie van dit artikel werd beoogd, maar de strekking niet aantast. Alle op de vorige vergadering aangenomen amendementen wosden overigens ongewijzigd aanvaard en de statuten worden, met inachtneming der amendementen conform het ter visie gezonden ontwerp met algemene stemmen goedgekeurd.

Ook de overgangsbepalingen met de rooster van aftreden worden aangenomen.

De vergadering wijst Mr. Jan Taekele Anema aan, de statuten met de overgangsbepaling en de rooster van aftreden in een notariële akte te dolen vastleggen, en daarbij zodanige wijzigingen van ondergeschikt belang aan te brengen, als in overleg met de instrumenterende notaris wenselijk blijkt.

De heer Anema deelt mede dat tussen Kerstmis en Nieuwjaar de akte gepasseerd zal worden ten overstaan van notaris P. Th. Tjabbes te Utrecht, zodat de statutenwijziging conform de overgangsbepalingen op 1 januari 1979 zal ingaan.

De voorzitter sluit om 21.30 uur de vergadering.

De burggraven van Groningen,

door Ds. J. W. **SCHAAP.**

§ 1. Inleiding.

Vanaf omstreeks het midden van de 12de eeuw kwam gedurende enige eeuwen in en om de stad Groningen (toen nog tot Drenthe behorende) een groep machthebbers voor, die we kennen onder de namen ***Van Groningen, Van Gronebeke, Van Selwerd, Van den Houe, Van Peize.*** Als we ons in hun geschiedenis verdiepen, dan constateren we, dat telgen ervan — hoe ook hun naamsaanduiding moge variëren in de loop der tijden — nauw verwant zijn aan elkaar, ja, dat ze eigenlijk allen tot dezelfde stam behoorden. Hun relatie tot ***de*** stad Groningen is al enkele malen onderwerp van studie geweest. Zo schreef b.v. Mr. S, Gratama: Het ontstaan en de ontwikkeling van het eigenlijke stadsbestuur te Groningen tot het begin der 15e eeuw [1], en Dr. 1. H. Gosses: De bisschop van Utrecht, het Domkapittel en de Groninger prefect (1040) [2]. Recentere studies zijn van R. van Dellen: Van Prefectenhof tot Prinsenhof (met vrij veel onnauwkeurigheden in de genealogie), en van Dr. A. T. Schuitema Meijer en W. K. van der Veen: Zegel, wapen en vlag van de stad Groningen (waar de genealogische geschiedenis der prefecten uiteraard

1. In: Bijdragen voor Vaderlandsche geschiedenis en oudheidkunde, 3e reeks, 6e deel (1892), blz. 165-266.
2. In: Bijdragen a.v., 4e reeks, 7e deel (1909), blz. 25-135.

een bijkomstige en daardoor fragmentarische rol speelde) [3]. Maar de relatie van de betrokken families tot elkaar onderling is — hoewel in bedoelde studies telkenmale meer of minder uitvoerig aangeroerd en voor verschillende generaties van enkele staken ook ontrafeld — nog nooit volledig en aannemelijk uit de doeken gedaan. De hier volgende studie wil trachten te voorzien in deze laatste leemte. Dit is op zichzelf moeilijk, want veelal laten de kronieken en oorkonden ons in de steek, zodat we conclusies moeten baseren op veronderstellingen. Aan de andere kant: tot dusver zijn van verschillende leden der genoemde geslachten vaak slechts fragmentarische genealogieën gepubliceerd, terwijl zij toch in hun tijd en regio (soms wijde regio) van grote betekenis waren. Daarom wagen we toch een poging tot ordening, of eventueel herordening.

Voor het begin van ons relaas kunnen we vrijwel niet op charters als bewijsplaatsen teruggrijpen. We moeten daarom onze toevlucht nemen tot een oude kroniek „Quedam narracio" [4], geschreven in 1232. De eigenlijke bedoeling van de anoniem-blijvende schrijver (waarschijnlijk een clericus aan het hof van de bisschop) is vooral geweest de moeilijkheden te beschrijven tussen de Utrechtse bisschoppen enerzijds en de heren van Coevorden met hun Drenten anderzijds, welke in eerste instantie leidden tot de catastrofale slag bij Ane in 1227, Daarna worden de verdere ontwikkelingen en verwikkelingen in de daarop volgende jaren beschreven, doch voordat alles volledig zijn beslag kreeg, stierf de kroniekschrijver.

Het eigenlijke verhaal vangt aan in hoofdstuk 2 met het episcopaat van *Hartbertus (van Bierum)*, die in de jaren 1140-1150 bisschop van Utrecht was. Deze bisschop *Hartbert (Herbert)* had twee volle broers, t.w. *Ludolf* en ***Leffard van*** *Bierum*. De oudste ontving van de bisschop de prefectuur van Groningen in leen, zodat we mogen aannemen, dat de prefectuur van Groningen als belangrijker gold dan het burggraafschap van Coevorden c.a., welke de jongste toe-

3. Respectievelijk: blz. 541 (Groningen, 1947) (in genealogisch opzicht voorzichtig hanteren !) ; Uitgave ter herdenking- van het veertigjarig jubileum der historische vereniging Stad en Lande op 14 februari 1964 (Groningen,1965).
4. Quedam narracio de Groninghe, de Thrente, de Covordia et de diversis aliis sub diversis episcopis Trajectensibus, uitgegeven door C. Pijnacker Hordijk in Werken Historisch Genootschap, nieuwe serie nr. 49 (voortaan geciteerd als Quedam narracio), Utrecht, 1888 (over de betrouwbaarheid van de kroniekschrijver zie: Inleiding aldaar, blz. XVI—XX).
5. Quedam narracio, blz. 2 („Dominus *Harbertus* ... de Frisia oriundus, id est de *Berum,* duo fratres carnales habuit, videlicet *Ludolfum* et *Leffardum*; ... majori prefecturam in Groninghe et minori castrum Covordie et jurisdictionem Trente et eis attinencia feodaliter donavit, in illo jure et suis successoribus episcopis servanda ...").
Interessant is ook, wat H. E. Grommers in zijn artikel „Wold" in: Groningse Volksalmanak 1961 opmerkt (blz. 94-95) : „Als de prefectuur gezien wordt als een bolwerk tegen aanvallen uit of via het wierengebied lijkt het toch voor de hand te liggen te veronderstellen, dat de drager van het militaire gezag in de prefectuur ook zeggenschap gehad heeft in de langs de bevaarbare gedeelten van de Eelder- en Peizerdiepen gelegen gebieden. De zaak zou iets anders liggen als de prefectuur in haar oudste vorm als een uitvalspoort, een bedreiging tegen de Friezen, bedoeld is geweest. Haar oorsprong zou dan in de tijd van Karel de Grote kunnen worden gezocht. Maar het is heel onzeker of de prefectuur haar ontstaan wel aan militaire opzet te danken heeft gehad. Zij kan ook uit allodiaal grootgrondbezit voortspruiten, dat misschien eerst in 1040 (door de gift van de keizer aan het bisdom Utrecht) een feodaal karakter kreeg".

gewezen kreeg [5]. Van de jongste stammen de heren van Coevorden af. Blijkens de volgorde was volgens de kroniek *Ludolf* de oudste en *Leffard* de jongste, doch ik ben geneigd tot het aannemen van een omgekeerde volgorde en leeftijd, want de naam *Leffard* komt in de tweede generatie van de Groningse prefecten voor, terwijl de naam *Ludolf/Rudolf* bij de *Van Coevorden's* thuishoort. En het is zeer de vraag, of onze kronikeur in zijn tijd (honderd jaren nadien) de namen nog exact wist. Hierover kan namelijk twijfel bestaan, omdat ook 's bisschops eigen naam mogelijk foutief is weergegeven (incorrect *Van Bierum* in plaats correct *Van Wierum*) [6].

Overigens viel de benoeming van de prefect van Groningen daar ter plaatse niet goed, want toen de bisschop van een reis naar Rome terugkeerde, vond hij de stad in rep en roer, en hij moest zelfs de Sint Walburgskerk aldaar met belegeringswerktuigen veroveren, zijn tegenstanders die de kerk als burcht gebruikten, gevangen nemen, de burgers tot een nieuwe eed van trouw dwingen en een verbod uitvaardigen tot ommuring van de stad [7].

> We stuiten hier op een interessant zijdelings detail (dat we daarom niet documenteren). *Leffard* was immers prefect (en burggraaf) van Groningen en had als zodanig zijn pied à terre in een bisschoppelijk slot aldaar. Zo'n slot is er evenwel nooit geweest, en kennelijk fungeerde de Sint Walburgskerk — een bisschoppelijke kerk — als zodanig. Dat is ook heel goed mogelijk, want toen de Utrechtse bisschoppen de grafelijkheid van Drenthe en particulier bezit (een predium) in Groningen toebedeeld kregen van de Duitse keizers in de jaren 1024-1046, zal daar de keizerlijke palts te Groningen bij zijn geweest (want blijkens de jongste opgravingen van prof. Van Giffen droeg de Sint Walburgskerk in stijl en vormgeving het karakter van een paltskerk) en deze paltskerk was goed bruikbaar als verdedigbare sterkte. Dat de stedelijke tegenstanders van de bisschoppelijke prefect zulks goed begrepen, bleek dan ook, toen ze zich bij hun opstand van dit gebouw meester maakten en het als kasteel benutten in de strijd tegen hun landsheer, die het slechts met behulp van belegeringswerktuigen kon heroveren.

De worsteling van de stad Groningen tegen de prefecten en daarmee tegen het landsheerlijke gezag van de bisschoppen heeft met tussenpozen nog eeuwen geduurd. Daarbij maakte de stad zich steeds losser van de bisschoppelijke supervisie (hiervoor verwijzen we naar de reeds vermelde studie van Mr. S. Gratama, Het ontstaan en de ontwikkeling van het eigenlijke stadsbestuur te Groningen tot het begin der 15e eeuw).

6. Dat de kroniekschrijver van de Narracio, hoe betrouwbaar ook, met de volgorde oudste-jongste wel meer in de war was, blijkt ook bij de vierde generatie, waar een ***Egbert van Groningen (Sepperode)*** volgens de Narracio de jongste van drie broers was, terwijl deze ***Egbert*** in feite de middelste was (en dat, terwijl deze ***Egbert*** ten tijde van het schrijven der kroniek nog in leven was !; kennelijk lag de Utrechtse kanselarij toch te ver van Groningen om de kleinste details foutloos te weten).

7. Quedam narracio, blz. 3-4: „*Harbertus* vero episcopus, ex quadam necessitate Romam profiscens et inde feliciter rediens, Groninghe propter quosdam sediciosos in malo statu invenit. Ad quorum correpcionem ipsum oppidum potenter intravit, et illos qui armata manu se de ecclesia beate Walburgis defendebant per machinas, sicut hodie in muris apparet, inpugnavit, et eos qui de ecclesia domum belli fecerant captivans, omnes cives jurare compulit, ne vel similia deinceps contra episcopos attentarent vel eciam ipsum oppidum muro cingerent".

§ 2. Oudste generaties uit het huis Van Bierum en Van Sepperode.

1 A. *Leffard van Bierum* zal circa 1145, vóór bisschop *Herberf's* reis naar Rome (en *Herbert* stierf 12 november 1150), de prefectuur hebben gekregen. Zijn nakomelingen in de oudste lijn noemden zich *Van Groningen.*

Kinderen:

1. *Leffard (van Groningen),* volgt 11 A.
2. *Lambert (van Peize),* stamvader van het geslacht *Van Peize;* voor zijn nageslacht zie men De Ned. Leeuw 1973, kol. 238.

II A. *Leffard (II)* kreeg de prefectuur van Groningen. Oorkondelijk wordt hij 11 april 1170 en in 1176 genoemd [8], beide keren als getuige van bisschop *Godfried.*

Dochter, volgt 111 A (haar kinderen noemden zich *Van Groningen).*

111 A. *Leffard II's* bij name onbekende dochter huwde met een Westfaalse edelman, *Godschalk van Sepperode.* Deze vestigde zich met zijn vrouw te Groningen. Beiden stierven zij vóór haar ouders. Toen laatstgenoemden niet meer leefden en daardoor de prefectuur openviel, ontstond onenigheid tussen *Lambert van Peize* enerzijds en de kleinzoons van *Leffard* anderzijds over de opvolging in de prefectuur, waarop *Lamberf* aanspraak maakte en die de kleinzoons *Rodolf, Menzo* en *Egbert van Groningen* niet wilden afstaan. De bisschop intervenieerde en schonk de prefectuur aan het geslacht *Van Groningen* als leenbezit voor een bedrag van 300 mark, en wel aan ieder der drie gebroeders voor een derde deel. Bij hun nageslacht bleef deze driedeling bestaan en het twistpunt had geen nadelige gevolgen voor de interfamiliale relaties.

> Deze bijzonderheden blijken uit de kroniek Quedam Narracio [9], waaruit we in vertaling het volgende letterlijk citeren: „In zijn dagen (nl. van bisschop ***Godfried wan Rhenen***) waren er in deze gebieden twee volle broers, krachtige, machtige en rijke mannen. Van hen woonde de ene, *Lambert* genaamd, in Peize en bij zijn vrouw had hij twee zoons, *Rodolf* en *Menzo,* die ten tijde van dit verhaal nog leefden. De andere evenwel, die ***Leffard*** heette, was prefect in Groningen; maar toen hij slechts één dochter had, huwelijkte hij deze uit aan een Godescalc van. ***Sepperothe,*** een Westfaalse edele, die hij bij zich liet wonen in Groningen. Deze verwekte bij haar drie zoons, namelijk *Rodolf, Menzo* en ***Egbert;*** vervolgens stierven hijzelf en zijn vrouw, terwijl *Leffard* en zijn vrouw hen overleefden. Toen ook die niet lang daarna bij hun vaderen in het graf waren gelegd, ontstond er een grote onenigheid tussen *Lambert van* ***Peixe,*** die zijn broer ***Leffard*** in de prefectuur wilde opvolgen, en de zoons van *Godescalc,* die de erfenis van hun vader, genoemde ***Leffwrd,*** niet wilden afstaan maar volhardend in Groningen en in de prefectuur bleven. Doch bisschop ***Godfried*** onderdrukte die onenigheid snel, aangezien hij de prefectuur, die hem volgens recht ledig toeviel, aan de drie zoons van *Godescalc* in leen uitgaf voor driehonderd mark, die zij hem betaalden. Daardoor is heden de prefectuur in drie delen verdeeld bij hun erfgenamen, hetgeen even-

8. Oorkondenboek van Groningen en Drente (voortaan geciteerd: OBGD), 1 nr. 35. Oorkondenboek van het Sticht Utrecht (voortaan geciteerd: OBU), 1 nr. 486 (o.a. ***Lifferdus de Gruningis, Lambertus de Pezie***).

9. Quedam narracio, hoofdstuk 4, blz. 4-5.

wel van weinig nut geweest is voor de kerk en voor de stad. Nadat al deze dingen zo waren geregeld en beslist, hebben de heren ***Van Coevorden,*** die twee broers waren, *Rodolf* en *Volker,* en de twee voornoemde broers ***Van Peize,*** te weten *Menzo* en ***Rodolf,*** en de drie genoemde broers Van Groningen, ***RodoZf,*** *Menzo* en ***Egbert*** (die nog leeft), als bloedverwanten en vrienden, in de gunst van hun heer de bisschop, vele jaren in vriendschap geleefd, waarbij Drente een tijdperk van langdurige vrede beleefde. En die glorierijke bisschop *Godfried* stierf in de Heer, en hij werd begraven bij de Sint Maartenskerk te Utrecht in het jaar des Heren 1178".

Uit deze mededelingen vallen ook, in combinatie met andere gegevens, enkele chronologische benaderingen af te leiden. Uit de laatste alinea van het citaat kan namelijk worden geconcludeerd, dat de onenigheid tussen *Lambert* ***van Peize*** en zijn oomzeggers *Rodolf, Menzo* en ***Egbert*** *van Sepperode/van* ***Groningen*** in 1177 moet hebben plaatsgevonden; de drie gebroeders waren daarbij uiteraard volwassen, dus mogelijk geboren in de periode 1147—1154 (*Rodolf* rond 1147, ***Egbert*** ongeveer 1152 -we komen nog terug op het hiaat tussen hen beiden —, *Menzo* omstreeks 1154). Deze benadering is mede gebaseerd op de in de kroniek gedane mededeling, dat na de regeling inzake de prefectuur de betrokkenen nog veel jaren in goede harmonie hebben geleefd; ze waren toen dus nog betrekkelijk jong: de regeling kwam tot stand door toedoen van bisschop ***Godfried,*** die in mei 1178 overleed, en na de dood van ***Leffard,*** die in 1176 nog leefde. En later dan we hier deden, kunnen we de geboortetijd der gebroeders *Rodolf,* ***Egbert*** en *Menzo* niet stellen, want dan zou vooral *Menzo* te jong zijn geweest bij de aanvang van zijn prefectuur in 1177.

Kinderen:

1. ***Rodolf,*** volgt IV AA.
2. ***Egbert,*** volgt IV AB.
3. *Menzo,* volgt IV AC.

IV AA. ***Rodolf van*** *Groningen* is geboren rond 1147, zoals we constateerden. Zijn overlijden is ook tennaastebij te dateren. Dit wordt namelijk vermeld in de tijd dat ***Boudewijn*** bisschop van Utrecht was (1178—1196), met de mededeling, dat *Rodolf* overzee stierf [10]; dit laatste betekent in die tijd: op een kruistocht, dus omstreeks 1190 tijdens de Derde kruistocht. In de mededeling van de kroniek hierover blijkt ook, dat *Rodolf* de oudste was („major natus et prefectus in Groninghe") en al was de Groningse prefectuur onder hem en zijn jongere broers in drieën verdeeld, in elk geval was volgens het leenrecht de oudste steeds de houder van het totale leen. Zulks blijkt hier door een bezoek van bisschop ***Boudewijn*** aan de stad Groningen [11], waarbij alles door de prefect (enkelvoudig „prefectus") werd geregeld. *Rodolf* was tot zijn dood dus de overkoepelende prefect en zijn broers' hebben hun aandeel in de prefectuur in onderleen gehad, wellicht over deelgebieden.

De enige plaats, waar *Rodolf* oorkondelijk wordt vermeld, is in het cartularium van de abdij te Dikninge in

10. Quedam nasracio, blz. 12: „Et cum hec agerentur, major natu et prefectus in Groninghe, in transmarinis partibus mortuus est".

11. Quedam narracio, blz. 9.

1181 [12]. Daarbij was „*Rodolfus de Gruninge*" samen met o.a. *Lambert* ***van Peize*** getuige en ministeriaal.

Zoon:

Albert, volgt V AA.

IV AB. ***Egbert van Groningen,*** die na zijn broer ***Rodolf*** (hoofd)prefect wilde worden, moet vanwege dit feit de op één na oudste der broers zijn geweest. De verderop te bespreken bisschoppelijke beslissing, dat een ander evenwel de prefectuur kreeg, schoot bij ***Egbert*** in het verkeerde keelgat en met zijn verwanten uit Peize en Coevorden kwam hij in opstand tegen de bisschop, waarbij zij uit Groningen, Peize en Coevorden werden verdreven maar daarna de bisschoppelijke goederen in geheel Drente plunderden, bij Rolde een veldslag wonnen tegen de graaf van Bentheim (een broer en helper van de toenmalige bisschop) en het plaatsje Coevorden in de as legden. Tenslotte verloren zij toch de strijd, en ***Rodolf van*** *Coevorden,* ***Rodolf van Peize*** en de prefect ***Egbert*** werden als gijzelaars vastgehouden in Deventer. Pas na tussenkomst van de bisschop van Mainz en de aartsbisschop van Keulen werd een vrede gesloten, mede als gevolg van wantrouwen tegen de graaf van Gelre, die ervan verdacht werd, gewapenderhand te zullen interveniëren. Er werd een schadevergoeding vastgesteld voor de aangebrachte verwoestingen en ***Rodolf van Coevorden*** werd in zijn heerschappij hersteld (en, hoewel niet vermeld, zal dat ook wel gelden voor ***Egbert van Groningen).*** De graaf van Bentheim, die zich niet bij de vrede aansloot en de strijd voortzette, werd verslagen. Het verhaal over deze gebeurtenissen, die overigens een voortzetting waren van de onenigheid van de bisschop met de stad Groningen en ***Rodolf van Coevorden*** [13], eindigt met de mededeling (letterlijk vertaald) : „Bij dit alles hebben de gebroeders ***Van Groningen*** en de gebroeders ***Van Peize*** en de Drenten de ***Van Coevorden's*** tegen hun landsheer bijgestaan".

De bisschop zal overigens blij zijn geweest met de vrede, want de strijd had het gehele noordelijke deel van zijn bisdom bedreigd en bovendien had de Gelderse graaf gestookt bij de tegenstanders. Na de wapenstilstand brak dan ook een oorlog uit tussen het Sticht en Gelre, waaraan ook allerlei omrineende gebieden deelnamen (het bisdom Munster, de graaf van Berg, de hertog van Brabant. het aartsbisdom Keulen en de graven van Holland en Kleef).

Dr. G. A. Stratingh plaatst de vorengemelde tweedracht tussen de stad Groningen en de bisschop in 1195 [14]. Dit is evenwel te laat gedateerd, want als eerst de onenigheid met Groningen aan de orde was (na de dood van *Rodolf*), vervolgens de hevige strijd met Coevorden, en daarna nog een uitgebreide oorlog met Gelre, terwijl de bisschop, tijdens wiens episcopaat zich dit alles afspeelde, in april 1196 stierf, dan móet het overlijden van ***RodoZf*** (IV AA) belangrijk vóór 1195 hebben plaatsgevonden (wat immers de aanzet was tot deze serie van conflicten) en dan is ónze datering van dat overlijden — circa 1190 — veel waarschijnlijker.

Onze stelling, dat ***Egbert*** ouder was dan zijn broer *Menzo,* wordt oorkoadelijk bevestigd, doordat zij in de

12. J. G. C. Joosting, Het archief der abdij te Dikninge, Leiden, 1906, inv.nr. 1. (OBGD 1 nrs. 37. 39).

13. Quedam narracio, blz. 11-16.

14. G. A. Stratingh, De voormalige Sint Walburgkerk te Groningen, in: Groninger Volksalmanak, 7e jaargang 1843, blz. 41-42.

volgorde ***Egbertus*** en ***Memo,*** „fratres de Groningen", voorkomen onder de getuigen van bisschop ***Dirk (van Are)*** in 1206 [15]. Nadien was in 1208, 1212, 1217, 1219 en 1223 een ***Egbert*** getuige van de bisschop [16]. In 1225 trad eveneens een ***Egbert*** op en wel als scheidsrechter aan de kant van de bisschop ter beslechting van diens geschillen met de Gelderse graaf [17]; bij deze gelegenheid heette deze „'dominus' *Eggebertus de Groninge*", en was dus kennelijk prefect, zodat de vroegere gespannen verhouding met de bisschop ten goede was veranderd.

Latere' vermeldingen — en vermoedelijk ook al een deel van de vorengenoemde — van een ***Egbert van Groningen*** kunnen niet op de nu besproken telg betrekking hebben en we zijn het daarom oneens met een opmerking van Dr. K. Heeringa, die in het Oorkondenboek van het Sticht Utrecht vermeldt, dat ***Egbert*** in de jaren 1206/7—1235 voorkwam [18]. In de eerste plaats ontmoetten we hem reeds vóór 1200 en bovendien is het jaartal 1235 onmogelijk op grond van zijn levenschronologie (geboren rond 1152 zou hij in 1235 ruim 80 jaren oud zijn geweest en dat valt moeilijk te rijmen met een nog actief optreden). Het is daarom dan ook heel goed mogelijk, dat niet alle vermelde jaartallen betrekking hebben op hem, doch op een jongere naamgenoot (we komen hierop nog terug), die in eerste instantie nog niet van elkaar te onderscheiden zijn. Ik ben daarom van mening, dat in elk geval de na 1225 voorkomende ***Egbert*** een gelijknamige zoon is geweest. De opvatting, dat het om een andere persoon ging, wordt nog versterkt door de constatering, dat in de jaren 1206-1225 tamelijk geregelde vermeldingen voorkomen, maar dat er daarna — we zullen het straks nog constateren — een hiaat komt tot 1233. Deze zoon moet dan -in de chronologie van Egbert Z circa 1180 zijn geboren.

Egbert (*I*) ***van Groningen*** heeft verder in goede harmonie met de bisschop geleefd. Dit blijkt uit zijn frekwente optreden als diens getuige, maar bovendien wordt uitdrukkelijk verteld, dat bisschop ***Dirk van Are*** (1197—1212) geen enkele onenigheid met hem had [19]. Hetzelfde gold tijdens de regering van de opvolgende bisschop *Otto* I ***(van*** *Gelre,* 1212-1215) [20].

Maar tijdens bisschop ***Otto*** 11 ***(van Lippe,*** 1216—1227) werd dit anders, nadat er eerst al onrust was geweest in het gebied van Vollenhove en in Salland tijdens diens episcopaat. Onze kroniekschrijver weet ook dit weer te vertellen [21]: (wij vertalen) „*Rudolf* ***van Coevorden*** en zijn broer ***Frederik,*** met *Menso* ***van Gravestorp***

15. OBGD 1 nr. 43 (naar het cartularium van Dikninge, folio 4).
16. OBU 11 nrs. 586, 606, 644, 711; OBGD 1 nr. 64.
17. OBGD 1 nr. 86; OBU 11 nr. 738.
18. OBU 11 nr. 739 bovenschrift.
19. Quedam narracio, blz. 27: „Et nota, quod episcopus Theodericus nullam habuit discordiam cum Covordiensibus vel cum Trentonibus vel cum il is in Groningh e. Sed libere pro sua voluntate ingrediebatur et egrediebatur Covordiam et Trentam, suis juribus contentus in Groninghe, quia pro omni dampno episcopo *Baldewino* illato in sua prima paupertate nongentas libras, que tunc trecentas libras valuerunt, acceperat et composuerat, et illam composicionem omnibus diebus sui episcopatus fideliter observavit".
20. Quedam narracio, blz. 29: „Et castrum Covordie cum suis dominis *Rodolpho* et *Frederico* et omnes Trentones et totam civitatem Groninghe, que tunc fuit opulentissima, potenter et patenter ad suum nutum regebat, illis juribus contentus, quibus, episcopus *Theodericus* omnia predicta in suum obsequium sollerter post episcopi *Baldewini* mortem conquisierat".
21. Quedam narracio, blz. 37 vlg.

en diens zoon ***Hendrik,*** hebben zich in alle voormelde gebeurtenissen en oorlogen nu eens goed, dan weer slecht gedragen tegenover hun heer de bisschop. Maar steeds lieten ze tenslotte hun wolfstanden zien, ja, eens hebben ze openlijk 's bisschops goederen door brandstichting en plundering verwoest. Daarbij kwam, dat ze zich mengden in een burgeroorlog in Groningen".

Doch hier breken we voorlopig ons verhaal af. Want in de loop van deze gebeurtenissen, die zich in 1226 afspeelden, bouwde een ***Egbert van Groningen*** met zijn verwanten een slot bij Glimmen en zeer actief nam hij deel aan de strijd. En dat is volstrekt onaannemelijk voor een ruim 70-jarige grijsaard die ***Egbert*** dan zou zijn. We zullen er dan ook van uit moeten gaan, dat onaangekondigd doch onmiskenbaar een jonge ***Egbert*** *II* is komen opdraven.

In dit stadium komen we terug op de al opgegeven vermelding van ***Egbert*** (*I*) in 1206, 1208, 1212, 1217, 1219 en 1223. Ik ben geneigd tot de aanname, dat het bij de vermeldingen in 1206-1212 ging om ***Egbert Z*** — doch slechts bij die van 1206 is het te bewijzen: „*Egbertus, Menzo,* fratres ***De Gruningen***" —, en bij de latere vermelding& om ***Egbert II*** (hetgeen dus een aanvulling is op de al eerder aangeduide onderscheiding der beide Egberts).

Zoon:

V AB. ***Egbert*** *II* ***van Groningen*** moest, zo betoogden we aan het slot van IV AB, worden onderscheiden van ***Egbert*** *I*. We komen op hem terug bij de inzet van de volgende paragraaf.

IV AC. ***Memo van Groningen,*** geboren circa 1154, zijn we als zelfstandig-optredend naast zijn broer ***Egbert*** al tegengekomen, zij het naamloos, toen er rond 1190 sprake was van „de gebroeders ***Van Groningen"*** in de tweedracht tussen de bisschop en de stad Groningen C.S. Daarna wordt hij weer vermeld in een oorkonde van 1206 en wel met zijn broer ***Egbert,*** als getuige van de Utrechtse bisschop [22]. Kort daarop, omstreeks 1207, moet hij zijn overleden, want hij ontbrak toen zijn broer ***Egbert*** in 1208 weer als bisschoppelijke getuige optrad [23].

Zoon :

Leffard, volgt V AC.

V AA. ***Albert*** of *Albero* ***van Groningen*** was bij zijn vaders overlijden minderjarig, dus geboren circa 1175—1180 (een bevestiging van de door ons veronderstelde geboortetijd van *Rodolf !) en* ***Egbert van Groningen*** (IV AB) wierp zich als zijn voogd op [24]. Bisschop ***Boudewijn*** voelde hier blijkbaar niets voor, want hij verbood ***Egbert's*** voogdij: immers het verhaal deelt mee: „hij vertrouwde ook de prefectuur toe aan een zekere ridder ***Bertold van Groningen",*** daaraan toevoegende, dat de voogdij over de jongen en diens leenbezit aan hem, de bisschop, rechtens toekwam (op ***Bertold van Groningen*** komen we later nog terug: IVAD (?)).

22. OBU 11 nr. 575.
23. OBU 11 nr. 586.
24. Quedam narracio, blz. 12: „*Rodulphus* . . ., qui unicum heredem filium nomine *Alberonem,* infantem post se reliquit superstitem, cujus tutor volebat esse frater suus (suus slaat terug op *Rodolf,* niet op ***Albert*** *!*), dominus ***Hecbertus".***

We komen *Albert* verder nooit meer tegen. Hij zal dus zijn overleden voordat hij zijn vader kon opvolgen als prefect (want als prefect zou hij zeker naar voren moeten zijn gekomen).

Zoon:

VI AA, ***Rodolf van Groningen*** komt voor in een lijst van opbrengsten uit Drenthe, aan het kapittel van de Dom verschuldigd, van omstreeks 1225 [26] („*Rodulphus,* filius *Alberti*", noemt Quedam narracio hem [27]). Weliswaar ontbreekt bij hem de achternaam, maar onmiddellijk na elkaar worden daar genoemd: ***Egbert van Groningen, Rodolf Albertszoon*** en ***Leffard Menzozoon (van Groningen),*** in deze volgorde en met voor ieder eenzelfde afdracht. Dit wijst met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid op een nauwe (familie) relatie tussen deze drie, en op de inmiddels bekende driedeling der prefectuur.

Nageslacht is van hem niet bekend en met hem stierf deze staak dan ook uit,

V AC. ***Leffard van Groningen*** wordt genoemd in de lijst van opbrengsten, die de Drenten omstreeks 1225 moesten opbrengen aan het kapittel van de Dom te Utrecht: „Item ***Liephardus*** filius ***Menzonis*** etiam tantum ut supra", waarbij (vertaald) het „evenveel als boven" betrekking had op de afdracht van ***Egbert II van Groningen*** (IV AB) en ***Rodolf Albertszoon*** (VI AA), na wie hij ook onmiddellijk wordt genoemd met eenzelfde bedrag [25]. Deze afdracht bewijst, dat hij prefect is geweest. En hij kan circa 1180 zijn geboren.

VI AE. ***Memo van Groningen en*** een ***Egbert (III) van Groningen*** (VI AB) kwamen 28 februari 1257 voor als „justiciarius" (een andere betiteling voor prefect) in Groningen [28]. Gezien de driedeling van de prefectuur rond 1178 na de dood van ***Leffard I van Groningen*** (11 AA), zullen we voor *Menzo* aan een andere staak moeten denken dan aan die van *Egbert III* en zo kommen we als vanzelf en met grote waarschijnlijkheid voor hem tot een afstamming van een eerdere ***Memo*** (IV AC), welke laatste dan via ***Leffard*** (V AC) zijn grootvader moet zijn geweest.

We komen voor de tijd, waar we ons momenteel mee bezighouden (ca. 1257), tot de volgende situatie van bekleding der Groningse prefectuur: ***Egbert 111 van Groningen en Menxo II van*** Groningen.-Van hen was ***Egbert*** de belangrijkste, want in 1257 was hij voorzien van het epitheton „heer" en ***Menxo*** niet („Dominus *Egbertus* et ***Meneco,*** justiciarii in Groningen"). *Menzo* behoorde dus kennelijk tot een jongere staak, hetgeen in overeenstemming is met onze opstelling.

Aandacht verdient ***nog,*** dat er sprake is van twee beklederS der Groningse prefectuur in 1257, terwijl circa 1177 een d r i e deling werd gecreëerd ! Een prefectuur-van-twee is evenwel aannemelijk, doordat één der drie staken inmiddels was uitgestorven: zie VI AA slot. Doch: toen de schrijver van Quedam narracio in 1232 zijn verhaal vastlegde, deelde hij op een gegeven moment mee, dat in het jaar 1232 er onmiskenbaar sprake was van een drie-deling (in vertaling „Daarom is h e de n deze prefectuur in d r i e parten verdeeld over hun erfgenamen") [29]. Voor de tijd rond 1232 komen we hier nog op terug.

IV AD.

In de periode omstreeks 1190 was er ook een onregelmatigheid in de driedeling van de prefectuur. We vermeldden al, dat rond 1190 een ***Bertold van Groningen*** (eigenlijk een Van ***Eelde)*** door de bisschop (tijdelijk) werd belast met de prefectuur van Groningen voor het aandeel daarin van ***Rodolf van*** *Groningen* (IV AA), waarbij het niet duidelijk is, of ***Bertold*** ook de voogdij over *Rodolf's* minderjarige zoon ***Albert*** (V AA) toegewezen kreeg. Nu was zo'n bezitsbeheer altijd voorbehouden aan een familielid. Daarvan zal wellicht niet zijn afgeweken door de bisschop, toen hij het momberschap van ***Albert's*** oom ***Egbert I van Groningen*** (IV AB) afwees en deze ***Bertold*** kan alleen maar als een tot het beheer gerechtigd familielid worden geacht, indien we veronderstellen, dat hij getrouwd was met een onbekende zuster van ***Albert's*** vader — dus een N. van *Groningen* —, of omgekeerd, dat ***Albert's*** vader getrouwd was met een zuster van ***Bertold.*** Als het een zuster was van ***Albert's*** vader, dan zal deze ouder zijn geweest dan ***Egbert I*** (IV AB), dus geboren rond 1150, want op die manier had de bisschop een, zij het zwakke, rechtsgrond voor zijn beslissing (die als praktische consequentie had, dat de macht in-en-om Groningen niet gevaarlijk geconcentreerd was in de persoon van ***Egbert).*** Daarentegen zou weliswaar kunnen worden ingebracht, dat ***Bertold*** dan niet een ***Van Groningen*** kon heten, doch we constateerden al enige malen, dat de achternaam werd aangepast bij het bezit van de prefectuur (*Van Bierum* en ***Van Sepperode*** werden immers ook ***Van Groningen)*** en ***Bertold*** kréég de prefectuur. Het ging in de kroniektekst uitdrukkelijk om ***Albert's*** leenbezit („illius feodi"), en met nadruk wordt dan verteld, dat de bisschop óók de prefectúúr aan ***Bertold toevertrouwde*** („e c i am ipsam prefecturam cuidam militi *Bertoldo* ***de*** *Groninghe* commisit") [30].

Van deze ***Bertold*** *van Groningen* stammen heel wel mogelijk de schulten van Eelde af [31]. Een argument daarvoor zou de vijandschap kunnen zijn, die er tussen de prefecten van Groningen en de Eelder schulten naderhand was. ***Bertold*** heeft zich namelijk ongetwijfeld tekort gedaan gevoeld met het schultambt van Eelde, terwijl hij toch na het overlijden van ***Rodolf van Groningen*** en de beslissing van de bisschop over het beheer van diens' aandeel in de prefectuur op meer had gehoopt, zeker na het overlijden van de jonge ***Albert,*** en de prefecten van Groningen zullen het gebied van Eelde als een pijnlijke wig hebben gevoeld tussen de met hen verwante en altijd zeer bevriende heren van Peize en hun eigen gebied. Deze vijandigheid heeft geleid tot een vete, waarbij zelfs bloedwraak een rol ging spelen.

Bertold's connectie met Groningen was van tijdelijke aard, want nooit komen we hem later als prefect tegen (toch was deze kortstondige relatie met Groningen blijkbaar voor hem voldoende om „*Van* ***Groningen"*** te heten). Onmiskenbaar heeft ***Egbert I*** kans gezien, te eniger tijd de volledige prefectuur aan zich te trekken, en ook dat is ongetwijfeld een oorzaak geweest voor de latere vete (en het bewijst, dat ***Bertold*** in de verwantschap slechts een randfiguur is geweest).

We zullen nu het tot dusver besprokene onderbrengen in een genealogische tabel 1 (met de namen der prefecten gespatieerd) :

25. OBU II nr. 739.
26. OBGD 1 nr. 83.
27. Quedam narracio, blz. 105 onder 3° (register).
28. OBGD 1 nr. 123.
29. Quedam narracio, blz. 5.
30. Quedam narracio, blz. 12.
31. 1. H. Gosses, De bisschoppen van Utrecht . . . (zie noot 2), blz. 108—111.

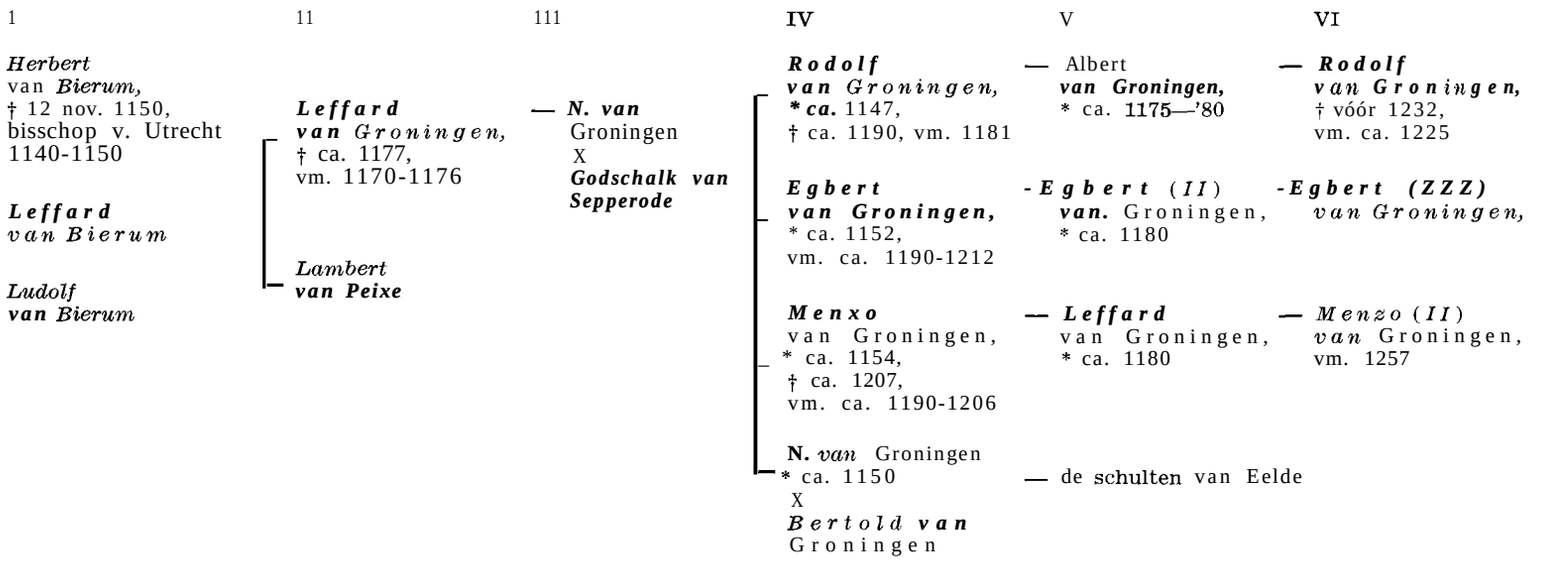

§ 3. Voortzetting Van Groningen.

V AB. *Egbert II van Groningen* (vervolg). In het voorgaande hebben we aangetoond, dat er volgend op *Egbert I een Egbert II van Groningen* is geweest, geboren rond de periode 1175-1180. Zoons van hem kwamen *21* maart 1231 zonder naam maar kennelijk volwassen voor bij het vredesverdrag tussen bisschop *Wilbrand* en de heren van Coevorden, waarbij ook de onenigheid tussen de Coevorder heren enerzijds en heer *Egbert van Groningen en* zijn zoons en verwanten (de heren *van Peize)* anderzijds werd beëindigd [32]. Langs andere weg kennen we deze zoons, drie in getal, bij name, want nu komt er een nieuwe bron bij, t.w. de kroniek van Emo en Menko [33], die hen in 1241 als volgt vermeld: *Roelof* (de oudste, in 1241 door ridder *Thiso* vermoord), *Egbert (III)*, en *Godschalk van Groningen* [34]. Uit het verband blijkt, dat hun vader *Egbert II* in 1241 niet meer leefde (de zoons handelden en streden zonder hun vader), maar uit dezelfde bron weten we eveneens, dat de vader in september 1232 nog in leven was [35].

We vermeldden al, dat *Egbert II van Groningen* in 1226 betrokken was bij de strijd in en rond de stad Groningen [36], waar toen een burgeroorlog woedde tussen enerzijds hem en zijn verwanten (ongetwijfeld de heren *van Peize),* en anderzijds de Gelkingen, geholpen door de gebroeders *Rodolf* en *Frederik van Coevorden* en *Memo van Gravestorp* en diens zoon *Hendrik.* Daarbij ging het in wezen om een lossere band van de stad Groningen en der *Van Coevorden's* ten opzichte van de bisschop. Aanvankelijk werd door de prefect deze zich in Groningens centrum afspelende strijd in zijn voordeel beslist („Tandem in medio civitatis confligens cum illis et vincens . . ."), maar toen de Coevorders zich met de Gelkingen verstonden, werd het huis van de prefect aangevallen met de bedoeling deze te verdrijven. De bisschop begreep de situatie en reisde spoorslags naar Groningen, waar hij de partijen samenriep en de stedelingen onder ede opnieuw trouw liet beloven; doch, opgestookt door de heren van Coevorden, hielden de Gelkingen zich hier niet aan, zodat de bisschop onverrichterzake wegging. Intussen bouwde *Egbert II* met zijn familieleden een slot bij Glimmen, daarbij de verzekering gevende, dat hij de bisschoppelijke bevelen niet schond [37]. Maar Roelof *van Coevorden,* die hier niet ten onrechte een groot gevaar voor zijn eigen macht zag, verwoestte het slot en nam *Egbert's* gehele familie gevangen. Beroofd van zijn huis, goederen, verwanten en vrienden, zag *Egbert II* geen andere uitweg dan naar de Ommelanden te gaan („in Frisiam cedit"). Daar vond hij nieuwe helpers, onder wie de, helaas naamloze, schoonouders van zijn zoon. Gezamenlijk vielen ze de stad aan en veroverden die. De vijanden werden in boeien geslagen, de bevolking verdreven, en bijna alle huizen verbrand. De heren *van Coevorden* konden ternauwernood ontsnappen en waren onmiddellijk bereid, de gevangenen uit te wisselen tegen *Egbert's* familieleden. *Egbert* versterkte daarop de Sint Walburgskerk, terwijl zijn tegenstanders zich klaarmaakten voor nieuwe strijd. De bisschop verheugde zich zeer over de overwinning van *Egbert* en mengde zich openlijk in de strijd aan diens zijde [38]. Daardoor escaleerden de twisten en beide partijen voorzagen zich langzamerhand van bondgenoten voor een beslissende slag: de bisschop riep zijn ridders uit Salland samen bij Ommen, doch dezen werden door *Rodolf van Coevorden* verslagen. Daarop belegerde *Rodolf* met zijn helpers — de heren en graven van Steinfurt, Dalen, Loon en Goor, de Gelkingen en vele Ommelanders — de stad Groningen, die door *Egbert II* hardnekkig verdedigd werd. De bisschop riep al zijn ridders te hulp en vormde een groot leger,

32. Quedam narracio, blz. 78-79: „. . . et prencipue inter Covordenses et dominum ***Egbertum de Groninge*** et suos filios et consanguineos, ut antiquum odium plenius sopiretur" . . . „Acta sunt hec apud Nutzpete anno domini M°CC° tricesimo primo in quadragesima Oculi mei".
33. Kronijken van Emo en Menko, naar de uitgave van H. O. Feith en G. A. Stratingh (Utrecht, 1866, Werken Historisch Genootschap) (voortaan geciteerd: Emo & Menko).
34. Emo & Menko, blz. 181.
35. Emo & Menko, blz. 124-125.
36. Quedam narracio, blz. 37-38 (hoofdstuk 23).
37. Quedam narracio, blz. 38-39 (hoofdstuk 24).
38. Quedam narracio, blz. 39-46 (hoofdstuk 25).

waarbij ook de graven van Gelre, Holland en Kleef en vele anderen hulp boden. Dit leger werd evenwel 28 juli 1227 bij Ane in de pan gehakt, nadat *Rodolf van Coevorden* het beleg om Groningen had opgegeven en ten strijde was komen aanzetten.

Vrijwel onmiddellijk werd een nieuwe bisschop gekozen, *Wilbrand van Oldenburg* (1227—1233), die de strijd tegen Coevorden voortzette [39]. Daarbij werden veertig gewapende mannen met levensmiddelen naar *Egbert II* overgebracht, en de zoons van de schulte *Bertold (van Eelde,* IV AD) en vele Gelkingen werden gevangen genomen nabij Peize en in de Sint Walburgskerk vastgehouden tot de komst van de bisschop. Troepen van de bisschop en van zijn aanhangers, onder wie *Egbert II,* leverden gedurende enige jaren slag met wisselend succes, waarover de kroniek Quedam narracio zeer uitvoerig vertelt. Daarbij wordt o.a. meegdeeld, dat ook de zoons van *Egbert II,* zoals we meedeelden, aan de strijd hebben deelgenomen.

Na de vredessluiting in 1231 was de strijd nog niet ten einde, want kort daarop gingen de Coevorders en Drenten met hulp van de Fivelgoërs vanaf 7 augustus 1231 Groningen belegeren [40]. *Egbert II van Groningen* zocht en vond hulp bij de Hunsingoërs en stelde zich tegen de Fivelgoërs teweer, die de voornaamste vijanden waren, doordat de Drenten al spoedig wegtrokken. Daarmee zien we een complete „renversement des alliances", want enige jaren tevoren hadden de Fivelgoërs *Egbert* geholpen tegen de Gelkingen. De Fivelgoërs werden 17 september 1232 vernietigend verslagen.

Hoe woelig het leven van *Egbert 11* ook was, toch komen we hem na de eerder gememoreerde vermeldingen tot 1223 slechts tweemaal oorkondelijk tegen, en wel 21 juli 1233, als getuige van bisschop *Wilbrand* toen deze het klooster Mariënberg stichtte voor het zieleheil van zijn voorganger bisschop *Otto 11* en diens helpers en 19 mei 1235 als getuige van bisschop *Otto 111* (zijn laatste vermelding: doordat hij hier, behalve „fidelis noster", ook „miles" wordt genoemd, gaat het hier om *Egbert 11* en niet om zijn gelijknamige zoon, die toen te jong moet zijn geweest om ridder te zijn) [41].

Kinderen:

1. *Rolof,* volgt VI AB.
2. *Egbert (111),* volgt VI AC.
3. *Godschalk,* volgt VI AD.

VI AB, C en D. Over *Rolof* (geboren circa 1200, prefect van Groningen, in 1241 door een ridder *Thizo,* een *Rudolf,* en door de Gelkingen en Papingen vermoord), *Egbert (111,* geboren rond 1202/'03, sinds 1242 prefect van Groningen) en *Godschalk* (geboren omstreeks 1205) [42] citeren we (Emo en Menko, vertaald met enkele aanvullende verduidelijkingen) :

> „In het jaar des Heren 1241 is *Roelof,* de oudste zoon van ***Egbert,*** prefect van de stad Groningen, vermoord door een ridder ***Thizo*** en door ***Rudolf,*** zoon van ***Christina,*** een bloedverwant van de verslagene" (vinden we hier misschien de naam van de zuster — IV AD — van ***Rodolf, Egbert I*** en ***Menxo I van Groningen*** ?), „en verder door de Gelkingen en Papingen, die zich hadden verbonden om voornoemde ***Egbert*** en zijn broeders te verdelgen" (kennelijk is hier sprake van een oude vete tussen de schulten van Eelde — uit welke familie ***Thixo*** stamde — en de prefectenfamilie van Groningen; ***Egbert 11*** moet dan al overleden zijn, want anders was hij zeker genoemd bij de te verdelgen personen). „Maar het kwam anders uit dan men dacht, want de jonge ***Egbert*** („*Egbertus* juvenis"), die met zijn broer ***Godschalk was*** gevlucht, riep de hulp in van zijn bloedverwanten ***Rudolf van Norg*** en ***Menxo aan de Stroom"*** (deze laatste moet *Menzo II van* ***Groningen*** zijn: VIA; „aan de stroom" „ad amnem" zal betrekking hebben op het slot Gronenburg, dat aan de Hunze lag oostelijk van Haren en dat in deze tijd verschillende malen verwoest is en tot het familiebezit behoorde), „en versterkte, bijgestaan door de ridders uit Peize en vele anderen, zijn huis met mannen en wapenen ... bovendien is ook het dorp Eelde aan het vuur prijsgegeven, omdat schout ***Rutgher*** (t.w. van Eelde) en zijn broers de voornaamste helpers van ***Thixo*** en *Rudolf* waren geweest. Daarentegen is door Thizo en de zijnen de sterkte op Gr one burch verwoest, welke de broedplaats van heel de twist was geweest, en het huis der ridders van Peize, namelijk van de gebroeders ***Adolf*** en ***Rudolf*** en eveneens van zijn neven van vaderszijde, waar met een prachtige boomgaard en kostbaar huisraad veel goederen door het vuur zijn verteerd en vernietigd'.

De strijd met de Gelkingen laaide dus weer op en had nog een vervolg in 1248, toen ridder *Thizo van Groningen* (kennelijk dezelfde als die in het voorgaande citaat) omstreeks Allerheiligen door *Rudolf van Peize* en zijn medeplichtigen werd vermoord [43].

> Overigens is de schrijver van de kroniekcitaten, abt Menko van Wittewierum, duidelijk een andere partij toegedaan dan de anonieme auteur van Quedam narracio: de laatste was voorstander van de bisschop in de partijschappen en daarmee van de leden van het geslacht ***Van Groningen,*** terwijl ***Menko*** zijn voorkeur laat blijken voor hun tegenstanders, de Gelkingen en de Ommelanders.

Doordat bij de voortzetting van de strijd een *Koenraad van Groningen* de hoofdpersoon was, kunnen we als conclusie stellen, dat *Egbert 111* in 1249-1250 is overleden, en wel na 18 oktober 1249, want toen kwamen *Egbert 111* en — waarschijnlijk diens zoon — *Egbert IV* gezamenlijk als prefecten van Groningen voor („*Ecberus* et *Ecbertus,* prefecti in Groninge") als scheidsrechters in een geschil tussen de abdis van het convent te Essen en ingezetenen van Kropswolde (zowel het klooster als Kropswolde lagen binnen hun jurisdictie) [44].

> Hierbij blijkt ook de filiatie van ***Egbert ZIZ nog eens:*** er is sprake van drie weren van het klooster „sicut pie memorie ***Ecbertus, paternoster,*** eis recognavit".

Na *Rolof* en *Egbert 111* is van *Godschalk* niet méér mee te delen dan de al gesignaleerde vermeldingen in 1231 (naamloos) en 1241 (bondgenoot van broer *Egbert*). Wellicht was hij nooit officieel prefect van Groningen, want nimmer komt hij als zodanig voor.

> Als ciit niet-voorkomen-als-zodanig ligt aan gebrek aan gegevens en ***Godschalk*** wèl prefect is geweest (krachtens cie driedeling van de prefectuur), dan heeft hij in de schaduw van zijn oudere broers geleefd.

39. Quedam narracio, blz. 48-52 (hoofdstuk 28)
40. Quedam narracio, blz. 81 (hoofdstuk 39).
41. OBGD 1 nrs. 94 en 95.
42. Emo & Menko, blz. 181-182.
43. Emo & Menko, blz. 195.
44. OBGD 1 blz. 112.

Zoon van *Rolof*:

Koenraad, volgt VII AA.

Kinderen van ***Egbert III***:

1. ***Egbert (ZV),*** volgt VII AB.
2. ***Godschalk,*** volgt VII AC.

VII AA. *Koenraad* ***van Groningen*** spande in 1250 samen met de gebroeders ***Adolf*** en *Rodolf* ***van Peize*** (de vanouds bekende alliantie) en het merendeel der Groningers (merkwaardigerwijs dus mèt de Gelkingen) tegen „de Friezen" (= Ommelanders) [45]. Zij verhoogden de prijs voor het geïmporteerde graan, verstoorden de paardenmarkten en namen edelen uit Fivelgo gevangen. Als gevolg daarvan sloten Hunsingoërs (Eenrumers) en Fivelgoërs (Uithuizenaars) een bondgenootschap en zij verwoesten de Gronenburch. Ook kwam het tot een belegering van Groningen, maar door de natte herfst had deze operatie geen verdere doorgang. In het voorjaar van 1251 werd het beleg evenwel hervat, en na bijna vier weken gaf de stad zich over. Bij de capitulatievoorwaarden was bepaald, dat de stadsmuren moesten worden geslecht en de stenen huizen tot de kelders afgebroken; de ridders kregen vrije aftocht, maar mochten geen versterkte huizen binnen de stad meer bewonen. Bovendien werd de versterking in Peize („municio", wellicht het slot van de heren van Peize, die immers bondgenoten van *Koenraad* en ***Egbert*** waren) verwoest. De strijd was evenwel niet ten einde, want *Koenraad* en ***Egbert IV van Groningen*** overrompelden in 1252 *Herman Buchel* en doodden hem en ze plunderden de Gelkingen (de oude vijandschap laaide dus weer op, nu met het motief dat de Gelkingen niet met volledige inzet gestreden hadden bij het beleg in 1251) . Toen de Fivel- en Hunsingoërs opnieuw met een leger kwamen aanzetten, wachtten *Koenraad* en ***Egbert*** een beslissende slag niet af: ze gaven zich over; *Koenraad* werd gijzelaar in Hunsingo, ***Egbert IV*** in Fivelgo. Maar in 1253 wisten zij beiden uit hun gijzeling te ontsnappen, verzamelden zich een troep gewapenden en maakten zich te Groningen meester van het Minderbroederklooster, dat zij versterkten: tegen de Gelkingen streden zij in de Sint Maartens-, de Sint Walburgs- en de Sint Nicolaaskerk (de nevenfunctie der kerken als versterkingen werd wellicht in 1252 bevorderd doordat twee jaren tevoren alle andere stenen gebouwen tot de kelders waren afgebroken). De Fivelgoërs — nu zonder de Hunsingoërs — dwongen de aanvallers tot overgave, en ***Adolf*** van ***Peize, Egbert (ZV) van Groningen*** en enige anderen werden als gijzelaars naar Fivelgo gevoerd en te Appingedam opgesloten en pas na beloften van schadeloosstelling werden ze weer vrijgelaten. *Koenraad* ***van Groningen*** had zich bij deze gelegenheid aan de strijd en daarmee aan gijzeling onttrokken, maar in 1255 beklommen hij en zijn neef, op een nacht vanuit Paddepoel gekomen, met ladders de gewelven van de Martinikerk, kwamen 's morgens vroeg via de wenteltrap met getrokken zwaard de kerkruimte binnenvallen en maakten zich meester van alle goederen in de kerk (ja, goederen, paarden, pas aangevoerde vaten wijn: de kerk was dus tevens pakhuis!), waarna de vrede

45. Emo & Menko, blz. 201-206 (verspreide mededelingen).

gesloten werd. Nadien wordt *Koenraad* niet meer vermeld.

Uit de onderlinge volgorde van hem en ***Egbert*** kan men concluderen, dat *Koenraad* ouder was dan ***Egbert,*** temeer omdat zijn betrekkingen met Groningen en de tegenstellingen tussen hem en de Gelkingen wijzen op het bekleden door hem van de prefectuur. Bij het zoeven vermelde avontuur in de Martinikerk in 1255 worden *Koenraad* ***en z*** ij n n e e f vermeld („*Conradus* et nepos suus"; „nepos" hier, zoals meestal, gebruikt in deze betekenis), waarbij de neef ongetwijfeld ***Egbert*** was. Zo moet *Koenraad* een rond 1222 geboren zoon zijn geweest van de in 1241 vermoorde *Rolof* ***van Groningen*** (VI AB). Daar hij in 1255 voor het laatst wordt vermeld en ***Egbert IV*** nadien nog langdurig voorkomt als prefect, zal *Koenraad* in of kort na 1255 kinderloos zijn overleden.

> *Koenraad's* naam bleef nog een tijdlang bewaard in de familie, want in 1309 schonk een later ter sprake komende *Ludolf wan Gronebeke* (een oomzegger van *Egbert ZV van Groningen)* een huis en enige andere gebouwen te Groningen aan het Benedictijnerklooster te Winsum [46]; de prior daarvan was „*Conrardus,* noster consanguineus", een bloedverwant dus: misschien een *zoon* van *Egbert ZV.*

VII AB. ***Egbert IV van Groningen*** komen we, behalve in de al vermelde gebeurtenissen, tegen in oorkondelijke vermeldingen, en wel als „dominus" of prefect in 1262, 19 juni en 11 september 1263, 22 mei 1268, 1 en 18 november 1276, 22 maart 1282, 17 april en 1 december 1284, en 8 april 1285 [47].

> Daarmee staat ook op chronologische gronden vast, dat we een *Egbert ZV* moeten onderscheiden van een *Egbert ZZZ* (die immers rond 1202 geboren is). We stellen dit dáárom nog eens nadrukkelijk, omdat in de publicaties over de genealogie van dit geslacht de vele Egbert's niet allen van elkaar zijn onderscheiden [48].
>
> De charters van 19 juni 1263, 1 november 1276 en 8 april 1285 hebben het aanhangend zegel van *Egbert ZV:* in een driehoekig schild een dwarsbalk, met als randschrift (beschadigd, maar uit de drie zegels te reconstrueren) : „SIGILL. ECBERTI PREFECT1 IN GRONINGE". Voor de kleuren van het wapen is een oplossing te vinden, aangeaien het nog steeds als onderdeel in het wapen van Groningen voorkomt: in zilver een groene dwarsbalk. Men kan zich nog afvragen of dit het oorspronkelijke stadswapen was, dat door de prefecten krachtens hun ambt is gebezigd en overgenomen als hun persoonlijke wapen, óf dat Groningen het wapen van het prefectengeslacht heeft overgenomen. Dit laatste is het geval, omdat het stadszegel in de onderhavige tijd nóóit het gedwarsbalkte wapen heeft vertoond, maar toen een eeuw later de prefectuur in handen van de stad kwam, heeft Groningen het wapen van het prefectengeslacht overgenomen. Veel uitvoeriger en met bewijsvoering vinden we deze materie in een studie van Dr. A. T. Schuitema Meijer en W. K. van der Veen [49].

In het charter van 8 april 1285 is sprake van „*Egbertus,* prefectus in Groningen, et ***Adolfus*** filius ejus". Daarmee staat de volgende generatie vast. Aangezien deze ***Adolf van Groningen*** in 1291 zelfstandig en als prefect

46. OBGD 1 nr. 228.
47. OBGD 1 nrs. 131, 133, 134, 142, 152, 153, 156, 163, 167, 168.
48. Zo S. Gratama, I. H. Gosses en R. van Dellen in de reeds vroeger geciteerde studies (zie noten 1-3).
49. Zie noot 3.

voorkomt [50], moet ***Egbert*** in de periode 1286-1290 zijn overleden.

Tenslotte zij gememoreerd, dat ***Egbert*** *IV* (*„Egbertus de Groninge,* miles") 8 juni 1266 van ***Otto*** graaf *van* ***Bentheim*** land kocht in Hamme [51] (waarschijnlijk Kolham) en ook is vermeldenswaard, dat hij in 1259 betrokken was bij moeilijkheden met bisschop ***Hendrik van Vianden*** (1251—1267), die meer geld uit Drenterwolde vorderde en met de Drenten dat gebied gewapenderhand binnenviel: doch de Friezen (= Ommelanders) snelden de Drenterwolders te hulp en versloegen de Drenten, zodat velen in de Hunze verdronken, naar Menko meedeelt [52].

Kinderen:

1. ***Adolf,*** volgt VIII AA.
2. ***Agnes,*** volgt VIII AB.

VII AC. Bij ***Godschalk van Groningen*** moeten we enkele moeilijke genealogische problemen aansnijden. Van diens zoon ***Ludolf*** is een zegel bekend van 2 september 1309 [53]: een schild met een dwarsbalk (het bekende wapen), evenwel vergezeld van drie rozen (twee boven en één onder de dwarsbalk). Zijn wapen vertoonde dus een breuk ten opzichte van het oorspronkelijke wapen en deze breuk vinden we ook bij de van hem afstammende generaties. Drie rozen treffen we evenzo, geplaatst 2 en 1 doch zonder dwarsbalk, aan in het wapen van het Ommelandse geslacht ***Rengers.*** De breuk zal dan ook vermoedelijk te danken zijn aan een echtgenote N. *Rengers* van ***Godschalk.***

Dat ***Godschalk*** een zoon was van ***Egbert*** *IV* blijkt uit een nu verloren gegane oorkonde van 1283, vermeld door Ubbo Emmius (die ook meedeelde, dat ***Godschalk*** twee zoons had, ***Egbert*** en *Ludolf*) [54]. Oorspronkelijk is over hem verder niets bekend. Ook een deelhebben aan de prefectuur blijft duister, al is dat er ongetwijfeld geweest.

Kinderen:

1. ***Egbert,*** van wie geen nageslacht bekend is.
2. ***Ludolf van Gronebeke,*** volgt VIII AC.

VIII AA. ***Adolf van Groningen*** was opvolger van ***Egbert*** *IV* in de prefectuur. We memoreerden al, dat hij 8 april 1285 met zijn vader voorkwam, maar 5 juli 1291 wordt hij vermeld als *„Adolfus* domicellus ***de Groninghe*** et civitatis Groniensis" [55]. Uit dit laatste blijkt tweeërlei: 1) *Adolf* was op dat tijdstip prefect (en zijn vader dus overleden) en 2) *Adolf* was nog geen ridder („domicellus" i.p.v. „dominus" kan de onderscheiding aangeven tussen „famulus", knape, en „miles", ridder) en derhalve vrij jong. Ook 4 juni 1297 wordt ***Adolf van Groningen*** nog als knape vermeld [56] (en dit is tevens zijn laatste

50. OBGD I nr. 188.
51. OBGD 1 nr. 140.
52. Emo & Menko, blz. 209.
53. OBGD II nr. 1228.
54. Ubbo Emmius, Rerum Frisiarum historia, 12 blz. 178; S. Gratama, I.c., en I. H. Gosses, I.c., zijn van dezelfde mening.
55. OBGD 1 nr. 188.
56. OBGD 1 nr. 197.

vermelding). Op grond van deze gegevens en van de chronologie van zijn vader kunnen we zijn geboorte stellen op circa 1255. Hij moet jong zijn overleden, want zijn neef ***Ludolf van Gronebeke (*** (VIII AC) was in 1309 en 1311 voogd over *Adolf*'s zoon, die dus toen minderjarig was en geboren rond 1292 [57] (in 1309 werd bij een regeling van de raadsbevoegdheid door de bisschop het voorbehoud gemaakt „behouden dien kinde siins rechts" en in 1311 heette *Ludolf* „des kints mombaer van Groningen"). Overigens is deze zoon bij name bekend, want 21 februari 1332 was een ***Egbert (V) van Groningen,*** zoon van *Adolf,* prefect te Groningen (*„Ecbertus,* prefectus in Groningen, filius domini *Adulfi*") [58].

Zoon:

IX AA. Van ***Egbert V van Groningen*** valt weinig meer te vertellen dan in het voorgaande al is geschied. Geboren rond 1292 (in 1309 en 1311 was hij immers minderjarig), was hij in 1332 samen mat een ***Bertold*** (deze komt verderop ter sprake) prefect te Groningen: *„Egbertus,* prefectus in Groninge" kan immers niet betrekking hebben op ***Egbert van Echten*** (IX BA), omdat deze vóór 1332 overleden was. ***Egbert V*** had geen nageslacht, zodat zijn staak uitstierf.

VIII AB. Een ***Agnes*** wordt door sommigen opgegeven als vermoedelijke echtgenote van ***Adolf van Groningen*** (VIII AA) [59]. Oorkondelijk komt deze ***Agnes*** 14 februari 1332 als volgt voor: „... vrouw *Agneza,* rechtersche der stadt Gronningen" geeft een verklaring omtrent haar goederen, welke daarvan leengoederen en welke allodiale goederen zijn „omme daer ghien twyst noch twydracht sall moegen coemen tusschen die naegelaten kinderen van ***Egbarth*** unde ***Folckert*** milder ghedachtenisse, mijner verstorvene kinderen"; onder de leengoederen wordt in de eerste plaats genoemd „die darde pardt van die rechtigheidt toe Groningen" [60]. Zij behoorde blijkens de inhoud onmiskenbaar tot de familie, en zij had ook een zoon ***Egbert*** en dat was voor sommigen voldoende grond voor de supposition, dat zij de vrouw van ***Adolf van Groningen*** was. Evenwel: in het vermelde charter uit 1332 wordt duidelijk gesteld, dat ***Agnes*** in persoon de houdster was van het derde deel van de jurisdictie (prefectuur) van Groningen en zij noemde zich dan ook „rechtersche der stadt Gronningen". Daarom ligt het veel meer voor de hand, dat zij zèlf een ***Van Groningen*** was,

> Een aangetrouwde echtgenote was na het overlijden van haar man geen erfgenaam van diens leengoederen en allodia, want deze gingen rechtstreeks over op de kinderen (ook bij minderjarigheid, want dan trad een voogd of hulder op), of bij ontstentenis van nageslacht gingen de goederen terug naar de familie van de man, waarbij voor de weduwe slechts de lijftocht uit een aantal goederen werd vastgelegd.

In hetzelfde stuk was sprake van haar overleden kinderen ***Egbert*** en *Folkert.* De laatste naam is niet inheems in het geslacht *Van* ***Groningen,*** maar wèl (en dat lijkt in eerste instantie niet ter zake) in het geslacht ***Van Echten.*** En jawel, 21 februari 1322 was naast ***Egbert V*** *Adolfs-*

57. OBGD 1 nrs. 229, 235.
58. OBGD I nr. 273.
59. 1. H. Gosses, a.v., blz. 123.
60. OBGD 1 nr. 333.

zoon van ***Groningen*** (VIII AA) een gelijktijdige *Egbert* ***Godekinuszoon***, prefect van Groningen [61], terwijl 11 november 1300 een ***Godekinus van Echten*** voorkwam als prefect [62]. Deze feiten combinerende, komen we tot de slotsom, dat ***Agnes*** een dochter was van *Egbert IV van* Groningen (VII AB) (op grond van de chronologie: in 1332 duidde zij zichzelf aan als grootmoeder: maar ook op grond van de naamgeving van haar zoon ***Egberf),*** en gehuwd met ***Godeke van Echten.*** Daardoor was zij de z u ster van ***Adolf*** en niet diens echtgenote, en stammoeder van een nevenstaak.

Kinderen:

1. *Egbert* ***van Echten,*** volgt IX BA.
2. *Volker* ***van Echten,*** † vóór 1332.

VIII AC. *Ludolf* ***van Gronebeke*** of ***van Selwerd,*** geboren rond 1260, komt vanaf 19 januari 1309 oorkondelijk voor als prefect van Groningen en was toen al ridder („*Ludolphus*, miles, dominus ***de Gronebeck*** ac praefeotus in Groningen") [63].

Dat de achternaam ***Van Gronebeke*** of ***Van Selwerd*** verschilt van de oorspronkelijke vorm ***Van Groningen,*** is slechts schijn. Want Gronebeke en Selwerd waren kastelen van het geslacht ***Van Groningen*** en gelegen binnen de prefecturale jurisdictie in het gebied van Goorecht en van Selwerd bij de Hunze (strategisch zeer belangrijk, namelijk de vaarweg beheersend tussen de stad en de zee).

Gronebeke was wellicht de opvolger van het slot Gronenburg, oostelijk van Groningen aan de Hunze, dat in die tijd waarschijnlijk verwoest was (in het voorgaande vernamen we van verschillende verwoestingen in de oorlog van 1251-1255).

Aangezien ***Ludolf*** de voortzetter was van een rechtstreekse stamreeks, die naderhand overging in een zijstaak, komen we later op hem terug.

We onderbreken nu ons verhaal, omdat van nu af de familienaam ***Van Groningen*** uit oorkonden en kronieken verwijnt. Er resteren twee staken, waarvan de oudste zich ***Van*** *Echten* noemde en dit ook realiter was (VIII AB) . De jongere staak was wel een rechtstreekse mannelijke ***Van Groningen-tak,*** maar noemde zich aanvankelijk ***Van*** *Gronebeke* (VIII AC) en daarna al spoedig ***Van Selwerd.*** We geven daarom alvorens het relaas voort te zetten een tabel II (met weer de prefecten gespatieerd) :

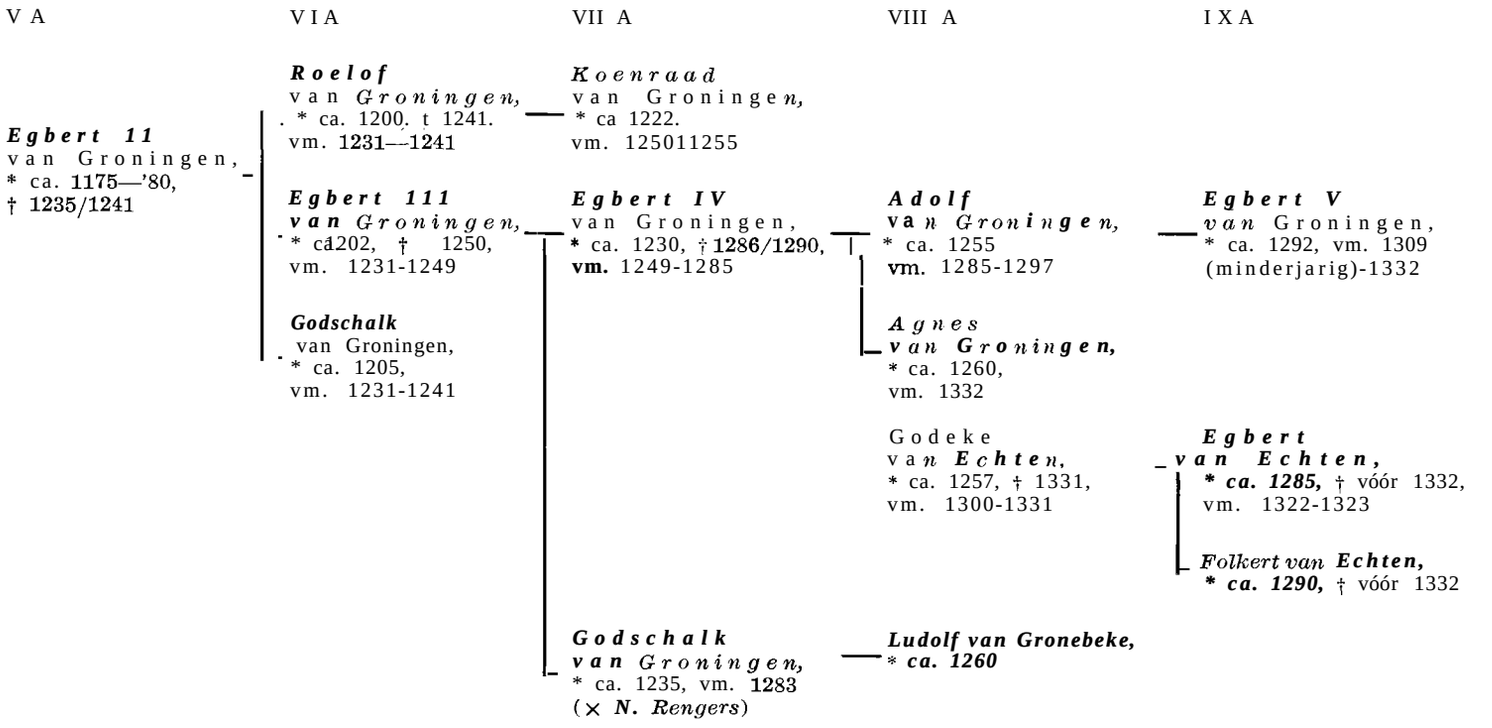

§ 4. Zijstaak in vrouwelijke lijn: Van **Echten/Van** den Hove.

VIII AB. ***Godekinus van Echten,*** die getrouwd was met ***Agnes van Groningen,*** zal, omdat ***Agnes*** rond 1260 is geboren en omdat hijzelf in 1300 prefect was, circa 1255-1260 het levenslicht hebben gezien [64]. Aangezien zijn vrouw in februari 1332 zelfstandig optrad en alleen, moet hij voordien zijn overleden.

IX BA. *Egbert* en *Volker* ***van Echten*** waren in 1332, blijkens het vermelde charter van februari 1332, reeds gestorven. Zij waren op het moment van hun overlijden volwassen, want er is daarbij sprake van hun (naamloze) kinderen (die toen nog onmondig waren, want

61. OBGD 1 nr. 273.
62. OBGD 1 nr. 209.
63. OBGD 1 nr. 228.
64. Het in OBGD 1 nr. 327 vermelde geschil tussen ***Hendrik*** en ***Johan van*** *Borculo* enerzijds en „*Volker ende* ***God e kin,*** broders ***Van Echten"*** anderzijds heeft betrekking op een andere *Godekin,* zoals in dit blad 0. D. J. Roemeling waarschijnlijk maakte bij een bespreking en ordening van allerlei ***Van Echten's*** (N.L. 1973, k. 269-278, 1977, k. 246-252).

anders zouden zij zelfstandig zijn opgetreden). *Egbert* en *Volker* zullen, gezien de geboorteperiode van hun ouders en de minderjarigheid van hun kinderen in 1332, respectievelijk circa 1285 en 1290 zijn geboren.

We kunnen als vaststaand aannemen, dat het in ons kader van belang zijnde geslacht afstamt van *Egbert* ***van Echten,*** aangezien deze immers in 1322 en 1323 als prefect van Groningen voorkwam [65].

Zoon van een van beiden:

Godevart, volgt X BA.

X BA. ***Godevarf van Echten*** komt 21 november 1347 voor [66]. Hij zegelde toen een overeenkomst tussen (zijn neven) *Roelf* en diens broer *Volker* ***van Echten,*** waarbij *Roelf*, „*Volkers* ende ***Godevardes*** broeder ***Van Echten*** (een andere ***Godevarf !)*** afstand deed van zijn vaderlijk erfdeel ten voordele van *Volker*. *Roelf*'s zegel toont het wapen der ***Van*** *Echten*'s: drie adelaars, 2 en 1. De onderhavige ***Godevart*** wordt in het stuk „*Godevart* ***v a n G r o n in gen"*** genoemd en hij zegelde met het gedwarsbalkte schild der ***Van Groningens*** !

De stamreeks was derhalve aldus: Godeke ***van Echten,*** geboren ca. ***1257; Agnes van*** Groningen; ***Egbert van*** *Groningen,* geboren ca. ***1285; Godevart van*** *Echten/van* **Groningen,** geboren ca. **1315 (1332** minderjarig).

Zoon:

Godevart van ***den*** *Hove,* volgt XI BA.

XI BA. ***Godevart*** (*II*) ***van den Hove*** is geboren rond 1335. Dat hij, ondanks een afwijkende achternaam, hier thuishoort, zien we uit een charter van 8 juli 1371, waarbij ***Johan*** heer ***van Coevorden,*** *Herman* ***van Coevorden*** (= *Herman* ***van Selwerd,*** die nog aan de orde komt in de volgende paragraaf) en „*Godevart van* ***den*** *Oldenhave,* anders geheiten ***V a n Ha r e n"*** verklaren van het Domkapittel te Utrecht te hebben gepacht „alle hoere weerlicke gherichte ende heerlicheyt, hoge en de leghe, te Groeninghen ende te Zelwaert mit Wolde ende Gho ende alle hoere toebehoeren": van de zegels is het derde dat van ***Godevarf:*** een driehoekig schild met dwarsbalk en met randschrift „*Goeder van* ***den*** *Hove*" [67]. Dat hij uit déze ***Van*** Echten-staak stamde, blijkt dus uit verschillende feiten: 1) zijn voornaam, 2) zijn zegel en 3) het bezit van de Groningse prefectuur. De achternaam ***Van den Hove*** zal wel duiden op bezit in deze jongere tak, maar welk bezit hiermee wordt bedoeld, is niet duidelijk (het oude ***Van Groningen-slot*** bij Haren misschien, gezien de gesignaleerde toevoeging „anders gheheiten ***Van Haren";*** in elk geval komt het stamslot de Oldenhave der heren van Ruinen niet in aanmerking).

We komen ***Godevart van den*** *Hove* vervolgens tegen in 1372, als hij aan de abdij te Dikninge een deel van twee goederen in Hooghalen onder Beilen verkoopt [68]. De laatste vermelding van hem is van 30 november 1391, toen hij zegelde als rechter (= prefect) te Groningen, het schildveld beladen met een dwarsbalk [69]. Kort nadien moet hij zijn overleden, want 20 september 1392 is hij in de pacht van „dat derdendeel van alle onsen weerliken gherichte ende heerlicheyt hoghe ende leghe to Groningen ende to Zelewart met Wolde ende met Gho" opgevolgd door zijns zoons ***Godevart*** en ***Johan van den Hove*** en hun moeder *Zwanelde* [70]. We moeten daar nog een charter van 27 oktober 1392 bij betrekken, waarin „*Swanelt* ***van den Hove,*** de ***Goderdes*** wiif was ***Van den*** *Hove*", verklaarde, mede namens haar on m o n - d i g e zoons, het voorgaande te hebben gepacht [71]. Hieruit volgt, dat de beide zoons respectievelijk circa 1375 en 1377 zijn geboren. Deze zoons worden 25 januari 1393 nog gezamenlijk genoemd [72] en ***Godeuart*** zal spoedig daarna zijn overleden, want ***Johan van den Hove*** heeft als enige pachtbezitter 20 januari 1405 aan de Utrechtse bisschop ***Frederik van Blankenheim*** zijn derde deel van de jurisdictie overgedragen (zijn zegel daarbij: het gedwarsbalkte schild, met randschrift „. . . . . H O V E . . .") [73]. Met deze kinderloze zoons stierf de staak uit.

Overigens bleek intussen wel, dat de betekenis van het prefectenambt langzamerhand zeer was gedevalueerd. In de nu besproken staak constateren we b.v., dat een familie met oorspronkelijk andere achternaam zich niet meer ***„Van Groningen"*** ging noemen, zoals dat voordien enkele keren gebeurde. Dit zal samenhangen met het feit, dat de prefectuur inhoudelijk achteruitging door het langdurige streven van de stad Groningen, de prefecturale prerogatieven aan zich te trekken. De stad wist dan ook 15 december 1392 en 25 januari 1393 grote delen ervan over te nemen van de deken van het Domkapittel te Utrecht [74].

In een genealogische tabel 111 volgt nu een weergave van deze zijstaak (en ook déze keer worden de prefecten gespatieerd vermeld) :

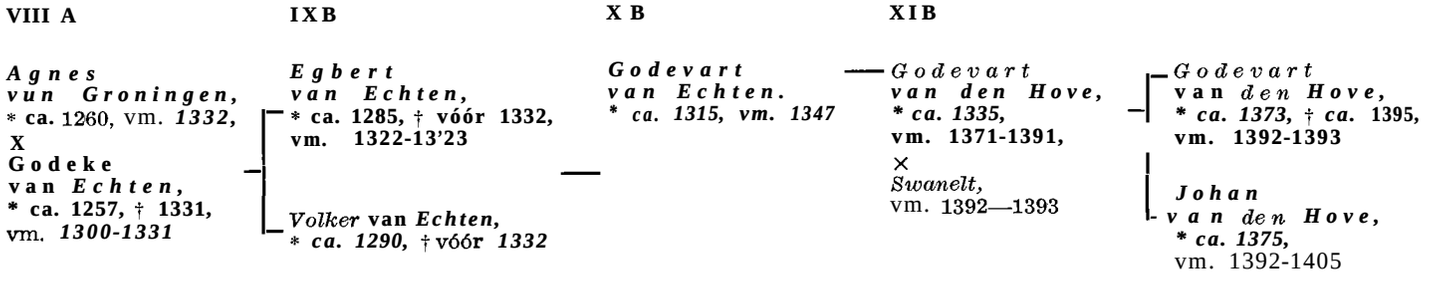

65. **OBGD 1** nrs. ***273, 277.***
66. **OBGD 1 nr. 404.**
67. **OBGD 1** nr. ***590.***
68. Archief Diknmge, inv.nr. 52, regestnr. 89.
69. OBGD 11 nr. 822.
70. **OBGD** II nr. ***837.***
71. **OBGD** 11 nr. ***842.***
72. **OBGD** 11 **nr. 850.**
73. **OBGD** 11 nr ***1202.***
74. **OBGD** 11 nrs. ***846, 850.***

§ 5. Voortzetting van de rechtstreekse stamreeks en zijstaak Van Coevorden,

VIII AC (vervolg) . *Ludolf van Gconebeke* komt 19 januari, 19 februari en 2 september 1309 voor als prefect van Groningen [75]. In het charter van 19 februari 1309 betrof het een uitspraak van bisschop Guy *van Avesnes* in de strijd tussen „haren *Ludolf* en zine partie" en de „Westerpartie". Dit is de eerste keer na de verhalen in de kronieken Quedam narracio en van Emo en Menko, dat we weer van onrust in de stad horen. De „Westerpartie" zal wel de partij zijn geweest, die de zelfstandigheid van de stad nastreefde tegenover de bisschop en zijn prefecten en zij bestond uit telgen van aanzienlijke burgergeslachten (*Paping, Maurissing, Sicking, Folkarding*). De bisschop kwam 7 november 1310 en 17 februari 1311 nog eens met nadere uitspraken op de kwestie terug (op de laatste datum blijkt een alias van *Ludolf,* nl. *Ludolf: van Selwerd)* [76]. Uiteraard waren deze bisschoppelijke regelingen de afsluiting van een conflict, dat wel enige jaren geduurd zal hebben. Het is dus aannemelijk, dat *Ludolf* ook vóór zijn vermelding in 1309 al prefect was en het is goed denkbaar, dat het overlijden rond 1300 van *Adolf: van Groningen* uit de hoofdtak (VIII AA), waarna *Ludolf* momber van diens zoon *Egbert V* werd, een aanleiding voor de onafhankelijkheidspartij was tot het aanbinden van de strijd met *Ludolf.*

Ludolf van Gronebeke trad weer naar voren op 28 april 1313 („har *Ludolphes van Gronebeke")* en 8 september 1319 („*Ludolphus* dominus *de Gronebeke,* prefectus in Groninge") [77]. In 1323 keurden de bewoners van Eelde en een aantal dorpen van het Gorecht een overeenkomst goed tussen het klooster Essen en het Winsumer zijlvest [78]; dit gebeurde ten overstaan van de prefecten van Groningen, *Egbert V van Groningen, Egbert van Echten* en *Ludolf* („Haec fidejussio facta coram domicellis et judicibus de Groningen *Egberto* et *Egberto* et coram domino *Liudolpho* milite at aliis pluribus fide dignis, quorum sigilla in testimonium et premissorum presentibus sunt appensa"). In de laatste persoon zullen we *Ludolf van Gronebeeke* moeten herkennen (immers: dominus en miles).

Kinderen:

1. *Berfold van Gronebeke,* volgt IX CA.
2. *Ludolf (II) van Gronebeke,* volgt IX CB.

IX CA. *Berfold van Gronebeke* volgde op in de prefectuur: 26 mei 1328 bezegelde hij als „judex in Groninge" een bekrachtiging door bisschop *Johan (van Diest)* van een uitspraak inzake geschillen tussen de bisschop en ingezetenen van Drenthe, en wel met het gedwarsbalkte schild, vergezeld van drie rozen, 2 en 1 [79]. In 1332 wordt

75. OBGD 1 nrs. 443, 534.
75a. OBGD 1 nrs. 228, 229; 11 nr. 1228; S. Muller Fz., Registers en rekeningen van het bisdom Utrecht, 1 blz. 428.
76. OBGD 1 nrs. 233, 235.
77. OBGD 1 nrs. 241, 264.
78. OBGD 1 nr. 277.
79. OBGD 1 nr. 315 (het zegel ontbreekt nu, maar wordt nog beschreven door R. K. Driessen, Monumenta Groningana, Groningen, 1822, 1 blz. 110, noot 1).

Berfold 21 januari en 10 februari vermeld als prefect, beide keren met het bekende zegel: een driehoekig wapenschild, beladen met een dwarsbalk en drie rozen, 2 en 1, met randschrift „S. BER . .. ONEBEKE PREFECTI IN GRONI ..." [80]. Daarna kwam hij niet meer voor: hij was kinderloos.

IX CB. *Ludolf (II) van Gronebeke,* die rond 1290 zal zijn geboren, wordt voor het eerst genoemd in een register van inkomsten van het Domkapittel te Utrecht uit circa 1335: „Primo *Ludolphus* prefectus in Groninghen 1111 libras Gron. in Haren uppen Denghe (moet misschien gelezen worden als „uppen den Gho"), Crepeswolde et de ceteris bonis jurisdictionis civitatis Groningensis" [81].

> Hier is niet sprake van *Ludolf 1,* want le *Ludolf I* is circa 1260 geboren en zou in 1335 te oud zijn geweest (en in 1335 is onmiskenbaar sprake van een „prefecturale" *Ludolf)* ; 2e er zijn nog latere vermeldingen van *Ludolf 11* en dat maakt een identificatie met *Ludolf I* totaal onmogelijk.

Vervolgens ontmoeten we *Ludolf II* weer in 1338, toen zijn kasteel Selwerd werd veroverd door de Friezen (= Ommelanders) [82], en 15 november 1344, toen de bestuurders van Drenthe en van de stad Groningen verschillende van oudsher bestaande bisschoppelijke rechten erkenden [83]. Bij de laatste gelegenheid zegelde *Ludolf II* en wel met alleen een gedwarsbalkt schild, dus zónder de drie rozen (deze hernieuwde traditie bleef in een deel van deze staak bestaan): het randschrift luidde: „S. LUDULFI PFCI I GRONINGHE". Daarna zwijgen de bronnen over hem en trad al spoedig een ander als prefect op: we moeten dus aannemen, dat hij kort nadien is overleden.

Kinderen:

1. *Hendrik van Selwerd,* volgt X CA.
2. *Adolf van Selwerd,* volgt X CB.

X CA. Van *Hendrik van Selwerd* is de enige oorkondelijke vermelding van 4 april 1352, toen „*Henricus de Selwert,* armiger (knape) " verklaarde te zullen nakomen het verdrag over de jurisdictie in de stad Groningen tussen hem en het Domkapittel [84]. Bij dit stuk (een afschrift) is een tekening van zijn zegel bewaard gebleven, dat behalve het bekende gedwarsbalkte schild ook een randschrift had: „S. HENRICI DE GRONENGHE P ...E"; hoewel verminkt, is hier zijn waardigheid vermeld (ik veronderstel, dat tweemaal voor een E een 1 moet worden gelezen: „Groninghe" en „p(refect) *i").* Mogelijk was deze verklaring onderdeel van moeilijkheden, waarbij ook het slot te Selwerd werd verwoest, want 2 juni 1357 beloofde *Reinold* heer van Coevorden aan Groningen en Hunsingo (die dus partij waren in het conflict), dat hij het afgebroken huis te Selwerd niet weer zal verstrekken [85]: hieruit blijkt, dat *Hendrik van Selwerd* op dat tijdstip al dood was — misschien te Groningen

80. OBGD 1 nrs. 329, 330, 332.
81. OBGD 1 nr. 340.
82. S. Gratama, zie noot 1, blz. 220.
83. OBGD 1 nr. 382.
84. OBGD 1 nr. 420.
85. OBGD 1 nr. 453.

onthoofd [86] —, want anders zou hij de ene verdragsluitende partij zijn geweest, en dat juist *Reinold van Coevorden* hier optrad, zal het gevolg zijn van huwelijksafspraken tussen *Reinold's* zoon *Herman van Coevorden* en *Hendrik's* dochter *Ida van Selwerd.*

Dochter:

Ida, volgt XI CA.

X CB. ***Adolf van Selwerd*** wordt 4 juli 1347 voor het eerst vermeld bij een belening in de stad Groningen (waar hij dus een huis had) [87]. Van 21 december 1355 en 21 februari 1365 zijn zegels van hem bekend, in beide gevallen een driehoekig schild met een dwarsbalk en drie rozen, 2 en 1, met als randschrift in 1335 „. . . DE . . RONEBEK." en in 1365 „S. ADOLPHI DE GRONEBEKE [88] (al wordt hij in de tekst der stukken steeds ***Van Selwerd*** genoemd, hijzelf noemde zich blijkens de zegels ***Van Gronebeke; we*** corrigeerden bij het tweede randschrift de vorm „Groneberg" uit het afschrift tot „Groneb e k e").

> De rozen in het wapen maken hem bewijsbaar tot een kleinzoon van *Ludolf wan* Gronebeke (VIII AC). De zegeling in ***1355*** geschiedde „um *Rolves* bede des Predekere, mines neven". Maar de vraag, wie deze neef *Roelof* geweest kan zijn, is moeilijk te beantwoorden (het begrip „neef" kan ook een zeer verwijderde verwantschapsrelatie aanduiden). Geen enkele vingerwijzing vinden we in het feit, dat genoemd charter en noa een ander van dezelfde datum [89] door ***Roelof*** bezegeld is en wel met in een schildveld drie adelaars (en met als randschriften respectievelijk „... ODOLFI PRE. . EKER . . , ." en „.... .OLFI PR . DEKER D'ELEDEN"). Dit zou kunnen ***wijzen*** in de richting ***van*** b.v. ***Van. Ansen, Van. Coevorden*** of ***Van Echten.***

Adolf's vrouw is bekend, want in het charter van 1365 verkochten „*Aelf van Zelewert* unde *Alheyt* mijn echte wijf" het Eltingegoed te Noordsleen.

Overigens was ***Adolf: van Selwerd*** nooit prefect van Groningen, want niet alleen komt hij nooit als zodanig in charters voor (het betreft daar steeds alleen zijn naamaanduiding), maar ook zijn zegel vermeldt geen prefecturale waardigheid. Bij alle andere prefecten was dat laatste wel het geval. Daarom was ***Adolf*** zeker jonger dan zijn broer ***Hendrik*** en zo zal hij rond 1317 zijn geboren.

Bij de huwelijkse voorwaarden tussen *Ida van Selwerd,* dochter van ***Hendrik,*** en *Herman van Coevorden* was 14 februari 1360 o.a. ***Adolf van Selwerd,*** knape, aanwezig; hij noemt ***Ida*** daar „*Ide* onse nichte" [90].

XI CA. Tussen ***Ida van Selwerd*** en *Herman van Coevorden* werden 14 februari 1360 de huwelijkse voorwaarden vastgesteld [90]. We kunnen daardoor enige conclusies trekken, die van belang zijn voor de stamreeks: *Ida van Selwerd* moet circa 1340 zijn geboren en de geboortetijd van haar vader ***Hendrik van Selwerd (X*** CA) zal dan rond 1315 liggen. Verder is een passage uit het huwelijkscontract van belang: *Herman van Coevorden* zal *Ida*

86. S. Gratama, zie noot 1, blz. 233.
87. OBGD 1 nr. 397.
88. OBGD 1 nrs. 442, 534.
89. OBGD 1 nr. 443.
90. Kronyk van Johan Rengers van ten Post, uitgave H. 0. Feith, Groningen, 1852, blz. 99-100 (ook vermeld in OBGD 1 nr. 475).

tot zijn vrouw nemen „*mit* den huse unde mit den heerschafft van Selwert unde mit den gerichte van Groningen, also als *Ludolff* unde ***Hinrick van Selwerf*** darin storven unde eere was". We concluderen daaruit tot een opgaande stamreeks van ***Ida van Selwerd*** via ***Hendrik van Selwerd*** (die dus vóór 1360 stierf) tot ***Ludolf II van Gronebeke*** (IX **CB) ,** zodat we hier een 'aantal vaststaande filiaties hebben.

> Bovendien kan nu met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid het geboortejaar van ***Ludolf*** *11 van Gronebeke/van Selwerd* worden gesteld op circa 1290, waarmee hij een broer móet ziin van de al besproken ***Bertold*** *van Gronebeke* (IX CA)" en een zoon van ***Ludolf I vaw Gronebekelvan Selwerd*** (VIII AC). Dat betekent inderdaad, dat ***Bertold*** geen in leven gebleven nageslacht heeft gehad.

Met *Ida* ***van Selwerd is*** deze staak in mannelijke lijn uitgestorven en via haar overgegaan in een staak ***Van Coevorden.*** Haar man *Herman van Coevorden* komt na de huwelijkssluiting voor het eerst weer voor in 1371: 8 juli 1371 verklaarden ***Johan*** heer ***van Coevorden,*** zijn broer *Herman van Coevorden* „voer mi ende *Henric* minen soen, die noch onmundich is" en ***Godevart van den Hove*** (XI BA) voor hun leven van het Utrechtse Domkapittel te hebben gepacht de heerlijkheid van Groningen en Selwerd met Wolde en Gho [90a]. *Herman* zegelde daarbij met het Coevordense zegel (zegel nr 2): een driehoekig schild met drie rechtsziende adelaars, 2 en 1, waartussen een vijfpuntige ster; randschrift: SIGILL..... DE CO . VORD . .". Terloops blijkt hier dus, dat *Herman* een zoon ***Hendrik*** had (die dan rond 1361 geboren zal zijn) en dat hij de prefectuur niet had (hij bleef zijn eigen wapen voeren). Dat *Herman* zijn Coevordens wapen behield, constateren we ook nog eens bij een charter van 28 mei 1380 van *Engelbert van Zalne,* waarbij „*Herman van Covorde,* joncher van Selewert" zegelde: een driehoekig schild met drie adelaars in vlucht, 2 en 1 [91]. De laatste vermelding van *Herman van Coevorden* (als „*Hermannus de Zeelwerde")* is van 11 november 1386, toen hij door *Herman Reyger* werd aangesproken voor 600 oude schilden [92]. Kort daarop moet hij zijn overleden — in het eerste halfjaar van 1388 —, omdat 19 september 1388 „mijn joncfrou ***van Coevorden"*** (dus *Ida van Selwerd,* die, omdat tij zonder echtgenoot optrad, weduwe moet zijn geweest) werd vrijgesproken van de tegen haar gerichte eis van dezelfde *Herman Reyger.*

Daarna wordt *Ida* nog verschillende malen oorkondelijk vermeld, waarvan twee keer samen met haar zoon ***Hendrik: 30*** november 1391 en 28 augustus 1395 [93]. Op de laatste datum hadden „jonfer *Yde* ***van Zeelweerde*** ende *Henric* ***van Zeelweerde,*** horen soen", een proces met *Evert* ***van Langen*** en diens zoon *Godert,* dat 25 september 1395 werd voortgezet [94], maar 31 oktober 1397 is het haar zoon ***Hendrik van Selwerd,*** die in de rechtszaak tegen *Evert* en ***Godert van Langen*** betrokken

90a. OBGD 1 nrs. 590, 591.
91. OBGD 11 nr. 679.
92. Judiciaal van Floris van Wevelinchoven, folio 127vo. (OBGD 11 nr. 767).
93. OBGD 11 nrs. 822, 905.
94. OBGD 11 nr. 906.
95. OBGD 11 nrs. 973, 1160.

was [95]. We concluderen daarom, dat *Ida* in 1396/97 stierf.

Zoon:

XII CA. *Hendrik van Selwerd,* geboren rond 1361, komt na zijn al geciteerde vermeldingen nog voor tot 1405. Van hem is het volledige bisschoppelijke leenbezit bekend, dat, behalve het gericht van Selwerd, geheel in noordoostelijk Overijssel en het #aangrenzende gebied van Bentheim lag en van de *Van Coevorden's* afkomstig was. *Hendrik* werd hiermee 17 september 1388 beleend (en in 1398 herbeleend) [96].

> „Item *H(enric)* hout dat goet, *als* hierna bescreven staet: Gerdinch, Tyatinc, Albertinch, Elbertinch, die gheleghen siin in der buerscap tot Gheesteren in den kerspel van Oetmersem. Item Clawesinc, Nyehof, Wernync, Thusinc, Grevinc, die gheleghen siin in der buerscap to Wilsem in den kerspel van Ulsen. Item den tienden grof ende smal over die buerscap to Itterbeke, ende Gripinc to Brekenchen in den kerspel van den Haerdenberghe. Item Wolbertinch to Manher in den kerspel van Oetmersem. Item den Jacopinchof in der buerscap to Aghelen in den kerspel van Oetmersem. Item Laershof, gheleghen in den kerspel van Aldenzeel in der buerscap to Lindele. Item dat daghelix gherechte van Zeelwert" (de prefectuur, verschrompeld tot dagelijks gerecht, verschijnt als laatste in de reeks !).

De opsomming staat in het oudste bisschoppelijke leenregister van circa 1382, maar vóór de daar vermelde leenhoudersnaam *Henric* stond er eerst een andere naam, waarschijnlijk *Herman*.

> De lezer herinnere zich, dat *Herman* in 1382 nog leefde, zodat *Hendrik* toen de leenman niet kón zijn. Na de goederenlijst staat met latere hand genoteerd: „Ende dit ontfeng *Henric* vorscreven in den jaer van 88 des XVII dages in septembri, ende nam daer mijns Heren brief op". Deze notitie zal betrekking hebben op het feit, dat *Hendrik*'s vader in 1388 overleed en de inschrijving van circa 1382 heeft wel hetzelfde leenbezit weergegeven, maar dan van die vader.

Er zijn van *Hendrik van Selwerd* twee zegels bewaard gebleven en wel het oudste aan het al bij zijn moeder vermelde charter van 30 maart 1391, toen *Hendrik Polman* en zijn zoons een aantal pachten te Kropswolde verkochten: als zegel nr. 7 is er een schild beladen met een dwarsbalk, randschrift onleesbaar. De verwerving van de Groningse prefectuur was dus weer aanleiding tot verwisseling van het oorspronkelijke familiewapen, hier *Van Coevorden,* met dat van de prefectenfamilie. Consequent was *Hendrik* daar overigens niet mee, want het tweede van hem bekende zegel hangt aan een akte van afstand, waarbij *Reinold IV van Coevorden 4* april 1402 zijn rechten op Coevorden en Drente aan de bisschop overdroeg [97]: een gedeeld schild, rechts met dwarsbalk, links met adelaar: randschrift: „S. HENRICI DE COVORDE".

Hendrik was betrokken bij verschillende conflicten. Toen b.v. de bisschop met *Reinold IV van Coevorden* in een conflict raakte, dat in 1395 resulteerde in de overgave van Coevorden aan de bisschop, was *Hendrik* onder de tegenstanders van de bisschop [98] (wellicht op grond van de voor hem onvoordelige vredessluiting tussen de bisschop en de stad Groningen, die nog ter sprake komt). En 1 april 1392 moest de pauselijke notarius *Johannes van Nana* bepalen bij een geschil tussen *Hendrik van Selwerd* en diens moeder *Ida* met het Utrechtse Domkapittel, dat de partijen elkaar geen schade moeten toebrengen [99]. In hetzelfde jaar 1492 had hij een geschil met *Herman Reyger* [100] en vanaf 1395 wordt hij vermeld in een conflict (in 1395 nog samen met zijn moeder *Zda)* met *Evert van Langen* en diens zoon *Godert,* door wie *Hendrik* werd aangesproken voor 600 oude Franse schilden (en uiteindelijk won hij bij de uitspraak van 22 oktober 1403 dit proces) [101]. En 14 november 1404 had hij een vordering van 600 gulden op *Reinold IV van Coevorden* [102]. In 1406 was hij in proces gewikkeld met *Belia (Sibille) van Coevorden* (geboren *Van Buren),* welk proces hij verloor [103], en 24 juni 1411 tenslotte werd hij door *Roelofvan Zande* aangesproken voor 100 oude schilden [104].

Hendrik van Selwerd had in de aanvang van de 15de eeuw een moeilijke tijd, want 28 september 1405 verzoenden de stad Groningen, Hunsingo, Fivelgo, Oldambt en Reiderland zich met bisschop *Frederik van Blankenheim* (al vanaf oktober 1400 was er oorlog tussen de bisschop en de stad). Daarbij droeg de stad aan de bisschop het gerecht te Groningen op Gho en Wolt en de heerlijkheid Selwerd over [105], terwijl Groningen er per 1 oktober d.a.v. van de bisschop het pachtbezit kreeg met het recht van schout-benoeming [106]. Dit wijst op woelingen en strijd, waarbij Groningen zich kennelijk van genoemde rechten en gebieden had meester gemaakt. Voor *Hendrik* zal het al in 1403 zijn misgegaan, want 10 september van dat jaar verzoenden *Geert* en *Roelof Clencke* zich met de stad Groningen in de twist tussen die stad en *„Hendrik van Zelewart"* [107]. De laatste vermelding van hem in deze affaire is van 22 februari 1411, toen *Hendrik,* die door de landsheer buiten diens regeling in 1405 met de stad Groningen gehouden was, zijn aanspraken op het gericht en de heerlijkheid Selwerd c.a. overdroeg aan de bisschop en 29 maart d.a.v. (als troostprijs) van die bisschop het kasteleinschap van de Slinge c.a. en de accijns binnen Gramsbergen en buiten Hardenberg ontving [108]. Nadien komt *Hendrik van Selwerd* oorkondelijk niet meer voor.

Zoon:

XIII CA. *Herman van Selwerd,* die circa 1383 moet zijn

96. S.Muller Fz., De registers en rekeningen van het bisdom Utrecht, 11, blz. 719; Leenregister van Frederik van Blankenheim, folio 2 (ontbreekt in TRO, zie noot 103).
97. Diversorium van Frederik van Blankenheim, folio 37 (OBGD 11 nr. 1103).
98. OBGD 11 nr. 903.
99. OBGD 11 nr. 830.
100. S. Muller Fz., Regesten van het archief der bisschoppen van Utrecht, nrs. 840, 845.
101. S. Muller Fz., Regesten a.v., nrs. 1850, 1851, 1852.
102. Judiciaal van Frederik van Blankenheim, folio 123 (OBGD 11 nr. 1195).
103. Tijdrekenkundig register op het oud provinciaal archief van Overijssel (TRO), B, blz. 130, 141.
104. TRO, B, blz. 191.
105. S. Muller Fz., Regesten a.v., nrs. 1756, 1757.
106. S. Muller Fz., Regesten a.v., nrs. 1757, 1759, 1760.
107. OBGD 11 nr. 1159.
108. S. Muller Fz., Regesten a.v., nr. 3321.

geboren, wordt niet oorkondelijk vermeld. We kennen zijn bestaan slechts door een ongedateerde inschrijving in het bisschopppelijk leenregister, waar diens zoon ***Hendrik*** beleend wordt met de goederen van zijn vader ***H e r m a n*** na diens dood [109]. Dit blijken, minus voortaan de prefectuur, dezelfde goederen te zijn als waarmee ***Herman's*** vader in 1388 en 1398 werd beleend. Nu werd de toenmalige bisschop, ***Rudolf van Diepholt,*** in november 1423 tot bisschop verkozen, maar door de candidatuur van verscheidene anderen kon zijn officiële wijding pas in 1433 volgen. Om de belening te dateren, die op folio 7 (dus in het begin) van het register is ingeschreven, kunnen we dus kiezen tussen de jaren 1424 of 1433. We zullen ongetwijfeld aan 1424 moeten denken, want — zo zullen we nog constateren — in 1430 komt na zijn dood zijn zoon ***Hendrik*** voor (bovendien beginnen 's bisschops andere registers in 1423). Dit betekent dat *Herman* ***van Selwerd*** in 1423 stierf.

Zoon:

XIV CA. ***Hendrik van Selwerd*** zal niet later dan circa 1403 geboren zijn, want in de gesignaleerde belening van 1424 trad voor hem geen momber op. Zijn eerste vermelding na de leenopvolging van zijn vader is van Pinksteren 1430 in een orde1 van de drost en de etten van Drente tussen *„Hynrick* ***van*** *Zelwart"* (blijkens de tekst buiten Drente woonachtig: uiteraard: hij woonde in noordelijk Twente) en *Herman* ***ter*** *Hansouwe* [110]. Na een vermelding in 1435, waarbij hij en de heer van Gramsbergen als voornaamste inwoners van het kerspel Hardenberg voorkwamen [111], was hij 22 juni 1440 getuige van ***Hendrik van Gramsbergen*** [112]. Ook blijkt hij, evenals zijn grootvader, het kasteleinschap van de Slinge of Slingenberg gehad te hebben (en we zullen dit dus ook wel voor zijn vader mogen concluderen), doch 1 augustus 1441 vergunde de bisschop hem, zich te laten vervangen door een waarnemend kastelein zolang hij, ***Hendrik,*** leefde [113]; deze bepaling werd evenwel kennelijk opgeheven, want 8 september 1446 ging het kasteleinschap over op ***Gerrit van Tuyll*** [114], terwijl ***Hendrik*** bewijsbaar nog leefde.

Hendrik van Selwerd was getrouwd met ***Machteld van den Buggenberge*** (dochter van *Herman* ***en*** *Gysele Rutgers* ***van*** *Junne);* hun dochter ***Johanna van Selwerd is*** na haar moeder's dood beleend met de Grote en Kleine Buggenberch ***(Machteld*** was dus erfdochter en haar broer ***Rutger*** moet jong zijn overleden); 17 mei 1454 werd zij daarmee herbeleend en tevens ontving zij toen de goederen, haar aanbestorven van wijlen haar

109. Leenregister van Rudolf van Diepholz, folio '7 (ontbreekt in TRO).
110. S. Gratama, Eenige ordelen van den drost en etten van het landschap Drenthe, Groningen, 1890, blz. 45, nr. 379.
111. Mededeling van A. N. baron de Vos van Steenwijk te Doorwerth.
112. Jungius, Historiae antiquissimae comitatus Benthemiensis libri tres, blz. 129.
113. Officiatorium van Rudolf van Diepholz, folio 102v°. (TRO, F, blz. 284).
114. S. Muller Fz., Regesten a.v., nr. 3321.

vader (de bekende goederen in noordelijk Twente en in Bentheim) [115]. ***Hendrik*** stierf derhalve in 1453.

Dochter:

Johanna van Selwerd, geboren rond 1435, huwde in 1456 met ***Albert van Steenwijk.*** Dit huwelijksjaar is niet bekend door huwelijkse voorwaarden, doch door het feit, dat bij de belening met haar goederen in 1454 een ***Johan van*** *Laer* als hulder optrad (hetgeen er op wijst, dat zij toen ongehuwd was), terwijl zij 22 oktober 1456 werd herbeleend met dezelfde goederen, doch nu onder hulderschap van haar man, aan wie zij de lijftocht schonk [116]. Uit dit huwelijk zijn vijf kinderen geboren: ***Johan, Hendrik, Arend, Mechtelt*** en ***Femme*** [117].

Via haar leenbezit valt nog op te maken, dat zij in 1492 hertrouwde (duidelijk beneden haar stand) met ***Johan Santinge.*** Aan hem schonk zij 12 november 1492 namelijk de lijftocht van Groot Buggenberg [118], nadat haar zoon uit het eerste huwelijk ***Johan van Steenwijk*** haar per 3 september 1492 al was opgevolgd in het leenbezit van Meinoldinck onder Hardenberg en een groot aantal tienden in Itterbeke onder Ülsen in Bentheim, waarbij eveneens ***Johan*** *Santinge* haar momber was [119]. Zij werd 12 juli 1497 met al haar lenen herbeleend [120]. In 1518 werd het leenbezit gesplitst: 18 januari werd zij herbeleend met de bisschoppelijke lenen [121] (onder hulderschap van haar zoon ***Arend van Steenwijk;*** haar tweede man was toen dus dood), terwijl 23 april 1518 voor zoon ***Arend*** afgesplitst werden de erven Nijehoff, Clausing en Gerning in Wilsum onder ülsen [122]. Uit de familiale allodia beleenden haar zoon ***Johan,*** zijzelf en haar tweede echtgenoot 24 augustus 1514 het convent van Sipculo met een aantal tienden onder Hardenberg [123].

In 1524 stierf ***Johanna van Selwerd (30*** januari 1525 werd haar zoon ***Johan*** na haar dood met haar bezit beleend [124]; zij werd dus heel oud) en met haar stierf het geslacht ***Van Selwerd*** uit.

In de voorgaande uiteenrafeling van de genealogische geschiedenis van de Groningse prefecten treden wel eens verschillen op met vroegere (deel)publicaties op dit gebied. Wil men ook van vroegere pogingen kennisnemen, dan raadplege men de studies die in de Inleiding zijn genoemd. Daarvan is het werk van Dr. A. T. Schuitema Meijer en W. K. van der Veen het meest waardevol en nauwkeurig

115. S. Muller Fz., Regesten a.v., nr. 3650; zie ook TRO, B, blz. 251.
116. Leenregister van David van Bourgondië, folio 5v°. (TRO., D, blz. 13, 427).
117. N.L. 1959 (aug. - sept.) onder IV B.
118. Leenregister van David van Bourgondië, folio 5v°. (TRO D, blz.580).
119. Leenregister van David van Bourgondië, folio 189v°. (TRO, D, blz. 578).
120. Leenregister van Frederik van Baden, folio 24v°. (TRO, E, blz. 44-45).
121. Leenregister van Philips van Bourgondië, folio 44v°. (TRO, E, blz. 355).
122. Leenregister van Philips van Bourgoadië, folio 18 (TRO, E, blz. 357-358).
123. TRO, E, blz. 302.
124. Leenregister van Hendrik van Beieren, folio 12v°. (TRO, E, blz. 522).

(hoewel het niet volledig is en hoewel ook daar ontsporingen voorkomen, zoals b.v. met betrekking tot ***Agnes van Groningen***, VIII AB, die tot dusver en ook daar een op erfrechtelijke gronden onmogelijke plaatsing kreeg toebedeeld). Ook deze onze eigen poging zal aanleiding kunnen geven tot andere opvattingen, maar ook dan heeft deze studie beantwoord aan zijn doel, het scheppen van klaarheid en voor zover mogelijk waarheid.

Nu aan het eind van het genealogische deel van ons verhaal gekomen, volgt een laatste tabellarisch overzicht IV (en weer zijn de prefecten gespatieerd weergegeven) :

IX C	X C	XI C	x11 c
— ***Ludoif 11*** van Gronebeke / van Selwerd, * ca. 1290, vm. ca. 1335-1344	*Hendrik* ***van Selwerd,*** * ca. ***1315,*** † vóór ***1357,*** vm. ***1352***	— ***Ida van*** *Selwerd,* **** ca. 1340,*** † ca. 1396/97, ***vm.*** 1360-1395, ***x*** (1360) *Herman van Coevorden,* * 1388. vm. 1360-1386	- ***Hendrik*** — van *Coevorden/* van Selwerd, **** ca. 1361,*** vm. 1371—1411
	Adolf van Gronebeke/ van Selwerd, * ca. 1317, vm. 134'7-1365, X ***Aleid,*** vm. 1365		

x111 c	XIV c	x v c
— *Herman* van **Selwerd,** * *ca.* 1383, † 1423	- ***Hendrik*** van *Selwerd,* * ca. 1403, † 1453 vm. 1424—1441, X ***Machtelt van den*** Buggenberge	- ***Johanna*** *van Selwerd,* * ca. 1435, † 1524, vm. 1454-1518, x le (1456) ***Albert*** van *Steenwijk,* ***x 2e*** (1492) ***Johan*** *Santinge*

§ 6. Opmerkingen over de heraldiek in verband met het muntrecht der prefecten.

Ter afsluiting komen we terug op het vaak vermelde wapen der burggraven en prefecten van Groningen in zijn meest oorspronkelijke vorm. Altijd wordt dit wapen omschreven als: in zilver een dwarsbalk van sinopel (groen), en steeds wordt dan gesteld in de litteratuur, dat dit wapen, dat naderhand ook het wapen werd van Groningen, het eigenlijke wapen der prefecten en van het prefectengeslacht was. Men kan hier evenwel een vraagteken van twijfel plaatsen, want de oorspronkelijke prefectenfamilie — dus die, welke rechtstreeks vermaagschapt was aan de Utrechtse bisschop ***Herberf van*** *Bierum* — is al spoedig na de prefecturale verheffing in de rechte mannelijke lijn uitgestorven, namelijk in de tweede generatie. Gemakshalve teruggrijpend op tabel 1, zagen we daar, dat een *Leffard* van Groningen uit het geslacht Van *Bierum (Van Wierum)* één dochter had, die met de Westfaalse edelman ***Godschalk van Sepperode*** huwde. Is toen niet de werkelijkheid zó geweest, dat ***Goldschalk's*** wapen het familiewapen is geworden van alle na hem en van hem afstammende prefecten ? Is het dus eigenlijk niet zijn wapen, dat immer is gezien als het oude en authentieke wapen der prefectenfamilie? Naar onze mening kan het laatste het geval zijn, want het moge zo zijn, dat ***Leffard van Groningen*** de laatste mannelijke telg was van het oudste prefectengeslacht — dat dus rond 1177 uitstierf —, hij had een broer, die wèl een langdurige mannelijk nakomelingschap had, namelijk ***Lamberf van Peize.*** De ***Van Peize's,*** die derhalve continu rechtstreekse afstammelingen waren der ***Van Bierum's (Van Wierum's),*** hadden een heel ander familiewapen, namelijk een klimmende rechtsgewende leeuw en een met negen penningen beladen schildzoom (kleuren onbekend). Het ligt dan ook voor de hand, in dit wapen het eigenlijke familiewapen te zien van het oudste prefectengeslacht. Dan zal inderdaad het latere traditioneelgeworden prefectenwapen dat der ***Van Sepperode's*** moeten zijn. Daarmee vervalt wel de „fraaie" verklaring van het Groningse wapen als weergevende een „groene enge" temidden van het zilver van het „water", maar dat was ook nooit meer dan een pretentieloos verhaaltje.

Overigens zijn de kleuren van het traditionele wapen der prefecten niet rechtstreeks bekend; de enige bron immers van onze kennis zijn de zegels en die geven geen kleuren weer. Maar doordat dit aanvankelijke familiewapen evolueerde tot symbool der prefectuur [125] en doordat de stad Groningen uiteindelijk de prefecturale rechten verwierf — voorlopig in 1392 [126] en later definitief —, nam de stad het prefecturale symbool in haar wapen op. Zo zijn de kleuren bekend: in zilver een dwarsbalk van sinopel.

Terugkerende naar het wapen, dat we als het meest oorspronkelijke moeten zien, komen we nog tot de overweging, dat de schildzoom met de negen peningen een brisure door toevoeging kan zijn geweest ten opzichte van het ***Van Bierum/Wierum-wapen,*** want als penningen in een schildzoom de aanduiding kunnen zijn van het bezit van het muntrecht — en dat was in de onderhavige contreiën niet onwaarschijnlijk [127] —, dan kan hier heraldisch vastgelegd zijn, dat vanaf het prille begin het muntrecht behoorde tot de prefecturale bevoegdheden. Het is evenwel moeilijk, dit

125. A. T. Schuiterna Meijer en W. K. van der Veen, Zegel, wapen en vlag van de stad Groningen, Groningen, 1965, blz. 38-39.

126. OBGD 11 nr. 846.

127. A. N. baron de Vos van Steenwijk, Het geslacht De Vos van Steenwijk in het licht van de geschiedenis van de Drentse adel, blz. 59, 75 (aan de schrijver van dit werk danken we verschillende opmerkingen en gegevens over personen in de laatste generaties van tabel IV).

muntrecht der prefecten in concreto aan te tonen. De Utrechtse bisschop ontving dat recht van de Keizer, toen hij in 1040 met het predium „in villa Gruoninga" en de grafelijkheid van Drenthe een aantal rechten kreeg, waarbij het recht geld te munten („cum monetis") [128]. Toen de stad Groningen 18 en 19 december 1392 de heerlijkheidsrechten pachtte van het Utrechtse Domkapittel, werd daarbij uitdrukkelijk „de munte" vermeld. Het ligt dus wel voor de hand, dat de prefecten in de tussenliggende eeuwen het muntrecht ook hebben gehad. De meest concrete aanwijzing daarvoor is een zilveren muntje, in 1892 gevonden in de wierde van Oldenklooster bij Holwierde, met als randschrift aan de ene zijde ,,MONETA ZELWORDENSIS" en aan de andere zijde *„Adulphus Zelwordensis"*. Deze munt zal zijn geslagen voor *Adolf van Selwerd/van Gronebeke (X* CB)[129], geboren rond 1317 en vermeld in 1347-1365. Hij was immers de enige *Adolf van Selwerd,* die ooit heeft geleefd. *Adolf* was een jongere broer van de regerende prefect *Hendrik van Selwerd (X* CA). Deze *Hendrik* wordt vermeld in 1352 en stierf vóór 1357, terwijl zijn enige kind, een erfdochter *Ida van Selwerd* (XI CA), in 1360 huwde met *Herman van Coevorden,* die door dit huwelijk wel momber of hulder van de perfectuur zal zijn geworden voor zijn vrouw. In de jaren (1352 à) 1357 tot 1360 was de prefectuur derhalve vacant, tenminste voor de regio Selwerd-Gronebeke (het andere deel was niet vacant: zie tabel 111). En al zwijgen de oorkonden, in de vacaturetijd zal *Adolf van Selwerd* voor zijn nicht *Ida* de voogdij hebben waargenomen (hij ondertekende ook haar huwelijkse voorwaarden). De bedoelde munt zal dan ook omstreeks 1355 zijn geslagen.

Een verdere aanwijzing, dat het muntrecht metterdaad werd uitgeoefend, was een Groningse munt met een adelaar die mogelijk de Coevordense was en randschriften ,,MONETA GRONINGE" en ,,SIGNUM CRUCIS" [130]. Deze munt kan stammen van *Hendrik van Coevorden* (XII CA), zoon van de zojuist vermelde *Ida van Selwerd.* Hoewel *Hendrik's* vader, *Herman van Coevorden,* getrouwd was met de Selwerder erfdochter *Ida,* wordt hij nooit als prefect vermeld, maar de zoon *Hendrik* werd wèl met de prefectuur beleend en er was bij de bespreking van hem een zegel aan de orde, waarop ook het Coevordense wapen in 1402 voorkwam als één enkele adelaar. De bedoelde munt kan dus zijn geslagen tussen 1388 *(Hendrik's* eerste belening met Selwerd) en 1392 (verwerving van de Selwerdse heerlijkheidsrechten door de

128. OBGD 1 nr. 17.

129. J. A. Feith, Rijder- en leeuwengroten van Koevorden en Selwerd, in: Tijdschrift van het Nederlandsch Genootschap voor munt- en penningkunde 1 (1893), **blz. 142-143, 151-152.**

130. P. 0. van der Chijs, **De munten van Friesland, Groningen en Drenthe. nlaat VIII nr. 7, en blz. 449 (hier** wordt **de munt aan** *Herman* **toegeschreven, doch wij dateren die liever in de tijd van diens zoon Hendrik** *van Coevorden,* **omdat** *Herman* **geen prefect is geweest).**
Uiteraard is het heel wel denkbaar, dat de Groaingse prefecten vóór de tiid van de Selwerdse munten geen eigen muntmeester of stempelsnijder hadden, doch gebruik maakten van de diensten van de Utrechte **bisschop, hun landsheer. In dit geval zal hun daadwerkelijke uitoefening van het muntrecht niet kunnen worden aangetoond, omdat hun munten zich dan niet hebben onderscheiden van de** bisschoppelijke **(ook de geciteerde wèl-Groningse munten gaan immers terug op voorbeeld van elders, of zijn** elders **geslagen;** zo **is de onder noot 131 vermelde en door H. Enno van** Gelder **beschreven munt een kennelijke imitatie van de plakken van hertog** *Eduard* **van** *Gelre:* **zelfs de formule „Dei gracia", die hier zinloos is, is aan de hertogelijke betiteling ontleend).**

stad Groningen) of 1405 (tweede verwerving door de stad). Hetzelfde is het geval met nog twee munten uit Selwerd (,,MONETA ZELWORDENSIS" en ,,MONETANETA (sic) ZELWORDEN"), die aan de ene zijde een rechts gewende klimmende leeuw vertonen (zg. leeuwengroten) en aan de keerzijde door een kruis in vieren zijn gedeeld met in elk segment beurtelings een adelaar en een klimmende leeuw [131].

Dat het munten waren van het Selwerdse deel van de Groningse prefectuur, is niet verwonderlijk. Daar zetelde immers de oudste staak. Dat kan een aanwijzing zijn, dat dit vanouds de voornaamste regio van de prefectuur was (het lag ook vlak bij het veronderstelde voorvaderlijke Wierum) en dat de stad Groningen met de prefectenhof oorspronkelijk tot dat deel behoorde. Bij de oude driedeling van het prefecturale gebied kan de oudste staak deze streek hebben gekregen (waarbij het allodiale slot Selwerd de waterwegen van Groningen naar zee beheerste). De in § 3 besproken latere en jongere staak *Van Echten* kan zijn bijnaam *„Van Haren"* te danken hebben aan een woonzetel te Haren (waar dan het slot Oldenhave gelegen moet hebben); de staak *Van Selwerd* had — omdat ,,Van Gronebeke" geïnterpreteerd mag worden als in het bezit van het slot Gronenburch oostelijk van de oude Hunze — ook de heerschappij over Drenterwolde. Inderdaad zullen de *Van Selwerd*'s dan de machtigste staak zijn.

In de context van een prefecturaal muntrecht wordt ook volkomen duidelijk, dat, als de stad Groningen in of kort na 1392 munten laat staan (een groot uit die tijd is bewaard gebleven [132]) met het prefecturale schild met de dwarsbalk, deze en dergelijke munten na de verwerving van de heerlijkheidsrechten door de stad Groningen in 1392 als randschrift hebben ,,MONETA NOVA GRONIENSIS". In dit randschrift is het woord „nova" vóór 1392 onbekend, en we zouden dit het beste kunnen vertalen met ,,Groningse munt nieuwe stijl" tegenover de daarvóór gebruikelijke munten „oude stijl". Met andere woorden: dit randschrift verwijst naar een oudere andere situatie en er is geen reden om aan te nemen — hoewel men zulks tot dusverre deed —, dat de Groningse prefecten nooit het muntrecht officieel hebben gehad doch het hadden geürsurpeerd.

Dat de *Van Peize's* het oudste familiewapen hebben bewaard en daarbij ook de schildzoom met negen penningen voerden, betekent uiteraard niet, dat ook zij het muntrecht hadden. Zij waren immers een jongere staak met minder aanzien in positie en bezit, doch in hun wapen hielden zij wel de herinnering levend aan een oude situatie in hun voorvaderlijke familie, nadat die familie in de 12de eeuw naar aanleiding van de verwerving van de prefectuur het *Van B(W)* ierum-wapen had gebroken door toevoeging van de met penningen of munten beladen schildzoom.

131. P. 0. van der Chijs, **a.w., plaat XVIII, nrs. 2 en 3, en blz. 530-531. H. Enno van** Gelder **beschrijft nóg een ongetwijfeld Selwerds-Groningse munt, en wel uit omstreeks 1370 (Jaarboek Koninklijk- Nederlandsch Genootschap** voor **munt- en penningkunde, XL, 1953, blz. 141), met aan de voorzijde een zittende gehelmde leeuw, helmteken: adelaar,** omschrift: MONETA DEI GRACIA IN GRONIENSIS: **keerzijde: een kruis binnen een dubbel omschrift, buitenzijde BENEDICTUS** QUI VENIT IN NOMINE DOMINI, **binnenzijde MONETA** GRONIENSIS.

132. A. T. Schuitema Meijer en W. K. van der Veen, a.w., blz. 39 en noot 114.

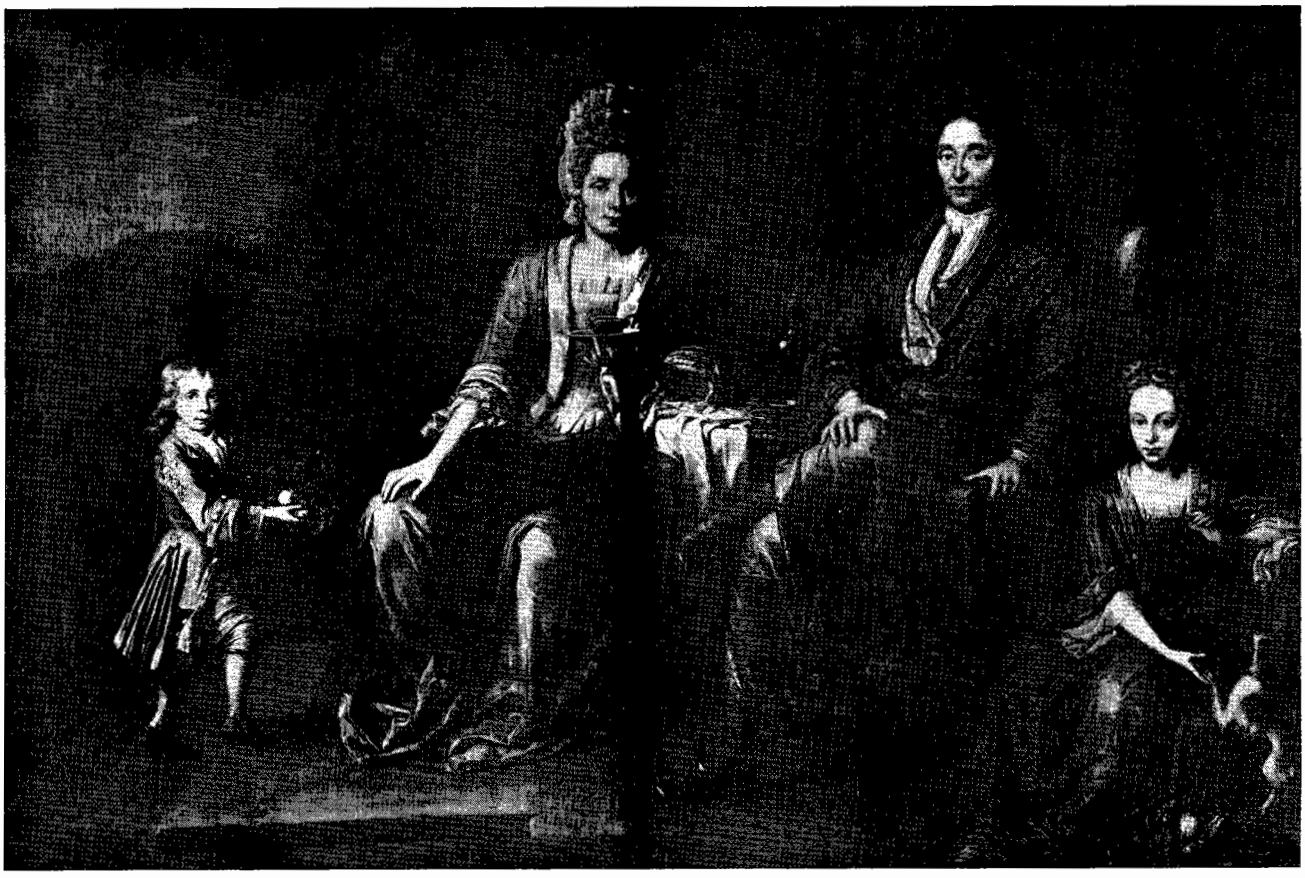

Toegeschr. aan Herman Collenius.
Johan van Isselmuden tot de Rollecate met zijn gezin.
Foto: George Jansen. Coll. Mr. A. W. Baron van Imhoff, Vught.

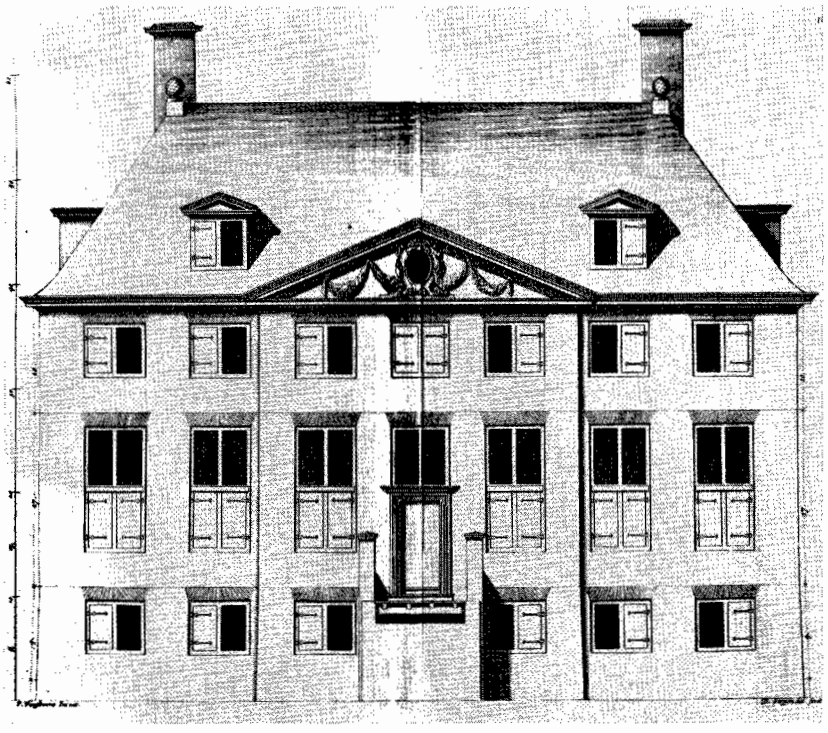

Prent door B. Stopendal.
Het huis Rollecate (1654) naar het ontwerp van Philip Vingboons.
Foto: Monumentenzorg.

KORTE MEDEDELINGEN.

Een portretgroep van het gezin van Johan van Isselmuden en Theodora van Essen.

De identificatie van portretten en in het bijzonder van portretgroepen kan bepaald worden door vele factoren als datering, leeftijd, samenstelling van het gezin, entourage (zoals een huis), wapen, herkomst en eventueel een streekgebonden schilder.

Het hier afgebeelde familiestuk heeft slechts vijf aanknopingspunten: datering ca. 1710-1725, de kunstenaar (waarschijnlijk Herman Collenius, geb. ca. 1650, o.m. werkzaam te Groningen), samenstelling van het gezin, het huis op de achtergrond en tenslotte de herkomst: Mr. ***Arend Willem*** baron ***van Imhoff*** (1848-1940) gehuwd met jonkvrouwe ***Johanna Dorofhea Lewe van Aduard*** (1851—1929), grootouders van de huidige bezitter, Mr. A. W. baron van Imhoff te Vught,

Geen der kwartieren van genoemd echtpaar bood qua samenstelling van het gezin of naar het huis (borg) enig aanknopingspunt, zodat uiteindelijk werd gezocht naar een tweede huwelijk. Dit voerde naar het Rijksarchief te Zwolle. Maar alvorens het beoogde onderzoek begon, herkende de heer A. J. Mensema het huis als de havesathe Rollecate bij Vollenhove, in 1654 door Philips Vingboons gebouwd voor ***Johan van Isselmuden*** tot de Rollecate (1610-1671) . Dank zij het meteen aangevoerde manuscript Röell over de Overijselse ridderschap [1]) bleek, dat waren afgebeeld de gelijknamige kleinzoon (1676-1732) gehuwd met ***Theodora Margarefha van Essen,*** hun zoon ***Hendrik*** (***1705-1741)*** en dochter ***Theodora Judifh Margrief*** (***1706-1776).*** Na deze twee kinderen werden twee blijkbaar jong gestorven dochters geboren, genaamd ***Gerfruid Agnes,*** gevolgd door een derde van dezelfde naam op 16 november 1721, zodat de groep gezien de leeftijd van de beide oudste kinderen tussen 1715 en 1721 moet zijn geschilderd,

Het huis op de achtergrond valt op door het brede front met aan weerskanten van de voordeur drie ramen. Op het schilderij is de onmiddellijk boven de gracht gelegen kelder en keukenverdieping uiteraard niet te zien.

De vader zit gemakkelijk gekleed in zijn kamerjapon, mevrouw draagt de voor die tijd typische fontange. Tussen hen in een fraaie zilveren koffiepot. Dat het zoontje kleiner lijkt dan de zuster moet verklaard worden door het feit, dat hij blijkbaar uit de tuin komt aangesneld.

Maar nu de vraag, hoe dit stuk van de Rollecate, waar het toch oorspronkelijk gehangen moet hebben (gezien het formaat als schoorsteenstuk ?) in het bezit van de familie ***Van Imhoff*** is geraakt.

De oudste dochter, ***Theodora Judifh,*** aan wie Rollecate kwam, huwde te Vollenhove 28 augustus 1727 ***Gijsbert Willem van Dedem*** tot den Berg (1697-1762). De uit dit huwelijk geboren zoon, ***Coenraad Willem van Dedem*** huwde met zijn volle nicht, ***Susanna Leonora de Vos van Sfeenwijk,*** dochter van ***Jan Arenf Godert de Vos van Steenwijk*** tot Nijerwal en de hierboven reeds genoemde ***Geerfruid Agnes van Isselmuden.***

Coenraad Willem van Dedem verkocht in 1816 een boerderij te Vollenhove, waarna zijn weduwe en kinderen 30 maart 1820 de Rollecate voor sloop lieten veilen, maar blijkbaar vergeefs. Kort daarop werd een bouwhuis en los land verkocht [2]). De oudste zoon, Mr. ***Willem Jan*** baron ***van Dedem*** (1776-1851) , de stichter van de Dedemsvaart, liet het bouwmateriaal in 1820 overbregen naar Den Hulst, gelegen nabij genoemde vaart [3]) en stichtte aldaar een nieuw huis. Diens kleinzoon, Mr. ***Willem Jan*** baron ***van Dedem*** (1853-1922) stelde de woning van het bij het huis behorende landbouwbedrijf in 1913 ter beschikking voor een school ter opleiding van landbouwhuishoudonderwijzeressen, een voor een belangrijk deel in Groningerland ontstaan streven. Tomen het landgoed in 1922 werd verkocht en het ,,Grote Huis", zoals de leerlingen zeiden, werd gesloopt, werd de school onder de naam Nieuw-Rollecate naar Deventer overgebracht, een in den lande befaamde opleidingsschool.

Kennelijk is het schilderij niet naar de Dedemsvaart mee verhuisd en ziende naar de door ons opgezochte kwartieren, menen wij de volgende gang van zaken te mogen voorstellen.

In 1743 werd de Rollecate verhuurd aan burgemeester ***Lucas Engelenburg*** [4]). Wij veronderstellen, dat ***Arenf Sloef (1722-1786)*** zich toen over de portretgroep heeft ontfermd. Hij was eerst gehuwd met ***Anna Dannenberg*** en daarna (1766) met ***Johanna Philippina van Dedem (1741-1815)*** van een geheel andere tak als hierboven vermeld. Zij hertrouwt 1789 met Mr. ***Willem de Lille,*** geb. Zwolle 1 mei 1750. Men verhuisde naar het huis ter Heyl bij- Roden in Drenthe, waar ***De Lille 28*** januari 1810 overleed. Inmiddels was zijn stiefdochter ***Anna Judifh*** barones *Sloet* (1771—1858) op 24 april 1791 te Roden gehuwd met Mr. ***Gusfaaf Willem*** baron ***van Imhoff*** (1767—1830), grootvader van de eerder genoemde Mr. ***A. W.*** baron ***van Imhoff.***

Blijkens een toevalsvondst in het repertorium van notaris J. Tonckens te Westervelde, gem. Norg, hield ***Gusfaaf Willem*** zich rond 1816, dus na de dood van zijn schoonmoeder, bezig met verkoop van vastgoed onder Roden, ergo Ter Heyl. Zijn schoonzuster ***Cafharina Chrisfina Conradina*** barones ***Sloef*** (1766—1849), gehuwd met ***Borchard Frederik Willem*** baron ***van Wesferholf,*** kreeg Ter Heyl. Hij overleed aldaar in 1852 [5]).

Het bewuste schilderij kwam bij de boedelscheiding blijkbaar aan ***Anna Judifh.*** Wij hopen met het voorgaande de gang van zaken, te weten de dwaaltocht van het stuk, aannemelijk te hebben gemaakt.

E. PELINCK.

1) Origineel Centraal Bureau voor Genealogie, 's-Gravenhage.

2) J. Westra van Holthe, Vollenhove 1354-1954, Assen, 1958, **308.**

3) **A. J. van der Aa,** Aardrijkskundig Woordenboek **der Nederlanden,** Gorinchem, 1847, S. v. Heil (Ter) (met fouten).

4) **Westra van Holthe, a.w., 306.**

5) **Van der Aa, a.v.**

Grafmonument **Dr. J. N. Ramaer, 1817-1887.**

Enige jaren geleden geviel het, dat wijlen Dr. 0. H. Dijkstra, arts te Haarlem, dwalend over de oude begraafplaats aan de Schoterweg aldaar, getroffen werd door het in de titel bedoelde grafmoaument, dat met het portret, de naam en de levensjaren van de overledene een liggende esculaapstaf met slang vertoont als symbool van diens beroep en bovendien de tekst: ,,De Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst aan haren stichter."

Beseffend, dat dit in vergetelheid geraakte monument voor de geschiedenis der geneeskunde niet zonder belang is, heeft Dr. Dijkstra er de aandacht op gevestigd in het tijdschrift ,,Medisch Contact" 30, 1681-1682, dat 19 december 1975 uitkwam. Het artikel gaat in op de levensloop van *Johannes Nicolaas Ramaer*. Deze besloot zijn loopbaan als inspecteur belast met het Staatstoezicht op het krankzinnigenwezen. Zijn naam leeft nog altijd voort in de Ramaerkliniek onder Loosduinen, die vooral Hagenaars niet onbekend zal zijn. Het feit, dat het betrokken gedeelte van de begraafplaats in 1969 gesloten was verklaard en dus tien jaar later krachtens de vigerende Wet op de Lijkbezorging geruimd zou kunnen worden, gaf de auteur aan het slot een opwekking aan het hoofdbestuur van de Kon. Ned. Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst in de pen om zich dit door haar opgerichte gedenkteken aan te trekken.

Blijkens ,,Medisch Contact" 31 (1976), 1510, is dit laatste inmiddels gebeurd: het monument heeft een nieuwe plaats gekregen op een sokkel voor de Domus Medica te Utrecht. Het werd dinsdag 16 november 1976 symbolisch onthuld in aanwezigheid van nakomelingen van Dr. *Ramaer*. De voorzitter van de Kon. Ned. Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst Dr. J. L. A. Boelen en Dr. H. Festen herdachten bij deze gelegenheid de stichting van de Maatschappij in 1849 en de verdiensten van haar stichter.

Aangezien slechts weinig lezers, van ,,De Nederlandsche Leeuw" het aangehaalde tijdschrift onder ogen plegen te krijgen, leek het raadzaam de gelukkige redding van het grafmonument van Dr. *J. N. Ramaer* — al is het enkele jaren na dato — ook in ons Maandblad vast te leggen.

J. Fox.

Het geslacht Sierksma (14e tot 18e eeuw)
(1978, kol. 396—440; 1979, kol. 32-52).

De genealogie *Siercksma* in het Stamboek van den Frieschen Adel (Leeuwarden, 1846) is niet ontleend aan gegevens uit het Burmaniaboek. Daaruit zou men kunnen afleiden, dat noch Upko van Burmania de oude († 1615), noch diens kleinzoon Upko van Burmania († 1673) noch de genealoog Feyo van Heemstra († 1704, indien het vermoeden van de heren De Haan Hettema en Van Halmael omtrent de identificatie van deze Feyo juist is) het geslacht *Siercksma* als adellijk beschouwden. Zeker is dat het geslacht een vooraanstaande positie in Leeuwarden innam, zodat het als behorend tot de stadsadel gekwalificeerd kan worden. Geen lid van het in het Stamboek voorkomende geslacht *Siercksma* ondertekende de bekende reversaalbrief van 1504 of wordt vermeld op de lijst van edellieden van 1505, te vinden bij zowel Schotanus als Winsemius.

Allert Doedezoon (Fam. A, IIa.) wordt in 1443 vermeld als rovende in Gaasterland, waarbij ook het bolwerk 't Spijker te Hemelum in brand werd gestoken. De aangehaalde tekst kan men vinden in de uitgave van de Historie van Peter Jacobsz. van Thabor, door de heren Visser en Amersfoordt in Archief voor Vaderlandsche en Vriesche Geschiedenis, 1824, p. 12. In de weergave van dit feit vertelt Worp van Thabor in zijn Knonyk (boek IV, p. 78): ,,Int jaer ons Heeren duysent vier hondert drie ende veertich, den drie en twintichsten Julij, is *Allert Doedis*, van Staeveren, met vreemde soldye, daer die capetein van hiet Plois, an die Geeste in Frieslandt gecoemen, (. . .)". Daaruit blijkt, dat *Allert Doedis* niet uit Leeuwarden kwam, waar hij volgens Eduard Marius van Burmania († 1789) burgemeester zou zijn geweest. Het lijkt mij niet onmogelijk, dat de heer Van Burmania wat haastig een generatie aan het geslacht toevoegde, daarbij gegevens van een latere *Allert Doedis* (hier IVa) toepassend op een gelijknamige, doch fictieve grootvader. De combinatie van bekende namen is zeker onvoldoende om tot familierelatie, laat staan afstamming, te besluiten.

Aan deze *Allert Doedes* wordt in de genealogie Heer *Ryntha*, pastoor te Waaxens, tot broer gegeven. Deze naam wordt gevonden op een copie van het stuk van 23 juli 1453 inzake jaarmarkten in Oostergo, uitgegeven door Sipma, Oudfriesche Oorkonden, deel 11, nr. 34. Heer *Ryntha* zegelt voor *Douwe Syrickesma*, hetgeen overigens niet wil zeggen, laat staan bewijzen, dat zij broers waren. Ik wil zeker de heer Sipma niet beschuldigen van slordig lezen en begrijp dus, dat de heer Sierksma in *Douwe* een naamgenoot meende aan te treffen. Maar de naam van *Douwe Syrickesma* komt voor in een copie. Men had behoren te lezen *Sywckesma*, want de zaak wordt geheel duidelijk wanneer men in het verbond tussen Groningers en Oostergo bij de ondertekening in 1491 leest, onder meer: ,,*Albodus*, cureet toe Waexens, voor *Syds Sywcksma* ende voor *Popcke Jaringa* ende die meente toe Waexens" (Worp van Thapor, boek IV, p. 188; vgl. ook p. 181, waar blijkt, dat *Syds* en *Popke* broers waren). Overigens blijkt ook in dit geval, hoe moeilijk het is Friese genealogieën betrouwbaar op te stellen. Immers onder *Sjuxma* vindt men geen genealogie in het Burmaniaboek. Men vindt *Syds* en zijn broer *Popke* onder *Stania* als volt:

,,*Syd Stanye* in Reisum uxorem duxit Rins *Mokkema* viduam N . . . *Sjuxma* (. . .) Qui *Sijd* propter statum Sjuxma in Waxens, quem ab priori uxore (. . .) acceperat ac simul possidebat, Syd *Sjuxma* dici coepit, sicut et filius ejus *Abbe Sjuxma* cognomen retinuit et sic appellatus fuit licet insignia de *Stanije* sibi retinuerit".

Syd Stanye noemde zich dus in Waaxens *Sjuxma*, omdat hij de state Sjuxma aldaar bezat uit hoofde van zijn huwelijk met ene *Rins*. *Deze Rents* vindt men te Waaxens in West-Dongeradeel in het Register van den Aanbreng, deel 1, p. 137 als ,,*Rents Siuxma* haer eijgen besit XCIX pondten" (1511) . Gezien deze post kan *Rents* niet de eerste vrouw zijn geweest van *Syd Stanye*, zoals het Burmaniaboek wil. Het komt mij voor, dat zij vóór 1514 met *Geerck Tziessens* hertrouwde (vgl. Reg. van den Aanbreng, IV, p. 71). Te Reisum in Ferwerderadeel heeft ,,*Rynck*" — een verlezing voor *Rynth ?* — *Sywcksma* een bezit van 33 pondematen (t.a.p., p. 103).

Een *Douwe* her *Sjuxma* was in 1423 grietman van Dongeradeel (Sipma t.a.p., 1, p. 38). Zalige *Douwe Siuxma* had land vermaakt aan de kerk te Waaxens blijkens de Beneficiaalboeken van 1543, p. 180. De state Sierksma onder Waaksens zal, zoals Schotanus placht te zeggen ,,met den trein der fabelen naar de Peperstraat" verwezen dienen te worden, Het is wederom een verschrijving.

Het is opmerkenswaardig, dat alleen *Doede Allerts* — en geen van zijn broers — ook voorkomt als *Doede Siercksma*, in welke vorm deze naam ook wordt geschreven. De vraag mag dus rijzen of hij met ene *Siercksma* gehuwd was: in ieder geval, waarom hij als enige van de broers die naam droeg, welke vraag ik niet vermag op te lossen.

Mr. *Tziepke Allert Doedeszoon* (Va) is in 1534 medeexecuteur van het testament van *Auck Peters*, dat afgedrukt staat in het Stamboek, deel 1, p. 33.

Mr. *Tziepke Syrcsma's* erfgenamen komen voor in 1544 in de Beneficiaalboeken, p. 90, en zijn weduwe aldaar, p. 88; hij had blijkbaar speciale banden met Leckum. Dat *Tziepke* dus in 1550 een huis kan verkopen te Leeuwarden in de Hoogstraat of er een kan hebben gekocht in 1554 aan den Eewal is uitgesloten. Er is dan ook vermoedelijk aan een tweede *Tziepke te* denken.

Overigens had Mr. *Tziepke* een niet genoemde broer *Doede,* die 27 febr. 1511 te Leuven als student werd ingeschreven als *Dodo de Lewardia f. Alardi Dodonis alias Zyrsma.*

Mr. *Tziepke* had een zoon *Bernardus,* die 30 april 1543 als van Leeuwarden afkomstig was, te Leuven als student werd ingeschreven. De vermelding van *Anna Sierksma* als dochter van Mr. *Tziepke* (Va, 5) berust op niets, terwijl het merkwaardig mag heten, dat zij uit haar huwelijk met *Tzepke Govertsz.* een kind *Jan Goverts Sierksma zou* hebben.

Op 29 aug. 1605 wordt *Rombertus Sirxma* Snecanus als student te Franeker ingeschreven. Deze wordt vermoedelijk in de genealogie onder Fam. B, VIIj vermeld.

Te Sneek heeft er blijkens de aantekeningen in het tweede deel van het Stamboek ook een geslacht (tak ?) *Siercksma* bestaan, nl. *Rembert Agges Siercksma,* † *24* januari 1600, begraven te Sneek (zie ook Fam. B, VIf.). Een *Agge Sircxma* komt 1624 voor bij Van de Sande. Diens' zoon zou de zojuist genoemde *Rombertus* van 1605 kunnen zijn. De heer Sierksma maakt *Agge* en *Rombert* broers.

Dr. *Rembert Sierksma* (VIa, 1.) zou ook te Sneek 19 maart 1603 zijn gestorven, maar het is wel duidelijk, dat er hier veel mogelijkheden zijn voor persoonsverwarring. Het komt mij dan ook voor, dat de genealogie in het Stamboek bepaald onbetrouwbaar is en dat de latere generaties tot een ander geslacht of tak behoren.

Tobias Sirxma, Leovardiensis wordt 15 februari 1639 als student te Franeker ingeschreven. Hij is wel de luitenant van 1642. Hij staat vermeld onder Fam. A, VIIa, 1.

JHR. MR. M. A. BEELAERTS VAN BLOKLAND.

Neat sa nekjend en útdaegjend as it ûnwisse [1].

Graag wilde ik een stukje bijdragen aan de diskussie over families *Siercxma* in Friesland in de hoop iets van de verwarring hierover weg te nemen. Ik wilde me beperken tot een overzichtje van wat hier tot dusver bekend is m.b.t. *Syrck Fongerz.* (Fam. B, IIIb.) en zijn direkte nakomelingen [2].

1. Er is geen betere brandstof dan onzekerheid.

2. Bronnen

Proklamaties met dubbele jaren (als 1526/'7) zijn terug te vinden in de rentmeesterrekeningen.

Inleiding :
R.v.d.A. (Register van de Aanbreng) deel 11, blz. 58 (Uitwellingerga), blz. 20 (Ferwoude) en blz. 315 (Wolsum) ;
Sipma (P. Sipma / O. Vries: Oudfriese oorkonden) deel IV nr. 84 (1491) en nr. 113 (1497).

Sirick (I) :
Osinga vond S. F. ergens vermeld met de naam *Popma (vgl.* IIIa) ;
R.v.d.A. 11, blz. 315 en 320 (1511);
Sipma IV 195 (1510), vergelijk R.v.d.A. Hennaarderdeel nr. 1437.
R.v.d.A. III, Pingjum nrs. 57 en 61 (1546).

Inleiding

De kombinatie van de namen *Syrck* en *Fonger* is zeldzaam, daarom is het verleidelijk alle vermeldingen van een *Syrck Fongers* aan één en dezelfde persoon toe te schrijven. Strikt genomen zijn er echter in het Westergo van de eerste helft van de zestiende eeuw vier onafhankelijke vermeldingen van iemand met deze naam:

— *Serck Fongerz.* te Sneek, eigenaar van twee pondematen land te Uitwellingerga,

— *Sijrick Fongers zin,* eigenaar van negen eins te Ferwoude,

— *Sirick Fongerz.,* boer te Wolsum, alle in 1511, en

— *Sijrck Fongerz.,* die in 1526/'7 land te Kimswerd koopt.

Uit deze opsomming moge blijken dat er (tenminste) twee dragers van de naam zijn. *Syrck* te Sneek zal een broer zijn van *Lolka Fongerssin* (aldaar, 1491 en 1497), die geen onbekende was in de Hommerts. Wellicht ten overvloede zij erop gewezen dat er nog wel verschil is tussen het lage midden en de kontreien om Bolsward.

De aanbreng van Ferwoude is onvolledig: toch wil ik er, mede gezien de kontekst daar, niet aan twijfelen dat het *Syrck* van Wolsum was, die daar negen eins bezat. Tot slot lijkt het me niet aannemelijk dat er tezelfdertijd twee gegoede boeren van dezelfde naam waren.

Genealogie

I. *Sirick Fongerz.* (*Popma ?*) is in 1511 gebruiker van 67 pm. (pondemaat) land onder Wolsum. Zijn vrouw *Bauck* is dan, met twee kinderen van haar broer *Pieter Bockis,* eigenares van een plaats van 62 pm. aldaar. In 1510 treedt *Syrck* op als voogd over zijn oom-zeggers als die land zullen verkopen. Stellig is het deze *Syrck die* een tiental jaren later hertrouwt met *Rints* (weduwe van Greate *Pier* ?) en in Pingjum komt te wonen. In 1526/'7 koopt *Syrck* 3 pm. land te Kimswerd; in 1546 worden zijn weduwe en erven vermeld als eigenaars van ruim 66 pm. onder Pingjum.

Uit het eerste huwelijk (vermoedelijk niet meer dan) twee kinderen:

1. Sets, volgt IIa.

2. *Fonger,* volgt IIb.

IIa. Sets *Syrcksdr.* trouwt omstreeks 1520 *Jacob Theyez,* zoon van *Tije Jacobs* te Witmarssum. In 1546/'7 kopen

Sets (IIa) :
Monstercedel (1552).

Fonger (IIb) :
RA HEN K 1 (resesgedeelte);
Cleuting (in druk: P. Th. Zwart: Protocol Cleuting) nr. 401 (Inthien) ;
R.v.d.A. 111, Kimswerd nrs. 4 en 28 (1546) ;
De Nederlandsche Leeuw 1930: genealogie Baerdt (en noot 27 daar), vgl. Genealogy sk Jierboekje 1977, blz. 34.

Fonger (IIIa) :
Cleuting nr. 437 (1570).

Baucke (IIIb) :
R.v.d.A. III Pingium nr. 57 en Kimswerd nr. 28 (1546):
Hof van Friesland EEE 1 fol. 106a (1594).

Sierck (IIIc) : aldaar.

Fonger (IV) :
Hof van Friesland YY 14 blz. 47 (1582).

de echtelieden land in Rommartasaete te Pingjum: nog in 1552 wordt Jacob vermeld te Witmarssum, maar in 1554/'5 koopt zijn weduwe (in de proklamatie staat ***Syrck Fongers' dochter:*** dit versterkt de indruk dat er in de omgeving sprake was van slechts één ***Syrck Fongers)*** een paar pm. in Oesthem-saete te Witmarssum.

Uit dit huwelijk zijn me bekend:

1. ***Fonger,*** volgt IIIa.
2. ***Baucke,*** volgt IIIb.

IIb. ***Fonger Sirckz. (Syrcxma)*** vestigt zich als advokaat te Bolsward. In de dertiger jaren behartigt hij veel zaken in Hennaarderdeel, de gritenij waar ***Inthien*** en ***Pieter Wybes*** bezittingen hadden. ***Fonger*** trouwt in de jaren 1520/'5 ***Agneet Abbedr.*** In 1540/'1 koopt hij elf pm. in Hansma-guedt (Kimswerd); in 1546 is zijn weduwe, dan hertrouwd met ***Pieter Gijsbertz.,*** met haar voorkinderen, eigenares van ruim elf pm. onder Kimswerd (waarvan vijf pm. eksplisiet in Hansma). Als ***Agneet*** het jaar daarop land in Barderasate (Arum) en de Puollen (Dronrijp) verkoopt gaat de gedachte allereerst uit naar een afkomst uit de familie *Baerdt/Dotingha.*

Uit het eerste huwelijk:

1. *Sierck,* volgt IIIc.

IIIa. ***Fonger Jacobs*** *Popma,* wonende te Hiaure (Westdongerdeel), verwandelt in 1570 bezit in Rommerta zaete, hem aangekomen van zijn ouders,, tegen land in Mellema (Foudgum) van ***Eetcke Lyeuwez Mellema*** te Antwerpen. Verder is mij niets van ***Fonger*** bekend.

IIIb. ***Baucke Jacobs*** *Rommarta* is in 1546 gebruiker van het merendeel van het ongescheiden bezit van *Sijrck* ***Fongerz'*** erven. Omtrent datzelfde jaar trouwt hij ***Hanck*** *Galema,* dochter van *Igho* ***Deckenz*** *Galama* ***te*** Longerhoaw. Van de echtelieden is een zerk bewaard gebleven te Pingjum; hij overleed 1 maart 1603 en zij 28 maart 1593. Kort na haar dood, in 1594, testeert ***Baucke;*** zijn zes kinderen, ***Sirck,*** *Tije, Ighe,* ***Jouck, Seth*** en ***Taetke*** hadden ruwweg vijf plaatsen te verdelen.

IIIc. ***Sierck*** *Fongerz* ***Siercxma*** trouwt eerst *Baeff Folkerts* en later ***Jets Andriesdr.*** Wat hen aangaat zij verwezen naar het artikel van R. S. Roarda (Genealogysk jierboekje 1965, blz. 83), waaraan ik niets, toe te voegen heb.

Uit het eerste huwelijk een zoon:

Fonger, volgt IV.

Uit het tweede huwelijk een, jong overleden, dochter ***Aelcke.***

IV. ***Fonger Siercx Siersma*** te Harlingen voert in 1582, mede uit naam van zijn stiefmoeder als erfgename van haar dochter ***Aelcke,*** een proces met ***Baucke Rommerta.*** Kennelijk koesterde hij reisplannen. Uit de uitspraak van het hod blijkt dat nog nooit een afdoende scheiding is gemaakt en ***Baucke*** moet een inventaris overleggen van de inboedel die onder hem berust. Zonder in spekulaties te willen vervallen wilde ik erop wijzen dat het, gezien het ontbreken van meer partijen bij dit proces, aannemelijk is dat meester *Fonger* (IIb) niet meer dan één kleinkind had om het geslacht voort te zetten. Voor de verdere wederwaardigheden van deze ***Fonger*** zij verwezen naar de mededeling van de heer Meesters in De Ned. Leeuw, 1979, kol. 42-49.

YPE BROUWERS.

Tot mijn verbazing las in De Ned. Leeuw, 1978, kol. 433, 434, dat ***Elisabeth van Beringen*** in Antwerpen geboren zou zijn. In de ondertrouwakte staat immers, dat zijn van Deventer was. Ook was zij geen dochter van ***Willem van Beringen,*** die huwde met ***Janneke van de Coutere,*** maar van *Tieleman* ***van Beringen.***

Verbeteringen en aanvullingen van fragment VIIIe luiden als volgt:

Goossen Si(e)rxma (en andere spellingen), geb. Sneek, apotheker ald. (1615), geassisteerd met zijn vader ***Jan*** *Remmets* ***Sierxma,*** tr. le (ondertr. Amsterdam 15 aug. 1615) ***Elisabeth van Beringen,*** geb. Deventer ca. 1597, † Amsterdam 1636, dr. van ***Tieleman van Beringen,*** zijdekoopman, en ***Maria van Wickevoort;*** tr. 2e (ondertr. Amsterdam 1 sept. 1640) *Maria* ***van*** *Snick,* geb. Nieuwenhoven, wonende te Heemstede, wed. van *Dirck* ***Boon.***

Uit het eerste huwelijk:

1. ***Marta Sierxma,*** ged. Amsterdam 10 mei 1622.
2. *Joannes* ***Sierxma,*** ged. Amsterdam 10 mei 1622, tweeling met voorgaande (get.: Tielman van Beringen, Isaac Soolmans).
3. ***Servaes Sierxma,*** ged. Amsterdam 11 jan. 1624 (get.: Jasper van Beringen, Antony Auckema met Anna Verdonck (geb. van Beringen)).
4. ***Servaes Sierxma,*** ged. Amsterdam 6 jan. 1626 (get.: Henrick Servaes), genoemd 1651 in het testament van zijn vader.
5. ***Margrieta Sierxma,*** ged. Amsterdam 12 okt. 1627 (get.: Jasper van Beringen).
6. ***Elisabeth Sierxma,*** ged. Amsterdam 31 maart 1630 (get.: Jasper van Beringen).
7. *Goossen* ***Sierxma,*** ged. Amsterdam 12 april 1635 (get.: Daniel van Beringen, Elijsabet van Beringen).
8. ***Elisabet Sierxma,*** ged. Amsterdam 2 okt. 1636.

Mogelijk zijn er tussen 1616 en 1621 nog kinderen te Sneek geboren. Een testament van *Goossen* ***Sirxma*** en ***Maria van*** *Snick* ***is*** te vinden in Gem. Arch. Amsterdam, notaris Lamberti 587/496, d.d. 31 maart 1641. Erfgenaam is zijn voorzoon ***Serwaes;*** diverse legaten.

Goossen Si(e)rxma trad te Amsterdam als getuige op bij de volgende dopen: 9 juli 1624 ***Maria,*** dr. van ***Zsaack*** *Soolmans* en ***Maria van Beringen; 18*** sept. ***1625 Thielman,*** zn. van *Tielman* ***van*** *Beringen* en *Elijsabet* ***de*** *Marees;* 18 nov. 1657 *Maria,* ***26*** mei 1666 ***Casparis,*** kinderen van *Bartholomeus* ***Auckema*** en ***Maria van Beringen.***

De in kol. 434 genoemde predikant ***Florentius*** *Johannis* (*Culenborgh*) was een aangehuwde neef van de bruid. Hij was gehuwd met ***Josina van Wickevoort,*** dr. van ***Anthoni van Wickevoort,*** broer van ***Maria*** en *Jasper Jansz.* ***van*** *Wickevoort* (Johannes Ennes Hoeckema 1604-1667; de Sneker koopman en zijn familie. Hoekema Reeks nr. 1. Uitg. Hoekema Stichting, Sneek).

M. VULSMA-KAPPERS.

Het wapen van Werkendam.

Het gemeentebestuur van Werkendam heeft zich enige tijd geleden tot H.M. de Koningin gewend met verzoek een nieuw wapen te mogen ontvangen omdat een groot deel van de opgeheven gemeente Almkerk bij deze gemeente was gevoegd.

Het was de tweede ingrijpende wijziging der gemeentegrenzen: in 1950 was de oude gemeente Werkendam verenigd met De Werken en Sleeuwijk en dat was verwerkt in een nieuw wapen, waarbij de beide oude wapens gecombineerd waren op een zwaluwstaartig doorsneden schild, waarop Werkendam de bovenste schildhelft vulde en De Werken en Sleeuwijk de onderste.

Almkerk voerde een wapen met twee rode zalmen als wapenfiguren op een gouden veld. Op de in 1909 vervaardigde officiële tekening zijn zij afgebeeld alsof ze stijf bevroren zijn.

Aanvankelijk werd de oplossing gezocht in vervanging van de wat een onrustig beeld opleverende zwaluwstaartige doorsnijding door een gewone rechtlijnige en door de middelste korenschoof in de onderste schildhelft te vervangen door een uit de schildrand opspringende zalm. Bij nadere weging leek het echter beter beide zalmen van Almkerk over te nemen en deze te plaatsen aan weerskanten van de keper, waaronder dan één korenschoof behouden zou blijven. Het bekende wapen van het Land van Altena vertoont twee afgewende zalmen en hierbij zou het nieuwe wapen zich dan goed aanpassen. Aldus werd besloten en de zalmen werden van zilver en met rolde vinnen naast de keper geplaatst.

Het wapen werd verleend bij Koninklijk Besluit van 2 december 1978, No. 7. De officiële beschrijving luidt als volgt:

„Doorsneden; 1 in goud een dwarsbalk, ver-
„gezeld van drie merletten, alles van azuur:
„II in sinopel een keper van goud, boven ver-
„gezeld van twee afgewende zalmen van
„zilver, gevind van keel, beneden van een
„korenschoof van goud. Het schild gedekt
„met een gouden kroon van drie bladeren
„en twee parels."

G. A. BONTEKOE.

Paalvair.

Juist te laat om nog een noot toegevoegd te krijgen aan het artikeltje over het gemeentewapen van Neerijnen (1979, kol. 53) bereikte mij van bevriende zijde de opmerking dat in de heraldische litteratuur toch wel terecht pleegt te worden vermeld dat „vair" in zijn verschillende vormen de bontsoort is die van de grijze eekhoorn afkomstig is, ook al kwam dat dier in dat deel van Europa waar de heraldiek bloeide helemaal niet voor. Toen de republiek Venetië de handel in het oostelijk bekken van de Middellandse Zee met de aangrenzende wateren praktisch geheel in handen had, importeerden haar ondernemende kooplieden de velletjes vanuit Zuid-Rusland. Men haalde ze uit Sudak, een haven in het zuiden van het schiereiland de Krim.

Het spreekt vanzelf, dat het bont daardoor kostbaar was en alleen door zeer vermogende leden van de adel kon worden gebruikt en even vanzelfsprekend n i e t in het gevecht, maar wèl op schilden die in de voor representatie dienende vertrekken van paleizen en kastelen de wanden sierden en niet te vergeten ook de tribunes langs de tournooivelden.

Veel noordelijker dan Bourgondië zal het echte vair waarschijnlijk nooit zijn doorgedrongen. Grote rijkdom was hier zeldzaam en als men vair wilde gebruiken zal wel met vervangende middelen, i.c. waarschijnlijk poes of konijn zijn gewerkt.

Het blauw-wit kan worden verklaard door het feit dat de grijze eekhoorn blauwgrijs op de rug was en wit aan de buikzijde.

Rodney Dennys aan wiens boek „The heraldic imagination" bovenstaande gegevens ontleend zijn, vermeldt dat o.a. de vader van de wereldreiziger Marco Polo zich met deze handel bezig hield.

G. A. BONTEKOE.

BOEKBESPREKING.

Kol Shearith Israel: Cien años de vida judia en Panama – A hundred years of Jewish life in Panama, 1876-1976, Panama, 1979, 487 pag.

De Gemeenschap Kol Shearith Israel, d.i. De Stem van een overgeblevene uit Israel, opgericht in 1876, geeft in dit omvangrijke werk de geschiedenis weer van een kleine groep Joden van Spaanse en Portugese herkomst, die meer dan drie eeuwen geleden naar de Caraïbische Eilanden emigreerde.

Het boek — geschreven in het Spaans en het Engels — vangt aan met een beschouwing over de Sephardin, de eerste Joden die het Iberisch Schiereiland reeds ten tijde van Nebucadnezar bevolkten. Het verhaalt over hun verbanning uit Spanje bij decreet van 2 augustus 1492, de Exodus, later o.a. naar Duitsland (Hamburg), Nederland (Amsterdam), Engeland, Denemarken en Brazilië.

Door de handel die Nederland op West-Indië had kwamen vele Joodse families naar de Nieuwe Wereld. Omstreeks 1846 arriveerden de eersten in Panama, weldra gevolgd door anderen uit Curaçao' en St. Thomas, thans uitgegroeid tot zo'n 140 families, waarvan sommige meer dan vijf generaties in Panama geboren zijn.

In dit werk worden uitgebreide genealogieën gegeven over de families *Piza, Maduro, Delvelle* en ***Cordote,*** biografieën van personen uit de geslachten *Brandon, De Castro, Fidanque,* ***De Lima Valencia, Sasso Maduro, Melhado*** en ***Perkins.***

De kerkgeschiedenis, de politiek en de handel, kortom het alledaagse leven in deze gemeenschap wordt uitgebreid besproken. Voorts zijn vele afbeeldingen opgenomen van familieportretten, grafschriften, krantenberichten, gebouwen en lijsten met namen. Onder de vele medewerkers die dit boek – zo rijk aan historie en cultuur — tot stand brachten moet wel de naam genoemd worden van E. Alvin (Bill) Fidanque, historicus, die meer dan veertig jaren (genealogisch) onderzoek verricht heeft en inmiddels vele publicaties op zijn naam heeft staan.

E. J.C. BOUTMY DE KATZMANN.

INHOUD VAN BUITENLANDSE BOEKEN EN TIJDSCHRIFTEN.

Deutsches Geschlechterbuch. Limburg a.d. Lahn, 1977. bd. 175.

Het genealogische gedeelte van dit 20ste Hessische dl. vangt aan met de geneal. van het uit Ober-Widdersheim stammende geslacht ***Chelius.*** *Maximilian* ***Joseph*** (sedert 1866 von) ***Chelius*** tr. ***1819 A.*** Freiin von ***Sensburg,*** wier moeder is *Thekla* ***Schmifz.*** Laatstgenoemde ,,gilt" als dr. van de vorst-bisschop van Spiers *August* ***Philipp*** *Carl* Graf ***von Limburg. Vehlen*** en ***Styrum,*** overl. 1797. Met allianties ***Von dem Bussche-Ippenburg*** (overgrootvader van ***Claus*** Prins ***der Nederlanden), Van Druten ex*** matre ***Cronjé*** en *Jamin* (Luxemburg-Mühlenbach) . Verder wordt in dit dl, aandacht besteed aan o.m. ***1.*** het uit Medenbach (Nassau) stammende gesl. ***Knetsch.*** De Ned. tak (Katwijk, Leiden, Noordwijk) stamt uit ***F. Ludwig Knefsch*** (1759-Leerdam 1809), tr. 1. 1793 ***M. Putters*** en 2. haar in Leerdam geb. zuster ***A. Putters.*** Bij de aangehuwden komen de namen ***Van*** *Blitterswijk,* ***Buurman, Van*** *Driel,* ***Van Duivenvoorde, Schaap,*** *Taanman,* ***Verloop, De Vries*** en *Walvaren* ***voor.*** De in 1925 te Leiden geb. Groningse hoogleraar Dr. theol. ***Fr. R. J. Knetsch*** hoort tot deze fam. Leden van de Ned. tak zijn naar Canada en Ver. Staten van Noord-Amerika geëmigreerd: 2. Ahnenreihe ***Knodt.*** Is aanv. op het in dl. 138 en dl. 144 van het DGB gepubliceerde. Met kw. ***Jacob Jan*** *Bruinsz.* (overl. Delft 1544) tr. *Claesje* ***Ewoutsdr.*** (= ***kw.*** 6560/6561), ***Jan van der*** *Smaling,* raad in Delft 1478, tr. *Cath.* ***Jans*** (= kw. 13120/13121), ***Ewout*** *Claas* ***Janszoon,*** koopman in Delft, vermeld 1472, 1488, 1490 (= kw. 13122), ***Jakob Bruins,*** in Delft (= kw. 26240) en ***Jan Pouwels,*** magister Delft (= kw. 26244): 3. Eine Nachkommenlinie Landgraf ***Heinrichs*** *III.* ***von Hessen.*** Betr. de afstamming van ons lid Drs. *J.* ***F.*** *Jacobs* langs moederszijde ***(Schumacher)*** uit ***Hendrik*** *III* landgraaf ***van Hessen*** (overl. 1483); 4. Het geslacht ***Romer*** uit Mengelbach, w.i. een huw. (1905) met ***E.*** *Jamin,* uit Frankfort a.M. Het geneal. ged. wordt voorafgegaan door o.a. A. Quellen zur hessischen Familienforschung door H. F. Friederichs: B. Verzeichnis der Stammfolgen der Hessenbände 1-20 en C. Von Akademiker-geschlechtern Hessens door V. Poppenberg.

K. Michelson, Friedrichstädter Einwohner in den Jahren der Stadtgründung 1621-1634. Friedrichstadt, 1976.

In de 1 ste drie hoofdstukken worden resp, de volgende onderwerpen behandeld: Problem einer bevölkerungsgeschichtlichen Untersuchung in Friedrichstadt, Der Zeitraum der Untersuchung en Der Zweck der Untersuchung. Het 4de hoofdstuk ,,Die Einwohnerliste" wordt gevolgd door ,,Anlagen" met onderwerpen als ,,Vornehme Bürger nach Vollenhoven" (met de namen *Van* ***Dam, Gualtherus, Van der Hove, Van*** *Ruyten-beeck,* ***Ruytenstein*** en *Verdam*). ,,Die Kerkmeester" (w.o. ***Geesteranus),*** ,,Die Abgabelisten von 1631" enz. enz. Op de lexicografische lijst van (695) inwoners komen de na te noemen namen voor: ***Arckenbout,*** *Arysen* ***(Jan,*** uit ,,Zandam"), ***De Beer, Van Bockholt, Buth,*** *Cals,* ***Compostell*** (uit Holland), ***Van Dam*** (uit Holland, jurist), ***Van*** *Delden* (uit Haarlem), *Goulart* (komt uit Amsterdam), ***Grevinchovius, Van Holst, Houtschilt, Van den Hove*** heer ***van Wedde, Jansen (Pefer,*** uit Amsterdam), ***Van Laekhuisen*** (ook: ***Lanckhuysenn), Van der Ley, Von der Loo, Van*** *Meerwijk,* ***De*** *Moll,* ***Neuhuys, Niendael*** (ook: ***Van Nieuwendaal). Nieuwenhuysen,*** *Olthoff,* ***Omphalius, Plovier, Pluvier, Van Remunde, De Roy,*** *Ruyten-beeck,* ***Van der Schagen, Schellinckhout, Schnitger, Schoon-hoven, Van Staa, De Veer,*** *Verdam,* ***Van der Voorde*** en ***Van Wael*** heer ***van Moersbergen.***

Genealogisches Handbuch der freiherrlichen Häuser. Limburg a.d. Lahn, 1978. B. bd. VII.

Van de in bovengenoemd Taschenbuch behandelde geslachten hebben er 11 banden met ons land t.w. ***Von Blomberg (Van der*** *Flier* ***ex*** matre ***Rijnders*** en ***Van den Boogaard), Von*** *Dungern* ***(Van Schreven ex*** matre ***Ottenhoff), Von*** *Franz* ***(Smits van*** *Oyen* ***ex*** matre ***Van*** *Rijckevorsel),* ***Von Gillhausen (Nering*** *Bögel* ***ex*** matre ***IJssel de Schepper,*** geb. in Isselburg), ***Von*** *Haerdtl* ***(De Jongh ex*** matre ***Meissner, Van*** *Galen* ***ex*** matre ***Maridah*** en *Ruijs* [ex matre ***Cankrien,*** blijkens ,,Ned. Patriciaat," 1976, blz. 225, sub IX f], ***Von Hiigel (Van Limburg Stirum ex*** matre [Jkvr., volgens ,,Ned. Adelsboek", 1943-1948, blz. 369, sub XXVII] ***Van Herzeele), Von*** *Luttitz (Teding* ***van*** *Berkhout* ***ex*** matre *Meis;* laatste naam ontbreekt in ,,Verzeichnis aller Namen"), ***Von Richthofen (De Vos van Steenwijk [ex*** matre ***Van Nes van Meerkerk,*** blijkens ,,Ned. Adelsboek", 1959, blz. 255, sub XVbis]), ***Praetorius von Richthofen*** *(Nieuwdorp* ***ex*** matre ***Weenink). Von Scheibler*** (met Belg. en Ned. tak; zie voor laatst bedoelde tak: ,,Ned. Adelsboek", 1964, blz. 136-140; in de Belg. tak alliantie ***Van Dorth tot Medler ex*** matre ***Regout),*** *Schertel* ***von Biirfenbach*** *(Wilson,* geb. Amsterdam, overl. 's-Gravenhage 1923) en ***Von Schnurbein (Schilperoort,*** geb. Amsterdam 1921: in ,,Verzeichnis aller Namen" vermeld als ***Schilpervort).*** Tevens is in dit dl. de ,,Stammreihe" van het gesl. ***Von Linden*** opgenomen, waarvan stamvader is ***Adam van*** *Linter,* vermeld 1604-1615, in Hoepertingen Belg. Limburg. Deze fam. voert het ***Van Lynden-wapen.***

Eigen Schoon en de Brabander, jrg. LXI (1978), afl. 1-3.

F. Daelemans. De vorming van het domein van de Norbertijner abdij van Grimbergen (vanaf haar stichting tot ongeveer 1300).

Het Oude Land van Loon, jrg. XXXII (1977).

J. J. M. van Ormelingen, Aannemingen van begijnen in het Tongers begijnhof van 1574 tot 1673. Het art. geeft in chron. volgorde — met in vele gevallen vermelding van ouders of aanverwante fam.leden — de namen van de aangenomen begijnen. Een en ander is aan de acten van aanneming en dotatie ontleend; deze acten berusten op het stadsarchief van Tongeren. Een reg. op de fam.namen besluit het art. Met de namen ***Dolmans, Frencken*** (dr. van ***Jan,*** burger van Maastricht), ***Grooteclaes*** (dr. van *Lambert,* burger van en koopman te Maastricht), ***Grueters (Grussers;*** dr. van ***Houbrecht,*** burger van Maastricht), ***Gulpen*** (dr. van ***Jan,*** van Maastricht), *Hardevoust* ***(Handevordts;*** dr. van ***Jan,*** burger van Maastricht), ***Nípels*** *(Niepels, Nipils),* ***Pex,*** *Radou(x; Raddou(l))* en ***Van Valckenborch (Valckebeurch).*** - J. Grauwels. De aartsdiakenale visitaties van het dekenaat Beringen (1646-1726). De verslagen van de visitaties van de 27 parochies van genoemd decanaat zijn in het Latijn gesteld. Ten einde een en ander voor een uitgebreider publiek toegankelijk te maken zijn de verslagen in het onderhavige geval in de Ned. taal bewerkt.

Een fotocopie van de originele Latijnse tekst berust op het Rijksarch. te Hasselt. Men treft de volgende namen op de daarachter vermelde pag. aan: *Bacx* (p. 95), *Balduini* uit Boxtel (p. 134), *Beyen* (p. 101), Broux (p. 56/57), *De Gentis (p.* 107), *Loeff* (p. 118), *Moonen* (p. 101), *Nouwen (p.* 70), *Op 't Eynde* (p. 88), *Spoormans* afk. van Strijp bij Eindhoven (p. 42) en *Verdonck* stud. te Maastricht (p. 147). - J. Grommen. De buitenbank van Bilzen een oppergerecht van het graafschap Loon (Tweede helft van de 18de eeuw). Met naamlijst van schepenen enz. van de buitenbank.

Oostvlaamse Zanten, jrg. LIII (1978), afl. 3-4.

M. Baert, Ikonografische studie van de 19e-eeuwse litografische adres- en reklamekaarten in verband met metaalwaren. Noemt o.a. de drukker en lithograaf *F. M. J. Kierdorff,* geb. in Trier en overl. in 's-Gravenhage 1855, vriend en leerling van *A. Senefelder.*

Le Parchemin, afl. juli-aug. 1977.

Bevat een vraag betr. de kwartieren van *Marie Magdalena Mac Pherson,* geb. Deventer ± 1772 als dr. van *Alexander* en *Catha. Pos,* 'vrouw van *Hendrik Merckelbach.*

LeParchemin, afl. sept.-okt. 1977.

Deze afl. is gewijd aan „Le premier jardin d'armoiries du Hainaut" door J. M. van den Eeckhout. Met ill.

Le Parchemin, afl. nov.-dec. 1977.

Comte Rudt de Collenberg, L'importance de l'Archivio Secreto Vaticano pour les études généalogiques.

Le Parchemin, afl. jan.-febr. 1978.

W. van Hille, Avant-projet de loi modifiant les dispositions légales relatives à l'adoption et à la filiation et projet de loi (no. 583/1 du 12 fév. 1976.) modifiant les droits successoraux du conjoint survivant. — Graphie des préfixes „de" et „van" dans les patronymes néerlandais en Belgique. Proposition de décret au Conseil culture1 de la Communauté néerlandaise.

Le Parchemin, afl. maart-april 1978.

B. Walckiers, Les capitations du duché de Brabant en 1702 et 1747; une source généalogique méconnue. — Les armoiries des communes fusionnées.

LeParchemin, afl. mei-juni 1978.

J. Lefebvre, La famille *de Graillet.* (Zie ook: De Ned. Leeuw, jrg. 1975, k. 62-64 en k. 166-168.) — M. R., Majuscules/minuscules et les patronymes.

LeParchemin, afl. juli-aug. 1978.

In de rubriek „Questions" komt onder nr. 2981 een vraag betr. het in 1685 te 's-Gravenhage getr. echtpaar *Johan de Putter x* (als wedr.) *Anne de Normandie* en hun zn. en schoondr. *Jean Antoine de Putter* ('s-Gravenhage 1687 - Naarden 1772) x (Scheveningen 1737) *Suzanne M. Richard de Penmaré* en onder nr. 2987 een vraag over *Ludovicus de Worcom,* in dient van de koning van Spanje, begr. in Roermond 3 juli 1630 voor.

Vlaamse Stam, jrg. XIII (1977), afl. 7.

F. Schelfhout, Gelegenheidsvondst opgetekend op het kerkhof van Lausanne (Zwitserland). Betr. grafstenen van *F. G. Insinger, F. van Leer* en Jhr. *M. de Blocq van Scheltinga.*

Vlaamse Stam, jrg. XIII (1977), afl. 11.

M. Slootmaekers, Onze kwartierstaat: *Martin Jozef Slootmaekers* (Broeder Longinus), geb. Lanaken 1900, overl. Brussel 1976. Met kw. 23 *M. I. Hermans,* geb. Amby 1779 als dr. van *Pieter* en *A. M. Coenen* en kw. 7 *Hustinx.* — R. L. Dewulf-Heuss, Notariaat *Corthals.* In dit stuk, dat loopt van 30 jan. 1722 - 10 maart 1773 wordt genoemd *Marie Albertine Josepha van Zuylen de Nyevelt,* dr. van *Jacques* en C. *Woelaerts* (16 juli 1772). — F. Lemmens, Repertorium van XIXde-eeuwse bidprentjesportretten, LXIII. Vermeldt het bidprentje van (abt 1872) *J. J. de Kort,* geb. Hogeloon (N.-Br.) 1818. — Gelegenheidsvondst. Heeft betrekking op een oproeping van rechthebbende erfgenamen aan vaderszijde van *Anna Cecilia Claassen (Klaassen* enz.), geb. Sluis 1788, overl. Brugge 1858. — In de rubriek „Vragen" onder nr. 77-114 een vraag over een uit Vlaanderen afk. fam. *Goethals* in Zeeland.

Vlaamse Stam, jrg. XIV (1978), afl. 5.

F. Lemmens, Repertorium van XIXde-eeuwse bidprentjesportretten. LXVII. Vermeldt — met portretafb. — bidprentje van Jkvr. *Julie M. Cl. Half- Wassenaer* (1807-1892), getr. geweest met Jhr. Mr. *L. J. A. [A.] de la Court d'Onsenoort* (de gegevens op het bidprentje wijken enigszins af van die in „Ned. Adelsboek", 1942, blz. 284, sub VII, 1) en van *Godefridus D. P. S. Hubar* (1828-1898), getr. geweest met *Th. C. H. Smith.*

Vlaamse Stam, jrg. XIV (1978), afl. 6.

De rubriek „Vragen" bevat een vraag *Vogels (Vogelaers),* lste helft 18de eeuw in Heythuizen, rond 1750 als schaapherder naar Vlaanderen gekomen en een vraag *De Winter (Pieter,* j.m. van Nieuwpoort, ruiter en getr. 's-Gravenhage 1679 met *Wa. Ja. Hammerlaen).*

Jahrbuch des Heimatvereins der Grafschaft Bentheim, 1978.

S. Wiarda, Die Graftschaft Bentheim und die Niederlande. Grenziiberschreitende Begegnungen. Behandelt o.a.: Handelsverkehr führte zu menschlichen Begegnungen, Begegnungen als Folge geschichtlicher Vorgänge, Die Hollandgängerei, Niederländer kamen in die Grafschaft, Bekannte Namen aus der Geschichte der Grenzwanderung *[Bening, Nieuhoff, De Savornin Lohman, Satink, Schey, Krul1* e.a.]. — D. Maschmeyer, *Jacob Isaacksroon van Ruisdael* und *Meindert Hobbema* malen Motive aus der Grafschaft Bentheim und ihrer Umgebung. Met afbn. — R. Humburg und C. J. Jesse, Die Grafschaft Bentheim in alten Grafiken und Stichen. Met afbn. en een overzicht van enige belangrijke tekenaars, drukkers enz. Met de namen *Blaeu, Hondius, Jans(s)on (ius), Merian* en *Schenk.* — H. Voort, Hundebrot und Hundegeld. Merkwürdige Abgabeverpflichtigungen Grafschafter Bauernhöfe. — G. Bramer, Familiengeschichtliche Notizen über die Geschlechter *Funke, van Epe* und *Schulte Siering* aus dem Kirchspie1 Gildehaus. De fam. *Van Epe* stamt af van *Wolter van Epe,* geb. midden 17de eeuw en in Almelo woonachtig. — L. V. Ledeboer, Pastor *Abraham Ledeboer,* Pfarrer zu Gilde-

haus (1696-1719), und seine Familie und Nachkommen. Aan deze publicatie liggen een in de lste helft van de 18de eeuw samengestelde en nadien verm. afschrift van „Genealogie of geslagtrekeninge van de stam der *Ledeboeren"* alsmede enige dagboekbladen van Ds. *Abr. Ledeboer* uit 1695 en 1696 ten grondslag. Een en ander is aangevuld met o.m. gegevens ontleend aan archiefonderzoek (niet uitputtend) in Ned. en Bentheim, Gildehaus enz. Het art. is een aanv. op „Ned. Patriciaat", 1948, blz. 163-216. — A. Bruns, Die niederländischen Rechte und Einkünfte in der Niedergrafschaft Bentheim 1813/14. Met „Etat der in der Niedergrafschaft Bentheim belegenen ehemaligen holländischen Güter", op welke naamlijst de namen *Beuker, Boerrichter, Boerwinkel, Hesselink, Lohmann, Rotgerink* en *Trautwein* voorkomen. — H. Hagens, Die Kirche in Lage, Eine niederländische Kirche in Deutschland: eine Twentische Sache. (Übertr. ins Deutsche: H. Heddendorp). Met afbn. w.o. van enige grafzerken. — B. Noordbeek, Aus der Geschichte der *Nordbecks.* (Vervolg.) Behandelt leden van deze fam. *(Noordbeek* genaamd) o.a. in Friesland en Nordhorn (2de helft 17de en 18de eeuw). Met allianties *Atsma, Balk, Van Beuningen ex* matre *Van Leeuwen, Commelin ex* matre *Mergelcamp, Franken ex* matre *Moonen, Koeller ex* matre *Gratema, Mollema, Van Rijssel ex* matre *Van Braam, De Sighers ther Borgh ex* matre *Van Haren.*

Der Deutsche Hugenott, jrg. XL (1976), afl. 4.

R. Rosenbohm, Niederländische Glaubensfliichtlinge in Oberursel im späten 16. Jahrhundert.

Der Deutsche Hugenott, jrg XLI (1977), afl 2.

W. Beuleke, Auf der Suche nach der Ursprungsheimat eingewanderter Hugenotten. Met o.m. de namen *Grisel* uit Béziers (tr. 1687 *Marg. Durand). Pons* uit Fumel, Guyenne *(David,* vertrok okt. 1711 over Frankfort a.M. naar Holland) en *Razoux ws.* uit Villeneuve-de Berg in Vivarais *(Anne,* verbleef maart 1698 korte tijd in Frankfort a.M.).

Der Deutsche Hugenott, jrg XLI (1977), afl 3.

Ch. Delormeau, Die wallonischen Kirchen in den Niederlanden. — G. Römer, Die hugenottische Kirche in den englischen Kolonien Nord-Amerikas: eine zusammenfassende Analyse ihrer Zerstreuung.

Der Deutsche Hugenott, jrg XLI (1977), afl 4.

Th. Kiefner, Zu: Diethard Köhler: Ein Schlaglicht auf Pragela nach der Vertreibung (1709). Volgens de kroniek van *Jacob Perron* over zijn belevenissen tussen de jaren 1708 en 1730 verlieten in 1730 419 inwoners om geloofsredenen het Prageladal; de meesten vertrokken verder naar Holland. — H. W. Debor, über katholische Wallonen im Rhein-Main-Gebiet. Vermeldt J. W. C. Steiner (1820) in zijn Geschichte ..... der Stadt und ehemaligen Abtei Seligenstadt" een aantal van 60 Nederlandse wolwevers, het „Ratsprotokoll' noemt echter slechts 12 namen. L. Seibert geeft in zijn „Sippenbuch der Stadt und Zent Seligenstadt" (1934) 58 waalse fam., die voor kortere of langere tijd in Seligenstadt verbleven w.o. *Colla, Collon, Franquinet* en *Hardi.*

Der Herold, afl. april-juni 1976.

V. Drese, Die Kirchenbücher beider Mecklenburg.

Der Herold, afl. juli-sept. 1976.

H. H. Reclam, über die Symmetrie in Wappen. — R. von Procházka, Forschungsmöglichkeiten in der Tsjechoslowakei.

Der Herold, afl. okt.-dec. 1976.

H. Horstmann, Das Wappenbuch des Reichsherolds *Caspar Sturm.* Dit Wapenboek is in de lste helft van de 16de eeuw ontstaan en sedert 1889 in bezit van „Verein Herold". — J. K. v[on] Schroeder, Qber Leichenpredigten.

Der Herold, afl. april-juni 1977.

W. H. Rüdt von Collenberg, Byzantinische Präheraldik des 10. und ll. Jahrhunderts? — A. Wagner, Genealogie, Heraldik und Geschichte.

Der Herold, afl. juli-sept. 1977.

0. Gruber, Wappengruppen. Ein Beitrag zu ihrer Entstehungsgeschichte und ihrer Systematiserung. — E. Tompos, Bürgerwappen in Ungarn.

Der Herold, afl. okt.-dec. 1977.

H. Helbig, Die Verlobung im Mittelalter. — G. Wunder bespreekt het werk over „Die Grafen *von Limburg-Stirum* und ihre Ahnen". — J. K. v[on] Schroeder, Zu A. v. Brandts „Werkzeug des Historikers".

Der Herold, afl. jan.-maart 1978.

J. K. v[on] Schroeder, Standeserhöhungen in Brandenburg-Preussen 1663-1918. — G. v[on] Numers, Die heutige heraldische Kunst in Finland. Met afbn.

Mitteilungen des Vereins für Geschichte der Stadt Nürnberg, bd. LXIV (1977).

H. M. von Erffa, Der Nürnberger Stadtpatron [Sankt Sebald] auf italienischen Gemälden. — F. Machilek, Klosterhumanismus in Nürnberg urn 1500. — H. Valentinitsch, Nürnberger Waffenhändler und Heereslieferanten in der Steiermark im 16. und 17. Jahrhundert. — G. Seibold, Die *Imhoffsche* Handelsgesellschaft in den Jahren 1579-1635. Eine Charakterisierung im Spiegel verschiedener Nachlassinventare, Gesellschaftsverträge und der Nürnberger Banco Publico-Akten. Met geneal. tabel *Imhoff.* (Zie voor dit gesl. ook „Ned. Adelsboek", 1943-1948, blz. 9-18). — N. Holzberg, Nachtrag zur Hans-Sachs-Bibliographie. — H. Brunner, *Hans Sachs* als Schuster. Eine bisher unbeachtete archivalische Quelle.

Ostfriesland, jrg. 1977, afl. 1.

B. Kappelhoff, Das Einkünfteregister des Emder Vikars Dr. *Jacob Canter 1526-28.* Ein Beitrag zur Sozial- und Wirtschaftsgeschichte Emdens zu Beginn der Reformation. Over Dr. *J. Canter* (tr. N.N. *van Linghen) zie ook:* Nieuw Ned. Biogr. Woordenboek, dl. I, 559.

Ostfriesland, jrg. 1977, afl. 2.

B. Kappelhoff, Das Einkünfteregister des Emder Vikars Dr. *Jacob Canter* 1526-'28. Ein Beitrag zur Sozial- und Wirtschafsgeschichte Emdens zu Beginn der Reformation. (Slot).

Ostfriesland, *jrg.* 1977, afl. 4.

B. Kappelhoff, Landesherrlicher Grundbesitz in Emden. Aspekte der Stadtgeschichte seit dem Ende des 16. Jahrhunderts.

Pfälzisch-Rheinische Familienkunde, jrg. XXVII (1978), afl. 2.

F. Stahler, Kurpfälzische Studenten an der Universität Rinteln. Noemt o.a. *J.W. Seibel,* imm. 1693, zn. van *Joh. Jeremias Seybel (Seibelius)* uit 's-Gravenhage en kleinzn. van *Joh. Jeremias Seybel,* eveneens uit 's-Gravenhage. — F. Binder, Familiennamen der Einwohner von Mutterstadt im 18. Jahrhundert. Op de lexicografische naamlijst de namen *Deibel, De Latre, Mensing, Sauvage* en *Seelig.*

Saarländische Familienkunde, jrg. XI (1978), afl. 44.

F. Kirchner, Akten des Stadtarchivs Saarbrücken als familienkundliche Quelle.

Mitteilungen der Westdeutschen Gesellschaft für Familienkunde, jrg. LXVI (bd. 28; 1978), afl. 5.

F. Rubens, Ahnen des Kölner Dombaumeisters *Ludwig Arntz.* In de t/m enige kw. van de 15de gen. uitgewerkte kwartierstaat van *L. Arntz (* 18551941) komen kw. *Dyckerhoff* (nr. 3 stamt af van *Diederich Dieckerhoff* (1651-1704), bouwmeester van Prins *Johan Maurits van Nassau-Siegen)* en *Von Omphal* (nr. 299: de gegevens betr. ouders, groot- en overgrootouders zowel van vaders- als van moederszijde wijken op verscheidene punten af van het in ,,Ned. Adelsboek", 1949, blz. 315, sub 111, 11 en 1 gepubliceerde) voor. — R. Siepe, Neusser Schüller 1841-1880. IV. Onder de leerlingen treft men de namen *Kronenberg, Kuntze, Lövenich, Meschede, Mevis, Nix* en *Oster* aan.

Westfalen, bd. LV (1977), afl. 1-2.

Bevat o.a. 1. K. G. Boon, A. Dutch missal and the emergence of a new style. Geïll.: 11 K. H. Kirchhoff, Maler und Malerfamilien in Munster zwischen 1350 und 1534; 111. 0. ter Kuile, Ein Mörser von dem Geschütz- und Glockengiesser *Willem Wegewart* d.Ä. aus Münster in Deventer, 1568. Met afbn.; IV. J. W. von Moltke, Die Gemälde des *Paul Bor* von Amersfoort. Met ,,Werkverzeichnis". — In de rubriek ,,Besprechungen und Anzeigen" wordt de aandacht gevestigd op o.m. A. Die *Grafen von Limburg Stirum.* Tl. 1, Bd. 1 en B. E. A. Klusen, *Johann Wilhelm Wilms* und das Amsterdamer Musikleben (1722-1847).

Héraldique et Généalogie, afl. jan.-febr. 1978.

Nouvelles des centres. Geeft een opsomming van geneal. instellingen in Frankrijk met vermelding van naam en adres. — De rubriek ,,Questions" bevat onder nr. D. 133 een vraag omtrent voorgeslacht van *Pierre Antoine Lardinois,* geb. Parijs 1746.

Zeitschrift für Genealogie und Heraldik ,,Adler" afl. april-juni 1978.

M. Sturdza-Sâucesti, Bibliographie zur Geschichte der rumänischen Bojaren.

THA. J. VAN ALFF.

VRAGEN EN ANTWOORDEN.

Berckhoudt-Berkhout-Berghout e.d.

Ondergetekende maakt een studie van bovengenoemde geslachten, die hun oorsprong hebben in het Rijnmondgebied en omstreken.

Gaarne wordt kontakt gezocht met diegenen, die gegevens bezitten over naamdragers van de vroegste tijd tot heden. Elk gegeven is welkom. Het is zijn bedoeling t.z.t. te komen tot een publikatie van de volledige genealogieën van deze geslachten.

Rotterdam. K. J. SLIJKERMAN.

Cleerdin (Clairdin). *Joannes Cleerdin (Clairdin),* geb. ca. 1757, gegageert soldaat (1810), begr. 's-Hertogenbosch (St. Janskerkhof) 31 dec. 1810 (53 jaar, gehuwd, nalatende 4 kind.), tr. Maastricht (St. Nicolaas) 29 jan. 1792 (ondertr. ald. St. Jan 25 nov. 1791) *Joanna (Josepha) de Vre(e)de* (ook *Devre(e)d* ged. Zutphen (R.K.) 7 juli 1768, †'s-Hertogenbosch 7 nov. 1826, dr. van *Michaël(is)* en *Maria Gertrudis Cam (Kamp?).*

Uit dit huwelijk:

1. *Walterus Simon Cleerdin,* ged. Maastricht (St. Nicolaas) 4 juli 1793, tr. *Ida Strobenrow* (eigenlijk: *Stubenrauch).*
   Hieruit nageslacht.
2. *Petronilla Cleerdin,* ged. Maastricht (St. Nicolaas) 20 nov. 1795, †'s-Hertogenbosch 3 juni 1811.
3. *Joannes Martinus Cleerdin,* ged. Zutphen (R.K.) 31 jan. 1798, † ná 1810 (niet te 's-Hertogenbosch).
4. *(Hendrica) Wilhelmina Cleerdin,* ged. Zutphen (R.K.) 3 jan. 1800, komt samen met haar moeder nog voor in het Bevolkingsregister van 's-Hertogenbosch in 1814 (overlijden ald. niet gevonden).

Joannes Cleerdin (Clairdin) wordt bij zijn huwelijk gezegd geboortig te zijn van Ligne. Navraag bij archieven in België en Frankrijk leverde geen resultaat op.

Mogelijk is hij identiek met: *Jean Clairdin,* dragonder no. 81, aangenomen 12 sept. 1796 voor 6 jaar en 1 maand; 32 jaar, geboren Sabarez (of Sabaret) in 't Limburgsche; van te voren gediend bij het Regiment Waltont 12 jaar en 4 maanden, daarvan afgegaan 28 febr. 1795 te Breda, met paspoort, als grenadier (A.R.A., Stamboeken van oorlog vóór 1813). De betreffende plaats in 't Limburgse heb ik niet kunnen vinden.

Gevraagd: de afkomst van *Joannes Cleerdin, Michaël de Vre(e)de* en *Maria Gertrudis Cam,* alsmede nadere gegevens over *Joannes Martinus* en *Hendrica Wilhelmina Cleerdin* na 1810.

Elke inlichting over naamgenoten of aanwijzingen voor verder onderzoek is welkom,

Rosmalen. M. VAN HEUMEN.

Van **Coehoorn - Fullenius - Wierts.** Aanvullingen en/of verbeteringen gevraagd op de beide navolgende fragment-afstammingsreeksen:

Sytske van Coehoorn, begr. Bergen op Zoom 16 jan. 1715, dr. van *Gozewijn van Coehoorn* en *Aaltje van Hinckema (zus*ter van *Menno* baron *van Coehoorn, 1641-1704,* de grote

vestingbouwkundige), tr. ***Johannes Fullenius,*** med. dr., ontvanger der verpondingen te Bergen op Zoom en Steenbergen, zn. van ***Nataniel Fullenius,*** med. dr., #ontvanger van het Westerdeel van Breda, en ***Catharina van Hincketna.***

Dochter:

Catharina Alegonda Fullenius, tr. Hulst 2 nov. 1703 ***Johan Theodoor Wierts, geb.*** Breda in 1674, schepen te Hulst, ontvanger-generaal van Vlaanderen, † Breda 4 aug. 1721, zn. van ***Hillegard Wierts*** († Breda 26 febr. 1686) en ***Catharina Balendonk*** († 15 nov. 1702).

Dochter:

Alida Maria Wierts, ged. Hulst 23 jan. 1709, † Sint-Oedenrode, huize Dommelrode, 28 febr. 1759, tr. (ondertr. Breda, Waalse Kerk, 12 april 1726) ***Coenraad Gideon van Coehoorn,*** geb. Maastricht 22 maart 1702, majoor in het regiment te voet van de luitenant-generaal Dibbetz, kommandant van de vesting Willemstad, † ald. in nov. 1747, zn. van ***Menno van Coehoorn van Houwerda*** en ***Jacoba van Schrieck.***

1. ***Gideon van Coehoorn,*** begr. Appingedam, zn. van *Gozewijn* ***van Coehoorn*** en ***Theda van Esens,*** tr. Appingedam ***Sytske van Houwerda,*** dr. van ***Menno van Houwerda,*** heer van Ter Munte en Appingedam (de burcht Houwerda lag onder Appingedam en werd in de 80-jarige oorlog verwoest), en ***Luts van Meckma.***

11. ***Menno van Coehoorn van Houwerda,*** luitenant 1639-1655, tr. ***Froukje Lycklama,*** geb. in 1600, † 28 juli 1646.

III. ***Pybe van Coehoorn van Houwerda,*** jur.dr., tr. in 1662 ***Maria Magdalena Braconier,*** dr. van *Gillis* ***Braconier*** en ***Catharina van den Bergh.***

IV. ***Menno van Coehoorn van Houwerda,*** heer van Dommelrode, ged. Groningen 19 febr. 1667, luitenant-kolonel, kwartiermeester-generaal en 1703 kommandant van Roermond en majoor der provincie Gelre, † St. Oedenrode, huize Dommelrode in 1736, tr. le 's-Gravenhage 25 nov. 1696 ***Jacoba van Schrieck,*** † vóór 1707, dr. van ***Engelbert van Schrieck;*** tr. 2e (ondertr. Roermond 18 dec. 1707) ***Johanna Menthen,*** van Roermond.

Uit het eerste huwelijk:

1. ***Henriette Agnes van Coehoorn,*** ged. Maastricht 24 sept. 1700.
2. ***Coenraad Gideon van Coehoorn,*** geb. Maastricht 22 maart, ged. ald. 2 april 1702, † Willemstad in nov. 1747, zie boven.
3. ***Egbertina van Coehoorn,*** ged. Roermond 25 juni 1703.
4. ***Anna Maria Hermana van Coehoorn,*** geb. Roermond.
5. een kind, geb. Roermond.

Uit het tweede huwelijk zijn 8 kinderen geboren, die later katholiek werden; hun namen en nakomelingen zijn onbekend,

Ettlingen (Baden). P. R. **Th. Zander ter** Maat.

Van der Linde(n)-de Hamond (1978, bol. **391).**

In het gemeentearchief van 's-Gravenhage noteerde ik de volgende gegevens.

Huwelijk (r.k.) 18 juni 1749 ***Cornelis van Hamont,*** j.m. van Maassluis,, en ***Alida van der Meer,*** j.d. (getuigen: ***Petrus Hamont, Wilhelmina van der Meer).***

Huwelijk (Schev.k.) 11 okt. 1733 ***Willem Diderick de Hamond.*** wedr., en ***Eva Abbinck,*** wed. ***Jacobus van Cruysselbergen.***

Huwelijk (Schev.k.) 22 juli 1725 *Wilhelm* ***Dieterich de Hamond*** en ***Anna Martha Cramer(s),*** van het graafschap Benthem tot Schutterop. Laatstgenoemd echtpaar laat te 's-Gravenhage dopen, in de Hoogd. kerk: ***Johanna Aleida, 14*** juli 1726 (getuigen: ***Alexander Cramer, Anna Maria Cramer, Aleida de Hamond, Henrich de Hamond), Bernhardina, 15*** mei 1729.

Huwelijk (Hoogd.k.) 14 aug. 1713 ***Willem de Hamont,*** j.m. van Maastricht, en ***Catharina van de Test,*** j.d. van Schiedam.

Ondertrouw 23 febr. 1670 ***Henrick Hubertus de Hamont,*** wedr., en ***Catharina van Meeuwen,*** wed. ***Christiaan Vis.***

Op 4 okt. 1701 wordt gedoopt: *Johannes,* zn. van ***Hendrik van Hamond*** en ***Anneke de Hamond*** (sic!) (getuigen: ***Johannes*** en ***Maria de Hamond).***

Op ***15*** mei 1729 wordt in de Hoogd. kerk gedoopt: ***Johanna,*** dr. van ***Cornelis van der Linden*** en ***Maria van de Casteelen*** (volgens Vorsterman van Oijen, dl. 11, blz. 137, geb. 's-Gravenhage 8 aug. 1688, † ald. 1 aug. 1753), getuige: ***Johannes van de Casteelen.***

's-Gravenhage. J. C. Wolters.

Herkenning van burgers door tolgaarders (1979, kol, 64). Op de vraag omtrent de herkenning van burgers' door tolgaarders kan het volgende worden geantwoord. Indien schippers — en dat waren destijds meestal tevens handelaren — van de tolvrijdom, die zij aan het burgerrecht van een bepaalde stad ontleenden, gebruik wilden maken, moesten zij een van de magistraat verkregen burgerbrief tonen. Behalve voor de verkrijging van het burgerrecht van een stad, moest ook voor het zegel van de stad op deze burgerbrieven betaald worden. Veelal moesten die burgerbrieven ieder jaar vernieuwd worden en voor verscheidene steden vormde dit een wezenlijke bron van inkomsten.

De burgerbrieven waren niet zonder meer voldoende om tolvrijdom te kunnen genieten. Om knoeierijen te voorkomen — en die kwamen in velerlei vormen voor — moest aan strenge voorschriften voldaan worden.

Uit vele gegevens blijkt, dat de tollenaars en bezienders langs de rivieren, meestal zelf voortgekomen uit schippersgringen, de passerende schippers kenden en nauwkeurig van hun familie-omstandigheden op de hoogte waren en daarvan door hun collega's op de hoogte gehouden werden. Tolvrijdom gold trouwens meestal slechts op naburige tollen, in hetzelfde staatkundige gebied gelegen. Ik hoop op dit alles elders uitvoerig terug te komen.

Arnhem. W. F. Leemans.

INHOUD VAN DIT NUMMER.

Bestuursberichten. — Notulen van de Algemene Ledenvergadering, gehouden op 25 november 1978 in het gebouw van Gemeentelijke archiefdienst te Rotterdam. — Notulen van de Buitengewone Algemene Ledenvergadering, gehouden op 20 december 1978 op het Bureau van het Genootschap te 's-Gravenhage. — De burggraven van Groningen, door Ds. J. W. Schaap. — Korte mededelingen. — Boekbespreking. — Inhoud van buitenlandse boeken en tijdschriften. — Vragen en antwoorden.

DE NEDERLANDSCHE LEEUW

MAANDBLAD VAN HET

Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde,

BESCHERMHEER Z.K.H. DE PRINS DER NEDERLANDEN

Dit blad verschijnt maandelijks en wordt aan alle leden van het Genootschap toegezonden.

Bijdragen en correspondentie, bestemd voor het M a a n d b l a d, gelieve men te richten tot de Hoofdredacteur Mr. 0. Schutte, ***p./a. Zeestraat 71 b, 2518 AA 's-Gravenhage.***

De jaarlijkse contributie (abonnement) ad *f* 50,— gelieve men steeds vóór 1 februari te voldoen door storting op postrekening no. 20910 ten name van de penningmeester van het Genootschap te 's-Gravenhage.

Correspondentie, bestemd voor het Bestuur, gelieve men te richten tot de Secretaris Mevrouw J. Barones ***van*** Dedem-Weyschedé, ***Laan van Koot 43, 2244 AT Wassenaar.***

Alle overige correspondentie (met bestemd voor Bestuur of Redactie), zomede opgaven van adresverandering, te richten aan de heer E. J. C. Boutmy de Katzmann, conservator van het Genootschap, ***Bleyenburg 5, 2511 VC 's-Gravenhage.***

Betalingen aan de Bibliotheek dienen te geschieden op postrekening no. 487073, ten name van de Bibliotheek van het Genootschap te 's-Gravenhage.

De redactie van het Maandblad wijst er nadrukkelijk op, dat zij niet aansprakelijk is voor de strekking of de inhoud der ondertekende stukken.

No. 5 **XCVIe Jaargang** **mei 1979**

Sticht,

door **DRS. F. H.** ROBAARD.

In de tachtigjarige oorlog is Drenthe door zijn open ligging lange tijd, tot ver na het Twaalfjarig bestand, een soort niemandsland geweest.

Om aan de plundertochten door Spaanse troepen uit Lingen, Oldenzaal en Grol het hoofd te kunnen bieden was er, behalve in de vestingen Coevorden en Steenwijk, ook een garnizoen in het vlek Meppel. Pas na de verovering van Lingen door Frederik Hendrik in 1633 kwam er aan de Spaanse druk in deze streken een einde.

Met de soldaat ***Quirijn Jansen Stigt (Sticht, Stift)*** in het Meppeler garnizoen begint het hier beschreven geslacht, dat in de 17de eeuw opkomt, zich door huwelijken met toonaangevende families ter plaatse verbindt en tot welstand komt, maar reeds in het eind der 18de eeuw in mannelijke lijn uitsterft.

De naam ***Sticht*** (of ***Stift)*** is mogelijk een aanwijzing van herkomst uit Overijssel of Utrecht. Hoewel destijds huursoldaten uit vele en soms verre landen werden aangetrokken, hoeft de stamvader ***Quirijn*** dus niet van ver te zijn gekomen [1]).

Aan vriendelijke mededelingen van Ir. G. L. Meesters dank ik een aantal nadere gegevens, die in dit artikel zijn verwerkt, aan de heer L. Q. Bakker het initiatief tot publicatie en ook belangeloze medewerking.

1) Vergelijk Yhorst ten zuiden van de Reest, dat met De Wijk kerkelijk een geheel vormde, waarvan b.v. steeds twee ouderlingen „van Stichtse zijde" en twee „van Drentse zijde" gekozen werden.

1. ***Quirijn Jansen Stigt*** alias *Crijn Jans* (*Stigh*), achtereenvolgens „jongesel, soldaet onder capetein Schelto van Scheltema" en burger van Meppel, † vóór 3 juni 1678 [2]),

2) In het Schulte-Prothocol van Meppel (Schultenger. no. 145) vinden we vóór deze datum verschillende zakelijke transacties van Quirijn Jans ***Stigh.*** Op 3 juni 1678 en daarna treden zijn erfgenamen op :
8 aug. 1671: schuldbekentenis door ***Quirijn Jans Stigh*** ad 500 gulden; verwezen wordt naar 1 aug. 1662 en 2 juli 1667. In margine: afgelost 100 gl. door ***Martynus Sticht*** (geen datum) (fol. 4).
19 sept. 1671: Quirijn ***Jans Stigh*** had op 1 aug. 1662 geld geleend (fol. 12).
3 nov. 1671: „De prediger Munckerus (de schoonzoon of diens vader ?) laat een rentebrief angeven, op 2 july 1667 bij ***Quirijn Jans Stigh*** gepasseert". Het gaat om een bedrag van 500 car. gl. (fol. 19).
16 mei 1674: „Een hantschrift van Quirijn ***Jans"*** (fol. 79).
3 juni 16'78: schuldbekentenis door „de erffgen. van wijlen ***Quirijn Stigh",*** groot 1400 car. gl. à 5 % „onder speciael verbant van 't erve Blankensteyn haer mandelig toegehorende" (fol. 107).
14 juni 1679: schuldbekentenis groot 600 gl. door de erfgenamen van ***Krijn Jans Stigh,*** n.l. ***Bartholomeus Beeltsnijder*** nomine uxoris, ***Frederick*** en ***Catharina Stigh,*** „voor haer selven en de rato caverende voor ***Martinus Stigh*** en de kinderen van wijlen ***Lubbertus Munckerus".*** Onderpand was het Groenevelt (fol. 150).

Voorts: Lotting-Prothocol = Etstoel 14, dl. 23, fol. 286: 12 nov. 1678 procederen de erfgenamen van Quirijn ***Jansen Stigh,*** impetranten, tegen de erfgenamen van Beens Arents op Nijeveen, gedaagden, over betaling van 1050 gl.

Schulte-Prothocol Beilen :
16 maart 1679: ***Frederik Krijns Stigh en Bartholomeus Beeltsnijder*** voor zich en tevens voor de andere erven van ***Quirijn Jans Stigh*** (fol. 124).

Inv. Ambt en Part. no. 1560:

tr. (als Krijn Janssen) te Meppel in 1628 *Lijsbet Hermens,* jonge dochter van Meppel.

Als echtpaar staan zij in de lijst van lidmaten der Hervormde- Gemeente van 1662 [3] als woaende in de Langestraat: *Quirijn* Jansen ***Sticht*** en ***Lisbet Isveens. Zij*** moet een dochter zijn van *Hermen IJsveen,* die in 1611 als *Herman Jisveen* bijdroeg in de kosten van een nieuwe kerkklok voor Meppel en daarmede het „recht van de klokke" [4] verwierf.

De lijsten van lidmaten der Hervormde Gemeente van 1637 en 1662 en het burgerboek van 1644 vermelden nog enige malen de naam *Isveen* [5]; de familie zal afkomstig zijn uit Isveen of Ysveen, tegenwoordig genoemd Eesveen, een buurtschap ten N.O. van Steenwijk. ***Harmen Ysvene*** bezat in 1630 te Meppel „een huys ende een olt pottyen" (potschip) [6], gewaardeerd op 900 £. Hij wordt vermeld te Meppel in 16317) en wordt in 1644 burger van Meppel (bij de instelling van het burgerrecht).

Quirijn ***Jans (Sticht)*** trad na zijn ontslag uit de militaire dienst op als een ondernemend zakenman: in 1641 kocht hij van de Landschap Drenthe [8], samen met twee anderen, een deel van de Kinkhorst, 27 dagmaat, voor 4100 goltgulden en 85 goltgulden jaarlijkse erfpacht [9].

Eveneens in 1641 kocht hij van de domeingoederen van Dikninge het Westenbrinkserve in de Broekhuysen onder De Wijk (Dijkstatingerhuizen) voor 750 goltgulden en 100 goltgulden erfpacht. Naar valt aan te nemen, deed hij-dit-als belegger, niet als gebruiker.

In 1646 koopt het echtpaar, samen met Marten Jans Thalen „een opgaand erfdeel lands" met huis en hof te Colderveen [10]; in 1649 is *Quirijn* ***Jans (Sticht)*** koper van „een stuk goordens op de Maete te Meppel" [11] en ook in 1665 vinden we van hem een aankoop [12].

De rentmeestersrekening van Dicninge vermeldt hem als pachter van: Westenbrinckserve, in 1650 [13];
eveneens in 1650 van de boterpacht, voor 380 en 250 gulden per jaar [14];
het erve de Poll, 6/7 dagmaten op Olde Staphorst „op 't nieuws verhuyrt" 15 maart 1655 en ook in 1668 [15];
het Binnenbrouck, groot 2½ dagmaat, eveneens in 1668 [16].

Van 1666 tot 1668 pacht hij de Meppeler sluis voor 768 car. gls per jaar [17].

Hij stelt zich als ***Krijn Jans Stift*** op ***28*** jan. 1667 borg voor „de E. Matthias Olffen, schults op Ruijnerwolt", met als oaderpand zijn huizen en landerijen te Hesselinge, waarvan wij de aankoop (deels) vinden op 30 juni 1665 en 2 aug. 1666 [18].

In 1644 vinden we hem bij de invoering van het burgerschap in Meppel als *Crijn Jans.* In ***1672*** betaalt hij het heerdstedegelt als bewoaer in het 5de rot [19] en in 1674 ondertekent hij — als *Crijn Iansz* ***Stich*** — met een aantal edelen en eigenerfden uit geheel Drenthe het verzoekschrift aan de prins van Oranje en de Staten-Generaal, om na de „Bisschopsoorlog" in de plaats van Rabenhaupt (die blijkbaar meer als militair dan als bestuurder werd gewaardeerd) [20], de drost Von Bernsau in zijn functie te herstellen.

Uit dit huwelijk (volgorde onzeker) [21]:

1. *Jan,* volgt 11.
2. ***Jantken Stich,*** ged. Meppel 12 febr. 1637, jong †.
3. ***Anna Quitijns*** *Stigh,* wordt lidmaat Meppel 28 april 1662, † vóór 14 juni 1679 [2]), tr. Meppel 3 juli 1664 Ds. ***Lubbertus Munckerus,*** geb. Meppel in 1638, „der H. Teologie Cantitatus, jonggesel van Meppel", student te Utrecht 4 febr. 1660 [22]), predikant te Nieuwveen (= Nijeveen bij Meppel) 1668, te Blokzijl 1675, † in 1678, zn. van Ds. ***Johannes*** *Munckerus,* predikant te Meppel, en ***Anneke van Hardenberg*** [23]).

Zij hadden „veele kinderen, dog twee alleen tot jaren gekomen" [23]:

1679: Akte van overdracht door de erven van *Quirijn* ***Jans Stigh*** van een huis op de Mate te Meppel.
Rechtdagen van Drost en Gedeputeerden:
18 juli 1688 (betreffende pastoriepacht van Coldervene over 't erve Groenevelt): „Advocaat Frijlinck ins(inuant) ter eenre, en Dny. Jacobus *Munckerus,* predicant tot Meppel1 in qualiteit als voormomber over de kinderen van zijn overleden broeder *Lubbertus Munckerus* bij ***Anna Stight,*** en ***Lummigjen Benninx*** als grootmoeder over *Martinus* ***Stich,*** item ***Frederick Stich,*** *Catharina* ***Stich*** en ***Bartholomeus*** *Beeltsnijder* nomine uxoris ***Sophia Stich,*** 'tsamen erfgen. van wijlen *Quirijn Jansz.* ***Stich,*** gerequireerden ter andere sijde" enz. (blz. 74).

3) Zijn lidmaten geworden tussen 1637 en 1652, dus vele jaren na hun huwelijk.

4) Het ..recht van de klokke" hield in, dat men voor zich en zijn nakomelingen was vrijgesteld van betaling, wanneer na, het overliiden de kerkklok werd_geluid (op de sterfdag of op de eerste werkdag nadien).

5) Kerkeraadsnotulen Meppel:
1637 o.a. ledematen langs den Oefer: *Fije* Zsveen, ***Henrick Suyker, Geertien,*** de vrow, *Fije Suykers,* weduwe, *Aeltien Isveens,* dochter.
Id. op de Langestraat: ***Jan Peters*** *Tingieter, Jantien,* de vrow, ***Elisabeth*** Isveens, dochter.
1662, id. langs het Oever: *Geertien* ***Henrick*** *Suckers* weduwe, ***Fia*** *Isveen.* ***Aeltien*** *Isveen,* ***Henrik Gerrits*** vrow, *Leentien Gerrits,* ***Henrick*** *Gerrits* vrow.
Burgerboek Meppel: 1644: ***Frederick*** *IJsveens,* weduwe ***Hend.*** *Herman IJsveen.*
Mogelijk behoort ook tot deze familie: ***Henrick Henricks van*** *IJsvene.* Hij doet ***20*** april 1615 (en nog eens 4 nov. 1616) „oervede" (d.w.z. hij belooft geen wraak te zullen nemen) voor het gerecht van de stad Vollenhove (no. 2695).

6) Grondschatting 1630 (R.A. Assen, O.S.A. 841).

7) Landdagsprotocol fol. 99, 3 okt. 1631: ***Harmen Isveens*** van Meppel.

8) Toen de Landschap Drenthe in 1641 weer eens in grote geldverlegenheid zat, maakten Drost en Gedeputeerden vele goederen te gelde, o.a. domeingoederen van het voormalig klooster Dikninge. (N.Dr.V.alm. 1900, blz. 89 en J. Poortman, Meppel door de eeuwen heen, 1967, blz. 29).

9) In de 16de eeuw stond het kasteel de Kinkhorst aan de westzijde van Meppel. Enige malen werd het verwoest en herbouwd. De Kinkhorstlanden, groot 23 dagmaten, werden in 1664 doorgraven ter verrechting van het Meppelerdiep. (P. A. Derks, Meppel en omstreken, 1887, blz. 11).

10) R.A. Assen, Inv. Ambtenaren en Particulieren, no. 355.

11) Idem, no. 356.

12) Idem, no. 357.

13) Rentmeestersrekening Abdij Dikninge, 1650, fol. 10 vs.

14) Idem, fol. 46 vs.

15) Idem, 1656 en 1668, fol. 29.

16) Idem, 1668, fol. 36.

17) Meer bijzonderheden over dit contract bij: P. A. Derks, Meppel en omstreken, 1887, blz. 56.

18) Schultenprotocol Staphorst, no. 3229.

19) Meppel was verdeeld in 12 rotten, die ieder een lid van de „Twaalve" kozen; deze Twaalve vormden met de schulte het stadsbestuur. Zie voorts noot 30.

20) N.Dr.V.alm. 1899, blz. 244.

21) De doopdata van ***Anna*** en ***Sophia*** zijn met in het Meppeler doopboek te vinden, maar dit is onvolledig. In plaats van „*Frederick*" vermeldt De Nederlandsche Leeuw 1972, kol. 256, ten onrechte „*Henrick*".

22) *0.* Schutte, De Wapenboeken der Gelders-Overijsselse studentenverenigingen, 1975, deel IV, no. 120.

23) De Nederlandsche Leeuw 1919, kol. 22.

a. *Samuel* ***Munckerus,*** student te Groningen 1690, later advocaat, vermeld 28 nov. 1709 [24].

b. ***Anna Elisabeth Munckerus,*** overluid Meppel 20 mei 1742.

4. ***Frederick Stigh,*** ged. Meppel 5 april 1643, student phil. Groningen 1666 [25]), vermeld in Schulteprotocollen 1679—1708 [26]), landdagscomparant 7 maart 1683 [27]), vermeld als candidaat-diaken te Meppel 1687-1697 [28]), komt voor in de Grondschattingsregisters van Meppel 1694 (5e rot) ten bedrage van 325 gl., en 1705 „Freric Stight en suster" (4de Rot) 200 gl., overluid 27 mei 1708 [29]). Waarschijnlijk woonde hij, als ongehuwde, samen met zijn eveneens ongehuwde zuster *Trijntien.*

5. ***Sophia Sticht*** (de naam ***Sophia*** zal afkomstig zijn van de familie *Isveen*), wordt lidmaat Meppel 8 april 1664, overluid 25 juli 1709, tr. Meppel 16 aug. 1674 ***Bartholomeus*** *Beeltsnijder,* geb. Beilen, met attestatie naar Meppel 14 juli 1665, aldaar diaken 1676/1677, ouderling 1690, 1694, 1698, 1702, burgemeester 1681, 1684 [30]), overluid 11 nov. 1704, zn. van Ds. ***Johannes*** *Beeltsnijder* [31]), predikant te Beilen, en ***Elisabeth Bert.***

Zie noot 2 voor vermeldingen van het echtpaar ***Beeltsnijder-Sticht*** als erfgenaam van *Quirijn* ***Jans Sticht.***

Uit dit huwelijk:

a. ***Johannes Quirinus*** *Beeltsnijder,* ged. Meppel 21 okt. 1675, overluid ald. 30 dec. 1675.

b. ***Elisabeth*** *Beeltsnijder,* ged. Meppel 9 maart 1677, tr. Meppel in 1735 ***Dirk*** *Roelink.* Geen kinderen.

c. Mr. ***Quirinus*** *Beeltsnijder,* ged. Meppel 26 nov. 1679, student te Groningen 15 sept. 1697. later advocaat te Meppel en — na zijn huwelijk met ***Zda van*** *Rossum* (Rolde 18 mei 1710) — te Rolde. De slaande ruzie, die hij op de Zuidlaarder markt van 1712 had met de predikant van Rolde, als gevolg van diens ergerlijke gedrag en die bestraffing van deze predikant door de Classis tot gevolg had, is kleurrijk beschreven in de N.Dr.V.alm. 1909, blz. 149-159.

Van 1716 tot 1737 was hij ontvanger der collaterale successie en vrijwillige verkopingen in Drenthe en daarnaast van 1725 af tevens schulte van Rolde.

In 1737 werd hij landsschrijver van Drenthe, welk ambt hij vervulde tot zijn kinderloos overlijden in dec. 1750.

d. ***Anna*** *Beeltsnijder,* ged. Meppel 15 nov. 1682. overluid 27 mei, begr. 31 mei 1755, tr. Meppel 1717 ***Arend Linthorst,*** „j.m. uit de Wildervanck", schatbeurder van Meppel, overluid 8 jan., begr. '15 jan. 1751.

6. *Trijntien* ***Sticht,*** ged. Meppel 14 juli 1647, vermeld 1684-1699 [25]) en 1709 [24]) en met haar broer ***Frederick*** in de Grondschatting van 1705. Ongehuwd †, overluid 5 juli 1715 als „juffr. ***Katharina Sticht".***

II. *Jan Krijns Stich,* ged. Meppel 3 aug. 1634, werd lidmaat 23 dec. 1664, vermeld met zijn vrouw 1671 [32]) en in de Grondschatting 1672 (2de rot), † Enkhuizen als vluchteling voor de bisschop van Munster, begr. Enkhuizen 5 dec. 1672, tr. Meppel 29 maart 1668 ***Grietien Martens*** *Thalen,* overluid Meppel 20 sept. 1742 [33]), dr. van ***Marten Jans*** *Thalen* en ***Lummegien Bennincks;*** zij hertr. 8 nov. 1674 *Teunis* ***Brouwer,*** „borgemester van de Swarte Sluys", wedr. van ***Jantje Mensen.***

---

24) Schultenger. no. 153: „Op heden den 28 novemb. 1709 hebben de advocaat *Beeltsnijder* voor hem selve en als volmagt van sijn moey ***Catrina Stight,*** en Anna ***Elisabeth Munckerus,*** de wed. van *Samuel* ***Munkerus,*** en desselfs beide susters ***Elisabeth*** en ***Anna*** *Beeltsnijder* tot voortkominge van costen hare onderlinge quaestiën so voor ieder in 't particulier, als voor de praetensie van de erfgen. van *Quirijn Jans* ***Stight*** ter eenre en de erfgenamen van wijlen Jan Hogencamp ter andere sijden haer onderlinge quaestiën mits desen alinge en al gecompromitteert an de schults Schickhart, om deselve sonder eenige reductie, verwijl ofte appel te decideren; tot waarheidsoorconde hebben compromittenten desen getekent".

26) N.Dr.V.alm. 1966, blz. 104.

26) Schulte-protocol (S.P.) Beilen, fol. 124, 16 maart 1679: zie noot 2.
S. P. Ruinerwold, fol. 6, 29 jan. 1684: schuldbekentenis groot 600 gl. door ***Catharina Stigt,*** geassisteert met broeder ***Frederick Stigh.***
S.P. Meppel, fol. 176, 23 dec. 1680: schuldbekentenis ten laste van ***Frederick Sticht en*** consorten als medeërfgenamen van wijlen ***Quirijn Jans Stigt*** d.d. 9 nov. 1680, groot f 525:16:10. Doorgehaald 5 juni 1705.
S.P. Meppel 29 juni 1686: schuldbekentenis t.l.v. ***Frederick*** en *Catharijne* ***Stigt.***
S.P. Meppel, fol. 3, 27 mei 1687: getuige o.a. ***Frederik Sticht.***
S.P. Meppel, fol. 78, 11 aug. 1699: obligatie dd. 1 juni 1694 t.l.v. ***Fredrick Stight*** en ***Catrina Stight*** (1000 car. gl. à 5 %) wordt „ten prothocolle gebragt". Zij was „bij 't passeren van gemelte obligatie geassisteert geweest met de e. ***B.*** *Beeltsnijder* als haren gecoren en in den gerighte toegelatene momboir". Onderpand zijn alle goederen, speciaal „haar arve van Blanckenstein bij Meppel in de Oosterboer".
Idem, fol. 104, 11 juni 1700: protocol van een rentebrief dd. 26 mei 1700, 400 car. gl. à 4 % t.l.v. d'e. ***Frerick Stight*** en sijn suster ***Catharina*** *Stich.*
Idem, fol. 130, 7 juni 1702: t.l.v. ***Freric Stight 300*** car. gl. à 4%.
Idem, fol. 178, 25 sept. 1704: overdracht van een stuk land, „geswettet" ten oosten de koper Hendrik Remmelts, ten zuiden de ette Wolter van Rossum, ten westen de heer ritmeester Harm Sighterman, ten noorden juffrouw Catrina ***Stight.***
Idem, fol. 179, 29 jan. 1705: Roelof Geerts Meynen doet protocolleren een rentebrief op dato gepasseerd, 500 car. gl. à 4½ % t.l.v. d'e. *Freric* ***Stight.*** Onderpand: speciaal circa 3 dagmaten in de Meppeler merkt gelegen bij de Sluys. Op 25 mei 1717 heeft juffr. ***A. E. Munkerus*** deze obligatie laten doorhalen.
Idem, fol. 223, 15 maart 1708: protocol van een rentebrief op dato gepasseerd, 417 car. gl. à 4 % t.l.v. *Frederic* en ***Catrina Stight*** „sijnde sij ***Catrina Stights*** voor soo veel nodigh bij 't passeren van desen geassisteert geweest met d' advt. Q. ***Beeltsnijder".***

27) Statenarchief 778 11: eed als landdagscomparant, 7 maart 1683, ***Fredrick Stigt van*** Meppel.

28) Kerkeraadsnotulen Meppel.

29) Overluid „*Vridrick* ***Stight, van*** de kloecke, half onvrij, daervoor betaelt ***f —.15.—.".***

30) Het bestuur van Meppel werd gevormd door schulte en twaalve, dit waren de gekozen vertegenwoordigers der 12 rotten (wijken) waarin Meppel was verdeeld. Uit hun midden kozen zij 4 burgemeesters (soms ook „volmachten" genoemd), die met de schulte het dagelijks bestuur vormden en dus met de tegenwoordige wethouders zijn te vergelijken.

31) Over hem een uitvoerige biografie in de N.Dr.V.alm. 1922, blz. 940. Zie voor zijn afstamming De Nederlandsche Leeuw 1972, kol. 253-256.

32) Schulte - protocol Meppel, fol. 81 : 24 jan. 1676 wordt geprotocoleerd een schuldbekentenis, groot 500 gl. dd. 11 mei 1671 t.l.v. ***Jan*** *Crijns Stich* en *Grietjen Thalen.*

33) Bij dit overluiden wordt voor haar „recht van de klokke" (zie noot 4) verwezen naar de overluiding van ***Lunamegien Bennink,*** waaruit valt af te leiden dat Lummegien de moeder van *Grietien* ***was.*** De doop van Grietien is n.l. niet te vinden in het (onvolledige) Meppeler doopboek en ***Marten Jans*** *Thalen* huwde twee maal: a) met ***Mettien Dannenberg*** in 1637; b) met ***Lummegien*** Bennincks in 1644.
Zie ook noot 2: „*Lummigjen* ***Benninx*** als grootmoeder over ***Martinus*** *Stich".*

Uit dit huwelijk:

1. ***Martinus, volgt*** 111.
2. *Crijn Jans* ***Stigh,*** ged. Meppel 13 febr. 1670, † jong [34]).
3. ***Elisabeth Stigh,*** ged. Meppel 17 sept. 1671, † jong [34]).

111. ***Martinus Sticht,*** ged. Meppel 13 dec. 1668, vermeld 1689-1704 [35]), in de Grondschatting (2de rot) 1694 (1500 gl.) en 1705 (1000 gl.), in de Goedschatting 1705; bij zijn overlijden burgemeester, overluid Meppel 5 jan. 1706, tr. (ondertr. Meppel 23 juni 1689, „buyten getrouwt") ***Margaretha*** *Claes,* ged. Zwartsluis 5 mei 1672, overluid Meppel 25 aug. 1760, dr. van *Claas Jans Backer* en ***Petertjen*** *Thijs;* zij hertr. 12 nov. 1708 *Jan* ***Harms Hagen*** [36]).

Uit dit huwelijk:

1. *Jan* ***Quirijns,*** volgt IV.
2. ***Petertjen Sticht,*** ged. Meppel 7 sept. 1692, overluid ald. 7 dec. 1692.
3. ***Petertjen Sticht,*** ged. Meppel 25 april 1694, werd lidmaat 14 april 1713, kocht een huis 1740 [37]), in het haardstedengeld 4de rot („juffrouw ***Stichts") 1744,*** was kreupel [38]) en ongehuwd, † Meppel 23 sept. 1751 [38a]).
4. *Claas* ***Quirijns Sticht,*** ged. Meppel 1 jan. 1696, overluid ald. 20 nov. 1705.

IV. *Jan* ***Quirijns Sticht*** (*Jan Krijn Stigh),* ged. Meppel 5 okt. 1690, werd lidmaat 16 okt. 1711, candidaat-diaken 30 'april 1712, brouwer, vermeld 1724-1761 [39]), ette

34) Klokkeboek Meppel: 14 nov. 1673 is overluit „de weduwe van *Jam Krinets Sticht* haer kint".

35) Inv. ambt en part., no. 358: 1689, overdracht aan *Martynus* ***Stigt*** te Meppel;
Idem, no. 359: 1694, overdracht aan ***Martynus Stigt*** en *Margreta* ***Klaes*** e.l.;
Idem, no. 360: 1700, schuldbekentenis t.l.v. ***Martinus*** *Sticht* c.u. 2500 car. gl. Afgelost 1709.
Idem, no. 361: 1700, ***Martinus Stigt*** koopt een omgebouwde praam. Kwijtingen 1701 en 1708.
Idem, no. 362: 1701, ***Martinus Stigt*** koopt hooiland.
Idem, no. 363: 1704, ***Martinus Stigt*** pacht de tol „op de Twelinger dijk en van de dijk tussen het venebruggien en de Galgenkamp".

36) De „uitinxcedule" bij het overlijden van Warmolt Lunsingh, oud-rentmeester van Dicninge, ette en gedeputeerde, † 12 nov. 1708, vermeldt dat een rouwbrief wordt gezonden aan o.a. „vrouw ***Stichts,*** nu vrouw Benninx of ***Hagen",*** de laatste twee woorden met andere hand. 12 nov. 1708 was tevens de datum van het tweede huwelijk van „vrouw ***Stichts".***

37) Inv. ambt. en part., no. 3'71.

38) Inv. ambt. en part., no. 372 in dorso: 5 juli 1706, ***Margareta Claus,*** weduwe van ***Martinus Sticht,*** bijgestaan door Wycher Harms Hagen, verklaart dat het haar overleden mans wil was, dat hun kind ***Petertien Stichts*** „uit sonderlinge consideratie dat dit dochtertien seer qualijk gaat" vooraf uit de boedel een stuk groenland zal krijgen van 6½ dagmaat. „Op sijn doodbedde" had de vader dit laten beloven door zijn vrouw en hun zoon Jan ***Sticht.***

38a) Coll. succ. 4605 en 4617: aan haar broer *f* 9500 en, aan haar halfzuster *Grietje* ***Hagen,*** getrouwd met ***Jan*** *Nijsingh* te Meppel, **f** *3400.*

39) Inv. ambt. en part., no. 364: 1724, ***Jan Crijns Sticht*** koopt een „uiterdijk";
Idem, no. 365: 1735, Jan. ***Crijns*** *Sticht* en Hendrik Jans de Jonge kopen pastoriepacht te Nijeveen af;

1745-1759 [40]), landdagscomparant 15 maart 1746 [41]), in het haardstedengeld 2de rot 1744, in 1741 [42]) en bij zijn overlijden 18 mei 1762 [43]) burgemeester. Zijn erfgenamen verhuurden huis en brouwerij als Latijnse school [44]). Hij stond in het testament van Quirinus Beeltsnijder van 1729 [45]). Tr. Meppel 3 mei 1716 *Lammegje Jans* ***de*** *Jonge,* van Meppel, † aldaar 28 okt. 1748.

Uit dit huwelijk (behalve vier kinderen, geboren in de jaren 1723-1734, die jong stierven):

1. ***Martina Sticht,*** ged. Meppel 24 maart 1717, ongehuwd †, overluid 26 mei 1786. Zij erfde in 1751 een stuk groenland van haar tante ***Petertjen*** [46]). Haar nalatenschap bedroeg 15.800 gl. [46a]).
2. *Jantien* ***Sticht,*** ged. Meppel 7 dec. 1718, † Meppel 25 jan. 1805, tr. Nijeveen 1 mei 1750 ***Hendrik*** *Vos* [47]), ged. Meppel 1 jan. 1708, lakenkoper, overluid Meppel 11 febr., begr. 20 febr. 1770 in de kerk te Meppel; hij was wedr. van *Jentje* ***de Jonge,*** nicht van zijn tweede vrouw *Jentien* ***Sticht*** en zn. van *Lambert* ***Vos*** en ***Anna Dannenberg.***
3. ***Marrichje Sticht,*** ged. Meppel 30 okt. 1720, overluid Meppel 5 april 1793, tr. Meppel eind 1759 *Jan* ***Dannenberg,*** ged. Meppel 21 dec. 1721, overluid ald. 15 aug. 1782, zn. van *Jan* ***Dannenberg*** en ***Elisabeth*** *Oosting* [47]).

Idem, no. 366: 1742-1755, *J. K. Stigh* is medeëigenaar van de Kikkerij aan de Zomerdijk in de marke van Nijeveen;
Idem, no. 367: 1745, *J. C. Stigh* koopt een huis op het Boddenkampien te Meppel;
Idem, no. 368: 1752, Jan ***Krijns*** *Stigh,* overdracht van roggenacht t.b.v. de Niieveense pastorie;
idem, no. 369: 1753, dezelfde, request aan de stad Kampen inzake afkoop van twee „uitgangen" van zijn huizen te Meppel;
Idem, no. 370: 1759-1761, *J. K. Stigh* is medeëigenaar van de Kinkhorstlanden.

40) Ette: lid van de Etstoel (hoogste rechtscollege in Drenthe).

41) Statenarchief 778 111: 15 maart 1746, ***J.*** *K. Stigh.*

42) Momber-Prothocol de Wijk, fol. 212: 23 dec. 1741, obligatie toebehorende aan borgemeester ***Jan Krins*** *Stigt tot* Meppel.

43) Inv. ambt. en part., na. 373: „Dewijl het den Vrijmachtigen Godt, Heere van leven en dood, behaagt heeft onsen waarde en veelgeliefde vader ***Jan Krijn Stigh,*** out ette der Landtschap Drenthe, na een siekte van enige weken, op heden desen nademiddag, om drie uren, in het twe en seventigste jaar zijnes ouderdoms, het tijdelijke met het eeuwige te doen verwisselen, soo vinden wij ans verplicht U van dit ons verlies kennis te geven, wensende dat Godt U en deselfs familie in zijn genadige bescherming wil bewaren.
Verblijven U bedroefde dienaresse, uit aller naam, *Martyna Stigh.*
Meppel, den 18 may 1762.

44) P. A. Derks, Meppel en omstreken, 1887, blz. 81 e.v.

45) N.Dr.V.alm. 1922, blz. 38.

46) Inv. ambt. en part., no. 372.

46a) Coll. succ. 7552.

47) N.Dr.V.alm. 1924, blz. 95: „*Jan* ***Dannenberg,*** bewoner van het logement de Wildeman (op de hoek van de Woldstraat), wiens familie oorspronkelijk te Nijeveen woonde, zag door zijn huwelijk met *Margjen Sticht,* de rijke erfdochter van den brouwer ***Jan Krijn Stight,*** zijne bezittingen niet weinig vermeerderd." Hij was in 1766, met zijn zwager *H. Vos* en nog drie anderen, in conflict met het plaatselijk bestuur. De familie *Vos* woonde oorspronkelijk te Nijeveen en was tevens verwant aan de Meppeler families *Kniphorst, Houwink* en *De* ***Jonge,*** die alle behoorden tot de gegoede en invloedrijke burgerij, aan het einde der 18de eeuw vrijwel zonder uitzondering goed patriots.

De oudste generaties van het geslacht Brender à Brandis,

door JHR. MR. R. C. C. DE SAVORNIN LOHMAN.

In de genealogische literatuur wordt – met uitzondering van enkele losse gegevens grotendeels uit de 2de helft van de 18de eeuw — geen aandacht besteed aan de oudere generaties van de thans nog bloeiende familie *Brender à Brandis*.

Als oudst bekende stamvader hier te lande werd aangetroffen een *Johan Harmen Brender*, die kapitein was van een regiment infanterie onder veldmaarschalk Johan Maurits prins van Nassau en in 1676 te Rijswijk huwde met *Johanna de Haen*, een welgestelde burgerdochter uit 's-Gravenhage. Uit zijn tweede, posthuum geboren zoon, *Johan Harmen Brender (à Brandis)*, predikant laatstelijk te Dordrecht, stamt de huidige familie *Brender à Brandis*. Kapitein *Jan Harmen* (Sr.) had daarnaast tenminste twee broers, die zich eveneens alleen *„Brender"* noemden en eveneens kapitein in dienst van de Republiek waren. De drie broers noemden hun respectieve oudste zonen *Ernestus*, zodat gevoeglijk mag worden aangenomen dat de vader van de drie kapiteins *„Ernst"* heette. Mogelijk was nog een vierde broer *Johan Coenraed Brender*, die in 1682 doopgetuige was bij *Christophorus Boon* (zie hierna sub IIa).

Volgens mededeling van wijlen ons medelid Mr. H. J. Steenbergen te Groenlo zou de familie *Brender (à Brandis)* uit het land Waldeck in Duitsland stammen: bewijzen daarvoor ontbreken echter tot dusver.

Aan de hand van een onderzoek met name in de archieven van 's-Gravenhage en Groenlo kon het volgend overzicht van de oudste generaties *Brender (à Brandis)* worden samengesteld. Aanvullingen daarop zijn uiteraard welkom.

Gaarne wordt hier dank betuigd aan de Sectie Krijgsgeschiedenis van de Koninklijke Landmacht voor de welwillende medewerking bij het nader bepalen van de rangen en loopbaan van de vele militairen in onderstaande genealogie.

1. *Ernst (Ernestus) Brender*, woonplaats onbekend, tr. N.N.

   Uit zijn huwelijk(en):

   1. *Johan Harmen*, volgt IIa.

   2. *Martinus*, volgt IIb.

   3. *Philips Jacob*, volgt IIc.

IIa. *Johan Harmen Brender*, in 1676 kapitein van een regiment infanterie onder Johan Maurits prins van Nassau (luitenant-generaal, sinds 1668 veldmaarschalk), † vóór 22 sept. 1679, tr. Rijswijk 29 nov. 1676 (ondertr. 's-Gravenhage 15 nov.) *Johanna de Haen*, ged. 's-Gravenhage (Kl.k.) 14 aug. 1654, dr. van *Christoffel de Haen*, vleeshouwer in de Nieuwe Molstraat te 's-Gravenhage, burger aldaar en hoofdman van het vleeshouwersgilde (Haags kohier 1674 (200e p.) aangeslagen voor £ 35 i.e. vermogen *f* 7.000), en *Magdalena Tielo; zij* hertr. (ondertr. 's-Gravenhage 22 sept. 1680) *Christiaen Boon*, kapitein (ook als ritmeester vermeld), wedr.

Wellicht is ***Christiaen Boon*** identiek met *Corstiaen* ***Boon,*** die als j.m. en ruiter onder de compagnie van de heer gouverneur op 8 sept. 1661 te Heusden ondertrouwde met ***Susanna Sebar,*** wed. van ***Willem Schalbroek (25*** sept. 1661 attestatie gegeven om elders te trouwen).

Blijkens het Not. Arch. 's-Gravenhage was ***Christiuen Boon 13*** febr. 1682 luitenant te paard onder het regiment gardes van Zijne Hoogheid van Oranje en woonde hij met zijn echtgenote ***Johanna de Haen*** op het Huis Leeuwendael buiten Rijswijk; het echtpaar testeerde op 22 sept. 1688 te 's-Gravenhage (Not. Arch. nr. 994, blz. 291). Uit dit huwelijk werd een zoon geboren, ***Christophorus Boon,*** ged. 's-Gravenhage (Gr. k.) 21 jan. 1682 (get.: Johan Koenraad Brender, Petrus Johannis de Haen en Machdalena Tilo); op 11 dec. 1701 maakte hij als cornet in een compagnie paarden van ritmeester Tiele in het regiment van de graaf Tilly voor notaris Corn. de Haan te 's-Gravenhage (Not. Arch. nr. 997, blz. 78) een „reciproque" testament met zijn halfbroer ***Johan Harman van Brandis*** (sic , zie hieronder sub 2).

Uit dit huwelijk:

1. *Ernestus Johannes Brender*, ged. 's-Gravenhage (N.k.) 29 aug. 1677, † jong.

2. Ds. *Jan Harmen Brender*, posthuum geb., ged. 's-Gravenhage (Kl.k.) 22 sept. 1679 (get.: Christoffel de Haen, Johannes Mol, Philip Jacob Brender en Magdalena Tijlo), als *Johannes Hermannus a Brandis* 19 aug. 1701 theol. stud. te Leiden (Haga Batavus, 22 jaar oud), testeert 11 dec. 1701 te 's-Gravenhage als *Johan Harman van Brand is*, theol. stud., predikant te Aartswoud 1704, te Overschie 1706, te Deventer 1711 en te Dordrecht 1714, † aldaar 18 aug. 1727, tr. Deventer 9 dec. 1714 *Christina Elisabeth Nilant*, ged. Deventer 4 dec. 1689, † Dordrecht 31 dec. 1784, dr. van *Gerard Jellisz. Nilant*, lakenkoper te Deventer en gecommitteerde ten landdage van Overijssel, en *Elisabeth Wilhelmusdr. Nilant* (voor Nilant zie Ned. Patriciaat 1928/29, blz. 137).

Jan Harmen, als *„Brender"* gedoopt, noemde zich in 1701 *„a* (van) ***Brandis"*** en combineerde later deze namen tot ***„Brender à Brandis"***; hij is de stamvader van alle latere dragers van deze dubbele naam. De herkomst van de naam ***Brandis*** en de reden om deze samen te voeren met de naam ***Brender*** zijn althans voor schrijver dezes duister.

Als ***Johan Herman Brender*** ontving hij in 1680 bij het hertrouwen van zijn moeder met ***Christiaen Boon f*** 1000; als getuige trad op zijn oom ***Martinus Brender,*** vendrig (Not. Arch. 's-Gravenhage, nr. 797, blz. 134).

Ds. ***Jan Harmen Brender à Brandis*** en ***Christina Elisabeth Nilant*** hadden tenminste drie zoons en twee dochters, op wie hier niet in extenso wordt ingegaan; er volgen slechts enkele gegevens over de naamgeving bij de inschrijving van de zoons aan universiteiten:

a) ***Christophorus Christianus Brender***, ged. Deventer 12 sept. 1718, 9 sept. 1732 student te Deventer; als ***Christophorus Christianus Brenner*** a ***Brandis*** 11 aug. 1736 jur. student te Leiden (Daventriensis, 20 jaar oud).

b) Gerardus ***Aegidius Brender a Brandis, 13*** febr. 1738 jur. student te Leiden (Dordraco-Bat., 15 jaar oud).

c) ***Conradus Brender a Brandis,*** Joh. Herm. Filius, 1 juni 1744 theol. student te Leiden (Dordraco-Bat., 20 jaar oud).

IIb. *Martinus* ***Brender,*** vaandrig 1676, luitenant in de compagnie van luitenant-kolonel Seyffer 15 dec. 1685, kapitein 1688, in 1690 in het Holsteinse regiment ten dienste van de Republiek, nog vermeld in 1697, tr. 's-Gravenhage (Scheveningse kerk) 22 juli 1685 *Jeannette van der Gracht*, ged. 's-Gravenhage (Gr.k.) 1 juni 1650 (get.: Gijsbertus Rudolphi en Jvr. Maria van Hogendorp), woonde volgens het Haagse kohier 1674 (200e p.) Be-

westen het Water (aangeslagen voor £14 i.e. vermogen ƒ 2.800). dr. van Mr. *Willem van der Gracht,* secretaris-ordin. van het Hof van Holland 1632-1669, en *Maria Castricum* en wed. van *Jacob (de) Vefh,* uit Middelburg, kapitein (met wie zij ondertr. te 's-Gravenhage op 31 juli 1678).

Uit dit huwelijk:

Ernesfus Philippus Brender, ged. Oegstgeest 8 dec. 1686 (get.: Philippus Jacobus Brender, Mevr. Anna Maria Brender en Mevr. Adriana van der Gracht), kapitein in een regiment onder generaal Ernst Willem van Salisch, † op of kort vóór 10 april 1710.

IIc. *Philips Jacob Brender,* noemde zich bij zijn huwelijk in 1691 *„van Wiederstein"* (bij Neunkirchen in Siegerland?), eveneens in 169 1 kapitein te Groenlo onder brigadier Van Salisch, later overste-luitenant, † vóór 13 aug. 1710, tr. Lichtenvoorde 27 dec. 1691 (ondertr. Groenlo 12 en 27 dec. 169 1) *Jacoba Deliana Wecke,* geb. Groenlo, † vóór 28 nov. 1719, dr. van *Coenraedt Wecke,* schepen, burgemeester en majoor van Groenlo, en *Catharina Maria van der Faes alias Lely* (vgl. De Ned. Leeuw 1977, kol. 433).

Uit dit huwelijk:

1. *Cafharina Maria Brender,* ged. Groenlo 4 dec. 1692 (get.: de vader en Vrou Wecke), tr. Groenlo 21 maart 1717 (met huw. disp.) haar volle neef *Johan Nicolaes Wecke,* kapitein in het regiment van de overste Mootz (Hessische troepen), zn. van *Coenraedf Wecke,* kolonel-commandant Hollandse gardes, en *Agnefa Verschoor* en wedr. van zijn volle nicht *Cafharina Maria de Vos* (die een dochter was van *Jacob de Vos,* luit. der inf. 1671, en *Aletta Wecke).*
2. *Ernst Conraedf Brender,* ged. Groenlo 18 sept. 1695 (get.: Aletta Wecke), 1718 cornet ten dienste van Z.K. Majesteit van Pruisen.
3. *Jan Hendrick Brender,* ged. Groenlo 25 april 1697 (get.: Aletta Wecke, wed. Vos), jong †.
4. *Daniel Otto Brender,* minderj. in 1716.
5. *Maria Alberfina Brender,* minderj. in 1716.

Het 19de-eeuwse geslacht Van Weleveld [1],

door J. DROOGER.

Op 31 december 1853 overleed te 's-Gravenhage *Ludwig Alexander du Moulin,* zich genoemd hebbende *van Weleveld.* Wie was deze *Van Weleveld ?*

Volgens zijn doopattest d.d. 31 januari 1799 was hij geboren te Dinslaken in het hertogdom Kleef op 21 januari 1799. Als naam van zijn moeder werd opgegeven *Louisa Dumoulin* (afkomstig uit Zwitserland). De naam van zijn vader werd niet genoemd. Hij kreeg de voornamen van *Ludwig Alexandre* [2].

Na een paar maanden werd hij naar Elkum (Ellecom) overgebracht, naar het gezin van een zekere landbouwer

1. Met veel dank aan de heer J. W. M. Klomp voor een aantal aanvullende gegevens.
2. Dit en het volgende ontleend aan een brief van Van Weleveld aan de Koning (bijlage bij het K.B. van 20 aug. 1826, no. 103, A.R.A., archief Staatssecretarie, inv. nr. 2554).

Anthoon Hendriksen, die voor zijn opvoeding zou zorgen. Tot 1811 wist hij niet beter dan dat deze zijn ouders waren. In genoemd jaar had hij een gesprek met *Willem Anne* baron *van Spaen la Lecq,* de latere president van de Hoge Raad van Adel. Deze vertelde hem dat zijn vader een hem bekend aanzienlijk man was en zijn moeder een gouvernante, die destijds bij *Van Spaen* op Bellevue bij Kleef in dienst was, maar niet dezelfde naam droeg als in de doopakte genoemd. Zo wist onze twaalf-jarige *Ludwig Alexandre* dus niet wie zijn vader, noch wie zijn moeder was. *Van Spaen* wilde, dat hij niet meer de naam van zijn pleegvader, *Hendriksen, zou* voeren, maar zich voortaan *Van Weleveld* zou noemen, naar het inmiddels uitgestorven adellijke geslacht, eertijds bezitters van de havezathe Welvelt (Welevelt) in het kerspel Borne in Twente. Het geslacht *Van Weleveld* was verwant aan het geslacht *Benfinck: Van Spaen* huwde in 1773 *Anna Bentinck fot Buckhorsf,* van wie de moeder *Agnes Florentine Hadewich van Weleveld* tot een in 1757 uitgestorven tak van dat geslacht behoorde.

In 1817 stelde *Van Spaen* hem het wapen *Van Welevelt* [3] ter hand om zich daarvan te bedienen, doch gekenmerkt door het gewone teken van bastaardij. De opvoeding van onze *Louis Alexandre* werd door *Van Spaen* bekostigd, zowel bij de familie *Hendriksen,* als later bij een schoolmeester te Rheden. Daar deed hij in de Hervormde kerk ook belijdenis. Op voorstel van de president *Van Spaen la Lecq* werd door de Hoge Raad van Adel op 30 april 1816 een voordracht aan de Koning gedaan om *Louis Weleveld* als extraordinaris klerk bij dit college te benoemen. De Koning kon zich hiermede verenigen en zo werd bij Koninklijk besluit van 6 mei 1816, nr. 68, *Louis Weleveld* bij de Hoge Raad van Adel aangesteld op een tractement van vijfhonderd gulden per jaar. Als jongeman van zeventien jaar begon hij zijn loopbaan bij de Raad. Eerst in de vergadering van 12 aug. 1817 legde hij, nadat hem de instructie was voorgelezen, de eed af in handen van de president van de Hoge Raad van Adel.

Op 14 dec. 1825 trad hij in het huwelijk met *Chrisfina Dorothea Haertlein.* Als getuige bij dit huwelijk fungeerde o.a. *A. G. Zurcher,* wapentekenaar bij de Hoge Raad van Adel.

Op 19 mei 1826 richtte hij een verzoek aan de Koning om voortaan als Nederlander aangemerkt te worden [2]. Hierin zette hij breedvoerig zijn loopbaan uiteen en zegt daarin dat hij er niet aan twijfelt dat hij van Nederlandse afkomst is; dat hij aan de wet op de Nationale Militie heeft voldaan, alsmede aan die op de Schutterij, waarvan hij op 3 aug. 1825 eervol ontslag kreeg. De Koning nam dit verzoek in welwillende overweging en verklaarde bij besluit van 20 aug. 1826, no. 103, dat *L. van Weleveld,* geëmployeerde bij de Hoge Raad van Adel, door wetsaanduiding als Nederlander molest worden beschouwd.

Op 21 mei 1849 richtte hij zich opnieuw tot de Koning, nu met het verzoek om hem te benoemen tolt broeder der Orde van de Nederlandsche Leeuw, op grond van het feit, dat hij gedurende 30 jaar werkzaam was geweest bij de Hoge Raad van Adel, vier maal gefungeerd had als heraut van wapenen bij plechtige gelegenheden en een Algemeen

3. In azuur drie rozen van zilver; een schildhoofd van goud met een wolvekop en -hals van keel (versies met een doorsneden wapen komen ook voor); helmteken: twee struisveren, goud en keel (of keel en azuur, of een wolfskop tussen twee struisveren); schildhouders: een leeuw en een griffioen.

Gesign. J. M. de Bus, 1849 Olieverf op doek, 60,5 x 48

Ludwig Alexandre van Weleveld
1799-1853
als heraut van wapenen van Limburg.

Foto Iconografisch Bureau Coll. Mevrouw W. J. van Loghem-Meijer te Delft

Wapenboek en daarna een Handboek van den Nederlandschen Adel had uitgegeven. Zijn tractement, dat inmiddels was opgelopen tot f 1200,— per jaar, was blijkbaar niet toereikend voor zijn gezin, waarom hij bovengenoemd verzoek deed, ter aanvulling van zijn inkomsten. De Hoge Raad van Adel adviseerde echter ongunstig, zodat ook de Koning afwijzend beschikte op zijn verzoek. In 1852 komt hij nog voor op de lijst van betalingen over het 4e kwartaal als adjunct-commies. Op 31 december 1853 overleed hij op 54-jarige leeftijd.

Zijn kinderen werden gewoon als ***Van Weleveld*** ingeschreven.

Zijn enige zoon, die volwassen werd, ***Alexander Theodoor,*** overleed op twintig-jarige leeftijd, ongehuwd. Drie van zijn dochters trouwden, maar alleen de oudste, ***Hendrika Johanna,*** had uit haar huwelijk met ***Johannes Frederik George Meijer*** [4] drie zoons en drie dochters; alleen uit één zoon, ***Johan Lodewijk Christiaan Alexander Meijer,*** zijn nog één dochter, mevrouw ***Wilhelmina Johanna van Loghem geb. Meijer*** te Delft, en één kleinzoon in leven.

Het bovenstaande geeft nog geen oplossing omtrent de werkelijke vader van ***Ludwig Alexandre van Weleveld,*** maar een familieband met de ***Van Spaen's*** ligt voor de hand. Aangezien de naam ***Van Weleveld*** uit het voorgeslacht komt van ***Anna*** barones ***van Spaen*** geb. ***Bentinck*** komt het vaderschap van ***Willem Anne*** baron ***van Spaen*** zelf niet in aanmerking. ***Anna Bentinck*** zelf was enig kind.

Van de twaalf kinderen uit het huwelijk ***Van Spaen-Bentinck*** waren er vijf zoons, van wie er twee (***Zeno Arnold Emile*** en ***Anne Jan Floris Leopold)*** reeds in 1784 en 1783 overleden waren. In 1799 was nog wel de jongste zoon in leven, ***Jan Cornelis,*** maar deze was in 1796 geboren en overleed reeds in 1801. Alleen de beide oudste zoons, ***Willem (1774-1808)*** en ***Alexander Willem Jacob*** (1775—1811), blijven voor het vaderschap over. Zij waren in 1799 beiden nog ongehuwd. De oplossing van het probleem werd ten slotte gegeven door de genealogie Van Spaen in de collectie Snouckaert van Schauburg bij de Hoge Raad van Adel (inv.nr. 4186), die de tweede zoon als de vader aanwijst.

Alexander Willem Jacob des H.R. Rijksvrijheer ***van Spaen,*** geb. Arnhem 15 mei, ged. ald. 25 mei 1775, kadet bij de Hollandse garde 1786, vaandrig bij het regiment Oranje-Gelderland 1787, kapitein in het regiment Van Villattes 25 febr. 1790, brigade-majoor 1794, quitteert 1795, ordonnans-officier van de Koning, stalmeester van de Koningin van Holland en ritmeester bij de huzaren 1806, ridder in de Orde van de Unie 1807, stalmeester van de Koning en luitenant-kolonel bij de huzaren 1808, quitteert de dienst en wordt kamerheer bij de Koning 1808, kamerheer bij Keizer Napoleon 1810, † Kleef, h. Bellevue, 26 sept. 1811, begr. Kleef op het kerkhof, tr. Eck en Wiel 9 sept. 1800 ***Seyna Adriana van Neukirchen genaamd Nyvenheim,*** geb. Arnhem 20 nov. 1778, † Kleef 10 nov. 1801, begr. Velp, dr. van ***Evert Johan van Neukirchen genaamd Nyvenheim,*** heer van Eck en Wiel en de Voorst, en ***Frederika Chritina Henriette Bentinck.***

Uit dit huwelijk:

Anna Wilhelmina (1801—1836), die in 1823 huwde met

4. Zie over hem: Nieuw Ned. Biograf. Woordenboek 11, 914 en J. van Kuyk, Geschiedenis van het Koninklijk Kabinet van munten, penningen en gesneden steenen te 's-Gravenhage, 's-Gravenhage, 1946.

Mr. ***Frederik August Alexander Carel*** baron ***van Lynden van Sandenburg,*** heer van Sandenburg (1801— 1855).

Hij was de vader van:

Ludwig Alexandre du Moulin, zich noemende ***van Weleveld,*** geb. Dinslaken (Pruissen) 21 jan., ged. ald. 31 jan. 1799, geëmployeerde, later ambtenaar bij de Hoge Raad van Adel, corresponderend lid van de Belgische Académie d'Archéologie (1845), † 's-Gravenhage 31 dec. 1853, tr. ald. 14 dec. 1825 ***Christina Dorothea Haertlein,*** geb. 's-Gravenhage 20 jan., ged. (Ev. Luth.) ald. 9 febr. 1803, † 's-Gravenhage 8 juni 1873, dr. van ***Georg Diederich Haertlein,*** fungerend kamerbewaarder, en ***Margaretha Doesburg.***

Uit dit huwelijk:

1. ***Hendrika Johanna van Weleveld,*** geb. 's-Gravenhage 5 jan. 1827, † ald. 2 april 1895, tr. 's-Gravenhage 8 sept. 1852 ***Johannes Frederik George Meijer,*** geb. ald. 21 jan. 1815, taalmeester, directeur van het Koninklijk Penningkabinet, † 's-Gravenhage 17 okt. 1889, zn. van ***Johannes Meijer*** en ***Alegonda Margaretha Kemp.***
2. ***Louisa Chrisina van Weleveld,*** geb. 's-Gravenhage 11 nov. 1828, † ald. 28 nov. 1911.
3. ***Everdina Antonia van Weleveld, geb.*** 's-Gravenhage 23 sept. 1830, † ald. 1 maart 1915, tr. 's-Gravenhage 23 april 1879 ***Justinus Cornelis Jansen,*** geb. ald. 12 aug. 1818, referendaris bij het departement van Koloniën, † 's-Gravenhage 27 febr. 1908, zn. van ***Johannes Antonius Jansen*** en ***Susanne Hendrika de Mare*** en wedr. van ***Henrietta Christina Jansen,***
4. ***Christina Elisabeth van Weleveld,*** geb. 's-Gravenhage 11 okt. 1832, † ald. 15 april 1894, tr. 's-Gravenhage 21 okt. 1874 ***Hendrik Gerardus Fredrik Hoffmann,*** geb. ald. 3 aug. 1831, leraar aan de Koninklijke Muziekschool, † 's-Gravenhage 12 aug. 1918, zn. van ***Hendrik Hoffmann*** en ***Maria Antonia Levenich.***
5. ***Wilhelmina Johanna van Weleveld,*** geb. 's-Gravenhage 4 juni 1834, † ald. 8 nov. 1901.
6. ***Helena Sophia van Weleveld,*** geb. 's-Gravenhage 17 juni 1837, † ald. 30 aug. 1853.
7. ***Alexander Theodoor van Weleveld,*** geb. 's-Gravenhage 4 febr. 1840, sergeant, † Kampen 27 juni 1860.
8. ***Maria Anna van Weleveld,*** geb. 's-Gravenhage 11 nov. 1842, hulp-onderwijzeres, † ald. 25 okt. 1863.
9. ***Willem Anne van Weleveld,*** geb. 's-Gravenhage 27 aug. 1844, † ald. 10 dec. 1844.
10. ***Maria Jacoba van Weleveld,*** geb. 's-Gravenhage 14 okt. 1845, † ald. 25 sept. 1846.
11. ***Johanna van Weleveld,*** geb. 's-Gravenhage 2 okt. 1847, hoofdonderwijzeres, † ald. 26 nov. 1918.

De Bourgondiërs waren zuinig met leeuwen,

door F. J. VAN ETTRO.

Herhaaldelijk is in de laatste vijf eeuwen de vraag gesteld, waarom de hertogen ***Philips de Goede*** en ***Karel de Stoute van Bourgondië*** in hun hertogelijk wapen wel de leeuwen van Vlaanderen, Brabant en Limburg opgenomen hebben doch n i et die van Holland, Henegouwen, Namen

en Franche-Comté en in een latere periode zelfs niet dat van het hertogdom Luxemburg, dat destijds vier keer zo groot was als thans.

Olivier de Wree heeft in zijn boek uit het jaar 1640, De Seghelen der Graven van Vlaenderen een schat aan zegelafbeeldingen nagelaten. Bovendien heeft hij in dit boek zorgvuldig de titels vastgelegd, waarmee de graven van Vlaanderen, de hertogen van Bourgondië en hun opvolgers (tot koning *Philips IV wan Spanje (1621-1665)* toe) in hun oorkonden werden aangeduid. Hij toont herhaaldelijk aan, dat speciaal de hertogen van Bourgondië er streng op hebben toegezien, dat in hun oorkonden niet alleen de titels werden vermeld van hun hertogdommen, maar ook die van hun talrijke graafschappen en zelfs de titels van hun belangrijkere heerlijkheden.

Bij 0. de Wree [1]) kunnen we volgen, dat *Karel de Stoute*, als hij zich in 1473 heeft meester gemaakt van het hertogdom Gelre en van het 'graafschap Zutphen, de desbetreffende titels weldra aan de al lange rij toevoegt. Maar ook nu weer blijven tot veler verwondering de wapens van Gelre en Zutphen onbenut. Als we dan bij O. de Wree zoeken naar een verklaring van de onverwachte bescheidenheid van de Bourgondische hertogen, dan vinden we een uitleg, die eigenlijk niet bevredigt: ook Gelre en Zutphen hebben een leeuw als wapenfiguur en hertog *Karel*, zegt 0. de Wree, heeft zijn zegel niet veranderd

„als daerin zijnde leeuwen ghenoegh".

En dan komt in het jaar 1977 een andere verklaring op ons af:

„De machtige hertog van Bourgondië kon in 1430 slechts „twee van zijn talrijke territoria in zijn wapenschild „opnemen zonder (genoodzaakt te worden) aan de „vierendeling te tornen",

aldus de bekende heraldicus Ottfried Neubecker in zijn zo juist verschenen prachtig geïllustreerde boek „Heraldiek" [2]).

Kennelijk heeft Neubecker moeite met het feit, dat hertog *Philips de Goede* in zijn gekwartileerd wapen de kwartieren 1 en 4 ongewijzigd heeft gehandhaafd, toen hij er in was geslaagd, na het overlijden in 1430 van zijn neef en naamgenoot *Philips van Bourgondië (Philips van St. Pol)*, erkend te worden als diens opvolger als hertog van Brabant en Limburg,

Vandaag de dag zou een heraldicus helemaal geen moeite hebben met de opname in *Philips'* wapen van diens, belangrijkste territoria ! In navolging van talrijke voorbeelden van wapens van zeer gecompliceerde samenstelling uit de regeringsperiode van de Habsburgers zou hij in het tweede kwartier het gekwartileerde 4-leeuwen-wapen van Brabant-Limburg plaatsen, in het derde kwartier, (eigenlijk tegen de rangorde in, maar vanweg de symmetrie) het 4-leeuwen-wapen van Henegouwen-Holland en dan in het vierde kwartier het geschuinbalkte blazoen, dat van ouds het wapen is geweest van de hertogen van Bourgondië. Desgewenst zou dit laatste blazoen zelfs nog gekwartileerd kunnen worden met Franche-Comté, Artois en Namen, gebieden, die immers ook „nooit aan de beurt" kwamen. Het gouden hartschild met de zwarte leeuw van Vlaanderen en het eerste kwartier met de lelies van Bourgogne-Valois zouden vanzelfsprekend hun ereplaatsen behouden.

1) Olivier de Wree, De seghelen der Graven van Vlaenderen, 1640.
2) Ottfried Neubecker, Heraldiek, Elsevier, 1977.

Maar *Philips de Goede* ging uit van heel andere overwegingen. Alle afstammelingen van de eerste Bourgondische hertog uit het huis Valois, dus van hertog *Philips de Stoute* (1363—1404), hechtten grote waarde aan het blazoen, dat (gemakshalve, maar in feite onjuist) „Bourgogne Moderne" wordt genoemd en dat de functie heeft hun rechtstreekse afstamming van de Franse koning *Jan II* (1350-1364) in herinnering te houden, afstamming, waaraan meestal was verbonden de waardigheid van Pair de France. Ook *Philips van St. Pol* had in zijn gekwartileerd wapen in 1 en 4 ditzelfde blazoen gevoerd, dat hij dan combineerde met Brabant in 2 en Limburg in 3. Beide hertogen hadden dus juist hun wapenkwartieren 2 en 3 bestemd voor de blazoenen van hun hertogdommen. *Philips de Goede*, in 1430 ook nog hertog van Brabant en Limburg geworden, dreef de combinatie van zijn oorspronkelijk wapenschild met dat van *Philips van St. Pol* zo ver door, dat ook daarna nog de kwartieren 1 en 4 Bourgogne-Valois (Bourgogne-Moderne) geheel ongewijzigd konden blijven, terwijl voor de blazoenen van de hertogdommen een niet eerder vertoonde oplossing gevonden werd: De kwartieren 2 en 3 werden door verticale lijnen in tweeën gedeeld: zowel in 2a als in 3a kwam het historische blazoen van het hertogdom Bourgondië (geschuinbalkt van goud en blauw van 6 stukken en omzoomd van rood), in 2b de Brabantse leeuw en in 3b de Limburgse leeuw. Uiteraard bleef het gouden hartschild met de zwarte leeuw van Vlaanderen herinnering aan de prachtige Vlaamse erfenis, gehandhaafd [3]).

Dat *Philips de Goede* in Brabant kon opvolgen, was niet zo vanzelfsprekend als in onze geschiedenisboeken verhaald wordt. Welbekend is, dat de families, die de regering uitoefenden in de vele min of meer onafhankelijke vorstendom-

3) Het is nuttig hier te wijzen op een misverstand, dat zo nu en dan opduikt als zouden de hertogen voor sommige van hun landen het hartschild „Vlaanderen" vervangen hebben door het landswapen. Het wapen op de schouw van de Rolzaal (naast de Ridderzaal) te 's-Gravenhage, dat inderdaad een gouden hartschild met een rode leeuw vertoont (Graafschap Holland) zou daarvan een voorbeeld zijn ... Jammer voor de Hollanders, het is per abuis, dat de Vlaamse leeuw aldaar door de Hollandse leeuw is vervangen.

In de verzameling van de Hoge Raad van Adel te 's-Gravenhage is opgenomen een waarschijnlijk 17de eeuws handschrift (inv.nr. 105 paars), dat heeft toebehoord aan Philips baron van Leefdael. In dit manuscript is op fol. 1 een #afbeelding te zien van het wapen van een van de Bourgondische hertogen. Omdat het onderschrift vermeldt, dat het wapen een vorst vertegenwoordigt, die de zeventien Nederlanden onder zijn bestuur heeft verenigd, zal het wapen bedoeld zijn als dat van keizer *Karel V*, die pas in 1543 in Gelre en Zutphen het Habsburgse bewind wist te herstellen. Het wapen vertoont twee grove fouten: De leeuw van Limburg is twee maal afgebeeld, namelijk in de linkerhelft van zowel het tweede als van het derde kwartier, terwijl per abuis in het hartschild de Brabantse leeuw (dus goud op zwart) is weergegeven. De Vlaamse leeuw, symbool van de vele landen, die Jan. zonder *Vrees* van moederskant geërfd heeft, blijkt domweg te ontbreken.

De fout in dit manuscript is zeer waarschijnlijk een navolging van een vergissing bij de afbeelding van het wapenschild van hertog *Philips de Goede († 1467)* in het manuscript nr. *4790* van de Bibliothèque de l'Arsenal te Parijs, dat wordt toegeschreven aan Jean le Fèvre, Sr. de Saint-Remy. Hij was de eerste en voornaamste van de wapenherauten van de Orde van het Gulden Vlies en vervulde die taak onder de naam „Charolais" van 1429 tot *1468.*

Zijn wapenboek verscheen in boekvorm bij Heraldry Today (London S.W. 3, 1971) met toelichtingen door Rosemary Pinches en Anthony Wood. Het zesde wapenschild op blz. 89 van genoemd boek, namelijk het gevierendeelde wapen van de hertog van Bourgondië, vertoont zowel in kwartier 2b als in kwartier 3b de

men in onze streken, door talrijke huwelijken met elkaar verbonden wanen. Hertogin *Johanna van Brabant en Limburg* (hertogin 1355—1404, overleden in *1406)* had geen kinderen. Haar eerste erfgename, haar zuster *Margaretha,* was in 1368 overleden als gemalin van graaf *Lodewijk II „van Male" van Vlaanderen († 1384).* Het enige kind van dit echtpaar, ook *Margaretha* genaamd (†1405), erfde in *1384* Vlaanderen, Artois, Franche-Comté, Nevers en Rethel. Zij werd bovendien in 1390 door hertogin *Johanna* in het geheim aangewezen als erfgename voor Brabant en Limburg en de bijbehorende gebieden. Deze *Margaretha* was immers het enige kleinkind van de vorige hertog, *Jan III van Brabant († 1355).* In juni 1396 ging hertogin *Johanna* een grote stap verder, zij droeg aan haar nicht *Margaretha* haar rechten over op Limburg en op Dalhem, Heerlen, Millen, Gangelt, Waldfeucht, Wassenberg, Lommersum, Kerpen en Sprimont, allemaal Limburgse of Brabantse gebieden tussen Maas en Rijn (ten zuiden van de lijn Venlo-Düsseldorf) . Die overdracht betekende wel een overtreding van de „Blijde Inkomste" van 1356, die de scheiding van Brabant en Limburg verbood, maar het lag niet op de weg van de Vlaamse gravin om daar bezwaar tegen te maken.

Margaretha was in 1369 gehuwd met de vierde zoon van koning *Jan II van Frankrijk* (1350—1364), hertog *Philips de Stoute van Bourgondië († 1404):* van hun kinderen spelen drie zoons in ons verhaal een rol alsmede één dochter, ook al een *Margaretha,* de moeder van *Jacoba van Beieren. Nu* waren destijds de wetten en gebruiken ten aanzien van erfrecht en opvolging anders dan in onze dagen. Het was geen geheim, dat Rooms-Koning *Wenceslaus* (uit het Huis *Luxemburg)* van plan was Brabant en Limburg bij de dood van hertogin

rode leeuw van Limburg, terwijl uiteraard in 2b in zwart de gouden leeuw van Brabant had moeten staan. Het hartschild vertoont terecht in goud de zwarte leeuw van Vlaanderen. De bewerkers hebben de fout verergerd, door de rode leeuwen toe te schrijven aan ***Bonne van Luxemburg,*** de gemalin van koning Jan. de Goede van ***Frankrijk,*** terwijl zij de kwartieren 1 en 4 ook nog „Nevers" noemen.. Dit blazoea noemen de meesten gemakshalve „Nieuw-Bourgondië" (Bourgogne Moderne), anderen Bourgogne-Valois, omdat het bij de hertogen van Bourgondië in de eerste plaats hun afstamming van de Franse koning *Jan II* (1350-1364) in herinnering moest houden.

Als gebiedswapen diende dit blazoen het laatst als wapen van Jouraine. Het wapen van het graafschap Nevers was gelijk aan dat van het graafschap Nassau en thans voert de Franse stad Nevers nog steeds een wapen van blauw, bezaaid met gouden staande blokjes en over alles een gouden leeuw, getongd en genageld van rood, hetzelfde wapen dus, dat zowel voor Nassau als ook voor Franche-Comté gold. Deze gelijkenis wacht nog steeds op een verklaring.

Een soortgelijke fout vertoont de miniatuur in het Register van het Gilde van Sinte Anna te Gent uit het jaar 1477. Dit manuscript is in het bezit van de Koninklijke Bibliotheek van het kasteel Windsor bij Londen. De miniatuur toont twee princessen in gebed, links *Margaretha* ***van York,*** in 1477 weduwe van hertog ***Karel de Stoute,*** rechts diens dochter hertogin Maria ***van.*** *Bourgondië,* ***nog*** ongehuwd, want de rechter helft van haar wapen is nog ledig (van zilver maar door oxydatie zwart geworden). Het altaar is omgeven door 17 wapenschilden van de landen van hertogin Dat Antwerpen en Luxemburg ontbreken is 'moeilijk te verklaren; Gelre en Zutphen daarentegen zijn van de Bourgondische overheersing bevrijd. Het bekende hertogswapen van ***Karel de Stoute*** is vijfmaal afgebeeld, met in 2b de Brabantse leeuw en in 3b de Limburgse leeuw, maar telkens met de fout, dat het hartschild in zwart een gouden leeuw vertoont. Een gilde in de hoofdstad van Vlaanderen kan geen belang gehad hebben bij het wapen van B r a b a n t ! Zou de schilder zich hebben laten beïnvloeden door het wapen van de stad Ge n t : in zwart een z i 1 v e re n leeuw, gekroond van goud, getongd en genageld van rood en dragende een halsband met een kruisje van goud?

Johanna te behandelen als opengevallen Rijkslenen. Bij soortgelijke vacatures in het verleden was menige Duitse Keizer er in geslaagd een eigen zoon met de vrijgevallen vorstendommen te belenen. Dit recht van belening was nu eenmaal een van de weinige echt waardevolle voorrechten van de Keizer, die zoals bekend een door de Keurvorsten g e k o z e n en lang niet altijd machtige of financieel krachtige persoonlijkheid was. Dat tussen de regeringsperiode van *Wenceslaus* (1387—*1400)* en die van zijn broer *Sigismund (1410-1437) Ruprecht van de Palts (1400-1410)* als Rooms-Koning zou optreden, was in de spannende jaren 1390 tot 1396 nog niet te voorzien. En het is begrijpelijk, dat zowel *Wenceslaus* als zijn broer *Sigismund* meer dan gewone belangstelling hebben gehad voor de opvolging in Brabant en Limburg, omdat hun oom hertog *Wenceslaus van Luxemburg,* gemaal van hertogin *Johanna,* van 1355-1383 hertog van Brabant en Limburg geweest was . . .

Nu hadden *Margaretha* en *Philips de Stoute* herhaaldelijk moeten vernemen, dat de Brabantse burgers in het algemeen en de Staten van Brabant in het bijzonder er niets voor voelden bestuurd te worden door een vorst, die zij in de eerste plaats als graaf van Vlaanderen beschouwden. Het was dus zaak voor *Margaretha van Vlaanderen* en *Philips de Stoute* de verklaring van 1390 van hun tante over haar erfenis in Brabant meer steun te bezorgen. Met beleid en schranderheid slaagden zij daarin. *Margaretha* en *Philips* werden door *Johanna* in 1396 in het feitelijk bezit van Limburg gesteld en in 1401 werd hun zoon *Antonie* gemachtigd de titel hertog van Limburg te voeren. Eind 1403 werd door de Statenvergadering te Brussel besloten, dat men inderdaad *Antonie,* dus de tweede zoon van de Vlaamse vorsten, volgens hun eigen voorstel van 1393, officieel aannam als toekomstig hertog van Brabant en Limburg. De toezegging van *Philips,* dat tegelijk de stad Antwerpen en de haar onderhorige plaatsen, die bij de Vrede van Ath (3 juli 1357) door de hertogin van Brabant en haar gemaal hertog *Wenceslaus,* tot groot verdriet van hun onderdanen, zogenaamd als leen, aan de graaf van Vlaanderen waren afgestaan, aan Brabant zouden worden teruggegeven, heeft haar uitwerking daarbij niet gemist ! De oudste zoon *Jan zou* opvolgen in het hertogdom Bourgondië en in de Vlaamse erfenis: de graafschappen Vlaanderen, Artois, Bourgondië (Franche-Comté) en de heerlijkheden Mechelen en Salins. Aan hun jongste zoon *Philips* wilden *Philips* en *Margaretha* uit de Vlaamse erfenis de Franse graafschappen Nevers en Rethel overdragen.

Maar voor het geval, dat *Anfonie* kinderloos zou overlijden — zo werd door de Staten bedongen — zullen Brabant, Limburg en het Markgraafschap Antwerpen *niet* toevallen aan de tak, die in Bourgondië en Vlaanderen regeert, maar aan de tak, waaraan Nevers was toebedeeld.

Het was goed, dat Brabant en de Bourgondiërs het in 1403 eens werden; de feiten volgen elkaar in 1404 en 1405 snel op: *Philips de Stoute* sterft op 27 april, *Jan zonder Vrees* aanvaardt Bourgondië en de Vlaamse erfenis. In mei staat *Johanna* haar landen tegen een jaargeld af aan haar nicht *Margarefha,* die prompt *Anfonie* aanstelt als haar landvoogd in Brabant, waarna de Staten hem op 6 juni 1404 benoemen tot ruwaard van het hertogdom. De Vlaamse gravin *Margaretha* overlijdt op 16 maart 1405 en *Antonie* wordt hertog van Brabant, *Philips,* de jongste van de drie broers, graaf van Nevers en van Rethel,

Zowel het huwelijk van *Antonie van Brabant* als dat van *Philips van Nevers* wordt gezegend met twee zoontjes. De

toekomst lijkt helder. Dan voltrekt zich een drama op 25 oktober 1415, als de twee broers aan Franse zijde met duizenden strijdmakkers sneuvelen tegen de Engelsen bij Azincourt.

Hertog *Antonie* werd opgevolgd door zijn oudste zoon, hertog *Jan IV* (geboren 1403, †1427), die in 1418 zou trouwen met zijn volle nicht Jacoba *van Beieren*, sinds 1417 gravin van Henegouwen, Holland en Zeeland. Zij verliet hem in 1420, niet alleen omdat het huwelijk een dramatische mislukking bleek te zijn, maar ook omdat de landspolitiek van gravin Jacoba door *Jan IV* openlijk werd gedwarsboomd. Na *Jan IV* regeerde hertog *Philips I van Brabant en Limburg*, zijn broer, nog drie jaren. In de geschiedenis is deze bekend gebleven als *Philips van St. Pol.*

Het is niet bekend, wie in 1430 het eerst heeft gedacht aan de beperkende bepalingen, die de Brabantse Staten in 1403 hadden uitgevonden voor het geval dat *Antonie* kinderloos zou komen te overlijden, toen op 4 augustus 1430 *Philips van St. Pol* nog ongehuwd, vrij plotseling was overleden. Met hem was reeds na 25 jaar de tak van *Antonie* uitgestorven.

Weinige jaren tevoren, op 17 september 1425, was de tweede gemalin van *Philips de Goede, Bonne van Artois*, in het kraambed gestorven. Jos. Calmette [4]) weet te vertellen (blz. 231), dat *Philips de Goede zo* weinig hoop overhield op een wettig nageslacht, dat hij met de nog steeds ongehuwde *Philips van St. Pol*, broeder van de regerende hertog *Jan IV van Brabant en Limburg*, op basis van wederkerigheid overeen kwam, dat zij elkaar als erfgenaam zouden erkennen.

Maar was *Philips van St. Pol* eigenlijk wel gerechtigd geweest die overeenkomst aan te gaan ? Gold datgene, wat *Philips van Nevers* was toegezegd, niet ook voor diens zonen, *Karel* († *1464)* en *Jan* († 1491) ? *Karel van Nevers* meende wel degelijk betere aanspraken te hebben dan zijn oom *Philips de Goede* en hij beriep zich op de Staten van Brabant.

Kort voordat de Brabantse hertog *Philips van St. Pol* in 1430 overleed, was *Philips de Goede* voor de derde maal getrouwd en zijn gemalin *Isabella van Portugal* verwachtte een kind, nog in het jaar 1430. Voor *Philips de Goede* had de overeenkomst met zijn neef *Philips van St. Pol* dus alleen maar voordelen.

De zoons van *Philips van Nevers* kwamen dus met gegronde aanspraken voor de dag, maar zij niet alleen. Naaste erfgename was, naar zij meende, *Margaretha*, een dochter van hertog *Philips de Stoute van Bourgondië, Zij* was weduwe van graaf *Willem IV (VI) van Henegouwen, Holland en Zeeland.* Zij was dus ook de moeder van *Jacoba van Beieren*, met welke laatste *Philips de Goede* enkele jaren in oorlog was geweest, oorlog die in 1428 was geëindigd met het verdrag van Delft, o.a. bepalende, dat *Jacoba* haar neef *Philips* erkende als ruwaard en erfgenaam voor haar landen Henegouwen, Holland en Zeeland. *Margaretha van Bourgondië* zal dus in 1430, na zoveel vijandschap, nauwelijks geneigd zijn geweest voor *Philips'* aanspraken te wijken. Trouwens, even goed als *Johanna* destijds lokten ook haar de macht, aanzien en royale inkomsten. Maar zij had geen schijn van kans tegen de overweldigende macht en de grote invloed van haar neef *Philips de Goede*, toen al de machtigste vorst van West-Europa.

Evenmin had een andere pretendent veel uitzicht, die kwam opdagen van de overzijde van de Rijn, graaf *Lodewijk II van Hessen.* Hij is een afstammeling in de rechte lijn van hertog *Hendrik II van Brabant (1235-1248)* en van diens tweede vrouw, de erfdochter *Sophia van Thüringen.* Hun zoon *Hendrik het Kind* is stamvader geworden van een geslacht, dat ook thans nog bloeit. Maar in Brabant kreeg *Lodewijk van van Hessen* in 1430 geen aanhang.

Na twee maanden van wat genoemd werd ernstig beraad, wend *Philips de Goede* door de Staten van Brabant als hertog aanvaard. Voordien werden door stugge onderhandelingen de bestaande privileges bestendigd en uitgebreid, werd het gebruik bedongen van de volkstaal (het diets) in rechtspraak en oorkonden en werd de overeenkomst van 1355 vernieuwd over het onder één vorst samenhouden van alle landen van de vroegere hertogen. Hertog *Philips* moest zich uitdrukkelijk verplichten de gecombineerde titel aan te nemen van hertog van Lotherike, van Brabant en van Limburg en van markgraaf van het Heilige Roomse Rijk (= Antwerpen). Geheel overeenkomstig deze titels moest hij een groot-zegel laten vervaardigen.

Het is op zijn minst waarschijnlijk, dat in deze Brabantse bepalingen de belangrijkste reden terug te vinden is, waarom het wapenschild, dat *Philips de Goede* in 1419 van zijn vader *Jan zonder Vrees* heeft overgenomen, tot 1477 geen andere wijzigingen heeft gekend dan de toevoeging van de leeuwen van Brabant en Limburg in 1430. In 1477 is overigens de opvolging in Brabant opnieuw aanleiding geweest tot een conflict, dat ditmaal echter nauwelijks de aandacht zal hebben getrokken van de Brabantse burgers.

Na de tragische dood van hertog *Karel de Stoute* maakte zijn neef *Jan* graaf *van Nevers en Rethel*, als laatste mannelijke afstammeling van hertog *Philips de Stoute* (†1404), aanspraak op de opvolging in *Karel's* landen. *Karel's* dochter hertogin *Maria (1477-1482) en* haar gemaal *Maximiliaan van Oostenrijk* hebben deze op papier niet ongevaarlijke situatie weten te omzeilen, maar dat *Jan van Nevers* zijn aanspraken

Zegel van hertog ***Philips de Stoute van Bourgondië (1363-1404)*** ; ridderschild (1 en 4 Bourgondië-Valois; 2 en 3 hertogdom Bourgondië) zonder het hartschild Vlaanderen; achter de ruiter vier schildjes, van rechts naar links Vlaanderen, Artois, Vrijgraafschap Bourgondië (Franche-Comté) en Rethel.
Afb. 1, ontleend aan Olivier de Wree, De seghelen der Graven van Vlaenderen, 1640.

4) Joseph Calmette: „Les Grands Ducs de Bourgogne" 1949.

Zegel van hertog *Jan zonder* ***Vrees van Bourgondië*** (1404-1419): ridderschild (als afb. 1) met het hartschild Vlaanderen: achter de ruiter twee schildjes, van rechts naar links Artois en Franche-Comté.

Afb. 2, ontleend aan Olivier de Wree, De seghelen der Graven van Vlaenderen, 1640.

Zegel van hertog ***Philips de*** *Goede van Bourgondië* na 1430: ridderschild (als afb. 2) maar kwartier 2 vermeerderd met de Brabantse en kwartier 3 met de Limburgse leeuw; achter de ruiter drie schildjes, van rechts naar links Artois, Franche-Comté und Namen (verworven in 1429).

Afb. 3, ontleend aan Olivier de Wree, De seghelen der Graven van Vlaenderen, 1640.

ooit heeft opgegeven, is nergens te vinden. Er is, nog uit 1486, een zegel van hem bewaard, waarop hij zich noemt: Duc de Brabant, de Lothier et de Lembourg, Comte de Nevers et d'Eu, Baron de Donzy. (Douet d'Arcq, Collection de Sceaux no. 10305, 1863, Paris). En waarom geen hertog ook van Bourgogne ?, zal de attente lezer vragen: omdat koning *Lodewijk XI van Frankrijk* zich in 1477 gehaast heeft het hertogdom Bourgondië tot vrijgevallen Frans leen te verklaren en door zijn troepen te laten bezetten. Zelfs de machtige keizer *Karel V* is er niet in geslaagd het hertogdom Bourgondië terug te winnen: wel mochten hij en zijn nageslacht de titel hertog van Bourgondië blijven voeren. Maar graaf *Jan van Nevers,* die nog in 1470 van koning *Lodewijk XI* steun kreeg aangeboden voor een eventuele poging tot de bezetting van Brabant, die formeel recht had op Bourgondië, besloot (als leenman voor zijn Franse landen Nevers en Rethel) om het liever niet te laten aankomen op een twist met *Lodewijk XI.*

Voor de bestudering van de heraldiek van de hertogen van Bourgondië komen in de eerste plaats de zegels in aanmerking, waarop de hertogen zijn afgebeeld als gewapend ridder. Hun ridderschild vertoont dan hun persoonlijk wapen. Vrijstaand in het zegelveld zijn kleinere schilden afgebeeld van die landen, die niet op hun ridderschild vertegenwoordigd zijn. Bij *Philips de Stoute* (jaren 1384-1389) zijn dit Vlaanderen, Artois, Franche-Comté en Rethel.

Hij is door zijn huwelijk graaf van genoemde vier landen. Zijn eigen schild verandert hij daarom niet, ofschoon het voor hem toch een bijzondere vreugde moet zijn geweest het Duits gebleven deel van het oude Koninkrijk Bourgondië, het Paltsgraafschap of ook wel Vrijgraafschap Bourgondië (Franche-Comté), onder zijn bewind te zien gesteld. De twee Bourgognes grensden aan elkaar ! *Jan zonder Vrees,* zijn oudste zoon, erft van moederskant de vier genoemde landen, van vaderskant het hertogdom Bourgondië. Hij eert zijn moeder door aan zijn vaderlijk wapen een hartschild toe te voegen met de leeuw van Vlaanderen. Maar Artois en Franche-Comté blijven ook in zijn zegel alleen maar vertegenwoordigd door twee schildjes achter de ridder.

Philips de Goede voert tot 1429 een vergelijkbaar zegel; in 1429 wordt er een derde schildje aan toegevoegd voor het toen verworven graafschap Namen (Namur). Dan, in 1430, is één belangrijke eis van de Staten van Brabant, dat *Philips* de leeuwen van Brabant en Limburg in zijn zegel zal opnemen. Duidelijk verlangen de Staten méér dan enkele schildjes-extra in *Philips'* ridderzegel. *Philips* laat inderdaad zijn grootzegel veranderen, zoals hierboven is verhaald, maar kennelijk is hij tegelijk tot het besluit gekomen, dat het afgelopen zal zijn met toevoeging van verdere vrijstaande landenschildjes. Herinnerd mag er aan worden, dat *Philips* twee jaar tevoren als erfgenaam van Henegouwen, Holland, Zeeland en Friesland was erkend !

In 1433 stond *Jacoba van Beieren* deze landen definitief aan *Philips de Goede* af. Toen en ook na het overlijden van *Jacoba* heeft *Philips* het niet nodig geoordeeld de verwerving van de landen van *Jacoba* in zijn zegel door losstaande wapenschildjes tot uitdrukking te brengen, laat staan door zijn wapenschild uit te breiden ...

Dat de hertogen de wapens van hun landen wel degelijk in hoge ere hielden is te zien in een aantal manuscripten uit hun bibliotheken. De hertogen van Bourgondië waren uitgesproken liefhebbers van de heraldiek en zij waren ook uitstekend in staat te bepalen aan welke eisen de wapens van hun talrijke landen moesten voldoen. In sommige manuscripten uit hun bibliotheken (sommige met miniaturen, die ware hoogtepunten van de toenmalige schilderkunst genoemd mogen wonden), treffen wij z.g. aanbiedingstaferelen laan, versierd

met de wapens van hun landen. Bij die met de landen van *Philips de Goede* zijn het altijd veertien wapens. Voor Nederland is vooral interessant Codex 2549, folio 6, in de Nationale Bibliotheek te Wenen, omdat er de oudste afbeelding op voorkomt van het wapen van Zeeland die tot dusver is gevonden [5]).

Op alle miniaturen is het hertogdom Bourgondië alleen maar vertegenwoordigd door het geschuinbalkte wapen van goud en blauw met de rode zoom. Het leliewapen, dat men Bourgogne-Moderne noemt, beter Bourgogne-Valois, is nergens te zien, omdat het nooit door de Bourgondische hertogen apart is gevoerd. Sinds 1448 is Lotherike (Lothier, Neder-Lotharingen) vertegenwoordigd door een rood schild met dwarsbalk van zilver. Het is *Philips de Goede* geweest, die dit blazoen voor het eerst officieel in de vorm van een wapenschild beeft vertoond. Hij kende waarschijnlijk de legendarische banier, die de heraut Gelre in zijn wapenboek afbeeldde [6]). De titel hertog van Lotherike was al sinds eeuwen van werkelijke macht ontdaan, maar de hertogen van Brabant hebben er wel het bezit van het markgraafschap Antwerpen aan overgehouden. Ook van het wapenschild van Friesland kan gesteld worden, dat *Philips de Goede* het in deze vorm als eerste officieel gebruikt heeft.

Op vergelijkbare miniaturen, die later voor *Karel de Sfoufe* zijn geschilderd, komen vaak 19 landen-wapens voor, niet allemaal wapens van landen, die binnen de huidige Benelux liggen, ook die van zijn landen in het huidige Frankrijk. Voor de wapentaferelen van *Karel de Sfoufe* worden voor het markgraafschap Antwerpen en voor het graafschap Zutphen de wapens nieuw ontworpen.

Op de Bourgondische hertogen volgden in onze streken de vorsten van het Habsburgse of Oostenrijkse huis, die weldra, te beginnen met *Philips de Schone* in 1504, ook de Spaanse landen onder hun bestuur gesteld zagen. Zij voerden dientengevolge een veel gecompliceerder schild, dat uit talrijke blazoenen was opgebouwd. Andere Nederlandse wapens, dan hierboven genoemd, kwamen daar niet meer aan te pas. Het rode schild met de dwarsbalk van zilver van Neder-Lotharingen verdween weldra, omdat het precies hetzelfde was als het wapenschild van Oostenrijk. Zelfs werd de Limburgse leeuw weggelaten wegens gebrek aan plaats. De leeuwen van Brabant en Vlaanderen echter kan men ook vandaag de dag nog herkennen in de talrijke wapenschilden, waarmede de Habsburgers in Spanje, in de Nederlanden en in hun uitgebreide Oostenrijkse gebieden paleizen, kastelen, stadspoorten en kerkramen hebben versierd.

5) Maandblad: „De Nederlandsche Leeuw" (93) 1976, kolom 368 e.v.
6) Idem (94) 1977, kolommen 443446.

KORTE MEDEDELINGEN.

Het Alkmaarse Regeringsgeslacht Kloek.

Jaargang 1934, kol. 365 tot 358, van We Ned. Leeuw bevalt een genealogie van de Alkmaarse familie *Kloeck*, van de hand van Mr. J. Belonje, aanvangend met *Barend Kloeck*, gehuwd met *Anna de Mol*, die sinds 1686 kinderen laten dopen te Alkmaar. De herkomst van *Barend Kloeck was* kennelijk niet bekend, maar schrijver suggereert een mogelijke herkomst uit Overijssel wegens overeenstemming in wapen met aldaar wondende *Kloeck*'s. Deze veronderstelling bleek achteraf juist te zijn. Nader onderzoek in het notariële archief van Alkmaar (inv. nr. 110, p. 142, d.d. 11 jan. 1716) bracht een testament van voornoemd, echtpaar aan het licht, waarin behalve het beroep van *Barend Kloeck* — wijnkoper — als voogden van zijn eventueel achter te laten weeskinderen vermeld, worden *Alberfus van de Wetering* en *Gerardus ten Herfen*. De naam *Van de Wefering* leidde mij naar Kampen waar inderdaad het nodige bleek te vinden. Vervolgens vond ik in de collectie manuscripten van het Centraal Bureau voor Genealogie (algemene dossiers) een 18de eeuws ms. Kloeck, dat mijn vondsten in Kampen geheel bevestigde. Combinerend — het ms. vermeldt overigens vrijwel geen enkele plaatsnaam — kan de publicatie van 1934 worden aangevuld als hieronder aangegeven.

De naam *Kloeck* blijkt uit de vrouwelijke lijn te komen. In het ms. staat als oudste generatie vermeld *Barend Kloeck* zonder enige nadere gegevens. Uit de hierna vermelde akte uit het Kamper archief van 1654 blijkt dat deze stamvader identiek is met *Berend Jacobs* die in 1614 trouwde met *Trijntje Jans Kloeck*. Zeer waarschijnlijk behoort zij tot het Kamper geslacht *Kloeck*, waarvan in de 16de en 17de eeuw verscheidene leden zitting hadden in de vroedschap van Kampen.

1. *Berend Jacobsz.*, geb. Kampen, korvenmaker, begr. Kampen 30 mei 1650, tr. Kampen 4 nov. 1614 *Trijntje Jansdt-. Kloeck*, vermoedelijk dr. van *Jan (Johan) Claasz. Kloeck*, schepen van Kampen (1601), en *Pieferken Jelisdr.*

   Transporten onroerend goed Kampen d.d. 24 sept. 1652 :

   Trijntje Cloeck, wed. Berend *Jacobsz. korvenmaker*, verkoopt een rente uit haar huis aan de Oude Straat; mede compareert haar zoon *Jan Cloeck* owtredend voor zijn broers en zusters.

   Trijntje Cloeck, weduwe, is in 1652 lidmaat van de gereformeerde kerk te Kampen.

   Uit dit huwelijk:

   1. *Jillis Kloeck*, lidmaat gereformeerde gemeente Kampen dec. 1670, † te Moskou.
   2. *Jan*, volgt IIa.
   3. *Gerard*, volgt IIb.
   4. *Jacob Kloeck*, † te Hamburg.

IIa. *Jan Kloeck*, geb. Kampen in 1616, † Kampen 24 okt. 1691 (volgens ms.: het begraafboek van Kampen vermeldt echter: 21 okt. 1691 *Jan Kloeck*, luitenant; dit zal ongetwijfeld dezelfde persoon betreffen), tr. Kampen 12 mei 1652 *Geertje Gerrifs van Steenwijk*, geb. Kampen in 1622, † ald. 31 maart 1702, dr. van *Gerrif Chrisfiaansz. van Steenwijk* en *Berendje Jans van Hensberg.*

   Jan *Kloeck* wooade vermoedelijk enige tijd in Akersloot, want zijn kinderen, genoemd onder 1 en 3, worden resp. in 1681 en 1673 lid van de gereformeerde' kerk te Kampen, met attestatie van Akersloot.

   Uit dit huwelijk:

   1. *Gerardus*, volgt IIIa.
   2. *Cafharina Kloeck*, ged. Kampen 24 jan. 1655, tr. ald. 9 april 1679 *Alberfus wan de Wefering.*
   3. *Elisabeth Kloeck*, tr. 1 e Kampen 23 sept. 1684 *Gerrit Bloenders;* tr. *2e* Kampen in 1698 *Berend Brekenbosch.*
   4. *Barend*, volgt IIIb.
   5. *Sara Kloeck*, ged. Kampen 26 dec. 1662, tr. N. *Steenhof.*

6. *Barendje Kloeck,* lidmaat gereformeerde gemeente Kampen 20 juni 1679.

IIIa. *Gerard Kloeck,* ged. Kampen 1 april 1653, tr. Kampen 23 jan. 1681 *Lucretia Kamphaven.*

Uit dit huwelijk:

1. *Jan,* volgt IVa.
2. *Martha Kloeck,* ged. Kampen 28 dec. 1684.
3. *Geertruyd Kloeck,* ged. Kampen 18 jan. 1687.
4. *Magdalena Kloeck,* ged. Kampen 5 okt. 1688, tr. *Willem Eekhout.*
5. *Jacob Kloeck,* ged. Kampen 23 sept. 1692.
6. *Johanna Kloeck,* geb. Kampen in 1693.

IVa. *Jan Kloeck,* ged. Kampen 17 juni 1683, gemeensman van Kampen, tr. le Kampen 29 nov. 1711 *Maria Leeghanger;* tr. 2e Kampen 15 mei 1722 *Johanna Ienekers;* tr. 3e Kampen 25 febr. 1729 *Anna Christina van der Werff.*

Uit het derde huwelijk:

1. *Lucretia Kloeck,* ged. Kampen (Buitenk.) 1 april 1731, begr. ald. (Bovenk.) 12 mei 1806, tr. (ondertr. Kampen 2 juli 1750) *Philip Carel Stael van Holstein* ged. Maastricht 1 mei 1720, luitenant, begr. Kampen (Bovenk.) 21 nov. 1778, zn. van *Johan Baldewijn Joost Stael van Holstein* en *Alarda Ba(c)khus* (zie Ned. Leeuw 1978, k. 11) .
2. *Gerardus Willem Kloeck.*

IIIb. *Barend Kloeck,* geb. Kampen 15 juni 1658, wijnkoper, † Alkmaar 2 febr. 1731, tr. le Oosterwolde (Gld.) 28 juli 1685 *Anna de Mol,* geb. 20 febr. 1662, † Alkmaar 29 sept. 1719, dr. van *Secke de Mol;* tr. *2e* (ondertr. Oude Niedorp 13 april) 1721 *Elisabeth Hiole,* wed. *Jacobus Volckerts.*

Volgens not. arch. Alkmaar, inv. nr. 207, d.d. 7 sept. 1688 legateert ***Anna de Mol,*** voor het geval zij zonder kinderen zou komen te overlijden, aan haar tante ***Zetke Itekens*** te Blokzijl 50 gulden en aan haar broer ***Jelke de Mol*** 300 gulden, die hij volgens de uitspraak van haar voogden alsnog aan haar moet uitkeren. Blijkens not. arch. Alkmaar, inv. nr. 110, d.d. 11 jan. 1716 testeert het echtpaar ***Kloeck-De Mol:*** als voogden over hun enige overgebleven kind Gerard worden aangewezen Gerardus ***Kloeck, Albertus van de Wetering*** en Gerardus ten ***Herten.***

Uit het eerste huwelijk:

1. *Jan Kloeck,* ged. Alkmaar 23 juli 1686, † jong.
2. *Margrieta Kloeck,* ged. Alkmaar 29 sept. 1688, † jong,
3. *Jan Kloeck,* ged. Alkmaar 26 febr. 1690, † jong.
4. *Margrieta Kloeck,* ged. Alkmaar 6 mei 1693, † vóór 11 jan. 1716.
5. *Jan Kloeck,* ged. Alkmaar 19 aug. 1699, † vóór 11 jan. 1716.
6. *Gerard Kloeck,* ged. Alkmaar 8 febr. 1702 (zie voor zijn nageslacht De Ned. Leeuw 1934, k. 366 e.v.) .

IIb. *Gerard Kloeck,* geb. Kampen, burgemeester van Zwartsluis (1678), † ald. 12 april 1701, tr. Kampen 11 juni 1652 *Gertje Teunisdr.,* geb. Zwartsluis.

Uit dit huwelijk:

1. *Jacob Kloeck,* volgt IIIc.

2. *Barend Kloeck,* † tussen Archangel en Moskou (misschien identiek met *Berend Kloeck,* tr. *Hilligje Roelofs,* die te Kampen 17 okt. 1688 een zoon *Cornelis* laat dopen).
3. *Symen Kloeck,* † in militaire dienst.
4. *Teunis Kloeck,* † in Indië.

IIIc. *Jacob Kloeck,* † 17 dec. 1691, tr, *Gerbrig van Steenwijk.*

Uit dit huwelijk:

1. *Aaltje Kloeck,* † *20* okt. 1715.
2. *Geertruyd Kloeck,* † *15* maart 1720, tr. *Andries Panneman.*
3. *Aagje Kloeck,* tr. *Lucas Brouwer.*

MR. E. VAN WEEL.

Het wapen van de nieuwe gemeente Geldermalsen.

Bij de gemeentelijke herindeling van de West-Betuwe werden met ingang van 1 jan. 1978 de gemeenten Beesd, Deil en Geldermalsen en delen van de 'gemeenten Buurmalsen en Zoelen samengevoegd tot een nieuwe gemeente Geldermalsen.

Het wapen van Beesd was bij besluit van de Hoge Raad van Adel van 20 juli 18 16 bevestigd: van keel, beladen met drie pals van vair. Ten onrechte was hier het gouden schildhoofd met een blauwe lelie weggelaten.

Het wapen van Buurmalsen was verleend bij Koninklijk besluit van 6 jan. 1888: een schild van sabel beladen met drie zuilen van goud, geplaatst twee en 'een. Dit wapen was ontleend aan het wapen van *Judith van Zuylen van Nievelt,* de echtgenote van *Eduard (de) Gruyter,* wier wapens' zich bevonden op het poortgbouw van het huis Crayestein [1]; dit wapen *Van Zuylen is* ten onrechte aangezien voor het wapen van het huis Crayestein en is mitsdien zonder goede gronden aan Buurmalsen verleend.

Het wapen van Deil was ingevolge Koninklijk besluit van 11 juli 1818, no. 98, door de Hoge Raad van Adel bij besluit van 23 sept. 1818 verleend: van lazuur waarop een paard en een runderpeest van goud: de omschrijving brengt niet tot uitdrukking dat het paard en het rund beide op een losse grond staan en dat het paard omgewend is.

Het wapen van Geldersmalsen tenslotte was verleend bij Koninklijk besluit van 24 dec. 1918, no. 27: in keel 19 besanten van goud, geplaatst 4, 4, 4, 4, 3. Dit wapen is indertijd gekozen, omdat *Otto* graaf ***van Bentheim*** in 1253 Malsen met toebehoren opdroeg aan de graaf van Gelre en dit in leen terugontving.

De nieuwe gemeente Geldermalsen wilde aanvankelijk de wapens der samenstellende delen in een gevierendeeld wapen of iets dergelijks zien opgenomen. Uit het bovenstaande blijkt dat het hier niet vier wapens betreft, waaraan een gelijke „waarde" kan worden toegekend: bovendien zou dan een uiterst gecompliceerd wapen zijn ontstaan, dat voor de nieuwe gemeente nauwelijks herkenbaar zou zijn.

Tenslotte werd overeenstemming bereikt om aan het wapen van Geldermalsen een en ander toe te voegen, dat de herinne-

1. J. Belonje, Crayestein onder Tricht, in: Gelre, Bijdragen en Mededelingen, deel XLVII (1944), 41; R. F. P. de Beaufort en Herma M. van den Berg, De Monumenten van Geschiedenis en Kunst in de Betuwe, 1968, 142.

ring aan de andere drie gemeenten levend zou houden. De bezanten in het wapen Bentheim worden op twee manieren geplaatst: zoals in het wapen van de oude gemeente Geldermalsen of vier, vijf, vier, drie, twee en één; in verband met de vlakverdeling is voor dit laatste gekozen.

Bij Koninklijk besluit van 15 dec. 1978 no. 13 is aan de gemeente een wapen verleend met als omschrijving: In keel negentien bezanten van goud, geplaatst vier, vijf, vier, drie, twee en één: een schildhoofd van goud met een lelie van azuur, een stappend paard van sabel en een zuil van azuur. Het schild gedekt met een. gouden kroon van drie bladeren en twee parels.

0. SCHUTTE.

Het wapen van het Waterschap De Groote Waard.

Met ingang van 1 jan. 1978 zijn de waterschappen Waterschap De Hoeksche Waard en Polder De Dordtse Waard opgeheven en is een nieuw waterschap De Groote Waard opgericht.

De naam gaat terug naar de Groote of Zuid-Hollandsche Waard (±1270—1421), welk gebied tijdens, de beruchte St. Elisabethsvloed van 18 november 1421 ten onder ging. Deze Waard bestond uit drie delen, te weten de Tiesselijnswaard, de Dordtsche Waard en de Strijensche Waard, welke door een gemeenschappelijke Ringdijk waren omgeven. Het gebied strekte zich uit van Strijen in het westen tot Heusden in hst oosten en omvatte het landsgebied tussen die beide plaatsen terwijl de noordgrens langs, de Merwede en de zuidgrens deels door de tegenwoordige Langstraat en deels langs de Maas liep. De Maas vormde tezamen met de Dubbel de natuurlijke scheiding tussen de genoemde drie waarden.

In het vooromschreven gebied vond, zij het gebrekkig, een vorm van centraal dijkbeheer onder bestuur van een dijkgraaf en zeven heemraden plaats. Dit middeleeuwse „waterschap" heeft min of meer model gestaan voor het huidige waterschap De Groote Waard, waarvan de oostelijke gebiedshelft, waarin de stad Dordrecht, met de oorspronkelijke westelijke helft van de Groote of Zuid-Hollandsche Waard overeenkomt, Evenals toen, als hofstad van de graven van Holland, neemt ook nu Dordrecht binnen het gebied van De Groote Waard een belangrijke plaats, in.

Van de twee thans samengevoegde delen bad alleen De Hoeksche Waard een eigen wapen, dat bij Koninklijk besluit van 23 juni 1954, nr. 12, was verleend en waarvan de omschrijving luidde: Gevierendeeld: 1 in goud een leeuw van keel, getongd en genageld van azuur (voor Zuid-Holland); 11 in goud drie St. Andrieskruisjes van keel, [geplaatst 2 en 1 (voor Strijen) ; 111 in goud drie St. Andrieskruisjes van sabel, geplaatst 2 en 1 (voor Putten) [1]; IV gedeeld: a. in goud drie kepers van keel: b. schuinsrechtsgeruit van 'azuur en zilver (Egmond en Beieren voor de Beierlanden); het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen.

Voor het nieuwe wapen leek representatie van De Dordtse Waard of Dordrecht gewenst: hiervoor kon ruimte worden gemaakt door Putten te laten vervallen, dat in feite een duplicering van Strijen was. De Beierlanden leken voldoende gerepresenteerd door alleen het wapen van Beieren, zonder het wapen Egmond. De omvang van het nieuwe waterschap (30.000 ha.) wees in de richting van een vijfbladige kroon en schildhouders (de Hollandse leeuw en de Dordtse griffioen).

Aangezien het Waterschap De Dijkring IJsselmonde een gedeeld wapen voert met Holland en Dordrecht, leek het wenselijk dat Dordrecht niet in het tweede kwartier zou komen, maar in het derde, aangezien anders de bovenhelft van het wapen van De Groote Waard identiek zou zijn met dat van de Dijkring.

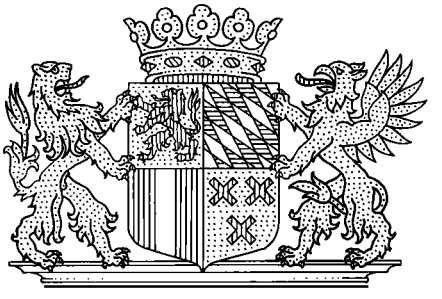

Bij Koninklijk besluit van 6 febr. 1979, no. 10, is daarom aan het Waterschap De Groote Waard een wapen verleend met. als omschrijving: Gevierendeeld: 1 in goud een leeuw van keel, getongd en genageld van azuur; 11 schuinspitsgeruit, azuur en zilver; 111 in keel een paal van zilver: IV in goud drie schuinkruisjes van keel. Het schild gedekt met een gouden kroon van vijf bladeren en gehouden rechts door een leeuw en links' door een griffioen, beide van goud, getongd en genageld van keel.

0. SCHUTTE.

1. Het is niet duidelijk, waarom Mr. J. J. Beyerman, archivaris van Dordrecht, die aan de wieg van dit wapen stond, voor deze representatie van Putten koos: Putten voerde immers, ook nadat een lid van dat geslacht met de erfdochter van Strijen trouwde, gedwarsbalkt van zes stukken, blauw en goud, de blauwe, balken beladen met vier, drie, en twee schuinkruisjes van zilver.

VRAGEN EN ANTWOORDEN.

Drekhagen-Radas.

I. ***Johan Berent Drekhagen*** overl. ná 9 febr. 1776, carabinier onder de compagnie van overste Van der Dussen in het regiment van generaal-majoor Hoeft van Oyen, kwam vanuit Arnhem naar Culemborg, vanwaar hij naar Nijmegen vertrok, tr. ***Sophia Radas,*** overl. ná 9 febr. 1776.

Uit dit huwelijk:

1. ***Sophia Drekhagen,*** getuige bij huwelijk broer op 23 sept. 1773.
2. *Coert Berent,* volgt II.
3. ***Jan Frederik Drekhagen,*** ged. Nijmegen 6 april 1753.

11. *Coert Berent* ***Drekhagen,*** ged. Culemborg 16 maart 1749 (getuigen: Coer(t) Berent Moeshagen en Johanna Ravelingen) , tr. Amsterdam 23 sept. 1773 *Jannetje* ***lansen.***

Uit dit huwelijk:

Sophia Drekhagen, ged. Amsterdam 9 febr. 1776 (getuigen: Jan Berent Drekhagen en Sophia Radas).

Gevraagd: huwelijk en voorgeslacht van ***Johan*** *Berent* ***Drekhagen*** en ***Sophia*** *Radas.*

Oudorp/Alkmaar. A. G. MOLENDIJK-VAN DER PLOEG.

INHOUD VAN DIT NUMMER.

Sticht, door Drs. F. H. Robaard. — De oudste generaties van het geslacht Brender à Brandis, door Jhr. Mr. R. C. C. de Savornin Lohman. — Het 19de-eeuwse geslacht Van Welevdd, door J. Drooger. — De Bourgondiërs waren zuinig met leeuwen, door F. J. van Ettro. — Korte mededelingen. — Vragen en antwoorden.

DE NEDERLANDSCHE LEEUW

MAANDBLAD VAN HET

Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde,

BESCHERMHEER Z.K.H. DE PRINS DER NEDERLANDEN

Dit blad verschijnt maandelijks en wordt aan alle leden van het Genootschap toegezonden.

Bijdragen en correspondentie, bestemd voor het Maandblad, gelieve men te richten tot de Hoofdredacteur Mr. O. Schutte, *p./a. Zeestraat 71 b, 2518 AA 's-Gravenhage.*

De jaarlijkse contributie (abonnement) ad *f* 50,— gelieve men steeds vóór 1 februari te voldoen door storting op postrekening no. 20910 ten name van de penningmeester van het Genootschap te 's-Gravenhage.

Correspondentie, bestemd voor het Bestuur, gelieve men te richten tot de Secretaris Mevrouw J. Barones van Dedem-Weyschedé, *Laan van Koot 43, 2244 AT Wassenaar.*

Alle overige correspondentie (niet bestemd voor Bestuur of Redactie), zomede opgaven van adresverandering, te richten aan de heer E. J. C. Boutmy de Katzmann, conservator van het Genootschap, *Bleyenburg 5, 2511 VC 's-Gravenhage.*

Betalingen aan de Bibliotheek dienen te geschieden op postrekening no. 487073, ten name van de Bibliotheek van het Genootschap te 's-Gravenhage.

De redactie van het Maandblad wijst er nadrukkelijk op, dat zij niet aansprakelijk is voor de strekking of de inhoud der ondertekende stukken.

No. 6 **XCVIe Jaargang** **juni 1979**

De afkomst van Johannes van.der Hammen en zijn verwanten te Leiden [1],

door DR. L. VAN DER HAMMEN.

In het tijdschrift De Brabantse Leeuw is enkele malen sprake geweest van ***Johannes van der Hammen,*** die van 1649 tot zijn dood in 1675 schoolmeester was te Tilburg, en van zijn nakomelingen die zich over verschillende plaatsen in Noord-Brabant en Noord- en Zuid-Holland verspreidden. Mr. Dr. W. de Vries [2] wees op het grote aantal schoolmeesters in deze familie, terwijl Dr. J. Belonje [3] de aandacht vestigde op de talrijke predikanten.

Over de voorouders van ***Johannes van der Hammen*** was tot nu toe echter weinig bekend. Men wist dat zijn vader *Gillis* heette en dat hij, toen hij in 1641 te Rotterdam in het huwelijk trad daar woonde. Hoewel hij bij zijn ondertrouw opgaf geboortig te zijn van Rotterdam, ontbreekt in het gemeentearchief te Rotterdam daarvan ieder spoor.

In het gemeentearchief te Tilburg bevindt zich de minuut van een notariële akte van 6 januari 1715, waarin ***Maria,*** *Davidt* en *Lodewijck* ***van der Hammen*** (kinderen van ***Johannes)*** hun zuster *Jennetta* ***(Jenneke) te*** 's-Gravenhage machtigen om, mede namens hen, aanspraak te maken op een deel van de boedel nagelaten door Marcus ***den Drijver*** en zijn vrouw *Jannetje Coppijn* te Leiden [4]. Hun aanspraak is volgens de akte gebaseerd op het feit dat *Gillis* ***van der Hammen,*** hun grootvader, een broer was van *Maijcken* ***van der Hammen*** (die, naar blijken zal, de grootmoeder was van genoemde ***Marcus den Drijver).***

Onderzoek in het gemeentearchief te Leiden toonde aan dat *Gillis* en *Maeijcken* beiden te Leiden geboren werden en stamden uit een protestantse Vlaamse familie die zich vóór 1590 te Leiden gevestigd had. Het aantal Vlaamse vluchtelingen te Leiden was in die tijd zeer groot. (Volgens een raming van Briels bestond de Leidse bevolking in 1622 voor 67% uit Vlamingen) [5].

De familienaam wordt in de Leidse archiefstukken aanvankelijk (van 1599 af) als ***Van Hamme*** geschreven, van 1609 af ook wel als ***Verhamme.*** De schrijfwijze ***Van der Hamme(n)*** vindt men pas sinds 1641; ook de oudst bekende handtekening, die van dat jaar dateert, geeft deze spelling [6]. De Leidse

1. In dit artikel is, bij de schrijfwijze van namen van personen, beroepen, plaatsen. en, straten, zo veel mogelijk de oorspronkelijke spelling van de betreffende akten gevolgd. Bij de bronvermeldingen werden de volgende afkortingen gebruikt: A.R.A. = Algemeen Rijksarchief, 's-Gravenhage; R.A.N.B. = Rijksarchief in Noord-Brabant, 's-Hertogenbosch; Amsterdam = Gem. Archief, Amsterdam; Rotterdam = Gem. Archief, Rotterdam; 's-Hertogenbosch = Gem. Archief, 's-Hertogenbosch; Tilburg = Gem. Archief, Tilburg; Tournai = Archives de l'Etat, Tournai; Kortrijk = Rijksarchief, Kortrijk; Lille = Archives Départementales du Nord, Lille. Wanneer geen afkorting of plaatsnaam vermeld wordt, heeft een verwijzing betrekking op het Gem. Archief te Leiden. Het ontbreken van een folionummer betekent dat de betreffende plaats niet is gefolieerd.
2. De Brabantse Leeuw, 17: 166n (1968).
3. De Brabantse Leeuw; 18: 186-187 (1969).
4. Tilburg, Oud Not. Arch., 63, f. 149 en 149v.
5. J. G. C. A. Briels, De emigratie uit de Zuidelijke Nederlanden omstreeks 1540—1621/30. In: Opstand en pacificatie in de Lage Landen, pp. 184-220 (Gent, 1976).
6. Zie over het naast elkaar gebruiken van varianten met *vander,* van. en ver de studie van L. Peene in De Leiegouw, 3: 19-24 (1961). De schrijfwijze ***Van der Hwmme*** komt overigens ook al voor in een Dordts archiefstuk van 1611. Op 28 augustus

familieleden worden omstreeks die tijd steeds vaker als ***Van der Ham*** vermeld. Het is waarschijnlijk dat de correcte spelling van de familienaam inderdaad ***Van der Hamme is.*** Deze naam behoort tot de oude familienamen van de kasselrij Kortrijk. In de periode 1350-1400 vond men hem, volgens Debrabandere [7], zowel in de Roede van Menen als in de Roede van Tielt. Debrabandere leidt de familienaam ***Van der Hamme*** af van Ter Hamme (een plaatsnaam bij Menen): over deze etymologie bestaat echter geen zekerheid. De studie van de familienamen met het bestanddeel h a m wordt bemoeilijkt door het naast elkaar voorkomen van verwante namen met verschillende etymologie. Uit het zeer uitvoerige overzicht van de h a m - namen te Wervik, in de periode 1196-1600 (dat de heer J. Roelandt te Brugge, historicus van Wervik, mij welwillend afstond), kan men afleiden dat er in die periode te Wervik tenminste drie geslachten met h a m-namen voorkwamen. In de akten worden de namen zeer inconsequent gespeld (in Franse akten bovendien in variërende vertalingen). Ik ontleen de volgende varianten aan het overzicht van de Heer Roelandt: ***Van Ham, De Ham, Du Hem, Van Hamme, Van den Hamme, De le Hamme, Van der Hamme, Verhamme.*** Mogelijk zijn al deze namen tot drie stamnamen te herleiden: ***Van Ham, Van den Hamme*** en ***Van der Hamme*** (ik hoop hierop later nog terug te komen).

In dit artikel wordt vooral de Leidse periode van de familie ***Van der Hammen*** beschreven; daarnaast worden echter ook gegevens vermeld met betrekking tot het verblijf van *Gillis* in Rotterdam en 's-Hertogenbosch. Ik heb geprobeerd een beeld te ontwerpen van de Vlaamse gemeenschap te Leiden door ook alle met name genoemde relaties (getuigen en aangetrouwde familie) in historisch perspectief te bezien. Hieronder zal blijken dat die Vlaamse gemeenschap geen noemenswaardige contacten onderhield met de oorspronkelijke Leidse bevolking. Huwelijken werden, in het algemeen, nog gedurende enkele generaties gesloten met partners uit die gemeenschap. Van omstreeks 1640 af kwamen daarnaast ook contacten tot stand met andere vreemdelingen (afkomstig van andere plaatsen in de Republiek of van buiten de landsgrenzen). Het is waarschijnlijk dat het Vlaamse verleden van de familie ***Van der Hammen*** van beslissende invloed geweest is op hun latere keuze voor Noord-Brabant (uit het onderstaande zal blijken dat financiële overwegingen daarbij geen rol gespeeld kunnen hebben). Het onderzoekt werpt, in dit bijzondere geval, wat meer licht op de afkomst van een schoolmeestersgeslacht in het district van de generaliteit: het sluit daardoor aan bij wat Mr. Dr. W. de Vries onlangs in de Brabantse Leeuw schreef over de protestantse Noord-Brabanders [8].

Briels [9] wees in 1972 en 1973 op het grote aandeel dat de Zuidelijke Nederlanden hadden in de opbouw van het Noordnederlandse onderwijs. In Leiden waren, volgens hem, in de periode 1575-1630 niet minder dan 113 Zuidnederlanders werkzaam in het schoolwezen (in deze telling zijn meestal niet begrepen de onderwijskrachten die te Leiden uit Zuidnederlandse ouders geboren werden) [10]. Van de 113 Zuidnederlandse onderwijskrachten te Leiden (door Briels met name genoemd), behoorden 82 personen tot het lagere schoolpersoneel. Briels berekende dat 66,9% van de Leidse schoolmeesters, werkzaam bij het lager onderwijs, van Vlaamse oorsprong wals. Dit percentage is, merkwaardigerwijze, ongeveer gelijk aan dat van het Vlaamse bevolkingsbestanddeel te Leiden (door Briels in 1976, zoals hierboven geciteerd, berekend op 67%). Men kan zich, gezien de geringe contacten van de Noord- en Zuidnederlanders te Leiden, afvragen of ook het lager oaderwijs van de beide bevolkingselementen misschien grotendeels gescheiden bleef.

In Leiden bevonden zich aan het eind van de zestiende eeuw verscheidene personen waarvan de familienaam gespeld werd als ***Van Hamme. Zij*** behoorden merendeels, tot twee groepen: een tamelijk grote groep afkomstig uit Halewijn in Vlaanderen (het tegenwoordige Halluin in Noord Frankrijk) en een kleinere groep uit Comene in Vlaanderen (het tegenwoordige Comines of Komen op de Belgisch-Franse grens, niet ver van Halluin). Tussen beide groepen heb ik geen enkele relatie kunnen vaststellen [11].

De Halewijnse groep bestond aanvankelijk uit vier gezinnen waarvan de hoofden waarschijnlijk broers waren: *Matheus, Jacob,* ***Pieter*** en ***Hugo*** *(Huich)*. Ik geef hier het volgende zeer korte overzicht van deze groep, zonder opgave van bronnen (het gemeentearchief te Leiden bevat zeer veel gegevens over hen).

---

van dat jaar ging een ***Grietken Jans van der Hamme,*** afkomstig van 's-Hertogenbosch, te Dordrecht in oadertrouw met *Crijn Wouters* (G. A. Dordrecht, D.T.B., 17). Het huwelijk werd op 25 september 1611 te Werkendam gesloten. Nadere gegevens over haar afkomst zijn niet bekend; van eaige relatie tot het hier behandelde geslacht ***Van der*** Hamme(n) is niets gebleken.

7. F. Debrabandere, Studie van de persoonsnamen in de Kasselrij Kortrijk 1350-1400 (Handzame, 1970). Men vindt de naam ***Van der Hamme*** op p. 176. Zie ook: K. de Flou, Woordenboek der toponymie van West Vlaanderen, vol. 5: 355-362 (Brugge, 1925).
8. De Brabantse Leeuw, 25: 197-231 (in het bijzonder pp. 203, 204).
9. J. G. C. A. Briels, Zuidnederlandse onderwijskrachten in Noordnederland 1570-1630. Een bijdrage tot de kennis van het schoolwezen in de Republiek. — Arch. Gesch. Kath. Kerk Ned., 14: 89-169, 277-298; 15: 103-149, 263-297 (1972, 1973).

10. De schoolmeesters uit de familie ***Van (der) Hamme(n)*** worden door Briels niet genoemd; zij werden niet in Vlaanderen geboren. Als aanvulling op zijn lijst noem ik hier nog de schoolmeester ***Jacob de Roo,*** afkomstig van IJsenberch. Deze was aanvankelijk (wol) kammer van beroep. Hij ging op 22 juli 1600 te Leiden in ondertrouw met *Susanna* ***Henricx,*** geboren te Noorwits in Engelant (Kerk. Ondertr. Reg. D, f. 104). Hij overleed tijdens de grote pestepidemie van 1624/25. Op 19 februari 1625 werden ***Abraham de Roo,*** wolcammer, en ***Abraham Henricx,*** vellewasser, ooms, tot voogden gesteld over ***Jacob (12)*** en *Susanna* (20), weeskinderen van ***Jacob de Roo,*** schoolmeester, en ***Susanneken Henricx,*** beyde za. ged. (Weeskamer Archief, Voogdenboek C, f. 195). Ik vermeld hier ook nog de schoolmeester *Michiel* ***Henricx.*** die oo 9 ianuari 1618 toestemming kreeg om school te houden (Gerechtsdagboek H, f. 299). Misschien is hij dezelfde als de ***Michiel*** *Henricxz,* afkomstig van Wervicke, "die op 23 juni 1600 te Leiden in ondertrouw ging met *Jacquemijntje* ***Harmens,*** afkomstig van Reijningen in Vlaenderen (Kerk. Ondertr. Reg. D, f. 101v).
11. In de loop van de zeventiende eeuw verscheen in Leiden ook een familie ***Verhamme,*** afkomstig van Yperen. Daarnaast worden in de Leidse archieven nog enkele personen met de familienaam ***Van Hamme*** vermeld, waarvan ik geen enkele familiebetrekking heb kunnen vaststellen. Ik geef hiervan de volgende bloemlezing (waaronder afwijkende spellingen die mogelijk op schrijffouten berusten): ***Maljaert van*** Hammen (Paradijssteeg; begraven 5 februari 1614); ***Maljaert van Ham*** (Doodboek Catharina Gasthuis; overleden 11 april 1631 in de kamer met de zeven bedden); *Ghillis* ***Ham*** (Beestenmarkt, begraven 26 juni 1607) ; ***Lisabeth Hamme*** (Beestenmarkt, begraven 4 november 1624); ***Bartolomeus,*** zoon van ***Bartolomeus*** van ***Hamme*** (gedoopt 30 mei 1632). De familienaam ***Van der Ham*** kwam in die tijd niet zelden voor bij de oorspronkelijke Zuidhollandse bevolking (ook in Leiden en omstreken). Andere familienamen met het bestanddeel ham voorkomend in Leidse archiefstukken uit de zeventiende eeuw zijn: ***Van*** den ***Ham*** (inderdaad afkomstig van Den Ham) en ***Van Ham*** (inderdaad afkomstig van Ham).

Volgens het bevolkingsregister van 1581 was *Matheus* al in 1579 in Leiden. Hij was gehuwd met ***Elisabeth Wenesale.*** Hij woonde op de Oosterlingplaats (de tegenwoordige Garenmarkt) en werd in 1589 poorter van Leiden. Hij was aanvankelijk saertsmaker, later waarschijnlijk wolkoper en ten slotte vagteploter (beroepen met betrekking tot de lakennering). Hij was in Leiden zeer fortuinlijk; een inventaris van zijn nalatenschap (hij overleed in 1636) bevindt zich nog in het Weeskamer-archief. Van hem zijn zeven kinderen bekend: ***Pieter,*** *Matheus, Franchijntgen* (trouwde in 1593 te Leiden met ***Christiaen Veitens,*** afkomstig van Hontschoten), *Jorijntgen* (trouwde in 1597 te Leiden met ***Passchier Everaerdt.*** afkomstig van Niewkercke), *Joos,* ***Maeijcken*** (trouwde in 1601 te Leiden met ***Christiaen van Straseler,*** geboren te Sandwich in Engeland) en *Jacob* (trouwde in 1610 te Leiden met *Cathelijna* ***Houckes,*** geboren te Leiden uit een Vlaamse familie afkomstig van Hontschoten; *Cathelijna's* vader was lid van de Vlaamse Rederijkerskamer te Leiden) ; eerstgenoemde vier kinderen werden geboren te Halewijn, de overige drie te Leiden.

Jacob van Hamme was gehuwd met *Jannetje* ***Fermouts.*** Van hem zijn drie kinderen bekend: *Jorijn* (trouwde in 1584 met ***Jacob Zet*** uit Halewijn), *Matheus* (vettewarier; hij trouwde in 1593 met *Martijntje* ***Plumeon*** uit Comene), en ***Pieter*** (eerst baaiwever, later zijdeverver; hij trouwde in ***1603*** met ***Maeijcken Loors,*** geboren te Leiden uit een Vlaamse familie afkomstig van Bambeecke, en in 1614 met *Jaquemijntje* ***Penningbroots*** uit Hontschoten). ***Jacob*** is blijkbaar jong overleden, want zijn vrouw hertrouwde (mogelijk vóór haar aankomst te Leiden) met *Oliphier Zete (Sette);* laatstgenoemde hertrouwde in ***1599*** te Leiden.

Pieter van Hamme werd in 1590 poorter van Leiden, samen met ***Hugo.*** Laatstgenoemde overleed in 1604 met vrouw en zeven kinderen aan de pest: het gezin woonde toen in de Koppenhinksteeg. Over het gezin van ***Pieter van Hamme*** kan hier niets met zekerheid vermeld worden: hij woonde waarschijnlijk op de Hogewoerd.

Van de Halewijnse familie ***Van Hamme*** wordt na 1650 te Leiden weinig melding meer gemaakt, hoewel er aanvankelijk talrijke nakomelingen waren. Waarschijnlijk hebben enkele daarvan zich in andere plaatsen gevestigd. *Matheus Jacobsz.* ***van Hamme*** had bijvoorbeeld een zoon ***Jacob*** (in 16 17 gehuwd met ***Sara de*** *Bruijne,* afkomstig van Haarlem, maar stammend uit een Antwerpse familie) die enkele kinderen in Haarlem liet dopen.

De familienaam ***Van Hamme*** kwam in de periode 1543-1546 inderdaad te Halewijn voor. Ik vond in een akte van het jaar 1543 een *Josse* ***van Hamme*** vermeld en in een akte van het jaar 1546 een *Jan* ***van Hamme*** [12]; zoals wij zagen had *Matheus* een zoon die *Joos* heette *(Joos* is de Vlaamse vorm van *Josse).* In dezelfde archiefstukken is ook sprake van een *Jaques Sette* die in 1543 drapier was te Halewijn (de Halewijnse familie *Sette* week, zoals wij zagen, later uit naar Leiden). De naam *Hughe* ***van*** *Ham(me)* komt (volgens gegevens van de heer J. Roelandt) voor in Wervikse akten vanaf 1414. De laatste Wervikse ***Hughe*** overleed omstreeks 1525; hij had een zoon ***Jacob*** en een dochter *Joossine.*

De naam ***Van Hamme*** kwam aan het begin van de zestiende eeuw eveneens voor in Komen. Een ***Maertin van Hamme*** *fs. Gillis* werd daar vermeld in 1527 [13]. Deze ***Maertin*** had relaties

12. Lille, Inv. no. B 3755 (6).
13. Kortrijk, Akten en Kontrakten 1527-28, f. 87v (mededeling van de Heer J. Roelandt te Brugge).

te Wervik (waarschijnlijk was hij vandaar afkomstig). De naam *Gillis* ***van*** *Ham(me)* komt vanaf het eind van de veertiende eeuw in Wervikse akten voor, ook in relatie tot ***Hughe van Hamme.*** Het is niet onmogelijk dat de ***Van*** *Hamme's* uit Halewijn en Komen afstammen van dezelfde Wervikse voorouders. De familienaam ***Van Hamme*** kwam ook na de grote emigratie nog in Komen voor. Een *Jan* ***van Hamme*** wordt, volgens Messiaen, genoemd in een request dat in 1627 uit Comines gezonden werd aan Philips IV [14].

Van *Gillis,* ***Maeijcken*** en een broer ***Abraham van Hamme*** te Leiden is bekend dat hun moeder *Trijntgen* ***Henricx*** heette. Haar naam werd op verschillende manieren geschreven. In 1621 werd zij vermeld als *Trijnken* ***van Hamme,*** in 1622 als ***Torrintien van Hamme,*** in 1624 als ***Trinken van Hamme*** en bij haar overlijden in 1625 als *Trijnken* ***Verhamme.*** Zij moet dezelfde geweest zijn als de *Torijne* ***van Hamme*** die in 1599 vermeld werd en die gehuwd was met ***Lodewijk van Hamme,*** afkomstig van Comene. De voornaam *Torijne* is mogelijk een vleivorm geweest van *Victorijne* ***of*** *Hectorijne* [15]. Het latere voorkomen van de naam ***Lodewijk*** in de familie ***Van der Hammen,*** samen met gegevens in verband met het poorterschap van ***Abraham*** (die hieronder vermeld zullen worden), steunen de conclusie dat *Lodewijk* ***van Hamme*** van Comene de vader geweest moet zijn van *Gillis.*

Een overzicht van de hierna behandelde personen vindt men in de tabel.

1. Van ***Lodewijk van Hamme*** is voor het eerst sprake in december 1600 wanneer hij, in verband met het overlijden van zijn dochter *Maertijntgen,* voor weesmeesters van de stad Leiden verschijnt [16]. Hij staat in de betreffende akten vermeld als *Lodewijc(k)* of *Loijs* ***van Hamme,*** mutsmaker van Comene. Zijn dochter *Maertijntgen* werd nog in Comene geboren, waarschijnlijk omstreeks 1579. Het is bekend dat veel protestanten op 1 januari 1580 uit Comines verdreven werden, toen de stad door de Malcontenten werd ingenomen [17]. Helaas beginnen de confiscatie-rekeningen van Comines (in de Archives départementales du Nord te Lille) pas met het jaar 1635. ***Lodewijk*** moet vóór 1590 naar Leiden gekomen zijn, want zijn zoon ***Abraham*** werd omstreeks dat jaar te Leiden geboren. Het is niet bekend langs welke weg hij naar Leiden reisde. De predikant Josse van Laren uit Comines schreef dat hijzelf eerst naar Yperen vluchtte en later naar Antwerpen, waar hij bleef tot de stad in 1585 in Spaanse handen viel [18]. Vele Leidse Vlamingen waren eerst in Engeland geweest, waar men diverse vluchtelingenkerken vond, o.a. in Sandwich,

14. L.-J. Messiaen, Histoire chronologique, politique et réligieuse des Seigneurs et de la Ville de Comines, vol. 2: 175-176 (Courtrai, 1892).
15. Debrabandere (I.c., p. 522) vermeldt de mannelijke voornaam *Torin,* met o.a. de varianten *Torrin* en *Torrekin.* **Hii toont** aan dat dit vleivormen zijn van ***Hector*** en *Victor.* Ook W. Beele vermeldt in zijn Studie van de Ieperse Persoonsnamen uit Stads- **en** Baljuwrekeningen 1250-1400, vol. 2, Glossarium (Handzame, 1975), op pp. 588-589 de voornaam *Torin;* ook hij leidt deze af van *Victor* en *Hector.*
16. Weeskamerarchief, Comparitieboek 5B, f. 364; Kleine Bewijzen A, f. 343 en 343v; Inv. No. 1475a.
17. Zie over het protestantisme in Comines o.a. de volgende literatuur: J.-M. Duvosquel & R. Brancart, Le protestantisme dans la région de Comines, hier et aujourd'hui (Comines, 1974). A. Schoonheere, Comminium flandriae oppidum amoenissimum. Atlas historique de Comines (Comines, 1964).
18. J. Meyhoffer, Le pasteur Josse van Laren de Comines et ses descendants (Bruxelles, 1910; Publ. Soc. Hist. Protest. Belge).

Tabel betreffende de behandelde personen (jong-gestorvenen niet opgenomen)

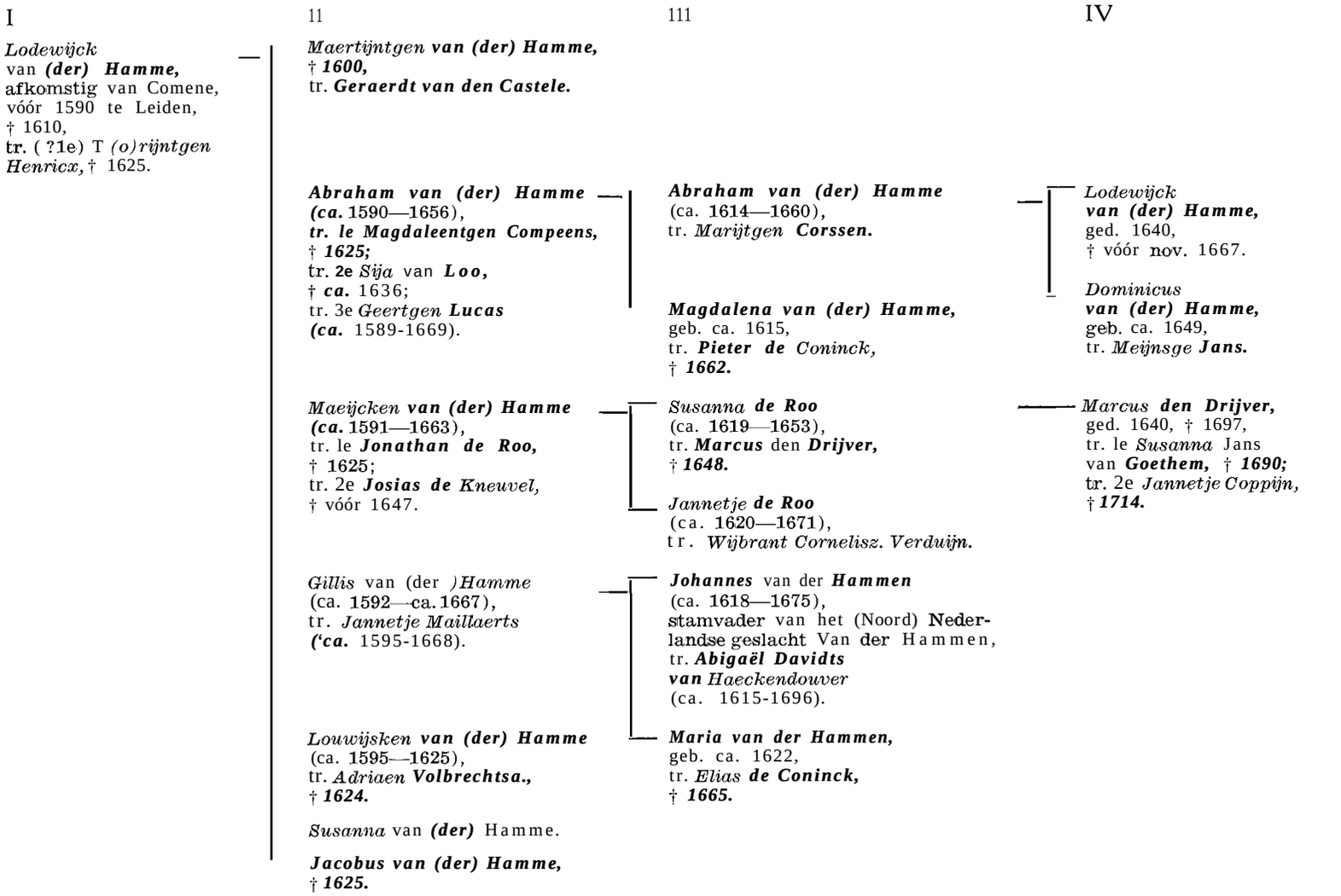

Norwich en Colchester[19]. Enkele van ***Lodewijk's*** kinderen trouwden later in Leiden met Vlamingen die in Engeland geboren waren.

In 1606 woonde ***Louijs van Hamme*** te Leiden in het bon Overmaren Lantzijde, in een poortje dat uitkwam in de Camp (de tegenwoordige Caeciliastraat)[20]. Hij had zijn huis gehuurd van de „Huiszittenen" (er zijn geen aanwijzingen dat hij uit Vlaanderen enig geld of ander bezit had meegebracht). Het betreft hier waarschijnlijk één van de huisjes die vroeger tot het bezit van het Sint-Annagilde behoord hadden[21] en die in 1577 met de andere bezittingen van de gilden overgegaan waren naar de organisatie voor de Huiszittenen[22]. Het is niet bekend hoe lang het gezin in dit poortje gewoond heeft. In het begraafboek wordt op 15 augustus 1609 melding gemaakt van de begrafenis in de Hooglandse kerk te Leiden van „de zooa van *Louwijs* ***Verhamme, op*** de Middelste Graft"[23]. Het is onbekend of het hier een volwassen zoon betrof die niet meer thuis woonde, of dat het hele gezin op dat moment op de Middelste Gracht woonde. Op 16 november 1610 werd *Louwijs* ***van Hamme*** begra-

19. Zie over de vluchtelingenkerken in Engeland o.a. de volgende literatuur: A. A. van Schelven, De Nederduitsche vluchtelingenkerken der XVIe eeuw in Engeland en Duitschland in hunne beteekenis voor de reformatie in de Nederlanden ('s-Gravenhage, 1908). H. Q. Jansen, De hervormde vluchtelingen van Yperen in Engeland geschetst naar hunne brieven. Eene bijdrage tot de hervormingsgeschiedenis van Yperen en Norwich (Bijdr. Oudheidk. Gesch. Zeeuwsch Vlaanderen, 2: 211-304). W. J. C. Moens, The marriage, baptismal, and burial registers, 1571 tot 1874, and monumental inscriptions of the Dutch Reformed Church, Austin Friars, London. With a short account of the strangers and their churches (Lymington, 1884). The Publications of the Huguenot Society of London (vol. 1 e.v.). R. Flower, The Dutch and Walloon „strangers" in Norwich (The British Museum Quarterly, 10(1): 32-34). The Norwich Dutch Church: its possessions and trusts. Early register of baptisms, 1598—1619 (The East Anglian, 12, 13). Uit de periode vóór 1590 zijn weinig kerkregisters bewaard gebleven. Moens (1884) vermeldt op p. 109 het Londense huwelijk, op 1 februari 1579, van *„Cathelijne* ***ver Hammen we.*** *Gillis* ***de*** *Lowijs"* met *Jasper Sluijssken.*

20. Schoorsteengeld 1606, f. 499v. Het huis bezat drie vuurplaatsen.
21. Register Vetus (1585-1600) 11, f. 370v en 371. Oud Belastingboek (1601-1644) 11, f. 803.
22. Zie: Christina Ligtenberg, De Armenzorg te Leiden tot het einde van de 16e eeuw ('s-Gravenhage, 1908), p. 229.
23. Begraafboek 3, f. 14.

ven in de Pieterskerk of op het Pieterskerkhof [24]; hij had toen gewoond bij de (oude) Rijnsburgpoort.

Van *Lodewijk's* echtgenote werd voor het eerst melding gemaakt op 4 augustus 1599; *Torijne van Hamme* werd toen als getuige genoemd bij de ondertrouw van haar dochter *Maertijnfgen* met *Geraerdt van den Castele* [25]. Het is niet bekend of zij *Lodewijk's* eerste vrouw was. Hun huwelijk werd blijkbaar niet te Leiden gesloten. Het schijnt dat geen van *Lodewijk's* kinderen geboren werd in de periode tussen zijn vertrek uit Comene en zijn aankomst te Leiden. Over de afkomst van *Lodewijk*'s echtgenote is niets met zekerheid bekend.

Op 11 januari 1613 werd Trijntgen *Henricx* als getuige vermeld bij de ondertrouw van haar zoon *Abraham van Hamme* [26]. Op 25 april 1615 werd zij onder dezelfde naam als getuige vermeld bij de ondertrouw van haar dochter *Maeijcken van Hamme* [27]. Op 4 april 1621 was *Trijnken van Hamme* getuige bij de doop van *Jacob,* zoon van *Abraham van Hamme* [28]. Op 8 mei 1622 was *Torrintien van Hamme* getuige bij de doop van *Elias,* zoon van *Gillis van Hamme* [29]. Op 16 juni 1624 ten slotte was *Trinken van Hamme* getuige bij de doop van *Franchijntien,* dochter van *Abraham van Hamme* [30]. *Trijnken Verhamme* overleed te Leiden tijdens de grote pestepidemie van 1624/25. Zij werd begraven op 2 juni 1625 in of bij de Pieterskerk [31]. Zij had toen gewoond in de Nieuwe Stadt, mogelijk in het huis van haar dochter *Lowijsken* (zie onder).

Tot het gezin van *Lodewijk* behoorden waarschijnlijk zeven kinderen:

1. *Maerfijntgen,* zie IIa.
2. *Abraham,* zie IIb.
3. *Maeijcken,* zie IIc.
4. *Gillis,* zie IId.
5. *Lowijsken,* zie IIe.
5. *Susanna,* zie IIf.
6. *Jacob(us), zie* IIg.
7. niet met name genoemde zoon, die op 15 augustus 1609 te Leiden begraven werd.

IIa. *Maertijntgen van Hamme* werd geboren te Comene. Zij ging op 4 augustus 1599 te Leiden in ondertrouw met *Geraerdt van den Castele,* eveneens afkomstig van Comene [32]. Het huwelijk werd voltrokken op 22 aug. 1599 in de Pieterskerk [33]. *Maertijntgen* werd bij haar huwelijk geassisteerd door *Torijne van Hamme,* haar moeder, en *Proentgen Arondr.,* haar bekende. Deze *Proentgen Arondr.* is waarschijnlijk dezelfde als de *Pronfgen Arancx* die vermeld wordt als moeder van *Maijcke Nauwinck.* Laatstgenoemde, geboren te Comen, ging op 25 augustus 1590 te Leiden in ondertrouw met *Pieter de Coninck,*

24. Begraafboek 3, f. 49v.
25. Kerk. Ondertr. Reg. D, f. 71v.
26. Kerk. Ondertr. Reg, G. f. 230.
27. Kerk. Ondertr. Reg. H, f. 57v.
28. Doonboek Hooglandse Kerk, 1621-1628 (4 april 1621).
29. Doopboek Hooglandse Kerk, 1621-1628 (8 mei 1622).
30. Doopboek Hooglandse Kerk, 1621-1628 (16 juni 1624).
31. Begraafboek 5. f. 202.
32. Kerk. Ondertr.' Reg. D, f. 71v.
33. Trouwboek Pieterskerk X98-1605, f. 17. Aangetekend 4 augustus 1599. In de marge staat vermeld: „dese personen sijn getrout den 22en Augosto 1599."

geboren te Belle in Vlaanderen [34]. *Maijcke Nauwinck* was waarschijnlijk een dochter van de schoolmeester *Eracles Nauwinck* uit Comene, die in augustus 1594 poorter van Leiden werd [35].

Geraerdt van den Castele werd bij zijn huwelijk geassisteerd door *Giellis de Bruijn* (niet geïdentificeerd) en *Pieter van den Castele,* zijn broeder. Hij was al voor de tweede maal weduwnaar. De naam van zijn eerste vrouw is onbekend; zij was blijkbaar al voor de aankomst te Leiden overleden: uit dit huwelijk is een niet met name genoemd weeskind bekend [36]. *Geraerdt*'s tweede vrouw heette *Josijna Barfclens;* zij overleed te Leiden in 1599.

Uit dit tweede huwelijk zijn de volgende zes kinderen bekend (tussen haakjes is de leeftijd vermeld die zij in 1599 hadden bereikt) : *Jan* (11), *Gerijt* (4), *Daniël* (½) [37], *Anna* (14), *Janneke* (7), *Catarina (6)* [38]. Al deze kinderen, met uitzondering van *Janneke,* stierven in 1599 „van der peste" [39]. *Geraerdt's* beroep wordt in alle akten vermeld als muts- of bonnetmaker. Het is niet bekend wanneer hij zich in Leiden vestigde [40].

Door de Weeskamer te Leiden werden in 1599 tot voogden over *Geraerdt's* weeskinderen gesteld *Jan de Lange,* afkomstig van Belle, kleermaker van beroep, buurman van *Geraerdt,* en *Jan de Block,* carmosijnverwer (er waren geen vrinden van de kant van *Geraerdt's vrouw)* [41]. *Jan de Lange* was op 17 februari 1590 poorter van Leiden geworden [42]. *Jan de Block,* afkomstig van Gent, was in 1577 uit Engeland naar Leiden gekomen, blijkbaar op verzoek van het stadsbestuur: hij werd in 1582 poorter van Leiden [43]. In 1581 woonde hij op de Rijn, in het bon Orermaren Rijnzijde, samen met zijn vrouw en twee kinderen [44]. Op 22 april 1598 kocht *Geraerdf van den Castele* van *Jan de Block,* voor 870 gulden, een huis aan de Korte Raamsteeg, Zuidzijde, te betalen met 300 gulden contant geld en de rest in jaarlijkse termijnen van 60 gulden [45]. *Geraerdf's* buren in de Korte Raamsteeg waren bovengenoemde *Jan de Lange* en verder *Pieter Longespeij* en *Claes Rijckaert. Pieter Longespeij* was metselaar van beroep: hij was afkomstig van Yperen en werd op 12

34. Kerk. Ondertr. Reg. B, f. 125.
35. Poorterboek E. f. 51v. Zie ook: Briels, 1973 (Arch Gesch. Kath. Kerk Ned., 15: 138).
36. Weeskamer Archief 1475a, f. 3v.
37. Ik vond een *Daniël van de Casteel* vermeld in de rekeningen van de Baronnie Comines et Halluin, over de periode 1566-1570 (Tournai, Archives de la Baronnie de Comines, No. 58). *Geraerdt*'s zoon is mogelijk naar hem vernoemd.
38. Weeskamer Archief, Grote Bewijzen C, f. 404, 404v en 405.
39. Weeskamer Archief 1475a, f. 3v.
40. Op 9 juni 1601 ging een *Pieter van de Castele,* fusteinwerker, te Leiden in ondertrouw met *Susanna* de *Drooge* (Kerk. Ondertr. Reg. D, f. 143v). Hij werd geassisteerd door *Jan van Pene* en *Geraerdt van* de *Castele,* zijn ooms. Deze *Pieter* was (volgens zijn eigen opgave) geboren te Leiden, hetgeen erop wijst dat er omstreeks 1580 al een broer van *Geraerdt* in Leiden gewoond moet hebben. Volgens het Bevolkingsregister van september 1581 woonde' een *Pieter van den Castele.* van Come in Vlaanderen, wolspinder van beroep, sinds 3 september 1581 op het Pieterskerkhof. Deze had twee kinderen, nl. *Maijken en Pieter* (Bevolkingsregister 1581, f. 74v). *Jan van Peene,* van Komene, was volgens Briels (Biidr. tot de Gesch.. *57: 35)* lid van de Vlaamse Rederijkerskamer te Leiden.
41. Weeskamer Archief, Grote Bewijzen C, f. 404.
42. Poorterboek E, f. 47v.
43. Poorterboek D, f. 83.
44. Bevolkingsregister 1581, f. 268.
45. Register Vetus (1585-1600) 1, f. 146B.

februari 1578 poorter van Leiden [46]. In 1581 was hij 33 jaar: hij had toen drie kinderen, woonde op de Breede straet en verbleef al vier jaar te Leiden [47]. *Claes Rijckaert,* afkomstig van Oostwinckel in Vlaanderen, werd op 15 december 1578 poorter van Leiden [48]. Een *Jorijs Rijckaert,* eveneens afkomstig van Oostwinckel, ging op 10 april 1593 te Leiden in ondertrouw met *Cathelijne Barteleijns,* afkomstig van Come [49]; laatstgenoemde (ongetwijfeld familie van de tweede echtgenote van *Geraerdt van den Castele)* werd daarbij o.a. geassisteerd door *Josina van de Casteel (Geraerdt's* tweede vrouw). Het is interessant dat al *Geraerdt's* buren van Vlaamse afkomst waren en dat zijn landgenoot *Jan de Block,* die al langer in Leiden woonde en daar blijkbaar goede zaken had gedaan, hem financieel hielp bij de koop van zijn huis.

Geraerdt van den Castele en *Maertijntgen van Hamme* trouwden op dezelfde dag en in dezelfde kerk als *Jan Marricko* (van Comene; de correcte spelling van de familienaam is waarschijnlijk *Marcou)* en *Pasquijntgen Passavants* (van Hontschoten) [50].

Geraerdt van den Castele werd op 18 februari 1600 poorter van Leiden [51], op het getuigenis van *Jan de Lange* en *Eracles Nauwinck* (beiden hierboven genoemd). Op dezelfde dag werd ook *Jan Marrekau* (dezelfde als bovengenoemde *Marricko)* poorter van Leiden; zijn beroep was breijer (elders ook mutsebreijer genoemd). *Jan Marrekau* werd poorter op getuigenis van *Jan Passavant* (waarschijnlijk zijn schoonvader) en *Guillaume Marrekau* (zijn broer) ; beide getuigen waren eveneens breijers [52].

Op 6 december 1600 verscheen *Lodewijk van Hamme* voor weesmeesters van de stad Leiden, in verband met het overlijden van zijn dochter *Maertijntgen* die een weeskind *Maertijntgen van den Castele* naliet, oud ongeveer zes weken [53]. De betreffende akten en de inventaris van de nagelaten boedel zijn gedateerd 13 december [54]. Tot voogden werden gesteld: *Jan de Lange* die al voogd was over *Janneke van den Castele* en *Lodewijk* zelf (,,mitsdien alhier te lande anders geen vrinden te becomen en sijn, zoo de grootvader verclaerde").

De inventaris geeft een beeld van de omstandigheden waarin het gezin verkeerde. Behalve het huis aan de Zuidzijde van de Korte Raamsteeg wordt het volgende vermeld: twee bedden ,,ende de peuluwen daertoe", vijf dekens, twee gordijnen voor de bedstee, vier paar slaaplakens, linnengoed, wollen kleding, juwelen van goud en zilver, drie kisten en ander houtwerk, koper en tinwerk, turf en vlees, contant geld en benodigdheden voor het mutsmakersbedrijf, ,,de goederen in den lande van Vlaenderen gelegen sijnde", die (zoals in de acte van 1599, na het overlijden van *Geraerdt's* tweede echtgenote, ook al vermeld werd) onverdeeld gehouden zouden worden ,,tot

46. Poorterboek D, f. 76v. Briels (Bijdr. tot de Gesch., 57:35) vermeldt dat hij lid was van de Vlaamse Rederijkerskamer te Leiden.
47. Bevolkingsregister 1581, f. 10.
48. Poorterboek D, f. 78.
49. Kerk. Ondertr. Reg. C, f. 37.
50. Trouwboek Pieterskerk 2, f. 17
51. Poorterboek E, f. 156.
52. Alle inschrijvingen op deze bladzijde hebben betrekking op Vlamineen.
53. Weeskamerarchief, Comparitieboek 5B, f. 364.
54. Weeskamerarchief, Kleine Bewijzen A, f. 343 en 343v; Inv. No. 1475a.

veranderinge deser tegenwoordige oorloge (of troubele) toe."

De lasten, in de inventaris vermeld, omvatten het erfdeel en de opvoeding van *Janneke,* de lasten van het huis (waaronder de aflossing), en diverse rekeningen voor geleverde goederen (ook twee doodkisten waren nog niet betaald). Er was een achterstand in de betalingen door ,,de siecte ende groote geledene cost." Van de met name genoemde leveranciers was ten minste een deel van Vlaamse afkomst *(Pieter Plumeon,* vetwariër; *Jan de Ourssijns,* laeckencoper; *Jan Zoete).* Het is interessant dat aan het slot van de inventaris vermeld wordt dat *Gerijt van de Castelle* ,,bij man waere woorden in plaetse van eede" verklaarde dat de inventaris oprecht en deugdelijk was.

Geraerdt van den Castele hertrouwde in 1601 te Leiden met *Margaretha Burchgracht,* jongedochter van Brugge [55]. Vier, niet met name genoemde, kinderen werden te Leiden begraven in de periode 10 december 1601-27 oktober 1610 [56]; hieronder is misschien ook *Maertijntgen* geweest, want er wordt van haar later geen melding meer gemaakt. Ook van *Geraerdt* zelf en zijn vierde echtgenote zijn geen verdere gegevens bekend behalve dat *Geraerdt* op 31 april 1619 zijn huis aan de Korte Raamsteeg voor ƒ 1000 verkocht aan *Jan Sette,* vetwariër (de familie *Sette* was, zoals wij hierboven zagen, afkomstig van Halewijn) [57].

Janneken van den Castele (dochter uit *Geraerdt's* tweede huwelijk) was in 1619 nog in leven. Zij verscheen toen voor schepenen van de stad Leiden in verband met haar meerderjarigheid en de afwikkeling van haar zaken bij de Weeskamer [58]. Zij woonde toen in Gouda. Hoewel in het gemeentearchief te Gouda de naam *Van den Castele* diverse malen voorkomt in documenten uit die tijd, heb ik daaronder geen gegevens kunnen vinden met betrekking tot *Geraerdt* en *Janneke van den Castele* of *Margaretha Burchgracht* [59].

IIb. *Abraham van Hamme* werd omstreeks 1590 te Leiden geboren. Hij ging op 11 januari 1613 te Leiden in ondertrouw met *Magdaleentgen Compeens* [60]. Zijn beroep was toen saeywercker (één van de vele beroepen met betrekking tot de lakennering). Het huwelijk werd op 27 januari 1613 in de Hooglandse kerk voltrokken [61]. De familie *Compeen(s)* was, hoewel *Magdalena* te Leiden geboren werd, ongetwijfeld van Vlaamse oorsprong. Een *Franschoijs Compeen,* afkomstig van Hontschoten, werd in mei 1590 poorter van Leiden [62]; het is niet bekend of *Magdalena* familie van hem was. *Abraham* werd bij zijn huwelijk geassisteerd door *Trijntgen Henricx,* zijn moeder,

55. Kerk. Ondertr. Reg. D, f. 124v.
56. Begraafboek 1, f. 16v en f. 34; 2, f. 123; 3, f. 48v.
57. Oud Belastingboek (1601-1644) 11, f. 310.
58. Weeskamerarchief, Klein Kwitantie Boek (Inv. No. 133), f. 16; Kwitantiën van Voliaarden C. f. 163.
59. Een *Janneke van den Castele,* geboren te Comene, trouwde in 1616 te Leiden met Jan *Hoijmont,* een bakker afkomstig van Steenvoorde in Vlaanderen, weduwnaar van *Maijke van Peene,* van Comene (Kerk. Ondertr. Reg. H, f. 100). Deze *Janneke* woonde bij haar ondertrouw in Haarlem. In Haarlem bevonden zich omstreeks die tijd diverse personen met de familienaam Van den *Castele, o.a.* afkomstig van Meenen en Westouter (maar niet van Comene). De Haarlemse *Janneke* was mogelijk een dochter van een broea van *Geraerdt.*
60. Kerk. Ondertr. Reg. G, f. 230.
61. Trouwboek Hooglandse Kerk 1610—1618.
62. Poorterboek E, f. 51v.

en *Rogier* ***van Robaeijs,*** zijn bekende. Deze *Rogier* ***van Robaeijs*** (ook wel gespeld ***Roubais*** en *Robaijs),* een kleermaker van Meenen in Vlaanderen, werd op 18 januari 159 1 poorter van Leiden [63]. Hij ging op 16 januari 1587 te Leiden in ondertrouw met *Josijna Speijster,* van Gent"' en, weduwnaar geworden, op 19 februari 1600 met *Josijntgen Rostijnne,* een weduwe afkomstig van Gillebeeck [65]. In 1622 woonde hij in het bon Noord Rapenburg [66], samen met ***Josijnfgen Joosfen*** (zijn vrouw) en *Maeijke* ***Kaerle*** (waarschijnlijk een stiefdochter). ***Magdaleentgen Compeens,*** jongedochter van Leiden, werd bij haar huwelijk geassisteerd door *Stevenmijntgen* ***de Jonge,*** haar bekende. Een ***Stewemijnfgen de Jonge,*** weduwe van ***Harmen van Daele,*** van Ronse (Oost Vlaanderen, ten Zuiden van Oudenaarde, dicht bij de tegenwoordige Franse grens), ging op 7 oktober 1589 te Leiden in ondertrouw met ***Jan Carlier,*** van Valencijn [67]; dit huwelijk werd in de Waalse kerk gesloten.

Abraham van Ham, saeywercker, werd op 30 mei 1614, terwijl hij nog minderjarig was (d.w.z. nog geen vijfentwintig jaar), poorter van Leiden [68]. ***Jan Marecou,*** mutsemaker, en *Joris Berts,* saeydrapier, zijn bekenden, verklaarden daarbij dat hij in Leiden geboren was. Dit was noodzakelijk omdat ***Abraham's*** vader al was overleden. De identiteit van één der getuigen vormt een belangrijke bevestiging van onze conclusie dat ***Abraham*** een zoon was van ***Lodewijk van Hamme*** (mutsemaker van Comene). ***Jan Marecou*** (ook wel gespeld ***Marrekau)*** was namelijk, zoals hierboven al werd vermeld, ook mutsemaker en hij was eveneens afkomstig van Comene. Daarbij komt dat deze ***Jan Marecou*** op ***22*** augustus 1599 in de Pieterskerk te Leiden in het huwelijk trad, tegelijk met *Maertijntgen* ***van Hamme*** en ***Geraerdt van den Castele*** (mutsemaker van Comene) [69], en dat hij op 18 februari 1600 poorter van Leiden werd, tegelijk met ***Geraerdf van den*** *Castele* [70]. ***Joris*** *Barts,* afkomstig van Pollinchove in Vlaanderen, werd op 25 juni 1601 poorter van Leiden [71]. Hij was waarschijnlijk ***Abraham's*** meester.

In 1622 hadden ***Abraham*** en ***Magdalena*** vier kinderen ***(Abraham, Isack,*** *Jacop* en ***Magdalena); zij*** woonden toen in de ,,corte dwars Heerestraete suytsijde" [72]. De zoon ***Jacob*** was op 4 april 1621 in de Hooglandse kerk gedoopt (in dezelfde dienst als de zoon van *Lowijsken* ***van Hamme)*** [73]. Getuigen hierbij waren: ***Jacob van Hamme*** (waarschijnlijk een broer van ***Abraham)*** en *Trijnken* ***van Hamme (Abraham's*** moeder). De andere drie kinderen moeten vóór 1621 geboren zijn. Op 16 juni 1624 werd in de Hooglandse Kerk te Leiden nog een dochter *Franchijntien* gedoopt [74]. Getuigen hierbij waren: ***Jonafhan de Roo*** (de echtgenoot van ***Abraham's*** zuster ***Maeijcken),***

63. Poorterboek E. f. 60v. Een *Roegier van* ***Robaeis.*** waarschijnlijk een voorvader van de hiergenoemde, was in 1532 luiten& van de ,,haut-bailli de la ville de Menin" (Hand. Kon. Gesch. Oudheidk. Kr. Kortrijk, 21(3): 86).
64. Kerk. Ondertr. Reg. B, f. 22v.
65. Kerk. Ondertr. Ren. D. f. 88.
66. Hoofdgeld 1622, f. 29.
67. Kerk. Ondertr. Rep. B, f. 99.
68. Poorterboek F, f. 234.'
69. Trouwboek Pieterskerk 1598—1605, f. 17.
70. Poorterboek E, f. 156.
71. Poorterboek E, f. 167.
72. Hoofdgeld 1622, f. 23v.
73. Doopboek Hooglandse kerk 1621-1628 (4 april 1621).
74. Doopboek Hooglandse kerk 1621-1628 (16 juni 1624).

Trinken van Hamme (Abraham's moeder) en een zekere *Franchijntien* ***Lambrechf*** (niet geïdentificeerd). Intussen werd ***Abraham*** op ***24*** april 16 16 als getuige vermeld bij de ondertrouw van zijn broer *Gillis* [75], en was hij op 8 mei 1622 getuige bij de doop van *Elias,* zoon van *Gillis* [76].

Tijdens de pestepidemie van 1624/'25 overleden ***Abraham's*** vrouw en twee van zijn kinderen; het gezin woonde toen in de Heeresteeg. De twee kinderen werden begraven in de Pieterskerk of op het Pieterskerkhof op resp. 24 april en 9 mei 1625 [77]; de huisvrouw van ***Abraham van Ham*** werd daar begraven op 12 mei 1625 [78]. Waarschijnlijk is in dezelfde periode of wat later nog een kind overleden, want alleen van ***Abraham*** Jr. en ***Magdalena*** is bekend dat zij volwassen werden.

Op 24 september 1627 ging Mr. ***Abraham van Hamme*** te Leiden in ondertrouw met *Sija* ***van Loo,*** weduwe van ***Jacob van Linden*** [79]. ***Abraham's*** beroep was toen schoolmeester en hij woonde in de Lange Angenyeten steech (mogelijk bij zijn zuster ***Maeijcken).*** Hij werd bij zijn tweede huwelijk geassisteerd door ***Jan van Straten'*** (niet geïdentificeerd; de naam van ***Jan van Straten*** komt diverse malen voor in de Leidse archiefstukken uit die periode, o.a. met betrekking tot personen uit Ronse en Watuwe). *Sija* ***van Loo*** was ongetwijfeld van Vlaamse afkomst, evenals haar eerste man (Lo en Linde liggen beide niet ver van Pollinkhove in Vlaanderen). Een ***Jacob Linden,*** afkomstig van Belle in Vlaanderen, werd in 1619 poorter van Leiden [80]. *Sija* ***van Loo*** woonde bij haar ondertrouw op de Bredestraat en werd vergezeld door ***Aeffgen van*** *Weurt,* haar schoonzuster.

Op 7 juli 1635 vertrokken ***Abraham van Hamme*** en ***Sijtgen van Loo*** (die gewoond hadden op het Rapenburch), samen met *Susanna* ***van Hamme,*** met attestatie naar Leiderdorp (de attestatie was op 1 juli 1635 aangevraagd) [81]. *Susanna* ***van Hamme,*** jongedochter, woonde bij haar vertrek op de Langegraft. Op 8 juli 1635 leverden zij hun attestatie in te Leiderdorp [82]. Hun vertrek stond, gezien de catastrofe van 1624/'25 ongetwijfeld in verband met de grote pestepidemie die op 23 juni 1635 te Leiden was uitgebroken. *Sija* ***van Loo*** overleed te Leiderdorp [83]; misschien was zij bij haar vertrek uit Leiden al ziek en heeft *Susanna* de huishouding verzorgd.

Op 20 november 1637 werd ***Abraham van Ham*** als getuige vermeld bij de ondertrouw van zijn zoon *Abraham* [84]. Hij woonde toen in de Coolstraet, mogelijk weer bij zijn zuster *Maeijcken* ***(Abraham*** Jr. woonde in de Dyefsteech). Het huwelijk van ***Abraham*** Jr. werd, om onbekende redenen, voltrokken te Leiderdorp (zie hieronder).

Op 16 maart 1639 ging Mr. ***Abraham van Ham te*** Leiden in ondertrouw met *Geertgen* ***Lucasdr.,*** een weduwe [85]. Hij was toen nog steeds schoolmeester, woonde in de Diefsteech en werd bij zijn huwelijk geassisteerd door

75. Kerk. Ondertr. Reg. H, f. 111.
76. Doopboek Hooglandse kerk 1621-1628 (8 mei 1622).
77. Begraafboek 5, f. 193v en 196v.
78. Begraafboek 5, f. 197.
79. Kerk. Ondertr. Reg. K, f. 61.
80. Poorterboek E, f. 159v.
81. Attestatieboek Pieterskerk 1631-1648.
82. A.R.A., Leiderdorp, Doop- en Trouwboeken 1, f. 113v.
83. In het lidmatenboek staat naast haar naam een doodskruis en het woord ,,doot".
84. Kerk. Ondertr. Reg. L, f. 345v.
85. Kerk. Ondertr. Reg. M, f. 80.

Mr. ***Jan Vrolijcke.*** Een ***Jan de Vrolijcke,*** geboren te Oudenaarde, schoolmeester, ging op 28 april 1590 te Leiden in ondertrouw met ***Martijntgen van den Bosch Vincentsdochter*** (afkomst van de bruid onbekend)[86]. *Geertgen* ***Lucasdr.*** was ten tijde van haar ondertrouw weduwe van ***Stoffel Harmansz.*** en woonde in de Molensteech; zij werd geassisteerd door *Grietgen Aelbers,* haar bekende (niet geïdentificeerd). Het blijkt dat *Geertgen* ***Lucas*** afkomstig was van Vreden, in het Sticht van Munster (tegenwoordig in Duitsland, dicht bij de Nederlandse grens), en vóór haar eerste huwelijk in Amsterdam woonde. Hieronder zullen wij zien dat zij omstreeks 1589 geboren moet zijn. Haar familienaam was waarschijnlijk ***Wansingh*** (in 1655 werd zij vermeld als ***Geertie Lucas Wansin:*** een zekere *Hester* ***Wansingh*** was in 1642 getuige bij de doop van één van ***Abraham's*** kleinkinderen: bij de verdeling van ***Geertgen's*** nalatenschap, in augustus 1670, werden de kinderen van haar broer onder die naam vermeld). *Geertgen* ***Lucas*** ging op 2 december 1634 te Amsterdam [87] en op 8 december 1634 te Leiden [88] in ondertrouw met *Stoffel* ***Harmansz.,*** geboren te Grol (= Groenlo, niet ver van Vreden), van beroep fusteinwerker. ***Abraham*** trouwde dus in 1639 buiten de Vlaamse gemeenschap, hoewel hij ook met zijn derde huwelijk bleef buiten de kring van de oorspronkelijke Leidse bevolking. *Abraham* ging hoogst waarschijnlijk wonen in het huis van *Geertgen* ***Lucas,*** want bij zijn dood woonde hij in de Molensteech.

Op 13 maart 1639, enkele dagen voor hun ondertrouw, werden de huwelijkse voorwaarden van Mr. ***Abraham van der Ham*** en *Geertgen* ***Lucasdr.*** opgesteld ten huize van laatstgenoemde en in aanwezigheid van ***Harmen*** *Lucasz.,* ***Geertgen's*** broer [89]. Deze voorwaarden waren niet voordelig voor ***Abraham's*** kinderen. Zij zouden straks recht hebben op de inbreng van ***Abraham (200*** gulden), vermeerderd met 50 gulden uit de goederen van de bruid of uit de na de huwelijkssluiting verworven goederen: deze *f* 250 zouden, indien ***Abraham*** eerder zou overlijden, echter pas uitgekeerd worden na de dood van *Geertgen* ***Lucas,*** die het vruchtgebruik behield. In de marge van de originele acte (die bewaard bleef in het Weeskamerarchief) heeft ***Abraham*** later eigenhandig commentaar geschreven („en dit is bij mij ***Abraham van der Ham*** hier aengeteyckent") en de geldigheid betwist („Dese voorwaerde is van nul ende van geender waerde"), ten dele omdat zijn beide kinderen nog niets van hun moeders erfdeel ontvangen hadden. Wij zullen hieronder zien dat *Geertgen* ***Lucas*** en ***Abraham's*** kinderen later, na ***Abraham's*** dood, tot een vergelijk kwamen.

Het derde huwelijk van ***Abraham*** werd op 3 april 1639 voltrokken in de Pieterskerk te Leiden [90]. Op 2 augustus 1639 was *Geertgen* ***Lucasdr.*** te Leiden getuige bij de doop van ***Abraham,*** zoon van ***Abraham*** *(Abrahamsz.)* ***van Hamme*** [91] en op 6 september 1639 bij de doop van ***Pieter.*** zoon van ***Pieter de*** *Conijnck* en ***Magdalena Conijnck*** [92]. ***Abraham van Hamme*** en *Geertgen* ***Lucas*** waren op 5 september 1640 getuigen bij de doop van *Lodewijck,* zoon van ***Abraham (Abrahamsz.) van Hamme*** [93]. Op 17 april 1641 wanen Mr. ***Abraham van Hamme*** en *Geertgen* ***Lucas*** te Leiden getuigen bij de doop van ***Abraham's*** kleindochter *Trijntgen* ***de*** *Coninck* [94]. Op 29 juni 1642 was *Geertgen* ***Lucas*** te Leiden getuige bij de doop van *Maritgen,* dochter van ***Marcus den Drijver*** en *Susanna* ***de*** *Roo* [95]. Op 18 februari 1643 was ***Abraham van Hamme*** te Leiden getuige bij de doop van zijn kleindochter ***Anna de Koninck*** [96]. Op 3 januari 1644 was ***Abraham van der Hamme*** te Leiden getuige bij de doop van ***Martha,*** dochter van ***Marcus den Drijver*** en *Susanna* ***de*** *Roo* [97]. (Een niet nader geïdentificeerde ***Abraham Hamme*** was op 24 oktober 1645 te Rotterdam getuige bij de doop van *Lijsbeth,* dochter van ***Johannes van der Hammen)*** [98]. Op 22 september 1647 was ***Abram*** *Verhamme* te Leiden getuige bij de doop van ***Trijntien,*** dochter van ***Marcus den Drijver*** en *Susanna* ***de*** *Roo* [99]. Op 19 mei 1652 was ***Gerret (= Geertgen) Lucas*** te Leiden getuige bij de doop van *Geertje,* dochter van ***Abraham (Abrahamsz.) van der Ham*** [100]. Op 29 maart 1655 waren ***Abraham van der Ham*** en ***Geertie Lucas Wansin*** te Leiden getuige bij de doop van ***Maria,*** dochter van ***Janneke de*** *Roo* en ***Wijbrant*** *Cornelisz.* ***Verduijn*** [101].

Op 29 juli 1655 kocht Mr. ***Abraham van der Ham,*** als geldbelegging, voor *f* 820 gereed geld, een huis aan de Cleijstraet noortsijde, bij de Galchpoort, in het bon Hooge Morsch [102]. Het is niet onmogelijk dat het geld voor deze aankoop, dat kennelijk niet was voorzien toen in 1639 de huwelijkse voorwaarden werden opgesteld, afkomstig was uit Vlaanderen.

Abraham *Verhamme* werd te Leiden begraven in de periode 30 januari-5 februari 1656 (in de Pieterskerck of op het Bolwerck) [103]. Hij had toen gewoond in de Molensteegh (waarschijnlijk in het huis waar *Geertgen* ***Lucas*** al vóór hun huwelijk gewoond had).

Op 2 februari 1656 verschenen *Geertgen* ***Lucas,*** ***Abraham van der Ham*** de Jonge en ***Pieter de*** *Conijnck* (echtgenoot van ***Magdalena van der Ham)*** voor Cornelis van Scharpenbrant, notaris te Leiden, in verband met het overlijden van Mr. ***Abraham van der Ham,*** schoolmeester [104]. De acte van boedelscheiding werd dezelfde dag opgesteld, waarbij de beide kinderen het huis in de Cleijstraet erfden (waarvan *Geertgen* ***Lucas*** tot haar dood echter de jaarlijkse opbrengst behield), samen met de helft van de gedrukte boeken en de kleding. De verdere historie van het huis in de Cleijstraet wordt vermeld in het Bonboek Hooge Morsch [105]. Toen ***Magdalena*** haar deel van het huis op 2 augustus 1664

86. Kerk. Ondertr. Reg. B, f. 113v. Zie ook Briels, 1973 (Arch. Gesch. Kath. Kerk Ned., 15: 286).
87. Amsterdam, Kerk. Ondertr. Reg. 443, f. 149.
88. Kerk. Ondertr. Reg. L, f. 67v.
89. Weeskamerarchief, Inv. No. 2630d.
90. Trouwboek Pieterskerk 1635-1639.
91. Doopboek Hooglandse kerk 1636-1644, f. 130.
92. Doopboek Hooglandse kerk 1636—1644, f. 133.
93. Doopboek Pieterskerk 1621-1644 (5 september 1640).
94. Doopboek Pieterskerk 1621-1644 (17 april 1641).
95. Doopboek Hooglandse kerk 1636-1644, f. 140v.
96. Doopboek Pieterskerk 1621-1644 (18 februari 1643).
97. Doopboek Hooglandse kerk 1636-1644, f. 297.
98. Rotterdam, Doopboek Nederduits-Gereformeerde Gem. 1644-1647.
99. Doopboek Hooglandse kerk 1644-1652, f. 101v.
100. Doopboek Hooglandse kerk 1644-1652, f. 280v.
101. Doopboek Marekerk 1650-1669, f. 29v.
102. Bonboek Hooge Morsch, f. 515; de kwitantie met betrekking tot de koop is nog aanwezig in het Weeskamerarchief (Inv. No. 2630e).
103. Begraafboek 10.
104. Weeskamerarchief, Inv. No. 2630e.
105. Bonboek Hooge Morsch, f. 515.

verkocht (zie hieronder), verplichtte de koper zich de jaarlijkse rente door te betalen aan *Geertgen Lucas* (die toen omtrent 75 jaar was). Hieruit blijkt dat *Geertgen Lucas* omstreeks 1589 geboren moet zijn.

Geertgen Lucas was op *7* januari 1657 te Leiden nog getuige bij de doop van *Susanna*, dochter van *Jannetje de Roo* en *Wijbrant Cornelisz. Verduijn* [106]. Op 18 juli 1664 maakte zij haar testament, waarbij al haar bezittingen vermaakt werden aan familieleden en kennissen van haar eigen kant [107]. *Catharina Harmans*, dochter van haar overleden broer, kreeg boven haar erfdeel een legaat van *f* 100. *Heijltje Lucas*, haar jongste zuster, wonende in 't Sticht van Munster, kreeg *f* 50. *Elisabeth Gerritsdr.*, huisvrouw van *Jacob de Sitter* (een goede bekende), kreeg ook *f* **50.** Drie huisgenoten kregen iets van haar roerend goed: *Judick* en *Sara Casiers* kregen ieder een koperen kandelaar, *Jacomijntgen Jessenis* kreeg „een paar oorcussens en een paar linde sloopen." De afstammelingen van haar broer *Harman Lucasz.* werden universele erfgenamen. Geen van *Abraham's* nakomelingen werd in het testament genoemd.

De weduwe van *Abraham van de* Hammen werd begraven te Leiden in de periode 17-23 februari 1669; zij had tot haar dood in de Molensteeg gewoond [108]. Er is nog een rekening bewaard gebleven van *21* februari 1669, van een zekere *Mattijs de Reuinje* „voor gelevert op de begraeffenis van *Geertje Luijckes: 3* broodbollen en 150 kruytkoeckjes." Deze rekening, ten bedrage vanf 1.17.8 werd op 22 februari 1669 voldaan („Den 22 februay bekenne ick ondergeschrevene voldaen te sijn") [109].

Zijn kinderen (met uitzondering van de jong-gestorvenen) waren:

1. *Abraham*, zie IIIa.
2. *Magdalena*, zie IIIb.

IIIa. *Abraham's* oudste zoon, ook *Abraham* geheten, moet omstreeks 1614 te Leiden geboren zijn. Hij ging op 20 november 1637 te Leiden in ondertrouw met *Marijtgen Corssen*, afkomstig van Utrecht en wonende op de Langebrugge te Leiden [110]. Het beroep van *Abraham Abrahamsz. van der Ham* was, bij zijn ondertrouw, leijdekker en hij woonde in de Dyefsteech. Hij werd vergezeld door zijn vader die toen in de Coolstraat woonde. *Marijtgen Corssen* werd geassisteerd door haar zuster *Helena Corssen*, wonende in de Plaetsteech. Het huwelijk werd op *13* december 1637, om onbekende redenen, gesloten te Leiderdorp [111]. Voorganger was niet de predikant van Leiderdorp, maar J. Trigland die behalve hoogleraar in de theologie ook predikant was te Leiden.

Op 2 augustus 1639 werd in de Hooglandse kerk een eerste zoon *Abraham* gedoopt [112]. Getuigen hierbij waren *Gillis van Hamme, Johannes de Vrolijc, Maeijcken van Hamme* en *Geertgen Lucasdr.* Op 5 december 1640 werd in de Pieterskerk te Leiden een zoon *Lodewijck* gedoopt [113]. Getuigen hierbij waren *Abraham van Hamme, Johannes de Vrolijcke, Geertgen Lucas* en *Janneke van Hamme* (waarschijnlijk *Jannetje Maillaerts*, de echtgenote van *Gillis*). Op 17 december 1642 werd in de Pieterskerk te Leiden een dochter *Anna* gedoopt [114]. Getuigen hierbij waren *Willem Gerrits van Hondthoorst, Jacobus Dircxen, Hester Wansingh* en *Annetie Jans*. *Hester Wansingh* was waarschijnlijk een familielid van *Geertgen Lucas*. De identiteit van *Jacobus Dircxen* en *Annetje Jans* is onbekend. Een *Benjamin Gerrits van Honthorst*, schoenmaker, afkomstig van „Amersvoor", ging op 27 december 1659 te Leiden in ondertrouw met *Annetje Arents*, afkomstig van Meteren in Vlaanderen [115]. Deze *Benjamin* was misschien een broer van *Willem*. (Honthorst is een oude naam voor een buitenwijk van Woerden; de familienaam is van Utrechtse **oorsprong).** Op 19 december 1646 werd in de Pieterskerk een dochter *Marij* gedoopt [116]. Getuige hierbij was een *Marij van der Ham*, waarmee mogelijk de dochter van *Gillis* bedoeld werd.

Omstreeks 1649 moet nog een zoon *Dominicus* geboren zijn, waarvan de naam blijkbaar niet in de Leidse doopboeken vermeld wordt. Hij was in april 1660 omstreeks elf jaar oud (zie hieronder). Op 19 mei 1652, ten slotte, werd in de Hooglandse kerk nog een dochter *Geertje* gedoopt [117]. Getuigen hierbij waren *Gerret (=Geertgen) Lucas* en *Susanna van der Ham*.

Op 24 augustus en op 5 september 1655, tijdens de grote pestepidemie, werden twee kinderen begraven van een *Abraham van der Ham* die woonde op de Middelste gracht [118]. In de periode 15-21 juni 1659 werd, van dezelfde *Abraham*, op hetzelfde adres, een dochter begraven in de Pieterskerk [119]. Vóór april 1660 moet nog een kind overleden zijn, want op dat moment waren nog slechts twee kinderen in leven (zie hieronder).

In de periode 29 februari-8 maart 1660 werd *Abraham van der Ham*. „lootgieter", gewoond hebbende op de Papegracht, begraven in de Pieterskerk [120].

Op 5 april 1660 werden *Pieter de Koning*, behuwd oom van 's vaders zijde, en *Claes Jacobsz. Rijch*, behuwd oom van 's moeders zijde, als voogd aangesteld over *Lodewijck*, oud omstreeks twintig jaar, uitlandig zijnde, en *Dominicus*, oud omstreeks elf jaar, enige nagelaten kinderen van *Abraham van der Ham*, leydecker, gewonnen bij *Maria Corssendr.* [121]. In het Weeskamerarchief bevindt zich ook nog een akte van 12 april 1660, waarin ongeveer dezelfde gegevens vermeld worden [122]. *Maria Corssen* bracht toen ook de helft van het huis aan de Cleystraet op bij de Weeskamer. Als beroep van wijlen haar man wordt dan weer loodgieter vermeld; waarschijnlijk was *Abraham* zowel leidekker als loodgieter geweest. In het voogdenboek staat (bij de akte van 7 april 1660) in de marge een aantekening gedateerd 2 november 1667. *Pieter de Coninck* was toen overleden en in zijn plaats werd een andere voogd aangesteld *(Reijnier Overste van Molendonck). Dominicus* was toen de enige overgebleven zoon.

106. Doopboek Hooglandse kerk, 1652-1659, f. 143v.
107. Weeskamerarchief, Inv. No. 2630f.
108. Begraafboek 12, f. 90v.
109. Weeskamerarchief, Inv. No. 2630j.
110. Kerk. Ondertr. Reg. L, f. 345v.
111. A.R.A., Leiderdorp, Doop- en Trouwboeken 1 (1619—1641), f. 51v.
112. Doopboek Hooglandse kerk 1636-1644, f. 130.
113. Doopboek Pieterakerk 1621-1644 (5 september 1640).
114. Doopboek Pieterskerk 1621-1644 (17 december 1642).
115. Kerk. Ondertr. Reg. Q, f. 273v.
116. Doopboek Pieterskerk 1644-1664 (19 december 1646).
117. Doopboek Hooglandse kerk 1644-1652, f. 280v.
118. Begraafboek 10.
119. Regraafboek 11, f. 77.
120. Begraafboek 11, f. 93.
121. Weeskamerarchief, Voogdenboek F, f. 189.
122. Weeskamerarchief, Grote Bewijzen P, f. 170v en 171.

Lodewijck moet dus vóór die datum, in het buitenland, zijn overleden; waarschijnlijk had hij dienst genomen bij de Oostindische Compagnie.

Op *17* oktober 1668 ging *Dominicus Abrahamsz. van der Ham,* jongeman van Leiden, te Grave in ondertrouw met *Menschke Jans,* jongedochter van de Grave en wonende aldaar. Zij kregen van de Nederduits Gereformeerde gemeente te Grave attestatie naar Leiden om aldaar in het huwelijk te treden[123]. Inderdaad ging *Dominicus van der Ham* op *7* december 1668 te Leiden in ondertrouw met *Meijnsge Jans,* met attestatie van Grave [124]. Hij woonde toen in de Segersteech te Leiden. Het huwelijk werd op 23 december 1668 gesloten in de Hoogduitse kerk te Leiden [125]. Gezien het feit dat Grave een vesting was, lijkt het niet onmogelijk dat *Dominicus* daar als militair gelegerd geweest was (hoewel dit niet in het trouwboek van Grave vermeld wordt).

Op 8 augustus 1669 werd in de Hooglandse kerk te Leiden een zoon *Abraham* gedoopt[126]. Getuigen hierbij waren: *Jan Jansen* (mogelijk de vader van *Meijnsge Jans;* laatstgenoemde staat in het doopboek vermeld als *Mengsie Jans)* en *Marijtie van der Ham (Marijtgen Corssen).*

Op 3 januari 1671 verkocht *Dominicus* zijn helft van het huis in de Cleystraet voor 225 gulden [127]. Op 17 januari 1671 verscheen hij voor schepenen van de stad Leiden in verband met het opstellen van een acte van kwijting (kwitantie van onbejaarde) wegens uitkering uit de nagelaten boedel van zijn vader [128]. Hij nam toen alles mee wat nog onder de hoede van weesmeesters was achtergebleven. Op 12 januari 1671 waren door de weeskamer twee nieuwe voogden aangesteld, namelijk een zekere „*Jan Lulje,* wolcammer, neeff, en *Jacob Goujy,* greynwercker, gebede vrinden" [129]. De identiteit van deze voogden is onbekend. Merkwaardigerwijze worden zij vermeld in de marge van een acte van 1669, betreffende de voogdij over de minderjarige erfgenamen van *Geertgen Lucas* [130]. Ongetwijfeld is hier een vergissing in het spel geweest, en is de aantekening op de verkeerde plaats ingeschreven *(Dominicus* wordt nl. in die aantekening vermeld als enige nagelaten zoon van Mr. *Abraham van der Ham).*

Hoewel in het Leidse Archief gegevens voorkomen over de begrafenis van een *Marijtgen Corsdr. (28* oktober 1669) en een *Meinsje Jans* (10 januari 1672), bestaat over de identiteit van deze personen geen enkele zekerheid. Van *Dominicus* zelf wordt in de Leidse archieven na 1671 geen melding meer gemaakt [131]. Zijn naam komt niet voor in de

123. R.A.N.B., Grave, Doop-, Trouw- en Begraafboeken Nederduits-Gereformeerde Gemeente 13 (Trouwboek 1656-1676).
124. Kerk. Ondertr. Reg. T, f. 112.
125. Trouwboek Hoogduitse kerk 1667-1671, f. 86.
126. Doopboek Hooglandse kerk 1667-1674. f. 93.
127. Bonboek Hooge Morsch, f. 515.
128. Weeskamerarchief, Quitantiën van Onbejaarden (begonnen in 1639), f. 327.
129. Een Jan. *Lullje,* greinwerker, afkomstig van Amiens, ging op 25 april 1696 te Leiden in ondertrouw (Kerk. Ondertr. Reg. BB, f. 159). Hij was mogelijk familie van de *Jan Lulje* die in 1671 voogd werd over *Dominicus.*
130. Weeskamerarchief, Voogdenboek G, f. 112.
131. Een *Dominicus van den Ham,* van beroep herbergier, afkomstig van Utregt, werd op 5 januari 1714 poorter van Leiden (Poorterboek H, f. 243). Hij was gehuwd met *Kornelia Swilders, en* liet op 12 juni 1715 een zoon *Kornelis* dopen in de

administratie van het Familiegeld van 1674. Het is onbekend wat er van hem, zijn vrouw, zijn zoon en zijn moeder geworden is.

IIIb. *Abraham's* dochter *Magdalena* werd te Leiden geboren vóór 1621, waarschijnlijk omstreeks *1615.* Zij ging op 26 oktober 1638 te Leiden in ondertrouw met *Pieter de Coninck,* eveneens geboren te Leiden, van beroep saeywercker [132]. *Magdalena* woonde ten tijde van haar ondertrouw in de Dieffsteech en zij werd geassisteerd door *Marijtgen Corssendr.* haar schoonzuster. *Pieter de Coninck* woonde ten tijde van zijn ondertrouw in de Coppenhincksteech en hij werd geassisteerd door *Jan Geschier,* zijn stiefvader. Deze *Jan Geschier* was eveneens saaiwerker; hij was afkomstig van Bickschooten (tussen Diksmuiden en Yperen). Hij ging op 8 november 1622 te Leiden in ondertrouw met *Susanna Priems* (geboren te Leiden), weduwe van *Busschaert (Bossaerf) de Coninck* [133]. *Bossaert de Coninck* was eveneens saaiwerker geweest: hij was afkomstig van Nieuwpoort. Hij ging op 18 en 25 oktober 1613 te Leiden in ondertrouw met *Susanna Prijems* (de ondertrouw werd eerst een week uitgesteld) [134]. Talrijke personen met de familienaam *Priem, Priems* of *Prieme* worden in de Leidse archiefstukken met betrekking tot die periode vermeld, o.a. afkomstig van Hontschoote, Dernoutre, Gidtsveld, Steenvoorde, Kemmele, Belle, Yperen en Eecke (in Vlaanderen), en Colchester en Norwich (in Engeland). *Pieter de Coninck* was waarschijnlijk de oudste zoon van *Bossaert de Coninck* en *Susanna Priems;* hij moet omstreeks 1614 geboren zijn.

Op 6 september 1639 werd in de Hooglandse kerk een zoon *Pieter* gedoopt [135]. Getuigen hierbij waren *Jan Geschier, Anthonis de Conijnck, Maertgen Joriaens* (identiteit onbekend) en *Geertgen Lucas.* Een *Anthonis de Coninck* (waarschijnlijk een oom van *Pieter),* afkomstig van Nieuwpoort in Vlaanderen, ging op 30 mei 1591 te Leiden in ondertrouw met *Jacobmijntje Vatewijns,* een weduwe uit Steenwercken in Vlaanderen [136]; hij ging, weduwnaar geworden, op 16 december 1611 te Leiden in ondertrouw met *Anna Moras,* een weduwe uit Meessen in Vlaanderen [137].

Op 17 april 1641 werd in de Pieterskerk een dochter *Trijntgen* gedoopt [138] (later ook wel *Catharina* genoemd). Getuigen hierbij waren Mr. *Abraham van Hammen, Geertgen Lucas* en *Sara Priems.* Een *Sara Priems,* geboren te Leiden, ging op 6 februari 1625 in oadertrouw met *Pieter Parry (Paree),* geboren te Leiden, wolcammer van beroep [139]. Zij ging, weduwe geworden, op 12 maart 1640 te Leiden in ondertrouw met *Gijsbrecht Bocheljoen,* saaiwerker, afkomstig van Vleteren in Vlaanderen, weduw-

Pieterskerk (Doopboek Pieterskerk 1710-1724). Het blijkt dat *deze Dominicus* op 4 september 1677 te Utrecht gedoopt werd, en een zoon was van *Jurriaen van den Ham* en *Geertruij Dominicus.* Hij was geen nakomeling van *Dominicus Abrahamsz. van der Ham.*
132. Kerk. Ondertr. Reg. M, f. 59.
133. Kerk. Ondertr. Reg. 1, f. 151.
134. Kerk. Ondertr. Reg. G., f. 268 en 269v.
135. Doopboek Hooglandse kerk 1636-1644, f. 133.
136. Kerk. Ondertr. Reg. B, f. 150v.
137. Kerk. Ondertr. Reg. G, f. 177v.
138. Doopboek Pieterskerk 1621-1644 (17 april 1641).
139. Kerk. Ondertr. Reg. 1, f. 244.

naar van een *Judith Beuns* die te Norwich geboren was [140].

Op 18 februari 1643 werd in de Pieterskerk een dochter *Anna* gedoopt [141]. Getuigen hierbij waren *Abraham van Hamme, Elias de Koninck (Pieter's* jongere broer), *Anna de Koninck* en *Maerfgen de Kuvels (= Maeijcken de Kneuvel* geb. *van Hamme).*

Op 1 januari 1645 werd in de Hooglandse kerk een zoon *Abraham* gedoopt [142]. Getuigen hierbij waren *Jan Soefe, Susanneke van der Ham en Susanneke Drijvers (= Susanna den Drijver* geb. *de Roo).* De naam *Jan Soefe* wordt enkele malen vermeld in de Leidse archiefstukken uit die tijd; het betreft hier personen afkomstig van Hontschoten en de omgeving van Atrecht.

Op 28 juli 1647 werd in de Hooglandse kerk een zoon *Levi* gedoopt [143]. Getuigen hierbij waren *Jan Geschier, Maria van der Ham* (waarschijnlijk de dochter van *Gillis)* en *Niesje Tijssen.* Een *Niesgen Thijssedr.* (of *Thijsdr.),* afkomstig uit 't Land van Limburch, ging op 31 december 1636 te Leiden in ondertrouw met *Everf Evertsz.,* afkomstig uit 't Land van Cleef [144]; zij ging, weduwe geworden, op 14 juni 1647 te Leiden in ondertrouw met Jacob *Jans Geschier,* de zoon van *Pieter de Conijnck's* stiefvader [145].

Op 30 maart 1650 werd in de Pieterskerk nog een zoon *Johannes* gedoopt [146]. Getuigen hierbij waren *Abraham* en *Susanna van Kerckhoven.* Een *Susanna de Coninck* ging op 6 augustus 1636 te Leiden in ondertrouw met *Pieter van der Kerckhoven,* saaiwerker, afkomstig van Nieuwpoort [147].

Omstreeks 1654 moet, ten slotte, nog een dochter *Susanna* geboren zijn, van wie sprake is in een akte van 1662 (zie hieronder). Zoals hierboven vermeld is, werd *Pieter de Koning op 12* april 1660 aangesteld tot voogd over de kinderen van wijlen zijn zwager *Abraham van der Ham. Pieter de Koningh* werd te Leiden begraven in de periode 17-23 september 1662 [148]. Hij had toen gewoond in de Drye Hoppelingsteech. Zijn weduwe verscheen op 13 oktober 1662 voor weesmeesters van de stad Leiden [149]. Het blijkt dat haar man tot zijn dood saaiwerker geweest was. Van de zes kinderen die in de Leidse doopboeken vermeld staan waren er toen nog twee in leven, nl. *Pieter* (oud 24 jaar) en *Catarina (= Trijntje;* oud 22 jaar). In de akte is ook sprake van een dochter *Susanna* die in 1662 acht jaar was en dus omstreeks 1654 geboren moet zijn. *Elias de Koning (Piefer's* jongere broer) en *Henrick Melchiors Brasser,* notaris en vriend, werden op 25 oktober 1662 tot voogden aangesteld [150].

Op 7 februari 1663 nam *Trijntge de Coning,* oud omtrent 23 jaar, alle zaken mee die haar toebehoorden en bij de weeskamer berustten [151]. Zij tekende met een „merck" waaruit blijkt dat zij niet had leren schrijven.

140. Kerk. Ondertr. Reg. M, f. 136v.
141. Doopboek Pieterskerk 1621-1644 (18 februari 1643)
142. Doopboek Hooglandse kerk 1644-1652, f. 3.
143. Doopboek Hooglandse kerk 1644-1652, f. 96.
144. Kerk. Ondertr. Rep. L. f. 272v.
145. Kerk. Ondertr. Reg. N, f. 271v.
146. Doopboek Pieterskerk 1644-1664 (30 maart 1650).
147. Kerk. Ondertr. Reg. L, f. 231.
148. Begraafboek 11, f. 160.
149. Weeskamerarchief, Grote Bewijzen P, f. 229 en 229v.
150. Weeskamerarchief, Voogdenboek F, f. 259. *Henrick Melchiorsz. Brasser was van* 1629 tot zijn dood in 1669 notaris te Leiden.
151. Weeskamerarchief, le Klein quitantieboeck, f. 27.

Op *2* augustus 1664 verkocht *Magdalena van der Ham,* weduwe van *Pieter de Coningh,* het haar toebehorende deel van het huis aan de Cleystraet voor *f* 220; de koper verplichtte zich de jaarlijkse rente uit te betalen aan *Geerfgen Lucas* (die toen omstreeks 75 jaar oud was) [152].

Op 18 november 1665 werd *Pieter Piefersz.,* van beroep saaiwerker, een vriend, aangesteld tot medevoogd over de weeskinderen, in plaats van *Elias de Koning* die intussen was overleden [153]. Verdere gegevens over *Magdalena* en haar drie kinderen zijn niet bekend.

IIc. *Maijcken van Hamme* werd geboren te Leiden, waarschijnlijk omstreeks 1591. Zij ging op 25 april 1615 te Leiden in ondertrouw met *Jonafhan de Roo,* saeywercker, geboren te Noorwits (=Norwich) in Engeland [154]. *Maijcken* werd bij haar ondertrouw vergezeld door *Trijntgen Henricx,* haar moeder: *Jonafhan de Roo* door *Jan de Goockelaer,* zijn schoonvader (waarschijnlijk zijn stiefvader). De familienaam *De Roo* kwam in die tijd in Leiden zeer veel voor onder de Vlaamse vluchtelingen, o.a. bij personen afkomstig van Belle, Steenvoorde, Ronsen, Poperinge, Comene, Ysenberch, Santwits (= Sandwich) en Noorwits. *Jan de Goockelaer,* saeidrapier, werd geboren te Hontschoten. Van hem zijn drie huwelijken bekend: (1) met *Susanna de Duijtsche* (identiteit onbekend); (2) te Leiden met *Kathelijne Schrevels,* geboren te Steenkercken, weduwe van *Mahieu van Hesduijn* [155]; *(3)* te Leiden met *Perijntgen Notemans,* geboren te Dijcxmuijden, weduwe van *Severijn Langebilck* [156]. De familienamen *De Goockelaer* en *De Roo* komen ook voor in het doopboek van Norwich (1598-1619). Het huwelijk van *Maijcken van Hamme* en *Jonafhan de Roo* werd op 19 mei 1615 voltrokken in de Hooglandse kerk te Leiden [157].

Op 19 maart 1621 werd *Nafhan de Roo* (saeytrapier van Noorwits) poorter van Leiden, op het getuigenis en de borgtocht van Gerrit *Gerrifsz.,* gilsmee, en *Vranck Cornelisz.,* collecteur van Clapperluyden (beiden niet geïdentificeerd, maar mogelijk buren) [158].

Vóór 1621 moeten twee dochters geboren zijn, nl. *Susanna* en *Jannetje.* Op *30* oktober 1622 werden in de Hooglandse kerk te Leiden nog twee dochters (tweelingen) gedoopt, nl. *Lisebefh* en *Maria* [159]. Getuigen hierbij waren: *Jacobus van Hamme* (waarschijnlijk een broer van *Maeijcken), Louwijseken Wallbrechfs* (waarschijnlijk een zuster van *Maeijcken), Samuel Boudewijn* (niet geïdentificeerd: de familienaam *Boudewijn* komt ook voor in het doopboek van Norwich) en *Hesfer de Raet.* Laatstgenoemde getuige was een dochter van *Jan de Goockelaer.* Zij werd geboren te Noorwits en ging op 7 november 1608 te Leiden in ondertrouw met *Jan de Raet,* serijnwerker, geboren te Nieupoort in Vlaanderen [160]. Ook de familienaam *De Raet* komt voor in het doopboek van Norwich.

152. Bonboek Hooge Morsch, f. 515.
153. Weeskamerarchief: Aantekening in de marge van Voogdenboek F, f. 259.
154. Kerk. Ondertr. Rea. H. f. 57v.
155. Kerk. Ondertr. Reg. D, f. 127v.
156. Kerk. Ondertr. Reg. F. f. 15.
157. Trouwboek Hooglandse Kerk 1610-1618.
158. Poorterboek F, f. 136.
159. Doopboek Hooglandse Kerk 1621-1628.
160. Kerk. Ondertr. Reg. G, f. 28.

Op 16 juni 1624 was *Jonafhan de Roo* in de Hooglandse kerk te Leiden getuige bij de doop van *Franchijnfien,* dochter van *Maeijcken's* broer *Abraham* [161].

Op 5 november 1624 tijdens de grote pestepidemie, werden te Leiden twee kinderen begraven van *Monafam de Roo,* wonende in de Annitgenstraet [162]. Op 27 november 1624 werd opnieuw een kind begraven van *Nafam de Roo,* wonende bij de Vrouwekerck (de Agnietenstraat lag dicht bij de Vrouwekerk) [163]. Waarschijnlijk is *Jonafhan de Roo* eveneens overleden tijdens de pestepidemie van 1624/'25.

Maeijcken van Hamme, weduwe van *Jonafhan de Roo.* hertrouwde in 1627. Op 29 september van dat jaar ging zij te Leiden in oadertrouw met *Josias de Kneuvel,* geboren te Leiden, weduwnaar van *Jannefgen Seffe* [164]. *Maeijcken* woonde bij haar ondertrouw nog in de Agnietenstraet; zij werd geassisteerd door *Hesfer de Raef* (wonende in de Nieuwestraete). *Josias de Kneuvel,* lakenbereider, werd geboren te Leiden. Hij ging op 20 december 1613 te Leiden in ondertrouw met *Jannefgen Sette,* geboren te Halewijn [165]. Hij werd daarbij geassisteerd door *Jan de Kneuvel,* zijn vader. Een *Jan de Kneuvel,* geboren te Belle, baaidrapier, weduwnaar van *Naenfgen Crijns,* ging op 14 december 1602 te Leiden in ondertrouw met *Jannetgen Roeijers,* geboren te Nieukerck [166]. *Josias de Kneuvel* woonde bij zijn tweede oadertrouw op de Uytterstegraft; hij werd vergezeld door *Huge fer Sijden,* zijn bekende. Een *Huijgh Adriaensz. Terzijde,* geboren te Pijnacker, ging op 6 mei 1611 te Leiden in ondertrouw met *Aeltgen Maerfensdr. Berckheij,* een weduwe geboren te Leiden [167]. *Josias de Kneuvel* moet overleden zijn vóór 1649.

Op 5 april 1634 kocht *Maijcken van Hamme* van *Cornelis Willemsz. van Kerchem* een huis aan de Oostzijde van de Bolwercksteech (ook wel Bolwerckstraet of Achterste Coolstraet genoemd; later werd dit de Noorderstraat), tegen de rente van *f* 28.2.8, losbaar met *f* 450 of met jaarlijkse betalingen van *f* 50 [168].

Op 2 augustus 1639 was *Maeijcken van Hamme* te Leiden getuige bij de doop van *Abraham,* zoon van *Abraham Abrahamsz. van Hamme* [169]. Op 24 januari 1640 werd *Maerfgen van Hamme* als getuige vermeld bij de ondertrouw van haar dochter *Susanna de Roo* [170]. Op 18 februari 1643 was *Maerfgen de Kuvels* te Leiden getuige bij de doop van *Anna,* dochter van *Pieter de Koninck* en *Magdalena van Hamme* [171].

Op 4 maart 1649 kocht *Maertje van Hamme,* weduwe van *Isaeijas de Kneuvel,* een huis aan de Zuidzijde van de Langegraft (kennelijk ten behoeve van haar dochter *Susanna)* [172]. Het huis was belast met diverse renten. *Cornelis Willemsz.,* de vorige eigenaar, was caerder geweest (talrijke kaarders woonden destijds op de Langegracht).

161. Doopboek Hooglandse Kerk 1621-1628.
162. Begraafboek 5, f. 87.
163. Begraafboek 5. f. 117.
164. Kerk. Ondertr. Reg. K, f. 62.
165. Kerk. Ondertr. Reg. G, f. 276.
166. Kerk. Ondertr. Reg. E, f. 30.
167. Kerk. Ondertr. Reg. G, f. 145v.
168. Bonboek Zijloord, f. 323v. Weeskamerarchief 4179.
169. Doopboek Hooglandse Kerk 1636-1644, f. 130.
170. Kerk. Ondertr. Reg. M, f. 129v.
171. Doopboek Pieterskerk 1621-1644.
172. Bonboek Zijloord, f. 58.

Op 31 juli 1652 werd *Maeijcken van Hamme* als getuige vermeld bij de ondertrouw van haar dochter *Jannefje de Roo* [173]. Zij woonde toen nog in de Coolstraet.

Op 30 juni 1653 verschenen *Maeijcken Verhamme, Susanna de Roo* (weduwe van *Marcus den Drijver)* en *Wijbrant Cornelisz.Verduijn* (echtgenoot van *Jannetje De Roo)* voor notaris Jan van Outshoorn om, na onderling overleg, te komen tot scheiding van de nog onverdeelde nalatenschap van *Nafhan de Roo* [174]. *Maeijcken* had tevoren diverse maatregelen getroffen. Zij had haar beide huizen opnieuw belast [175] en zij had bij haar leven *f* 300 geschonken aan haar dochter *Jannetje de Roo* (*f* 200 in contanten, *f* 100 in de vorm van een obligatie) [176]. *Susanna de Roo* kreeg nu het huis aan de Langegraft toegewezen, met de lasten daarvan (waaronder een weesrente van *f* 600); zij verplichtte zich bovendien *f* 337 aan haar moeder uit te betalen, waarvan *f* 200 contant.

Op 29 maart 1656 verscheen *Maeijcke Verhamme* voor notaris Caerl Outerman in verband met het maken van haar testament [177]. Op 22 maart 1658 maakte *Maeijcke Verhamme* bij notaris Arent Raven een nieuw testament dat zij later herriep [178]. *Maeijcken* ondertekende alle akten met een „merck"; zij had blijkbaar niet leren schrijven. Zij was bij het maken van haar testament vooral bezorgd dat het erfdeel van haar dochter *Jannefje,* na het overlijden van deze, in vreemde handen zou komen. De erfstelling werd daarom belast met een fideï-commis en de verplichting tot eventuele restitutie.

Maeijcken van der Hammen was, op 13 januari 1658, samen met Mr. *Gillis van der Hammen* en *Ariaenfje Valbrechf* (zie hieroader) , te Tilburg getuige bij de doop van *Lodeweijck,* zoon van *Johannes Gillisse van der Hammen* [179]. Blijkens een obligatie van 15 juli 1662 woonde *Maeijcken van Hamme* op die datum (waarschijnlijk tijdelijk) in „den ambachte van Leyderdorp" [180].

Op 24 mei 1663 verklaarde *Maeijcke Verhamme,* ziekelijk van lichaam, te bed liggende, „doch niettemin door Godes genade hare redenen, memorie, ende verstandt wel machtig, ende volcomentlic gebruyckende", aan notaris Arent Raven dat zij het testament van 22 maart 1658 te niet deed en het testament van 29 maart 1656 (met het fideï-commis) goedkeurde [181]. Zij overleed kort daarna.

Maeijcken van Hamme werd begraven in de Pieterskerk te Leiden, in de periode 27 mei-2 juni 1663 [182]. Hoewel het huis aan de Bolwerckstraet nog in haar bezit was, verbleef zij bij haar overlijden in een huis aan de Papegracht (mogelijk bij *Marijtgen Corssen).* In het Weeskamerarchief is de rekening van haar begrafenis nog bewaard gebleven (Rekening van de begraffenis costen van *Maeijcken van der Hamme)* [183]. Hierop komen o.a. de volgende posten voor: „Aen de gebueren van eeten en drincken. Voor de schenckers. Aen de knaep van de buert. Voor 3 halfs vaeten biers met inbrengen."

173. Kerk. Ondertr. Reg. 0, f. 295v.
174. Weeskamerarchief 4179c.
175. Bonboek Zijloord, f. 58 en f. 323v. Weeskamerarchief 4179.
176. Weeskamerarchief 4179b.
177. Not. Arch. 449, akte 135. Weeskamerarchief 4179d.
178. Not. Arch. 764, akte 57.
179. Tilburg, Doop- en Trouwboeken 13, f. 26.
180. Weeskamerarchief, 4179g.
181. Weeskamerarchief, 4179e.
182. Begraafboek 11, f. 177.
183. Weeskamerarchief 4179g.

Op 21 juni 1664 werd de acte van boedelscheiding opgemaakt [184]. Erfgenamen waren *Jannetje de Roo* (en haar minderjarige dochter) en de kinderen van *Susanna de Roo* (die zelf al in 1653 was overleden).

Haar dochters (met uitzondering van de jong-gestorvenen) waren:

1. *Susanna de Roo, zie* IIIc.
2. *Jannetgen de Roo,* zie IIId.

IIIc. *Susanna de Roo* moet vóór 1621 te Leiden geboren zijn. Zij ging op 24 januari 1640 te Leiden in ondertrouw met *Marcus den Drijver,* „warmoesier", eveneens geboren te Leiden [185]. Beiden woonden bij hun ondertrouw in de Bolwerckstraet. *Susanna de Roo* werd bij haar ondertrouw vergezeld door *Maertgen van Hamme,* haar moeder; *Marcus den Drijver* werd geassisteerd door *Cornelis de Vos,* zijn schoonbroeder. *Cornelis de Vos,* saaiwerker, geboren te Poperingen, ging op 13 juli 1634 te Leiden in ondertrouw met *Maddalena Marcusdr.* [186], kennelijk een zuster van *Marcus den Drijver.* Over de oorsprong van de familie *Den Drijver* heb ik niets met zekerheid kunnen vinden: de vader van *Marcus* moet ook *Marcus* geheten hebben (eerstgenoemde staat wel vermeld als *Marcus Marcusz. den Drijver).* In de Leidse archieven vond ik o.a. vermeld een *Samson den Driver,* afkomstig uit Meenen [187], en een *Marcus Druijve* die op *12* maart 1625 een zoon *Marcus* in de Pieterskerk liet dopen [188]; naar de doopgetuigen te oordelen (o.a. *Abraham Priems, François de Pape, Susanna Bocheljoens),* moet ook laatstgenoemde familie van Vlaamse oorsprong geweest zijn.

Op 21 okober 1640 werd in de Hooglandse kerk een zoon *Marcus* gedoopt [189]. Getuigen hierbij waren *Marcus Marcusz. den Drijver* (kennelijk *Marcus'* vader), *Marrijtgen Verhamme (Maeijcken van Hamme* of *Marijtgen Corssen)* en *Trijntgen Marcus* (waarschijnlijk een zuster van *Marcus).*

Op 29 juni 1642 werd in de Hooglandse kerk een dochter *Maritgen* gedoopt [190]. Getuigen hierbij waren: *Cornelis de Vos, Maritgen Jans* (identiteit onbekend) en *Geertgen Lucas.*

Op *3* januari 1644 werd in de Hooglandse kerk een dochter *Martha* gedoopt [191]. Getuigen hierbij waren *Abraham van der Hamme, Susanna van der Hamme* en *Jannetgen de Roo.*

Susanneke Drijvers was op 1 januari 1645 te Leiden getuige bij de doop van *Abraham,* zoon van *Pieter de Coninck* en *Magdalena van Hamme* [192].

Op 10 december 1645 werd in de Hooglandse kerk een dochter *Jannitje* gedoopt [193]. Getuigen hierbij waren *Pieter de Koning, Magdaleentje de Vos* (een zuster van *Marcus)* en *Jannitje Marcus* (ongetwijfeld familie van *Marcus den Drijver).*

Op *22* september 1647 werd in de Hooglandse kerk een dochter *Trijntien* gedoopt [194]. Getuigen hierbij waren *Abram Verhamme* en *Maertien Jans.*

Marcus den Drijver werd op 4 juli 1648 begraven in de Hooglandse kerk [195]. Hij woonde bij zijn overlijden op de Langegraft, misschien in hetzelfde huis dat *Maeijcken* in 1649 kocht. Hierboven hebben wij al bijzonderheden over deze koop vermeld: daar is ook de scheiding behandeld van de boedel van *Susanna's* vader, op 30 juni 1653.

De weduwe van *Marcus den Drijver* werd op 18 augustus 1653 begraven in de Hooglandse kerk [196]. Zij woonde bij haar overlijden nog op de Langegraft.

Van de vijf kinderen uit het huwelijk van *Susanna de Roo* en *Marcus den Drijver,* waren er op 21 juni 1664 nog drie in leven: *Marcus,* de oudste, zie IV, die al meerderjarig was, en twee minderjarige kinderen die nog in het weeshuis verbleven [197]. Van laatstgenoemde twee kinderen zijn geen verdere gegevens bekend, Het huis aan de Langegraft werd in 1664 door *Marcus den Drijver* Jr. verkocht, ongetwijfeld omdat het nog zwaar belast was en een groot deel van dat geld aan de andere erfgenamen toekwam [198].

IV. *Marcus den Drijver* Jr. werd, zoals wij hierboven zagen, op 21 oktober 1640 in de Hooglandse kerk te Leiden gedoopt. Na het overlijden van zijn moeder *Susanna de Roo,* in augustus 1653, bracht hij zijn verdere jeugd door in het Leidse weeshuis.

Op 19 september 1663 ging hij te Leiden in ondertrouw met *Susanna Jans van Goethem,* jongedochter van Amsterdam, wonende op het Levendaal [199]. *Marcus den Drijver* was, ten tijde van zijn ondertrouw, caerdemaecker (vanaf 1671 wordt hij ook wel als Mr. caerdemaecker vermeld): hij woonde op de Langegraft. Hij werd vergezeld door *Maddalena den Drijver,* zijn tante, die in de Coolstraete woonde. *Susanna Jans van Goethem* werd vergezeld door *Jan van Goethem,* haar vader. De familie *Van Goefhem* was, te oordelen naar de naam, ongetwijfeld van Zuidnederlandse oorsprong. *Johannes van Goethem,* koopman, ging op 13 mei 1632 te Leiden in ondertrouw met *IJltge Baecke,* afkomstig van Wesel [200]. Op 30 mei 1634 werd uit dit huwelijk te Amsterdam een dochter *Anneke* gedoopt (de naam van de moeder wordt dan gespeld als *IJtje Baecken).* Ik heb de doop van *Susanna Jans van Goethem* niet in Amsterdam kunnen vinden, Het huwelijk van *Susanna van Goethem* en *Marcus den Drijver* werd op 10 oktober 1663 te Alphen gesloten.

Op 5 maart 1665 werd in de Hooglandse kerk te Leiden een dochter *Anna* gedoopt [201]. Getuigen hierbij waren *Jan van Goetthem, Magdalena de Drijver* en *Janna de Roode (= Jannetje de Roo).* Op 5 mei 1665 werd in de Hooglandse kerk een kind begraven van *Marcus den Drijver* op de Langegraft [202]).

Op 15 januari 1668 werd in de Lootskerk te Leiden een

184. Weeskamerarchief 4179f.
185. Kerk. Ondertr. Reg. M, f. 129v.
186. Kerk. Ondertr. Reg. L, f. 49v.
187. Kerk. Ondertr. Reg. A, f. 182.
188. Doopboek Pieterskerk 1621—1644.
189. Doopboek Hooglandse Kerk 1636-1644. f. 174.
190. Doopboek Hooglandse Kerk 1636—1644, f. 140v.
191. Doopboek Hooglandse Kerk 1636-1644, f. 297.
192. Doopboek Hooglandse Kerk 1644-1652, f. 3.
193. Doopboek Hooglandse Kerk 1644-1652, f. 37.
194. Doopboek Hooglandse Kerk 1644-1652, f. 101v.
195. Begraafboek 9, f. 73v.
196. Begraafboek 9, f. 271v.
197. Weeskamerarchief 4179f.
198. Bonboek Zijloord, f. 58.
199. Kerk. Ondertr. Reg. R, f. 207.
200. Kerk. Ondertr. Reg. K, f. 282.
201. Doopboek Hooglandse Kerk 1659-1666, f. 211.
202. Begraafboek 11, f. 284.

dochter *Marij* gedoopt [203]. Getuigen hierbij waren: *Thomas den Drijver, Lijntie Pieters* (identiteit onbekend) en *Nelletie Hendriks.* Een *Neeltje Heijndricx van Groenevelt,* geboren te Coudekerck, ging op 29 maart 1664 te Leiden in ondertrouw met *Dirck Fransse,* een bakker, geboren te Reckelinckhuysen [204]. Beiden woonden bij hun ondertrouw op de Langegraft; zij waren misschien buren van *Marcus den Drijver* (hieronder zal ook *Dirck Fransse* zelf nog als doopgetuige vermeld worden). Op 12 februari 1668 werd in de Hooglandse kerk begraven een kind van *Marcus den Drijver* op de Langegraft [205].

Marcus den Drijver en *Susanna van Goethem* (die ziek was) maakten op 8 maart 1669, ten overstaan van notaris Caarel Outerman, hun testament [206]. Zij benoemden elkaar tot erfgenaam, regelden de opvoeding van de kinderen, en vermeldden kleine legaten ten behoeve van *IJda Baacke (Susanna's* moeder, die intussen weduwe geworden was) en het weeshuis.

Op 31 december 1669 werd in de Hooglandse kerk een zoon *Marcus* gedoopt [207]. Getuigen hierbij waren *Teunis den Drijver, Servaes Mone, Neeltje Hendriks en Franchijntie Kaersgieter.* Een *Servaes Moneij,* kaardemaker, afkomstig van Luyck, wonende op de Nieuwe Voldersgracht, ging op 29 december 1659 te Leiden in ondertrouw met *Marij Bregodij* [208]. Hij ging, weduwnaar geworden, op 2 augustus 1670 te Leiden in ondertrouw met *Lidia Matheus* (de hieronder genoemde *Lydia Moene);* hij woonde toen op de Langegraft [209]. Een *Franchijntgen Caersgieters* geboren te Wulfergijn ging op 27 maart 1648 te Leiden in ondertrouw met *Michiel de Man,* kaersenmaker, afkomstig van Hogelij in Vlaanderen [210].

In de Hooglandse kerk te Leiden werd op 26 februari 1671 een dochter *Susanna* gedoopt [211]. Getuigen hierbij waren: *Dirck Fransz., Ariaentje Hendricks* (identiteit onbekend: misschien een zuster van *Neeltje Hendricks)* en *Lydia Moene. Op 6* juni 1671 werd in de Hooglandse kerk begraven: „een kint, in stilte, van *Marckus den Drijver,* Langegraft" [212].

Op 19 maart 1673 werd in de Lootskerk opnieuw een zoon *Marcus* gedoopt [213]. Getuigen hierbij waren *Andries de Vos, Willem Frederiksz.* (identiteit onbekend), *Abigail van Goethem, Neeltie Hendriksdr.,* en *Neeltje Ariendr. Andries de Vosch* (een zoon van *Cornelis de Vosch),* een neef van *Marcus,* was saaiwerker van beroep. Hij ging op 27 maart 1659 te Leiden in ondertrouw met *Lijsbeth de Wever,* afkomstig van Calis [214]. *Andries de Vosch* woonde bij zijn ondertrouw in de Coolstraet. Een *Pieternella Adrijaens,* afkomstig van Capelle, ging op 10 januari 1665 te Leiden in ondertrouw met *Johannes Aelbertsz.,* een kaarder, afkomstig van Geertruijt den Berch [215].

203. Doopboek Lootskerk 1663-1695.
204. Kerk. Ondertr. Reg. R, f. 250v.
205. Begraafboek 12, f. 46.
206. Weeskamerarchief, Seclusiën G, f. 287v, 288, 288v.
207. Doopboek Hooglandse Kerk 1667-1674, f. 111v.
208. Kerk. Ondertr. Reg. Q, f. 275v.
209. Kerk. Ondertr. Reg. T, f. 295.
210. Kerk. Ondertr. Reg. 0, f. 36v.
211. Doopboek Hooglandse Kerk 1667-1674, f. 146.
212. Begraafboek 13.
213. Doopboek Lootskerk 1663-1695.
214. Kerk. Ondertr. Reg. Q, f. 211.
215. Kerk. Ondertr. Reg. S, f. 56v.

Op 12 april 1674 werd in de Hooglandse kerk opnieuw een dochter *Susanna* gedoopt [216]. Getuigen hierbij waren *Gerrit Gerrits van Gelder, Gerrit Rosen* (identiteit onbekend) , *Grietje de Rooij (= de Roo)* en *Neeltje Hendriks. Gerrit Gerrits van Gelder* was getrouwd met *Anna van Goethem;* na zijn overlijden ging zijn weduwe op 9 juni 1678 te Leiden in ondertrouw met *Pieter Amans,* een kleermaker afkomstig van Brussel [217]. *Grietje de Roo* was een dochter van *Davidt de Roo* en *Susanna Piaets* [218]; *Davidt de Roo* was een broer van *Jonathan. Grietje de Roo* ging op 19 april 1640 te Leiden in oadertrouw met *Jacob Davidtsz. van der Houve* [219] en, weduwe geworden, op 7 april 1656 te Leiden met *Abraham Bols* [220].

In de periode 11-17 november 1690 werd *Susanna Goedthem* begraven in de Hooglandse kerk [221]. Zij had tot haar dood op de Langegraft gewoond. Zij liet twee kinderen na: *Marcus* en *Susanna.*

Op *4* juni 1681 kocht *Marcus den Drijver* een huis op de Langegraft [222]. Het is niet bekend of dit het huis was waarin hij al woonde: bij zijn dood bezat hij o.a. twee huizen op deze gracht.

Op 3 december 1695 ging *Marcus den Drijver* te Leiden in ondertrouw met *Jannetgen Copijs* (= *Cop(p)ijn),* een jongedochter van Leiden [223]. *Marcus den Drijver* woonde toen nog op de Langegraft; hij werd vergezeld door *Pieter Amans,* zijn zwager (die met *Anna van Goethem* getrouwd was). *Jannetje Copijs* woonde bij haar ondertrouw op de Marendorpsche Agtergraft; zij werd vergezeld door *Jannetje Hillegers,* haar moeder. Het huwelijk werd gesloten in de Waalse kerk.

Marcus den Drijver. Mr. caardemaker, „onpasselijk van lichaam", en *Jannetje Copijn,* maakten op 3 oktober 1696, ten overstaan van notaris Quirijn Raven, hun testament [224]. De beide echtgenoten benoemden elkaar tot erfgenaam, en vermaakten kleine legaten aan *Jannetje* en *Lijsbet Marcusz. den Drijver* (tantes van *Marcus),* het weeshuis, en *Jannetje Hilgers;* een bijzondere bepaling zal hieronder nog ter sprake komen.

In de periode 4-11 mei 1697 werd *Marcus den Drijver* begraven in de Hooglandse kerk [225]. Al zijn kinderen waren intussen overleden. Klaarblijkelijk was bij zijn dood de Leidse tak van de familie *Van der Hammen,* ook in de vrouwelijke lijn, geheel uitgestorven.

Jannetje Coppijn deed op 22 september 1699 onder ede aangifte van het onroerend goed dat *Marcus den Drijver* za. had nagelaten ten behoeve van „zijne erffgenamen van ter zijde" [226]. Op 17 november 1699 werd de 20ste penning voldaan. Uit het overzicht van het onroerend goed blijkt dat *Marcus den Drijver* niet onvermogend geweest was. Hij bezat bij zijn overlijden: twee huizen op de Langegraft, twee huizen in de Bolwerckstraet, vier huizen in de Verwerstraet, een huis op de Oostdwersgraft,

216. Doopboek Hooglandse Kerk 1674-1679, f. 2v.
217. Kerk. Ondertr. Reg. X, f. 32v.
218. Weeskamerarchief, Voogdenboek C, f. 196.
219. Kerk. Ondertr. Reg. M, f. 143v.
220. Kerk. Ondertr. Reg. P, f. 257.
221. Begraafboek 14.
222. Bonboek Zijloord, f. 83v.
223. Kerk. Ondertr. Reg. BB, f. 126.
224. Notarieel Archief 1444, akte 62.
225. Begraafboek 15.
226. Rechterlijk Archief 2104 (i'e register van den XXen penning van de collaterale successiën), f. 124 en 124v.

een aantal huisjes in de Boerepoort, en een „speeltuijn". Laatstgenoemde speeltuin werd, bij de openbare verkoping van 21 mei 1718, omschreven als „een vermaakelijke wel bepoote speeltuin, staande ende gelegen in de Gasthuyslaan tussen de Heere en Zijle poorten deser stad, in den ambagte van Leiderdorp" [227]. *Jannefje Coppijn* moest, omdat zij in gemeenschap van goederen getrouwd was, de 20ste penning betalen over de helft van dit bezit (de waarde van het gehele bezit aan onroerend goed werd getaxeerd op iets meer dan ƒ 1000).

Op 26 september 1699 ging *Jannetge Coppijn*, weduwe van *Marcus den Drijver*, wonende op de Langegraft, in ondertrouw met *Pieter Honselaar*, wonende in de Groene steegh [228]. Op 8 oktober 1699 werden bij notaris Dirk Toornvliet de huwelijkse voorwaarden opgesteld [229]. Zij trouwden buiten gemeenschap van goederen.

In de periode 29 september - 6 oktober 1714 werd in de Hooglandse kerk begraven: „'t lijk van *Jannefie Coupijn*, in de Tweede Groenesteege" [230].

Op 21 december 1714 deed *Pieter Honselaar* onder ede aangifte van het onroerend goed dat *Jannefje Copijn* ten behoeve van haar collaterale erfgenamen had nagelaten [231]. Op 12 augustus 1715 werd door *Pieter Honselaar* de 20ste penning betaald. Uit het overzicht van het onroerend goed blijkt dat het bezit ongeveer gelijk gebleven was (alleen de huisjes in de Boerepoort waren blijkbaar verkocht), maar dat de getaxeerde waarde (ƒ 610) aanzienlijk minder was dan in 1699.

Op 23 januari 1715 (slechts drie maanden na de dood van *Jannefje Coppijn)* werd ten overstaan van notaris Dirk Toornvliet de acte van boedelscheiding opgesteld [232]. Aanwezig waren: *Pieter Honselaar*, weduwnaar en geïnstitueerd erfgenaam van wijlen *Jannefgen Coppijn*, „voortijts wedue en boedelhoutster van za. *Markkus den Drijver*, ter eenre zijde"; en verder ter andere zijde de volgende personen: *Markus Thomasz. den Drijver* uit Losduynen, *Cornelis van der Spek* (echtgenoot van *Neeltje Thomasdr. den Drijver)*, *Jan van Noorderduijn* (wonend in de Zoetermeerse meer), *Jacob Noorderduijn* (wonende te Monster), *Jacob Vesaanevelf* (echtgenoot van *Marija Noorderduijn*, mede wonende te Monster) en de heer *Kaarl Sas van den Bosscher* (wonende te Voorburg) als last en procuratie hebbende van *Gijsbert van der Moor* (echtgenoot van *Maria den Drijver)*, alsmede van *Eva van Wulpen*, huisvrouw van *Jan Cornelisz. Overzijl* haar uitlandige man, en nog van *Engeltie van Wulpen* (weduwe van *Jacob Geesdorp). Markkus Thomasz. den Drijver* was bovendien gemachtigde van *Cornelis Paau*, echtgenoot van *Heijltie van Wulpen*. Tezamen waren deze personen (de meeste van hen waren de schrijfkunst niet meester en tekenden met een merk) naaste vrinden en bloedverwanten van *Marcus den Drijver* en ingevolge diens testament van 3 oktober 1696, als naaste erfgenamen gerechtigd tot de helft van de boedel en goederen door *Janneke Coppijn* bezeten. (Volgens dit testament zou, na de dood van de langstlevende, het onverteerde deel van de nalatenschap voor de helft gaan naar de vrienden van de langstlevende en voor de andere helft naar de „vrinden van de eerste aflijvige, alsdan daartoe ab intestato geregtigt bevonden"). Na onderling overleg tussen Mrs. Reijnier Roosenboom en Abraham Toornvliet waren zij tot het volgende accoord gekomen. *Pieter Honselaar zou* alle roerende en onroerende goederen behouden, en daarvan alle schulden en collaterale successie betalen, en bovendien aan de andere partij ƒ 300 uitbetalen die zij onder elkaar zouden verdelen. *Markus Thomasz. den Drijver* c.s. beloofden dat, mochten er „eenige meerdere erfgenaamen van gesegde *Markus den Drijver* (edoch buiten vermoeden) te voorschijn koomen" zij voor de rechten daarvan aansprakelijk waren.

Blijkbaar had *Jenneke van der Hammen* de machtiging d.d. 6 januari 1715 van haar broers en zuster uit Tilburg nog niet ontvangen, of was zij nog niet in de gelegenheid geweest haar aanspraken te doen gelden. Misschien ook waren haar aanspraken niet ontvankelijk gebleken. Helaas zijn verdere gegevens over deze zaak niet aan het licht gekomen. Mogelijk kwam de familie *Van der Hammen* met de andere vrienden van *Marcus den Drijver* tot een overeenkomst.

Pieter Honselaar werd begraven in de Hooglandse kerk, in de periode 23-30 april 1718 [233]. Zijn erfgenamen van terzijde verkochten spoedig daarop het onroerend goed. Op 21 mei 1718 werd de speeltuin verkocht, op 17 juni 1719 diverse huizen [234]. Het huis, aan de Langegraft, dat in 1714 was getaxeerd op ƒ 100 werd voor ƒ 309 verkocht. Het huis aan de Coolstraat, dat vroeger eigendom geweest was van *Maeijcken*, en dat was getaxeerd op ƒ 25 of 30, bracht ƒ 260 op. De opbrengst van de andere huizen heb ik niet nagegaan. Men krijgt de indruk dat de vrienden van *Marcus den Drijver* niet het deel ontvangen hebben waarop zij recht hadden.

IIId. *Jannefgen de Roo* werd waarschijnlijk omstreeks 1620 te Leiden geboren. Op 3 januari 1644 was zij te Leiden getuige bij de doop van *Marfha*, dochter van *Marcus den Drijver* en *Susanna de Roo* [235].

Op 31 juli 1652 ging zij te Leiden in ondertrouw met *Wijbrant Cornelisz. (Verduijn)*, een timmerman, afkomstig van Amsterdam [236]. *Jannefgen de Roo* woonde ten tijde van haar ondertrouw in de Coolstraet; zij werd vergezeld door *Maerfgen Verhamme*, haar moeder. *Wijbrant Cornelisz.* woonde bij zijn ondertrouw in de Heeresteech te Leiden: hij werd vergezeld door een zekere *Jan Wecksteen* die ook in de Heeresteech woonde. In Leiden woonden omstreeks die tijd diverse personen met de familienaam *Wecksfeen* en ook met de voornaam *Jan; zij* waren kennelijk alle van Vlaamse oorsprong, en o.a. afkomstig van Colchester, Belle, Maris en Armentijers.

Op 29 maart 1655 werd in de Marekerk een dochter *Maria* gedoopt [237]. Getuigen hierbij waren: *Maria van der Ham* (mogelijk de dochter van *Gillis)*, *Abraham van der Ham* en *Geertie Lucas Wansin.*

Op 7 januari 1657 werd in de Hooglandse kerk een

227. Notarieel Archief 1322. akte 34.
228. Kerk. Ondertr. Reg. CC, f. 76.
229. Notarieel Archief 1312. acte 162.
230. Begraafboek 19, f. 27v.
231. Rechterlijk Archief 210 7 (10e register van den 20en penning wegens de collaterale successiën), f. 39 en 39v.
232. Notarieel Archief 1320, akte 93.
233. Begraafboek 19, f. 212v.
234. Bonboek Zijloord, f. 83v en 323v.
235. Doopboek Hooglandse Kerk 1636-1644, f. 297.
236. Kerk. Ondertr. Reg. 0, f. 295v.
237. Doopboek Marekerk 1650-1669, f. 29v.

dochter *Susanna* gedoopt [238]. Getuigen hierbij waren Mr. *Gillis van Hanen (= Hamme), Maria van Hanen (= Hamme)* en *Gerritje (= Geertje) Lucas.*

In september 1657 kocht *Wijbranf Cornelisz. Verduijn* een huis in de Boogaerdsteech. In het Weeskamerarchief is nog een kwitantie bewaard gebleven, gedateerd 4 september 1657, voor ontvangen „kercke-reght" van de verkochte huizen („ontfangen uyt handen van *Wijbranf Cornelisz.*. ..... ter cause van koop van een huys staende in de Bogert stege") [239].

Omstreeks 1658 is *Wijbranf Cornelisz. Verduijn* (zoals hieronder zal blijken) van Amsterdam uitgevaren als scheepstimmerman in dienst van de Oostindische Compagnie. In het Weeskamerarchief zijn twee brieven van hem bewaard gebleven [240]. Een brief van 15 november (zonder jaartal) bevat o.a. de volgende regels (in een ongeschoolde hand) : „Eersame ser beminde huisvrou *Janneke de Ro*ende min serbemin moeder *Maerfen Verhamme*. Ick laet U weeten als daet ick noch kloeck ende gesont ben (..) verhopende het selve met U ock so is. Waer ander het soude min van herten let wesen om te horen. Varders laet ick U weeten als dat ick noch gen berou en hebbe (.....) Maer hoe varders of 't lope sal sel de tiet leren. Niet mer op dit pas daen seit den Her bevaellen. Ick wens U al samen goedenach ende alle de goede vriende mede."

Er is ook nog een brief, gedateerd 14 mei 1662, gericht aan *Janneke de Roo* en afkomstig van *Jacob Cornelissen Verduijn te* Amsterdam (een broer van *Wijbranf). Janneke* woonde toen aan 't Leevetdel (Levendaal) bij de Baerber stege.

Jannefje de Roo en haar dochter kregen in 1664, bij de boedelscheiding, het huis van *Maeijcken* in de Bolwerckstraet toegewezen. Op 20 augustus 1666 werd dit huis door *Jannefgen de Roo* (met toestemming van het Hof van Holland) belast met een weesrente van *f* 7.10.—, losbaar met *f* 150 [241].

Op 5 maart 1665 was *Janna de Roode* te Leiden getuige bij de doop van *Anna,* dochter van *Marcus den Drijver* Jr. en *Susanna Jans van Goefhem* [242].

Janneke de Roo overleed op 23 mei 1671 [243]. Op 8 juni 1671 werden *„Markus den Drijver,* caerdemaeker, neeff, en *Abraham Bols,* saeydrapier, mede neeff", door de Weeskamer tot voogden gesteld over *Susanna,* „oudt omtrent 14 jaren, nagelaten weeskindt van za. *Jannefgen de Roij,* gewonnen bij *Wijbrant Cornelis van Duijn,* uytlandig" [244]. *Abraham Bols* was getrouwd met een nicht van *Jannefgen de Roo.* Hij ging op 7 april 1656, toen hij weduwnaar was van *Jannetje Gijs(s)els,* te Leiden in ondertrouw met *Griefje de Roo (Griefgen Davidfs)* weduwe van *Jacob Davidfsz. van der Houven* [245]. *Grietgen de Roo* was een dochter van *David de Roo,* saeytrapier, en *Susanna Piaefs* [246]. Haar ouders overleden tijdens de pestepidemie van 1624/'25. *David de Roo* was een broer van *Jonathan.*

238. Doopboek Hooglandse Keak 1652-1659, f. 143v.
239. Weeskamerarchief 4179g.
240. Weeskamerarchief 4179g.
241. Bonboek Zijloord, f. 32%.
242. Doopboek Hooglandse Kerk 1659-1666, f. 211.
243. Weeskamerarchief 3501a, f. 1.
244. Weeskamerarchief, Voogdenboek H, f. 30.
245. Kerk. Ondertr. Reg. P, f. 257.
246. Weeskamerarchief, Voogdenboek C, f. 296.

Maria Verduijn, Susanna's oudere zuster, moet vóór juni 1671 zijn overleden. (Ook in bovengenoemde brief van *Jacob Cornelisz. Verduijn* van *1662,* is slechts sprake van één dochter).

Op 3 juni 1671 was de inventaris van de nagelaten boedel opgemaakt door *Marcus den Drijver,* Mr. kaardemaacker, voogd en neef, en *Jan Drinckebier,* gebede vrindt [247]. Deze inventaris vermeldt, behalve het huis aan de Bolwerckstraat (dat belast was met een fideï-commis) en een pillegift voor het weeskind, bestaande uit twee zilveren lepels, de volgende zaken: „een bed met zijn toebehoren, drie kusseslopen, twee hooftkussens, twee gordijnen, een valattje, vier deeckens, tien servetten, twee handoecken, twee tafels, rommeling van linde, een ijsere pottje, een koper pottje, een koper keteltje, twee sloten, een kerckstoel, een deel rommel en een fulpe kap."

Op 25 juni 1671 werd de inboedel van het huis aan de Bolwerckstraet verkocht [248]. Door de „boelhuysmeester" werd een bedrag van *f* 45.1 1.— opgebracht ter Weeskamer. Op 26 november 1671 werd machtiging gegeven tot verkoop van het huis aan de Bolwerckstraat [249]. De openbare verkoping had plaats op 22 december 1671 [250]. Het huis werd in de aankondiging omschreven als „een bequaam, welgelegen huis ende erff aen de Oostzijde van de Bolwerkstraat, anders genaemt de Korte Koolstraet." Uit de verkoopvoorwaarden vermeld ik hier: „dat de koper 't voors,. huys ende erve 't sijnen pericule bate ende schade aanvaarden (sal) met het geven van den palmslage" en dat de koper verplicht was, ten behoeve van de armen binnen Leiden, terstond een halve zilveren ducaton te betalen. Het huis werd ingezet op *f* 255 en er werd geboden tot *f* 335, waarna het huis bij afslag „gemijnt" werd op *f* 339 door *Marcus den Drijver.* Op 9 april 1672 werd het huis aan de Bolwerckstraet door *Marcus den Drijver* betaald met *f* 189 contant (het huis was nog belast met de weesrente van *f* 150) [251].

Op 17 oktober 1672 werd *Marcus den Drijver* geauthoriseerd bij de Oostindische Compagnie te Amsterdam gelden in ontvangst te nemen (verdiende gagie ofte maandgelden) vanwege *Wijbrant Cornelisz. van der Duijn* („die nu omtrent veertien jaaren geleden in dienst van voorschr. Comp. voor scheepstimmerman is uytgevaren") [252]. Er zijn nog rekeningen betreffende het weeskind bewaard gebleven tot en met juni 1679 [253], toen *Susanna* omstreeks 22 jaar oud was. Gegevens van latere datum, met betrekking tot haar of haar vader, ontbreken echter.

IId. *Gillis van Hamme* werd geboren te Leiden omstreeks 1592. Hij ging op 29 april 1616 te Leiden in ondertrouw met *Jannetgen Maillaerfs,* eveneens' geboren te Leiden [254]. Het huwelijk werd op 23 mei 1616 in de Pieterskerk vol-

247. Weeskamerarchief 3501a, f. 3 - f. 6v.
248. Weeskamerarchief 118 13b (2e stuk van 't 13e penningboek), f. 740.
249. Weeskamerarchief 3501b.
250. Weeskamerarchief 3501c.
251. Bonboek Zijloord, f. 323v.
252. Weeskamerarchief 107 (Procuratiën B), f. 118.
253. Weeskamerarchief 118 14b (2e stuk van 't 14e penningboek), f. 713.
254. Kerk. Ondertr. Reg. H, f. 111. Zijn voornaam wordt hier als *Giellis* gespeld.

trokken [255]. *Gillis* was bij zijn ondertrouw raswerker (een van de vele beroepen met betrekking tot de lakenbereiding). Hij werd geassisteerd door *Abraham van Hamme,* zijn broer, terwijl *Jannetgen Maillaerts* vergezeld werd door *Maertijntgen Willems,* haar moeder. Het blijkt dat deze *Maertijntgen Willems* haar stiefmoeder was, en dat haar vader *Maillaert Claesz.* heette en afkomstig was van Pollinchoven in Vlaanderen. Deze *Maillaert Claesz.* was in 1586 te Leiden in het huwelijk getreden met *Barbara Jacobsdr. Baijs,* afkomstig van Nieuwpoort [256]; weduwnaar geworden, hertrouwde hij in 1608 met *Maertijntgen Willemsdr.,* een weduwe afkomstig van Briellen bij Yperen [257]. *Barbara Baijs* moet de moeder geweest zijn van *Jannetgen Maillaerts.* In 1608 was *Maillaert Claesz.* wolkammer van beroep. Volgens de administratie van het schoorsteengeld van 1606 [258], woonde een *Maljaert van Pollinchouen* in Berckendael, een poortje of slopje aan de zuidzuide van het Levendaal, niet ver van de tegenwoordige Korevaarstraat (er woonden in die buurt veel wolkammers). In 1618 werd een *Maljaert van Polhoven* begraven die gewoond had in de Wielmakersteeg (tussen Levendaal en Hogewoerd) [259]. Beide opgaven hebben waarschijnlijk betrekking op *Maillaert Claesr.*

Op 1 juni 1617 werd in de Pieterskerk of op het Pieterskerkhof een kind begraven van een *Ghillis Verhammen,* die woonde op de Voldersgracht (de tegenwoordige Langebrug) [260]. Het betreft hier hoogst waarschijnlijk het eerste kind van *Gillis* en *Jannetgen.*

Op *8* mei 1622 werd in de Hooglandse kerk een zoon *Elias* gedoopt [261]. Deze is mogelijk op jeugdige leeftijd overleden, want van hem zijn geen verdere gegevens bekend. Bij zijn doop waren drie getuigen aanwezig: *Abraham van Hamme, Torrintien van Hamme (Gillis'* moeder) en een zekere *Grietje Leemans* (niet geïdentificeerd; de familienaam *Leeman* komt in de Leidse archieven enkele malen voor met betrekking tot personen van Vlaamse afkomst).

Er zijn nog twee kinderen van *Gillis* bekend, nl. *Johannes* en *Maria;* deze zijn mogelijk te Leiden gedoopt vóór de datum waarmee de Leidse doopboeken beginnen (de doopregisters zijn bewaard gebleven vanaf 1621). Beide kinderen gaven bij hun ondertrouw op dat zij te Rotterdam geboren werden. Hun onbekendheid met de Leidse periode van de familie zou (zoals wij hieronder zullen zien) verklaard kunnen worden door de spoedige verhuizing van het gezin naar Rotterdam, gevolgd door het vertrek van de ouders naar 's-Hertogenbosch. Op beide kinderen kom ik hieronder nog terug.

Het is mogelijk dat er ook nog een dochter *Jannetje is* geweest. Bij de doop (op 6 maart 1644 te Rotterdam) van *Maria,* dochter van *Johannes van der Hammen* [262], wordt een *Jannetje Gillis* als getuige genoemd. Verdere gegevens met betrekking tot deze *Jannetje* zijn niet bekend: het is niet onmogelijk dat hier toch *Jannetgen Maillaerts* bedoeld werd.

255. Trouwboek Pieterskerk 1612-1618, f. 132.
256. Kerk Ondertr. Reg. B, f. 13v.
257. Kerk. Ondertr. Reg. G, f. 31.
258. Schoorsteengeld 1606, f. 181.
259. Begraafboek 4, f. 53.
260. Begraafboek 3, f. 218v.
261. Doopboek Hooglandse Kerk, 1621-1628.
262. Rotterdam, Doopboek Nederd. Geref. Gem. 1644-1647.

Op 6 oktober 1623 vertrokken *Gillis van Hamme* en *Janneken Maillarts,* zijn huisvrouw, gewoond hebbende in de Haerlemstraet, met attestatie naar Rotterdam [263]. Zij moeten in Rotterdam ruim zes jaar gebleven zijn, hoewel in de Rotterdamse archieven met betrekking tot die periode geen spoor van hen is te vinden. *Gillis* is in Rotterdam waarschijnlijk schoolmeester geweest.

Op 23 december 1629 nam *Gillis Verhamme,* school- (meester), met attestatie van Rotterdam, deel aan het eerste „nachtmael" gehouden binnen 's-Hertogenbosch [264]. Tegen het „nachtmael" van 21 april 1630 kwam „*Gillis Verham,* schoolmeester en coster van de Cruysbroeren kercke" samen met „*Janneke Meijnarts* sijn huysvrouw" met attestatie van Rotterdam naar 's-Hertogenbosch [265].

Over *Gillis'* verblijf te 's-Hertogenbosch zijn slechts enkele gegevens bekend [266]. Hij heeft het kosterambt van de Kruisbroederskerk waarschijnlijk nooit bediend, omdat de kerk bij het beleg ernstig beschadigd was [267] en hersteld moest worden. In de Acta van de Kerkeraad van 17 augustus 1633 vindt men, als blijk hiervan, de volgende passage [268]: „Is ingestaen Mr. *Jillis,* coster van de Cruysbroeren kercke, versoeckt een jaarlijkx tractement. Is verstaen dat men eerst sal versoecken reparatie van die kercke, en sijn gagie aengaende, dat men wachten sal tot de comste van mijn Heer O." [269].

Ik heb in de stadsrekeningen evenmin gegevens kunnen vinden met betrekking tot betalingen aan *Gillis;* hij wordt trouwens niet genoemd in Van Zuijlen's uittreksels uit die rekeningen [270]. *Gillis* heeft ook niet behoord tot de schoolmeesters die door de stad betaald werden: hij moet geleefd hebben van zijn eigen inkomsten uit dit ambt.

Gillis was één van de 205 vreemdelingen die in 1632

263. Attestatie-boek Hooglandse Kerk, 102A.
264. 's-Hertogenbosch, Kerk. Arch. Nederd. Geref. Gem. 41A. De betreffende passage (niet vermeld door Meindersma) is met een slechte pen, mogelijk door *Gillis* zelf, geschreven; van het beroep is alleen de eerste lettergreep leesbaar.
265. 's-Hertogenbosch, Kerk. Arch. Nederd. Geref. Gem. 41A. De betreffende passage werd in 1909 ook geciteerd door W. Meindersma (De Gereformeerde Gemeente te 's-Hertogenbosch, pp. 138, 145). Meindersma, die met een latere copie van het betreffende lidmatenboek werkte, schreef *Gillis'* achternaam als *Verhaen*; in het origineel staat echter duidelijk *Verham.* De passage met betrekking tot december 1629, waar *Gillis* vermeld staat als *Verhamme,* is Meindersma ontgaan. Ook M. de Haas (Bossche scholen van 1629 tot 1795, p. 170) spelde in 1926 *Gillis'* achternaam als *Verhaen* (waarschijnlijk in navolging van Meindersma).
266. De naam van *Gillis* komt niet voor op de lijst van ouderlingen en diakenen ('s-Hertogenbosch, Kerk. Arch. Nederd. Geref. Gem. 77).
267 Zie: J. H. van Heurn (1776), Historie der Stad en Meyerye van 's-Hertogenbosch, deel 2, p. 435.
268. 's-Hertogenbosch, Kerk. Arch. Nederd. Geref. Gem. 20, f. 176. De passage wordt ook vermeld door Meindersma, l.c., pp. 138-139.
269. Het is bekend dat de salarissen van de kerkeliike functionarissen cp zeer onbevredigende wijze werden uitbetaald. In het Kerkelijk Archief van de Nederduits Gereformeerde Gemeente te 's-Hertogenbosch bevindt zich nog een adres van 1640, door de kerkeraad gericht aan de Staten Generaal, en waarin om geregelde betaling wordt verzocht ('s-Hertogenbosch, Kerk. Arch. Nederd. Geref. Gem. 27, Ingekomen stukken 1629-1789, Akte 166).
270. R. A. van Zuylen, 1866. Inventaris, der archieven van de stad 's-Hertogenbosch; chronologisch opgemaakt en de voornaamste gebeurtenissen bevattende, deel 2: Stadsrekeningen van 1568-1700 **('s-Hertogenbosch)** .

met het poorterschap werden vereerd; hij behoorde tot de groep van 67 aan wie dit poorterschap zonder enige betaling werd verleend. In het poorterboek [271] staat hij vermeld als „Mr. *Gillis Verham*, coster van St. Catharijnen genoumpt de Cruysbroederen kercke, gebortich van Leijden." Het besluit van de stadsregering dienaangaande dateert van 8 juni; op 9 september legde hij de poortereed af.

In augustus 1651 was een Mr. *Gillis* betrokken bij een onenigheid over de waarneming van het kosterambt van de St. Janskerk. Hij had blijkbaar de sleutels gekregen van een collega voor wie hij inviel, terwijl het stadsbestuur hiervoor een zekere *Reijnier Spiegels* had aangewezen. Op 12 augustus werd een resolutie aangenomen waarin staat dat Mr. *Gillis*, niettegenstaande het verbod van 4 augustus 1651, het ambt van koster van de St. Janskerk nog waarneemt en *Reijnier Spiegels* daarvan weert. Mr. *Gillis* zou, volgens de resolutie, nogmaals worden aangezegd dat hij dit ambt niet mocht bedienen en *Reijnier Spiegels* in het waarnemen daarvan niet mocht turberen; hij moest de sleutels overleveren op een „poene" van *f* 25 [272].

In de periode van hun verblijf te 's-Hertogenbosch brachten *Gillis* en zijn vrouw nog diverse malen bezoeken aan familieleden. Op 2 augustus 1639 was *Gillis van Hamme* in de Hooglandse kerk te Leiden getuige bij de doop van *Abraham*, zoon van *Abraham Abrahamsz. van Hamme* [273]. Op 5 september 1640 was *Janneke van Hamme* in de Pieterskerk te Leiden getuige bij de doop van *Lodewijck*, zoon van *Abraham Abrahamsz. van Hamme* [274]. Op 19 oktober 1642 was *Jannetje Meinders* (sic!) te Rotterdam getuige bij de doop van *Louwijs*, dochter van *Johannes van der Hammen* [275]. Op 15 december 1654 waren Mr. *Gillis van der Hammen* en *Jenneke van der Hammen* te Tilburg getuige bij de doop van *Jenneke*, dochter van *Johannes van der Hammen* [276]. Op 7 januari 1657 was Mr. *Gillis van Hanen* (samen met *Maria van Hanen)* (sic!) in de Hooglandse kerk te Leiden getuige bij de doop van *Susanna*, dochter van *Jannetje de Roo* en *Wijbrant Cornelisz. Verduijn* [277] Op 13 januari 1658 was Mr. *Gillis Laurente van der Hamme* te Tilburg getuige bij de doop van *Lodewijck*, zoon van *Johannes van der Hammen* [278] *(Laurente* is ongetwijfeld een schrijffout voor *Louwijsse)*.

Het is, door het ontbreken van het lidmatenboek 1634-1639, niet bekend of *Gillis* zijn kinderen heeft meegenomen naar 's-Hertogenbosch, en hen daar belijdenis liet doen. Zij zijn in ieder geval vroeg teruggegaan naar Rotterdam, want *Johannes* woonde bij zijn ondertrouw in de Lombardstraat (waarschijnlijk bij zijn aanstaande schoonouders), terwijl *Maria* bij haar ondertrouw in de Westewagenstraat woonde (ongetwijfeld bij haar broer *Johannes*, die daar in 1641 een huis kocht). Mogelijk gaf

271. 's-Hertogenbosch, Poorterboek 2, f. 51. Politie en Rente rekeningen, B 137, f. 32.
272. 's-Hertogenbosch, Resolutiën van de stadsregering A 62, f. 42 en 42v.
273. Doopboek Hooglandse Kerk, 1636-1644, f. 130.
274. Doopboek Pieterskerk 1621-1644.
275. Rotterdam, Doopboek Nederduits Gereformeerde Gemeente 6 (1640-1644).
276. Tilburg, Doop- en Trouwboeken 13, f. 25v.
277. Doopboek Hooglandse Kerk 1652-1659, f. 143v.
278. Tilbarg, Doop- en Trouwboeken 13, f. 26.

Gillis er de voorkeur aan zijn kinderen niet te laten opgroeien in een overwegend rooms-katholieke omgeving.

Gillis is waarschijnlijk omstreeks 1667 te 's-Hertogenbosch overleden (er zijn geen begraafregisters uit die periode bewaard gebleven). Op 21 september 1667 kwam een zekere *Jenneke Bogaerts* met attestatie van 's-Hertogenbosch naar Tilburg [279]. De identiteit van deze *Jenneke* blijkt uit aantekeningen van vijf maanden later. Op 29 februari 1668 werd nl. te Tilburg begraven: „*Jenneke Bogerts*, weduwe van Mr. *Gillis van der Hammen*, moeder van Mr. *Johan van der Hammen*, schoolmeester, Is in de kerck begraven en met het groot geluy overluyt" [280].

Zijn kinderen (met uitzondering van de jong-gestorvenen) waren:

1. *Johannes*, zie IIIe.
2. *Maria, zie* IIIf.

IIIe. Een uitvoerige biografie van *Gillis'* zoon *Johannes* zal elders worden opgenomen. Gegevens over hem worden ook vermeld door Dijksterhuis [281]. Hierboven zagen wij al dat *Johannes* omstreeks 1618 te Leiden geboren moet zijn, en dat hij in 1623 met zijn ouders naar Rotterdam ging. Het is mogelijk dat hij aanvankelijk, in 1630, ook met zijn ouders meeging naar 's-Hertogenbosch. In dat geval is hij waarschijnlijk toch weer vroeg teruggekeerd naar Rotterdam. Bij zijn ondertrouw te Rotterdam, in 1641, woonde hij in de Lombardstraat, evenals zijn aanstaande echtgenote *Abigail Davids van Haeckendouver* [282]. Waarschijnlijk was *Johannes* bij *Abigail's* ouders in huis geweest. De familie *Van Haeckendouver* was eveneens van Zuidnederlandse oorsprong (de familienaam wijst op een Brabantse afkomst). *David Jacobsz. van Haeckendouver, Abigail's* vader, werd geboren te Delft, en kwam later met zijn ouders naar Rotterdam. Zijn zuster, *Claertgen Jacobs van Haeckendouver*, was nog geboren te Antwerpen. Bij de doop van één van de kinderen van *David van Haeckendouver* staat aangegeven dat hij voorlezer was. De familie had later meer betrekkingen tot de kerk: één van *Abigail's* zusters trouwde met een predikant, een andere zuster met een ziekentrooster.

Het beroep van *Johannes* was aanvankelijk schilder. In 1641 kocht hij een huis in de Westewagenstraat [283]. In 1647, toen hij, samen met zijn echtgenote, een testament liet maken, was hij schoolmeester [284]. In 1649 ging hij naar Tilburg, maar pas in 1652 verkocht hij zijn huis aan de Westewagenstraat [285]. Het lijkt erop dat hij een voorspoedig bestaan in Rotterdam verwisselde voor een onzekere toekomst in Noord-Brabant.

IIIf. *Gillis'* dochter *Maria* werd volgens haar eigen opgave geboren te Rotterdam. Haar naam komt in de Rotterdamse doopboeken echter niet voor, Het is, zoals hierboven al vermeld is, niet onmogelijk dat ook zij nog te Leiden geboren werd. Het zou zelfs kunnen zijn dat de naam

279. Tilburg, Doop- en Trouwboeken 13 (lidmatenlijst 1648-1734).
280. Tilburg, Begraaflijst 25 (16661672) ; Begraaflijst 63 (1656-1672).
281. B. Dijksterhuis, 1899. Bijdragen tot de geschiedenis der heerlijkheid Tilburg en Goirle (Tilburg).
282. Rotterdam, Trouwboek Nederduits Gereformeerde Gemeente 1638-1641.
283. Rotterdam, Oud Notarieel Archief 329, f. 418419v.
284. Rotterdam, Oud Notarieel Archief 208, f. 150v—152.
285. Rotterdam, Oud Schepen Archief 735 (Giftenboek), f. 60, 60v.

Elias in het doopregister van de Hooglandse kerk (8 mei 1622) op een schrijffout berust, daar deze naam later nergens meer vermeld wordt; het jaar 1622 valt in de periode waarin ***Maria*** geboren moet zijn. Er is betrekkelijk weinig van haar bekend.

Op 24 oktober 1645 was een ***Maria Hammen*** te Rotterdam getuige bij de doop van ***Lijsbefh,*** dochter van ***Johannes Gillisse van der Hammen*** [286]. Op 19 december 1646 was een *Marij* ***van der Ham*** in de Pieterskerk te Leiden getuige bij de doop van *Marij,* dochter van ***Abraham Abrahamsz. van der Ham*** [287].

Op 19 mei ***1647*** ging *„Maria Gillis* ***van der Ham,*** j.dr. van Rotterdam, woonend in de Westwagenstraat'", te Rotterdam in ondertrouw met *„Elias* ***de*** *Coningh,* j.m. van Leiden en aldaer woonend [288]. Op 20 mei gingen zij te Leiden in ondertrouw [289], en het huwelijk werd op 16 juni 1647 in de Pieterskerk te Leiden gesloten [290]. ***Maria*** woonde bij haar ondertrouw, zoals hierboven al vermeld werd, oagetwijfeld bij haar broer ***Johannes*** die in 1641 een huis kocht in de Westewagenstraat.

Elias ***de Coninck*** was, ten tijde van zijn ondertrouw, witmaecker van beroep: hij woonde op de Marendorpse Achtergraft. Hij was een zoon van ***Bossaert de Coninck*** en *Susanna* ***Priems,*** en hij werd op 11 april 1622 in de Hooglandse kerk te Leiden gedoopt [291]. ***Elias*** was een jongere broer van ***Pieter de Coninck*** die met ***Maria's*** nicht ***Magdalena*** getrouwd was. ***Bossaert de Coninck*** moet kort na de doop van ***Elias*** overleden zijn, want *Susanna* ***Priems*** hertrouwde nog in datzelfde jaar.

Op 28 juli 1647 was ***Maria van der Ham*** in de Hooglandse kerk te Leiden getuige bij de doop van ***Levi,*** zoon van ***Pieter de Coninck*** [292].

Op 3 november 1648 werd in de Hooglandse kerk een kind begraven van een ***Elias de Coninck*** die woonde op de Hooigracht [293]. De identiteit van deze ***Elias is*** onzeker, omdat er omstreeks die tijd nog een ***Elias de Koninck*** in Leiden woonde; deze ging in 1661 met attestatie van de Hoogduitse kerk naar Amsterdam, en overleed daar in 1671.

Op 29 maart 1655 was ***Maria van der Ham*** in de Marekerk te Leiden getuige bij de doop van ***Maria,*** dochter van *Jannetje* ***de Roo*** en *Wijbrant Cornelisz. Verduijn* [294]. Op *7* januari 1657 was ***Maria van Hanen*** (samen met haar vader Mr. *Gillis* ***van Hanen)*** in de Hooglandse kerk te Leiden getuige bij de doop van *Susanna,* dochter van *Jannetje* ***de Roo*** en ***Wijbrant Cornelisz. Verduijn*** [295].

Elias de Coningh hield, op 5 augustus 1659, een dochter *Lidia* ten doop in de Hooglandse kerk [296]; de moeder was bij de doop niet aanwezig. Getuigen waren: ***Pieter de*** *Keuning* (waarschijnlijk ***Elias'*** oudere broer), *Antonis* ***du***

286. Rotterdam, Doopboek Nederduits Gereformeerde Gemeente 1644-164'7.
287. Doopboek Pieterskerk 1644-1664.
288. Rotterdam, Trouwboek Nederduits Gereformeerde Gemeente 1646-1650, f. 55.
289. Kerk. Ondertr. Reg. N, f. 269.
290. Trouwboek Pieterskerk 1645—1650, f. 102v.
291. Doopboek Hooglandse Kerk 1621-1628.
292. Doopboek Hooglandse Kerk 1644—1652, f. 96.
293. Begraafboek 9.
294. Doopboek Marekerk 1650-1669, f. 29v.
295. Doopboek Hooglandse Kerk 1652-1659, f. 143v.
296. Doopboek Hooglandse Kerk 1659-1666, f. 7.

Rije, Susanna ***Jans*** (niet geïdentificeerd) en ***Anna Mariusdr.*** (niet geïdentificeerd). De naam *Du* ***Rije*** (met vele afwijkende spellingen) kwam in die tijd veel voor bij Waalse en Vlaamse vluchtelingenfamilies, o.a. afkomstig van Amiens, Doornik en Steenvoorde.

Op 25 oktober 1662 werd ***Elias de Coninck,*** saeywercker, aangesteld tot voogd over de nagelaten weeskinderen van zijn broer ***Pieter de Koningh*** [297]. Blijkens een aantekening in de marge van het Voogdenboek was ***Elias*** op 18 november 1665 al overleden. In de Leidse begraafboeken wordt omstreeks die tijd alleen melding gemaakt van de begrafenis van een kind van een zekere ***Elias de Keunin*** wonend op de Sint Jacobsgraft (begraven in de periode 11-17 oktober 1665) [298]. Hiermee is blijkbaar ***Elias de Coninck*** bedoeld.

Na deze datum wordt van het gezin van ***Elias de Coninck*** geen melding meer gemaakt.

IIe. *Loijsgen* of ***Lou (w) ijs(e) ken van Hamme*** werd geboren te Leiden. Zij moet, gezien de hieronder genoemde relaties een (waarschijnlijk jongere) zuster geweest zijn van ***Abraham, Maeijcken*** en *Gillis.* Zij ging op 23 juli 1620 te Leiden in ondertrouw met ***Adriaen Volbrechtsz.,*** huydevetter (= leerlooier) van Santwits, weduwnaar van *Grietgen Matthijsdr.* [299]. Het huwelijk werd op 9 augustus 1620 voltrokken in de Pieterskerk [300]. ***Adriaen Volbrechfsz.*** was op 16 oktober 1599 te Leiden in ondertrouw gegaan met ***Margriete Mafhijsendr.,*** afkomstig van Antwerpen[301].

Op 4 april 1621 werd te Leiden een kind ***Chrisfiaen*** gedoopt, in dezelfde dienst als ***Jacob Abrahamsz. van Hamme*** [302]. ***Jacob van Hamme*** (waarschijnlijk een broer) was bij beide dopen getuige. ***Susanneken van Hamme*** (waarschijnlijk een zuster) was eveneens getuige,

Op 18 november 1621 werd een kind van ***Adriaen Volbrechtsz.*** (mogelijk ***Christiaen)*** begraven in of bij de Pieterskerk [303]. Op 30 oktober 1622 was *Louwijseken* ***Walbrecht*** te Leiden getuige bij de doop van ***Lisebefh*** en ***Maria de*** *Roo,* tweelingdochters van *Maeijcken* ***van Hamme*** [304]. Tijdens de pestepidemie van 1624/'25 overleden ***Adriaen Volbrechtsz.*** (begraven op 9 december 1624 in of bij de Pieterskerk) [305], zijn weduwe (begraven op 3 februari 1625) [306] en twee van zijn dochters (waarschijnlijk uit *Adriaen's* eerste huwelijk; begraven op respectievelijk 26 september 1624 [307] en 2 januari 1625 [308] in of bij de Pieterskerk). Het gezin woonde in die periode in de Nieuwe Stadt; bij de begrafenis van één van de dochters wordt opgegeven dat zij woonde bij de Roo Hant (waarschijnlijk de bierbrouwerij van die naam op de Oude Vest, op de hoek van de Veststeeg, tegenover de Nieuwe Stadt).

Mogelijk waren niet alle gezinsleden in de periode

297. Weeskamerarchief, Voogdenboek F, f. 259.
298. Begraafboek 11, f. 305.
299. Kerk. Ondertr. Reg. I, f. 62v.
300. Trouwboek Pieterskerk 1618-162~5, f. 62v.
301. Kerk. Ondertr. Reg. D, f. 77v.
302. Doopboek Hooglandse Kerk 1621-1628.
303. Begraafboek 4, f. 152v.
304. Doopboek Hooglandse Kerk 16211628.
305. Begraafboek 5, f. 129v.
306. Begraafboek 5, f. 167.
307. Begraafboek 5, f. 39.
308. Begraafboek 5, f. 151v.

1624/'25 overleden, want op 13 januari 1658 was te Tilburg een zekere ***Ariaentje Valbrecht*** (samen met *Gillis* en ***Maeijcken van der Hammen)*** getuige bij de doop van *Lodeweijck,* zoon van ***Johannes van der Hammen*** [309].

IIf. *Susanna* ***van Hamme*** was hoogstwaarschijnlijk eveneens een zuster van ***Abraham, Maeijcken*** en *Gillis; Susanna* ***de*** *Roo* is waarschijnlijk naar haar genoemd. Op 4 april 1621 was ***Susanneken van Hamme te*** Leiden getuige bij de doop van ***Christiaen Volbrechtsz.*** (een kind van ***Louijsken van Hamme)*** [310]. Op ***7*** juli 1635, kort na het uitbreken van de grote pestepidemie, vertrok *Susanna* ***van Hamme,*** jongedochter, samen met ***Abraham van Hamme*** en zijn tweede vrouw, met attestatie van Leiden naar Leiderdorp [311]; *Susanna* had toen gewoond op de Langegraft (mogelijk bij haar zuster ***Maeijcken,*** in de Coolstraet, dicht bij de Langegraft). Op 8 juli 1635 leverde zij haar attestatie in te Leiderdorp [312]. Het is niet bekend hoe lang zij in Leiderdorp gebleven is; haar naam komt niet meer voor op de lijst van lidmaten van 164 1-169 1 [313]. Op 3 januari 1644 was *Susanna* ***van der Hamme*** te Leiden getuige bij de doop van ***Martha,*** dochter van ***Marcus den Drijver*** en *Susanna* ***de*** *Roo* [314]. Op 1 januari 1645 was ***Susanneke van der Ham te*** Leiden getuige bij de doop van ***Abraham,*** zoon van ***Magdaleentje van Ham*** en ***Pieter de Koninck*** [315]. Ten slotte was *Susanna* ***van der Ham*** op 19 mei 1652 te Leiden getuige bij de doop van *Geertje,* dochter van ***Abraham Abrahamsz. van der Ham*** [316]. Na die datum wordt er van haar te Leiden geen melding meer gemaakt. Het is niet bekend waar en wanneer zij is overleden.

IIg. *Jacob(us)* ***van Hamme*** was waarschijnlijk een broer van ***Abraham, Maeijcken*** en *Gillis*. Op ***4*** april 1621 was ***Jacob van Hamme*** te Leiden getuige bij de doop van ***Christiaen Volbrechtsz.*** (een kind van ***Louijsken van Hamme)*** en bij de doop van ***Jacob*** (een zoon van ***Abraham van Hamme)*** [317]. Op ***30*** oktober 1622 was een ***Jacobus van Hamme*** te Leiden getuige bij de doop van ***Lisebeth*** en ***Maria de*** *Roo* (tweelingdochters van ***Maeijcken van Hamme)*** [318]. Een ***Jacobus van Hamme*** werd te Leiden begraven op 14 februari 1625, tijdens de grote pestepidemie: deze ***Jacobus*** had gewooad in de Camp [319].

309. Tilburg, Doop- en Trouwboeken 13, f. 26.
310. Doopboek Hooglandse Kerk 1621-1628.
311. Attestatieboek Pieterskerk 1631-1648.
312. A.R.A., Leiderdorp, Doop- en Trouwboeken 1, f. **113v.**
313. A.R.A. Leiderdorp, Doop- en Trouwboeken 2, f. 202-235, **243—260v.**
314. Doopboek Hooglandse Kerk 1636-1644, f. 297.
315. **Doopboek** Hooglandse Kerk 1644-1652, f. 3.
316. **Doopboek Hooglandse** Kerk 1644-1652, f. **280v.**
317. Doopboek Hooglandse Kerk 1621-1628 (4 april 1621).
318. Doopboek Hooglandse Kerk 1621-1628 (30 oktober 1622).
319. **Begraafboek** 5, f. **172v.**

VRAGEN EN ANTWOORDEN.

IJserman, Wie van de lezers kan er aanvullingen geven op de hiernavolgende fragment-genealogie:

I. Ds. ***Johannes*** *IJzerman (IJserman, Yserman, Iserman)* [1], geb. naar schatting ca. 1550 (in de Zuidelijke Nederlanden ?), predikant te Aardenburg (1578), te Groede (1581), te St. Kruis (beroepen 2 okt. 1582, ontzet 1583), te Moordrecht (op onwettige wijze in dienst 1587, ontzet 1588), in de Classis Gouda (1591) , te Polsbroek (1592), te Charlois (bevestigd 30 juni 1592 en vanwege ernstige ongeregeldheden ontzet in 'april 1604), nadien chirurgijn en vermoedelijk ook schoolmeester aldaar, begr. Charlois in 1613 [2], tr. ***Trijntje Cornelisdr.,*** † na ***25*** april 1616 [3].

Uit dit huwelijk (volgorde onzeker) :

1. ***Jan,*** volgt II.
2. ***Abraham*** *Jansz.* ***IJserman,*** woont te Charlois (1623 [4]), te Rhoon (1637 [5]), tr. ***Maartje*** *Crijnen*; beiden nog in leven in 1637 [6].

11. ***Jan*** *Jansz.* ***IJserman,*** chirurgijn te Charlois [7], † vóór 18 jan. 1659, tr. vóór 28 okt. 1634 [8] ***Adriaentje*** *Bastiaens Gelder,* † na ***18*** jan. 1659 [9], dr. van ***Bastiaen Adriaensz.*** *Gelder* en *Leentge* ***Bastiaens.***

Uit dit huwelijk (volgorde onzeker) :

1. ***Jan*** *IJserman,* woont te Heenvliet (1659) [9].
2. ***Jan*** *IJserman* de jongste, woont te Charlois ***(1659)*** [9].
3. ***Willem IJserman,*** woont te Vlaardingen (1659) [9].
4. ***Maertge*** (*Maijken*) ***IJserman,*** woont te Charlois, † na 20 mei 1689 [10], tr. vóór 6 april 1656 [11] ***Jan*** *Cornelisz.* ***Groenenboom alias*** *Tack,* geb. ca. 1620/'25, zn. van ***Cornelis Adriaensz.*** *„jonghe"* ***Groenenboom,*** landbouwer te Charlois, en ***Soetje Leenderts*** *Verschoor* ***(van der Schoor)*** [12].
5. ***Bastiaentje*** *IJserman,* woont te Charlois, † na 4 juni 1673 [13], tr. vóór 18 jan. 1659 ***Arijen Cornelisz.*** *Groenenboom* ***(alias*** *Tack?),* geb. ca. 1625, broeder van ***Jan Cornelisz. Groenenboom alias*** *Tack* [12].

Rotterdam. K. J. SLIJKERMAN.

1) J. Vlasblom, Roadom de Oude Kerk van Charlois, Rotterdam ca. 1972, blz. 22-25, 55. Hij wordt vermeld in een aantal akten in het Oud Recht. **Arch.** van Charlois, **inv.nr.** 12, akten d.d. 28 **sept.** 1603, 10 juni 1606, 26 maart en 9 juni 1607 en inv. nr. 5, akte d.d. 11 juni 1622.
2) Ons Voorgeslacht, jrg. 1963, blz. 162.
3) Oud Recht. **Arch.** Charlois, inv. nr. 13, akte d.d. 25 april 1616.
4) Id.. inv. nr. 41, Cohier hoofdgeld 1623.
5) Id.; inv. nr. **14,** akte d.d. 27 **mei** 1637.
6) Id., inv. nr. 14. akte d.d. 3 juni 1637.
7) **Id.,** inv. nr. 5, 'akten d.d. 5 **okt.** 1616 en 17 okt. 1620 en inv. nr. 14, akte d.d. 15 juli 1626. Zie ook noot 4.
8) Id., inv. nr. 14, akte d.d. 28 okt. 1634.
9) Id., inv. nr. 17, akte d.d 18 jan. 1659.
10) Vermeld als **doopgetuige** te Charlois.
11) Oud Recht. **Arch.** Charlois, inv. nr. 7, akte d.d. 6 april 1656.
12) K. J. Slijkerman, Verzamelde Genealogische Studiën Deel 2 (Rotterdam **1979**), blz. 40-50.
13) Vermeld als doopgetuige te Charlois.

INHOUD VAN DIT NUMMER.

De afkomst van Johannes van der Hammen en zijn verwanten te Leiden, door Dr. L. **van** der Hammen. — Vragen en antwoorden.

DE NEDERLANDSCHE LEEUW

MAANDBLAD VAN HET

Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde,

BESCHERMHEER Z.K.H. DE PRINS DER NEDERLANDEN

Dit blad verschijnt maandelijks en wordt aan alle leden van het Genootschap toegezonden.

Bijdragen *en* correspondentie, bestemd voor het Maandblad, gelieve men te richten tot de Hoofdredacteur Mr. O. Schutte, ***p./a. Zeestraat 71 b, 2518 AA 's-Gravenhage.***

De jaarlijkse contributie (abonnement) ad *f* 50,— gelieve men steeds vóór 1 februari te voldoen door storting op postrekening no. 20910 ten name van de penningmeester van het Genootschap te 's-Gravenhage.

Correspondentie, bestemd voor het Bestuur, gelieve men te richten tot de Secretaris Mevrouw J. Barones van Dedem-Weyschedé, ***Laan van Koot 43, 2244 AT Wassenaar.***

Alle overige correspondentie (niet bestemd voor Bestuur of Redactie), zomede opgaven van adresverandering, te richten aan de heer E. J. C. Boutmy de Katzmann, conservator van het Genootschap, ***Bleyenburg 5, 2511 VC 's-Gravenhage.***

Betalingen aan de Bibliotheek dienen te geschieden op postrekening no. 48'70'73, ten name van de Bibliotheek van het Genootschap te 's-Gravenhage.

De redactie van het Maandblad wijst er nadrukkelijk op, dat zij niet aansprakelijk is voor de strekking of de inhoud der ondertekende stukken.

No. 7/8 **XCVIe Jaargang** **juli-augustus 1979**

BESTUURSBERICHTEN.

Jaarverslag 1978.

In de algemene ledenvergadering van 20 mei te Tiel werd in de plaats van de heer C. Hille Ris Lambers Mr. J. C. J. van Stockum gekozen. Na deze vergadering was het bestuur als volgt samengesteld:

Drs. L. A. C. A. M. van Rijckevorsel, voorzitter
Jhr. Mr. M. A. Beelaerts van Blokland, ondervoorzitter
J. baronesse van Dedem-Weyschedé, secretaris
Mr. S. E. Sibmacher van Nooten, penningmeester
Mr. E. Idema Greidanus
Jhr. Mr. C. L. Reigersman
Mr. J. T. Anema
Mr. J. C. J. van Stockum.

Algemene ledenvergaderingen werden gehouden op 20 mei, 25 november en 20 december respectievelijk in het Ambtmanshuis te Tiel, de Gemeentelijke Archiefdienst te Rotterdam en op het bureau van het Genootschap te 's-Gravenhage. Na afloop van de eerste vergadering gaf Ir. H. W. F. C. Donkersloot, secretaris van het Polderdistrict Tielerwaard een uiteenzetting over de geschiedenis van het Ambtmanshuis, waarna de heer H. W. Donkersloot een overzicht van de geschiedenis van Tiel gaf. Daarna werden bezoeken gebracht te Tiel aan de St. Maartenskerk en het museum en te Ophemert aan de Hervormde kerk. Na afloop van de vergadering te Rotterdam hield de heer C. Hoek een lezing getiteld: Mededelingen omtrent enige vroeg-middeleeuwse geslachten in Nederland. Omdat op deze vergadering het benodigde quorum voor de statutenwijziging niet aanwezig was, werd een derde algemene ledenvergadering uitgeschreven. Op die vergadering werden de statuten, die per 1 januari 1979 van kracht worden, vastgesteld.

De conservator van het Genootschap, de heer E. J. C. Boutmy de Katzmann, werd ook dit jaar op het bureau geassisteerd door mevrouw A. J. Dik gedurende 30 uren per week. Het dienstverband met mevrouw F. Gunning-Paine Stricker is in juli beëindigd. Per november is mevrouw H. E. W. ten Noever Bakker-Roeterdink in dienst van het Genootschap getreden. Mejuffrouw Tha. J. van Alff maakte zich wederom verdienstelijk voor het Genootschap, in het bijzonder door het ficheren van boeken en tijdschriften. Mevrouw F. I. H. Rethaan Macaré-de Savornin Lohman verleende geheel belangeloos haar medewerking aan het bureau, evenals de heer R. J. Castendijk, waarvoor het bestuur beiden zeer erkentelijk is.

Mr. J. C. J. van Stockum nam per 25 november de functie van penningmeester van Mr. S. E. Sibmacher van Nooten over. De heer Van Nooten bleef 'bestuurslid.

Een commissie, bestaande uit het erelid Jhr. Mr. C. C. van Valkenburg en het bestuurslid Mr. J. T. Anema, adviseerde het bestuur ter zake van de statutenwijziging waartoe de wijziging van het Burgerlijk Wetboek aanleiding had gegeven.

De voorbereidingen voor de aanstaande verhuizing vonden gestadig voortgang. Een groot deel van de handschriften-

collecties en van de familiearchieven werd opnieuw verpakt in dozen.

Een aanwinstenlijst van de bibliotheek werd in het maandblad gepubliceerd. Wederom werden aan het Genootschap tal van werken geschonken, welke in dank werden aanvaard. Ook de collectie lakafdrukken van familiewapens die geïdentificeerd en op fiches zijn verwerkt groeide gestadig.

Het aantal bezoekers' aan het bureau bedroeg 916 (in 1977: 836). Het aantal uitgeleende boeken en tijdschriften bedroeg 1273 (in 1977: 1230). Behalve aan leden werden ook aan openbare instellingen, zoals Rijks- en gemeentearchieven, Universiteits- en openbare bibliotheken boeken uitgeleend. Het aantal uitgegane brieven bedroeg 765 (in 1977: 740) en 1247 (in 1977: 1239) verzoeken om inlichtingen werden telefonisch beantwoord.

Zestien leden ontvielen het Genootschap: 33 leden en één abonnee zegden hun lidmaatschap of abonnement op. 35 nieuwe leden werden benoemd. Het aantal leden aan het einde van het jaar bedroeg 1085, het aantal abonnees 151 en het aantal ruilabonnementen 129.

In de financiële uitkomsten kwam in het verslagjaar een kleine verandering ten goede. De rijkssubsidie bedroeg ƒ 94.970,— en ving de stijging in de salarissen van de medewerkers op, zodat een verhoging in de contributie nog achterwege kon blijven. Het vrij belangrijke bedrag aan debetrente dat de bank in rekening moet brengen benadrukt de noodzaak de contributie aan het begin van het jaar te betalen, zoals de statuten ook voorschrijven. De staat van lasten en baten sluitende met een totaal van ƒ 164.28626 vertoont een voordelig saldo van ƒ 4.08732 waardoor het negatieve kapitaal verminderde tot ƒ 50.91 1,78.

Het maandblad De Nederlandsche Leeuw telde zonder inhoudsopgave en index op de geslachtsnamen 450 kolommen gedrukte tekst. De redactie bestond in de eerste periode van het jaar uit Mr. 0. Schutte, Jhr. Mr. R. C. C. de Savornin Lohman en Mr. J. T. Anema. Per 20 mei heeft de heer Lohman de redactie verlaten. In zijn plaats is Mr. E. J. Wolleswinkel per 25 november benoemd. Drs. J. Fox verzorgde ook dit jaar de rubriek boekbesprekingen, mejuffrouw Tha. J. van Alff de rubriek Inhoud van buitenlandse boeken en tijdschriften. Wederom werd dit jaar de hoofdredacteur ter zijde gestaan door mejuffrouw Drs. W. E. Smelt bij het corrigeren van de drukproeven en het samenstellen van de index.

Deel 6 van 'het Bijblad verschelen in augustus van het jaar: de redactie bestond uit Mr. J. T. Anema, C. E. G. ten Houte de Lange en Mr. 0. Schutte. Dit deel telt 417 pagina's, bevat twaalf genealogieën en één kwartierstaat.

Overwogen werd de uitgave van een kwartierstatenboek waarvoor een oproep in het maandblad werd gepubliceerd.

In de Contactcommissie, waarin het Genootschap vertegenwoordigd werd door de heren Anema en Schutte, werden de goede betrekkingen onderhouden met onder meer de vertegenwoordigers van de besturen van de Stichting Centraal Bureau voor Genealogie en de Nederlandse Genealogische Vereniging,

De groep Gelderland van het Genootschap hield acht bijeenkomsten en een excursie, de groep Noord-Holland zeven bijeenkomsten en eveneens een excursie+ Ook met The Caledonian Society en de Werkgroep Genealogisch Onderzoek Duitsland werden goede banden onderhouden.

Aanwinstenlijst der Bibliotheek.

Adelslexikon. Hauptbearb. W. v[on] Hueck. Limburg a.d. Lahn, 1978. bd. IV. G-Har. *(Aangekocht.)*

Archieven van Oostvlaamse kerkfabrieken. (Oud-Regiem.) Brussel, 1976. dr. 111. *(Ruil).*

Arnaud, E. Répertoire de généalogies françaises imprimées. [Nancy, 1978.1 dl. 1. A.-F. *(Aangekocht.)*

Beaude Hemricourt, G. le. L'histoire d'une famille qui batit une principauté et fonda un royaume. Le miroir de la noble, chevaleresque et illustre maison le Beau de Hemricourt d' Isle de la Cange. [Bruxelles, 1978.1 *(Recensie-exemplaar.)*

Boom, H. ten Inventarissen van Rotterdamse regentencollecties ..., ca. 1600—1847; met medew. van J. G. B. Nieuwenhuis. Rotterdam, 1978. gestenc. *(Geschenk van de Gemeente-archivaris van Rotterdam.)*

Bos, P. Huwelijkscontracten Zuidbroek 1602-1699. Recht. arch. V x 1-15. Mijdrecht, 1977, gestenc. *(Aangekocht).*

Bosch, C. J. van den. Het Geldersche geslacht Van den Bosch. Bilthoven, 1979. *(Geschenk van de Schrijver.)*

Bots, H., 1. Matthey, M. Meyer. Noordbrabantse studenten 1550-1750; [met medew. F. Hinskens, A. Mevis, G. Schuurman e.a.] Tilburg, 1979. *(Aangekocht.)*

Bousse, A. Inventaris van de notariële archieven [van de prov. Antwerpen]. Brussel, 1977. offsetdr. *(Ruil.)*

Bousse, A. Inventaris van de doop-, trouw- en begraafboeken bewaart op het Rijksarchief Antwerpen. Brussel, 1977. offsetdr. *(Ruil).*

Bovesse, J. Inventaire des papiers François Bovesse, homme politique et écrivain, 1890-1944. Bruxelles, 1977. offsetdr. *(Ruil.)*

Bovesse, J. Inventaire des papiers Dieudonné Brouwers. Bruxelles, 1977. offsetdr. *(Ruil.)*

Bovesse, J. Une visite au Musée des Archives de 1' état à Namur. Bruxelles, 1978, *(Ruil.)*

Brokken, H. M. en W. M. Lindemann. Inventaris' van het archief van de kommanderij van de Duitse Orde te Gemert, 1249-1795. 's-Hertogenbosch, 1977. 1 dl., 2 bdn. offsetdr. *(Geschenk van de Rijksarchivaris in Noord-Brabant.)*

Brood, P. Inventaris van de doop-, trouw-, overlijdens- en begraafregisters van voor 1811 in de provincie Drenthe, tevens bevattende registers van aannemingen van geslachtsnamen enz. Groningen, 1979. *(Geschenk van de Rijksarchivaris in Drenthe.)*

Bruggh en, W. van der. Beschrijving van het geslacht Van der Brugghen. Den Haag 1978. 2 dln. gestenc. *(Geschenk van de Samensteller.)*

Budenz, R. Stammfolge Spengler. [Z.pl., z.j.] gestenc. *(Ruil.)*

Buntinx, J. 1nventaris van het archief van de Raad van Vlaanderen. Brussel, 1978. dl. VIII. *(Ruil.)*

Buntinx, W. Inventaris van het oud gemeente- en griffiearchief van Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek en Strijtem (Roosdaal). Brussel, 1975. offsetdr. *(Ruil.)*

[B u y 1 in c kx, J. J. A.] Uw Gemeentearchief. Wegwijzer voor geïnteresseerden in en gebruikers van de archieven en verzamelingen, berustende in het gemeentearchief van Nijmegen. [Nijmegen,] 1978. offsetdr. ***(Geschenk van de Gemeente-archivaris van Nijmegen.)***

[C a t a l o g u s van de tentoonstelling]: Kinderen van toen. Het Limburgse kinderportret, 16e—19e eeuw. [Venlo, 1979.1 ***(Geschenk van de Directeur-conservator van het Goltziusmuseum te Venlo.)***

C h a r n e u x, J. Inventaire des archives du château de Mirwart. Bruxelles, 1978. offsetdr. *(Ruil.)*

C o p p e j a n s - D e s m e d t, H. Les archives de l'état en Pologne avec un relevé de documents relatifs à l'histoire de la Belgique conservés aux archives centrales de 1' état à Varsovie précédé d' un aperçu historique. Bruxelles, 1978. of fsetdr.. ***(Ruil.)***

C u 1 o t, A. et F. Jacques. Visites archidiaconales de l'archidiaconé de Hainaut au diocèse de Liège (1698-1751). Bruxelles, 1978. (Ruil.)

D e i t m e r, H. Die Kölner Generalvikariatsprotokolle als personengeschichtliche Quelle. Köln, 1979. bd. IV. Die Nicht-Kleriker in den Protokollen von 1741 bis 1750. ***(Recensie exemplaar.)***

D e l a h a y e, A. „Op den dorpshuijse van Princenlant." Bij gelegenheid van de off. opening op 17 jan. 1978 van het verbouwde en uitgebreide gemeentehuis van Dinteloord en Prinsenland. [Zundert,] 1978. ***(Aangekocht.)***

D e l a h a y e, A. De vesting Klundert. [Zundert,] 1978. ***(Aangekocht.)***

D e l a h a y e, A. De parochie van St. Cornelis te Welberg (Steenbergen). [Zundert,] 1978. ***(Aangekocht.)***

D e l m a i r e, B. Le compte général du receveur d' Artois pour 1303-1304. Ed. préc. d'une intr. à 1' etude des institutions financières de 1' Artois aux XIIIe—XIVe siècles Bruxelles, 1977. ***(Ruil.)***

D e 1 v a u x, H. Inventaris van het archief van de heerlijkheden Loenhout en Papendonk. Brussel, 1975. offstetdr. ***(Ruil.)***

D e u t s c h e s Geschlechterbuch: Limburg a. d. Lahn, 1977-1979. dl. 176-178 en 180. ***(Aangekocht.)***

D i r v e n, H., G. Dirven. Geschiedenis van de familie Dirven gedurende zes eeuwen. [Prinsenbeek,] 1977-1978. dl. 111 en IV. ***(Geschenk van de Stichting Bestudering geschiedenis familie Dirven.)***

D ***ons c*** h o t, G. J. van. De archieven van „Nassau-Brabant" (waarin opgenomen het verslag van de Archiefdienst 1970-1977). [Zundert,] 1978. *(Aangekocht.)*

D ***oor*** n, M. van. Sint Josephparochie [te 's-Gravenhage] 1868-1972. ['s-Gravenhage,] 1977. offsetdr. (***Geschenk van de Gemeente-archivaris van 's-Gravenhage.)***

Ellerbroek-Wellinga, J. Inventaris van het archief van de familie Hesse 1633-1941. Groningen, 1977. offsetdr. ***(Geschenk van de Rijksarchivaris in Groningen.)***

F a m i l i e b l a d: uitg. van de Familievereniging Van Rijckevorsel. 's-Gravenhage, 1978. nr. 26. gestenc. ***(Geschenk van Drs. L. A. C. A. M van Rijckevorsel.)***

F a s e 1, W. A. Verzamel inventaris [van op het Gemeentearchief Alkmaar berustende archieven] [Z.pl.,z.j.] 2 dln. gestenc. ***(Geschenk van de Gemeente-archivaris van Alkmaar.)***

F ö l t i n g - H o m a n, F. A. M. Catalogus van boeken en tijdschriften, verschenen vóór 1900 aanwezig in de bibliotheek van de Hoge Raad van Adel. 's-Gravenhage, 1979. ***(Recensie-exemplaar.)***

G e b u n d e l d e inventarissen [Rijksarchief in Groningen, Groningen,] 1978, dl. 11-IV offsetdr. ***(Geschenk van de Rijksarchivaris in Groningen.)***

G e d e n k b o e k 1948-1978 [van de] afd. Kennemerland van de Ned. Genealogische Vereniging: 'onder red. van D. F. Goudriaan, P. M. van Hemert, F. Moerbeek enz. [Hillegom, 1978.1 ***(Recensie-exemplaar.)***

G e d e n k f e i e r für Obebürgermeister Dr. Cuno Raabe am 27. Mai 1978 im Fürstensaal des Fuldaer Stadschlosses. Wiedereröffnung des Schlosstheaters Fulda am 6. Juli 1978. [Fulda, z.j.] ***(Ruil.)***

G e l d o r p, F. van. Stenen tussen licht en donker. Grafmonumenten in Nederland. Apeldoorn [,1972]. ***(Recensie-exemplaar.)***

G e n e a 1 o g i s c h e s Handbuch des in Bayern immatrikulierten Adels. Neustadt a. d. Aisch, 1978. dl. XII. ***(Aangekocht.)***

G e n e a l o g i s c h e s Handbuch der adeligen Häuser Hauptbearb. W. v[on] Hueck. Limburg a.d. Lahn, 1977, dl. A, XIV. *(Aangekocht.)*

G e n e a l o g i s c h e s Handbuch der freiherrlichen Häuser. Hauptbearb. W. v[on] Hueck. Limburg a.d. Lahn, 1979. dl. A, XI. ***(Aangekocht.)***

G e n e a 1 o g i s c h e s Handbuch der fiirstlichen Häuser Hauptbearb. W. v[on] Hueck. Limburg a.d. Lahn, 1978, dl. X. ***(Aangekocht.)***

G e r m a n i s c h e Nationalmuseum Nürnberg, Das, 1852 -1977. Beiträge zu seiner Geschichte enz. [München enz., 1978.1 ***(Ruil.)***

Go 1 d a r a c e n a, R. El libro de los linajes. Familias históricas uruguayas del sigla XIX. [Montevideo',] 1976. ***(Geschenk van de Heer E. J. C. Boutmy de Katzmann.)***

G o u 1 o o z e, H. Het oud archief van de gemeente [Willemstad] , 1558-1810. Willemstad, 1978. gestenc. ***(Geschenk van het Gemeentebesuur van Werkendam)***

G r a u w e 1 s, J. Inventaris van het archief van het Onze-Lieve-Vrouwekapittel te Tongeren. Brussel, 1977. offsetdr. ***(Ruil.)***

G r a LI w e 1 s, J. Inventaris van de verzameling F. E. Straven. Brussel, 1978. offsetdr. ***(Ruil.)***

Haan, A. M. J. de. Vereniging Hospitaalkerkschip „de Hoop" 1898-1972. Inventaris enz. ['s-Gravenhage,] 1978, offsetdr. ***(Geschenk van de Gemeente-archivaris van 's-Gravenhage.)***

H a a n, S. d e. Inventaris van de archieven van de instellingen van het gevangeniswezen in Leeuwarden, Heerenveen en Sneek, 1812-1953. Leeuwarden, 1978. ***(Geschenk van de Fryske Akademy.)***

H a m, W. A. van. Altena onder Wouw: van hoeve tot pompstation. [Zundert,] 1979. ***(Aangekocht.)***

H a n n i c k, P. Inventaire des archives de la famille Poncelet. Bruxelles, 1978. offsetdr. *(Ruil.)*

H a r t, G. 't. Rijnland's huis 1578-1978. [Leiden,] 1979. *(Geschenk van hef Hoogheemraadschap van Rijnland.)*

H a s q u i n, H. Les réflexions sur 1' état présent du commerce, fabriques et manufactures des Païs-Bas autrichiens (1765) du négociant bruxellois, Nicolas Bacon (1710-1779) enz. Bruxelles, 1978. *(Ruil.)*

H e r i n g a, J. W. Heringa's uit Dongjum. Geschiedenis van een Friese familie. Franeker [,1978]. *(Recensie-exemplaar.)*

H u l k e n b e r g, A M. 't Hof van Hillegom. Alphen aan den Rijn, 1978. *(Recensie-exemplaar.)*

H u l k e n b e r g, A. M. Het Oude Koningshuys [te Sassenheim] 1628-1978. Leiden, 1978. *(Recensie-exempuaar.)*

I d d e k i n g e, P. R. A. van, Het archief van de Sint-Nicolai Broederschap te Arnhem 1352-1892. Arnhem, 1978. *(Geschenk van de Gemeente-archivaris van Arnhem.)*

[I n v e n t a r i s archief] familie Beels, familie Kops (De Bruyn Kops), Gerrit Willem van Oosten de Bruyn, familie Van Wickevoort Crommelin, familie Bos enz. Haarlem, 1978. offsetdr. *(Geschenk van de Gemeente-archivaris van Haarlem.)*

J a a r b o e k j e, Vijfendertigste, familie-gemeenschap „Ter Laeck." [Vlaardingen, 1979.1 gestenc. *(Geschenk van de familie-gemeenschap „Ter Laeck.")*

J a a r v e r s l a g 1978 van de vereeniging Familie Salm enz. [Amsterdam,] 1979. *(Geschenk van de Vereeniging Familie Salm.)*

J a c o b s, H. M. B. Rozenburg 1886-1917. Inventaris van het archief van de Kon. Porcelein- en Aardewerkfabriek „Rozenburg" en van de stukken afkomstig van J. Jurriaan Kok. [Z.pl.,] 1978. offsetdr. *(Geschenk van de Gemeente-archivaris van 's-Gravenhage.)*

J a n s en, H. P. H., K. W. Swart, A. Th. van Deursen e.a. Nassau en Oranje in de Nederlandse geschiedenis. Alphen aan den Rijn [,1979]. *(Recensie-exemplaar.)*

K a m p e r Almanak okt.1978/79. Kampen [,1978]. *(Geschenk van Dr. C. N. Fehrmann.)*

K e t e l a a r, F. C. J. Oude zakelijke rechten vroeger, nu en in de toekomst. Zwolle, 1978. *(Recensie-exemplaar.)*

K e y z e r, W. d e. Inventaire des archives de 1' hôpital Saint-Nicolas (XIIIe-XXe siècle) . Bruxelles, 1976. offsetdr. *(Ruil.)*

K n o l, A. De scheepsbouwersfamilie De Boer; i.v.m. het 135-jarig bestaan werden de gegevens over deze familie samengesteld. [Z.pl., z.j.:] gestenc. *(Geschenk van de Samensteller.)*

K o n g r e s s b e r i c h t. 12. Internationaler Kongress für genealogische und heraldische Wissenschaften, München 1974. Stuttgart, 1978. dl. G. en H. *(Geschenk van Jhr. Mr. C. C. van Valkenburg.)*

[K r e t s c h m a r, F. G. L. 0. van.] The Vernatti's and their descendants in Great Britain and the Netherlands. [The Hague, 1978.1 fotogr. *(Geschenk van de Samensteller.)*

K r o n i e k van de Stichting Geslacht Mees, Rotterdam, 1977, nr. 26. *(Geschenk van de Stichting Geslacht Mees.)*

K w a r t i e r s t a t e n b o e k. [O n d e r r e d. v a n A. P. A. van Daalen,van Daalen, H. Feikema, G. Klunder enz.] Delft [,1978]. *(Recensie-exemplaar.)*

L e j o u r, E. Inventaire des archives de la famillie van den Branden de Reeth. Bruxelles, 1976. offsetdr. *(Ruil.)*

L i t s e n b u r g, Th. F. van en G. C. M. van Dijck. Inventaris van de collectie Cuypers van Velthoven, 1320-1870. 's-Hertogenbosch, 1978. 1 dl., 2 bdn. offsetdr. (Geschenk van de Rijksarchivaris in Noord-Brabant.)

M a r i s, A. J. en H. L. Driessen. Het archief van het Hof van Gelre en Zutphen (1543—1795), het Hof van Justitie (1795-1802) en het Departementaal Gerechtshof (1802—181 1). Arnhem, 1973-1978, 3 dln. offsetdr. *(Geschenk van de Rijksarchivaris in Gelderland.)*

M a r k i e z a a t van Bergen op Zoom, Het. [Zundert,] 1978. *(Aangekocht.)*

M e d e d e l i n g e n o r g a a n Familievereniging Burgemeestre. [Utrecht, 1978—1979.] jrg. 11, afl. 7, 8, jrg. 111, afl. 9, 10. *(Geschenk van de Heer R. G. de Neve.)*

M e n a l d a geb. v a n d e r H o e v e n, A. 1. Van der Hoeven (Besoyen) en een speurtocht door de Langstraat (vanaf omstreeks 1500 tot 1650). 's-Gravenhage, 1973.

Bevat ook: 1. Hoeven, H. van der, Allerhande commentaar op „Geschiedenis van onze familie". 1923.

2. Genealogie, De, van het geslacht „Van der Hoeven" vanaf omstr. 1500 tot 1800 (voor zover die niet staat in het Ned. Patriciaat ... 1971) en Diverse genealogie-fragmenten van Langstraatse families vanaf omstr. 1500 tot 1650.

3. Aantekeningen en enige landkaartjes. *(Geschenk van Mr. Dr. J. C. Maris van Sandelingenambacht,)*

M e n s e m a, A. J. Inventaris van het archief van het huis Oldhagensdorp te Vollenhove 1262-1862. Zwolle, 1977. 2 dln. offsetdr. *(Geschenk van de Rijksarchivaris in Overijssel.)*

M e ij, P. J. Het archief van de graven en hertogen van Gelre, graven van Zutphen. Samenstelling en inventarisatie. Met: Lijst van toegangen; door A. H. Jenniskens. Arnhem, 1977. offsetdr. *(Geschenk van de Rijksarchivaris in Gelderland.)*

M i c h e l s o n, K. Friedrichstädter Einwohner in den Jahren der Stadtgründung 1621-1634. Friedrichstadt, 1976. gestenc. *(Geschenk van de Schrijver.)*

M o e n s, A. Genealogie van de familie Moens (1280-1978). Enschede, 1978. gestenc. *(Geschenk van de Samensteller,)*

N a t i o n a l e tentoonstelling Leopold 1 en zijn tijd, ingericht ... ter gelegenheid van de honderdste verjaardag van de dood van de Koning. Brussel, 1965. *(Geschenk van de Heer E. J. C. Boufmy de Katzmann.)*

N e d e r l a n d's A d e l s b o e k. 's-Gravenhage [, 1977-1978.1 jrg. LXVIII (1977) en jrg. LXIX (1978). *(Geschenk van de Redactie van „Nederland's Adelsboek".)*

N e d e r l a n d's Patriciaat. Genealogieën van vooraanstaande geslachten. ['s-Gravenhage, 1977.] jrg. LX111 (1977). *(Ruil.)*

N i s p e n, C. A. 1. L. van. De gouverneurs van Willemstad (1583-1795). [Zundert,] 1978-1979. 2 dln. *(Aangekocht.)*

Noteb a e r t, A. Inventaire des archives de la Fédération Médicale Belge. Bruxelles, 1978, o'ffsetdr. *(Ruil.)*

N u y t t ***e*** n s, M. Inventaris, van het archief van de priorij van Sint-Maartens-Bos te Sins-Martens-Lierde. Brussel. 1976. offsetdr. ***(Ruil.)***

0 j en J r., G. J. v a n. Leven en werken van Henri Koot (1883-1959). 's-Gravenhage, 1978. offsetdr. ***(Geschenk van de Sectie Krijgsgeschiedenis Kon. Landmacht.)***

0 r d r e, L', de la noblesse. Familles d' Europe enregistrées in ordine nobilitatis du ler janvier 1977 au 30 juni 1978. Paris [,1978]. ***(Recensie-exemplaar.)***

P a g n o u 1, A. M. Inventaire des papiers Joseph Manneback, 1866-1944. Bruxelles,, 1977. offsetdr. (Ruil.)

P et e r s, C. H. J. Inventaris van de archieven van de Hervormde Gemeente te Vlaardingen c.a. tot ca. 1951. Vlaardingen, 1975. ***(Geschenk van de Gemeente-archivaris van Vlaardingen.)***

P l o m p, N. Genealogie van de familie Ruys te Zeist. [Woerden,] 1978, gestenc. ***(Geschenk van de Samensteller.)***

P r u d' h o m m e, G. Inventaire des archives de la famille Cornet d' Elzius provenant du château Vilain X1111 à Maisières (XIVe—XXe siècles) . Bruxelles, 1978. *(Ruil.)*

P r o n k - s t u k k e n, Mededelingenblad van de Stichting Familiearchief Pronk. [Rijswijk (Z.-H.),] 1978. no. 10. (***Geschenk van Drs. S. E. Pronk.)***

Put m a n, J. H. M. De Gids, uitg. van de Werkgroep Genealogisch Onderzoek in Duitsland. 's-Gravenhage, 1978. dl. 11. Literatuur. ***(Geschenk van de Samensteller.)***

P u t m a n, J. H. M. Dopen r.k parochie Achteveld 1674 -1811. Bussum, 1978. o'ffsetdr. ***(Recensie-exemplaar.)***

R e p e r t o r i u m van familienamen in 1811-1812 in Friesland aangenomen of bevestigd. Leeuwarden, 1978. dl. II. Door P. Nieuwland e.a. ***(Recensie-exemplaar.)***

R o e s s i n g h, W. L. A. Inventaris van het archief van het geslacht Heldring en aanverwante geslachten, 1650—1953. Den Haag, 1977. offsetdr. ***(Geschenk van de Algemene Rijksarchivaris,)***

S a n d e r s, P. De oudste generaties van het geslacht Cuyper-Treffers te Waalwijk en omgeving van ca. 1530 tot ca. 1800. 's-Gravenhage [,1975]. gestenc. ***(Geschenk van de Samensteller.)***

S c h a a f f, K. Untertanenlisten des Herzogtums Pfalz-Zweibrücken aus den Huldigungsprotokollen 1776. Ludwigshafen am Rhein, 1977. ***(Aangekocht.)***

[S c h a a p, H. P.] Om de eer van Zieriksee. [Zieriksee, 1963.1 ***(Geschenk van de Schrijver.)***

S p a n g, R. Quand les archives racontent l'historie des archives. Intr. à l'histoire des archives nationales du Grand-Duché de Luxembourg et guide du lecteur, Luxembourg, 1979. gestenc. ***(Geschenk van de Heer R. Matagne.)***

S 1 ij k e r m a n, K. J. De kwartierstaat van Kees Jan Slijkerman. Rotterdam, 1978. gestenc. ***(Geschenk van de Samensteller.)***

Stal, C. J. J . 's-Gravenhaagsche Boekhandelaarsvereeniging 1854-1958. ['s-Gravenhage,] 1978, offsetdr,. ***(Geschenk van de Gemeente-archivaris van 's-Gravenhage.)***

S t a v a s t, F. M. Peek en Cloppenburg 1869—1961. Inventaris van de archieven van Peek en Cloppenburg enz. [Z.pl.,] 1978 ***(Geschenk van de Gemeente-archivaris van 's-Gravenhage.)***

T r a n s l a t i o n, Une, de reliques à Gand en 944. Le Sermo de Adventu Sanctorum Wandregisili, Ansberti et Vul-Eramni in Blandinium; publ. avec une intr. et des notes par N.-N. Huyghebaert. Bruxelles, 1978. ***(Ruil.)***

T r e f f e r t j e, Het. Familieblad van de familie Treffers. 's-Gravenhage [1978—1979]. jrg. VIII, afl. 2-4. gestenc. ***(Geschenk van de Heer P. Sanders.)***

. . . U n d reges Leben ist überall! Reisen im Bergischen Land um 1800. Herausgeg. von G. Huck u. J. Reulecke mit einem Geleitwort von W. Köllmann. Neustadt a.d. Aisch, 1978. ***(Ruil,)***

V a l k e n b u r g, C. C. van. Bevorderaars der wetenschap. Fragmenten van jaarredes gehouden in de alg. vergaderingen van de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen 1966—1978. Haarlem, 1978. ***(Geschenk van de Schrijver.)***

Van d e w o u d e, E. Inventaris van het archief van Mexico. Brussel, 1978. o'ffsetdr. *(Ruil.)*

Van d e w o u d e, E. Papiers du Baron Léon van der Elst. Bruxelles, 1978. offsetdr. *(Ruil.)*

Van d e w o u d e, E. Inventaire des archives du grand maréchal de la court, règne de Léopold 11, 1865-1909. Bruxelles, 1977. offsetdr. ***(Ruil.)***

V e d d e l e r, P. Die lippische Rose, Entstehung und Entwicklung des lippischen Wappens bis zur Gegenwart. Detmold, 1978. ***(Recensie-exemplaar.)***

[V e n, A. M. M. v a n d e r.] Kwartierstaat (64 kwartieren) van Mr. A. M. M. van der Ven. [Met: Bijlage] ['s-Gravenhage, 1977.1 gestenc. ***(Geschenk van de Samensteller.)***

V e r s c h a e r e n, J. Inventaris van het archief van het dagblad „La Flandre Libérale". Brussel, 1978, offsetdr. ***(Ruil)***

V e r w o e r d, H. E. Bibliografie van Anne Hallema, Tzum (Franekeradeel) 8 sept. 1893—Breda 23 febr. 1973. Leeuwarden enz., 1979 ***(Recensie-exemplaar.)***

V i s s e r, A. Werkendam ontdekt verleden. Fragmenten uit de geschiedenis van Werkendam en De Werken. [Leiden, 1978.1 ***(Geschenk van de Schrijver.)***

[W a a 1, H. W. R. d e.] Genealogie De Waal. [Montreux, 1979.1 gestenc. ***(Geschenk van de Samensteller.)***

W a p p e n r o 11 e Dochtermann. Wappenführende Geschlechter der Bundesrepubliek Deutschland. Stuttgart, 1979. dl. XXIV. ***(Recensie-exemplaar.)***

Watt i e z, J., J. Mertens. Répertoire des archives notariales de l'arrondissement de Nivelles, XVIe—XXe siècle. Bruxelles, 1975. offsetdr. ***(Ruil.)***

W e 11 e n s, R. Inventaire des papiers d'Albert Devèze, ministre d'état. Bruxelles, 1978. offsetdr. ***(Ruil.)***

W y m a n s, G. Histoire d'un contentieux archivistique Belgo-Néerlandais (1806-1953). Les chartes extradées de la tresorerie des comtes de Hainaut. Bruxelles, 1978. o'ffsetdr. ***(Ruil.)***

W y m a n s, G., R. Wellens, C. Dumont. Archives de curés. Inventaires. Bruxelles, 1976. dl. 1. offsetdr. ***(Ruil.)***

Z o e t e, A. De documenten in omloop bij het Belgisch kadaster (1835-1975). Brussel, 1979. o'ffsetdr. ***(Ruil.)***

Gezicht op Wesel, over de Rijn.

Afb. 1.; foto Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie. Partic. collectie.

Bijdrage tot de genealogie van het geslacht Jorissen uit Wesel,

door DR. IR. K. L. VAN SCHOUWENBURG.

Inleiding.

De grondslag voor deze studie werd gelegd door *Adolf Johannes Jorissen* (VIIIc), die in de jaren 1930 tot aan zijn dood in 1969 een studie maakte van het geslacht; hij was met vele leden van de familie in correspondentie, bezocht Wesel om te trachten de oorsprong van het geslacht te vinden en de oudste generaties te achterhalen. Hij stelde een stamboom op, die vooral het verband tussen de leden van de „tak *Theodorus*" vastlegde. Na zijn dood werd, na enige onderbreking, zijn werk voortgezet door zijn beide zoons: *Adolf Johannes* en *Hendrik*.

In 1962 overleed in Kingston on Thames *Maria Sara Jorissen*, weduwe van George ten *Doesschate* en laatste *Jorissen*-naamdraagster uit de „ Jacob-tak". In haar nalatenschap bevonden zich de z.g. Jorissen-papieren: een doos met paperassen die reeds verscheidene generaties waren doorgegeven en overgeërfd, zonder dat iemand ooit de moed, ambitie of gelegenheid gehad had daar in te duiken, deze te bestuderen en te bewerken. Daar haar zoons geen interesse hadden in deze materie, kwam zij in mijn bezit, waar ze ook ettelijke jaren bleef sluimeren, voordat ik gelegenheid kreeg haar te bestuderen.

Pas in 1973 kreeg ik daarvoor voldoende tijd en bleek er, naast veel familie-historisch waardevol en anecdotisch interessant materiaal (met name aangaande de leden van de „*Jacob*-tak") ook een schriftje aanwezig te zijn dat de naam „familie-boekje" ging dragen en dat het mogelijk maakte de genealogie der oudste generaties te reconstrueren.

De integratie van de gegevens uit dit familie-boekje met de door *Adolf Johannes* opgestelde stamboom gaf een raamwerk dat door eigen onderzoek moest worden aangevuld, up to date gebracht en vooral overal moest worden geverifieerd. Veel medewerking werd ondervonden van Dr. Metzmacher, de vroegere, en Dr. Kirchmann, de huidige archivaris van Wesel, terwijl Dr. Ing. H. Eyckeler en Dr. G. Monjé, beiden aan de *Jorissen's* verwant, zo bereidwillig waren het zich in hun bezit bevindend materiaal ter beschikking te stellen.

Het kostte zeer veel moeite de état présent van de in de loop van de vorige eeuw naar Zuid-Afrika geëmigreerde leden op te stellen, en helaas is dit ook niet volledig gelukt. Ik krijg sterk de indruk dat de huidige politieke verwikkelingen hieraan mede debet zijn: van de thans daar wonende geheel Engels georiënteerde leden van het geslacht hebben de meesten geen interesse in de bevestiging van hun Hollandse afkomst. Zeer veel dank ben ik verschuldigd aan Dr. Heese, Dr. Jan Ploeger en Mr. J. A. Semmelink voor alles wat zij ter plaatse deden om het hier gepubliceerde materiaal te verzamelen.

Dat het ook niet gelukt is de gegevens uit een betrekkelijk recent verleden in Duitsland en Nederland volledig te verzamelen moge de verklaring vormen voor het feit dat deze verhandeling als een „bijdrage" tot de genealogie van het geslacht wordt gepresenteerd.

Om het overzicht te vergemakkelijken is de gebruikte genealogische nummering in tabelvorm aan deze inleiding toegevoegd.

Het familiewapen.

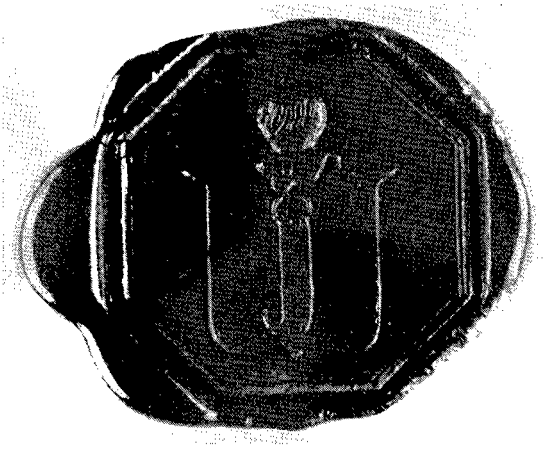

Afdruk van de zegelring van Derck Jorissen; het afgebeelde voorwerp is een ketelhaak, gebruikt bij de uitoefening van het brouwerijberoep.

Ring in het bezit van Miss B. Denlow, Birmingham.

Afb. 2.

Het familiewapen is bewaard gebleven op een zegelring, welke thans in het bezit is van Miss *B. Denlow* te Birmingham, een kleindochter van de laatste *Jorissen*-naamdraagster uit de Jacob-tak, *Maria Sara ten Doesschate* geb. *Jorissen* (VII a, 4). Dit wapen werd tot het midden der 19de eeuw regelmatig gebruikt: *Willem Emerentius Johannis Jorissen* (V d) voerde het blijkens, de collectie Muschart in het Centraal Bureau voor Genealogie op 21 nov. 1811 op een stuk in het archief Van Pallandt-Keppel in het Rijksarchief te Arnhem; het is als lakafdruk te vinden op een bewaard gebleven huwelijksaankondiging van *Lodewijk Theodorus Jorissen* (VI b) en *Maria Sara Gasinjet*; het werd ook gebruikt voor de met ouwel verzegelde correspondentie vanuit Wesel naar Amsterdam in het begin der 19de eeuw. Het wapen is: in blauw een ,,klauwtje'' (onderdeel van een klauwer, een in de brouwerij gebruikt apparaat voor het transport van fusten); een helmteken is niet bekend.

In het bezit van J. *E.* barones *Taets van Amerongen* geb. *Jorissen* (VII f, 4) is een zegelring met als wapen: in rood een anker, waarvan de stok vervangen is door een platte ring. Dit is te beschouwen als een variant of verbastering van het hiervoor beschreven wapen.

Opgemerkt kan nog worden dat Dr. *Johannes Jorissen* (III a, 13) en *Catharina Smits* blijkens de genoemde collectie Muschart een alliantie-wapen voerden, waarvan het manswapen is: twee bomen naast elkaar op een golvende grond, vergezeld van een kleine ster, die tussen de bomen op de grond rust.

Een korte lijst van gebruikte afkortingen besluit deze inleiding:

Wesel: Willibrordi Kirche: W.K.
Mathena Kirche: M.K.
Eglise Walunne: E.W.
Amsterdam: Oude Kerk: O.K.
Nieuwe Kerk: N.K.
Wester Kerk: W.K.
Nieuwe Zijds Kapel: N.Z.kapel.
Heiligeweg & Leidse Kerkhof: L.H.K.
Noorder Kerkhof: No.K.

Genealogie.

De eerste generatie.

Het familieboekje, kennelijk door de vierde generatie gestart [1], geeft lover de ,,Genealogie van grootvader *Jorissen*" de volgende summiere gegevens:

Jan Jorissen met *Elisabeth Koks* getrouwt 2 febr. 1642.

Uyt dit huwelijk zijn gesproten:

Derk Jorissen, * 10 febr. 1643, trouwt 13 juni 1671, † 27 nov. 1692. Wesel; brouwer.

Elisabeth Jorissen, is getrouwt geweest met *Sander Willemsen.* Wesel; lakewinkel.

Hendr. Jorissen met *Petronella Cornelissen.* Wesel: bakker.

Jörgen Jorissen met *Neesken Walburg.* Arnem; apotheker.

1. Men spreekt over grootvader ***Jorissen,*** waarmee ***Derck, en over*** grootmoeder ***Jorissen, waarmee Catharina Sluyter*** wordt bedoeld. **De** generatie daarboven is kennelijk slechts uit overlevering bekend.

Wanneer men tracht voor deze gegevens in de Weselse kerkeboeken bevestiging te vinden en van daaruit verder terug te werken, zijn de eerste ervaringen ronduit teleurstellend. Eerst als men zich realiseert dat familienamen in vele gevallen in het midden der 17de eeuw ontstonden en het gebruik van patronymen nog zeer gebruikelijk was, kan men tot een, naar men hoopt, sluitende reconstructie kommen.

Elisabeth Koks (of *Kocks)* is spoedig gevonden: als dochter van *Derck Kocks* en *Catryna van Loumen* (ondertrouw 5 maart, copul. 5 april 1616, W.K.) wordt haar doop op 12 juli 1620 in diezelfde kerk geregistreerd. In de Avondmaalsboeken van die kerk vinden we haar op 31 maart 1640 (blz. 47): ,,*Elisabeth Kocks,* Vesal. tochter, Im fligendem Pferd." Een huwelijk op de aangegeven datum is niet te vinden, doch wel vinden we een paar maanden later (W.K. 1642): ,,*Jann Jorissen,* van Marll, und *Liesebeth Dercksen, j.* dochter von Wesel: den 3 juny cop. Pfarrer Ewich."

We vinden nu in de doopboeken van de Willibrordi Kerk de dopen der navolgende kinderen vermeld, waarbij de spelling van de vadersnaam zeer sterk varieert, de moeder eerst nog ,,Elisabeth Dercksen" wordt genoemd, dan een aantal jaren met alleen ,,Elisabeth'' wordt aangeduid om tenslotte weer als ,,Elisabeth Kocks" te voorschijn te kommen. Zodoende reconstrueren we:

Jan Jorgensen	***Elisabeth Derricks***	*Derrick*	
		15 **febr. 1643**	**(pag. 85)**
Jan *Jurgens*	***Elisabeth***	*Trientien*	
		2 **okt.** ***1644***	**(pag.** ***130)***
Jan Joeressen	***Elisabeth***	*Elsken*	
		11 nov. ***1646***	**(pag.** ***186)***
Jan Joeresen	***Elisabeth***	*Hendrick*	
		16 **aug. 1649**	**(pag.** ***250)***
Jan Joriens	***Elisabeth***	*Johan*	
		27 **aug. 1651**	**(pag. 280)**
Jan Jorgensen	***Elisabeth Kocks***	*Elsken*	
		15 **febr. 1654**	**(pag. 4)**
Jan Jorynns	***Elisabeth Kocks***	*Jorynn*	
		19 nov. **1656**	**(pag. 74)**
Jan Joergensen	***Elisabeth Kocks***	*Elsken*	
		3 **april 1659**	**(pag. 119)**
Jan Joergensen	***Elisabeth Kocks***	*Henrich*	
		5 **maart 1662**	**(pag. 198)**
Jan Joergesen	***Liesabeth Kocks***	. . .	
		13 sept. **1665**	**(pag. 297)**

Het laatste kind blijft naamloos en zal vermoedelijk zeer wel spoedig zijn overleden evenals de 5 (!) op *Derrick* volgende kinderen. De registratie van de sterfgevallen in de Weselse begraafboeken begint pas later: deze geven in de eerste jaren nog niet veel meer dan ,,Kind van . . .'' en soms de naam van de straat waar het lijkje moest worden afgehaald, zodat reconstructie vaak moeilijk is. Dat we hier intussen met het eerste lid van de door ons gezochte familie *Jorissen* te doen hebben, lijdt m.i. geen twijfel en zal hieronder aan de hand van de trouwgegevens bij het huwelijk van *Jörgen* verder worden geadstrueerd.

Voorlopig moeten we hier concluderen dat *Jan* omstreeks 1640 uit Marl bij Recklinghausen naar Wesel komt: een begrijpelijke veiligheidsstelling in een tijdperk waarin de verschrikkingen van de 30-jarige oorlog over het Duitse land gingen. Een onderzoek in Marl heeft tot dusver nog geen resultaten opgeleverd, zodat hier het begin van de stamboom moet worden gelegd. *Elisabeth* is kennelijk een Wesels meisje, van wie het huwelijk onder haar patronym wordt geregistreerd.

Overzicht van de leden van het geslacht Jorissen die zelf een gezin gevormd hebben,

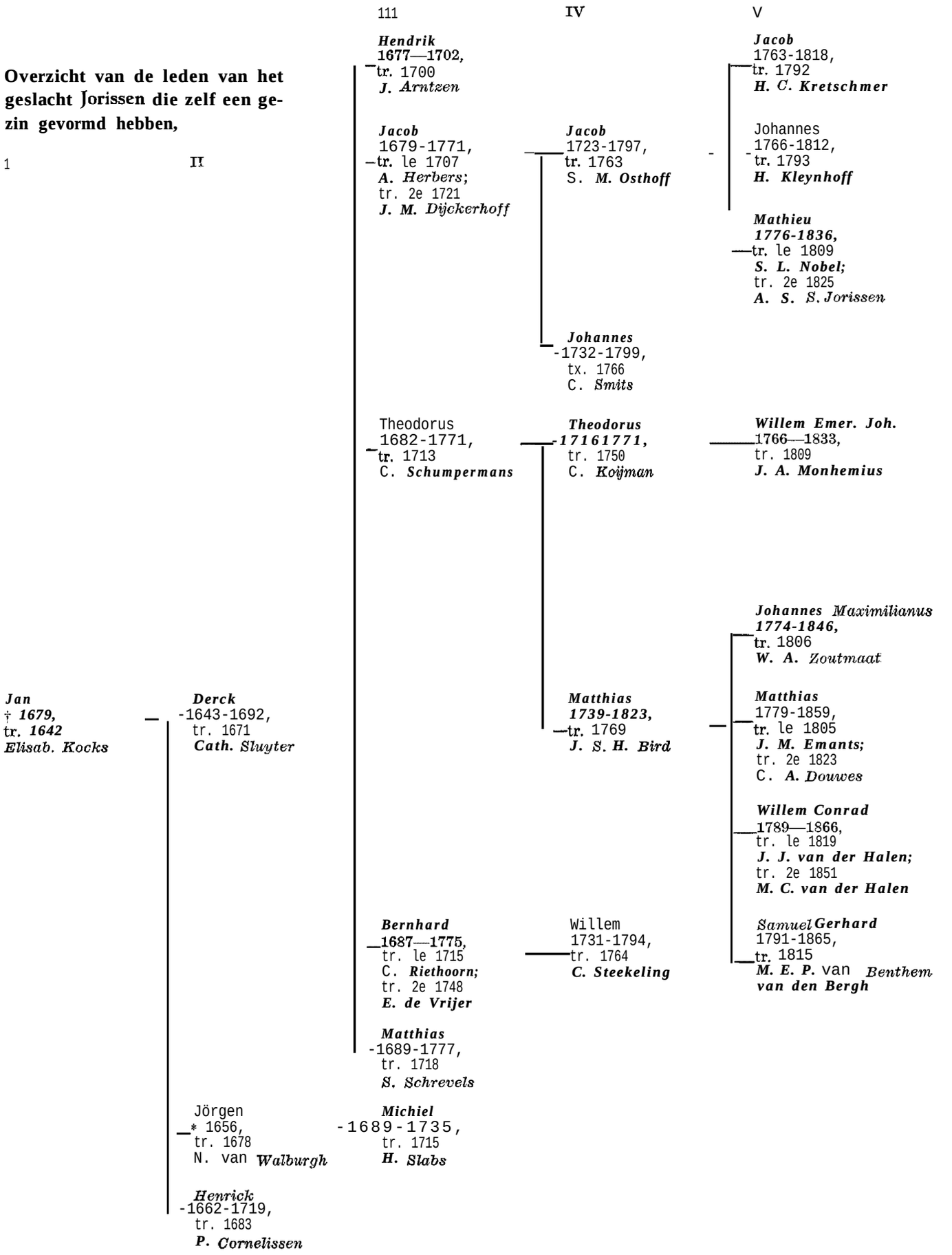

VI VII VIII 1x

Jacob Jcbzn.
1792-1848,
tr. 1838
A. C. Och

Lodewijk Theodorus
-18161895,
tr. 1839
M. S. Gasinjet

Muthius Gijsb. Lod.
- 1 8 4 0 - 1 8 8 8 ,
tr. 1874
G. 0. ***Buning***

Rich. ***Bernh.***
1819-1891,
tr. 1848
P. M. Strackke

Theodorus Frans
*1809,
tr. 1840
A. A. van Callegoed

Nicolaas Anton
1843-1909,
tr. le 1873
A. M. Spiering;
tr. 2e 1903
J. L. Jorissen

Johannes A. Th.
1874-1961,
tr. le 1899
G. C. M. Hartman;
tr. 2e 1915
H. M. Kruger

Johannes A. Th.
* 1916,
tr. 1939
L. I. McKinnon

Hendrik J. G.
1817—1864,
tr. 1848
P. J. van Aken

Willem Emer. Joh.
1852-1919,
tr. 1884
M. M. Bonthuys

Willem Emer. Joh.
1893-1967,
tr. le
A. E. Copland;
tr. 2e 1949
H. Kretzschmar

Roy E. J. H.
**** 1926,***
tr. 1950
S. ***Whittle***

Adolf Johannes
1856—1916,
tr. 1882
M. P. Rijshouwer

Adolf Johannes
-1894-1969,
tr. 1923
J. D. van den Berg

Adolf Johannes
**** 1924,***
tr. 1951
H. ter Harmsel

Willem ***Jacob***
1830—1884,
tr. le 1855
J. E. C. Beijen;
tr. 2e 1864
M. A. G. R. bes. Taets van Amerongen

Mutthias A. W.
1859-1937,
tr. 1884
M. W. C. Snijman

Matthius A. W.
1891-1954,
tr. 1920
E. M. Viviun

Hendrik
-* 1932,
tr. 1956
H. A. Ligtenberg

Matthias A. W.
-1822-1895
tr. 1864
A. C. L. Everts

Tancmur ***M. F. C.***
-186'6-1932,
tr. 1895
J. C. Buumann

Willem Jacob
-1895-1968,
tr. 1934
M. M. Thackwruy

Eduard Johan Pieter
1829-1912,
tr. 1855
A. C. E. van Eijk van Voorthuysen

Eduard J. P.
1862-1930,
tr. 1886
J. J. P. van Wisselingh

Eduard J. P.
1895—1945
tr. 1924
J. Ainslie

Hendrik Christiaan
1866-1948,
tr. 1892
C. ***E. Koch***

Anne Pieter Govert
-1830-1905,
tr. le 1860
G. ***W. van Witzenburg;***
tr. 2e 1867
R. Thesing

Thomas Th. H.
1833—1889,
tr. le 1866
C. H. de Graaf;
tr. 2e 1883
W. P. Bok

Gewezen moet nog worden op de discrepantie tussen de trouwdatum in het familieboek en die in het Weseler trouwboek. Een verklaring is hiervoor niet te geven.

Daar het geslacht wordt voortgezet via *Derrick's* familie wordt een beschrijving daarvan uitgesteld, zodat hier zal worden vermeld hetgeen aangaande de andere leden van het gezin van *Jan* en *Elisabeth* kon worden teruggevoaden.

Elisabeth, het 8ste kind en de derde van die naam, huwt op 10 maart *1682* met de lakenhandelaar *Sander Willemsen*, die op *2* maart 1653 als zoon van *Derrick Willems* en *Liesbeth Moellers* in de W.K. was gedoopt. Hij woont in de Brückstrasse, overlijd daar in 1702 (beërd. 27 dec.) terwijl zijn vrouw hem ruim zeventien jaar overleeft: in 1710 woont zij met twee ongehuwde kinderen in een huis op de Grote Markt [2], is in 1712 getuige bij de doop van *Diederik*, een zoon van *Jacob Jorissen* en *Aletta Herbers* en in 1716 bij de doop van een kind uit het tweede huwelijk van *Jenneken Arntzen*, de weduwe van de jong overleden *Hendrik Jorissen*. Op 22 maart 1720 wordt in de Willibrordi K. haar begrafenis geregistreerd.

Jörgen wordt in Wesel in 1674 genoemd als getuige bij de doop van *Gerhardus*, het tweede kind van zijn broer *Derck* en *Catharina Sluyter*. Op de indicatie: apotheker te Arnem werd daar ter plaatse gezocht, waaruit, mede door een op ons verzoek door de heer N. Plomp verricht onderzoek, de volgende gegevens werden verkregen.

Op 11 aug. 1678 (ondertr. 13 juli) huwt hij onder de naam „*Georgius Jorissen*, wonende tot Wesel" in de Grote Kerk te Arnhem met *Niesken van Walburgh* (ged. aldaar 27 nov. 1661, als oudste dochter van *Michiel Andriessen van Walburgh* en *Geertru ydt Sichels)*. Als getuigen voor de bruidegom treden op *Jan Jorissen*, pater sponsi, en *Dirck Jorissen*, frater, zodat hier elke twijfel over identiteit is uitgesloten. Op 14 aug. 1678 wordt hij als *Georgius Jansen* ingeschreven als lidmaat bij de Geref. Kerk te Arnhem, met attestatie uit Wesel, terwijl hij op „1 1 mei 1680 de borgerschap gewonnen en eet gedaan heeft in handen van judicis Johan van Arnhem en ten overstaen van de schepenen Optennoort en Everwijn".

Michiel van Walburgh was bakker en woonde aan de Oude Markt in een huis, genaamd „De Wildeman" dat hij en zijn vrouw in 1669 reeds, voor de helft bezaten en waarvan zij de andere helft in 1673 verwierven.

In 1684 blijken *Jörgen* en *Niesken* eigenaars van een tweetal huizen, gelegen op de Oude Markt, waarop zij tegen 6 % rente een hypotheek van ƒ 300 namen, die echter in 1691 werd afgelost.

In 1692 echter verkoopt *Niesken van Walburgh*, bij afwezigheid van haar man en door de stads-overheid daartoe speciaal gemachtigd, twee huizen: één gelegen aan de Oude Markt naast het door haar aldaar bewoonde huis en het andere gelegen aan de Putstraat, achter het eerstgenoemde. Koopster van deze huizen (*Anneken Danckfort*, weduwe *Brunsweert)* geeft haar drie weken later nog een hypotheek van ƒ 300 tegen 5 %'s jaars op twee huizen, die haar nog restten, t.w. één aan de Sabelpoort en één aan de Oude Markt, waar zij zelf in woonde. Tenslotte werd in 1709 op last van de stadsoverheid het huis van *Nieske Walburg*, weduwe *Jurryen Joris* voor ƒ *454* verkocht om hypotheekschulden te voldoen.

Wat er intussen was gebeurd laat zich afleiden uit aantekeningen in de kohieren van de 500ste penning. In 1689 betaalt *Jurrien Jorissen* zelf 3 gulden. *Jurrien van Wanum*, die bij hem inwoont, betaalt 6 gulden. Het eerstvolgende kohier dat bewaard is gebleven, uit 1698, maakt melding van „De vrouw van *Jurrien Joris:* de man is na Oostindiën, notoir nihil". In 1699 wordt zij weduwe genoemd, in 1700 huisvrouw, in 1701 weer weduwe en dan wordt besloten haar naam voortaan weg te laten.

Een onderzoek in de Generale Monsterrollen der V.O.C. naar de eventuele verdere lotgevallen van *Jörgen* leverde niets op.

In Arnhem konden wel de dopen van twee kinderen uit het huwelijk van *Jörgen* en *Niesken* worden teruggevonden: *Joannes Jorissen*, ged. 23 mei 1679, en *Michiel Jorissen*, ged. 13 sept. 1689.

Om de geschiedenis van deze verder doodlopende tak ook in de volgende generatie hier te vervolgen: over *Joannes* werd niets gevonden. *Michiel* treedt in de doopboeken der N.H. kerk tussen 1718 en 1722 in totaal vijf maal als vader op, waarbij de naam van de moeder *Hend(e)rijn* als *Slats* of *Sladts* geschreven wordt. Een inschrijving in het huwelijksregister vond op 27 juli 1715 plaats onder de namen *Michiel Joosten* en *Hendrijn Slaets*. Zij werd op 24 dec. 1711 aangenomen in Arnhem, met attestatie van Winterswijk, alwaar een doopinschrijving werd gevonden op 16 juli 1691 met *Jan Slabs* als vader en *Metta Reeckmans* als moeder.

De overlijdensberichten in Arnhem voor de periode tussen 1692 en 1726 ontbreken: een bericht over het begraven van *Niesken* werd dan ook niet gevonden. „Vrou *Jorissen*, begr. 17 dec. 1734" heeft vermoedelijk betrekking op *Hendrina*, terwijl *Michiel*, met name genoemd, op 18 aug. 1735 wordt begraven.

Van de vijf kinderen sterft de op 5 juni 1727 gedoopte *Geertruy* binnen een jaar (begr. 27 maart 1728), maar van de vier anderen werd geen spoor teruggevonden: *Jurrien Hendrikze* (ged. 22 april 1722) was een jongetje, *Janna Gardina* (ged, 11 maart 1716), *Maria Apis* (ged. 11 mei 1718) en een nieuwe *Geertruy* (ged. 13 nov. 1729) waren meisjes'.

Thans keren wij terug naar Wesel.

Over het gezin van *Henrick*, de jongste zoon van *Jan* en *Elisabeth Kocks* kon het volgende worden gevonden: In de Willibrordi Kirche vinden we zijn doop op 5 maart 1662 geregistreerd en zijn ondertrouw met *Peterken Cornelissen* uit Cuilenborgh op 28 febr. 1683. (De achtergrond van *Peterken* hebben we niet kunnen achterhalen: de namen *Peter* en *Cornelis* komen in de doopboeken van Culemborg te vaak voor dan dat een zekere identificatie mogelijk is.) Het merkwaardige is nu, dat de inschrijving van het huwelijk in Wesel pas op 7 sept. 1683 plaats vindt en dat intussen in Rotterdam op 21 maart van dat jaar een huwelijk wordt gesloten met attestatie uit Wesel van 14 maart.

Het eerste kind, *Kornelis*, wordt dan ook reeds eind januari 1684 geboren (ged. 28 jan. 1684, M.K.) te Wesel, waar *Henrick* zich als bakker heeft gevestigd, doch overlijdt reeds spoedig (begr. 3 april 1684, W.K.).

Het nu volgende meisje, *Liesabeth* (ged. 6 febr. 1686, W.K.) groeit op en huwt 20 jan. 1704 (W.K.) met *Christian Kerckhoff*, een op 18 nov. 1673 (M.K.) gedoopte zoon van *Eberhart Kerckhoff*. Hij overlijdt op 12 jan. 1731, doch zijn vrouw overleeft hem ruim 25 jaar: begr. W.K. 16 mei 1757.

Van de drie volgende kinderen worden de dopen op 4 juli

2. Stadsarchief Wesel, Caps. 201, nr. 5.

1687, 1 okt. 1688 en 20 aug. 1690 opgetekend, maar steeds vinden we binnen het jaar in het Willibrordi Sterbe Register de aantekening: ,,Bey Abend ist *Heinrich Jorissen's* Kind begraben" en op 27 okt. 1690: ,,Sandstrasse, *Heinrich Jorissen's* Hausfrau".

Hijzelf leeft tot 1719: 16 märz 1719, Sandstrasse. Herr *Heinrich Jorissen,* Gemeinsfreund".

De tweede generatie: het gezin van Derck Jorissen.

Het gebruik van de familienaam Joris *sen* wordt pas tijdens het leven van *Derck* meer algemeen zoals uit een vergelijking van de aan het familie-boekje ontleende gegevens met die uit de officiële kerkboeken blijkt.

De huwelijksinschrijving (W.K., 16 juni 1671) vindt nog plaats onder de namen: ,,*Derrick Janssen,* j.g. en *Catharina Schluitters,* j.d., beyde von Wesel".

Van de kinderen wordt de oudste, *Johannes,* ingeschreven met *Derck Janssen* als vader, *Gerhardus* twee jaar later als zoon van *Derck Jorissen. Gertrudt,* in 1675, wordt weer ingeschreven als afstammend van *Derrick Janssen,* waar (later ?) *Jorris* boven is gekrabbeld, terwijl in 1677 bij de doop van *Hendrick, Derrick Janssen Jorissen* als vader wordt opgegeven. Dat is dan zeer officieel, want een soortgelijke aanduiding wordt gebruikt bij het inschrijven van *Derck* als burger van Wesel op 20 oktober 1671: *Derck Janssen Jörgensen,* so alhie gebohren, ist Bürger worden, dedit ordinarium" [3].

De volgende kinderen uit het huwelijk van *Derck* en *Catharina* worden allen ingeschreven met *Derck Jorissen* als vader.

Dat we de in 1672 als *Johannes* gedoopte zoon toch aan *Derck Jorissen* mogen toeschrijven volgt (behalve uit de overeenstemming met de gegevens uit het familie-boek) ook uit de doopgetuigen: de beide grootvaders, *Jan Jorissen* en *Jan Schlutter* en verder *Stintjen van Dorsten,* een op 6 juli 1630 (M.K.) gedoopte jongere zuster van de dan inmiddels reeds lang overleden grootmoeder, *Gertrud van Dorsten.*

Zoals uit het vorenstaande reeds is gebleken is de spelling der namen in de kerkboeken een uiterst zwak punt en vele verschillende spellingen worden gebezigd. Dit geldt nog tot in het midden der 18de eeuw voor de naam *Jorissen,* voor de naam *Derck* en voor *Sluyter.* We vinden *Derck* betiteld als *Derck, Derrick, Derik* en *Derich,* maar hebben voor de huidige verhandeling de spelling *Derck* gekozen. *Catharina Sluyter* kan op een eindeloos aantal manieren misspeld worden en we vinden dan ook *Schluitters, Slüters, Schluyter, Schlutter,* maar wij hebben ons hier aan de later ook in de familie gebezigde spelling *Sluyter* gehouden, die ook in de Hollandse kerkboeken voor de hierheen getrokken leden van dit geslacht wordt gebruikt.

Het is hier ook de plaats om nader in te gaan op de afkomst van deze stammoeder. *Jan Sluyter's* huwelijk met *Gertrud van Dorsten* wordt op 18 sept. 1646 ingeschreven in de Mathena Kerk. (Zij was de oudste dochter, ged. M.K. 7 okt. 1620, uit het huwelijk dat 22 okt. 1619 gesloten was tussen *Jan van Dorsten* en *Madalein Feuncken:* de omschrijving ,,van Ray" bij *Jan Sluyter* bij deze huwelijksinschrijving gebezigd, duidt er op dat hij afkomstig is van een bij Geldern gelegen

3. Stadsarchief Wesel, Ratsprotokolle 1671, S. 159vo.; A. Langhans, Die Bürgerbücher der Stadt Wesel, S. 264.

boerenhofstede) en op 28 nov. 1650 vinden we in het doopregister van dezelfde kerk de doop van ,,das Kind *Trintgen*" vermeld, met *Gertrud van Dorsten* als moeder. Echter, nog geen jaar later vermeldt het trouwboek van dezelfde kerk: ,,*Jan Schluyter,* wedewer, met *Elisabeth Hanen,* van Xanten" (M.K., 12 sept. 1651). Met haar sticht *Jan Sluyter* in elk geval een uitgebreid gezin: tien kinderen worden in het familie-boek vermeld, waarvan van negen de dopen in Wesel werden teruggevonden. We zullen afstammelingen van dit echtpaar verderop in de Jorissen-genealogie nog tegenkomen.

Aangezien de doopboeken in Xanten pas in 1643 beginnen, kon van *Elisabeth Hahnen* geen verdere achtergrond worden achterhaald.

Jan Sluyter werd op 2 okt. 1646 tot burger van Wesel aangenomen [4]. Hij was een broer van de kerkmeester *Gerhard Schliiter* (ged. W.K. 24 april 1611) die op 27 dec. 1633 met *Elsken Lüben* trouwde, op 23 mei 1661 kinderloos overleed en begraven werd in het graf in de Willibrordi Kirche dat hij op 6 febr. 1657 gekocht had van *Arendt de Nouille,* zoon van wijlen *Peter de Nouille* en van diens zwager *Henderich Richter,* echtgenoot van wijlen *Margaretha de Nouille* [5]. Ditzelfde graf werd op 26 juli 1691, dus ruim 30 jaar na *Gerhard's* overlijden, door diens erfgenamen in de zijlijn verkocht aan hun halfzuster en haar man: *Dietherichen Jorissen* en *Catharina Schluiters* [6]. De ligging van het graf wordt beschreven: naast dat van de erfgenamen van wijlen *Wessel van der Upwich;* één zijde in het noorden op de dikke Torenpilaar, andere zijde in het westen, naast de deur naar de Rijnstraat, aan de nieuwe pilaar waarop het gewelf rust, grenzend. Uit de plattegrond der grafsteden in de Willibrordi Kirche en de bijbehorende lijst van namen van eigenaren blijkt, dat de erven *Jorissen* de bezitters waren van de graven 53, 54 en 55 van de tweede omgang [7].

We kunnen nu voor de twee oudste generaties de volgende genealogie opstellen:

I. *Jan Jorissen,* afkomstig uit Marl, begr. Wesel (W.K.) 24 jan. 1679, tr. Wesel (W.K.) 3 juni 1642 *Elisabeth Kocks,* ged. Wesel (W.K.) 12 juli 1620, begr. ald. (W.K.) 7 dec. 1685, dr. van *Derck Kocks* en *Catryna van Loumen.*

Uit dit huwelijk:

1. *Derck,* volgt IIa.
2. *Trientien Jorissen,* ged. Wesel (W.K.) 2 okt. 1644.
3. *Elsken Jorissen,* ged. Wesel(W.K.) 11 nov. 1646.
4. *Hendrick Jorissen,* ged. Wesel (W.K.) 16 aug. 1649.
5. *Johan Jorissen,* ged. Wesel (W.K.) 27 aug. 1651.
6. *Elsken Jorissen,* ged. Wesel (W.K.) 15 febr. 1654.
7. *Jörgen,* volgt IIb.
8. *Elsken Jorissen,* ged. Wesel (W.K.) 3 april 1659, begr. aldaar (W.K.) 22 maart 1720, tr. Wesel (W.K.) 10 maart 1682 *Sander Willemsen,* ged. Wesel (W.K.) 2 maart 1653, lakenhandelaar, begr. aldaar (W.K.) 27 dec. 1702, zn. van *Derrick Willems* en *Liesbeth Moellers.*

4. Langhans, I.c., S. 228.
5. Door *Tillmannen de Nouille* en *Dorotheen* (zijn vrouw?) was dit graf voor zichzelf en hun erven op 3 jan. 1598 van de kerkmeesters gekocht.
6. De koopbrieven van dit graf zijn in het bezit van Dr. Ing. H. Eyckeler in Vierssen (Afb. 3).
7. Kerk. Archief Lutherhaus, Wesel. Mededeling van Superintendent W. Stempel.

Aankoopacte van het graf in de Willibrordi Kirche door Dietherchen Jorissen en Catharinen Schluiters, dd. 26 juli 1691.

Afb. 3. Coll. Dr. Ing. H. Eyckeler, Viersen.

9. *Henrick,* volgt IIc.

10. Ongenoemd kind, ged. Wesel (W.K.) 13 sept. 1665.

IIa. *Derck Jorissen, geb.* Wesel 10 febr., ged. aldaar (W.K.) 15 febr. 1643, brouwer in de Feltstrasse, Im Müllenstein, †Wesel 27 nov., begr. aldaar (W.K.) 1 dec. 1692, tr. Wesel (W.K.) 16 juni 1671 *Catharina Sluyter,* geb. Wesel 27 nov., ged. aldaar (M.K.) 28 nov. 1650, begr. Wesel (M.K.) 9 dec. 1727, dr. van *Jan Sluyter* en *Geertruy van Dorsten.*

Uit dit huwelijk:

1. *Johan Jorissen,* geb. Wesel 29 maart, ged. aldaar (W.K.) 3 april 1672, †Wesel 25 maart, begr. aldaar (W.K.) 29 maart 1697 vanuit het huis Im Müllenstein in de Feltstrasse.
2. *Gerhard Jorissen,* geb. Wesel 12 mei, ged. aldaar (W.K.) 21 mei 1674, †Wesel 19 nov. 1674.
3. *Geertruy Jorissen,* geb. Wesel 9 nov., ged. aldaar (W.K.) 18 nov. 1675, begr. Wesel (M.K.) 15 febr. 1740, tr. Wesel (M.K.) 14 aug. 1695 *Gerhard Beckerhoff,* ged. aldaar (M.K.) 6 juli 1664, brouwer te Wesel, †Wesel 25 febr., begr. aldaar (M.K.) 3 maart 1718, zn. van *Wilhelm Beckerhoff* en *Trintgen von Holt.*
4. *Hendrik Jorissen,* geb. Wesel 24 okt., ged. aldaar (W.K.) 31 okt. 1677, grutter te Wesel, †Wesel 24 sept., begr. aldaar 28 sept. 1702, tr. Wesel (M.K.) 5 dec. 1700 *Johanna Arntzen,* geb. Wesel 12 dec., ged. aldaar (M.K.) 21 dec. 1681, begr. Wesel (W.K.) 15 juni 1752, dr. van *Derrick Arrentzen en Grietgen Jonniszen;* zij hertr. Wesel (M.K.) 3 maart 1705 *Wander Overlack.*

Uit dit huwelijk:

a. en b. 16 aug. 1701: een kort na de geboorte overtweeling.

Olieverf.

Jacob Jorissen (IIIa, 1679—1771) en Johanna Margaretha Dijckerhoff (1694-1773).

Af. 4 en 5. Coll. Consul H. Momm, Keulen.

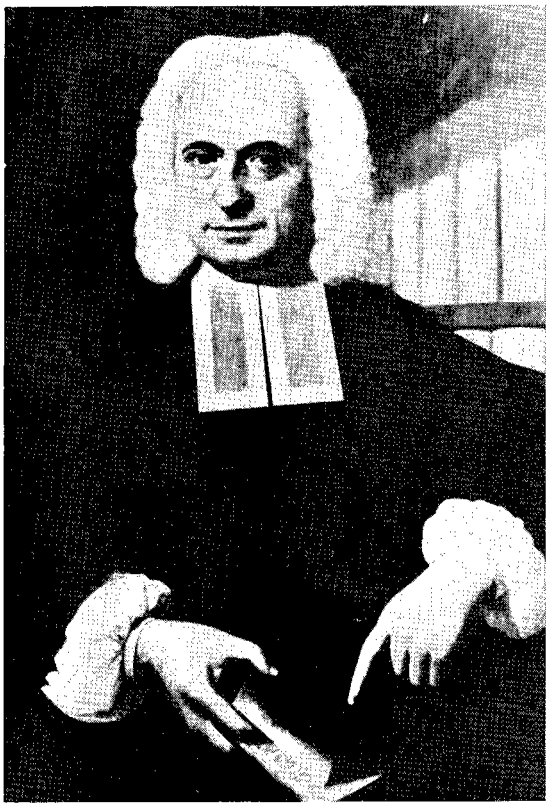

Mogelijk J. M. Quinckhardt. Olieverf.

Ds. Matthias Jorrissen (IIa, 9, 1689-1777) en Sophia Schrevels (1674-1750)

Afb. 6 en 7. Coll. Consul H. Momm, Keulen.

c. *Hendrina Catharina Jorissen,* geb. Wesel 28 jan., ged. aldaar (M.K.) 2 febr. 1703, † Wesel 6 febr. 1703.

5. *Jacob,* volgt IIIa.
6. *Theodorus,* volgt IIIb.
7. *Gerhard Jorissen,* geb. Wesel 15 okt. ged. aldaar (W.K.) 25 okt. 1684, † Wesel 26 nov., begr. aldaar (W.K.) 30 nov. 1693.
8. *Bernhard,* volgt IIIc.
9. Ds. *Matthias Jorissen,* geb. Wesel 1 febr., ged. aldaar (W.K.) 6 febr. 1689, stud. theol. te Duisburg 22 sept. 1710, proponent te Zoelen (1716), predikant te Rumpt (1718), Geldermalsen (1719) en Wesel (1744—1777), † Wesel 28 juni, begr. aldaar (M.K.) 1 juli 1777, tr. Maasland 25 april 1718 *Sophia Schrevels,* geb. 's-Gravenhage, ged. aldaar (Grote Kerk) 28 nov. 1674, † Wesel, begr. aldaar (M.K.) 25 okt. 1750, dr. van de advocaat *Laurens Schrevels* en *Anna Cunes* [8].
10. *Elisabeth Jorissen,* geb. Wesel 15 jan., ged. aldaar (W.K.) 21 jan. 1691, † Wesel 25 juli, begr. aldaar (M.K.) 27 juli 1759, tr. Wesel (W.K.) 20 maart 1718 *Petrus Strickling,* geb. Wesel 15 juli, ged. al-aldaar (M.K.) 18 juli 1692, textielfabrikant, † Wesel 24 mei, begr. aldaar (M.K.) 27 mei 1772, zn. van *Arnolt Strickeling* en *Ursula Kemmels.*
11. *Anna Catharina Jorissen,* geb. Wesel 4 nov., ged. aldaar (W.K.) 12 nov. 1692, † Wesel (?) 14 juli 1760, tr. Wesel (W.K.) 4 okt. 1711 Ds. *Bernhard Rocholl,* ged. Radevormwald 14 april 1683, predikant te Isselburg en Xanten, begr. Xanten 11 febr. 1731, zn, van *Bernhard Rocholl,* bakker en schepen te Rade, en *Margaretha Bauendahl.*

Zie hiervoor ook „Die Rader Rocholl. Geschichte des Geschlechts Rocholl aus Radevormwald" Berlin 1938. Volgens Rosencranz Q overlijdt *Bernhard* op zijn laatste standplaats, Xanten, waar posthuum (1 april 1731) nog een jongetje geboren wordt. ***Anna Catharina*** keert na het overlijden van haar man naar Wesel terug. Haar overlijden werd echter in de Weseler kerkeboeken niet teruggevonden, doch een in de Willibrordi Kirche bij het bombardement gespaard gebleven grafsteen draagt het inschrift: ERB BEGRAEBNIS VON WITTIBE BERNHARD ROCHOLL DEN 8 FEBERW 1747 (Willibrordi Kirche in Wesel. Grabsteine und Denkmäler. Walter Stempel, Wesel 1971). Deze sterfdatum kan echter niet op *Anna Catharina* slaan, want die treedt in 1754 nog op als doopgetuige bij het eerste kleinkind uit het tweede huwelijk van haar oudste zoon. De opgegeven datum stamt uit het familieboek en uit de Rocholl-genealogie.

IIb. *Jörgen Jorissen,* ged. Wesel (W.K.) 19 nov. 1656, † in Oost-Indië (?), tr Arnhem (Grote Kerk) 11 aug. 1678 *Niesken van Walburgh,* ged. aldaar 27 nov. 1661, † nà 1701, dr. van *Michiel Andriessen van Walburgh* en *Geertruijdt Sichels.*

Uit dit huwelijk:

1. *Joannes Jorissen,* ged. Arnhem 23 mei 1679.
2. *Michiel Jorissen,* ged. Arnhem 13 sept. 1689, begr. aldaar 18 aug. 1735, tr. Arnhem 27 juli 1715 *Hendrina Slabs,* ged. Winterswijk 16 juli 1691, begr. Arnhem 17 dec. 1734, dr. van *Jan Slabs* en *Metta Reeckmans.*

Uit dit huwelijk:

a. *Janna Gardina Jorissen,* ged. Arnhem 11 maart 1716.
b. *Maria Agnis Jorissen,* ged. Arnhem 11 mei 1718.
c. *Jurrien Hendrikze Jorissen,* ged. Arnhem 22 april 1722.
d. *Geertruy Jorissen,* ged. Arnhem 5 juni 1727, begr. aldaar 27 maart 1728.
e. *Geertruy Jorissen,* ged. Arnhem 13 nov. 1729.

IIc. *Henrick Jorissen,* ged. Wesel (W.K.) 5 maart 1662, bakker en „Gemeinsfreund", begr. Wesel (W.K.) 16 maart 1719, tr. Rotterdam 21 maart 1683 (ondertrouw Wesel W.K. 28 febr.) *Peterken Cornelissen,* afkomstig uit Culemborg, begr. Wesel (W.K.) 27 okt. 1690.

Uit dit huwelijk:

1. *Kornelis Jorissen,* ged. Wesel (M.K.) 28 jan. 1684, begr. aldaar (W.K.) 3 april 1684.
2. *Liesabeth Jorissen,* ged. Wesel (W.K.) 6 febr. 1686, begr. aldaar (W.K.) 16 mei 1757, tr. Wesel (W.K.) 20 jan. 1704 *Christian Kerckhoff,* ged. aldaar (M.K.) 18 nov. 1673, begr. Wesel (W.K.) 12 jan. 1731, zn. van *Eberhart Kerckhoff.*
3. *Cornelia Jorissen,* ged. Wesel (M.K.) 4 juli 1687, begr. aldaar (W.K.) 1 aug. 1687.
4. *Johanna Jorissen,* ged. Wesel (M.K.) 1 okt. 1688, begr. aldaar (W.K.) 3 juli 1689.
5. *Johanna Jorissen,* ged. Wesel (W.K.) 20 aug. 1690, begr. aldaar (W.K.) 9 maart 1691.

De derde en volgende generaties,

IIIa. *Jacob Jorissen,* geb. Wesel 2 dec., ged. aldaar (W.K.) 11 dec. '1679, lakenhandelaar, begr. Wesel (M.K.) 8 jan. 1771, tr. le Wesel (W.K.) 17 dec. 1707 *Alette Herbers,* geb. Wesel 3 nov., ged. aldaar (M.K.) 16 nov. 1685, † 18 juli 1720, dr. van *Bernhardt Herberts* en *Johanna Maria Boetzs;* tr. 2e Wesel (W.K.) 7 sept. 1721 *Johanna Margaretha Dijckerhoff,* geb. Kleef 15 dec., ged. aldaar 19 dec. 1694, † Wesel 21 maart, begr. aldaar (M.K.) 24 maart 1773, dr. van *Derck Dijckerhoff* en *Wendelina Huyvers.*

Uit het eerste huwelijk:

1. *Johanna Catharina Jorissen,* geb. Wesel 14 sept., ged. aldaar (W.K.) 18 sept. 1709, † Wesel 4 april, begr. aldaar (M.K.) 6 april 1712.
2. *Derk Jorissen,* geb. Wesel 31 jan., ged. aldaar (W.K.) 3 febr. 1712, † Wesel 20 sept., begr. aldaar (M.K.) 25 sept. 1746.
3. *Johan Hendrik Jorissen,* geb. Wesel 11 febr., ged. aldaar (W.K.) 18 febr. 1714, † Wesel 7 okt. 1714.
4. *Johanna Catharina Jorissen,* geb. Wesel 29 okt., ged. aldaar (M.K.) 1 nov. 1715, † Wesel 21 nov., begr. aldaar (M.K.) 24 nov. 1715.
5. *Johanna Jorissen,* geb. Wesel 9 dec., ged. aldaar (W.K.) 13 dec. 1716, † in 1786, tr. Wesel (W.K.) 2 april 1739 Ds. *Johann Hendrich Kersten,* ged. Gräfrath 12 febr. 1708, predikant te Dinslaken en Beeck,

8. K. L. van Schouwenburg, in: Gens Nostra 1976, blz. 290.
9. A. Rosencranz, Das Evangelische Rheinland, 1958.

begr. Beeck 26 aug. 1781, zn. van Ds. *Johann Kaspar* ***Kersten,*** predikant te Gräfrath.

6. ***Hendrich Jorissen,*** geb. Wesel 8 nov., ged. (W.K.) 12 nov. 1719, † Wesel 31 jan., begr. (M.K.) 2 febr. 1720.

Uit het tweede huwelijk:

7. ***Cafharina Helena Jorissen,*** geb. Wesel 15 sept., ged. aldaar (W.K.) 20 sept. 1722, † Wesel 29 sept. 1723.
8. ***Jacobus,*** volgt IVa.
9. *Catharina* ***Helena Jorissen,*** geb, Wesel 9 sept., ged. aldaar (W.K.) 14 okt. 1725, begr. Wesel (M.K.) 11 febr. 1727.
10. ***Wendelina Elisabeth Jorissen,*** tweeling met voorg., geb. Wesel 9 sept. ged. aldaar (W.K.) 14 okt. 1725, † Wesel 5 juni, begr. aldaar (M.K.) 8 juni 1731.
11. *Catharina* ***Helena Jorissen,*** geb. Wesel 9 nov., ged. aldaar (W.K.) 14 nov. 1727, † Issum 27 febr., begr. aldaar 3 maart 1798, tr. Wesel (W.K.) 22 jan. 1754 Ds, *Johann George* ***Kraushaar,*** ged. Dorheim (Hanau) 12 mei 1722, predikant te Kettwigh en Issum, † Issum 10 okt., begr. aldaar 14 okt. 1812, zn. van ***Jakob Kraushaar,*** Schulbedienster, en ***Anna Elisabeth N.***
12. *Susanna Geertruy* ***Jorissen,*** geb. Wesel 11 sept., ged. aldaar (W.K.) 14 sept. 1729, † Wesel 13 febr. 1810, tr. Wesel (W.K.) 16 maart 1763 ***Johannes Gerhardus*** *Hannes,* ged. Wesel (W.K.) 19 nov. 1738, koopman en sinds 2 mei 1774 schepen te Wesel [10], † Wesel 29 jan. 1823, zn. van *Christ.* ***Jod. Hannes*** en *Christina* ***Judith*** *Bösen.*
13. Dr. ***Johannes Jorissen,*** geb. Wesel 28 jan., ged. aldaar (W.K.) 3 febr. 1732, † Geldermalsen 28 juli 1799, tr. 's-Gravenhage (Schev. Kerk) 5 okt. 1766 *Catharina Smits,* ged. 's-Gravenhage (Kloosterkerk) 15 juni 1738, begr. aldaar 26 juli 1769, dr. van ***Willem*** *Smits,* solliciteur militair, en ***Anna*** *Scheltus.*

Johannes *Jorissen* heeft zich als medicus te 's-Gravenhage gevestigd en is daar van 1759—1787 werkzaam geweest. Het bleek mogelijk uit de in het Gemeentearchief aldaar bewaard gebleven gegevens een aanzienlijk deel van zijn doen en laten gedurende, die periode terug te vinden, zodat in het kader van deze genealogische studie het hierna volgende beeld kon worden gereconstrueerd.

Johannes studeerde medicijnen te Maagdenburg en Halle en verkreeg daar op 17 juli 1757 zijn diploma. Het is niet met zekerheid vast te stellen, doch zeker niet onaannemelijk dat hij dezelfde Johannes Jorissen is die 8 sept. 1749 aan de Groninger Universiteit werd ingeschreven [11] ***en*** die ***in 1750*** enkele theologische colleges in Leiden volgde [12].

Hij vestigde' zich te 's-Gravenhage. De beslissing hiertoe was vermoedelijk reeds enkele jaren eerder genomen. Tenminste in het testament, dat ***Johannes'*** oom, *Dirck Dijckerhoff,* toentertijd te 's-Gravenhage inspecteur van Stadt's Gebouwen en stadstimmerman, op 6 dec. 1757 voor notaris J. van der Bos liet opmaken [13], werden Dr. med. *Johannes Jorissen,* toen nog te Wesel, en notaris *Dirck* ***Roeff als*** executeurs aangewezen. ***Johannes'*** zuster, *Susanna* ***Geertruy*** *Jorissen* (sub 12) was in 1754 al te 's-Gravenhage aangekomen, door

10. Stadsarchief Wesel, Caps. 174, ***nr.*** 6.
11. Alb. Stud. Acad. Gron., kol. 203.
12. Alb. Stud. Acad. Leiden, kol. 1030.
13. G.A. 's-Gravenhage, not.arch. 2327, akte nr. 55.

Ds. Pielat als lid der Herv. Gemeente ingeschreven [14] en verzorgde, tot zijn einde in 1758 toe, het huishouden voor haar oom.

In de „Notulen wegens aankomende' doctoren en geexamineerde vroedvrouwen" is in 1759 aangetekend: „Eodem die ac Anno (6 juli 1759) *Joannes Jorissen* Vasalia Clivensis, promotus Magdeburg; die 17 juli 1757, diploma suum examinandum ostendit" waarvoor 11 Cm. leges werd betaald [15]. Eveneens in 1759 werd hij door Ds. D. Engels met attestatie uit Wesel als lid van de Herv. Kerk ingeschreven; hij woonde toen aan de Uileboomen [14].

Wat betreft zijn officiële loopbaan in Den Haag: deze begint was veel later en daarvoor vinden we: 1774—1776 lid van de vroedschap; 28 jan. 1777 weesmeester; 1777-1778 ***vroedschap; 28 jan. 1779*** buitenvader van het weeshuis; 1779-1780 vroedschap; 23 jan. 1781 buitenvader van het weeshuis; 1781-1782 vroedschap; 24 jan. 1783 bultenvader van het weeshuis; 1783-1784 vroedschap; 1 febr. 1785 leproosvader en buitenvader van het weeshuis; 1785 vroedschap; 17 jan. 1786 leproosvader; 1786 vroedschap; 24 jan. 1787 buitenvader van het weeshuis, waarna hij in 1787 uit 's-Gravenhage vertrok [16].

Naast deze officiële functies had ***Johannes*** een drukke eigen praktijk, waarvan we een weerslag vinden in een groot aantal notariële acten. In de staten en inventarissen van overledenen komen we vaak onder schulden een post tegen: „aan doctor ***Johannes*** *Jorissen*" voor visites en medische hulp. Een vast tarief was dat niet, want terwijl we de ene maal voor zes visites een schuld van *f* 3 opgegeven vinden [17], dus 10 stuvers per visite, vinden we een andermaal voor 39 visites 29 gulden en 5 stuivers of wel 15 stuivers per keer [18] en eenmaal over zeven dagen en een nachtvisite 10 gulden en 10 stuivers, 19, hetgeen het tarief voor een nachtbezoek wel excessief doet lijken.

Bii een langdurig ziekbed kon die schuld trouwens aardig oplopen, zoals bij Mr. *Iman* ***Pauw, in leven*** griffier van de Hoge Raad van Holland, die hem *f* 210 schuldig was [20] of voor juffrouw ***Maria*** *Adriana Petronella* ***Dierkens,*** die aan Prof. *Schwenke* en Doctor Medicinae *Jorissen* een vierdubbel tarief betaalde, waarvoor zodoende ***f 630*** schuld werd opgevoerd [21].

Het is grappig om te zien hoe zijn positie in Den Haag zich in de loop der jaren wijzigde: in de eerste jaren na ziin aankomst een wraktiik onder „gewone" burgers: mëj. ***Anna*** *Kortbeck,* wed. "van *Johannes Kortenbroek* [22]; ***Feitje*** *Postma* [23]; ***Maria*** *Polders,* wed. van wijlen ***Johannes*** *Meyer* [24]; *Aaltje Welsinck,* wed. van ***Jan*** *Wijntjes* [25]; mej. *Johanna* van der ***Lande*** [26] en juffr. *Cornelia Goutier* [27]. Van de in later jaren opgemaakte akten vinden we dat ze betrekking hebben op burgers uit de meer gegoede stand: Mr. ***Jacob*** *Martinus Borwater,* in leven advocaat voor de hoven van Holland [28]; de reeds vermelde Mr. *Iman* ***Pauw;*** „den Hoogwelgeboren Gestrengen Heer *Henrick Conrad* ***Kalm, in*** leven generaal-majoor van de infanterie van deze stadt en lid van den Hoogen Krijgsraad der Ver. Nederlanden" [29];

14. Ibid., Kerk.arch. nr. 9.
15. Ibid., Coll. Medic. nr. ll.
16. De Ned. Leeuw, 1896, 58-62.
17. G.A. 's-Gravenhage, not.arch. 4036, blz. 349.
18. Ibid., not.arch. 4190, blz. 344.
19. Ibid., not.arch. 4031, blz. 218.
20. Ibid., not.arch. 4512, blz. 576.
21. Ibid., not.arch. 4225, blz. 714.
22. Ibid., not.arch. 4225, blz. 230.
23. Ibid., not.arch. 4217, blz. 200.
24. Ibid., not.arch. 4507, blz. 188.
25. Ibid., not.arch. 4285, blz. 267.
26. Ibid., not.arch. 4239, blz. 67.
27. Ibid., not.arch. 4243, blz. 362.
28. Ibid., not.arch. 4190, blz. 329 e.v.
29. Ibid., not.arch. 4031, blz. 175 e.v.

Jacoba Amarantha baronesse de *Salis*, in leven douarière van Mr. ***Willem Hendrik Dierkens,*** in leven raadsheer in den Hoogen Raad van Holland [30]; ***Anna Catharina Hop,*** wed. van ***Pieter*** *Alstorphius,* in leven burgemeester van Groningen [31]. Bij verschillende dier akten werd de schuld trouwens alleen pro forma vermeld, want er staan in die latere jaren vaak geen bedragen meer ingevuld.

Zijn positie als vertrouwensman voor velen wordt geïllustreerd door het feit dat hij verschillende malen als getuige bij het maken van testamenten optreedt [32, 33] of als bewaarder van een dergelijk document [32], waarbij de waardering voor de door hem in die rol gegeven adviezen blijkt uit de hem toevallende legaten [34, 35].

Zijn persoonlijk leven is minder gelukkig geweest, nadat eerst alles zich zeer voorspoedig deed aanzien.

Hij huwde op 5 okt. 1766 (ondertrouw 21 sept.) in de Scheveningse Kerk met ***Catharina Smits*** [36], de op 15 iuni 1738 in de Kloosterkerk gedoopte tweede dochter "van ***Willem Smits*** en ***Anna*** *Scheltus* [37].

Uit dit huwelijk werd een kindje geboren dat echter spoedig overleed en op 3 april 1'769, ongedoopt, begraven werd [38]. Op 26 juli van datzelfde jaar werd ***Catha***rina ***Smits*** begraven [39]: volgens de geregistreerde gegevens overleden aan de kinderpokken, maar het is niet onwaarschijnlijk te veronderstellen dat verzwakking door de bevalling en teleurstelling over het sterven van de baby tot haar eigen overlijden hebben bijgedragen.

Nu was *Willem* ***Smits*** solliciteur militair, zodat hij er voor zorgde dat ook in zijn privé leven alles juridisch goed geregeld was: wij vinden dan ook in het notarieel archief een duidelijke weerslag van de hierboven geschetste gebeurtenissen en kunnen de verdere gang van zaken en verhoudingen vrij aardig reconstrueren.

Op 16 sept. 1766 maakten bruidegom en bruid, de laatste geassisteerd door haar vader, de akte van huwelijkse voorwaarden [40], waarbij elk zijn eigen inbreng heeft en houdt, geen gemeenschap van goederen wordt bedongen en ***Catharina,*** bij wijze van bruidsschat halfjaarlijks, van haar vader *f* 500 ontvangt of een kapitaal van *f* 15000 ineens, eventueel tegen een rente van 3 % 's jaars te voldoen uit haar vaders nalatenschap, wanneer die mocht overlijden. Na de huwelijksvoltrekking van zijn dochter maakte ***Willem*** Smits een nieuw testament [41], waarbij hij er o.a. voor zorgde dat de bruidsschat aan ***Catharina*** betaald zou worden uit zijn nalatenschap, wanneer hij mocht overlijden, waarin hij zijn huis en erf, meubels en sieraden aan ***Catharina*** vermaakte en de rest van zijn nalatenschap gelijkelijk verdeelde tussen ***Catharina*** en de twee dan nog minderjarige zoons ***(Pieter*** en *Willem*) van zijn reeds overleden dochter *Cornelia,* weduwe van Mr. Cornelis van den *Heuvel.* Tenslotte werd de voogdijschap ***over*** deze twee minderjarige jongens geregeld.

Na het kinderloos overlijden van ***Catharina*** werd er een nieuw testament opgemaakt [42], waarbij het huis en de uit de bruidsschat stammende schuld van *f* 15000 nu aan ***Joh.*** *Jorissen* toevielen en de rest der nalatenschap naar de twee kleinzoons ging, zij het onder twee voorwaarden, n.l. dat ***Pieter*** moest afzien van het huwelijk met een zijn grootvader onwelgevallige jongedame op

30. Ibid., notarch. 4560, blz. 209 e.v.
31. Ibid., not.arch. 4513, blz. 129 e.v.
32. Ibid., not.arch. 4228, blz. 360.
33. Ibid., not.arch. 4225, blz. 239.
34. Ibid., notarch. 4225, blz. 1010.
35. Ibid., notarch. 4381, blz. 394.
36. Ibid., D.T.B. 764, blz. 194.
37. Ibid., D.T.B. 176, blz. 377.
38. Ibid., Reg. Imp. Begraven, 8, bl. 164 vo.
39. Ibid., Reg. Imp. Begraven, 8, bl. 167.
40. Ibid., notarch. 4023, blz. 36 e.v.
41. Ibid., notarch. 4023, blz. 41 e.v.
42. Ibid., notarch. 4024, blz. 239 e.v.

straffe van onterving (!) en dat zij van 2/3 deel wel het vruchtgebruik erfden, maar dat de hoofdsom bleef staan voor hun kinderen. Zo ging dat in die jaren ! ***Joh.*** *Jorissen* en ***Theodorus Otto*** *Becker* werden tot executeurs en beheerders der boedel benoemd: een wel langjarige verplichting gezien de laatste voorwaarde !

Over Willem (die in 1'772 meerderjarig werd) [43] en ***Pieter van den Heuvel*** komen we nog veel meer te weten, want in 1769 werd ***Joh.*** *Jorissen* ***tot*** voogd benoemd [44] en op 6 jan. 1773 overleed ***Willem Smits,*** zodat het beheersschap der boedel in werking trad. Vele financiële transacties voor het beheer dezer boedel werden door ***Johannes*** of mede door hem verricht en notarieel vastgelegd. De details hierover zijn in het huidige verband voor ons niet interessant, behalve dat ze de nauwgezetheid illustreren waarmede hij zich van dit soort maatschappelijke verplichtingen kweet. Van meer belang is het feit dat ***Willem Smits*** in 1772, dus kort voor zijn dood, zijn huis met tuin, gelegen aan de Westzijde van de Oude Molstraat voor *f* 12000 aan zijn schoonzoon verkocht, onder het beding dat hij zijn leven lang nog in dat huis mocht blijven wonen, waartegenover hij dan, gedurende die periode, het onderhoud zou betalen [45].

Uit de transportregisters van 's-Gravenhage kan worden gereconstrueerd dat dit het huis moet zijn geweest dat in de Oude Molstraat ten Zuiden naast het hoekhuis met de Juffr. Idastraat was gelegen. Dit hoekhuis was aan het begin van de 18de eeuw eigendom van Dr. *Samuel Cabellauw,* na diens overlijden in 1716 van diens weduwe, terwijl in 1732 ***Phillip Kiggelaar,*** procureur voor 't College van Gecommitteerde Raden, dit huis kocht van Mr. ***Johan van*** *Nispen* [46], die op 19 okt. 1727 in de Kloosterkerk gehuwd was met een in 1702 geboren dochter uit het tweede huwelijk van genoemde Dr. *Cabbeljau.* Het huis dat steeds ten Noorden belend wordt door dit hoekhuis behoorde in 1718 aan ***Adriaen de Rijck,*** ,,geswore makelaer" en werd in 1732 door diens weduwe aan ***Willem Smits*** verkocht voor *f* 12000 [47].

Zoals vermeld verkoopt deze het huis in 1772 voor hetzelfde bedrag aan zijn schoonzoon en, vooruitlopend op de chronologische volgorde der gebeurtenissen, werd in 1801 door de executeuren van de boedel het pand voor *f* 7500 plus *f* 375 rantsoenpenningen verkocht aan ***Maria*** *Catharina Swellengrebel,* weduwe van ***Dirk Holland*** [48].

Behalve dit pand bezat ***Johannes*** sinds 1770 nog een voor *f* 5300 gekocht pand gelegen aan de Westzijde van de Oude Molstraat [49]. Dit lag juist aan het andere einde van de straat, want het grensde ten Zuiden aan het pand van ,,de klerk ***de Wilde"*** d.i. Mr. ***Jacob Abraham de Wilde,*** klerk ter Secretarie van de Raad van State. Deze had in 1769 een huis gekocht, gelegen aan de Noordzijde van de Nobelstraat, maar waarvan stal en koetshuis gelegen waren aan de Westzijde van de Oude Molstraat en daarop uitkwamen vlak ten Noorden van het hoekhuis met de Nobelstraat [50]. Vlak ten Noorden van dit koetshuis heeft het pand van ***Joh.*** *Jorissen* gelegen.

In 1783 treffen we ***Joh.*** *Jorissen* nog aan als koper van een huis en erf en koetshuis gelegen aan de Zuidzijde van de Snoekstraat [51], dat hij verwerft van de weduwe van ***Hendrik*** *Damen,* in leven 's Lands en Stads chirurgijn.

Intussen was in 1758 *Dirck Dijckerhoff* op 68-jarige leeftijd overleden aan een beroerte en de water-

43. Ibid., not.arch. 4026, blz. 249 e.v.
44. Ibid., notarch. 4024, blz. 179.
45. Ibid., transportreg. 1772 nr. 384, fol. 332 vo.
46. Ibid., transportreg. 1732 nr. 386.
47. Ibid., transportreg. 1732 nr. 257.
48. Ibid., transportreg. 1801 nr. 136.
49. Ibid., transportreg. 1770 nr. 2203.
50. Ibid., transportreg. 1769 nr. 1785.
51. Ibid., transportreg. 1783 nr. 668, fol. 141.

zucht [52] en Joh. *Jorissen* en notaris *Dirk Roeff* waren benoemd tot executeurs. Het is niet geheel duidelijk waarom een en ander zoveel tijd in beslag heeft genomen, maar pas in 1773 vond de scheiding en deling plaats, waarvan akte werd opgemaakt voor notaris Abraham Gerard Muller [53]. *Dirck Dijckerhoff was* wel getrouwd geweest, maar als weduwnaar kinderloos overleden en liet zijn bezittingen na aan de kinderen van zijn broers en zusters, waaronder *Johanna Margaretha,* de vrouw van *Jacobus Jorissen, Johannes'* moeder. De scheidingsakte begint met een uitgebreide opsomming van alle familie-relaties zodat de neven en *nichten van Joh. Jorissen* plotseling opduiken in een Haagse scheidingsacte. *Johannes* zelf kocht uit de boedel voor *f* 110 een graf in de Grote of St. Jacobskerk, zijnde een kelder, het derde gelegen in den tweeden regel in de Noord of Lieve Vrouwencapel ten Noorden van het Choor [54].

Intussen was in 1759 uit deze boedel al een huis verkocht aan *Jacob Jorissen,* koopman te Wesel, zijnde het huis gelegen aan de Zuidzijde van de Bezuidenhoutsche weg over de Valbrugge, onder Haagambacht [55]. Dit moet het tweede of derde huis geweest zijn dat aan de Bezuidenhoutsche weg is gebouwd: een uitbreiding van de stad die inderdaad in die jaren zijn beslag heeft gevonden. *Jacob* koopt dit huis voor *f* 7500 plus rantsoenpenningen en voor *f* 300 nog enige meubelen en verkoopt in 1769 hetzelfde pand voor *f* 9000 [56].

In 1780 maakt juffr. *Isabella wan Hien* haar testament, „versoeckende de testatrice bij deese aan de Weledele Heer *Joh. Jorissen,* vroedschap en medicinae doctor alhier, te wiens huize de testatrice is inwonende om de bezorging haarer begraefenisse op zig te willen nemen welke zij wil en begeert dat ordentelijk dog teffens op de minst kostbaarste wijze na zijn weledelens goedvinden zal moeten geschieden, zonder tegenzeggen van iemand" 57.

Maar in 1783 maakte *Joh. Jorissen* voor notaris Abraham Gerard Muller zelf zijn testament [58] en in 1786 (hij is dan 54 jaar, waarvan hij 27 te 's-Gravenhage als medicus werkzaam was) „staat *Joh. Jorissen* voor herstel van *zijn* gezondheid zich *een* tijd buiten de stad te begeven" waardoor hij voor verschillende aangegane verplichtingen plaatsvervangers moest benoemen [59].

De bepalingen van het testament van 1783 zijn voor de verdere gang van zaken van geen belang, maar bevatten één bepaling, die een signaal kan zijn voor het bestaan van bepaalde verhoudingen in de familie die uit. de zuiver genealogische gegevens niet kan worden afgeleid. Na alle gebruikelijke inleidingen worden de na te laten goederen uiteindelijk verdeeld tussen de broer *Jacob* en diens drie zusters (resp. getrouwd met Ds. *Kraushaar,* schepen *Hannes* en de reeds overleden *Friedrich Laurens* Monjé) en de zuster van halven bedde d.w.z. de halfzuster *Johanna,* dochter van *Aletta Herbers,* die met Ds. *Kersten* was getrouwd. Maar, en nu komt het: de goederen aan *Johanna Kersten en Catharina Helena Kraushaar* toebedeeld, worden gegeven onder vruchtgebruik: na hun overlijden gaat de portie van *Johanna Kersten* naar *Wendelina Elisabeth* Monjé en die van *Catharina Helena Kraushaar* naar *Jacob.* Terwijl deze gedragslijn t.a.v. de half - zuster eventueel nog verklaarbaar zou zijn, is het tegenover zijn volle zuster en zwager een duidelijke achteruitstelling. Geen verklaring voor deze gedragslijn wordt gegeven en elke theorie *is* niet meer dan speculatie, maar de vraag laat zich stellen of in de eeuw

52. Ibid., Reg. Imp. Begraven, 8, blz. 84 vo.
53. Ibid., not.arch. 4221, blz. 905 e.v.
54. Ibid., not.arch. 4221, blz. 881.
55. Ibid., transportreg. 1759 nr. 1805.
56. Ibid., transportreg. 1769 nr. 1823.
57. Ibid., not.arch. 4227, blz. 331.
58. Ibid., not.arch. 4228, blz. 1119 e.v.
59. Ibid., not.arch. 4394, blz. 293 e.v.

der verlichting toch een verwijdering is opgetreden tussen de door de beide predikanten vertegenwoordigde meer behoudende elementen en de Haagse arts die de ontwikkeling van handel, cultuur en medische' wetenschap van meer nabij had meegemaakt.

In 1787 legt *Joh. Jorissen* zijn functies te 's-Gravenhage neer. In 1789 wordt door *Johannes Jorissen,* medicinae doctor, wonende in Amsterdam, het huis genaamd Ravesteyn in Geldermalsen gekocht [60]. Het ziet er dus naar uit dat een kort intermezzo' in Amsterdam wordt tussengeschakeld, waar in die tijd zowel *Willem* (IIIc, 6), de zoon van *Bernhard, als* Johannes (Vb), de *zoon van Johannes' broer Jacob* woonden.

Het door *Johannes* gedurende de laatste tien jaar van zijn leven bewoonde huis Ravesteyn was het „kasteel Geldermalsen", waarvan de laatste overblijfselen in 1828 werden afgebroken en dat toen werd vervangen door een (inmiddels in 1916 ook reeds weer afgebroken) nieuw „Groot-Ravesteyn": dit in tegenstelling tot het nu nog in Buurmalsen gelegen Klein Ravesteyn [61, 62]. De koopakte omschrijft nauwkeurig de drie behangen benedenkamers met stenen schoorsteenmantels en schilderijen boven deselve en boven de deuren, de zeven bovenkamers, de ruime keuken, officiën en kelders met annexe tuin, koetshuis en stallinge, de weilanden, cingels en moestuinen om het huis gelegen alsmede de in de koop begrepen landerijen. De koopsom was *f* 35.000 en de koop wordt op 25 augustus gesloten onder voorwaarde dat de koper het huis zes weken daarna zal kunnen aanvaarden.

Waarom Geldermalsen ? Ook dit is nergens verklaard en alle theorie hierover zal speculatie blijven. *Theodorus* heeft zich dan met *Cornelia Koijman* reeds in Neerijnen gevestigd maar zij zijn beiden reeds lang overleden evenals hun oudste kinderen. Geen bewijzen zijn gevonden van relaties tussen hun jongste zoon, de stamvader van deze *Theodorus-tak,* met *Johannes.*

Huberta Kleynhoff komt uit Enspijk en haar vader was, na een loopbaan in Indië [63] burgemeester van Culemborg geworden en heer van het nabijgelegen Enspijk. Het is dus mogelijk dat hier naar een verbinding moet worden gezocht, maar gezien het feit dat haar huwelijk met *Johannes* Jr. pas op 8 okt. 1793 plaats vond, is het ook niet onredelijk om te veronderstellen dat hun relatie pas werd aangeknoopt nà *Johannes' vestiging* op Ravesteyn.

Johannes Jorissen leefde nog tien jaar in Geldermalsen en overleed daar op 28 juli 1799 op 67-jarige leeftijd. Hij nam geen deel meer aan het maatschappelijk leven zodat we over die jaren alleen maar ingelicht worden door de testamentaire dispositie, die hij op 4 september 1797 in een gesloten papier aan de schepenen in Deyl overhandigt, waarmee hij tevens zijn daar eerder gedeponeerde testamentaire dispositie van 12 dec. 1793 casseert en herroept [64].

Op 3 aug. 1799 verzochten *Johannes Jorissen,* koopman te Amsterdam, en *Johanna Catharina Monjé* om opening, registratuur en afschrift van de testamentaire en codicillaire dispositiën door wijlen den Med. Doctor *Johannes Jorissen* gemaakt en gepasseerd, waarbij bleek dat na het gedeponeerde testament van 4 sept. 1797 er op 18 mei 1798 en op 9 juni 1799 nog wijzigingen en aanvullingen waren aangebrachte%

Er volgen dan 29 pagina's gedetailleerde opgave en instructie wat er gebeuren moest met alle aardse bezittingen: „de sopha met twaalf stoelen, de grote ovalen gouden snuyfdoos, de barometer door Prins gemaakt, de paarden, rijtuigen, tuigen en stalgereedschap, het restant van de bibliotheecq met de boekekasten, het

60. R.A. Arnhem, Recht. Archief Deil, 1107. 184 e.v.
61. Jac. Anspach, De voormalige heerschap Malsen, Leerdam, 1894.
62. Ik ben de heer H. D. Timmer te Geldermalsen bijzonder erkentelijk voor de door hem verschafte informatie inzake Ravesteyn.
63. Genealogie Verspijck, Gorcum, 1930, blz. 31; De Ned. Leeuw 1923, 290.
64. R.A. Arnhem, Recht. Archief Deil, 1108, 396.
65. Ibid., Recht. Archief Deil, 1109, 4 e.v.

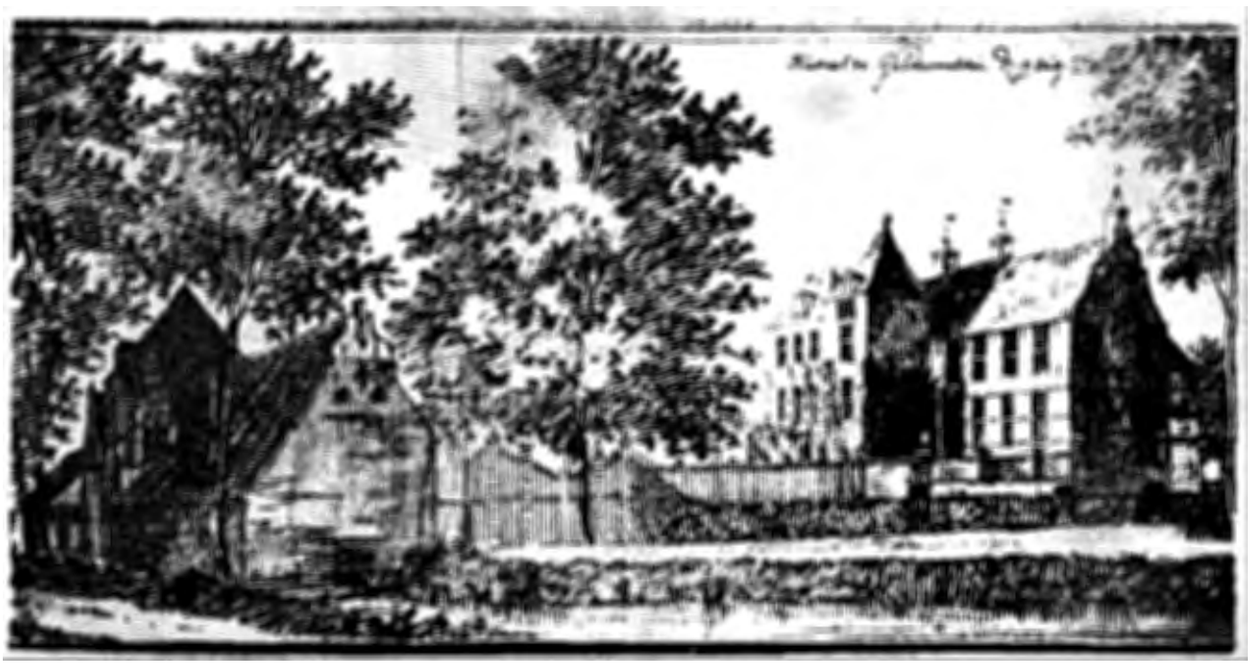

P. van Lienden, 1750. Tekening.

Het kasteel te Geldermalsen, vanouds genaamd Bavesteyn.

Afb. 8. Gemeentemuseum, Arnhem.

kleinhuis apotheecje en voorhanden zijnde medicamenten met de mortieren, mijn silvere doorgeslagen deegen en de pourtraiten van Boerhaven, Camper, De Monchy en Thussint en de kleine rotting met de agtkante gouden knop." Nu bleek (zijn neef, ***Johannes*** *Jorissen* Jr., koopman te Amsterdam en zijn zwager, schepen Hannes uit Wesel waren tot executeurs benoemd) dat zijn nicht, Johanna ***Catharina Monjé*** (een dochter van zijn zuster ***Wendelina Elisabeth Jorissen,*** die met de inmiddels overleden ***Laurens*** *Friedrich* ***Monjé*** getrouwd was) bij hem in huis gewoond had en daar de laatste jaren het huishouden had bestierd, waarvoor zij in het testament zeer ruim bedacht wordt. Voorwaarde daarbij was wel dat zij tot zijn dood toe voor hem zorgen zou, een conditie waaraan zij zeker heeft voldaan: op 15 juli 1800 huwde ***Johanna Cathurina te*** Wesel (M.K.)[66] met de dan te Zaltbommel staande predikant ***Wilhelm Christiaan van Manen.*** Het bleek nu ook dat de rijke oom als financier voor verschillende familieleden was opgetreden: *Mathias* en ***Johannes,*** de kooplieden uit Amsterdam hadden klaarblijkelijk geld van hem ontvangen om hun zaken te kunnen beginnen en kregen acht jaar de tijd om die schuld aan de boedel af te lossen. De oudste zoon van ***Wendelina Elisabeth, Johan*** *Jacob* ***Monjé,*** had medicijnen gestudeerd, waarvoor hij en zijn moeder schulden waren aangegaan, welke hen nu werden kwijtgescholden.

In een uitgebreide en gedetailleerde opgave werden alle aardse goederen aan zijn verschillende neven en nichten toebedeeld, waarbij in de codicillen nog vaak wijzigingen in de bestemmingen waren aangebracht, vermoedelijk na overleg ***met*** de betrokkenen, nadat hun voorkeur voor een of andere snuisterij, kostbaarheid of meubelstuk werd gepeild. Overduidelijk blijkt de grote erkentelijkheid van *Johannes* ***voor*** zijn nichtje *Monjé,* die zijn huishouden bestierde en kennelijk ook de koorden van zijn beurs in handen had. Verschillende malen wordt gestipuleerd dat van haar beheer geen rekenschap mocht worden gevraagd en de verhoging van haar legaat van ƒ 12000 tot ƒ 18000 toegevoegd in de laatste codicillaire dispositie, een paar maanden voor zijn dood getuigt wel duidelijk van de grote erkentelijkheid van de oude doctor voor zijn jonge verzorgster.

Tot enige en universele erfgenamen van zijn bezittingen werden ten slotte benoemd zijn schoonzuster, Sara ***Maria Osthoff,*** de vrouw van zijn inmiddels overleden broer *Jacob* en zijn drie zusters: *Susanna Geertruy,* gehuwd met de mede-executeur, schepen Hannes, ***Wendelina Elisabeth,*** de moeder van de Monjé-kinderen, en *Catharina* ***Helena,*** de vrouw van de predikant ***Kraushaar.*** Uit de nu volgende voorwaarden blijkt weer duidelijk de irritatie welke kennelijk bestaan ***moet*** hebben tegenover deze zuster: in plaats van haar aandeel in de rest van meubilair, linnen, zilver, juwelen en verdere inboedel krijgt zij ƒ 1000 direct ter vrije beschikking; het overige deel van haar erfportie krijgt zij alleen als vruchtgebruik en dit wordt na haar overlijden op een ingewikkelde wijze verdeeld: ¾ deel van de éne helft gaat dan in volle eigendom naar de *Monjé*-kinderen, ¼ deel van die helft en de gehele tweede helft wordt in drie stukken geknipt: één stuk voor nicht *Johanna Christina* ***Hannes*** (een dochter van de bovengenoemde schepen, die met burgemeester ***Duden*** was gehuwd), één deel naar de gezamenlijke neven en nichten *Jorissen,* de kinderen van de overleden ***Jacob*** en zijn vrouw Sara ***Maria*** en één deel, en nu zéér tot onze verwondering, naar de kinderen van de halfzuster *Johanna,* die met predikant ***Kersten*** is getrouwd.

We zien hier dus dat de kinderen van de predikant *Kraushaar* onterfd worden, terwijl uiteindelijk de half-neven en -nichten ***Kersten*** nog met 5/24 deel (van ¼ deel der totale nalatenschap) bedeeld worden.

De half-zuster ***Johanna was*** in 1786 reeds overleden (zie IIIa, 5) en zijn zuster *Catharina Helena* op 27 febr. 1798 (zie IIIa, 11), een feit dat *Johannes* ***voor*** zijn dood òf niet meer heeft geweten, òf waarvoor hij geen aparte wijziging in zijn testament heeft aangebracht. Nodig was dat ook niet, want door de regeling van het vruchtgebruik verviel deze hele beschikking door haar dood automatisch.

Een acte van scheiding en deling van deze nalatenschap heb ik niet kunnen achterhalen, zodat het niet mogelijk is aan te geven om welke bedragen het hier is gegaan.

66. Trouwboek Mathena Kirche, blz. 112.

Wel is duidelijk dat de inmiddels ingetreden onrust in Europa een aanzienlijke invloed heeft gehad op de waarde der onroerende goederen. Huize Ravesteyn wordt in 1802 nog voor *f* 34.500 verkocht [67], maar op de huizen in Den Haag wordt aanzienlijk verlies geleden: het huis dat indertijd voor *f* 12000 van zijn schoonvader was gekocht gaat nu voor *f* 7500 aan Maria *Catharina* **Swellengrebel,** terwijl het Zuidelijker aan de Oude Molstraat gelegen huis niet meer dan de helft opbrengt: *f* 2225 plus *f* 111 : 5 voor rantsoenpenningen.

Alle met name genoemde neven en nichten die met speciaal omschreven artikelen uit de nalatenschap worden bedacht zijn zoons en dochters van de later als universele erfgenamen genoemde zusters van *Johannes*. Er is één merkwaardige uitzondering: zijn neef ***Hendrik Jorissen,*** geb. Wesel 30 maart 1765 (IVa, 3) wordt nergens vermeld en staat dus geheel buiten de verdeling. Een verklaring hiervoor wordt niet gegeven. De vraag laat zich stellen of dit feit en zijn latere overlijden op betrekkelijk jonge leeftijd er op zou kunnen wijzen dat dit een (geestelijk?) gehandicapt lid van de familie is geweest.

14. ***Wendelina Elisabeth Jorissen,*** geb. Wesel ***29*** jan., ged. aldaar (W.K.) 8 febr. 1734, † Wesel 23 jan., begr. aldaar (M.K.) 26 jan. 1805, tr. Wesel (W.K.) 6 juli 1761 ***Laurens Friedrich*** *Monjé,* ged. Wesel (W.K.) 28 sept. 1738, koopman te Wesel, begr. aldaar (M.K.) 16 aug. 1783, zn. van ***Johan Monjé,*** schepen en stadsrentmeester te Wesel, en ***Johanna*** *Schlütters.*
15. *Matthias* ***Jorissen,*** geb. Wesel 3 juli, ged. aldaar (W.K.) 10 juli 1736, † Wesel 25 okt., begr. aldaar (M.K.) 27 okt. 1737.

IIIb. ***Theodorus Jorissen,*** geb. Wesel 3 jan., ged. aldaar (W.K.) ***12*** jan. 1682, brouwer te Wesel in de Müllenstein in de Feltstrasse, die hij in 1768 verkoopt, † Wesel 9 nov., begr. aldaar (W.K.) 14 nov. 1771, tr. Wesel (W.K.) 22 okt. 1713 ***Catharina Schumpermans,*** geb. Bruckhusen 8 sept. 1694, † Wesel 8 okt., begr. aldaar (W.K.) 11 okt. 1770.

Uit dit huwelijk:

1. ***Elisabeth*** *Jorissen,* geb. Wesel 23 dec. ged. aldaar (W.K.) 27 dec. 1714, begr. Wesel (W.K.) 1 april 1805, tr. Wesel (W.K.) 13 maart 1746 ***Johan*** *Mattheas Kock,* geb. Wesel 4 juni, ged. (Luth.) aldaar 7 juni 1722, † Wesel 13 juni, begr. aldaar (Luth. K.) 16 juni 1768, zn. van ***Johan*** *Kock* en ***Clara aus der Oydia.***
2. ***Theodorus,*** volgt IVb.
3. ***Anna Catharina Jorissen,*** geb. Wesel 19 sept., ged. aldaar (W.K.) 25 sept. 1718, † Wesel 10 dec. 1797 (Luth.), tr. Hiesfeldt 16 febr. 1744 ***Gerhard Kalle,*** geb. Hiesfeldt 18 juni, ged. aldaar 22 juni 1717, koopman te Wesel, † Wesel 12 nov. 1795 (Luth.), zn. van Ds, ***Mordio Kalle,*** predikant, en ***Anna Maria Klosfers.***
4. ***Bernhard Jorissen,*** geb. Wesel 4 mei, ged. aldaar (W.K.) 7 mei 1721, † Wesel 6 juli, begr. aldaar (W.K.) 8 juli 1721.
5. ***Johannes Jorissen,*** geb. Wesel 8 juni, ged. aldaar (W.K.) 14 juni 1722, † Wesel 15 sept., begr. aldaar (W.K.) 23 sept. 1727.
6. *Geertruy Jorissen,* ***geb.*** Wesel 25 juni, ged. aldaar (W.K.) 28 juni 1724, † Wesel 11 aug., begr. aldaar (W.K.) 12 aug. 1724.
7. ***Bernhard Jorissen,*** geb. Wesel 26 nov., ged. aldaar (W.K.) 30 nov. 1725, † Wesel 6 dec., begr. aldaar (W.K.) 10 dec. 1725.
8. ***Helena Margarefha Jorissen, geb.*** Wesel 12 nov., ged. aldaar (W.K.) 20 nov. 1726, † Wesel 26 dec., begr. aldaar (W.K.) 29 dec. 1729.
9. ***Johanna Jorissen,*** geb. Wesel 2 juli, ged. aldaar (W.K.) 10 juli 1729, † Duisburg (?) 22 jan. 1765, tr. Wesel 3 okt. 1751 (Luth.) Ds. *Johann Herman* ***Hufmann (Hoefman),*** geb. Werden 16 nov. 1722, predikant te Duisburg en Nijmegen (1753—1762), † Duisburg 14 juli 1762, zn. van *Johann* ***Hufmann*** en *Magdalena Catharina* ***Tüschen*** [68].
10. ***Jacobus Jorissen,*** geb. Wesel 5 mei, ged. aldaar (W.K.) 11 mei 1732, † Wesel 6 maart, begr. aldaar (W.K.) 8 maart 1736.
11. *Geertruy* ***Jorissen,*** tweeling met de voorg., geb. Wesel 5 mei, ged. aldaar (W.K.) 11 mei 1732, † Mülheim a.d. Ruhr 27 okt. 1814, tr. Wesel (W.K.) 16 april 1752 *Christian* ***Tersteegen,*** geb. Miilheim a.d. Ruhr 16 jan., ged. aldaar 20 jan. 1726, lakenhandelaar te Mülheim a.d. Ruhr, begr. aldaar 12 april 1774, zn, van *Johann* ***Tersteegen*** en *Christina Dumptermann,* en weduwnaar van ***Sophie Gertrud*** *Höfmann.*
12. *Aletta* ***Sophia Jorissen, geb.*** Wesel 22 dec., ged. aldaar (W.K.) 27 dec. 1734, begr. Mülheim a.d. Ruhr 1 juni 1794, tr. aldaar 29 april 1763 *Wilhelm Tersteegen,* ged. Mülheim a.d. Ruhr 11 mei 1734, † aldaar 19 april 1774, zn. van *Johann Tersteegen* en ***Christina*** *Dumptermann* [69].
13. ***Hendrina*** *Dorothea* ***Jorissen,*** geb. Wesel 3 april 1738, † aldaar 21 april 1738 [70].
14. ***Matthias,*** volgt IVc.

IIIc. ***Bernhard Jorîssen,*** geb. Wesel 28 febr., ged. aldaar (W.K.) 10 maart 1687, koopman in wijnen te Amsterdam, † aldaar 15 febr., begr. aldaar (N.Z.kapel) 27 febr. 1775, tr. le Amsterdam (Waalse Kerk) 8 dec. 1715 *Catharina Riethoorn,* ged. Amsterdam (N.K.) 30 jan. 1692, † aldaar 9 sept., begr. aldaar (N.K.) 14 sept. 1742, dr. van ***Willem*** *Riethoorn* en *Aeltje Sluyters;* tr. 2e Amsterdam (N.K.) 20 maart 1748 *Emerentia* ***de Vrijer,*** ged. Rotterdam 13 juli 1710, † Amsterdam 28 okt., begr. aldaar (N.Z.kapel) 2 nov. 1781, dr. van *Dirck* ***de Vrijer*** en ***Maria*** *Clermont.*

67. R.A. Arnhem, Recht. Archief Deil, 1109, 349 e.v.

68. Zie voor *Johann Hufmann's* verblijf in Duisburg: ,,Geschichte der kleineren Evangelischen (Lutherischen) Gemeinden zu Duisburg", door C. Wrampelmeyer, Duisburg, z.j. en voor een uitgebreid verslag van zijn tragische verblijf in Nijmegen: H. W. Sepmeyer, Johannes Hoefman, Predikant der Evangelisch Luthersche Gemeente in Nijmegen (1753-1762) in het Jaarboek der Ver. voor Ned. Luth. Kerkgeschiedenis; uitgeg. door dr. J. W. Pont: VII, 1916, blz. 5-185. Voorts: J. Loosjes, Naamlijst van predikanten, hoogleraren en proponenten der Luthersche kerk in Nederland, 's-Gravenhage, 1925, 121.

69. *Johann* ***Tersteegen*** is een broer van de mysticus en godsdienstfilosoof *Gerhard* ***Tersteegen.***

70. Van een doop van dit kindje werd geen aantekening gevonden in de kerkeboeken te Wesel. Slechts het familieboek vermeldt haar korte bestaan.

Olieverf.

Bernhard Jorissen (IIIc, 1687—1775).

Oorspronkelijk coll. familie Momm, in de Tweede Wereldoorlog verloren gegaan.

Afb. 9.

Het is de moeite waard hier op te merken dat *Aeltje Sluyter,* de moeder van ***Bernhard's*** eerste vrouw, een halfzuster is van ***Catharina*** *Sluyter, Bernhard's* moeder. Men kan zich afvragen of deae nauwe verwantschap de oorzaak is voor de weinige levensvatbaarheid van ***Bernhard's*** nageslacht. Na het overlijden van ***Willem Riethoorn*** (begr. N.K. 26 nov. 1694) hertrouwt *Aeltje* te Buiksloot 10 nov. 1697 met ***Hermanus Sabel.***

In de personele quotisatie van Amsterdam uit 1742 komt *Bernhard* als wijnkoper voor, wonende op de Singel (tegenover de Bergstraat). Hij heeft dan één dienstbode, bezit ½ kapitaal, d.w.z. is voor *f* 1000 gegoed en heeft een inkomen van *f* 1500 's jaars.

Vele notariële akten zijn in het G.A. Amsterdam bewaard, welke betrekking hebben op ***Bernhard's*** zaken. Men krijgt daaruit de indruk dat hij, naast de wijnhandel, in latere jaren ook als bankier optrad. Via Londen was hij geïnteresseerd in de handel met Indië en in Amsterdam nam hij belang bij de handel met Suriname.

Over zijn persoonlijk leven geven de volgende akten uitsluitsel.

Testament van ***Bernhard*** en ***Cathurina*** *Riethoorn* voor not. Philippus de Roos 30 april 1717 (inv.nr. 8364, 117) en na het overlijden van *Catharina* ***Riethoorn*** een aantekening in het archief van de weeskamer (nr. 12) d.d. 19 sept. 1742. Op 23 febr. 1746 overlijdt *Aeltje* ***Sluyter*** en treedt haar op 4 sept. 1733 voor not. Gerard Burghout (inv.nr. 7870, 135) verleden testament (wijziging d.d. 6 okt. 1735 voor not. Phil de Roos en codicil d.d. 12 maart 1744 voor not. Hendr. van Aken) in werking waarbij de helft van haar (hoofdzakelijk in panden belegd) vermogen toevalt aan haar dochter ***Cathurina Riethoorn,*** waarvoor, bij plaatsvervanging, de kleinkinderen ***Catharina*** en ***Willem*** *Jorissen* dan optreden. Notaris Hendrik van Aken wikkelt deze boedel af: de toedeling uit de boedel aan ***Willem*** en ***Catharina*** geschiedt 30 dec. 1746 (inv.nr. 8167, 425) en twee maanden later (inv.nr. 8168, 91) heeft de verdeling tussen hen beiden plaats. Wanneer nu ***Catharina*** in 1747 omverlijdt, vinden we een bericht in de akte voor collaterale successie (inv.nr. 1747, 333) en vallen de aan *Catharina* toebedeelde panden toe aan *Willem* en aan haar vader, die erfgenamen ab intestato zijn.

Voor het tweede huwelijk van ***Bernhard*** wordt de akte van huwelijksvoorwaarden ook opgemaakt door not. Hendrik van Aken (15 maart 1748, inv.nr. 8171, 87) nadat op 29 febr. van datzelfde jaar een bedrag op zijn zoon ***Willem*** was vastgezet (inv. nr. 8171, 70). Het is in die tijd nogal handig dat deze notaris vlak naast hem op de Singel woont.

Zijn testament wordt verleden voor not. Isaac Pool d.d. 29 nov. 1774 (inv.nr. 12742, 90), waaraan op 10 febr. 1775 (inv.nr. 12743, 32) nog een codicil wordt toegevoegd. Uit het testament blijkt de grote teleurstelling van *Bernhard* over het ontbreken van nakomelingschap en eigenlijk een zekere, onuitgesproken, irritatie ten aanzien van zijn zoon.

Naast de bij huwelijksvoorwaarden door ***Emerentia*** bedongen duvarie van *f* 10.000 en nog extra legaten en levenslang vrij wonen voor haar, worden, behalve een gift aan de diaconie, zes maal *f* 3000 geschonken aan de kinderen en kindskinderen van zijn reeds bijna allen voor-overleden broers en zusters (het codicil sluit daarna verschillende van de aangetrouwde neven weer uit, ten gunste van hun kinderen !). Het vermogen valt dan toe aan ***Willem:*** de ene helft vol, ter vrije beschikking, van de andere helft alleen het vruchtgebruik. Dit deel komt aan *Willem's* kinderen of aan ***Bernhard's*** erven, wanneer ***Willem*** kinderloos zou komen te ***overlijden.*** ***Bernhard*** overlijdt 15 febr. 1775 en van 16-19 febr. wordt door not. Dan. van den Brink (inv.nr. 10623, 163) de inventaris opgemaakt.

Er ontstaat nu over de interpretatie van de bepalingen van het testament een ernstig verschil van mening tussen de executeurs en *Willem*: deze laatste wil eerst verdelen en de legaten laten voldoen uit het met vruchtgebruik belaste deel, terwijl de anderen eerst de legaten willen betalen en pas daarna de rest in tweeën delen. Het Hof van Holland doet tenslotte in 1779 (inv.nr. 1007, 33) uitspraak ten gunste van ***Willem.*** Een voorlopige toedeling had in 1776 reeds plaats gevonden (aktes 402 en 407 van not. Dan. van den Brink inv.nr. 10625), terwijl de definitieve scheiding geschiedde per akte d.d. 18 nov. 1780 (inv.nr. 10642, 650). Het totaal te verdelen bedrag beloopt dan *f* 123.571.

Uit het eerste huwelijk:

1. *Hermanus Jorissen,* geb. Amsterdam 14 mei, ged. aldaar (N.K.) 16 mei 1717, begr. Amsterdam (L.H.K.) 29 maart 1726.
2. *Aleida* ***Cafharina Jorissen,*** geb. Amsterdam 2 nov., ged. aldaar (N.K.) 6 nov. 1718, † Amsterdam 30 sept., begr. aldaar (N.K.) 3 okt. 1719.
3. ***Catharina Jorissen,*** geb. Amsterdam 3 dec., ged. aldaar (N.Z.K.) 5 dec. 1723, † Amsterdam 7 mei, begr. aldaar (N.K.) 12 mei 1747.
4. ***Theodorus*** *Jorissen,* geb. Amsterdam 7 juni, ged. aldaar (W.K.) 7 juni 1726, † Amsterdam 5 juni, begr. aldaar (No.K.) 9 juni 1729.
5. ***Aleida Jorissen,*** geb. Amsterdam 3 sept., ged. aldaar (N.K.) 4 sept. 1729, † Amsterdam 1 okt., begr. aldaar (No.K.) 6 okt. 1729.
6. ***Willem*** *Jorissen,* geb. Amsterdam 13 sept., ged. aldaar (N.Z.K.) 14 sept. 1732, treedt van okt. 1746 tot juli 1749 op als klerk en getuige in het kantoor van nut. Hendr. van Aken, later koopman te Amsterdam, † aldaar 2 mei, begr. aldaar (O.K.) 5 mei 1794, tr. Amsterdam (O.K.) 25 nov. 1764 ***Cafharina*** *Stee-*

keling, ged. Amsterdam (N.K.) 28 aug. 1735, † Amsterdam 9 dec., begr. aldaar (O.K.) 12 dec. 1793, dr. van ***Leenderd Steekeling*** en ***Hinderina Wilbringh.***

Nadat vroeg in hun huwelijk voor ***Willem*** en ***Catharina een*** testament was opgemaakt door not. Herm. van Heel (inv.nr. 12873, 225, d.d. '7 april 1768) liet Catharina op 5 maart 1789 (inv.nr. 16164, 27) door not. Pieter Mastenbroek een nieuw testament opstellen, omdat rekening gehouden moest worden met het feit dat *Willem* kinds geworden was en geheel buiten staat zijn eigen zaken te behartigen. In het minuutregister van schepenen (inv.nr. 1086 fol. 255 v. en 256) vinden we dan ook d.d. 17 dec. 1793 het verzoek van *Guilliam* van. den ***Broek*** krachtens dit testament en van Johannes *Jorissen* Jr. (Vb) krachtens een op 9 mei 1792 door ***Catharina Steekeling*** opgestelde onderhandse1 akte hen te willen aanwijzen tot executeurs van de op 9 dec. overleden *Catharina* en tot curator voor de zaken van *Willem.* Op 9 jan. 1794 besluiten schepenen dienovereenkomstig. De akte van collaterale successie van ***Catharina's*** boedel, door *Johannes* ingediend, wordt 24 april 1794 geregistreerd (coll. succ. 1794, fol. 152).

Wanneer ***Willem*** dan op 2 mei van dat jaar overlijdt, verzoeken beiden aan schepenen (minuut register van schepenen, inv.nr. 1093, fol. 56, 56 v., 57) tot executeur van zijn boedel te worden benoemd, daar zijn erfgenamen ab instato buitenlands wonen en er direct maatregelen getroffen moeten worden. Zo wordt dan besloten.

Het huizenbezit van ***Willem*** wordt 28 aug. 1794 verkocht (Kwijtscheldingen inv.nr. 168 P7, fol. 382 e.v.) en de collaterale successie wordt in 1794 (fol. 178 en 179) en in 1795 (fol. 39) voldaan. Er treedt wel een verschil van mening op tussen de executeurs en de erfgenamen ab intestato, waarvoor een minnelijke schikking wordt getroffen, waarvoor de executeurs echter speciaal verlof vragen aan schepenen om de daarvoor opgemaakte notariële akte te mogen tekenen (Comm. van Justitie, minuut register van schepenen d.d. 21 sept. 1794, inv.nr. 1106, fol. 67 v) [71].

IVa. ***Jacob Jorissen,*** geb. Wesel 28 dec. 1723, ged. aldaar (W.K.) 3 jan. 1724, koopman te Wesel, † aldaar 20 jan., begr. aldaar (W.K.) 24 jan. 1797, tr. Wesel (W.K.) 16 maart 1763 ***Sara Maria*** *Osthoff,* geb. Wesel 17 febr., ged. aldaar (W.K.) 28 febr. 1740, † Wesel 11 jan. 1812, dr. van ***Heinrich*** *Osthoff,* koopman, en ***Christina*** *Terstegen.*

Uit dit huwelijk:

1. ***Christina Jorissen,*** geb. Wesel 13 dec., ged. aldaar (W.K.) 18 dec. 1763, † Wesel 26 aug. 1844, tr. Wesel (E.W.) 20 maart 1797 ***Friedrich Jacob*** *Barnagaud,* geb. *3* dec. 1751, apotheker, † Wesel 14 jan. 1821.
2. ***Jacob,*** volgt Va.
3. ***Hendrik Jorissen,*** geb. Wesel 30 maart, ged. aldaar (E.W.) 4 april 1765, † Wesel 18 jan. 1809.
4. ***Johannes,*** volgt Vb.
5. ***Johanna Margaretha Jorissen,*** geb Wesel 17 april, ged. aldaar (E.W.) 23 april 1769, † Wesel 3 jan.,

71. Het is mii helaas niet gelukt deze akte te achterhalen. evenmin als het mij gelukt is de uiteindelijke verdeling van de boedel van ***Willem*** te vinden of die van het, door het kinderloos overlijden van ***Willem*** vrijgevallen, onder fideï-commis beheerde deel van de erfenis van ***Bernhard*** te traceren.
Naar deze laatste vinden we nog een verwijzing in een notariële akte te Rotterdam (not. Woutherus Prill, inv.nr. 3439, akte nr. 754, d.d. 30 mei 1801), waarin een kleindochter van ***Geertruy*** *Jorissen* (Ha, 3) ***Joh.*** *Jorissen* Jr. machtigt haar bij deze verdeling te vertegenwoordigen.

Huis Am Lilienveen nr. 8 te Wesel, vóór de verbouwing in 1952, eigendom van de familie Jorissen van het einde van de 18de tot het midden van de 19de eeuw.

Afb. 10.

begr. aldaar (W.K.) 6 jan. 1801, tr. Wesel (W.K.) ***18*** juni 1799 ***Johan Peter*** *Saltet,* ged. Wesel (W.K.) 3 juli 1757, † Issum 6 juli 1831, zn. van ***Johan Franz Saltet,*** hoedenmaker, en ***Catharina Strickling.***

6. ***Sara Maria Jorissen,*** geb. Wesel 19 juli, ged. aldaar (E.W.) 28 juli 1771, † Wesel 23 jan. 1823.
7. ***Bernhard Jorissen,*** geb. Wesel 16 juni, ged. aldaar (E.W.) 25 juni 1773, koopman te Wesel, † aldaar 9 juli 1845.
8. ***Matthias Jorissen,*** geb. Wesel 23 sept., ged. aldaar (E.W). 29 sept. 1774, † Wesel 1 okt., begr. aldaar (W.K.) 3 okt. 1774.
9. ***Mathieu,*** volgt Vc.
10. *Susanna* ***Clara Gertruid Jorissen,*** geb. Wesel 4 sept., ged. aldaar (E.W.) 11 sept. 1778, † Wesel 24 juni 1848.
11. ***Catharina Helena Jorissen,*** geb. Wesel 26 febr., ged. aldaar (E.W.) 9 maart 1781, † Düsseldorf 14 dec. 1865, tr. Wesel 26 febr. 1809 *Johann* ***Arnold*** *Momm,* geb. Duisburg 6 sept. 1774, textielfabrikant, † Barmen 4 febr. 1846, zn. van *Johann* ***Peter Momm,*** textielfabrikant, en ***Gertrud Sommers.*** Zie bijlage 1.
12. ***Willem Jorissen,*** tweeling met voorg., geb. Wesel 26 febr., ged. aldaar (E.W.) 9 maart 1781, koopman te Wesel, † Wesel 19 aug. 1829, tr. aldaar (W.K.) 30 okt. 1808 ***Anna Wilhelmina Maria Rappard,*** geb. Lobith 26 mei, ged. aldaar 28 mei 1787, † Wesel 16 okt. 1861, dr. van ***Adam Cornelius Friedrich Rappard*** en ***Margaretha*** *Jacoba* ***Gervais.***
13. ***Elisabeth Jorissen,*** geb. Wesel 19 febr., ged. aldaar (E.W.) 26 febr. 1783, † Wesel 17 dec. 1823.

IVb. ***Theodorus Jorissen,*** geb. Wesel 4 nov., ged. aldaar (W.K.) 8 nov. [72] 1716, wijnkoopman te Wesel, †

72. Bij de doop wordt de naam *Derrick* geregistreerd.

Neerijnen 22 april 1771 [73], tr. Wesel (W.K.) 20 jan. 1750 *Cornelia Koijman,* ged. Neerijnen 25 nov. 1725, † aldaar in 1777, dr. van *Woufer Koijman* en *Johanna van Everdingen.*

In 1760, midden in de zeven-jarige oorlog, verhuist ***Theodorus*** met zijn gezin van Wesel naar Neerijnen. De banden met Wesel worden snel losser en verdere gegevens in het familieboekje ontbreken. De begraafboeken in Neerijnen zijn in die tijd zeer slecht bijgehouden, zodat de gegevens van deze generatie zeer onvolledig zijn,

In het Rechterlijk Archief van de Bank van Tuyl [74] wordt op 21 febr. 1774 een schuldbekentenis opgenomen van ***Neeltje Koijman,*** dan weduwe van ***Theodorus Jorissen,*** aan haar moeder „voor een obligatie van *f* 322.11.-. met achterstallige rente" plus een som van *f* 1097.2. „wegens van haar opgemelde moeder in verscheydene reysen tot haar onderhoud en verdere noodwendigheden onffangen penningen en weegens vijftien jaaren huur van een huys in Neerijnen op den Eendenbek staande". Hieruit volgt dat het ***Theodorus*** in Neerijnen bepaald niet voor de wind gegaan is: hij is klaarblijkelijk geheel afhankelijk geweest van de hulp van zijn, zeer zakelijke, schoonmoeder. Deze deponeerde 31 aug. 1772 haar testament bij schepenen, dat echter niet werd teruggevonden. Wel stelt ***Gerard Koijman,*** de broer van Neeltje, zich op 16 dec. 1777 [75] garant ***voor*** haar nalatenschap, van welke garantie ook gebruik zal zijn gemaakt, daar uit de afwikkeling der boedel van ***Theodorus*** en ***Neeltje,*** door ***Matthias Jorissen*** (IVc) en Gerard ***Koijman*** uitgevoerd en op 5 dec. 1778 verantwoord [76] blijkt, dat f78.11.12 meer aan kosten is uitgegeven dan aan baten door de boedel kon worden opgebracht. De bij ***Theodorus***' moeder beleende sieraden konden niet worden ingelost en de overige schulden aan de familie in Wesel werden via het Jorissen-fonds verrekend (zie bijlage 1).

Uit dit huwelijk:

1. *Cafharina Jorissen, geb.* Wesel 31 okt., ged. aldaar (W.K.) 9 nov. 1750, † Neerijnen nà 5 dec. 1778.
2. *Wolter Theodorus Johannes Jorissen,* geb. Wesel 26 mei, ged. aldaar (W.K.) 2 juni 1752.

   Uit de geciteerde boedelacte blijkt, dat deze jongen in dienst van de kamer Amsterdam der V.O.C. is overleden, maar achterstallige gagie, hoewel wel geclaimd, kon niet meer worden verkregen.
3. *Johannes Cornelius Jorissen,* ged. Wesel (W.K.) 3 juni 1754, † Wesel 7 juni, begr. aldaar (W.K.) 10 juni 1772.

   Bij het bericht aangaande zijn overlijden wordt in de Weseler kerkeboeken aangetekend dat hij uit Neerijnen afkomstig was, maar in de Breite Briickstrasse bij zijn tante, de weduwe ***Kocks*** (IIIb,1) in huis was om het tingieten te leren.
4. *Gerhard Maffhias Johannes Jorissen,* geb. Wesel 12 juni 1756 (?).
5. *Anthonia Jorissen,* ged. Neerijnen 13 aug. 1760, † jong.
6. *Johanna Jorissen,* ged. Neerijnen 9 april 1762, † jong.
7. *Johanna Jorissen,* ged. Neerijnen 10 juni 1764, † aldaar 22 juni 1801 [77].
8. *Willem Emerenfius Johannes,* volgt Vd.

73. De opgegeven datum van overlijden is uit het familieboekje afkomstig.
74. R.A. Arnhem, Recht. Archief Tuyl, nr. 1265, d.d. 21 febr. 1774.
75. R.A. Arnhem, Recht. Archief Tuyl, inv.nr. 39.
76. R.A. Arnhem, Recht. Archief Tuyl, inv.nr. 1265.
77. Boek van lidmaten van de Herv. Kerk Waardenburg-Neerijnen, Pastorie Neerijnen.

IVc. Ds. *Maffhias Jorissen,* geb. Wesel 26 okt., ged. aldaar (W.K.) 1 nov. 1739, stud. theol. te Duisburg (ingeschr. 20 sept. 1759) en Utrecht, proponent en huisleraar te Wesel (1765), predikant te Avezaath (1769), Hasselt (1779) en 's-Gravenhage (1782), waar hij op 31 maart 1818 met emeritaat gaat; hij woont daar in de Lange Raamstraat, wijk F no. 129, tegenwoordig Raamstraat 49, † 's-Gravenhage 13 jan., begr. aldaar (Kloosterkerk) 18 jan. 1823, tr. Kerk Avezaath 14 okt. 1769 *Johanna Sophia Helena Bird,* geb. Wesel 18 febr., ged. aldaar (W.K.) 9 maart 1750, † 's-Gravenhage 10 okt. 1823, dr. van *Maximilian Bird,* koopman te Wesel, en *Chrisfine Waltmans.*

Op ***28*** febr. 1768 hield ***Matthias*** in de Mathena Kirche te Wesel een preek gericht tegen een reeds eerder daar verschenen anoniem schotschrift, dat achteraf geschreven bleek te zijn door een hoge militair. Deze beklaagde zich daarop ernstig bij het stadsbestuur en eiste van hen, dat zij ***Jorissen*** het preken verbieden zouden: een eis die hij in nog krachtiger woorden herhaalde toen de magistraat weliswaar ***Matthias*** officieel ter verantwoording riep, maar naar zijn mening niet snel en krachtig genoeg optrad.

Het stadsbestuur durfde zelf verder geen beslissing te nemen en liet deze over aan de Kon. Pruisische Regeing in Kleef. Deze beval hen ***Matthias*** officieel te berispen en hem de toegang tot de kansel te ontzeggen, zolang hij zijn ongelijk niet had erkend en beterschap had beloofd. Aangezien ***Matthias*** dit weigerde, was hem de weg tot een predikambt in Duitsland afgesneden. Nadat een eerste preek in het Hollands in de gemeente Aalten hem moed gaf, durfde hij de overgang naar Holland aan en werd hij in 1769 naar Kerk Avezaath beroepen.

Over de bijzondere betekenis van ***Matthias Jorissen*** als psalmberljmer en in het godsdienstig leven van zijn tijd zie: B. Glasius, Godgeleerd Nederland, dl. 11, blz. 186 e.v.; De Bie en Loosjes, Biografisch Woordenboek, blz. 582 e.v.; F. A. Henn, Matthias Jorissen, Leipzig 1955. Zie ook: J. A. Momm, Matthias Jorissen in de gelukkige avond zijns leevens enz., 's-Gravenhage, 1823, en de bespreking daarvan in Boekzaal 1825, blz. 22 e.v. (zie Bijlage 1).

Uit dit huwelijk:

1. ***Johanna Theodora Jorissen,*** geb. Avezaath 5 juni, ged. aldaar 9 juni 1771, † Zeist 3 maart 1847.
2. *Johannes Maximilianus,* volgt Ve.
3. *Cafharina Sophia Jorissen,* geb. Avezaath 5 juli, ged. aldaar 14 juli 1776, † Utrecht 21 maart 1851.
4. *Matfhias,* volgt Vf.
5. *Bernhard Samuel Jorissen,* geb. Hasselt 9 juni, ged. aldaar 1 juli 1781, † aldaar 7 sept. 1781.
6. *Frederika Wilhelmina Jorissen,* geb. 's-Gravenhage 1 juni, ged. aldaar 8 juni 1783, † Rotterdam 19 okt. 1828, tr. 's-Gravenhage 24 nov. 1806 Ds. *Robert* Macalister *Loup,* geb. 's-Gravenhage 29 jan. 1782, predikant te Zalk en Zaltbommel, † aldaar 18 jan. 1861, zn. van *Duncan Macalisfer Loup,* lt.-kolonel, en *Maria Ouwens;* als weduwnaar hertrouwt hij Heusden 4 nov. 1830 *Cafharina Maria Tierens,* geb. Gorinchem 18 mei 1790, † Zaltbommel 11 dec. 1872, dr. van *Seger Tierens* en *Anfonia Adriana Henrika van Bleyswijk.*
7. *Maria Louise Jorissen,* geb. 's-Gravenhage 22 mei, ged. aldaar 28 mei 1787, † 's-Gravenhage 7 febr. 1870, tr. Zeist 22 juli 1831 *Henrich Saltet,* geb. Wesel 4 juli 1788, kapitein kwartiermeester, † 's-Gravenhage

W. Horstink. Aquarel.

Toegeschs. aan. Anspach. Pastel.

Ds. Matthias Jorissen (IVc, 1739-1823) en Johanna Sophia Helena Bird (1750-1823).

Afb. 11 en 12; foto Dingjan (Icon. Bureau)

Coll. Barones Taets van Amerongen-Jorissen te 's-Gravenhage.

13 april 1852, zn. van *Hendik Saltet* en *Anne Catharina Cattepoel;* hij was eerder gehuwd Amsterdam 9 juni 1813 *Rebecca Meeler,* ged. Amsterdam 16 nov. 1788, † aldaar 28 sept. 1829, dr. van *Joan Godfried Meeler* en *Anna Margaretha Wegenaar.*

8. *Willem Coenraad,* volgt Vg.
9. *Samuel Gerhard,* volgt Vh.

Va. *Jacob Jorissen,* geb. Wesel 13 dec., ged. aldaar (W.K.) 18 dec. 1763, koopman te Wesel, dat hij wegens faillissement op 12 dec. 1809 verliet [78], en te Anhold, later te Coesfeld Fürstlich Rheingräflicher Kammerassessor, † Coesfeld 10 april, begr. aldaar (Lamberti K.) 13 april 1818, tr. Wesel (W.K.) 26 febr. 1792 *Helena Cornelia Kretschmer,* ged. Zutphen 10 febr. 1761, † Wesel 22 jan., begr. aldaar (W.K.) 26 jan. 1807, dr. van *Samuel Kretschmer,* wijnhandelaar, en *Aleyda Egeling.*

Uit dit huwelijk:

1. *Jacob,* volgt VIa.
2. *Aleyda Sara Susanna Jorissen,* geb. Wesel 8 juli, ged. aldaar (W.K.) 19 juli 1796, † Wesel 11 febr. 1862, tr. Amsterdam 22 jan. 1825 *Mathias Jorissen* (Vc).
3. *Helena Cornelia Christina Jorissen,* geb. Wesel 12 maart, ged. aldaar (W.K.) 2 april 1799, † Düsseldorf 8 sept. 1872, tr. Düsseldorf (Militärgem.) 20 mei 1836 *Herman Christian Ludwig Wilhelm Baumgarten, geb.* Melkow 19 febr. 1779, Oberstleutnant, † Düsseldorf 8 juli 1848, zn. van *Christian Wilhelm Baumgarten,* Evang. Pfarrer, en *Charlotte Henrietfe Reuchhelm* (zie Bijlage 1).

78. Stadsarchief Wesel, caps. 209.

Vb. *Johannes Jorissen,* geb. Wesel 12 dec., ged, aldaar (E.W.) 22 dec. 1766, koopman te Amsterdam en deelhebber in de compagnieschap van negotie met Paulus van Gelein, opgericht 1 juli 1793 [79] en weder beëindigd ult. dec. 1807 [80]; rechter suppleant in de rechtbank van koophandel en regent van het aalmoezeniershuis aldaar, † Amsterdam 18 dec. 1812, tr. Culemborg 8 okt. 1793 *Huberta Kleynhoff, geb.* aldaar 4 april 1772, † Amsterdam 26 sept. 1809, dr. van *Christiaan Kleynhoff,* heer van Enspijk, burgemeester van Culemborg, en *Huberta Verspijck.*

Huw. voorwaarden gepasseerd voor schout en schepenen d.d. 15 sept.. en geregistreerd in het Hoge Gerecht van Deyl d.d. 4 okt. 1793. Testament verleden voor not. Mr. Everard Corn. Bondt 26 mei 1787 [81]. Na het overlijden der ouders worden de kinderen ondergebracht bij familie in Wesel (zie G.A. Wesel, caps. 384, nr. 2).

Uit dit huwelijk:

1. *Jacob Jorissen,* geb. Amsterdam 17 sept., ged. aldaar (Rem.) 25 okt. 1796, koopman te Hamburg, medefirmant van C. A. Crasemann, † Hamburg 17 febr. 1834, tr. aldaar 21 april 1821 *Maria Elisabeth Siemers,* geb. Hamburg 24 jan. 1801, † aldaar 18 april 1872, dr. van *Georg Johann Heinrich Siemers,* koopman te Hamburg, en *Cafharina Elisabeth Johanna Zastrow.* Na het overlijden van *Jacob* hertrouwt zij te Hamburg 17 okt. 1838 met *Johann Ludwig Marissal,* geb. Stötteritz (bij Leipzig) 15 juli 1797, Hauptcollecteur der Stadt-Lotterie, † Hamburg 23 febr. 1883, zn. van *Johann Daniel Marissal* en *Christine Louise Henrietfe Herzberg.*

79. G.A. Amsterdam, not.asch., inv. nr. 17541, akte nr. 230.
80. Id., inv.nr. 18744, akte nr. 582.
81. Id., inv.nr. 18707, nr. 70.

2. *Huberta Christina Frederica Jorissen,* geb. Amsterdam 21 juli, ged. (Rem.) aldaar 14 aug. 1798, † Wesel 29 dec. 1853.
3. *Sara Maria Jorissen,* geb. Amsterdam 2 febr., ged. (Rem.) aldaar 20 febr. 1800, † Wesel 22 dec. 1882.
4. *Johanna Constantia Helena Jorissen,* geb. Amsterdam 9 aug., ged. (Rem.) aldaar 28 aug. 1803, † Wesel 6 juni 1822.
5. *Cornelia Christina Jorissen,* geb. Amsterdam 1 dec., ged. (Rem.) aldaar 23 dec. 1804, † 3 mei 1864 (?), tr. Wesel 11 mei 1826 *Tobias Friedrich Schmidt,* geb. Mainz 13 sept. 1803, zn. van *Caspar Emmanuel Schmidt* en *Regina Bauer.*
6. *Jan Matthijs Jorissen,* geb. Amsterdam 12 april 1806, † Amsterdam 3 nov. 1807.
7. *Henriette Wilhelmina Jorissen, geb.* Amsterdam 9 sept., ged. (Rem.) aldaar 15 okt. 1809, † Wesel 24 april 1854, tr. Wesel 29 juli 1837 *Albert Anton Georg Wilhelm Westermann, geb.* Wesel 29 april, ged. (Luth.) aldaar 24 mei 1806, koopman, † Xanten 16 febr. 1866, zn. van *Friedrich Heinrich Westermann* en *Sophia Henriette Kuiper.*

Vc. *Mathieu Jorissen,* geb. Wesel 17 okt., ged. aldaar (E.W.) 29 okt. 1776, koopman te Amsterdam, † aldaar 26 juni 1836, tr. le Haren 10 jan. 1809 *Sophie Louise Nobel,* geb. Groningen 12 dec. 1779, † Amsterdam 1 juli 1823, dr. van *Willem Theodorus Nobel,* luitenant-kolonel der cavalerie, en *Maria Louisa Gockinga:* tr. 2e Amsterdam 22 jan. 1825 *Aleyda Sara Susanna Jorissen,* geb. Wesel 18 juli, ged. aldaar (W.K.) 19 juli 1796, † Wesel 12 febr. 1862, dr. van *Jacob Jorissen* (Va) en *Helena Cornelia Kretschmer.*

Naast de officiële doopnaam ***Mathieu*** worden in Holland ook de versies ***Mathias en Mathijs*** gebruikt.

Uit het eerste huwelijk:

1. *Samuel Jorissen,* geb. Amsterdam 5 febr. 1811, lste luit. bij het Reg. O.I.-Cavallerie, † Batavia 17 okt. 1845.
2. *Lodewijk Theodorus,* volgt VIb.
3. *Mathias Jorissen,* geb. Amsterdam 27 maart 1817, † Loemoet (Sum. W.-kust) 4 juli 1841.
4. *Richard Bernhard,* volgt VIc.

Uit het tweede 'huwelijk:

5. *Sophie Helene Jorissen,* geb. Amsterdam 19 nov. 1825, † aldaar 25 nov. 1825.
6. *Sophie Helena Jorissen,* geb. Amsterdam 23 mei 1827, † Wesel 12 aug. 1855, tr. Wesel 24 jan. 1847 *Wilhelm Johann Rudolph Carl Wegner,* geb. Mainz 19 okt. 1825, luitenant, zn. van *Carl Friedrich Wegner* en *Johanna Gertrud Schmidt.*
7. *Jacobine Louise Jorissen,* geb. Amsterdam 14 okt. 1831, † aldaar 31 okt. 1833.
8. *Christian Gerhard Hubart Jorissen,* geb. Amsterdam 1 juli 1833, † aldaar 27 febr. 1835.
9. *Aleida Jorissen,* geb. en † Amsterdam 13 aug. 1835.

Vd. *Willem Emerentius Johannis*[82] *Jorissen,* geb. Neerijnen 15 jan., ged. aldaar 19 jan. 1766, landeigenaar en assessor te Neerijnen, †, aldaar 30 nov. 1833, tr. Neerijnen 26 jan. *1809' Johanna Adolphina Monhemius,* geb. Buurmalsen 18 dec. 1774, † Waardenburg 14 jan. 1845, dr. van Ds. *Petrus Johannes Monhemius* en *Maria Johanna Torsinck.*

82. Hoewel bij de doop de naam ***Johannes*** is gegeven, wordt in latere documenten steeds de versie: ***Johannis*** gebezigd.

Uit dit huwelijk:

1. *Theodorus 'Frans Koijman,* volgt VId.
2. *Maria Johanna Jorissen,* geb. Neerijnen 31 mei, ged. aldaar 3 juni 1811, † Neerijnen 18 dec. 1877.
3. *Neeltje Jorissen,* geb. Neerijnen 21 maart, ged. aldaar 28 maart 1813, † Rotterdam 6 mei 1903, tr. Waardenburg 1 juni 1846 *Hendrik Steenbeek,* geb. Hattem 24 juni 1807, onderwijzer, † Rotterdam 1 febr. 1884, zn. van *Gerrit Derk Steenbeek,* wolkammer, en *Geertrui Kolkman.*
4. *Petrus Emerentius Johannis Adolph Jorissen,* geb. Neerijnen 15 april, ged. aldaar 30 april 1815, opzichter en poldermeester, † Waardenburg 8 juli 1895, tr. Neerijnen 22 dec. 1869 *Jantje van Versendaal,* geb. Neerijnen 7 sept. 1817, dr. van *Antonie van Versendaal,* landbouwer, en *Catharina van Versendaal.*
5. *Hendrik Johannis Gijsbert,* volgt VIe.
6. *Catharina Gerarda Jorissen,* geb. Neerijnen 15 nov., ged. aldaar 11 dec. 1822, † Waardenburg 9 aug. 1867, tr. aldaar 6 mei 1848 *Martinus Hakkert,* geb. Tuil (gem. Haaften) 12 nov. 1821, timmerman, † Rotterdam 19 febr. 1883, zn. van *Roelof Hakkert,* deurwaarder, en *Jantje Pellegrom.*

Ve. *Johannes Maximilianus Jorissen,* geb. Avezaath 28 mei. ged. aldaar 5 juni 1774, koopman en commissionair-kassier te Rotterdam, † aldaar 5 febr. 1846, tr. 's-Gravenhage 9/10 dec. 1806 *Wilhelmina Albertine Zoutmaat,* ged. 's-Gravenhage (Nieuwe Kerk) 24 okt. 1779, † Rotterdam 11 nov. 1842, dr. van *François Zoutmaat,* koster van de Nieuwe Kerk, en *Cafharina van Steveninck.*

De tientallen notariële akten in het G.A. Rotterdam op zijn naam hebben voor het grootste deel betrekking op de zakelijke transacties van ***Joh. Max.*** in een periode dat verhandeling van effecten nog notarieel moest worden vastgelegd. Op zijn persoonlijk leven hebben betrekking het testament (Nieuw not. archief 549 (1836) blz. 454, 456), de boedelinventaris (not. P. C. van Dalen, akte nr. 83 d.d. 19 febr. 1846) en de boedelscheiding (id. akte nr. 418 dd. 30 sept. 1846) met een totaal bedrag van bijkans *f* 200.000.

Uit dit huwelijk:

1. *Johanna Sophia Helena Jorissen,* geb. Rotterdam 10 nov., ged. aldaar 6 dec. 1807, † Rotterdam 3 jan. 1895.
2. *Catharina Francina Magdalena Jorissen,* geb. Rotterdam 23 mei, ged. aldaar 20 juni 1809, † Rotterdam 4 okt. 1813.
3. *Matfhisia Theodora Jorissen,* geb. Rotterdam 13 nov. 1810, † aldaar 12 dec. 1890.
4. *Wilhelmina Albertina Jorissen,* geb. Rotterdam 11 mei 1812, † aldaar 26 april 1850.
5. *Christiaan Jacobus Jorissen,* geb. Rotterdam 19 juli 1813, † aldaar 8 nov. 1813.
6. *Jacoba Maria Jorissen,* geb. Rotterdam 4 jan. 1815, † Schipluiden 28 okt. 1855, tr. Rotterdam 24 mei 1847 *Lodewijk Kruyff,* geb. aldaar 5 juni 1818, bur-

gemeester van Schipluiden en Ridderkerk, † Ridderkerk 20 dec. 1904, zn. van ***Lodewijk Kruyff,*** burgemeester van Hellevoetssluis, en ***Louisa Catharina*** *Schott*; na het overlijden van ***Jacoba Maria*** hertrouwt hij Schipluiden 3 dec. 1862 *Antje* ***Kas,*** geb. Schipluiden 8 febr. 1837, † Ridderkerk 26 mei 1871, dr. van ***Willem Kas*** en ***Johanna van den Berg.***

7. ***Matthias Jorissen,*** geb. Rotterdam 20 jan. 1817, † aldaar 17 okt. 1817.
8. ***Maria Johanna Jorissen,*** geb. Rotterdam 26 aug. 1818, † Zwolle 12 febr. 1882, tr. Rotterdam 17 maart 1847 ***Diederich*** baron ***van Slingelandt,*** geb. Leesum (Kon. Hanover) 17 febr. 18 12, arrondissementsbetaalmeester, † Zwolle 8 sept. 1882, zn. van *Govert* ***Johan*** baron ***van Slingelandt*** en ***Rebecca Boock.***
9. ***Catharina Francina Magdalena Jorissen,*** geb. Rotterdam 11 dec. 1819, † aldaar 8 nov. 1893, tr. Rotterdam 26 nov. 1851 ***George Paul*** *Kruyff,* geb. Rotterdam 15 jan. 1814, heel- en vroedmeester, † Rotterdam 14 nov. 1887, zn. van ***Lodewijk Kruyff,*** burgemeester van Hellevoetsluis, en ***Louisa Catharina Schott.***
10. ***Sophia Louisa Jorissen,*** geb. Rotterdam 15 dec. 1822, † aldaar 11 dec. 1824.

Vf. Ds. ***Matthias Jorissen,*** geb. Avezaath 10 febr., ged. aldaar 21 febr. 1779, predikant te Velp (1803), Hattem (1809) en IJsselstein (1816—1851), † Oud-Loosdrecht 10 febr. 1859, tr. le 's-Gravenhage (Hoogduitse Kerk) 8 maart 1805 ***Jacoba Maria Emants,*** geb. Delft 11 juli 1779, † IJsselstein 29 juni 1820, dr. van Mr. ***Guilliam Balthazar Emants,*** pensionaris van Delft, en ***Magdalena Molewater;*** tr. 2e IJsselstein 23 april 1823 ***Catharina Adriana*** *Douwes,* ged. Amsterdam (W.K.) 17 april 1789, † IJsselstein 13 juni 1858, dr. van ***Jacob*** *Douwes Corneliszn.* en ***Wilhelmina Elisabeth van*** *Markel.*

Uit het tweede huwelijk:

1. ***Matthias Adriaan Willem Jorissen,*** geb. IJsselstein 3 mei 1824, † aldaar 20 april 1842.
2. ***Willem Jacob,*** volgt VIf.

Vg. ***Willem Conrad Jorissen,*** geb. 's-Gravenhage 28 jan., ged. aldaar 1 febr. 1789, ontvanger der Directe belastingen te 's-Gravendeel en Puttershoek, later controleur te Delfshaven, Dordrecht en Purmerend, † Drunen (N.-Br.) 6 dec. 1866, tr. le Zierikzee 14 juli 1819 ***Jobina Johanna van der Halen,*** ged. Zierikzee 20 maart 1793, † Dordrecht 12 juni 1849, dr. van ***Albertus Willem van der Halen,*** notaris, en ***Colina Johanna van der*** *Valck*; tr. 2e Oosterland (Zl.) 2 mei 1851 ***Maria Catharina van der Halen,*** ged, Zierikzee 23 nov. 1806, † Drunen 9 aug. 1883, zuster van zijn eerste vrouw.

Uit het eerste huwelijk:

1. ***Matthisia Sophia Jorissen,*** geb. 's-Gravendeel 16 mei 1820, † 's-Gravenmoer 8 juni 1902.
2. ***Colina Johanna Magdalena Jorissen,*** geb. 's-Gravendeel 7 nov. 1821, † aldaar 8 nov. 1821.
3. ***Matthias Jorissen,*** geb. 's-Gravendeel 24 jan. 1823, † a/b van de Osiris op terugreis van Batavia 13 dec. 1845.
4. ***Albertus Willem Jorissen,*** geb. 's-Gravendeel 4 febr. 1825, visiteur-verificateur bij 's Rijks financiën te Amsterdam, Arnhem, Groningen en tenslotte weer

Amsterdam, † 's-Gravenhage 23 juli 1889, tr. Amsterdam 23 juli 1857 ***Anna Helena van*** *Heyst,* geb. Hazerswoude 19 maart 1831, † 's-Gravenhage 25 okt. 1930, dr. van Ds. ***David van*** *Heyst,* predikant, en ***Sara Boonacker.***

Vh. Ds. *Samuel* ***Gerhard Jorissen,*** geb. 's-Gravenhage 16 nov., ged. aldaar 27 nov. 1791, predikant te Herveld (1815), Waardenburg (1818), Zierikzee (1823), Zwolle (1828) en Utrecht (1831—1860), † aldaar 27 juli 1865, tr. Zaltbommel 2 nov. 1815 ***Maria Elisabeth Petronella van*** *Benthem* ***van den*** *Bergh,* geb. Zaltbommel 15 sept., ged. aldaar 19 sept. 1793, † Utrecht 26 dec. 1883, dr. van ***Eduard van*** *Benthem* ***van den Bergh,*** ontvanger en inspecteur der registratie en domeinen, en ***Anna Maria Verploegh.***

Uit dit huwelijk:

1. ***Johanna Sophia Helena Jorissen,*** geb. Zaltbommel 19 sept. 1816, † Zierikzee 17 nov. 1827.
2. ***Eduard Anne Marius*** *Jorissen,* geb. Herveld 16 april 1818, † Zierikzee 24 dec. 1827.
3. ***Mathilda Johanna Theodora Jorissen,*** geb. Waardenburg 14 juli 1820, † Amsterdam 22 maart 1895, tr. Utrecht 3 juli 1845 Ds. ***Hendrikus Petrus Timmers*** *Verhoeven,* geb. Dordrecht 28 jan. 1804, ridder Ned. Leeuw, † Doesburg 22 juli 1871, zn. van ***Henricus Petrus*** *Timmers Verhoeven* en ***Francina*** *Morjé*; eerder gehuwd te Dordrecht 24 febr. 1830 met ***Elisabeth Maria Roodenburg,*** geb. aldaar 12 maart 1802, † Hoorn 23 sept. 1835, dr. van *Jan* ***Roodenburg*** en ***Jacoba van Laren.***
4. ***Matthias Johannes Maximilianus,*** volgt VIg.
5. Ds. *Samuel* ***Gerhard Emilius Jorissen,*** geb. Zierikzee 23 okt. 1823, predikant te Uitwijk en Doorn, emerit. 1857, † Delft 26 febr. 1906.
6. ***Anna Maria Jorissen,*** geb. Zierikzee 23 okt. 1825, † Utrecht 8 febr. 1895.
7. ***Anne Pieter Govert Jorissen,*** geb. Zierikzee 24 sept. 1827, † Zwolle 12 juni 1828.
8. ***Eduard Johan Pieter,*** volgt VIh.
9. ***Anne Pieter Govert,*** volgt VIi.
10. ***Thomas Theodorus Hendrikus,*** volgt VIk.
11. Doodgeboren zoon, 9 aug. 1835.

VIa. ***Jacob*** *Jorissen* ***Jcbzn.,*** geb. Wesel 23 dec., ged. aldaar (W.K.) 28 dec. 1792, controleur der Rijksbelastingen te Antwerpen, Haarlem en Amsterdam, inspecteur te Nijmegen en uiteindelijk directeur van 's Rijks Financiën te Leeuwarden, ridder Mil. Willemsorde 4de kl. (1831), † Leeuwarden 24 febr. 1848, tr. Amsterdam 15 nov. 1838 ***Adriana Catharina Och,*** geb. Beverwijk 2 mei 1803, † Arnhem 26 febr. 1880, dr. van ***Jan Och*** en ***Christina Kosro,*** eerder gehuwd Amsterdam 8 mei 1824 met *Jan Altena,* geb. Amsterdam 12 maart 1798, cargadoor en makelaar, † Amsterdam 21 nov. 1835, zn. van ***Pieter Altena*** en ***Geertruij Koers.***

Uit dit huwelijk:

1. ***Jacob Jorissen,*** geb. Amsterdam 17 mei 1839, ontvanger van 's Rijks Belastingen te Goede Reede, Oude Tonge, Waalwijk en Vreeswijk, † Beesd 15 maart 1918, tr. Oude Tonge 11 juni 1889 ***Jacoba***

Maria Wethmar, geb. Arnhem 17 april 1845, † Beesd 6 april 1924, dr. van *Frans Coenraad Wethmar*, visiteur, en *Johanna Maria Elisabeth Wever*.

2. *Mathias Jorissen, geb.* Amsterdam 13 juli 1840, kap. inf. Ned. Ind. leger, † Utrecht 9 aug. 1888, tr. aldaar 21 juli 1882 *Maatje Willemina Mossel*, geb. Veere 26 aug. 1849, † den Dolder 6 febr. 1935, dr. van *George Pieter Jan Mossel*, schout bij nacht, lid Hoog Mil. Gerechtshof, en *Maria Adriana Browning*.
3. *Catharina Jorissen*, geb. 's-Gravenhage 30 dec. 1841, † Dieren (gem. Rheden) 26 juni 1916, tr. Arnhem 3 juli 1873 *Willem Hingman*, geb. 's-Gravenhage *18* dec. 1839, generaal-majoor, † Arnhem 10 mei 1917, zn. van *Johannes Hingman* en *Antje Puffius*.

VIb. *Lodewijk Theodorus Jorissen*, geb. Amsterdam 1 jan. 1816, aanvankelijk koopman te Amsterdam, verhuist bij zijn huwelijk naar Groningen, waar hij in notariële acten voorkomt als fabrikant, medefirmant van Coninck, Boddendijck, Jorissen, een niet goed van de grond komende zeepziederij en destilleerderij [83]; burgemeester van Haren 1852-1893, † Arnhem 7 maart 1895, tr. Groningen 22 juli 1839 *Maria Sara Gasinjet*, geb. Paterswolde (gem. Eelde), huize Vennebroek, 2 april 1820, † Haren (Hemmen), huize Buitenzorg, 19 juni 1866, dr. van *Gijsbertus Lambertus Gasinjet*, zeeofficier, en *Wilhelmina Gockinga* [84].

Uit dit huwelijk:

1. *Mathias Gijsbertus Lodewijk*, volgt VIIa.
2. *Theodora Sophie Marie Jorissen*, geb. Groningen 20 maart 1841, † Haren 5 mei 1864.
3. *Titia Susanne Jorissen*, geb. Groningen 28 april 1842, † Rotterdam 10 febr. 1920, tr. Haren 14 sept. 1885 *Joannes Adrianus van den Dries*, geb. 's-Hertogenbosch 14 sept. 1834, ontvanger der Invoerrechten en Accijnzen, † Rotterdam 20 okt. 1924, zn. van *Joannes Benedictus van den Dries*, koopman, en *Maria Cornelia Latour* en weduwnaar van *Sophia Verschooff*.
4. *Samuel Jorissen*, geb. Groningen 22 juli 1844, hereboer, † Bellingwolde 6 sept. 1920.
5. *Sophie Louise Jorissen*, geb. Haren 26 aug. 1849, † Groningen 30 dec. 1862.
6. *Johanna Wilhelmina Jorissen*, geb. Haren 7 juli 1851, † Groningen 14 febr. 1926.
7. *Godfried Carel Jorissen*, geb. Haren 6 sept. 1852, burgemeester van Noorddijk, † aldaar 1 maart 1928.
8. *Constantia Geertruida Jorissen*, geb. Haren 31 okt. 1853, † aldaar 9 maart 1889.
9. *Lodewijk Theodorus Jorissen*, geb. Haren 4 mei 1855, † aldaar 21 juli 1859.
10. *Jules Jorissen*, geb. Haren 16 aug. 1856, hereboer, † Haren 7 febr. 1927.
11. *Gijsbertus Lambertus Jorissen*, geb. Haren 28 jan. 1859, † Amsterdam 26 dec. 1901.
12. *Lodewijk Theodorus Jorissen*, geb. Haren 14 juni 1860, rentenier, † Bellingwolde 17 febr. 1936.

83. **Zie ook A. J. van der Aa, Aardrijkskundig Woordenboek, dl. V blz. 154, in** voce **Haren.**

84. *Wilhelmina Theodora was* van **moederszijde een kleindochter van** *Maria Louisa Gockinga* **(zie Vc).**

13. *Clara Adolphine Jorissen*, geb. Haren 3 juni 1862, † Doetinchem 15 nov. 1878.

VIc. *Richard Bernhard Jorissen*, geb. Amsterdam 5 juli 1819, boekhouder bij het textielbedrijf van Louis Momm in Brussel, † Arnhem 13 jan. 1891, tr. in 1848 *Paulina Maria Strackke*, geb. Amsterdam 13 juni 1820, † Velp (gem. Rheden) 22 april 1897, dr. van *Willem Frans Strackke*, kleermaker, en *Johanna Justine Lobrecht*.

Uit dit huwelijk:

1. *Richard Paul Marinus Jorissen*, geb. 's-Gravenhage 30 april 1849, bedrijfsleider van het textielbedrijf van Wilhelm Momm in Luzley Brook, reisde later in de V.S., † 's-Gravenhage 12 okt. 1926.
2. *Louisa Maria Jorissen*, geb. 's-Gravenhage 23 nov. 1851, † aldaar 17 mei 1913.

VId. *Theodorus Frans Koijman Jorissen*, geb. Neerijnen 1 dec. 1809, ontvanger van 's Rijks financiën, eerst te Est en Opijnen, daarna te Buurmalsen, dan te Middelie en Axwijk, Kwadijk en Warder en tenslotte te Wormer en Enge Wormer, Jisp en Wijde Wormer: in 1847 wordt hij aldaar ontslagen wegens een kastekort, doch wordt in 1854 weer aangenomen als kommies 4de klas in het district Arnhem: in 1860 volgt opnieuw ontslag wegens dienstverzuim en misbruik van sterke drank; er volgt twee maal een verblijf in Ommerschans; bij het huwelijk van zijn oudste dochter in 1890, wordt geregistreerd dat hij in de V.S. is overleden, tr. Arnhem 29 april 1840 *Alberta Anna van Callegoed*, geb. Arnhem 5 febr. 1816, † Voorst 17 dec. 1853, dr. van *Nicolaas van Callegoed*, stadsschoolonderwijzer, en *Anthonia van Ommeren*.

Uit dit huwelijk:

1. *Johanna Adolphina Jorissen*, geb. Buurmalsen 18 sept. 1841, † Arnhem 16 juli 1910, tr. aldaar 30 juli 1890 *Evert Jan Koopman*. geb. Zelhem 9 dec. 1821, koetsier van baron Van Tuyll van Serooskerken, † Arnhem 13 jan. 1901, zn. van *Harmanus Koopman*, landbouwer, en *Janna Buunk*.

   Op 14 juli 1890 echt zij *Charline Adolphine Jorissen*, geb. Zutphen 26 juli 1869, die op haar beurt in het huis van bewaring te Arnhem op 17 dec. 1890 bevalt van een doodgeboren meisje.
2. *Nicolaas Anton*, volgt VIIb.
3. *Wilhelmina Emerentia Johanna Koijman Jorissen*, geb. Buurmalsen 10 sept. 1844, woonde te Millingen a.d. Rijn (1859).
4. *Laurens Walraven Everhard Jorissen*, geb. Arnhem 4 april 1846, woonde te Millingen a.d. Rijn (1859).
5. *Alberta Anna Johanna Koijman Jorissen*, geb. Wormer 7 aug. 1848, † Twello 31 mei 1857.
6. *Maria Johanna Jorissen*, geb. Voorst 5 dec. 1853, † aldaar 5 jan. 1857.

VIe. *Hendrik Johannis Gijsbert Jorissen*, geb. Neerijnen 17 nov. 1817, landbouwer, † Neerijnen 8 aug. 1864, tr. Waardenburg 6 mei 1848 *Pietronella Jannigje van Aken*, geb. aldaar 1 mei 1815, † 17 jan. 1903, dr. van *Lucas van Aken*, winkelier, en *Jantje van Driel*.

Uit dit huwelijk:

1. *Willem Emerentius Johannis*, volgt VIIc.

2. *Jannetta Lukia Jorissen,* geb. Neerijnen 5 maart, ged. aldaar 9 april 1854, † Neerijnen 5 okt. 1945, tr. le Waardenburg 29 juli 1881 *Hendrik Daniel van Aken,* geb. Waardenburg 28 april 1854, timmerman-aannemer, † Alkmaar 21 dec. 1897, zn. van *Hendrik Daniel van Aken,* broodbakker, en *Judit Anna Beijer;* tr. 2e Rotterdam 8 april 1903 *Nicolaas Anton Jorissen* (VIIb).

3, *Adolf Johannis,* volgt VIId.

VIf. Ds. *Willem Jacob Jorissen,* geb. IJsselstein 14 juli 1830, predikant te Oud-Loosdrecht (1855), Hattem (1859), Utrecht (1861), Rotterdam (1867) en Apeldoorn (1874), waar hij de jonge Koningin Emma op Nederlandse bodem van de kansel welkom heette, drager Gouden Leeuw van Nassau, † Apeldoorn 16 juni 1884, tr. le IJsselstein 29 maart 1855 *Johanna Elisabeth Charlotte Beijen,* geb. aldaar 15 sept. 1829, † Utrecht 31 jan. 1863, dr. van *Johan Franco Beijen,* burgemeester van 1 Jsselstein, en *Maria Jeanne Florentine Trip; tr. 2e* Utrecht 13 juli 1864 *Maria Agatha Geraldina Robertina* barones *Taets van Amerongen,* geb. de Bilt 3 aug. 1830, † Apeldoorn 3 nov. 1905, dr. van Mr. *Arnoud Gerard Joost* baron *Taets van Amerongen,* majoor, en Jkvr. *Cornelia Sara Wilhelmina Antoinetta Strick van Linschofen.*

Uit het eerste huwelijk:

1. *Catharina Adriana Elisabefh Jorissen,* geb, Oud-Loosdrecht 13 jan. 1856, † Utrecht 15 febr. 1866.
2. *Maria Johanna Mafthia Jorissen,* geb. Oud-Loosdrecht 4 sept. 1857, † Apeldoorn 3 okt. 1883.
3. *Matthias Adriaan Willem,* volgt VIIe.
4. *Willem Jacob Jorissen,* geb. Hattem 10 april 1861, ambtenaar Ned.-Indische Escompto Mij., † Batavia 25 dec. 1897.
5. *Johanna Elisabeth Charlotte Jorissen,* geb. Utrecht 8 nom. 1862, † aldaar 5 jan. 1863.

Uit het tweede huwelijk:

6. *Antoine Marie Fréderik Jorissen,* geb. Utrecht 3 sept. 1865, cand. notaris, † Apeldoorn 12 jan. 1897.
7, *Tancmar Marie Felix Carel,* volgt VIIf.
8. *Cafharina Adriana Jorissen,* geb. Rotterdam 23 mei 1868, † Amersfoort 27 aug. 1944.

VIg. *Matthias Johannes Maximilianus Jorissen,* geb. Waardenburg 18 jan. 1822, visiteur en verificateur te Winschoten, Lobith, Rotterdam, Oldenzaal en tenslotte weer te Rotterdam, † aldaar 22 aug. 1895, tr. Utrecht 17 nov. 1864 *Antonette Caroline Leonore Everts,* geb. Gorcum 4 juli 1830, † Leiden 11 sept. 1920, dr. van *Theunis Carel Christiaan Everts,* Evang. Luth. predikant, en *Geerfruy Johanna Zuiderhout.*

Uit dit huwelijk:

Maria Elisabefh Petronella Jorissen, geb. Winschoten 21 dec. 1865, † Apeldoorn 8 nov. 1954.

VIh. Ds. *Eduard Johan Pieter Jorissen,* geb. Zwolle 10 juni 1829, † Scheveningen 20 maart 1912, tr. Utrecht 22 febr. 1855 *Anna Catharina Elisabefh van Eijk van Voorthuysen,* geb. Amsterdam 24 okt. 1833, † Pretoria (Z.-A.) 1 dec. 1900, dr. van *Jan van Eijk van Voorthuysen,* koopman, en *Henriette Chrisfina Meder.*

Hij studeerde theologie aan de R.U. te Utrecht (Alb. Stud. Acad. Rheno-Traj., 1848, 364) en werd achtereenvolgens als predikant beroepen te Kampereiland, Broek in Waterland en Groningen, legde in 1868 daar zijn ambt neer, verrichte een aantal jaren journalistieke arbeid, promoveerde in 1875 tot Dr. in de godgeleerdheid aan de Univ. te Groningen (Alb. Stud. Acad. Gron., 580) en vertrok in 1875 op verzoek van T. F. Burgers, de toenmalige president der Z.-A. Republiek, naar Zuid Afrika. Hij was daar staatsprocureur, daarna advocaat te Pretoria en rechtskundig adviseur der regering. In 1885 gekozen lid der Volksraad, in 1888 benoemd tot rechtskundig ambtenaar te Johannesburg en van 1890-1899 lid van het Hooggerechtshof. In 1895 verleende de Senaat der R.U. te Utrecht hem hon. causa het doctoraat in de rechtsgeleerdheid. Na de dood van zijn echtgenote vertrok hij naar Holland, waar hij in 1912 te Scheveningen overleed.

Voor literatuur over hem en over de uiterst belangrijke rol die hij speelde in de staatkundige verwikkelingen tussen Engeland en Transvaal zie: J. P. de Bie en J. Loosjes, blz. 591, alwaar ook een opgave van van zijn hand verschenen geschriften, waaronder zijn „Transvaalsche Herinneringen 1870—1896", Amsterdam, 189'7. Over hem verschenen o.a. F. Rompel, Dr. E. J. P. Jorissen in: „Mannen en Vrouwen van Beteekenis", XXXVI (1906), blz. 165 e.v.; Busken Huet, Litt. Fant., 4de reeks VII, blz. 184. Meer recente artikelen van Dr. Jan Ploeger in het S.A. biografies woordenboek, in de Standaard Encyclopedie voor S.A. en in Wetenskap en Kuns van nov. 1945; voor de Universiteit van Bloemfontein in 1976 een dissertatie van Dr. L. S. Kruger:

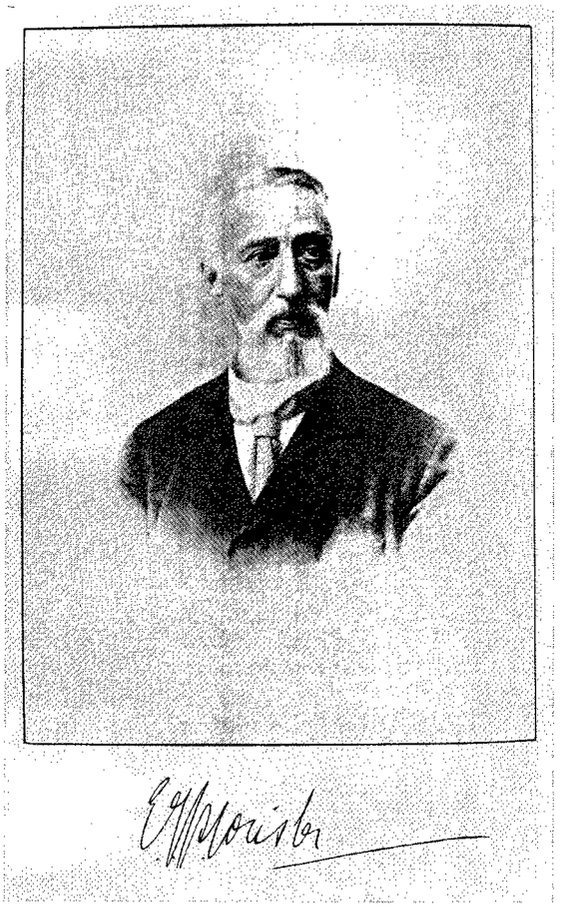

Dr. Eduard Johan Pieter Jorissen (VIh,1829—1912).

Herkomst: Mannen en vrouwen van beteekenis, XXXVI, 1906, blz. 165.

Afb. 13.

„Die rol van Dr. E. J. P. Jorissen in die geschiedenis van de Zuid-Afrikaanse Republiek" waarvan een bespreking in: „Zuid Afrika" jr. 54, nr. 1, jan. 1977.

Uit dit huwelijk:

1. Mr. *Samuel Gerhard Jorissen,* geb. Kampen 10 maart 1857, studeerde rechten te Groningen (inschr. 1874, prom. 8 juli 1880), vestigde zich als advocaat en procureur, eerst te Potchefstroom en van 1882 tot 1886 te Pretosia; benoemd tot commissaris van het Westelijke Districtshof, volgde daarna zijn benoeming tot strafrechter van het Hooggerechtshof te Pretoria: de door hem in opdracht van de regering herziene gnondwet, werd in 1889 door de Volksraad aanvaard, † Pretoria 3 sept. 1889, tr. Graaf Reinet (Kaapkol.) 2 sept. 1887 *Mary Adeline Burgers,* geb. Hanover (Kaapkol,) 9 juli 1862, † Rondebosch (Kaapstad) 17 okt. 1943, dr. van *Thomas Francois Burgers,* president van de Zuid-Afrikaanse Republiek 1872-1877, en *Mary Bryson.*
2. *Hendrik Christiaan Jorissen,* geb. Broek in Waterland 3 april 1859, † aldaar 23 dec. 1859.
3. *Jan Hendrik Jorissen,* geb. Broek in Waterland 3 maart 1861, † Groningen 30 maart 1864.
4. *Eduard Johan Pieter Jorissen,* geb. Groningen 11 april 1862, aanvankelijk landmeter, later farmer te Omararu, † Swakopmund (Z.W.-Afr., in het ziekenhuis) 1 jan. 1930, tr. Pretoria (Z.-A.) 20 dec. 1886 *Jacoba Johanna Petronella van Wisselingh,* geb. Maasdam 22 april 1864, † 's-Gravenhage 23 dec. 1951 dr. van *Elbert Jan van Wisselingh,* referendaris bij de Grootboeken der Nat. Schuld, officier Oranje-Nassau, en *Hubertina Johanna Buskes.*

   Uit dit huwelijk:

   Bertha Anna Maria Jorissen, geb. Pretoria (Z.-A.) 28 okt. 1887, † San Juan Capistrano (U.S.A.) 27 sept. 1975, tr. 's-Gravenhage 31 mei 1918 *John Francis van Baars,* geb. Londen 22 april 1893, † Los Angeles (U.S.A.) 23 juli 1948, zn. van *John William Bernard van Baars* en *Esther Elisabeth Green.*
5. *Maria Elisabeth Petronella Jorissen,* geb. Groningen 24 okt. 1864, † Wassenaar 13 febr. 1952, tr. Durban (Z.-A.) 10 sept. 1890 Jhr. Ir. *Alexander van Lennep,* geb. Amsterdam 3 maart 1862, chef weg en werken bij de Ned. Ind. Spoorweg Mij., † 's-Gravenhage 9 dec. 1934, zn. van Mr. *Herman Josua van Lennep,* advocaat en rechter plv., lid gemeenteraad en wethouder te Amsterdam, lid gedeputeerde Staten van Noord-Holland, en *Henriette Wilhelmine Sillem.*
6. *Hendrik Christiaan,* volgt VIIg.
7. *Ecco Jorissen,* geb. Groningen 9 maart 1868, † aldaar 15 nov. 1871.
8. *Anna Nora Jorissen,* geb. Groningen 3 febr. 1870, † Veenendaal 8 sept. 1944, tr. *Paul Adriaan Jolles,* geb. 's-Gravenhage 10 april 1868, † Kobé (Japan) 11 nov. 1914, zn. van Mr. *Jolle Albertus Jolles,* raadsheer in de Hoge Raad, en *Cornelia Johanna Jacoba den Tex.*
9. Mr. *Johan Jorissen,* geb. Ellecom (gem. Rheden) 4 mei 1872, studeerde rechten te Leiden (1893), vestigde zich als advocaat en procureur eerst te Johannesburg, later te Luderitz en Windhoek (Z.W.-Afr.), honorair consul van Nederland aldaar, ridder Oranje-Nassau, † Kaapstad (Z.-A.) 5 juli 1955.
10. *Henriette Anna Christina Jorissen,* geb. Pretoria (Z.-A.) 6 aug. 1878, † Bandoeng 6 mei 1925, tr. Pretoria (Z.-A.) 12 okt. 1898 *Martinus Middelberg,* geb. Luik 5 sept. 1872, † Bandoeng 2 dec. 1925, zn. van *Gerard Adriaan Arnold Middelberg,* t.t. dir. Z.-A. Spoorweg Mij., en *Leopoldine Hallmann.*

VI i. Ds. *Anne Pieter Govert Jorissen,* geb. Zwolle 23 sept. 1830, predikant te Purmerland (1858), Langer- en Korter Aar (1863), Culemborg (1866) en Nieuw Vennep (1869), ging in 1872 over tot de Remonstrantse Kerk waarvoor hij stond te Delft en Rotterdam (1874—1898), † Arnhem 26 juli 1905, tr. le Leiden 1 maart 1860 *Gerardina Wilhelmina van Witzenburg,* geb. Boskoop 31 mei 1840, † ter Aar 26 okt. 1864, dr. van Ds. *Abraham van Witzenburg* en *Hendrina Hermina Zaalberg:* tr. 2e Delft 7 febr. 1867 *Rebecca Thesing,* geb. Zaltbommel 11 okt. 1836, † Nieuwerkerk aan de IJssel 13 dec. 1909, dr. van *Abraham Thesing,* ritmeester, en *Anna Martina van Benthem van den Bergh.*

Uit het eerste huwelijk:

1. *Samuel Gerhard Emilius Jorissen,* geb. Purmerland (gem. Ilpendam) 29 sept. 1862, † aldaar 13 okt. 1862.
2. *Gerardina Wilhelmina Jorissen,* geb. ter Aar 17 okt. 1864, † Bad Godesberg 9 mei 1931, tr. Rotterdam 23 juni 1887 *Arie Mijnlieff, geb.* Nieuwerkerk aan de IJssel 26 juli 1863, steenfabrikant, † 's-Gravenhage 11 juni 1937, zn. van *Leonardus Fopbertus Mijnlieff,* steenfabrikant, en *Neeltje Maria Lans.*

VIk. Prof. Dr. *Thomas Theodorus Hendrikus Jorissen,* geb. Utrecht 23 febr. 1833, † Amsterdam 4 april 1889, tr. le Utrecht 13 juli 1866 *Clasina Hillegonda de Graaf,* geb. aldaar 13 nov. 1830, † Amsterdam 20 febr. 1876, dr. van *Nicolaas de Graaf,* notaris, en *Hendrica van Sisseren:* tr. 2e Amsterdam 22 maart 1883 *Welmoet Paulina Bok,* geb. Den Burg (Texel) 28 dec. 1836, † 's-Gravenhage 9 maart 1921, dr. van Mr. *Willem Bok,* advocaat en notaris, en *Welmoet Tideman.*

Zie over hem het artikel in het Nieuw Ned. Biografisch Woordenboek VIII, 934 e.v. Na een aanvankelijke studie in de theologie (Alb. Stud. Rh. Traj. 1851, 381 en 1862, 445) vervolgt hij zijn studie in de letteren en wordt, na een tewerkstelling als leraar te Gouda en Haarlem, in 1865 benoemd tot hoogleraar in de geschiedenis aan het Athenaeum, later de Universiteit van Amsterdam. In 1874 benoemd tot lid van de Kon. Akad. van Wetenschappen, ontving hij in 1875 van de Senaat der Rijksuniversiteit te Leiden het doctoraat honoris causa in de letteren; ridder Ned. Leeuw (1882).

Uit het eerste huwelijk:

1. *Johanna Maria Constance Jorissen,* geb. Amsterdam 10 juni 1867, † 's-Gravenhage 28 mei 1955, tr. Amsterdam *15* nov. 1903 Ds. *Doede Eilerts de Haan,* geb. Weststellingwerf 19 febr. 1864, predikant, officier Oranje-Nassau, † 's-Gravenhage 4 aug. 1937, zn. van Ds. *Anneus Fredrik Eilerts de Haan* en *Fenna Henriëtta Doedes Breuning.*
2. *Hendrica Pietronella Jorissen,* geb. Amsterdam 23 okt. 1868, † 's-Gravenhage 27 juni 1953, tr. 's-Gravenhage 28 maart 1890 *Anthon Willem van Hoorn,* geb. Koog aan de Zaan 30 mei 1861, planter, directeur

van cultuurmaatschappijen, † 's-Gravenhage 21 okt. 1927, zn. van ***Willem van Hoorn,*** commissionair in granen, en *Welmoet* ***Catharina*** *Bok*.

VIIa. Mr. *Mathias* ***Gijsbertus Lodewijk Jorissen,*** geb. Groningen 20 april 1840, promoveerde op stellingen in de rechtsgeleerdheid aan de Rijksuniversiteit te Groningen (24 juni 1864) en vestigde zich als notaris te Winschoten; jur. medewerker aan de eerste druk van Winkler Prins' Encyclopedie en met Mr. A. H. Koning redacteur van het Tijdschrift voor het Notarisambt (1883) waarvan, door zijn vroegtijdig overlijden, slechts één nummer verscheen, † Winschoten 18 mei 1888, tr. Veendam 10 juni 1874 ***Geertruida Oftolina Buning,*** geb. Wildervank 24 sept. 1850, † Zeist 19 febr. 1922, dr. van Dr. ***Hendrik Coenraad Buning,*** med. et art. obst. doct., geneesheer te Wildervank, en ***Harmanna Margaretha de*** *Cock*.

Uit dit huwelijk:

Mr. Lodewijk Theodorus Jorissen (VIIa, 1, 1875—1955).
Afb. 14; foto Mevrouw A. C. Vreede-van Stolk.

1. Mr. ***Lodewijk Theodorus Jorissen,*** geb. Veendam 22 juni 1875, studeerde rechten te Groningen (prom. op stellingen 24 maart 1900), aanvankelijk subst. off. van justitie, later raadsheer in het gerechtshof te Amsterdam, † aldaar 22 mei 1955, tr. Krommenie 19 mei 1909 Mr. ***Johanna*** *Catharina* ***van Leijden,*** geb. Krommenie 6 febr. 1884, † Amsterdam 3 sept. 1961, dr. van ***Eduard van Leijden,*** fabrikant, en ***Cornelia Elisabeth van Leijden.***
2. ***Hendrik Coenraad Jorissen,*** geb. Veendam 13 mei 1877, † Winschoten 8 mei 1878.
3. ***Jeantine Jorissen,*** geb. Winschoten 20 febr. 1879, † Leiden 12 mei 1934, tr. Loemadjang (Java) 30 maart 1905 Ir. ***Willem Hendrik van Schouwenburg,*** geb. Mr. Cornelis 29 sept. 1879, hoofding. bij de Ned.-Ind. Spoorweg Mij., officier Oranje-Nassau, † 's-Gravenhage 8 aug. 1950, zn. van Ds. ***Karel*** *Lourens* ***van*** *Schouwenburg,* dir. H.B.S. te Semarang, en ***Eetina*** *Regnera* ***Buning.***
4. ***Maria Sara Jorissen,*** geb. Winschoten 10 april 1881, † Kingston-on-Thames 12 okt. 1962, tr. Amsterdam 7 april 1910 ***Jurriaan (George) ten Doesschate,*** geb. aldaar 22 dec. 1875, bankier te Londen, ridder' Ned. Leeuw, † Kingston-on-Thames 20 febr. 1960, zn. van ***Pieter Johan*** *Antonie* ***ten Doesschate,*** heel- en verloskundige, en ***Magdalena van Gent.***
5. ***Harmanna Margarefha Jorissen,*** geb. Winschoten 25 okt. 1883, † aldaar 7 dec. 1884.
6. ***Hendrik Coenraad*** *Jorissen,* geb. Winschoten 2 aug. 1887, † aldaar 2 maart 1896.

VIIb. *Nicolaas Anton* ***Jorissen,*** geb. Buurmalsen 6 mei 1843, commies bij de Rijksbelastingen, † Rotterdam 21 mei 1909, tr. le Appeltern 8 mei 1873 ***Anna Meinrina Spiering,*** geb. Maasbommel (gem. Appeltern) 8 aug. 1850, † Zutphen 19 april 1901, dr. van ***Johannes Andries Spiering,*** kooiman en landbouwer, en ***Johanna Maria*** *Henriette* ***Schelling;*** tr. 2e Rotterdam 8 april 1903 *Jannetta Lukia* ***Jorissen,*** geb. Neerijnen 5 maart 1854, † aldaar 5 okt. 1945, dr. van ***Hendrik*** *Johannis Gijsbert Jorissen* (VIe) en *Pietronella Jannegje* ***wan Aken.***

Uit het eerste huwelijk:

1. ***Johannes Andries Theodoor,*** volgt VIIIa.
2. ***Anna*** *Albertha* ***Jorissen,*** geb. Beuningen 4 maart 1879, † Rotterdam 7 maart 1941, tr. Hedel 30 april 1903 ***Bernardus Johannes*** *ten* ***Bokum,*** geb. Ootmarsum 19 febr. 1868, rijksambtenaar, † Rotterdam 27 jan. 1949, zn. van ***Bernardus Hendrikus ten Bokum,*** huisschilder, en *Hermanna* ***Völkers.***

VIIc. ***Willem*** *Emerentius* ***Johannes Jorissen,*** geb. Neerijnen 28 maart 1852, onderwijzer, † Uitenhage (Z.-A.) 20 dec. 1919, tr. Uniondale in 1884 ***Maria Magdalena*** *Bonthuys,* geb. Uitenhage 27 febr., ged. aldaar 24 maart 1861, dr. van ***Pieter Jacob*** *Bonthuys* en ***Maria Magdalena van der Watt.***

Uit dit huwelijk:

1. ***Hendrika Johanna*** *Gijsbertina* ***Jorissen,*** geb. Uniondale 6 nov., ged. aldaar 16 dec. 1885, tr. *Stephanus* ***Louis Pretorius,*** geb. Calitzdorp (bij Oudtshoorn, Z.-A.) 21 sept., ged. aldaar 29 okt. 1882, zn. van ***Jacobus Johannes*** *Pretorius* en *Elsie Petronella* ***Oosthuizen.***
2. Ongedoopte zoon (binnen 24 uur overleden), 1887.
3. ***Pieter Jacob Jorissen,*** geb. Uniondale 19 mei, ged. aldaar 4 dec. 1889, † 12 maanden oud.
4. ***Willem Emerentius Johannes,*** volgt VIIIb.
5. *Adolph Johan* ***Jorissen,*** geb. Uitenhage 26 jan. 1897.

VIId. *Adolf Johannes Jorissen,* geb. Neerijnen 24 febr. 1856, landbouwer, † Neerijnen 7 april 1916, tr. Papendrecht 6 april 1882 *Maria Pieternella Rijshouwer,* geb. aldaar 19 sept. 1855, † Neerijnen 23 nov. 1924, dr. van *Pieter Antonie Rijshouwer,* korenmolenaar, en *Maria Veth.*

Uit dit huwelijk:

1. *Pietronella Jannetta Jorissen,* geb. Neerijnen 8 dec. 1882, ged. aldaar 4 maart 1883, † Voorburg 9 okt. 1938, tr. Waardenburg 30 juli 1908 *Cornelis Bernard Koolhaas,* geb. Waardenburg 6 dec. 1879, stationschef, † Voorburg 25 maart 1958, zn. van *Gerard Jan Koolhaas,* hoofdonderwijzer, en *Jacoba de Leur.*
2. *Maria Pieternella Antonia Jorissen,* geb. Neerijnen 17 okt. 1883, † aldaar 18 okt. 1883.
3. Zoon, geb. en † Neerijnen 18 okt. 1883.
4. *Hendrik Johannes Gijsbertus Jorissen,* geb. Neerijnen 5 sept. 1884, ged. aldaar 8 maart 1885, landbouwer, † Neerijnen 26 nom. 1957.
5. Pieter *Antonie Jorissen,* geb. Neerijnen 26 sept. 1886, fruitteler, † Neerijnen 25 jan. 1966.
6. *Maria Jorissen,* geb. Neerijen 21 nov. 1887, † aldaar 10 maart 1888.
7. *Maria Jorissen,* geb. Neerijnen 1 mei 1889, † aldaar 22 aug. 1943.
8. *Willem Emerentius Johannes Jorissen,* geb. Neerijnen 15 sept., ged. aldaar 9 nov. 1890, veehouder, † Neerijnen 20 dec. 1966.
9. *Adolf Johannes Jorissen,* geb. Neerijnen 13 febr. 1892, † aldaar 27 maart 1892.
10. *Adolf Johannes,* volgt VIIIc.
11. *Heiltje Philipina Jorissen,* geb. Neerijnen 23 juni 1895, † aldaar 24 mei 1954.

VIIe. *Matthias Adriaan Willem Jorissen,* geb. Oud-Loosdrecht 2 juli 1859, emigreerde in 1882/3 naar Zuid-Afrika en werd in 1900 burger der Z.-A. Republiek, wetsagent (attorney, notaris) te Pietersburg (Transvaal), † aldaar 23 jan. 1937, tr. Doornkraal (distr. Zoutpansberg, nu: Pietersburg) 5 maart 1884 *Magdalena Wilhelmina Catharina Snijman,* geb. Pietersburg 29 mei 1863, † aldaar 11 aug. 1926, dr. van *George Frederik Snijman* en *Magdalena Wilhelmina Catharina Botha.*

Uit dit huwelijk:

1. *Willem Jacob Jorissen,* geb. Pietersburg 8 aug. 1886, † aldaar 19 april 1889.
2. *Johanna Elisabeth Charlotte Jorissen,* geb. Pietersburg 30 mei, ged. aldaar 8 dec. 1889, † Johannesburg 8 febr. 1960, tr. Pietersburg 17 juli 1917 *Michael Josias de Kock,* bankbestuurder, † Johannesburg in 1963 (?).
3. *Matthias Adriaan Willem Jorissen,* geb. Pietersburg 7 febr., ged. aldaar 11 okt. 1891, werkzaam in de mijnen, het laatst als „compound assistant", † Springs (Transvaal) 14 sept. 1954, tr. Pietersburg 25 febr. 1920 *Ethel May Viuian,* geb. Kent (Eng.) 6 jan. 1899, dr. van *James Pidion Vivian* en *Helen Rawland* [Primrose, Transvaal].

   Uit dit huwelijk:

   a. *Sheila Dorothea Jorissen,* geb. Springs 4 maart 1921, tr. aldaar 1 aug. 1953 *Bernard Norman Suttie,* geb. Brakpan (Transvaal) 6 jan. 1926, zn. van *James Suttie* en *Louise Auguste* Winkler. [Primrose, Transvaal].

   b. *Daphne Josephine Jorissen,* geb. Springs 28 febr. 1923, tr. aldaar *Arnold James Lee,* † Durban. [Boksburg].
4. *Magdalena Wilhelmina Catharina Jorissen,* geb. Pietersburg 24 aug., ged. aldaar 5 nov. 1893, † Springs 19 febr. 1968, tr. Pietersburg 25 aug. 1919 *Alfred Frére Wells,* † 24 jan. 1937.
5. *Willem Jacob Jorissen,* geb. Pietersburg 17 juni 1895, handelsman, † Pretoria 8 nov. 1968, tr. aldaar 1 okt. 1934 *Mary Magdalena Thackwray,* geb. Lydenburg (Transvaal) 24 juli 1910, dr. van *James Mortimer Thackwray* en *Maria Magdalena Jordaan.*

   Uit dit huwelijk:

   Marlene Joyce Jorissen, geb. Pretoria 18 sept. 1935, tr. aldaar 31 mei 1959 *Francis Mark Chutter,* geb. Birkenhead (Eng.) 10 maart 1933, insectenkundige, zn. van *James Bernard Chutter,* min. Anglic. Church, en *Margaret Elizabeth Henderson.*
6. *Marie Agathe Gerardine Robbertine Jorissen,* tweeling met voorg. geb. Pietersburg 17 juni 1895, tr. aldaar 28 juni 1924 *Arthur Henry Brooks,* geb. King Williams Town (Kaapprov.) 20 juli 1887, † Pretoria 25 nov. 1942, zn. van *Edwin Rupert Brooks* en *Marian Bidcott. [Pretoria].*
7. *Georgina Frederika Jorissen,* geb. Pietersburg 13 dec. 1899, tr. Pretoria 26 febr. 1936 *Harold Reginald Webster,* geb. Johannesburg 1 aug. 1907, S.A. dipl. serv., zn. van *Charles Henry Webster* en *Florence Edith Osborne.* [Oos Londen].

VIIf. *Tancmar Marie Felix Carel Jorissen,* geb. Utrecht 1 okt. 1866, aanvankelijk werkzaam bij de H.IJ.S.M., werd in 1920, na de integratie met de Staatsspoorwegen, benoemd tot chef van de dienst Vervoer der Nederl. Spoorwegen, ridder Ned. Leeuw, † de Bilt 17 nov. 1932, tr. Apeldoorn 29 aug. 1895 *Jeannette Carolina Baumann,* geb. Utrecht 19 juli 1869, † 's-Gravenhage 18 juli 1959, dr. van *Jean Godefroid Baumann,* kap. inf., en *Margaretha Jacoba Birgitta Walter.*

Uit dit huwelijk:

1. *Marie Agathe Gerardine Robertine Jorissen,* geb. Apeldoorn 13 juni 1896, † Utrecht 26 juli 1928.
2. *Tancmar Marie Felix Carel Jorissen,* geb. Apeldoorn 5 maart 1899, † aldaar 28 dec. 1899.
3. *Jeanette Carolina Jorissen,* geb. Apeldoorn 12 dec. 1900, kunstschilderes, † 's-Gravenhage 30 jan. 1962.
4. *Johanna Erwarda Jorissen,* geb. Apeldoorn 25 juli 1903 ['s-Gravenhage], tr. 's-Gravenhage 3 juni 1933 (echtscheiding ingeschr. 's-Gravenhage 14 juni 1952) *Joost Louis* baron *Taets van Amerongen,* geb. Garoet 26 juli 1904, assuradeur, oud-res. kapt. veldart., zn. van *Gustave Marie* baron *Taets van Amerongen,* admin. Ondern. Sampang Peundeuj (Bantam), empl. Ned. Kunstzijdefabriek te Ede, en *Anna Catharina Sophia Beck;* hij hertrouwde Apeldoorn 22 okt. 1952 *Maria Johanna Philippina Boucher* [Roleystone, W.-Austr.].

5. *Catharina Adriana Jorissen,* geb. Apeldoorn 23 maart 1907, † 's-Gravenhage 10 nov. 1936.

VIIg. *Hendrik Christiaan Jorissen, geb.* Groningen 20 juli 1866, directeur van de Z.-A. Reserve Bank, officier Oranje-Nassau, † Kaapstad 24 dec. 1948, tr. Pretoria 13 mei 1892 *Christina Elisabeth Koch,* geb. Hof van Delft 23 jan. 1868, † Suburbs (Bulawayo, Zuid-Rhod.) 10 aug. 1963, dr. van Ds. *Wernhard Christiaan Egbert Koch* en *Dina Catharina Elisabeth van Harencarspel.*

Uit dit huwelijk:

1. *Elisabeth Anne Jorissen,* geb. Pretoria 22 juli 1893, † Muizenberg (Kaapprov.) 12 aug. 1977, tr. Pretoria 13 aug. 1913 *Beauchamp Lennox Gardiner,* geb. Adelaïde (S.-Austr.) 20 nov. 1882, † Bulawayo (Z.-Rhod.) 28 juni 1956, zn. van *Arthur Faulkener Gardiner,* surveyor, en *Margaret Dowie.*
2. *Eduard Johan Pieter Jorissen,* geb. Pretoria 28 mei 1895, farmer, † Pretoria 11 juni 1945, tr. aldaar in 1924 *Jessica Ainslie,* geb. Bournemouth (Eng.) 8 juni 1899.

   Uit dit huwelijk:

   a. *Christine Mary Jorissen,* geb. Pretorio 10 febr. 1925, tr. aldaar 1 aug. 1947 *Dirk Hendrik Horstmanshof,* geb. Pretoria 6 juli 1923.

   b. *Marguerite Jorissen,* geb. Pretoria 28 jan 1929, tr. Kokstad (Kaapprov,) in 1950 *Norman Charles Robinson,* geb. Pietermaritzburg 10 nov. 1925.

   c. *Elizabeth Ann Jorissen,* geb. Dekocksdrift (Oranje Vrijstaat) 23 dec. 1930, tr. in 1957 *John George Gie,* geb. Kaapstad 30 okt. 1919.
3. *Henrietta Christine Jorissen,* geb. Pretoria 4 mei 1898, verpleegster, † Muizenberg (Kaapprov.) 27 nov. 1957.
4. *Christine Jorissen,* geb. Pretoria in april 1902, † aldaar 6 jan. 1903.

VIIIa. *Johannes Andries Theodoor Jorissen,* geb. Dinxperlo 28 febr. 1874, emigreerde in 1896 naar Zuid-Afrika, aanvankelijk in dienst van de Z.-A. Spoorweg Mij., o.a. te Germiston (Transvaal), omstreeks 1899 tijdelijk naar Java, keerde later terug naar Zuid-Afrika en had verschillende standplaatsen, sinds 1932 op Fort Beaufort (Kaapprov.) als rekenmeester-auditeur (accountant), † Fort Beaufort (Kaapprov.) 29 jan. 1961, tr. le Johannesburg (W.R.R. Goudvelden) 10 jan. 1899 *Gesina Cornelia Maria Hartman,* geb. Ursem (N.-H.) 9 maart 1863, † Bethulië (Oranje Vrijstaat) 9 april 1939, dr. van *Hebertus Hendrik Hartman,* hoofdonderwijzer, en *Cornelia Hendrika Geukama;* tr. 2e omstr. 1915 *Hester Maria Kruger,* geb. Steynsburg (Kaapprov.) 13 aug. 1885, † Fort Beaufort 13 april 1975, dr. van *Theuns Kruger* en *Sarie Coetzee,* gesch. echtg. van *Paul Wilhelm Hamel.*

Uit het eerste huwelijk:

1. *Johannes Andries Theodoor Jorissen,* geb. op Java en aldaar † 9 maanden oud.
2. *Johannes Andries Theodore Jorissen,* geb. Bethulië (O.V.S.) 6 nov. 1916, sinds 1934 werkzaam bij de Pos & Telekommunikasie, achtereenvolgens te Fort Beaufort, Port Elisabeth, 00s Londen, Kimberley, Windhoek (Z.W. A.) en Pretoria, tr. 00s Londen 27 dec. 1939 *Lilian Iris McKinnon,* geb. aldaar 22 sept. 1918, dr. van *Robert Thomas McKinnon* en *Violet Adelicia Marais. [Kaapstad]* .

   Uit dit huwelijk:

   a. *Johannes Andries Theodore Jorissen,* geb. Port Elisabeth 1 febr. 1942, † Kaapstad 16 juni 1964.

   b. *Patricia Jorissen,* geb. Port Elisabeth 23 nov. 1947, tr. Pretoria 4 maart 1967 (door echtsch. ontb. 12 aug. 1975) *Billy Vernon Young,* geb. Chester le Street (Durham, Eng.) 6 mei 1944, zn. van *Ronald Young* en *Gladys Vernon.*
3. *Wanda Jorissen,* geb. Kaapstad 5 nov. 1919, tr. 1e Fort Beaufort 11 jan. 1947 (door echtsch. ontb.) *Alexander James Minty,* geb. Oos Londen 5 jan. 1923, ass. publ. prosecutor te Salisbury (Rhod.), zn. van *Alexander Minty* en *Muriel Avery;* tr. 2e Fort Beaufort 20 mei 1977 *Gordon Douglas Harrison Langley, geb.* Essex (Eng.) 8 juni 1915, inspect. High School Educ., zn. van *Gordon Harrison Langley* en *Ethel Roberta Mott,* weduwnaar van *Elisabeth Mary Lyle,* geb. Bloemfontein 7 april 1916, † Queenstown (Kaappcov.) 14 jan. 1976. [Fort Beaufort, Kaapprov.].

VIIIb. *Willem Emerentius Johannes Jorissen,* geb. Uitenhage (Kaapprov.) 26 juni 1893, nam op 2 mei 1912 dienst bij het Cape Mounted Rifleman regiment te King Williamstown en diende in het Z.-A. leger, tot hij op 31 maart 1946 met de rang van majoor werd ontslagen, † Durban 16 sept. 1967, tr. le *Alethea Emily Copland,* † Durban in 1965(?); tr. 2e Durban 12 nov. 1949 *Hope Kretzschmar,* geb. Oos Londen (Kaapprov.) 5 febr. 1924, † Johannesburg 8 juni 1972, dr. van *Thomas Frederik Kretzschmar* en *Mathilda van der Merwe.*

Uit het eerste huwelijk:

1. *Roy Emerentius John Harold,* volgt IXa.
2. *John Jorissen,* geb. en † Pieter Maritzburg in 1927.

VIIIc. *Adolf Johannes Jorissen,* geb. Neerijnen 31 jan. 1894, als jongste zoon uit een groot gezin kreeg hij de gelegenheid het familie-landbouwbedrijf te verlaten en zich in het bouwvak te bekwamen: hij vestigde zich tenslotte te Rijssen en werkte als architect mee aan de herbouw na de Tweede Wereldoorlog, † Rijssen 31 dec. 1969, tr. Waardenburg 23 aug. 1923 *Johanna Dirkje van den Berg,* geb. Erichem (gem. Buren) 23 jan. 1892, † Rijssen 16 aug. 1969, dr. van *Hendrik van den Berg,* timmermanaannemer, en *Dirkje Gertrude Koolhaas.*

Uit dit huwelijk:

1. *Adolf Johannes,* volgt IXb.
2. *Hendrik,* volgt IXc.
3. *Dirkje Maria Jorissen,* geb. Apeldoorn 11 dec. 1926, lerares opleiding kleuterleidsters. [Rijssen].

IXa. *Roy Emerentius John Harold Jorissen,* geb. Pieter Maritzburg 24 okt. 1926, tr. Kaapstad 30 dec. 1950 *Shone Whittle,* geb. Seapoint (Kaapstad) 13 febr. 1928, dr. van *Walter Kenneth Whittle* en *Hester Magdalene Voigt. [Kaapstad].*

Uit dit huwelijk:

1. *Gwenda Jorissen,* geb. Kaapstad 22 febr. 1954.
2. *Brent Ray Jorissen,* geb. Kaapstad 8 okt. 1957.

Adolf Johannes Jorissen (VIIIc, 1894-1969)
Afb. 15; foto.

IXb. Ds. *Adolf Johannes Jorissen,* geb. Apeldoorn 5 nov. 1924, studeerde theologie aan de R.U. te Utrecht en stond als Ned. Herv. predikant te Wilsum, Alphen aan den Rijn, Amersfoort en Beekbergen, tr. Rijssen 22 mei 1951 *Hendrika fer Harmsel,* geb. aldaar 18 dec. 1923, dr. van *Dirk ter Harmsel,* winkelier, en *Gerharda Johanna Schreurs. [* Beekbergen].

Uit dit huwelijk:

1. *Adolf Johannes Jorissen,* geb. Wilsum 17 nov. 1952.
2. *Dirk Jorissen,* geb. Wilsum 26 juli 1954.
3. *Johanna Dirkje Jorissen,* geb. Oudshoorn 6 okt. 1957.
4. *Matfhias Gerhardus Abraham Jorissen,* geb. Utrecht 11 juli 1962.

IXc. *Hendrik Jorissen,* geb. Rijssen 29 jan. 1932, architect: na een opleiding in de bouwkunde in Groningen volgde o.a. een tewerkstelling bij Openbare Werken te Zoetermeer: in 1963 richtte hij te Rijssen een eigen architectenbureau op, dat later werd uitgebreid met vestigingen te Nijverdal en Apeldoorn, tr. Rijssen 18 okt. 1956 *Hendrika Arendina Ligtenberg,* geb. aldaar 13 april 1934, dr. van *Gerrit Ligtenberg,* wever, en *Alberdina Timpers. [Rijssen].*

Uit dit huwelijk:

1. *Johanna Dirkje Jorissen,* geb. Almelo 13 juli 1957.
2. *Alberfine Gertruda Jorissen,* geb. Zwolle 19 juli 1959.
3. *Adolf Johannes Jorissen,* geb. Zoetermeer 7 nov. 1962.

4. *Geralda Hendrika Janneke Jorissen,* geb. Rijssen 31 mei 1965.
5. *Hendrik Emerentius Jorissen,* geb. Rijssen 25 juli 1966.
6. *Berendina Linda Jorissen,* geb. Almelo 10 okt. 1972.

Bijlage 1.

Het Jorissen-fonds [84a].

§ 1. Het eerste Jorissen-fonds, 1761 en 1768.

In 1761 stichtte *Matthias Jorissen,* toenmaals predikant in Wesel, het eerste Jorissen-fonds. De tekst van de stichtingsakte van dit fonds is niet bewaard gebleven, maar hijzelf bericht hierover ter gelegenheid van de oprichting van een tweede fonds in 1768.

Wat heeft hem tot de oprichting van een dergelijk fonds bewogen? Zijn huwelijk met *Sophia Schrevels,* in 1753 overleden, was kinderloos gebleven, zodat hij geen directe nakomelingen te zijnen laste had. Zonder twijfel is hij sterk bewogen geweest door de ellende, die de tomen heersende zeven-jarige oorlog (1756-1763) in het Rijnland bracht. Waar het geld vandaan gekomen is, is niet duidelijk, maar zeker is dat *Mafthias* niet onbemiddeld was. Het ziet er naar uit dat hij zichzelf heeft willen vastleggen tot een meer systematische hulpverlening naast de incidentele liefdadigheid, die hij als predikant in zijn gemeente ongetwijfeld bedreef. Zoveel is zeker: in 1761 legde hij een bedrag apart voor een stichting, die op 16 september van dat jaar door de Cleve-Märkische regering in Kleef werd bevestigd.

De bepalingen voor wie dit fonds bestemd was kunnen worden gereconstrueerd uit de aanhef van de stichtingsakte van 1768. Hij schrijft daarin dat hij, na de oprichting van het eerste fonds: „... ervaren heeft dat zowel ikzelf als vele andere familieleden, gedeeltelijk door de druk van de laatste oorlog, gedeeltelijk ook door andere tegenslagen en ongelukken zeer achteruit gegaan zijn; mijn eigen familie is mij natuurlijk het naaste en verschillende onder hen behoeven nu hulp en ondersteuning; in de bedoelde stichting had ik hen (d.w.z. mijn familieleden) voorgetrokken boven vreemden; wat de „stille armen" betreft die ik bedacht heb: aan hen zijn nog geheel geen uitkeringen gedaan en wat betreft (de bepalingen ten gunste van) de weeskinderen, het studentenhuis en de predikants-weduwekas, daarin wordt geen verandering gebracht: bovendien wordt deze stichting pas van kracht bij mijn dood."

Zodoende voelt hij zich in geweten gedrongen, na hiertoe toestemming te hebben gekregen van zijn broers *Jacob, Theodorus* en *Bernhard* en van zijn zwager *Peter Strickling* het eerste fonds op te heffen en een stichting op te richten met de navolgende bepalingen.

Art. 1. Er volgt nu eerst een opsomming van het kapitaal van het fonds: drie obligaties tezamen 5850 Kleefse Rijksdaalders ad 4 %.

De beneficiënten van het fonds zijn het burgerweeshuis en het kinderhuis in Wesel elk voor 20 Rijksdaalders en het arme studentenhuis voor 25 Rijksdaalders. Hierbij wordt de bepaling gemaakt dat dit geld bij voorkeur bestemd zal zijn

84a. Zie hiervoor ook P. Th. A. Gantesweiler, Chronik der Stadt Wesel, 1881; Nachdruck 19'73 Verlag Hans Dambeck, Wesel, blz. 148 e.v.

voor een jongeling die lust heeft en bekwaam geoordeeld wordt om theologie te studeren, tenminste zolang hij zich, naar het oordeel van de curator en de administrateur deze beneficie niet onwaardig toont. Intussen worden deze giften wel gedaan onder het uitdrukkelijk beding dat indien zich onder de afstammelingen van *Derck Jorissen* behoeftige kinderen mochten bevinden, dezen bij voorkeus in de betreffende huizen zullen moeten worden opgenomen.

Art. 2. Er volgt dan een passage waarin aangaande de verdeling der overige inkomsten van het fonds wordt bepaald dat dan in de eerste plaats de arme nakomelingen van zijn vader, *Derck Jorissen*, moeten worden bedacht, voor zover ze tenminste gereformeerd zijn, want het fonds is voor de gereformeerde armen.

De band des bloeds en de religieuse overtuiging zijn duidelijk met elkaar in conflict wanneer hij schrijft: „Die Lutherischen dürfen auch etwas erhalten, jedoch nach Belieben des zeitigen Administrators."

Wanneer er geheel geen armen in de familie mochten zijn, kunnen administrateur en curator de inkomsten aan andere noodlijdende gereformeerden ten goede doen komen, voor zover zij uit de openbare middelen geen ondersteuning krijgen. Deze groep (evenals de drie bovenvermelde instellingen) zullen trouwens überhaupt pas een bijdrage ontvangen ná zijn dood, want tot dat tijdstip behoudt hij zich uitdrukkelijk zelf de verdeling van het geld voor. (Hij zal in 1777 overlijden).

Gestipuleerd wordt vervolgens wie de nakomelingen van zijn vader *Derck* zijn:

a. de stam van *Gertrud*, die met *Beckerhoff* gehuwd was,
b. de stam van *Jacob*,
c. de stam van *Theodorus*,
d. de stam van *Bernhard*,
e. de stam van *Elisabeth*, die getrouwd was met *Strickling*,
f. de stam van *Anna Catharina*, die met *Rocholl* is getrouwd.

Art. 3. In de nu volgende paragraaf wordt het bestuur der stichting geregeld: zijn neef *Jacob Jorissen*, de lakenhandelaar, wordt levenslang tot administrateur benoemd en diens zwager, de koopman, later schepen *Gerhard Hannes*, eveneens levenslang tot curator. Voorts wordt bepaald dat na het overlijden van deze twee hun opvolgers slechts gekozen mogen worden uit de stam van *Jacob* en bovendien door de leden van de stam *Jacob* en dat slechts diegenen benoemd kunnen worden, die in Wesel woonachtig zijn.

Art. 4-11. Er volgen dan een aantal bepalingen die de taken van de administrateur en de curator omschrijven, die vastleggen dat het kapitaal ten laste van de stad Wesel belegd moet blijven, dat de curator en de administrateur jaarlijks verantwoording moeten afleggen in het bijzijn van één of alle gereformeerde predikanten ter plaatse en dat deze bijeenkomst (ten huize van administrateur of curator) in september of uiterlijk begin oktober moet worden gehouden. Na de vergoeding van de curator geregeld te hebben volgt tenslotte als

Art. 12. laatste voorwaarde de bepaling dat administrateur en curator aan niemand verantwoording schuldig zijn en dat, mocht de overheid maatregelen treffen om het kapitaal of de renten voor andere dan de hierbedoelde doeleinden te gebruiken, het kapitaal verdeeld moet worden onder de afstammelingen van *Derck Jorissen* en als daar niemand meer

van in leven zou zijn moet het geld gestort worden in de weduwekas van de gereformeerde Hollandse en Duitse predikanten.

Dit is de korte inhoud van de stichtingsbrief van het d.d. 10 februari 1768 opgerichte Jorissen-fonds, waarbij dan nog verzocht wordt het op 31 augustus 1761 in het leven geroepen eerste fonds op te heffen. Op 30 mei 1768 wordt deze stichting in Kleef met het Koninklijk zegel bekrachtigd.

§ 2. De bijstorting in 1773.

In 1773 besluiten *Bernhard* en *Matthias* tot bijstorting in het Jorissen-fonds. *Bernhard* stelt hiervoor beschikbaar een weiland dat hij dat jaar voor de somma van 6000 guldens van de erven *Raesfeldt* gekocht had, gelegen in de heerlijkheid Ossenberg en genaamd de Gorissche Weide of Weyerswardt en dat een oppervlakte van 8 morgen en 295 roeden heeft, benevens een daaraangrenzend stukje akkerland van twee tot drie kleine morgen. Hiernaast nog een kapitaal van 4000 gulden Hollands ten laste van Zijne Doorluchtigheid de Vorst Salm-Salm d.d. Anholt 2 september 1772.

Matthias stelt hiervoor aan het fonds ter beschikking:

een op de stad Wesel gevestigd kapitaal d.d. 3 maart 1699	1200 Rijksd.
een obligatie op het ambt Wesel d.d. 27 juli 1757	492 Rijksd. 41 st.
een obligatie op 't Hertogdom Cleve d.d. 23 april 1757	200 Rijksd.
een vordering op de erven van wijlen zijn broeder *Theodorus Jorissen*	1200 Rijksd.
Tesamen	3092 Rijksd. 41 st.

Bernhard stelt bij deze schenking een drietal voorwaarden:

1. De renten van het kapitaal van ƒ 10.000 gaan, zolang hij leeft, voor de helft naar hemzelf en voor de andere helft naar *Matthias*. Wanneer hij sterft, krijgt *Matthias* levenslang de volle inkomsten uit dat kapitaal.
2. Eén arme huishouding mag nooit meer dan 100 gulden of in erg dringende gevallen desnoods 150 gulden ontvangen.
3. Tenminste vier jaar na hun overlijden moet de ontvangen rente bij het kapitaal worden gevoegd en mag niemand er van gesteund worden.

Daarna zullen het weeshuis, het kinderhuis en het studentenhuis niets van deze nieuwe schenking ontvangen, evenmin als het predikanten-weduwefonds.

Matthias verklaart zich met al deze bepalingen accoord, doet ze ook gelden voor het door hem bijgestorte kapitaal (waarvan hij zich het bepalen van de bestemming der renten uitdrukkelijk levenslang voorbehoudt) en verhoogt de schadeloosstelling van de administrateur met 13 Rijksd. of 19 gulden 10 st. Hollands.

Aldus gedaan te Amsterdam op 6 februari en te Wesel op 9 februari 1773. Op 10 april wordt dit document te Xanten geprotocolleerd en op 17 mei in Kleef door de Regierungsrath Dankelman van het Koninklijk zegel voorzien.

Enkele algemene opmerkingen mogen hier gemaakt worden.

Hoewel het Jolrissen-fonds geregistreerd wordt als een fonds ter ondersteuning van de wezen, arme studenten en predikantsweduwen, is uit het voorgaande wel duidelijk dat het, in eerste aanleg wel min of meer zo begonnen, toch eigenlijk een familiefonds is en dat het dit karakter in de loop van zijn ontwikkeling ook steeds meer krijgt: bij de herroeping

door *Matthias* van zijn eerste fonds uit 1761 wordt er in de nieuwe bepalingen al meer accent op de steun aan de familie gelegd en *Bernhard* is in de door hem in 1773 gestelde bepalingen al heel duidelijk: het is alleen voor familiegebruik, een voorschrift waar *Matthias* zich dan geheel bij aansluit.

Een verdere opmerking moet gemaakt worden betreffende de rol die aan de leden van de oudste tak wordt toebedeeld: het komt mij waarschijnlijk voor dat deze door zuiver praktische overwegingen is. bepaald. De gelden zijn afkomstig van *Matthias* en *Bernhard*. De eerste heeft geen kinderen, de laatste woont in Amsterdam en het fonds is duidelijk bedoeld voor de familie, waarvan Wesel toch als stam- en woonplaats wordt gezien. *Theodorus* heeft dan Wesel reeds verlaten en het ligt dus voor de hand de beheersfunctie aan *Jacob* en diens nakomelingen op te dragen.

Ik wees reeds, op de tweestrijd waarin *Matthias* verkeerd heeft t.a.v. familieleden die Luthers waren geworden. Mogelijk moet hierin nog een restant gezien worden van de conflicten tussen de Luthersen en de Gereformeerden die tot in de tweede helft der 17de eeuw in Wesel op vrij gespannen voet leefden. *Matthias* lost dat probleem niet op: zijn opdracht is dat de administrateur er van geval tot geval maar een oplossing voor moet vinden. Mogelijk is deze instelling de verklaring voor het feit dat *Johanna Huffmann*, na vertrek van haar man uit Nijmegen, niet naar Wesel terugkeert, maar naar Duisburg, zodat het bericht van haar overlijden in Wesel niet kan worden teruggevonden: door haar huwelijk met een Luthers predikant had zij zich toen kennelijk min of meer buiten de familie geplaatst.

Een volgend merkwaardig punt is het feit dat onder de geldswaardige papieren, die *Matthias* in 1773 aan het fonds overgeeft, een vordering van niet minder dan 1200 Rijksd. is op de erfgenamen van zijn broer *Theodorus*. Deze had in 1768 zijn brouwerij verkocht en was ingetrokken bij zijn dochter *Elisabeth Kock*, die in datzelfde jaar weduwe was geworden. In 1771 was *Theodorus* overleden, evenals zijn zoon in Neerijnen. We hebben reeds gezien dat van de kinderen van *Theodorus*, *Johanna Hufmann* (IIIb, 9) en *Theodorus* jr. (IVb) in zeer moeilijke omstandigheden hebben verkeerd en dat zeker de laatste door de familie is ondersteund: een bijdrage die klaarblijkelijk door *Matthias* is gegeven. Gezien zijn leeftijd en het karakter van de gegeven hulp zal hij het waarschijnlijk juister hebben gevonden de terugvordering van dit bedrag op te dragen aan de administrateur van het fonds.

Tenslotte een enkel woord over de werking van het fonds, de resultaten die het had en het effect op hen, die er toe gerechtigd waren en er, al dan niet, van profiteerden. Helaas zijn ons geen documenten overgeleverd waaruit we kunnen nagaan wie van het fonds hebben getrokken, hoeveel, wanneer en waartoe. Door de wijze waarop het beheer was geregeld, zullen de betreffende documenten ten huize van de administrateur zijn bewaard en in de loop van de jaren met andere familiepapieren verloren zijn gegaan.

Toch zijn er enkele aanwijzingen dat die invloed groot moet zijn geweest misschien niet eens zozeer wat betreft de hoogte der materiële bijdragen als wel wat betreft de familieband, die er door is bevorderd. Het besef van: „ik hoor tot de familie en heb dus het recht een beroep op het fonds te doen wanneer ik in moeilijkheden zou komen" en in het familieboekje (begonnen en bewaard in de *Jacob*-tak !) wordt vastgelegd wie tot de deelgerechtigden gerekend mogen worden Er is dan ook in vele gevallen een beroep op het fonds gedaan. Het bewijs hiervoor wordt geleverd door een rondschrijven dat in 1809 door de toenmalige beheerders van het fonds aan alle deelhebbers is rondgezonden. Dit waren toentertijd Dr. *J. J. Monjé*, in dat jaar net benoemd als administrateur (een zoon van *Wendelima Elisabeth* en *Laurens Friedrich Monjé)*, *Wilhelm Jorissen* (de jongste zoon van *Jacob* en *Sara Maria Osthoff)* als assessor en C. *W. Kersten* als curator, vermoedelijk de op 3 dec. 1752 geboren jongste zoon uit het huwelijk van *Johanna Jorissen* met *Johan Hendrik Kersten*.

In het rondschrijven (waarin een „Auszug in gedrängter Kürze" van de Fundations-Urkunde wordt aangekondigd) wordt vermeld dat een aantal familieleden hulp en steun van het fonds heeft ontvangen, maar dat het aantal deelgerechtigden (dat dan op 250 wordt gesteld) zodanig is gegroeid dat, om ervan verzekerd te zijn, dat aan aanvragen om steun in de toekomst steeds zal kunnen worden voldaan, versterking der middelen dringend gewenst is: reden voor het bestuur om een beroep te doen op de bemiddelde familieleden om bijstortingen in het fonds te willen verrichten.

Een paar jaar later (1813), tijdens de Franse bezetting, was de nood zelfs zo hoog gestegen dat Dr. *Monjé* zich tot het stadsbestuur wendt (Gem. Archief Wesel, Caps 46,2 nr. 14). Hij geeft een opsomming van de bezittingen van het fonds, die een inkomen van 2394 frs zouden hebben moeten opleveren, doch die, daar de stad sinds 1809 de betaling der renten op de door haar uitgegeven obligaties had opgeschort, slechts 984 frs. opbrachten. Dit was verre onvoldoende om zelfs de meest in nood verkerenden van de volgens zijn zeggen op dat moment reeds 400 (!) rechthebbenden te kunnen helpen en Dr. *Monjé* doet een dringend beroep op de stadsoverheid de rentebetaling op haar schulden te hervatten, daar anders zeker verschillende familie-leden voor steun op de openbare kassen zullen zijn aangewezen.

Over de verdere lotgevallen van het fonds is helaas weinig bekend gebleven. Aan de oproep in 1809 is zeker door geen der familieleden in Holland gehoor gegeven: *Johannes* en *Mathieu* zullen zelf moeite genoeg gehad hebben de stormen der Napoleontische tijden en de gevolgen van het Continentale stelsel te boven te komen. Het zou zodoende nog 60 jaar duren alvorens iemand op deze noodkreet reageerde.

§ 3. Momm-Jorissen[85].

Door het huwelijk dat op 26 febr. 1809 gesloten werd tussen *Johann Arnold Momm* en *Catharina Helena Jorissen* werden officiële betrekkingen aangeknoopt tussen twee families, waarvan verschillende leden reeds gedurende lange tijd warme vriendschapsrelaties hadden onderhouden.

Peter Momm, Johann Arnold's vader, was textielfabrikant in Duisburg en behoorde in zijn godsdienstig leven tot de kring der piëtisten, die zich in die jaren in het Rijnland om de godsdienstfilosoof *Gerhard Tersteegen* vormde. Twee oudere zusters van *Matthias*, die in die jaren theologie in Duisburg studeerde, waren gehuwd met twee broers, neven van *Gerhard* en het spreekt dus vanzelf dat ook *Matthias* tot deze kring ging behoren. *Peter* en hij waren tijdgenoten en een warme en langdurige vriendschap verbond beiden. *Matthias Jorissen* was in 1765 peet bij de doop van de naar hem genoemde tweede zoon van *Peter*, evenals trouwens *Matthias'* zuster, *Anna Catharina Kalle* (een kleindochter van *Anna Catharina Kalle* huwt later met *Gerhard Momm*, een

85. Zie hiervoor E. W. Röhrig, Momm - Duisburg. Zur Geschichte dieser Familie.

jongere broer van ***Johan Arnold;*** dit is dan wederom een verbinding tussen de beide families) en zijn zwager, *Wilhelm Tersteegen.*

Het had in ***Peter's*** bedoeling gelegen deze zoon ***Matfhias op*** te leiden tot zijn opvolger in het bedrijf (zijn oudste zoon had de theologische studie gekozen, maar overleed tijdens zijn studietijd), zodat het een harde slag was toen deze in 1793 aan de typhus overleed. Het was toen dat op zijn vierde zoon, de in 1774 geboren *Johann* ***Arnold,*** een beroep werd gedaan zijn inmiddels' aangevangen theologische studie te onderbreken, in het bedrijf te treden en dat voort te zetten. Het is echter duidelijk dat *Johann* ***Arnold's*** aanleg geheel niet die kant opging, terwijl bovendien zijn opleiding en voorbereiding voor deze zware taak onvoldoende waren. Bovendien, door de onrust der Franse revolutie, der Napoleontische oorlogen en later, door de gevolgen van het Continentale Stelsel was de bedrijfsvoering in die tijd verre van eenvoudig.

Het bedrijf ging in omvang dan ook snel achteruit en veranderde bovendien van karakter: naast de vanouds bedreven wolhandel en bandfabricage werd de katoenhandel en de in die tijd moderne katoenspinnerij begonnen, Dit ging echter weinig voorspoedig en zo vatte hij het plan op te trachten zijn bedrijf naar Holland over te plaatsen. Als bijkomend voordeel zou dit voor *Johann* ***Arnold*** met zich meebrengen dat hij zich dan in de nabijheid bevond van de oude vriend van zijn vader: de uit Wesel verbannen en toen in Den Haag staande *Matthias Jorissen,* waarvoor hij een diepe verering was gaan koesteren.

Voor het gezin van *Johann* ***Arnold*** is het verblijf in Holland ongetwijfeld een heel moeilijke periode geweest. De katoenspinnerij kon ter plaatse niet van de grond gebracht worden en hij nam een betrekking aan bij het Hollandse gevangeniswezen. Zijn oudste zoontje overleed in 1818 in Den Haag. *Matthias Jorissen* trad nog op als peter bij de doop van zijn vierde zoon, die daar in 1820 geboren werd, maar overleed in 1823, waarmee *Johann* ***Arnold*** een sterke steun in het leven verloor. Hij bericht hierover in een uit zijn Duitse manuscript in het Hollandse vertaalde geschrift: *„Matthias Jorissen* in de gelukkige avond zijns levens benevens eenige van 's mans nagelaten schriften", een boekje waaruit zeker de diepe verering van de schrijver voor zijn vriend spreekt, maar dat van kerkelijke zijde nogal gereserveerd werd ontvangen en niet naliet van de zijde der familie ernstige kritiek uit te lokken. (Zie: Boekzaal, 1825, blz. 16-22; S. G. Jorissen in: B. Glasius, Biograf. Woordenboek van Ned. Godgeleerden II, blz. 186 **e.v.)** .

Het zijn de kinderen uit het huwelijk van *Johann* ***Arnold Momm*** en ***Cafharina Helena*** *Jorissen* die het fortuin van deze tak van de familie hebben gemaakt. Mag het dan zeker zo zijn dat de grondslagen hiervoor in hun jeugd gelegd zijn door de geestelijke achtergronden en grondslagen die zij van vaders- en moederszijde meekregen, de verwerkelijking ***en*** materiële uitbouw geschiedde geheel in de volgende generatie. Deze bleven de textielbranche trouw, maar sloegen de vleugels verder uit dan het Rijnland: zij profiteerden mede van de gunstige voorwaarden die in die tijd in Engeland voor het katoenbedrijf werden geschapen, zodat de oudste zoon, *Wilhelm,* in Luzley Brook bij Manchester een garenspinnerij begon terwijl ***Louis,*** de jongste, in Forest bij Brussel een garenververij ging exploiteren, speciaal gericht op het gebruik van Turks rood als grondstof. Deze beide, nauw samenwerkende bedrijven werden door de twee broers tot grote bloei gebracht en van de voor industriële ontwikkeling en expansie zo gunstige periode tussen 1850 en 1870 werd ten volle geprofiteerd. Beide broers bleven ongehuwd.

In Forest werd het huishouden door de jongste zuster, ***Adelheid,*** gevoerd die, de familietraditie getrouw, voor liefdadig en sociaal werk veel energie en geld beschikbaar stelde. In Luzley Brook werd het huishouden gedurende lange jaren gevoerd door ***Louisa*** *Jorissen* (VIc, 2), terwijl haar broer ***Richard*** een leidende functie in de fabriek bekleedde. (Hun vader was boekhouder bij het bedrijf van Louis Momm in Forest). Na het overlijden van *Wilhelm* ***(1874)*** nam ***Louis*** in eerste instantie de verantwoordelijkheid daar over, waarbij hij in ***Richard*** ter plaatse een vertrouwde vertegenwoordiger had. Hij maakte zich echter geleidelijk los uit de Engelse zaak, die ten slotte onder de naam „Belgian Mills" geheel in andere handen overging.

De verbindingen tussen de families' ***Momm*** en *Jorissen* zijn hiermee nog niet volledig verhaald, want *Matthias,* de broer van *Wilhelm* en ***Louis,*** huwde in eerste echt met *Jakobine* ***Baumgarten*** wier moeder, ***Helena Cornelia Christine,*** een dochter was van *Jacob Jorissen* en ***Helena Cornelia*** *Kretschmer.* Zodoende waren de doopgetuigen van hun eerste zoon, *Wilhelm* ***Arnold Momm,*** naast *Johann Wilhelm* uit Luzley Brook, twee vrouwen uit het *Jorissen*-geslacht: de beide grootmoeders ***Cafharina Helena Momm*** geb. *Jorissen* en ***Helena*** *Cornelia Baumgarten* geb. ***Jorissen.*** In hun *Jorissen*-relatie waren zij tante en nicht: de eerste dochter en de tweede kleindochter van ***Jacob*** *Jorissen* en ***Sara Maria*** *Osthoff.*

§ ***4.*** De Mommse bijstorting.

Over het testament van *Wilhelm* bericht Röhrig het volgende: „Der Verstorbene hinterliess ein ansehnliches Vermögen, welches auf etwa 1¼ Millionen Thaler geschätzt werden kann. Nach Aussetzung von bestimmten Legaten vermachte er dasselbe zur Hälfte seinem Bruder ***Louis*** *(Ludwig)* und zur anderen Hälfte den Kindern von *Matthias,* doch so, dass die Schwestern *Susanne* und ***Adelheid*** zu ihren Lebzeiten die Nutzniessung von dieser letzteren Hälfte haben sollten. In seinem Sinne und auf seinem Namen machten die Erben verschiedene Schenkungen. So übergaben sie 30.000 Mark der Jorissen-Stiftung in Wesel zu deren Aufhöhung, 30.000 Mark gaben sie als Wilhelm Momm-Stiftung der Stadt Duisburg zum Zwecke der Beschaffung billiger Wohnungen für Arbeiter und kleine Leute u.a.m. Auch ***Louisa*** und ***Richard Jorissen,*** *Wilhelm's* Verwandte, von denen erstere ihm den Haushalt geführt und letzterer einen leitende Posten in Luzley Brook bekleidete, wurden besonders bedacht."

Uit deze bepaling blijken duidelijk de nauwe banden van verwantschap en vriendschap die *Wilhelm* ten aanzien van ***Richard*** en ***Louisa*** koesterde en die hij dan ook in materiële vorm heeft willen uitdrukken. Zonder nadere gegevens is over dit deel der testamentaire beschikking niets meer te zeggen.

Aan de bijstorting in het Jorissen-fonds werd een voorwaarde verbonden, n.l. deze, dat aan de gepriviligeerde positie van de leden van de stam van ***Jacob*** een einde zou komen, in zoverre dat, wanneer uit de stam van ***Jacob*** geen geschikte candidaten in Wesel woonachtig zouden zijn, ook leden uit andere stammen tot bestuursfuncties in het fonds konden worden gekozen.

Het toenmalige bestuur van het fonds aanvaardde de gift met de daaraan verbonden voorwaarde dankbaar, maar nu was het wel zaak een rechtsgeldige wijziging in de oprichtingsakte te krijgen.

In overleg met het Königlich Kreisgericht in Wesel werd

nu in de Kölnische Zeitung (24 jan. 1878) een oproep gepubliceerd van de volgende inhoud: „Der zu Forest bei Brüssel wohnende Kaufmann Herr *Louis Momm* hat im Namen seines zu Luzley Brook in England verstorbenen Bruders *Johann Wilhelm Momm* der zu Wesel unter dem Namen Jorissen'sche Fundation bestehenden im Jahre 1768 gegründeten und in 1773 revidirten Familienstiftung am 27. December 1876 die Summe van Dreissigtausend Mark als freie Schenkung überwiesen, dabei aber den Wunsch ausgesprochen, dass zu Par. 3 der Stiftungsurkunde vom 10. Februar 1768 eine Feststellung erfolge, welche die zur Zeit gefährdete Verwaltung und damit auch das Vermögen der Stiftung sicher stellen soll".

Er volgt dan de oorspronkelijke tekst van par. 3 der stichtingsakte en de door *Louis Momm* voorgestelde toevoeging, zoals boven weergegeven. De oproep vervolgt: „Der zeitige Vorstand der Stiftung und der in Wesel wohnende Curator beantragen die Aufnahme eines Familienbeschlusses dahin, dass die voa Herrn *Momm* angebotenen 30.000 Mark als Geschenk angenommen werden und die gewiinschte Clausel als Ergänzung des Par. 3 der Stiftungsurkunde genehmigt werde. Demnach werden alle unbekannten und folgenden bekannten Anwärter als: ... (volgen 57 namen, waarover hieronder meer) zu dem auf den 2. August 1878, Morgens 10 Uhr vor dem deputirten Kreisgerichtsrath Gützloe, an der Gerichtsstelle hierselbst Zimmer Nr. 8 anberaumten Termine mit der Aufforderung vorgeladen vor oder spätestens in diesem Termine ihre Erklärung über den zu errichten Familienbeschluss abzugeben und zwar unter der Verwarnung, dass nach Ablauf des Termines der Ausgebliebene mit seinem Widerspruchsrecht wird präcludiert werden. Wesel, den 4. Januar 1878".

Röhrig meldt dat deze rechtbank op 24 juli 1879 het betreffende besluit van het bestuur rechtsgeldig verklaarde.

Over de 57 namen kan nog het volgende worden opgemerkt. De naam *Jorissen* komt twee maal voor: eenmaal voor *L. Th. Jorissen* in Haren en eenmaal voor *Richard*, die beschreven staat als „boekhouder in Forest bij Brussel". Hij wordt geacht ook namens zijn zoon en dochter te spreken en ook de kinderen van *L. Th.* worden niet met name genoemd.

De andere negentien verschillende namen hebben alle betrekking op afstammelingen van Jorissen-dochters. Uit onze genealogie kunnen wij er acht thuisbrengen: *Kalle, Kraushaar, Momm, Monjé* (een erg vruchtbaar geslacht: er komen niet minder dan elf dragers van die naam in de lijst voor !), *Hannes, Beckerhoff* en *Rocholl*. Onder de drie leden van het geslacht *Richter* vinden we Oberlehrer *Alexander Richter* uit Wesel, die op dat moment administrateur van het fonds was. Hij stamde via *Wendelina Elisabeth*'s huwelijk met *Laurens Friedrich Monjé* van de *Jorissen*'s af. De andere namen zijn: *Diedrich, Duden, Lancelle, Schmidf, Henrici, Müschenborn, Heselmann, Bovenkerk, Rahr, Korten* en *Werlemann*.

Opvallend is echter dat alle relatie met de andere in Holland levende takken verloren is gegaan: het ziet er naar uit of *Willem Emerenfius Johannes*, in Holland geboren lang nadat zijn moeder uit Wesel naar de Betuwe was teruggekeerd, zich van de relatie met het Weseler stamhuis geheel niet bewust is geweest.

En wat de toen nog levende kleinkinderen van *Matthias* betreft: de nogal scherpe kritiek die *Samuel Gerhard* had laten horen op het geschrift van *Johann Arnold* zal hen de lust 'ontnomen hebben de relatie met die familie aan te houden, waarmee dan tevens de band met Wesel verloren ging.

§ 5. De huidige situatie.

Zoals van zovele familie-fondsen is de situatie van het Jorissen-fonds ondoorzichtig, zinloos en helaas juridisch onoplosbaar geworden.

Voor zover thans te reconstrueren is door de inflatie van de twintiger jaren in Duitsland praktisch het hele vermogen verloren gegaan. Hoeveel dat toentertijd bedroeg is niet bekend. Een (vermoedelijk klein) deel van het fonds was echter niet belegd in papieren, maar uitgezet als hypotheken. Het is echter niet bekend op welke stukken land en voor welke bedragen en het nagaan en opzoeken hiervan zou een uitermate tijdrovend en daardoor kostbaar werk worden.

Van tijd tot tijd wordt een stuk land verkocht, waarvan de koper eist dat het vrij van lasten wordt opgeleverd (b.v. in het geval van aankoop door de stedelijke of landelijke overheid). Dan wordt nagegaan of er hypotheek op rust en wanneer dat het geval blijkt, wordt deze afgelost. Door deze gang van zaken is in de laatste vijftien jaar tot twee maal toe een klein bedrag aan contanten voor het fonds vrijgekomen: renteschulden verjaren na drie jaar, dus geaccumuleerde inkomsten zijn er niet: voor de hoofdsommen zijn in Duitsland omrekeningsfactoren bekend waarmee Goldmark en Rentemark in de huidige DM. moeten worden omgerekend.

In 1959 overleed in Wesel Dr. *Paul Monjé,* een achterachterkleinzoon van *Laurens Friedrich Monjé* en *Wendelina Elisabeth Jorissen,* die de laatste beheerder van het Jorissen-fonds geweest moet zijn. Onder zijn berusting waren nog een tweetal spaarbankboekjes, tezamen een tegoed aanwijzend van DM. 2400 dat toen het bezit van het Jorissen-fonds vertegenwoordigde. Deze werden bij het stadsbestuur ingeleverd, die later een Rechtsanwalt-Notar benoemd heeft om in voorkomende gevallen (hypotheek-aflossingen !) namens het fonds te kunnen optreden. Het totale bezit van het fonds, dat hij nu beheert, bedraagt ca. DM. 4000.

Zover wat betreft de doorzichtigheid: het zal duidelijk zijn dat een belangrijk deel (of het hele ?) van dit kleine bezit nodig zou zijn om in de hypotheekregisters te laten nagaan óf er nog verdere vorderingen bestaan.

Uit het voorgaande zal ook zijn gebleken dat het bestaan van het fonds in genen dele meer voldoet (of zelfs maar zou kunnen voldoen) aan de rol die de oprichters voor ogen heeft gestaan. Los van het feit dat de ontwikkeling der sociale zorg in de laatste decennia het bestaan van dergelijke fondsen overbodig heeft gemaakt, is ook het aantal mogelijke rechthebbenden onbekend.

J. J. Monjé noemde er in *1813* reeds 400, Dr. Richter liet er in 1872 (naast een oproep aan een onbekend aantal onbekenden !) 59 registreren. Gaan we echter slechts van dit laatste getal uit, rekenen we op drie generaties per eeuw en op drie afstammelingen per generatie, dan komen we reeds op een aantal deelgerechtigden van ruim 1500 en het zou een uiterst tijdrovende en kostbare, zo niet onmogelijke taak zijn, die allen op te sporen.

En daarmee komen we meteen op de juridische onoplosbaarheid van het probleem. Volgens de oprichtingsakte, zoals gewijzigd in 1876, worden de beheerders van het fonds gekozen door en uit de afstammelingen van *Derck Jorissen* en deze zijn, zoals we zagen, praktisch niet te achterhalen. Eén simpele advertentie in de Kölnische Zeitung zou nu zeker niet voldoende zijn om alle afstammelingen te bereiken en voor een uitgebreidere advertentiecampagne zou een zeer aanzienlijk deel der thans beschikbare fondsen moeten worden besteed.

Voor wijziging der beheersbepalingen en voor wijziging van de doelstellingen van het fonds zou daarenbomen toestemming nodig zijn van het bureau van de Rijkspresident en ook dit is weer een tijdrovende en kostbare zaak.

Het is tragisch en kan niet zonder een zeker gevoel van weemoed worden geconstateerd dat dit, op zo nobele en liefdevolle motieven begonnen (en door herhaalde bijstortingen voortgezette) fonds op zo onwaardige wijze gedoemd is, niet te verdwijnen, maar zijn bestaan zinloos voort te zetten.

Bijlage II.

De Jorissen-penning.

In het vervolg op Van Loon [86] wordt hiervan onder nr. 414 (1767) de volgende beschrijving gegeven:

Voorzijde. Vier deftig gekleede grijsaards staande

De Jorissen-penning, 1767.

Afb. 16.

86. Beschrijving van Nederlandsche Historie-penningen, ten vervolge op het werk van Mr. Gerard van Loon, Kon. Akad. van Wetenschappen, 1861, nr. 414.

voor een altaar, waarop het offervuur der dankbaarheid brandt. Een hunner, wien men aan zijn bef voor een predikant kent, schijnt die dankbaarheid in woorden uit te drukken. Uit een wolk, waarin men met slechte Hebreeuwsche letters, waarschijnlijk den naam JEHOVA, heeft willen aanduiden, schieten stralen op het viertal neder.

Om den rand:

Opreghte dankbaarheit
word God hier toegeweit.

In de afsnede leest men, onleesbaar flaauw, als schaamde zich de stempelsnijder voor het slechte rijm en de vele taalfouten, die hij op den penning had moeten brengen: C. F. KONSE.F(ecit)..

Keerzijde: Op het veld van den penning, boven een boomtak, die in twee twijgen regts en links uitschiet:

Iacobus,
Theodorus,
Bernardus,
en Mattheus
Jorissen.
18 july 1767.

Om den rand:

Drie eeuwen teids, en twë en dertig jaar is 't leeven van dit dubbel broederpaar.

Volgen bij Van Loon een aantal genealogische bijzonderheden, die hier gevoegelijk achterwege kunnen blijven.

Van *Carel Frederik Konsé,* de stempelsnijder, geeft Forrer [87] als bijzonderheden dat hij een in Amsterdam werkende leerling van *Hendrik Lageman* was, die op zijn beurt weer uit de school van *Holzhey* stamde. Dit klopt niet, aangezien *Lageman* van *1765* tot 1816 leefde en een leerling van *Konsé* was [88]. *Konsé* bezat een eigen atelier in Amsterdam.

Voorts blijkt uit de gegevens van het Amsterdamse Gemeentearchief dat zijn doop (Luth.) plaats had op 7 maart 1736 als zoon van *Johannes Christiaan Konse* en *Geertruij van der Haar.* In 1758 wordt hij op 27 april als schilder ingeschreven in het poorterboek, terwijl hij twee dagen later in het meesterboek van het St. Lucus- of schildergilde wordt ingeschreven

Op 25 juli 1760 wordt zijn ondertrouw genoteerd (huwelijksvoltrekking te Sloterdijk), terwijl hij op 8 april 1786 begraven wordt, dan wederom in de Lutherse Kerk, als wapengraveur.

Al deze gegevens laten zich heel wel verenigen met het feit, dat de penning in Amsterdam geslagen is in 1767 in opdracht van *Bernhard,* doch daarmee zijn nog niet alle vragen beantwoord.

De eerste vraag is uiteraard wat de aanleiding is geweest tot het slaan der penning en welk feit men heeft willen markeren met de ingeslagen datum van 18 juli 1767.

Nu is er een gedrukt pamflet bewaard gebleven waarin een aantal verzen verzameld zijn, die *J. P. Broeckhoff* vervaardigde „Ter Gedachtenisse der Broederlijke Zamenkomst" van de vier broers „Nadat Dezelve den 30. van Bloeimaand MDCCLXIV in hun Stam- en Geboortehuis, te Wezel in

87. L. Forrer, Biographical Dictionary of Medallists, vol 111, London, 1907.

88. Alg. Konst- en Letterbode 1816, 276-278. Nadere bijzonderheden over Konsé in: Allgemeines Lexikon der Bildenden Künstler van U. Thieme und F. Becker, dl. 21, blz. 282, in het Biografisch Woordenboek van Van der Aa en in het Lexicon Nederlandse Beeldende Kunstenaars 1750-1950 van P. A. Scheen.

de Veldstraat, de Molensteen genaamd, vergaderd waren geweest: „Om Zamen den Allerhoogsten, voor de van hem ontfangene Weldaaden, te danken, en van elkanderen, naar het tijdelijke, affscheid te neemen" [89].

Het is dus, na beëindiging van de Zevenjarige oorlog (Vrede van St. Hubertus, febr. 1763) en na gelukkig de verschrikkingen die de bezetting der Franse troepen over de stad had gebracht te hebben overleefd, dat de vier broers zich in hun vaderstad verenigden om hiervoor de Allerhoogste hun dankbaarheid te betuigen.

Vermoedelijk hebben zij zich op dat moment gerealiseerd dat hun gezamenlijke leeftijd ruimschoots de drie eeuwen was gepasseerd en dat dit feit, op zichzelf de moeite waard was om te memoreren. Maar waarom precies, 332 jaar en welk feit heeft men op 18 juli 1767 willen herdenken ? Gezamenlijk 332 jaar waren ze op die datum heel precies:

Jacobus	*87*	jaar en	7½	maand
Theodorus	*85*	jaar en	6½	maand
Bernhard	*80*	jaar en	4½	maand
Matthias	*78*	jaar en	5½	maand
Tezamen	330	jaar en	24	maanden of 332 jaar.

Geen van de broers vierde dus op 18 juli een verjaardag en evenmin werden trouwdata of verjaardagen van de nog in leven zijnde echtgenoten herdacht. We vinden echter bij de genealogische gegevens dat *Peter Strickling*, de echtgenoot van *Elisabeth*, de inmiddels overleden op één na jongste zuster van de vier broers op 18 juli 1692 werd gedoopt, zodat deze in 1767 zijn 75ste verjaardag vierde. Hij, de „fabriceur te Wesel", die in 1771 zijn „rasch oder saijfabrique" van de hand zou doen, was een trouw en gewaardeerd lid van de familiegemeenschap en het is dus ter ere van diens feestdag dat *Bernhard* de penning liet slaan en mogelijk nogmaals uit Amsterdam naar Wesel overkwam om het feest aldaar bij te wonen, Vergeleken met zijn zwagers was *Peter Strickling* natuurlijk nog maar een broekje, zodat een feestpenning ter zijner ere niet in aanmerking kwam, maar het was wel de moeite waard met een penning het feit van de gezamenlijk bereikte hoge leeftijd te memoreren.

Niet te achterhalen is, hoeveel penningen zijn geslagen. Voor ieder der broers en voor de jarige zwager elk één geeft een totaal van vijf, dat zeker te laag is: het bestaan van acht penningen is mij op het ogenblik reeds bekend.

Zou er voor elk van de op dat moment levende kleinkinderen van *Derck Jorissen* (de gerechtigden in het Jorissenfonds!) een penning zijn geslagen, dan komen we op 26 meer:

Uit de stam van	*Geertruy Beckerhoff*	*4*
	Jacobus	*6*
	Theodorus	*5*
	Bernhard	*1*
	Matthias	*0*
	Elisabeth Strickling	*5*
	Anna Catharina Rocholl	*5*

De derde generatie omvatte op dat moment ten minste 76 leden, maar deze was nog allerminst volgroeid en zou in de volgende weken, maanden en jaren nog een aanzienlijke uitbreiding ondergaan.

89. Het „tijdvaars" **geeft ook 1764 als datum:**
VIer broeDren Voortgebragt
UIt IorIssens gesLaCht,
erkennen grIIs, **In** 't **stof gebogen,**
het gUnstIge bestUUr **Van** 't eeUVVIg aLVerMogen.
J. P. B.

In zeker één geval is aan een buitenstaander een penning geschonken: in het reeds vermelde pamflet betuigt *J. P. Broeckhoff* zijn dank aan *Mattheus*, die hem met „eenen zilveren penning vereerd hadde", maar gezien het duidelijke karakter van familiepenning komt het mij voor dat dit toch een uitzondering zal zijn.

In de inventaris, opgemaakt na *Bernhard's* overlijden in 1775, worden in het geheel geen penningen vermeld.

Samenvattend meen ik, als meest waarschijnlijke schatting tot het bestaan van een dertigtal penningen te mogen concluderen.

KORTE MEDEDELINGEN,

De Zuil.

In nummer 102 van de Coat of Arms (het blad van de Heraldry Society) besteedde Major T. R. Davies aandacht aan de heraldische figuur de zuil. In Engeland bleken er misverstanden te bestaan over de betekenis van deze figuur. Zowel in Boutell's Heraldry als in Papworth's Ordinary, werd het een soort bemmel (schaaktoren) genoemd, hoewel Papworth hierover al zijn twijfels vermeldde.

Major Davies echter, die veel van continentale heraldiek afweet en waarschijnlijk niet onbekend is met de Dietse talen, vond uit dat wat in Engeland ‚zule' heet, in het Nederlands of Duits een ‚zuil' of ‚Säule' is, dus niets meer of minder dan een pilaar, die volgens hem weliswaar gestileerd is, met een verkort lichaam en een verbrede kapiteel en basis. Hij gaf er de afbeelding van het hartschild uit het wapen van *Willem Hendrik van Nassau*, heer van Zuylestein bij (fig. 1).

In nummer 105 van hetzelfde tijdschrift, werd in de rubriek ‚Correspondence' een brief geplaatst van Bo Tennberg uit Vasa in Finland. De heer Tennberg levert regelmatig interessante bijdragen aan deze voorteffelijke correspondentiepagina's: zo ook nu. Hij liet zijn vrouw de tekening van fig. 1 zien, en vroeg haar wat ze er van dacht. Zonder aarzelen antwoordde ze:„Dat zijn van die dingen die aan muren zitten." De heer Tennberg was het daarmee eens, want zowel in de hem bekende Duitse, als in de Finse heraldiek komen muurankers voor. Hij zette verder het bij fig. 2 staande rijtje tekeningen onder zijn brief. De laatste van de vier komt uit Rolland's Planches bij Rietstap's Armorial Général. In de ogen van de heer Tennberg is dit eerder een muuranker, zoals de andere drie, dan een zuil. Hij vraagt zich dan ook af, of linguïstisch bewijs genoeg is om van een ‚zule' een pilaar te maken. En terecht.

Ik ben het met hem eens dat alle tot nu toe getoonde tekeningen meer van muurankers dan van zuilen weg hebben. Ik weet dan ook niet, wat er gedurende enkele eeuwen van heraldische kunstuitingen mis gegaan is, maar zowel Davies als Rietstap geven geen afbeelding van een zuil.

Omstreeks 1250 namelijk zegelt *Gijsbrecht van Zuilen (de Sulen)* met het wapen van fig. 3 (Corpus Sigillorum Neerlandicorum nr. 1412). Zijn vader moet gezien de barensteel hetzelfde gevoerd hebben. Eer we 50 jaar verder zijn, zijn de ‚zuilen' gestileerd tot fig. 4 en 5. In Gelre's wapenboek uit de laatste helft van de 14de eeuw komt de zuil voor als in fig. 6. In het Armorial of Knights of the Golden Fleece (Pinches and Wood) van rond 1440 wordt in het wapen Van *Zuylen* de zuil als in fig. 7 getekend.

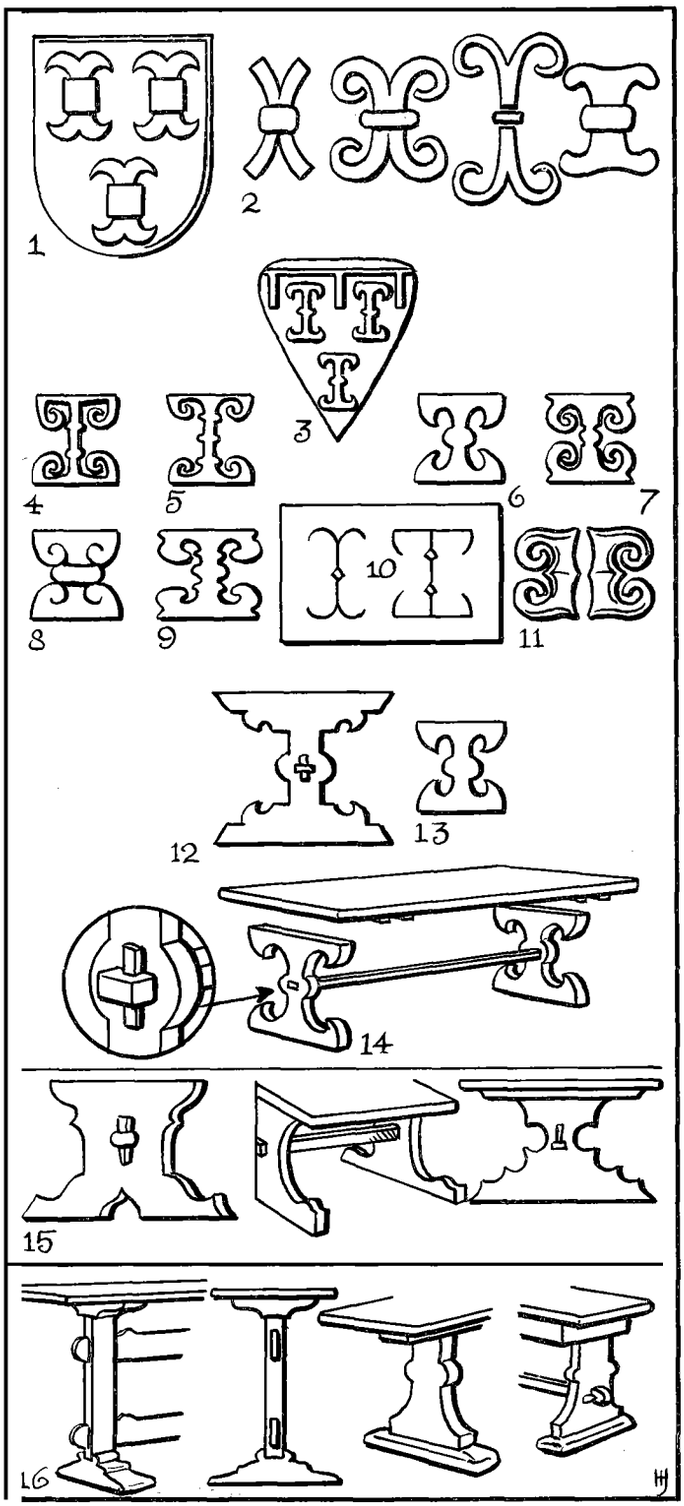

Zelfs na de Middeleeuwen, op een grafsteen van 1591 (collectie Wagner in de handschriftencollectie van het Genootschap) staat de zuil afgebeeld als op fig. 8 en op de kaart van het Graafschap Holland (gedateerd 5 augustus 1608) door W illem Jansz. worden de zuilen in het wapen van Vianen getekend als in fig. 9.

Dit houdt in dat er een minstens, 400 jarige traditie bestaat van het gebruik van een bepaald teken voor een bepaalde familie.

Daar komt nog bij, dat volgens, Viollet-le-Duc (1814-1879), dé kenner van gotische architectuur bij uitstek, het muuranker vóór de 15de eeuw zo goed als niet voorkwam, en zeker niet in kastelen. De muren van deze bouwwerken waren immers zo dik, dat balken voor vloer en zolders in de dikte ervan gelegd konden worden en geen versteviging van buitenaf nodig hadden.

Ook het smeden van muurankers zou nooit de rechte boven- en onderkanten van de zuil opleveren, maar wel degelijk de meer krullende vorm. Vergelijk de schematische tekeningen in fig. 10. In de smids-techniek is verder de „koud" op elkaar smeding een zeer zwakke verbinding.

Maar wat is de zuil dan ?

Het ligt voor de hand om etymologisch te werk te gaan. Verwijs en Verdam geven in hun Middelnederlands Woordenboek de volgende vier betekenissen van „sule":

1. Zuil, kolom, pijler, pilaar: de oorsprong van het woord staat niet vast.
2. Priem, els: alleen in het Oost-Middelnederlands.
3. Insnijding, keep, kerf; vooral in verband met de (kruis)-boog, terwijl in de (krijgs)wapenkunde het houten gedeelte van een kruisboog, zuil wordt genoemd.
4. Deel van een (water)put (waartussen de rol zit ?).

Men ziet direct dat de afbeelding van de zuil, zoals wij die nu kennen, moeilijk bij de bovenstaande betekenissen past, als we tenminste niet van de veronderstelling uitgaan, dat we werkelijk met een pilaar te doen hebben.

Een vlietende gedachte was, dat de krullen van de zuil deden denken aan die van de vuurslagen van de Toison d'Or, plus het feit dat het woord tondel, dat een andere naam voor vuurslag is, van het Oud Hoogduitse woord „zuntil" afstamt (zuntil en zuil liggen tamelijk dicht bij elkaar wat uitspraak aangaat); deze deden me er even toe overhellen, dat de zuil uit twee tegen elkaar geklemde stalen vuurslagen bestond (fig. 11).

Achteraf vond ik dit iets te ver gaan, ook al omdat de originele afbeeldingen op de oudste zegels nauwelijks dikte in de verticale staf overlaten om uit twee delen te bestaan.

Een duidelijkere aanwijzing kreeg ik toen ik de vijfde jaargang van het Nederlands Archief voor Genealogie en Heraldiek doorbladerde. Op bladzijde 166 stond de afbeelding van een tafelpoot die wijlen Kolonel Steenkamp in Sibmacher had aangetroffen (fig. 12). De overeenkomst met de zuilen zoals deze bijv. voorkomen in het Wapenboek van Gelre, is treffend (fig. 13).

Ik vraag me daarom af, of met de zuil niet de steun onder een tafel bedoeld is, d.w.z. de tafelpoot of schraag, waarop in de middeleeuwen het blad van de uitneembare tafel rustte (fig. 14). De gotische verbeelding en de heraldische overdrijving zorgde verder voor de rijke krullen en sierlijke vorm.

Er bestaan afbeeldingen uit de 15de eeuw, o.a. in „Der Renner" van Hugo von Trimberg (Tirol, Oostenrijk), „Der Seelen Trost" (1478) en een prent (fig. 15) van een dansfeest door de Meester M.Z. (München 1500) waarop soortgelijke tafels' voorkomen. Terwijl in het boek „English Furniture" van Herbert Cescinsky, 1937, opnieuw uitgegeven in 1968 door Dover, New York, twee foto's staan van 15de-eeuwse tafels, waarvan bij één zelfs twee dwarslatten voorkomen, zoals in fig. 4 (fig. 16).

Gezien het voorafgaande, zou ik de volgende hypothese op willen werpen: Zou het geslacht *Van Zuilen* als ministeriaal in dienst geweest kunnen zijn van de bisschop van Utrecht, in een functie die met de „tafel" van diezelfde bisschop te maken had, bijv. schenker, voorsnijder, misschien zelfs hofmeester of seneschalk ? Het is dan ook mogelijk dat één van hen voor bewezen diensten tot ridder gemaakt werd, en als herinnering aan zijn vorige occupatie nam hij daarna als wapen de symbolen van de „schragen" van des bisschops tafel aan. Het „dubbelzinnige" van deze vondst zal zeker aan het Middeleeuws gevoel voor symboliek beantwoord hebben.

Het gebeurde tevens wel meer dat een nieuw riddermatig geslacht het teken van zijn vroegere eenvoudige beroep als heraldische onderscheiding aannam. Ik denk hier bijv. aan de Engelse *De Botilers* (later *Butler)* die gewoon bottelier waren geweest en daarom drie bedekte bokalen in hun wapen voerden. Er zijn nog meer voorbeelden uit alle ons omringende landen te geven.

Ik weet niets van de vroegste *Van Zuilen*'s; voorzover ik dat heb kunnen bekijken in de genealogische manuscriptencollectie van Wagner, is er weinig bekend van vóór 1200.

Misschien is bovenstaande hypothese, ook al door gebrek aan contemporaine bronnen, wel veel te ver gezocht. Ik zal daarom dankbaar zijn voor alle kritiek, suggesties en aanvullingen.

HENK 'T JONG.

Het nieuwe gemeentewapen van Vlijmen. *

Bij besluiten van 29 april en 16 nov. 1965 werd door de gemeenteraad van Vlijmen besloten aan de Kroon te vragen om de gemeente een nieuw wapen te geven.

De reden van deze aanvraag was, dat de gemeente Vlijmen per 1 mei 1935 was uitgebreid met o.a. de toenmalige gemeente Nieuwkuijk en een deel van de toenmalige gemeente Hedikhuizen en dat men die uitbreiding in het gemeentewapen tot uitdrukking wilde brengen.

Bij Koninklijk besluit van 28 dec. 1965 werd het wapen verleend. De officiële beschijving hiervan luidt: „Gedeeld: 1. In azuur St. Jan Baptist van goud; 11. doorsneden: a. In azuur een achtspakig rad van goud: b. in goud twee dwarsbalken van keel, vergezeld van acht zoomsgewijze geplaatste merletten van keel, drie van boven, twee aan de zijden tussen de twee balken en drie aan de schildvoet. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen". Van de toegevoegde kwartieren ziet IIa op Hedikhuizen en IIb op Nieuwkuijk.

Wat het oorspronkelijke wapen van Vlijmen betreft werd tezelfdertijd onderzocht, of er zegels of wapenafbeeldingen bekend waren, welke de schepenbank van Vlijmen vóór 1811 had gevoerd. Deze nasporingen leidden echter pas eind 1965 tot resultaat.

In het gemeentearchief van Drunen werd een borgbrief gevonden, welke 1 juni 1781 was verleden voor schepenen van Vlijmen en waarop een opgedrukt zegel in rode was voorkwam. Het randschrift luidt: Dit is scepe segel van (V)lijmen.

Een afdruk van de foto van dit zegel (zie afbeelding) werd toegezonden aan het Algemeen Rijksarchief te 's-Gravenhage. Bij schrijven van 26 nov. 1965 antwoordde de Rijksarchivaris

* Onder dankzegging aan Mevrouw Mr. E. Leemans-Prins te Arnhem voor haar raadgevingen bij het onderzoek.

van de Derde Afdeling, Drs. J. Fox, dat het in Drunen gevonden zegel zeer belangwekkend was. Gezien het type moest het uit de middeleeuwen stammen. doch tot ver in de 18de eeuw gebruikt zijn. Hij meende er de afbeelding van een manspersoon in te ontdekken.

De heer Fox heeft later kontakt opgenomen met mevrouw Mr. E. Leemans-Prins te Arnhem, die vroeger aan het Algemeen Rijksarchief verbonden was en die hij bestempelt als een zegeldeskundige bij uitstek. Zij twijfelde er niet aan, dat de manspersoon, welke is afgebeeld, Johannes de Doper, de patroonheilige van Vlijmen, voorstelt. Op zijn rechterarm draagt de heilige een lam, dat de kop heeft omgewend. Mevrouw Leemans heeft 7 april 1966 het originele zegel nog aan een nader onderzoek onderworpen. Haar conclusie werd daarbij bevestigd.

Echter. . ., inmiddels was het nieuwe wapen reeds, vastgesteld, waarbij echter in de rechterhelft dezelfde Johannesfiguur werd opgenomen, als op het gemeentewapen, zoals dat tot 1965 werd gevoerd. Hierop staat Johannes afgebeeld met een schaaltje, waaruit (doop)water stroomt, in zijn rechterhand; althans dat zou het moeten voorstellen. Deze afbeelding is dus geheel anders dan de voorstelling op het z.g. Drunense zegel. Hoe komt nu de Johannesfiguur met het doopwater' in het gemeentewapen van Vlijmen?

In de Staatscourant van 12 januari 1815, nr. 10, verschijnt een advertentie van de Hooge Raad van Adel inzake het „bekomen van nieuwe en de bevestiging van reeds gebruikelijke wapens".

Op verzoek van de Sekretaris van Staat voor de Binnenlandsche Zaken herinnert de Gouverneur van de Provincie Braband in het Dagblad der Provincie Brabant van 17 jan. en 24 febr. 1815 de gemeentebesturen aan deze advertentie.

Dientengevolge stuurt 7 maart 1815 de burgemeester van Vlijmen en Engelen, de heer A. van der Wiel, een brief aan de Gouverneur der Provincie Braband, inhoudende het verzoek om te worden bevestigd in het wapen, dat de gemeente Vlijmen tot dan toe voerde. Hij voegt een tekening van het bedoelde wapen bij. Duidelijk is op deze tekening te zien, dat Johannes de Doper op zijn rechterarm een lam draagt.

Bij het in 1965 begonnen onderzoek zijn inmiddels meer oude zegels van Vlijmen te voorschijn gekomen:

- een opgedrukt zegel van 1614, onder papieren ruit, in het rechterlijk archief van Heusden. Dit zegel lijkt veel op het bovengenoemde zegel van 1 juni 1781 in het gemeentearchief van Drunen: ook hier reikt het hoofd van de heilige boven tot in het randschrift en zijn voeten beneden. Echter is het randschrift van 1614 in het Latijn: S(igillum) Joannes Bap. . a. . lijmen. Ook is de houding van het Paaslam op de zegels van 1614 en 1781 enigszins verschillend;
- een zegel in rode lak op een briefomslag uit 1792 in de criminele processtukken van het rechterlijke archief van Nieuwkuijk. Dit zegel moet zijn vervaardigd met dezelfde

stempel als dan van 1614. Het randschrift luidt: S(igillum) Joannes Bap (tiste) patr(on) i in Vlijmen:

— voorts een zegel in rode lak zonder randschrift (dit schijnt ook niet te zijn afgebroken) op een getuigenverklaring van 21 augustus 1788 in het rechterlijke archief van Onsenoort. De gehele figuur van de heilige met het lam op de rechterarm staat hier binnen de rand van het zegel.

Waarschijnlijk heeft dit zegel van 1788 als voorbeeld gediend voor de tekening, welke de burgemeester in 1815 aan de Gouverneur van de Provincie Braband zond.

Tenslotte vindt men in de Nederlandse Hervormde Kerk te Vlijmen op de „Herenbank" een wapen, gebeeldhouwd in 1762. Ook hier staat Johannes afgebeeld met het lam.

Zeer duidelijk blijkt dus wel, dat tot het einde van de 18de eeuw als wapen van het dorp Vlijmen is gebruikt de afbeelding van Johannes de Doper met het lam,.

Pas in het diploma van 16 juli 1817, waarbij de gemeente Vlijmen wordt bevestigd in het tot dan toe gevoerde gemeentewapen, verschijnt de afbeelding van Johannes de Doper met het doopwater. De beschrijving in het Koninklijk Besluit luidt: „In azuur de figuur van St. Jan Baptist van goud".

Uit het archief van de Hoge Raad van Adel blijkt niet, waarom in afwijking van het verzoek een andere Johannesfiguur in het gemeentewapen is opgenomen. De enige conclusie, die kan worden getrokken is dan ook, dat men bij de Hoge Raad van Adel in 1817 een tekenfout heeft gemaakt of dat de tekenaar de nadruk wilde leggen op de functie van Doper van de heilige. Dat de vergissing niet uit Vlijmen stamt, blijkt uit het feit, dat de gemeente in de 19de eeuw en het begin van de 20ste eeuw de Jolhannes-figuur met het lam in haar wapen is blijven voeren. Het lam ligt echter niet, op de rechterarm, maar staat aan de voeten van de heilige: het gaat in deze om het attribuut; de plaats is minder belangrijk. Het blijkt dus wel, dat het gemeentebestuur destijds in twijfel verkeerde of het bevestigde gemeentewapen wel het juiste was.

Op verzoek van het Rijk werd 13 juli 1868 een afdruk van een inktstempel van het gemeentewapen toegestuurd. Ook hierop staat Johannes met het lam aan de voeten afgebeeld.

In 1916 was blijkbaar de officiële wapenbevestiging van 16 juli 1817 onvindbaar, want de burgemeester verzocht de minister van Justitie bij schrijven van 7 september van dat jaar om een duplicaat. Was de twijfel toen zo groot, dat men een duplicaat opvroeg?

Waarschnlijk pas daarna is men het „vertekende" gemeentewapen gaan gebruiken. Bij gelegenheid van het 750-jarig bestaan van 's-Hertogenbosch als stad op 19 juli 1935 werd echter door de gemeente Vlijmen nog een wapen gevoerd, waarin Johannes met het lam voorkwam; het ontwerp hiervoor was van Mr. J. P. W. A. Smit, oud-rijksarchivaris in Noord-Brabant. Voor zover bekend is dit de laatste keer, dat Johannes met het lam in het gemeentewapen werd gebruikt.

Uit de thans gevonden zegel is gebleken, dat de Johannesfiguur oudtijds „aanziend" werd afgebeeld en niet naar (heraldisch) schuin-rechts (gewend zoals in het in 1965 vastgestelde wapen.

Al hetgeen er sinds het in 1965 begonnen onderzoek aan het licht is gekomen was voor het college van burgemeester en wethouders aanleiding aan de gemeenteraad in zijn vergadering van 2 november 1978 voor te stellen aan H. M. de Koningin een request te richten om het gemeentewapen opnieuw vast te stellen. In dit voorstel kwam tevens ter sprake de afbeelding van het rad. In het wapen van 1965 stond dit afgebeeld met acht spaken, terwijl er dit zes zouden moeten zijn.

De gemeenteraad ging met het voorstel van het college akkoord.

Bij Koninklijk besluit van 15 dec. 1978 nr. 14 werd aan de gemeente Vlijmen het nieuwe wapen verleend. De omschrijving ervan luidt als volgt:

„Gedeeld; I. in azuur Johannes de Doper, met op de rechterarm een liggend Paaslam met een naar de 'heilige toegewende hop, alles van goud; II. doorsneden; a. in azuur een rad van goud; b. in goud twee dwarsbalken, vergezeld van acht zoomsgewijze geplaatste merletten, alles van keel. Het schild gedekt met een kroon van drie bladeren en twee parels".

A. L. DE GRAAFF.

Het wapen van de nieuwe gemeente Stede Broec.

Per 1 januari 1979 is in de gemeentelijke indeling in West-Friesland een aantal veranderingen doorgevoerd. Onder andere is er een samenvoeging — met enkele kleinere verdere grenscorrecties — tot stand gekomen van de gemeenten Bomenkarspel en Grootebroek. Binnen het College van Gekozenen dat reeds vóór genoemde datum de voorbereidende maatregelen verzorgde tot de vorming van een grotere gemeenschap bestond een verheugende interesse voor de geschiedenis van de gemeenten en hun dorpen, o.a. resulterende in een bij de eenwording uitgegeven „Kijkje in de geschiedenis van Stede Broec" door B. Voets.

„Stede Broec" — een naam voor de nieuwe gemeente, die met eenzelfde historisch gevoel werd gekozen — had ook al van meet af aandacht voor gedachtenvorming over een aan te vragen eigen wapen, waarover met ondergetekende als voorzitter van de Stichting voor Banistiek en Heraldiek tijdig contact tot advies, is opgenomen [1].

Bovenkarspel voerde tot op de laatste dag van 1978 als wapen: een zilveren schild waarop een groene boom met in de kruin twee gouden sterren. Het wapen van Grootebroek, gelijk het voorgaande bevestigd op 26 juni 1816, werd gevormd door een blauw schild, beladen met een zilveren boom met in de kruin drie gouden sterren. Slechts het schild van laatstgenoemde gemeente was gedekt met een gouden kroon van drie bladen en twee parels.

De naam Stede Broec was ontleend aan een stuk van 2 aug. 1364, waarin hertog *Albrecht van Beijeren* de verenigde dorpen Bovenkarspel en Grootebroek met stedelijke rechten vergelijkbare privilegiën verleende onder de naam Stede Broec of Stede Grootebroek. Op 13 oktober 1402 werd, onder dezelfde rechten, ook het dorp Lutjebroek in die naam verenigd, Een wapen werd bij die gelegenheid echter niet verleend, evenmin als in 1492 toen ***Maximiliaan van Oostenrijk,*** ruwaard over Drechterland, de verleende privilegiën bevestigde. Van een toen eventueel op persoonlijke titel door hetzij de Stede hetzij elk der dorpen afzonderlijk gehanteerd zegel of wapen is niets bekend.

Een aantrekkelijk heraldisch gegeven is echter het in dit gebied voorkomen van meerdere „boom-wapens"; naast de

1. In een kritisch 20ste eeuwse opstelling zou men zich kunnen afvragen, waarom de naam zo archaïserend Stede Broec moest worden. „Stad Broek" ware wellicht krachtiger en passender geweest voor zo'n in het laatste kwart van deze eeuw ontstane gemeente.

onderhavige gemeenten valt te wijzen op Hoogwoud, Sijbekarspel, Venhuizen en Wognum (waar ook overleg op gang kwam voor een boom-wapen, nu deze gemeente is verenigd met Nibbixwoud) . De bomen in deze wapens zijn duidelijk het symbool, wijzend op geprivilegeerd bezit van zekere rechten en het was derhalve duidelijk dat de eerlang tot stedelijke agglomeratie voorbestemde gemeente Stede Broec in het wapen weer een boom wilde hebben. Het zou een „bloeiende" boom, een boom met bladerkroon moeten worden, geen „dorre" boom zoals die ook elders' — waarschijnlijk volgens een verkeerde interpretatie van zegelafdrukken — in de wapens voorkwam. En zelfs zou het aantrekkelijk zijn, het karakter van „gerechtsboom" tot uitdrukking te brengen: een lindeboom met in twee kruinen geschoren bladerdak.

Het ware mogelijk geweest — naast het verantwoord overnemen van metaal en kleur uit het wapen van Grootebroek (zilver en groen) — aan beide wapens der voormalige gemeenten de sterren te ontlenen ten getale van (2 + 3 =) vijf als karakteristieke symbolen voor de in Stede Broec verenigde dorpen. Onder considerans dat goede heraldiek „eenvoud" prefereert en vijf sterren tot overlading en (vooral in kleinere weergave, bijv. op briefpapier) tot onduidelijkheid zou leiden, kon men zich verenigen in het voorstel op de boomkruin slechts één ster, met vijf punten, te plaatsen, wat symbolisch ook krachtiger de eenheid van vijf delen tot uitdrukking kon brengen.

Het element dat men voortaan een „stad" zou zijn speelde psychologisch een uiterst belangrijke rol. Het zou met nadruk visueel in het wapen getoond moeten worden. Hoewel ministeriële richtlijnen van 1977 inzake de vormgeving van gemeentewapens zich er tegen verzetten en als schilddekking slechts een „gewone" gouden kroon van drie bladeren en twee parels verantwoord achten, werd toch het advies van de Hoge Raad van Adel gevraagd over de mogelijkheid positief respons te kunnen verwachten bij het verzoek aan de Kroon om het wapenschild van Stede Broec, bij wijze van uitzondering, met een muur- of stedekroon te mogen dekken. Het advies viel negatief uit.

Op andere, ook heraldische en estetisch aantrekkelijker wijze was trouwens het historisch perspectief van de „stad" reeds voorgesteld: de groene boom op een zilveren schild kon gekanteeld doorsneden worden (zonder dat daarbij overigens gedacht behoefde te worden aan een ook nimmer bestaan hebbende ommuring of omwalling), waardoor het metaal en de kleur zouden alterneren.

En zo is reeds in december 1978 een verzoek gericht tot de Kroon om aan de toekomstige gemeente een wapen te verlenen, waarvan de blazoenering luidt: Gekanteeld doorsneden van zilver en sinopel en over alles heen een in twee lagen geschoren lindeboom van het een in het ander, de bovenhelft van de boom beladen met een vijfpuntige ster van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels [2]. Men had graag op 1 januari 1979 het recht gehad terstond bij het „ontstaan" van Stede Broec een wapen te voeren. Formeel bleek dit onmogelijk, zodat de Raad der vanaf laatstgenoemde datum fungerende gemeente zich met een hernieuwd verzoek tot de Koningin moest richten. Op 19 februari 1979 werd

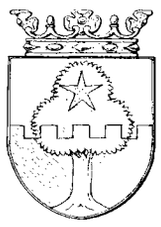

inderdaad het gevraagde wapen verleend bij Koninklijk besluit nr. 21.

Op 2 januari 1979 nam de Raad van de gemeente Stede Broec het besluit tot instelling van een gemeentevlag: een broeking groen-wit met op groen een witte vijfpuntige ster en op wit een geplante groene lindeboom, en een vlucht wit-groen; de alternerende banen tenminste achtmaal gekanteeld aaneengesloten.

In het model van deze vlag is bewust enige associatie gezocht met de andere Nederlandse gemeente, die het element „stad" in de naam draagt: Stad Delden. Deze gemeente stelde namelijk op 26 april 1976 een eigen vlag in volgens de beschrijving: een broeking geel-blauw met op geel een blauwe gestyleerde stedekroon en op blauw een gele geplante lindeboom, en een vlucht blauw-geel.

Aldus heeft een jonge gemeente met een oude historie een heraldisch karakteristiek en eenvoudig wapen gekregen en kan de gemeenschap onder een zinvol met symboliek beladen vlag de toekomst tegemoet gaan.

KL. SIERKSMA.

2. Juister ware wellicht geweest te spreken van een in de schildvoet geplante boom !

VRAGEN EN ANTWOORDEN.

Cabri. In het „Régistre des personnes reçues ou admises à la Sainte Cêne" (1633-1722) van de Waalse Gemeente te 's-Hertogenbosch word op 1 september 1696 als nieuwe lidmaat vermeld: „la femme *d'Isack Cabrier.. .*". Haar naam is *Jeanne Maselle* en zij zweert het katholieke geloof, waarin zij werd opgevoed, af om zich tot de gereformeerde kerk te bekeren. Vóór 1696 komen er geen *Cabri's* in de archieven van 's-Hertogenbosch voor. *Isack Cabri* is niet ingeschreven als poorter van 's-Hertogenbosch, zodat zijn plaats van herkomst niet bekend is.

Het is bijna zeker dat de oorsprong van de familie *Cabri* in Frankrijk gezocht moet worden (cabri = steenbok). Mogelijk is er verwantschap met de Zuidfranse familie De *Cabris,* die in de Provence voorkomt. Volgens een ethymologische studie van René Baillet uit 1938 zou *De Cabris* via het Latijnse woord „capra" en het Provençaalse woord „la cabro" afkomstig zijn van „cabri". Volgens „L'Histoire de la Maison de Grasse (edit. Occtania 1933, Parijs) zou het Huis van *Cabris,* dat verbonden was aan het Huis van *Grasse,* echter uitgestorven zijn.

Iedere aanwijzing omtrent de oorsprong van de familie *Cabri* is welkom.

Vilvoorde (België). E. M. J. CABRI.

De Haas-Zeeman. *Cornelis de Haas Cornelisz.,* schoolmeester en secretaris te Marken, † 26 aug., begr. ald. 29 aug. 1808, tr. waarschijnlijk le vóór 5 dec. 1779 *Sijtje Pieters;* tr. (2e?) vóór 28 aug. 1797 *Lijsje Cornelis Zeeman,* ged. Marken 25 maart 1759, huishoudster ald. 1824 (bij haar latere tweede echtgenoot?), † Marken 31 aug. 1831, dr. van *Cornelis Cornelisz. (Zeeman)* en *Lobberig Adriaans;* zij hertr. (huwelijk niet op Marken gevonden) *Jan Cornelisz.de Groot,* burgemeester van Marken. *Cornelis de Haas* was waarschijnlijk niet op Marken geboren. Gevraagd de kwartieren van het echtpaar *De Haas-Zeeman.*

Rotterdam. K. J. SLIJKERMAN.

Van den Heuvel.

1. *Teunis* ***(van den Heuvel*** ?), geb. naar schatting ca. 1590, tr. *N.N.*

   Uit dit huwelijk:

   1. Ds. ***Joris van den Heuvel (Georgius Heuvel),*** geb. ca. 1618 [1]), afkomstig uit Hoorn [1]), ingeschreven aan de universiteit te Leiden als student in de theologie 13 juni 1638 [1]), predikant te Wieringerwaard jan. 1643-1669, † ald. in 1669, tr. Wieringerwaard 20 juli 1649 *Geertjen* ***Adriaens,*** j.d. ald.
      Uit dit huwelijk is geen nageslacht bekend.
   2. *Heijke* ***(Hegius),*** volgt 11.

11. Ds. ***Heijke (Hegius) van den (der) Heuvel,*** geb. ca. 1621 [2]), afkomstig uit Alkmaar [2]), ingeschreven aan de universiteit te Leiden als student in de letteren 19 april 164 1 [2]), studeerde waarschijnlijk aldaar later theologie, predikant te Callantsoolg 1647-1691 [3]), † Callantsoog („na een langdurige swackheyt") 11 jan. 1691, tr. ald. 14 mei 1651 ***Kenuwtje Cornelisdr.,*** j.d., wonend te Hoogkarspel, dochter van ***Cornelis N.N.*** en ***Lijsbeth*** *Rengers.*

    In 1643 deed een ***Helgius van. den Heuvel*** belijdenis te Wieringerwaard. In juni 1644 tr. aldaar een ***Heike Jorisz. van den Heuvel*** met ***Geert*** Jansdr., beiden van onder Wervershoof. Moaelijk betreft het hier ***Heijke Teunisz.*** van ***den Heuvel.***

    Uit dit huwelijk: [4]):

    1. ? ***Cornelis Heikesdr.,*** begr. Callantsoog 20 maart 1653.
    2. ***Teunis,*** ged, Callantsoolg 22 jan. 1653 (get. Aeght Cornelisdr.), † jong.
    3. ***Teunis,*** ged. Callantsoog 10 mei 1654 (get. Joris van den Heuvel, predikant in de Wieringerwaard, broeder van de vader).
    4. *Geertruijt,* ged. Callantsoolg 26 aug. 1657.
    5. *Cornelis,* ged. Callantsoog 6 juni 1660, baljuw, schout, dijkgraaf en houtvester te Callantsoog okt. 1684—ca. 1723, commissaris der stranden aldaar sedert 26 juli 1688, † na 22 jan. 1723, was hoogstwaarschijnlijk ongehuwd [5]).
    6. ***Lijsbeth*** (je), ged. Callantsoog 15 jan. 1662, lidmaat aldaar sedert 15 maart 1682, † na 21 juni 1699, tr. Callantsoog 13 april 1682 ***Willem Pietersz. Muller,*** grootschipper, schepen van Callantsoog (1694), vertrok in 1663 met attestatie van Callantsoog naar Den Helder, woonde aldaar in 1670, vestigde zich met attestatie van aldaar weer te Callantsoog 11 nov. 1675, † na 21 juli 1699, zn. van ***Pieter*** *Sijmonsz.* ***Muller (Molder)*** , grootschipper te Callantsoolg, en ***Aerjan Crelisdr.*** *Yeweldal* [6]) en wedr. van ***Dirckje Isaacsdr. Alderwegen.***

In Alkmaar leefde het echtpaar: ***Martinus (Martijno) Bruijning (Bruno)*** , predikant te Alkmaar, tr. le vóór 1628 *Heijltge* ***van Heuvel,*** †1632/'33, tr. 2e 12 (mei of juni, vrijwel onleesbaar) 1633 ***Aeltje Jans,*** wed. van ***Heijndrik Karchoff.*** Uit het eerste huwelijk werden te Alkmaar geref. gedoopt: ***Aeltgen 9*** april 1628; ***Aeltgen 22*** april 1629: *Geertruijtge* ***9*** juni 1630 en ***Teunis 26*** dec. 1632 (get. Juffr. Adriana Burggraeff, de huisvr. van Doctr. Persijn).

Op 28 okt. 1646 huwde (geref.) te Alkmaar: ***Dirk van Venbergen*** met ***Maria van Heuvel,*** van Haarlem.

Mogelijk stonden voornoemde *Heijltge* en ***Maria van Heuvel*** in relatie met de predikanten *Joris* en ***Heijke van den Heuvel.***

Een voorlopig onderzoek te Hoorn, Alkmaar, Callantsoog, Wieringerwaard en Haarlem heeft geen nadere gegevens aan het lichtgebracht.

Wie van de lezers kan aanvullingen geven ?

Rotterdam. K. J. SLIJKERMAN.

Knoust. Op 17 maart 1814 overlijdt te Eelde *Walter* ***Willem Knoust,*** chirurgijn, oud 67 jaar (en dus geboren ca. 1767), man van ***Martha Fransen.*** Zijn ouders waren *Johan* ***Coenraat Knoust,*** kapitein-commandant, en ***Magdalena Emelia*** *Delaporte.*

Gevraagd worden geboorte- en huwelijksdata c.q. plaatsen van *Walter* ***Willem*** en zijn ouders

Bestaat er verband tussen bovenstaande familie en de in Noordwest Overijssel voorkomende familie ***Van Knuth?*** Te Zutphen leefde in het midden van de 18de eeuw *Daniel Johan* ***van Knuth,*** kapitein der infanterie: hij was gehuwd met *Catharina Wentholt* en had onder meer als zoon: ***Johan Coenraad van Knuth,*** geb. 31 mei 1750.

E. PELINCK.

Schüler-Cleijnpenningh-Noot.

Christiaan *Schüler,* schipper te Ruhrort, tr. ***Sophia*** *Cleijnpenningh.*

Uit dit huwelijk:

1. ***Elisabeth*** *Schülers,* doopgetuige in 1671.
2. ***Margarete*** *Schülers,* doopgetuige in 1677.
3. ***Christina*** *Schülers,* ***geb.*** Ruhrort, tr. Mülheim am Rhein 4 of 7 nov. 1669 ***Gerhard Haentjes,*** schipper, † vóór 1682, zoon van ***Bernhard Haentjes,*** schipper, en ***Maria*** *Süsels.* Zie over hen: Gens Nostra 1965, 230, waar ook de kinderen vermeld worden.
4. *Metgen (Mitgen,* ***Machteld)*** *Schüler (Schulders),* ged. Amsterdam 4 okt. 1657, lidmaat te Mülheim am Rhein in 1675, tr. ***Hendrik Noot.***

   Uit dit huwelijk:

   a. ***Sophia*** *Noot,* ged. Keulen 22 nov. 1681, tr. ald. 23 juli 1704 ***Dedrich Burgers,*** van Emmerik.
   b. N.N. Noor, ged. Keulen 22 nov. 1682.
   c. *Anneken* ***Noot,*** ged. Keulen 11 maart 1685.
   d. ***Barbara Noot,*** ged. Keulen 3 febr. 1687.
   e. ***Margarete Noot,*** ged. Keulen 13 febr. 1689.

Gevraagd aanvullende gegevens omtrent bovenstaande personen en hun voor- en nageslacht.

Lelystad. ING. R. G. DE NEVE.

1) Album Studiosorum Academiae Lugduno Batavae, kolom 296.
2) Als noot 1, kolom 322.
3) J. Baken, Sprokkelingen uit de Historie van het Zeedorp Callantsoog, Alphen aan den Rijn 1974, blz. 66 e.v.
4) J. Baken, Klapper van de Geeinssamenstellingen van Callantsoog tot ca. 1811.
5) Als noot 3, blz. 10 e.v.
6) K. J. Slijkerman, De Kwartierstaat van Kees Jan Slijkerman, Rotterdam 1978, blz. 24 e.v.

INHOUD VAN DIT NUMMER:

Bestuursberichten. — Jaarverslag 19'78. — Aanwinstenlijst der Bibliotheek. — Bijdrage tot de genealogie van het geslacht Jorissen te Wesel, door Dr. Ir. K. L. van Schouwenburg. — Korte mededelingen. — Vragen en antwoorden.

DE NEDERLANDSCHE LEEUW

MAANDBLAD VAN HET

Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Gedacht- en Wapenkunde.

BESCHERMHEER Z.K.H. DE PRINS DER NEDERLANDEN

Dit blad verschijnt maandelijks en wordt aan alle leden van het Genootschap toegezonden.

Bijdragen en correspondentie, bestemd voor het M a a n d b l a d, gelieve men te richten tot de Hoofdredacteur Mr. 0. Schutte, *p./a. Zeestraat 71 b, 2518 AA 's-Gravenhage.*

De jaarlijkse contributie (abonnement) ad *f* 50,— gelieve men steeds vóór 1 februari te voldoen door storting op postrekening no. 20910 ten name van de penningmeester van het Genootschap te 's-Gravenhage.

Correspondentie, bestemd voor het Bestuur, gelieve men te richten tot de Secretaris Mevrouw J. Barones van Dedem-Weyschedé, ***Laan van Koot 43, 2244 AT Wassenaar.***

Alle overige correspondentie (niet bestemd voor Bestuur of Redactie), zomede opgaven van adresverandering, te richten aan de heer E. J. C. Boutmy de Katzmann, conservator van het Genootschap, ***Bleyenburg 5, 2511 VC 's-Gravenhage.***

Betalingen aan de Bibliotheek dienen te geschieden op postrekening no. 487073, ten name van de Bibliotheek van het Genootschap te 's-Gravenhage.

De redactie van het Maandblad wijst er nadrukkelijk op, dat zij niet aansprakelijk is voor de strekking of de inhoud der ondertekende stukken.

No. 9 **XCVIe Jaargang** **september 1979**

BESTUURSBERICHTEN.

Het bestuur geeft met leedwezen kennis van het overlijden van Mevrouw S. C. van Holthe geb. Cool en van de Heren Ir. H. I. da Costa Ir. W. W. van Haeften, Mr. F. W. D. C. A. van Hattum, R. Rothfusz, Mr. J. W. Tabingh Suermondt en P. G. H. R. Zuyderhoudt, respectievelijk sedert 1958, 1938, 1975, 1942, 1966, 1966 en 1941 gewoon lid van het Genootschap.

Tot lid zijn benoemd:

A. VAN HOFWEGEN,	1216 KS Hilversum, ***Lutherhof 44.***
N. P. KORTELAND,	Barendrecht, ***Emmastraat la.***
Dr. OMAR R. ORTIZ TRONCOSO,	101'7 GN Amsterdam, ***Kerkstraat 68.***
D. VAN ROSSUM,	Woudrichem ***Weth. Viveenstraat 7.***
Mr. B. J. SCHOTANUS A STERINGA IDZERDA,	1015 MK Amsterdam, ***Westerstraat 40 III.***
F. SUERS,	7542 EH Enschede, ***Hanenberglanden 284.***
J. W. R. N. VROOM,	2351 GL Leiderdorp, ***Irenestraat 20.***

Adreswijzigingen:

D. L. G. BOISSEVAIN,	1076 AT Amsterdam, ***Parnnssusweg 200.***
P. VAN WIJK VAN BRIEVINGH,	2982 BH Ridderkerk, *Seringenplantsoen* ***57.***
A. P. H. A. DE KLEYN,	3571 XZ Utrecht, *Rümkelaan 124.*
Drs. B. C. NAGTGLAS,	1782 DA Den Helder, ***Javastraat 17.***
Ing. R. G. DE NEVE,	***2725 SN*** Zoetermeer, ***Disneystrook 23.***
Ds. JAC. PANNEKOEK,	***3740*** Höxter 1, Duitsland, ***An der Kilianikirche*** 4.
D. J. STEYN PARVË,	1191 EM Ouderkerk a/d Amstel, Jan ***Bulthuisstraat*** 34.
Mejuffrouw J. D. PEPPINCK,	1310 La Hulpe, België, ***Av.E.Solvay 16b.***
F. W. M. ROES,	***2311*** XJ Leiden, ***Hugo de Grootstraat ll.***
Mr. R. J. H. ROESSINGH,	2241 AP Wassenaar, ***Middelweg 99.***
Drs. H. M. J. TROMP,	***3708*** HP Zeist, ***Anna Paulownalaan 152.***
Mr. L. F. S. VOLKER,	***2596*** SJ 's-Gravenhage, ***Schoutenstraat 13.***

Notulen **van de algemene ledenvergadering, gehouden zaterdag 19 mei 1979 in museum Beeckestijn te Velsen-Zuid.**

De voorzitter, drs. L. A. C. A. M. van Rijckevorsel, opent om 12.45 uur de vergadering, welke vodgens de presentielijst door 58 leden wordt 'bijgewoond. Hij heet in het bijzonder welkom de ereleden Ir. C. M. R. Davidson en Jhr. Mr. C. C. van Valkenburg, alsmede Drs. H. H. W. van Eijk, voorzitter van de Nederlandse Genealogische Vereniging.

De ingekomen stukken bestaan uit een vijftal berichten van verhindering, waaronder dat van het bestuurslid Mr. S. E. Sibmacher van Nooten.

Het gezelschap tijdens de excursie op de stoep van Waterland.

De notulen van de algemene ledenvergaderingen van 25 november 1978 te Rotterdam en van 23 december 1978 te 's-Gravenhage en het jaarverslag over 1978 worden goedgekeurd. De voorzitter licht de financiële stukken toe. De heer Van Valkenburg merkt op naar aanleiding van het aantal abonnees en leden, genoemd in het jaarverslag (ca. 1200), en het genoemde bedrag op de staat van lasten en baten (ruim ƒ 55.000,—), dat nog 'ongeveer 100 lelden contributie zouden moeten betalen. De voorzitter antwoordt dat in genoemd aantal ook jeugdleden en 'echtgenote-leden zijn begrepen, die de helft van de contributie betalen. Mr. C. P. Briët merkt op dat er naar schatting nog ƒ 1.050,— te vorderen is, maar dat er accountantstechnisch geen sohattingen op de staat van lasten en baten mogen voorkomen. De voorzitter antwoordt dat dit bedrag geen schatting is, doch de tolt dusverre in 1979 ontvangen contributie over 1978.

De 'secretaris leest het schriftelijk uitgebrachte verslag voor van de kascommissie, bestaande uit de heer W. J. van Bijsterveld en Mr. J. F. van West de Veer. Hierna wordt de penningmeester gedechargeerd voor zijn beleid. De voorzitter dankt de penningmeester voor de goede zorgen over het jaar 1978. Volgens de nieuwe statuten moeten de leden van de kascommissie door de vergadering worden aangewezen. Het bestuur stelt voor Mr. F. J. J. Besier en de heer W. J. van Bijsterveld tot leden van de kascommissie te benoemen. De vergadering 'gaat met dit voorstel accoord.

Naar aanleiding van een ingekomen brief van Dr. H. J. Pabbruwe zegt de voorzitter dat de heer K. Sierksma als lid van het Genootschap heeft bedankt.

Ten aanzien van een eventueel uit te geven kwartierstatenboek deelt de voorzitter mee, dat er een enquête is gehouden maar dat de respons hierop niet groot genoeg is gebleken om tot uitgave te kunnen overgaan. De voorzitter dankt de leden van de voorbereidingscommissie, Mr. J. T. Anema, Mr. C. P. Briët en Mr. O. Schutte voor hun welwillende medewerking en Mr. Dr. L. de Gou, die bereid zou zijn geweest het voorzitterschap van de redactiecommissie op zich te nemen. De heer Briët licht toe dat voornamelijk om financiële redenen de uitgave van het kwartierstatenboek niet 'door kan gaan. De heer P. P. G. Kolk vraagt hoeveel personen op de enquête hebben gereageerd. De voorzitter antwoordt dat een veertigtal personen 'ongeveer 60 kwartierstaten hebben toegezegd. Om tot een verantwoorde uitgave te komen zouden minstens 200 staten noodzakelijk zijn.

Mr. S. E. Sibmacher van Nooten moet statutair aftreden en stelt zich niet herkiesbaar; de voorzitter dankt hem voor zijn werkzaamheden gedurende de afgelopen jaren. Het bestuur stelt Mr. A. Snethlage als nieuw bestuurslid voor. De heer Snethlage wordt bij acclamatie gekozen. Ook de secretaris moet statutair aftreden; zij stelt zich herkiesbaar. De secretaris wordt bij acclamatie herkozen.

Met betrekking tot de beperking van de dienstverlening van de Rijksarchieven in Nederland meldt de voorzitter dat het Genootschap, de Nederlandse Genealogische Vereniging en het Centraal Bureau voor Genealogie ieder afzonderlijk een brief hebben gezonden aan de staatssecretaris van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk waarin bezwaren hiertegen naar voren worden gebracht en gevraagd wordt deze in een persoonlijk onderhoud te mogen toelichten. Een afschrift is gezonden aan de Vaste Kamercommissie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk van de Tweede

Kamer der Staten-Generaal, de Archiefraad en de Algemene Rijksarchivaris. Hij vreest echter dat voor een groot deel de dienstverlening beperkt zal blijven. Dr. Ir. K. L. van Schouwenburg merkt op dat hij de gedachte aan een gesprek hierover te voeren erg op prijs stelt: hij heeft het als bijzonder hinderlijk ervaren dat diverse archieven 's-morgens gesloten zijn en vraagt of er mogelijkheden zouden zijn deze maatregel ongedaan te maken juist voor serieuze genealogen. De voorzitter zegt toe dit te zullen proberen.

De heer Van Valkenburg vraagt of er plannen bestaan ter viering van het 100-jarig bestaan van het Genootschap. De voorzitter antwoordt hem dat ter voorbereiding van een en ander een commissie is benoemd waarin voorlopig de ondervoorzitter, Jhr. Mr. M. A. Beelaerts van Blokland, en de secretaris, J. baronesse van Dedem-Weyschedé, zitting hebben genomen: zij hebben reeds enige ideeën ontwikkeld doch deze zijn nog niet concreet genoeg om hieromtrent nu reeds mededelingen te doen. Hiernaast wordt gewerkt aan een generale index op alle jaargangen van het maandblad.

Om 13.00 uur sluit de voorzitter de vergadering.

Voorafgaand aan de vergadering werd het gezelschap ontvangen in het Provinciehuis te Haarlem, alwaar Jhr. F. W. A. Beelaerts van Blokland in de Statenzaal de bouwgeschiedenis toelichtte, waarna een rondleiding door het gebouw volgde.

Na de lunch hield de heer J. G. Berkhout, provinciaal museumconsulent in Noord-Holland, een lezing „enige buitenplaatsen in Kennemerland". Vervolgens werd een bezoek gebracht aan Beeckestijn. Daarna werd via het park van Beeckestijn gewandeld naar Waterland, alwaar thee werd gedronken en 'gelegenheid was de daar aanwezige familieportretten te bezichtigen. Na afloop namen 25 leden deel aan het diner in restaurant Brederode.

Het Beeningerland,

door J. C. KORT.

In het archief van het hoogadellijk stift Thorn is ons land een tweetal originele oorkonden van het eerste millennium der Christelijke era rijk. In een ervan doet koning *Otto II* in het jaar 985 [1] een schenking aan graaf *Ansfried,* de latere bisschop van Utrecht. Een zo oud dokument moet ons ontzag wel opwekken. Helaas beantwoordt het weinig aan zijn doel om zekerheid te scheppen in bestaande rechtsverhoudingen. Veeleer geeft het aanleiding tot gissingen, waarvan Beeningerland er een is.

Op grond van bovengenoemde eerbiedwaardige, maar raadselachtige oorkonde heeft men namelijk gemeend het goed Beeningerland, te situeren in de huidige gemeente Goudswaard, aan het klooster Thorn te moeten toekennen [2]. In 1950 werd Beeningerland evenwel naar het rijk der spelfouten verwezen [3]. Men kan het er voor houden, dat het gebied met deze ontdekking van de kaart was geveegd. Toch komt het Beeningerland eenmaal in latere maar ook veel betrouwbaardere bron voor[4]. Bij deze gelegenheid blijkt een zekere *Jan* in het jaar 1307 leenman geworden te zijn van de heer van *Putten* voor zijn vrouw *Agatha,* dochter van *Hugo* heer *Everokkerszoon.* Kennelijk is er sprake van een uitvloeisel van hun huwelijksvoorwaarden. Twee derde van Beeningerland met gorzen en visserij is het goed, dat zij meebrengt.

Zoals het geval was met de abdij Thorn, blijven ook hier een paar vragen onbeantwoord. Wie verschuilt zich achter de naam *Jan* en wat moet precies onder Beeningerland verstaan worden ? De kwesties kunnen slechts in kombinatie tot een oplossing gebracht worden.

Daar wordt *Hugo* heer *Everokkerszoon,* vader van de bruid, in een ongeveer gelijktijdige opsomming met het door hem behouden gedeelte vermeld [5]. Het blijkt, dat zijn leen dan gevat wordt onder de naam van een aantal gorzen en „rijdend" land. Dit goed moet al geruime tijd in handen geweest zijn van *Nikolaas* en *Everokker Faielsz.,* een variant van *Rafael: zij* komen immers als getuigen voor bij een beleningsakte van het jaar 1235 [6]. Zij moesten dus in het bezit geweest zijn van een leen, dat gezien hun naam moeilijk iets anders geweest kan zijn dan Beeningerland. Belangrijk voor deze vaststelling is de begrenzing van het land Korendijk, zoals die in 1246 gegeven wordt [7]. Het wordt aan de westzijde afgepaald bij de Moermanee, zover als de weide van *Everokker* gaat. In deze persoon herkennen wij nu dadelijk *Everokker Faielszoon.* Zijn goed werd blijkbaar voor beweiding gebruikt.

Deze situatie zal in het begin van de 14de eeuw ogewijzigd zijn gebleven. *Hugo* heer *Everokkerszoon* bezit gorzen, waarvan alleen de naam Hugo Klaaszoon gors in latere bronnen stand heeft weten te houden. Waarschijnlijk heeft deze opwas zijn naam te danken aan *Hugo,* zoon van *Klaas Faielsz.,* die in 1235 voorkomt. Alleen de naam van het water de Beeninge heeft de strijd tegen de vloed met meer succes gevoerd dan Hugo Klaaszoon gors. Niet voor niets wordt het besproken gebied in de Middeleeuwen tot Zeeland gerekend !

Hugo Klaaszoon gors moet ons nog even bezighouden. In 1361 blijken *Jan van Almonde Willemszoon* en *Jan van Almonde Hugenzoon* in het bezit van tweederde deel ervan te zijn [8], terwijl zeven jaar later *Jan, Klaas* en *Wisse,* zoons van *Willem van Almonde,* en *Jan* en *Jacob,* zoons van *Hugo van Almonde,* met het gehele gors beleend worden [9]. Uit deze omstandigheden blijkt de identiteit van de *Jan* van het jaar 1307. Hij kan niemand anders zijn dan *Jan van Almonde,* die in gedateerde bronnen pas voorkomt in 1316 [10]. De opvolging in het leen Hugo Klaaszoon gors heeft kennelijk hetzelfde patroon gevolgd als die van Pernis [11]. Ook blijkt nu, dat *Jan van Almonde* niet door de erfenis van zijn vrouw in het bezit kwam van Pernis. Het is daarom waarschijnlijker geworden, dat dit bezit van zijn moeder stamde [12].

De geschetste ontwikkeling kan door onderstaand schema verduidelijkt worden:

1. A. C. F. Koch, Oorkondenboek van Holland en Zeeland tot 1299, dl. 1, 's-Gravenhage 1970, nr. 54.
2. L. Ph. C. van den Bergh, Handboek der Middelnederlandsche Geographie, 's-Gravenhage 19493, aangevuld door A. A. Beekman en H. J. Moerman, p. 182.
3. M. Gysseling en A. C. F. Koch, Diplomata Belgica ante annum millesimum centesimum scripta, (Brussel) 1950, nr. 220.
4. Archief heren van Putten en Strijen, nr. 1 fo. 204v.
5. C. Hoek, Leenmannen van de heren van Putten en Strijen, in: Ons Voorgeslacht, jrg. 25, 1970, pp. 63-64.
6. L. Ph. C. van den Bergh. Oorkondenboek van Holland en Zeeland, dl. I, Amsterdam-'s-Gravenhage 1866, nr. 356.
7. Van den Bergh, OHZ., 1, nr. 416.
8. Hoek, Leenmannen, p. 69.
9. Heren van Putten en Strijen, nr. 1 fo. 214v—215.
10. C. Hoek, Pernis zonder olie, in: Holland, jrg. 5, 1973, p. 191.
11. C. Hoek, Repertorium op de lenen van Putten, gelegen in het land van Poortugaal en in de Riederwaard (1304—1648), in: Ons Voorgeslacht, jrg. 27, 1972, pp. 130-131 nrs. 51-53.
12. Hoek, Pernis, p. 194.

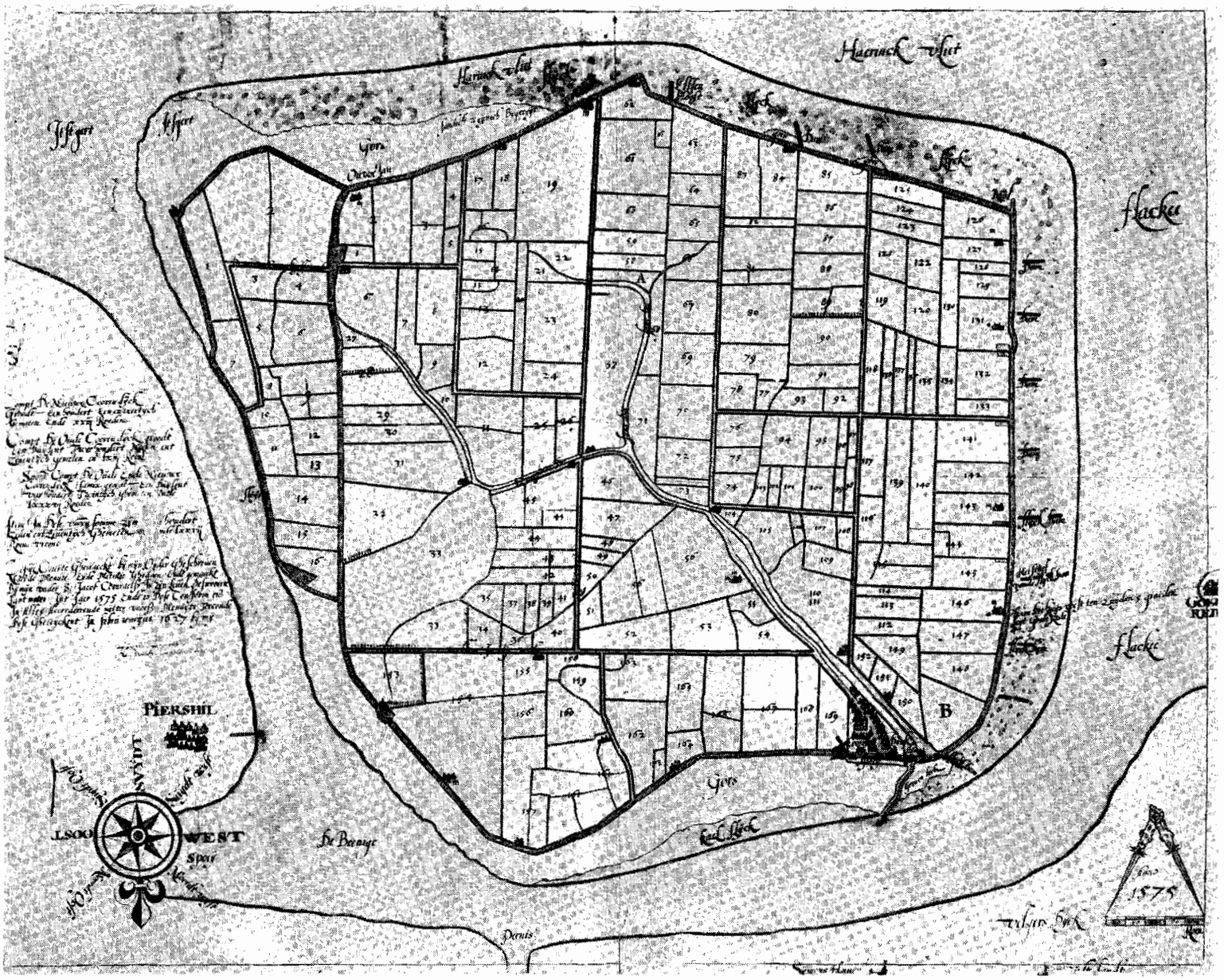

1575. 66 x 83 cm.

Kaart van Goudswaard of de Korendijk.

Alg. Rijksarchief, Hingman no. 2168.

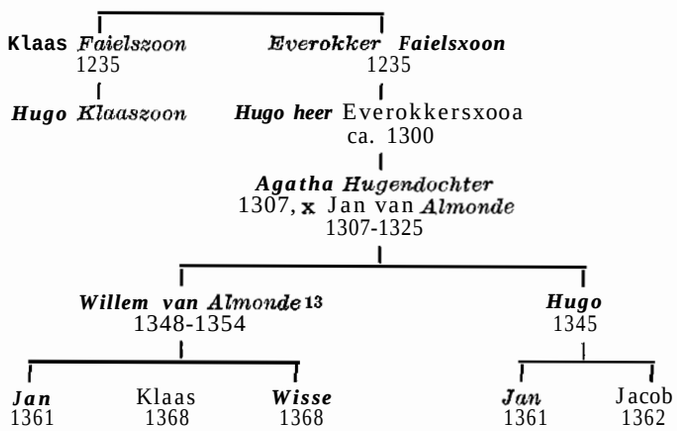

Hugo Klaaszoon gors komt voor 1379 in zijn geheel in het bezit van de leenheer. Van de overdrachten is echter alleen die van *Wisse van Almonde* bekend, die in 1376 zijn deel voor 10 pond groten van de hand doet [14]. Het gehele bedrag van de koop mag dus, vermeerderd met de delen van zijn broers en neven, op 50 pond groten gesteld worden. Nu wordt het gors tezamen met Dubbe Simonshil verpacht door de rentmeester van de heer *van Putten.* De opbrengsten verantwoordt deze onder het hoofd „zekere renten", een opmerkelijke aanduiding voor land, dat het eerst door een overstroming getroffen wordt. Over de jaren 1379 tot 1389 lopen de geïnde

13. Hierbij: Th. van Rheineck Leyssius, De oorsprong der Almonde's, in: dit tijdschrift, jrg. 51, 1933, kol. 243-244; Hoek, Pernis, pp. 191-193.
14. Heren van Putten en Strijen, nr. 1 fo.130.

bedragen van beide gorzen gestaag op van 9 pond 10 schelling groten tot 18 pond [15]. Dat het gaat om gebied voor schapenteelt, blijkt uit de ontvangsten voor kazen en gesneden rammen. Ook voor de vorige eeuwen mag men daarom zonder risiko de aanwezigheid van dit kleinvee veronderstellen.

Veel langer dan 1389 behoefde de rentmeester zijn aktiviteiten niet tot Hugo Klaaszoon gors uit te strekken. *Zweder van Abcoude* verbond het met vele andere goederen in 1392 aan het kartuizer klooster Nieuwlicht bij Utrecht [16], dat hij het jaar tevoren zelf gesticht had. De rentmeester raamde de jaarlijkse inkomsten van Dubbe Simonshil en Hugo Klaaszoon gors toen op 39 Engelse nobels.

In het klooster verliezen wij het gors enige tijd uit het oog, totdat het in 1439 tezamen met Korendijk, Koewaard, Goudswaard, Imansgors en Stollaarsdijk ter bedijking uitgegeven wordt door *Jacob van Gaasbeek* [17]. Inderdaad blijkt het klooster het jaar daarop te beschikken over vrijland in Hugo Klaaszoon gors [18], zodat de bedijking dan voltooid moet zijn. Ongeveer een tiental jaren later verkopen de Kartuizers het nog steeds als gors aangeduide goed met ander bezit in de omstreek aan *Cornelis van Almonde Filipszoon*, rentmeester van Putten [19] en een van de bedijkers. Daarmee is het goed weer in de oorspronkelijke familie teruggekeerd. Het is ook vrijwel de laatste maal geweest, dat de naam Hugo Klaaszoon gors voor het nu bedijkte terrein gebezigd is. Alleen als begrenzing van de gorzen, genaamd Dootlage en Stroeyt, die strekken van het schoor van Imansgors, blijft het op grond van een verpachting door *Jacob van Gaasbeek* in 1441 [20] hardnekkig door de rentmeesters van Putten gebruikt worden. Hiervan is de ligging van Imansgors duidelijk. Het is de zuidoosthoek van Goudswaard en wordt, begrensd door de Hitsert, in 1331 genoemd [21], als land tot 1448 [22]. Daarna blijft de naam als tiendblok tot in de achttiende eeuw in zwang [23].

Na de bedijking is de vorm van de polder tot op de huidige dag ongewijzigd gebleven. Alleen is de percelering door de recente herverkaveling uitgewist. De oude namen van de tijd voor 1439 zijn voor het merendeel in onbruik geraakt. Bij de heffing van de tiende penning in 1543 blijkt de Korendijk nog slechts in een westelijke en een oostelijke helft gescheiden te zijn door de Sandee, een kreek, die in 1439 bij gelegenheid van de bedijking genoemd werd. In 16de-eeuwse transporten wordt eveneens slechts van Korendijk alias Goudswaard gerept [24].

Op bijgaande kaart ziet men de Korendijk getekend door Jacob Koenraadszoon, landmeter, in het jaar 1575, gekopieerd door zijn zoon Floris, eveneens landmeter, in 1627. Het zuiden ligt boven. De Beeninge is niet geheel juist getekend, daar zij de verbinding naar het westen van de Bernisse — hier gespeld als „Pernis" — met het Flakkee vormt. De naam van de Widel, die het water van de Bernisse naar het Haringvliet

15. Heren van Putten en Strijen, nrs. 109-115.
16. Heren van Putten en Strijen, nr. 1 fo. 116. C. Hoek, Acten betreffende Zuid Holland in het cartularium van het klooster Nieuwlicht bij Utrecht, in: Ons Voorgeslacht, jrg. 16, 1961, p. 162.
17. J. L. van der Gouw, De ring van Putten, Zuid-Hollandse Studiën X111, 's-Gravenhage 1967, pp. 243-246 nr. 45.
18. Hoek, Acten Nieuwlicht, pp. 186-187.
19. Heren van Putten en Strijen, nr. 1 fo. 275—276v. Hoek, Acten Nieuwlicht, pp. 186-187.
20. Rekeningen grafelijke rekenkamer, nr. 2449 fo. 31v.
21. Heren van Putten en Strijen, nr. 1 fo. 59v.
22. Archief van Vredenburch, nr. 225, blad bij fo. 18.
23. Grafelijke rekenkamer nr. 733 1 rood, pp. 12-13.
24. GA. Delft, Archief meisjeshuis te Delft, nrs. 61-64.

afvoert, gaande tussen Piershil en Goudswaard, is uitgevallen. Deze landmeter was met het water dus niet zo gelukkig ! Zijn opdracht zal dan ook meer bepaald zijn geweest op een juiste tekening van de kavels [25] op het eiland, dat door de Sandee in tweeën wordt gedeeld.

Waar ligt Beeningerland in dit geheel ? In eerste instantie willen wij het plaatsen aan de westzijde van het eiland, begrensd door de Beeninge. Het ligt dus niet aan de overzijde van het water. Aan de noordzijde werd het in 1246 begrensd door de Moermanee [7], welke kreek waarschijnlijk dezelfde is als de Sandee. Evenals in 1246 valt iets over de uitgestrektheid van het gebied te zeggen. Raadpleging van de bodemkaart van Nederland, blad 43, mocht hier niet baten, daar zij niet diep genoeg graaft. Men ziet daarom scheidingen door kreken in het onderliggende veenpakket niet.

Een enkel woord wijd ik tenslotte nog aan de naam Beeninge. Volgens Schönfeld zou deze naam duiden op een gemakkelijk bevaarbaar water [26]. Ter plaatse kan deze geleerde zijn kennis niet vergaard hebben, daar hij dan geweten had, dat deze stroom bij de bevaarders als verraderlijk bekend staat. Zo is de Beeninge als water de wetenschap nogmaals te machtig geweest.

25. De bijbehorende namen in: archief polder Oude Korendijk, nr. 18.
26. M. Schönfeld, Nederlandse waternamen, Brussel 1955, p. 109.

Wecke, een genealogisch verwaarloosde officiersfamilie,

door JHR. MR. R. C. C. DE SAVORNIN LOHMAN.

Door een alliantie met de stamvader van het geslacht *De Ranitz* [1] werd ik geconfronteerd met de familie *Wecke*, een typische officiersfamilie waaromtrent in de genealogische literatuur vrijwel niets viel te vinden. Ook kon nergens een geslachtslijst *Wecke* worden achterhaald, zelfs niet in fragmentvorm. Onderstaande genealogie moest dan ook steentje na steentje worden opgebouwd aan de hand van onderzoek met name in de archieven van Groenlo en die te 's-Gravenhage. Waardevolle steun werd daarbij ontvangen van wijlen ons medelid Mr. H. J. Steenbergen wat de archieven van Groenlo betreft, alsmede van de Sectie Krijgsgeschiedenis van de Koninklijke Landmacht voor de specifiek militaire gegevens.

De herkomst van de familie *Wecke* ligt in het duister. De stamvader *Coert Wecke*, die in 1621 te Arnhem trouwde, was „ruiter gewezen in de Palsen", waarmee wel het vorstendom de Palts aan de Rijn zal zijn bedoeld. Hij kan echter evengoed uit Gelderland stammen: zo huwde een *Henrick Wecke(r)* op 21 april 1589 te Lochem met *Anna van der Graes*. Ook later waren er vanuit Groenlo banden met Lochem.

Zo te zien is de familie *Wecke* in de tweede helft van de 18de eeuw uitgestorven. Zelfs mag betwijfeld worden of er nog in vrouwelijke lijn afstammelingen in leven zijn. Niettemin geeft onderstaande genealogie een aardig beeld van hoe betrekkelijk eenvoudige militairen uit het begin van de 17de eeuw in één, twee generaties opklommen tot de hoogste militaire rangen (met name onder het bewind van Koning-Stadhouder Willem III) en zich door huwelijk met

1. De Ned. Leeuw 1977, kol. 437.

zeer voorname families in den lande vermaagschapten (zoals de Rijksbaronnen ***Van Friesheim en*** de schatrijke bankiers *Huguetan*).

Wapen : *Coenraedt Wecke* (generatie 11) voerde op 14 april 1653' als schepen van Groenlo volgens de wapencollectie Muschart op het Centraal Bureau voor Genealogie het volgende wapen: „een engel gekleed in tunica die tot de voeten reikt en beneden wijd uitlopend, de vleugels zijwaarts omlaag gericht, de linkerarm langs het lichaam afhangend en in de rechterarm drie klaverbladen aan lange stelen houdend; helm aanziend gesteld. Helmteken: een dito engel uitkomend. De letters C. en W. naast het helmteken." Volgens een andere aantekening was het wapen ***Wecke:*** „doorsneden: A. twee dwarsbalken beladen resp. met drie en twee koeken of penningen: B. een geklede aanziend gestelde vrouw tot de knieën uit de benedenrand komend, met mouwen tot de ellebogen, de rechterhand op de heup en in de naar links gerichte linkerhand een gebladerde tak houdende".

Genealogie.

1. *Coert* ***Wecke,*** in 1621 „ruiter gewezen onder kapitein Daniel in de Palsen, nu wonend te Arnhem", tr. aldaar 13 juni 1621 *Aeltje Willems,* dr. van ***Willem*** *Peters,* van Arnhem (get.: haar vader, ***Agnis*** *Peters* matertera (= tante) en *Marcus Verschoor*[3] ruiter onder Marquet).

II. ***Coenraedf Wecke,*** in 1647 sergeant majoor of wachtmeester [4] te Groenlo, vanaf 1652 schepen van Groenlo, burgemeester en majoor aldaar, † 9 dec. 1672, begr. Groenlo (Callixtuskerk) met zijn wapen [5], tr. omstreeks 1650 ***Catharina Maria van der*** *Faes* ***alias Lely,*** † tussen 2 okt. 1698 en 13 aug. 1710, dr. van *Johan Claesz. van der Faes,* kapt. inf., en ***Abigaël van (der) Vliet*** [6].

De ***Wecke's*** zijn als militair te Groenlo gekomen, naar men aan de hand van de functie van ***Coenraedt*** als sergeant-majoor mag aannemen; tot de magistraat werd hij in 1652 geroepen, echter door eigenmachtige benoeming door de Drost (van het kwartier Zutphen). Terecht maakten de zittende magistraatsleden tegen deze eenzijdige benoeming bezwaar, aangezien de benoeming van magistraatsleden was voorbehouden aan de magistraat en de provinciale regering (met één stem). Het ging niet tegen de persoon van Wecke, maar tegen het verkorten van de privileges; men vreesde aldus in de toekomst elk benoemingsrecht te verliezen. Niettemin heeft men elkaar blijkbaar toch gewonden, want in 1653 worden alle schepenen, onder wie ***Wecke,*** zonder protest herbeëdigd.

Coenraedt bleef schepen tot zijn overlijden in 1672. De Laatste maanden hebben hem wel de nodige zorgen gegeven, aangezien van de magistraat slechts een tweetal schepenen te Groenlo verbleef, toen de stad het hoofd had te bieden aan de belegering door de Munsterse bisschop Van Galen. Burgemeester ***Wecke*** speelde dan ook een vooraanstaande rol in beleg en capitulatie [7] ***en*** schijnt daarna met drie wagens met het zijne en de zijnen te zijn vertrokken. Aan te nemen is dat ***Wecke*** na het vertrek van de bisschoppelijke troepen is teruggekeerd, maar geen rol meer heeft kunnen spelen, omdat slechts nog Munstersgezinden als schepenen optraden. Hij overleed op 9 dec. 1672 blijkens zijn nog aanwezige grafzerk (bij de restauratie na 1945 verlegd en sterk afgesleten) in de oude Callixtuskerk te Groenlo. Het opschrift van de zerk luidt: „Ao. 1672 DEN 9 Decemb. is seer cristelijck in den Heere ontslapen de Achtb. Coenrat Wecke, burgemeester en majoor deeser stadt. — Dees was een sterck en vast bolwaerck voor stadt voor kerck. — hier 't lichaem rust de siel haer verlust". Het wapen is gedeeltelijk afgehakt (nog zichtbaar in 1944/'5, namelijk de hierboven in de inleiding beschreven vrouwenfiguur (engel), ook als helmteken) [8].

Catharina Maria van der Faes wordt sinds 1652 veelvulig vermeld in het Notariële Archief van 's-Gravenhage, ook enkele malen optredend namens haar in Engeland vertoevende broer ***Pieter van der Faes alias Lely*** (in 1680: Sir ***Peter Lely***) [9]. Eerst sinds 1680 noemt zij zich ook ***„Lely".*** Mogelijk heeft de volgende huwelijksinschrijving te 's-Gravenhage betrekking op haar ouders: „ondertrouw 31 mei 1615 ***Jan*** *Claess,* j.m., schoenmaker, en ***Abigaël*** *Claes,* j.d., beiden wonend tot Middelburg".

Uit dit huwelijk (volgorde onbekend) :

1. *Aletta Wecke,* geb. Groenlo, nog als wed. aldaar vermeld in 1710, tr. *Jacob de Vos,* luit. inf. 1671, † vóór 25 april 1697, zn. van ***Derck de Vos,*** commies ter recherche te Groenlo, en *Joanna* ***Odilia*** *Sturz.*

   Uit dit huwelijk:

   a. ***Laurens*** *Philippus* ***de Vos,*** ged. Groenlo in juli 1686.

   b. ***Catharina Maria de Vos,*** tr. haar neef ***Johan Nico-Zaes Wecke*** (zie hierna sub III, 3).

2. *Coenraedf, volgt* 111.

3. ***Abigaël Wecke,*** geb. Groenlo, tr. (ondertr. Lochem 13 febr. 1676) *Gerrit Lansinck,* geb. Lochem omstreeks 1650, leerling Illustre School te Deventer 29 april 1669, student te Utrecht 1670/'1 [10], luit. onder overste Wijnbergen 1676, kap. luit. 1686, zn. van Mr. *Wolter Lansinck,* burgemeester en secretaris van Lochem, en *Aleida Vedderman.*

4. *Helena Elisabeth Wecke,* geb. Groenlo, tr. le vóór 1685 *Maximiliaen de Huybert,* ged. Hulst 23 dec. 1654, luit. inf., † vóór 14 nov. 1692, zn. van *Antonie de Huyberf,* kapt. inf., en *Helena van Zijl* [11]; tr. 2e Groenlo 23 sept. 1694 *Herman van der Hardt,* geb. Groenlo, burger van Zutphen 9 okt. 1691, burgemeester en richter te Groenlo, zn. van *Jurriën van der Hardt,* smid te Groenlo, en *Judith Karnebeeck* [11a].

   Uit het tweede huwelijk:

   a. ***Helena Judith van der Hardt,*** ged. Groenlo 7 aug. 1695 (get.: Christina Elsabe van der Hardt).

   b. *Conraet* ***Jan van der Hardt,*** ged. Groenlo 2 okt. 1698 (get. : de grootmoeder Wecke).

   c. *Christina* ***Elisabeth van der Hardt,*** ged. Groenlo 18 juli 1700 (get.: Christina Elsabe van der Hardt).

5. *Pieter Wecke* (waarschijnlijk vernoemd naar zijn beroemde oom, de Engelse hofschilder Pieter van der Faes (Sir Peter Lely)), in 1682 vaandrig in de com-

2. Lakafdruk in het archief Enghuizen, portefeuille XXVII, 1-5, brieven aan Walr. van Heeckeren.
3. Ned. Patriciaat 1946, in voce Verschoor, generatie 11.
4. Alg. Rijksarchief, Commissieboek 1641-1648, nr. 215.
5. De Wapenheraut 1917, blz. 397.
6. Jaarboek Centr. Bureau voor Genealogie 1970, blz. 76; De Ned. Leeuw 1977, kol. 437.
7. Archief Oudh. Vereniging „De Graafschap" 1972, blz. 62/63.
8. Archief Oudh. Vereniging „De Graafschap", juli 1946 (deel 111, afl. 1, blz. 18-19).
9. Notarieel Archief 's-Gravenhage, inv.nr. 607, fo. 389, d.d. 20 dec. 1666; inv. nr. 633, fo. 259, d.d. 4 dec. 1678; Transportregisters ibid. 1670-1680, nr. 389, d.d. 16 mei 1674.
10. Zijn wapen wordt beschreven in 0. Schutte, De Wapenboeken der Gelders-Overijsselse Studentenverenigingen, 1975, VI, nr. 16.
11. P. D. de Vos, De Vroedschap van Zierikzee, blz. 195.
11a. *Jurgen* ***Harmens*** van ***der Hart,*** zn. van *Harmen Bartelt* ***van der Hart*** (burger te Zutphen), tr. Zutphen 23 aug. 1646 ***Judith van Karnebeke,*** dr. van † *Henric* ***Karnebeke.***

pagnie van kapitein Brown onder het regiment van de Prins van Oranje [12], vermoedelijk jong †.

6. *Jacoba Deliana Wecke,* geb. Groenlo, † vóór *28* nov. *1719,* tr. Lichtenvoorde *27* dec. *1691* (ondertr. Groenlo 12 en 27 dec. 1691) *Philips Jacob Brender,* noemde zich bij zijn huwelijk in 1691 *„van Wiederstein",* eveneens in 1691 kapitein te Groenlo onder brigadier Van Salisch, later overste-luitenant, † vóór 13 aug. 1710, zn. van *Ernst Brender.*

   Voor hun kinderen en de familie *Brender (à Brandis)* zie De Ned. Leeuw 19'78, kol. 139.

7. *Christina Margarefha Wecke,* geb. Groenlo, † na 10 jan. 1725, tr. Groenlo 23 dec. 1696 (coram consistorio) *Johan Sigismund Ulrich Ranifs (Ranisch),* geb. in Duitsland (Cottbus ?) omstreeks 1645, ruiter in het Staatse leger, in 1676 kwartiermeester, in 1679 luitenant, in 1688 ritmeester, † Elten in 1724 (omstreeks 80 jaar oud), wedr. van *Hendrika Rensen.*

   Voor hun kinderen zie A. A. Vorsterman van Oyen, Stam- en Wapenboek van aanzienlijke Nederlandsche familiën in voce De *Ranitz,* en voor het eerder huweliik met *Hendrika Rensen* zie De Ned. Leeuw 19'77, kol. 436-438.

III. *Coenraedt Wecke,* geb. Groenlo, kapitein (commissie 26 sept. 1673), 6 jan. 1709 luitenant-generaal en commandant van het regiment garde te voet, † Brussel eind okt. 1709 (vermoedelijk aan zijn verwondingen opgelopen in de slag bij Malplaquet), tr. *Agneta Verschoor,* dr. van *Pieter Verschoor,* kap. reg. Van Weda, en *Geertruida Margaretha Seldens* [13].

   Voor de militaire loopbaan van generaal Wecke zie „Aanteekeningen en Verbeteringen op het Register op de Journalen van Constantijn Huygens den Zoon" door Jhr. Mr. J. H. Hora Siccama, blz. 752.

   Voor nadere meer persoonlijke bijzonderheden over de generaal en zijn echtgenote zie het Register zelf.

   Uit dit huwelijk (volgorde onbekend) :

1. *Pieter Wecke,* in 1714 luitenant-kolonel en commandeur ten dienste van de koning van Denemarken [14], vermeld in de volmacht van zijn ouders d.d. 7 mei 1718 te Groenlo (schepenprot. nr. 46).
2. *Coenraedt Wecke* (junior), eerst adjudant van zijn vader 1705-1709, kapitein-commandant bij het regiment garde te voet (met rang van luitenant-kolonel) 1709, kapitein met eigen compagnie 1710, gaat over naar het regiment oude gardes Thouars 1717, kapitein bij het regiment garde te voet 1720, kolonel-commandant daarvan 1728, † in 1730, tr. (ondertr. Lent 24 maart 1709) *Susanna (van) Rodenberg,* ged. (ref.) Kleef 24 nov. 1688, dr. van *Matthias (van) Rodenberg,* pronotaris te Kleef, en *Cafharina Maria Bachman* [15].
3. *Johan Nicolaes Wecke,* kapitein in het regiment van overste Mootz (Hessische troepen) [16], tr. le Groenlo 30 okt. 1710 (met huw. disp.) zijn volle nicht *Cafharina Maria de Vos,* geb. Groenlo, dr. van *Jacob de Vos* en *Aletta Wecke* (zie hierboven sub 11, 1); tr. 2e Groenlo 21 maart 1717 (met huw. disp.) zijn volle nicht *Catharina Maria Brender,* ged. Groenlo 4 dec. 1692, dr. van *Philip Jacob Brender* en *Jacoba Deliana Wecke* (zie hierboven sub 11, 6).

   Uit het eerste huwelijk een niet met name genoemde zoon (Schepenprot. Groenlo d.d. 7 mei 1718).

4. *Hendrick Adriaen Wecke,* vaandrig 1715, kapitein regiment te voet Peijl 15 maart 1720, tr. Heusden 5 maart 1715 *Cafharina* des H.R. Rijksbarones *van Friesheim,* ged. 's-Gravenhage 15 nov. 1679, † aldaar, vervoerd naar Heusden 12 okt. 1751, dr. van *Johan Diederick* des H.R. Rijksbaron *van Friesheim,* generaal inf., gouverneur van Heusden, en *Anna Hesselt van Dinter* en douairière *Willem Maurits* baron *(van) Doys van Rande,* luitenant-kolonel en kapitein-commandant van het regiment garde te voet (gesneuveld bij Malplaquet 11 sept. 1709).

   Uit dit huwelijk:

   a. *Hendrik Pieter Godfried Wecke,* geb. in 1716, vaandrig 1735-1742, † Rijswijk, begr. 's-Gravenhage (Gr. k.) 12 mei 1752 (36 jaar oud; f 30 impost betaald), tr. (als „van Emden") 's-Gravenhage (Franse kerk) 27 maart 1742 *Alexandrina Huguetan,* vrouwe van Litzouw en Nergena (door haar tweede huwelijk), ged. Amsterdam (Westerkerk) 6 juli 1715, † 's-Gravenhage 2 april 1760, vervoerd naar Bennekom, dr. van *Pierre Huguetan,* heer van Vrijhoeven en Rijkland [17], voornaam bankier, en *Margaretha Clara van Harencarspel;* zij hertr. 's-Gravenhage (Franse kerk) 9 febr. 1755 *Jan Carel* baron *van Eck,* heer van Litzouw en Nergena, burgemeester en richter te Wageningen, ambtsjonker van Ede [18]), geadmitteerd in de ridderschap van Veluwe 13 april 1720, gedeputeerde 1727, gecommitteerde Staten-Generaal 1729, wedr. van *Anna van den Honert.*

   b. *Theodorus Time Wecke,* in 1744 kapitein in het regiment inf. van Louis Anthony van Oyen, † vóór 1760.

Tengevolge van de grote mobiliteit van deze bij uitstek militaire familie kon het merendeel van de doop- en overlijdensdata niet worden achterhaald. Aanvullingen te dien aanzien en eventuele correcties op andere punten zouden zeer op prijs worden gesteld.

12. Notarieel Archief 's-Gravenhage. inv.nr. 540. fo 317. d.d. 18 maart 1682.
13. Ned. Patriciaat 1946, in voce Verschoor, generatie 111.
14. *Pieter Wecke* en zijn broer *Johan Nicolaes,* kapitein van de landgraaf van Hessen-Kassel, waren op 1 jan. 1714 te Nijmegen doopgetuigen bij hun neefje *Marcus Cornelis Verschoor.*
15. Alg. Ned. Familieblad 1901 en 1903, in voce Bachman.
16. Jaarboek Centr. Bureau voor Genealogie 1975, blz. 127.
17. Eduard van Biema, Les Huguetan de Mercier et de Vrijhoeven, La Haye, 1918.
18. D'Alblaing van Giessenburg, de Ridderschap van Veluwe.

KORTE MEDEDELINGEN.

Portretgroepen **Van Isselmuden tot de Rollecate.**

Naar aanleiding van mijn mededeling over de portretgroep van *Johan van Isselmuden* tot de Rollecate en *Theodora van Essen* (Ned. Leeuw, 1979, k. 107-110) zijn bij enige leden vragen gerezen: Men zou dit stuk 75 jaar geleden bij de heer **W.** J. van Sandick te 's-Gravenhage hebben zien hangen.

Toegeschr. aan Roelof Koets. Doek, 113 x 130 cm.

Hendrik van Isselmuden ***tot de Rollecate met zijn gezin.***

Foto: R.K.D., 's-Gravenhage. Coll. Mevr. 1. C. E. L. barones van Isselmuden-Haitsma Mulier, Hierden.

Of: een tweede exemplaar bevond zich bij mevrouw 1. C. E L. barones van Isselmuden-Haitsma Mulier te Hierden [1].

Mr. F. J. J. Besier was zo vriendelijk een voorlopig onderzoek te Hierden in te stellen, waaruit bleek, dat het om een ander stuk ging, weliswaar ook met de Rollecate op de achtergrond, maar met vijf kinderen. Volgens een bordje op de lijst waren voorgesteld *Johan* van *Isselmuden* (161 0—1671), gehuwd met ***Agnes van Essen*** (1614—1674), dus de bouwheer van het door Vingboons ontworpen huis en grootvader van ***Johan van Isselmuden,*** gehuwd met ***Theodora van Essen.***

Op zeer gewaardeerde wijze heeft mevrouw Van Isselmuden ook mij in de gelegenheid gesteld het stuk nader te onderzoeken. Het vertoont een echtpaar gezeten op een terras met links, bij een gebeeldhouwde fontein, een jongen en twee meisjes: een tweede knaap draagt een schelp met water naar de ouders. Het vijfde kind staat tegen de rokken van de moeder. Rechts ligt een hond. In het midden op de achtergrond de Rollecate met uit een bovenvenster het hoofd

1. Het groepsportret uit de collectie Van Sandick werd op 7 februari 1905 geveild (Vlg. W. J. van Sandick e.a., nr. 961). De bij dit artikel afgedrukte afbeelding was opgenomen in de in het Frans gestelde veilingcatalogus en werd afgestaan door het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie in 's-Gravenhage. Het doek, groot 113 x 130 cm., werd merkwaardigerwijze in de catalogus geheel ten onrechte toegeschreven aan Ferdinand Bol, maar werd reeds door Hofstede de Groot toegeschreven aan de Overijsselse schilder Roelof Koets (1655—1725), leerling van Gerard Ter Borch. Twee argumenten wijzen erop, dat het portret uit de coll. Van Sandick en dat bij mevrouw Van Isselmuden één en hetzelfde schilderij is:
a. achterop het doek bij mevrouw Van Isselmuden bevindt zich een beschadigd fragment van een in het Frans gestelde velingcatalogus, en
b. de afmetingen van beide doeken zijn identiek (Red.).

van een vrouwspersoon, wellicht een trouwe dienstmaagd. Op de balustrade vagelijk een gedeeld wapen met (her.) rechts een keper (de vergezellende eenden van het wapen ***Van Isselmuden*** zijn niet te onderscheiden). Het schilderij is zeer donker geworden. Het wapen van de vrouw zou geen opheldering hebben gegeven, aangezien drie generaties toenmaals met een ***Van Essen*** waren getrouwd.

Gezien het huis en waarschijnlijk dan ook het wapen is een gezin ***Van Isselmuden*** afgebeeld, maar vanwege costuums, haardracht (1675-1695) en de samenstelling van het gezin hebben we hier niet voor ons ***Johan van Isselmuden,*** gehuwd met ***Agnes van Essen,*** maar de volgende generatie: ***Hendrik van*** *Isselmuden* (1647—1691), gehuwd met *Theodora* ***Judith Margaretha van Essen*** (1649—1701/2).

Indien we uitgaan van een datering op begin 1688, vóór de geboorte van nr. 8, is onze identificatie, hoewel leeftijden en geslacht van kinderen vaak moeilijk zijn te bepalen, redelijk wel mogelijk. De kinderen van dit echtpaar zijn namelijk [2]:

1. ***Johan,*** geb. ***1676,*** † ***25*** december 1732.
2. ***Hendrik,*** geb. 1677, jong †.
3. ***Hendrik,*** geb. 1681, jong †.
4. ***Hendrik,*** geb. ***1682,*** † ***1751.***
5. ***Agnes,*** geb. ***1683,*** † 1695.
6. ***Geertruid Margaretha,*** ged. 16 november 1684, † vóór maart 1688.
7. ***Roelof Gerlach,*** ged. Vollenhoven 19 oktober ***1686,*** † 1727.
8. ***Geertruid Margaretha,*** ged. Vollenhoven 4 maart ***1688.***
9. ***Johanna Lucretia,*** ged. Vollenhoven 3 februari 1689.
10. ***Lucas Willem,*** ged. Harderwijk 10 april 1691.

Het zou dus gaan om 1, 4, 5, 6 en 7. We laten in het midden of het hoofd uit het raam van een kind dan wel van een dienstmaagd is.

Bij de boedelscheiding van de nalatenschap van ***Theodora Judith Margaretha van Essen*** in 1702 kreeg de oudste zoon ***Johan*** blijkbaar het stuk van ca. 1715 en zijn broer ***Roelof Gerlach*** dat van ca. 1688. Dat er naderhand een vergissing in de generaties is begaan, mag gezien de herhaalde huwelijken met ***Van Essen*** niet zo verwonderlijk zijn. Zoals zo vaak: niet geheel juist, maar toch een kern van waarheid.

Wij willen van deze gelegenheid gebruik maken een verzuim goed te maken, het stuk van ca. 1715 meet ca. 95 X 155, dat van ca. 1688 ca. 112 X 127 cm. Voor degenen, die moeite hebben met de overgang van het schilderij van ***Van Dedem*** naar *Arent Sloet* (die zich over het stuk zou hebben ontfermd) moge dienen, dat *Sloet* de Toutenburg bewoonde, die vlak bij de leegstaande of te slopen Rollecate stond.

En dan tot slot: Indien het stuk van ca. 1715 inderdaad van de hand van Herman Collenius is, dan is er een aanwijzing, dat deze overigens te Groningen werkzame portretschilder ook een enkele maal wat verderop emplooi vond.

E. PELINCK.

2. De data zijn ontleend aan Jhr. H. H. Röell, De Ridderschap van Overijssel, handschrift Centraal Bureau voor Genealogie, copie Rijksaschief Zwolle.

Siccama.

Ofschoon daarover enige twijfel schijnt te bestaan, lijkt het toch, dat de samenstellers van het ,,Stamboek van den Frieschen Adel" het erover eens zijn, dat *Siccama's, Sickama's* of ***Sikkema's*** in oorsprong wel herkomstig zullen zijn van het Sickama-huis' onder Herbajum. En zulks al komen er dan ook takken voor in de omgeving van Dokkum, te Akkrum, Roodkerk en Oenkerk, te Augustinusga, te Surhuizum en tenslotte in de Groninger Ommelanden [1]. In het 2e deel van dit terecht befaamde werk wordt bovendien nog ten tonele gevoerd een tot dusverre niet of nauwelijks te plaatsen groep van ***Siccama's,*** hier als *,,Sickema's"* aangeduid [2].

Een tweetal merkwaardige aanvullingen betreffende deze laatste personen trof ik te Alkmaar als woonachtig aan in de plaatselijke hoofdstraat en als comparanten bij de plaatselijke notaris *Aris Corneliszoon Heemskerck* [3]. Als eerste hunner verscheen daar namelijk op 12 september 1644 een dochter van ***Gercke** Pietersz. **Sickema,*** die door de auteurs van het ,,Stamboek" lakenkoper genoemd wordt en van ***Cunera Rommerts.*** Zij liet zich door de notaris aandienen als ,,d'eerbare Juffrouw ***Johanna Siccama".*** Ofschoon deze dame in de aangehaalde tekst van het ,,Stamboek" gehuwd heet te zijn met Dr. *Gaspar van Campen,* leefde zij destijds blijkbaar van hem gescheiden en zij noemde zich de nagelaten dochter van ***Gerko** Pietersz. **Siccama,*** ,,woonende jegenwoordich binnen deeser Steede (Alkmaar), wat coortsich gaande". Komende tot haar beschikkingen bepaalde zij, dat haar moeder ***Cunera Siccama*** de lijftocht verkrijgen zou van haar roerende en onroerende bezittingen en haar credieten, niets uitgezonderd, zulks inplaats van de legitieme portie, die haar moeder naar rechte eigenlijk toekwam. Tot haar universele erfgenamen wees de testatrice aan ***Eva van** Blocklandt, **Gerco Siccama van** Bloklandt* en ***Cunera van Bloklandt,*** de drie nagelaten kinderen van haar zuster, met benoeming van haar neef ***Gerrit Yebes*** te Leeuwarden tot voogd en ,,regeerder" over persoon en goederen van haar geïnstitueerde erven, met uitsluiting van de Weeskamer. ***Gerrit Yebes,*** die bepaald goed roomskatholiek gweest moet zijn, werd voor zijn moeiten toegedacht ,,een schilderij van een Crucifix, met de vijff nieuwe gecanoniseerde heijligen." Erflaatsters goed mocht in geen geval komen aan de ,,vrunden van 's vaders zijde van de voorsz. haar geïnstitueerde erffgenamen, tsij ab intestato, bij testament, codicille, gifte onder de levendigen, uyt sake des doots ofte andere hoe het selve soude moogen weesen". Haar broer, ***Rombout Siccama*** (van wie wij weten uit het ,,Stamboek" dat hij ***Rommert Gerckes*** heette, luitenant was en trouwde le met *Neeltje Jans Hania* en 2e met ***Jefscke van** Cammingha,* weduwe van ***Jacob Bres,*** die hem overleefde) zou aanstonds na haar dood betaald krijgen 500 Karolus gulden ,,mits dat dselve bij hem niet en sullen moogen werden ontfangen, maer getelt ende uytgekeert aen ***Gerrit Yebes*** ... in betalinge van een obligatie van gelijcke somme die hij op de voorsz. hare broeder spreeckende heeft".

Korte tijd later verscheen ook de moeder Joff.e ***Cunera Rommers,*** weduwe ***Gerko** Pieters **Siccama,*** eveneens te Alkmaar wonende in de Kerkebuurt aan de zuidzijde van de

1. Jhr. Mr. M. de Haan Hettema en Mr. A. van Halmael ir., ,,Stamboek van den Frieschen vroegeren en lateren Adel"," 1, Leeuwarden 1846, blz. 345 e.v. Zie ook ,,Nederland's Adelsboek" XLIV, 1951, blz. 246 en A. C. Fokkema-Siccama, De Siccama's, 1971, nrs. 983 en 988.
2. Deel II, blz. 239 en 240.
3. Inventaris notarieel archief Alkmaar, deel 156, fol. 253 ro.

hoofdstraat genaamd de Langestraat, om voor dezelfde notaris haar testament te doen passeren. Dat viel voor op 27 november 1645 ,,savonts de clocke seven uren" [4]. Op haar beurt verklaarde zij een testament, dat zij te Leeuwarden op 28 januari 1644 had doen verlijden ,,omme goede gewichtige reedenen haer gemoet moverende" te willen ampliëren. Ook zij sloot de Weeskamer uit en na haar dienstmaagd *Geertgen **Hessels*** met een legaat bedacht te hebben, reserveerde zij voor haar dochter Joffe ***Johanna Siccama*** al haar inboedel, huisraad, penningen, ringen en lijfgoed.

Om welke redenen de beide vrouwen Leeuwarden verlieten bleef helaas onduidelijk. Moeder en dochter hebben zich klaarblijkelijk slechts weinig jaren te Alkmaar opgehouden, want hun spoor worden wij daar weldra volkomen bijster. Een verhuizing naar Amersfoort heeft wellicht niet tot de onmogelijkheden behoord.

MR. J. BELONJE.

4. Inventaris notarieel archief Alkmaar, deel 157, fol. 81 ro.

Het wapen van het geslacht De Bruijn (Ameide).

In de heraldische collectie Muschart [1] bevindt zich onder de naam ***Van** Killesteijn* een wapen, dat als volgt wordt beschreven: ,,In blauw drie horizontaal geplaatste zilveren zwaarden, boven elkaar, en in een goud schildhoofd een blauwe lelie; helmteken: een rood schild".

Als bronvermelding verwijst Muschart naar het Armorial Général van Rietstap [2] en naar De Navorscher [3]. In laatstgenoemd artikel, geschreven door een zekere K, wordt echter gesproken van negen zwaarden. Deze schrijver citeert een aantekening die, zo zegt hij, ,,door eene mij onbekende hand is geschreven, en voor wier juisten inhoud, dien ik niet aan de historie heb kunnen toetsen, ik mij niet aansprakelijk zou durven stellen". In deze aantekening wordt een aantal personen met namen ***De Bruijn*** en ***De Bruijn van Buijtewech*** ten tonele gevoerd, van wie bij sommigen een verwantschap vermeld, bij anderen gesuggereerd wordt. Daaronder bevindt zich ***Govert de** Bruijn,* die behoort tot het geslacht ***De** Bruijn* (Ameide), waarvan de genealogie bij schrijvers dezes in bewerking is. Deze *Govert* was niet, zoals de aantekening ons wil doen geloven, heer van Nieuwkoop, Noorden en Achttienhoven. Hier heeft kennelijk een verwisseling plaatsgevonden met Mr. ***Gerrit de Bt-uijn van Buijtewech*** [4]. De afstamming van *Govert* blijkt uit het volgende fragment van de genealogie ***De** Bruijn* (Ameide), waarbij weinig gebruikte patronimica tussen haakjes geplaatst zijn.

De door K geciteerde aantekening wekt de indruk afkomstig te zijn uit familieoverlevering. De summiere gegevens van ***Govert*** zijn, althans ten dele, ontleend aan de literatuur. Feiten die betrekking hebben op personen uit de tweede helft van de 18de en het begin van de 19de eeuw zijn nagenoeg juist. Daarentegen ontbreekt de schakel ***Jacobus de** Bruijn,* zoon van *Govert* en vader van ***Abraham Jacob.*** Wij nemen

1. Heraldische Collectie Muschart, fiche no. 21a. Centraal Bureau voor Genealogie, Den Haag.
2. J. B. Rietstap. Armorial Général, tome 1, p. 1091. Gouda 1884. H. V. Rolland. Planches de l'Armorial Général de J. B. Rietstap, tome 111, pl. CCCXIX. La Haye 1938.
3. De Navorscher 6 (1856), blz. 229-230.
4. H. G. A. Obreen. Geschiedenis van het geslacht Van Wassenaer, blz. 167-168. Leiden 1903.

aan dat de beschreven kleuren van het familiewapen juist zijn: een bewijs hiervoor hebben wij niet kunnen leveren. Het (rode) schild als helmteken behoort tot het wapen *De Bruijn van Buijtewech* en is in de door ons gevonden zegels niet aanwezig. Een verband met dit geslacht hebben wij niet kunnen leggen. Wel menen wij met het vorenstaande, na bijna een en een kwart eeuw, een antwoord te hebben gegeven op de vraag van K in 1856 ,,naar de geslachtslijst van de familie *De Bruijn*", waartoe men, naar zijn zeggen, toen ,,reeds voor meer dan 40 jaren" vergeefse pogingen had aangewend.

Govert de Bruijn vertrok in 1654 als adelborst in dienst van de Verenigde Oostindische Compagnie (V.O.C.) naar Batavia. Na zijn opleiding aldaar werd hij tenslotte ,,opperhoofd op de cust van Canara" (aan de westkust van het huidige India). Tijdens een conflict met de V.O.C. keerde hij in 1674 terug naar zijn geboortestreek, waar hij op 8 jan. 1675 door *Wolphert van Brederode* werd beleend met ,,Killesteijn" en de bijbehorende 35 morgen land bij Lexmond [5].

Het ,,Huys tot Kiellenschesse", zoals deze hofstede in 1388 werd genoemd, kwam in 1532 in handen van de *Van Brederode's* [6]. Uit de rechterlijke archieven van Ameide en uit het archief van het Leenhof van Vianen is een volledig beeld verkregen van de allodiale bezittingen en de leengoederen van de genoemde leden van het geslacht *De Bruijn* (Ameide) . Geen hunner, behalve *Govert* en zijn nakomelingen, is ooit beleend geweest met ,,Killesteijn", zodat de toevoeging ,,het patrimoniale goed", hiervoor in de door K geciteerde aantekening gebezigd, onjuist is.

Govert huwde op 10 mei *1675 te* Molenaarsgraaf met de predikantsdochter *Margareta Coxius.* Van de uit dit huwelijk geboren kinderen bereikten twee zonen, *Justus Theophilus* en *Jacobus,* en een dochter, *Johanna Maria,* de mondige leeftijd. *Govert* was in 1680 en '81 schepen en in '82 heemraad van Lexmond. Blijkbaar kon hij niet aarden in zijn geboortestreek, want in 1683 verkocht hij zijn inboedel, veestapel en te velde staande gewassen en vertrok samen met, of spoedig gevolgd door zijn gezin, naar Suriname. Daar werd hij onder de gouverneur Cornelis van Aerssen van Sommelsdijck in verscheidene openbare functies benoemd, zoals kapitein der burgerij (1684), weesmeester (*1684)* en raad van politie en justitie (1685). Hij overleed in 1694. Uit de archieven van de Sociëteit van Suriname blijkt dat hij eigenaar was van een plantage, gelegen op de linkeroever van de Commewijne, die later onder de naam ,,Killesteijn-Nova" wordt genoemd als bezit van zijn weduwe. Op een in 1737 uitgegeven, door De Lavaux getekende, kaart van Suriname wordt *Jacobus de Bruijn* vermeld als eigenaar van deze plantage [7]. Op latere uitgaven van deze kaart komt bovendien een plantage ,,Killesteijn" voor, gelegen op de rechteroever van de benedenloop van de Commewijne, waarvoor op 6 okt. 1745 door de gouverneur Joan Jacob Mauricius concessie werd verleend aan *Pieter van der Werff,* zoon uit het huwelijk van *Johanna Maria de Bruijn* met *Jacob van der Werff,* haar neef van moederszijde [8]. Het leengoed ,,Killesteijn" bij Lexmond werd op 26 aug. 1695 overgedragen aan *Justus Theophilus* [9] en na diens overlijden, op 24 sept. 1716 aan *Jacobus* [10]. Laatstgenoemde liet het op 16 april 1721 bij procuratie verkopen [11]. In 1741 kwam hij naar Holland, vestigde zich aanvankelijk te Amsterdam, maar kocht al spoedig te Oudshoorn (bij Alphen aan de Rijn) de buitenplaats ,,Rijnoort", die hij omdoopte in ,,Bruijnsigt", waar hij op 10 maart 1743 overleed. Uit zijn huwelijk met *Aernoudina Catherina Cores* was omstreeks 1740 een zoon, *Abraham Jacob, geboren.* Deze erfde ,,Killesteijn-Nova" voor 4/8 deel van vaderszijde en voor 1/8 deel van moederszijde. Van *Tobias Feldner,* weduwnaar van zijn in gemeenschap van goederen hertrouwde en inmiddels overleden moeder, kocht hij op 7 april 1762 het ontbrekende 3/8 deel [12] en verkocht op 21 okt. 1769 de gehele plantage [13].

Uit het vorenstaande volgt dat *Govert, Justus Theophilus, Jacobus, Johanna Maria* en *Abraham Jacob de Bruijn* reden zouden hebben gehad om *Van Killesteijn* aan hun naam toe te voegen. Een feit is, dat dit noch in de talrijke bewaard gebleven acten noch in doop-, trouw- en begraafaantekeningen is geschied. Het door K onder Killesteijn beschreven wapen staat dan ook niet in verband met een bezitting met deze naam. Het schild behoort tot het familiewapen *De Bruijn* (Ameide), zoals blijkt uit een drietal zegels, afkomstig van leden van dit geslacht buiten *Govert* en zijn nakomelingen:

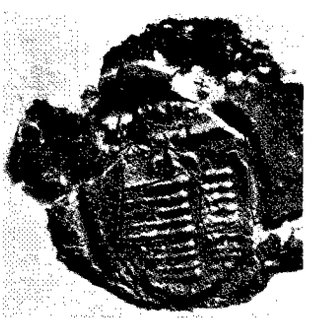

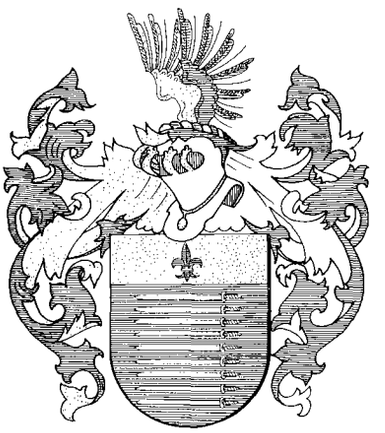

Het zegel van ***Maeijken Claes de Wael*** (1694) en reconstructie van het wapen volgens J. Zeeman.

1 *Maeijcken Claes de Wael,* weduwe van *Hendrick de Bruijn,* schout van Ameide, sloot in 1694 een briefje met een lakafdruk van een cachet, waarop alleen het wapenschild voorkomt. Op het onderste gedeelte hiervan bevinden zich negen zwaarden die, op grond van de scheiding tussen gevest en kling op 1/3 van de linker-

5. Alg. Rijksarch., Archief Leenhof van Vianen, inv. no. 70, fo. 206-207.
6. J. J. S. Sloet en J. S. van Veen. Register op de leenaktenboeken van het Vorstendom Gelre en Graafschap Zutphen. Leenen buiten Gelderland. (Uitheemsche leenen.), blz. 44-45. Arnhem 1912.
7. Universiteitsbibliotheek Amsterdam. A. de Lavaux, Generale Caart van de Provintie Suriname enz. Amsterdam 1737.
8. Alg. Rijksarch., Microfilms van uitgiftebdeven van gronden in Suriname, no. 1 (1743-1752).
9. Alg. Rijksarch., Archief Leenhof van Vianen, inv. no. 31, fo. 396-399.
10. Alg. Rijksarch., Archief Leenhof van Vianen, inv. no. 33, fol. 103r—105v.
11. Alg. Rijksarch., Notarieel Archief Vianen, inv. no. 7837.
12. Gemeentearchief Rotterdam, Oud Notarieel Archief Rotterdam, inv. nr. 2757, akte no. 106, fo. 286-288.
13. Gemeentearchief Amsterdam, Notarieel Archief Amsterdam, *inv. no.* 12723, akte no. 61.

zijde af, als zodanig herkend kunnen worden. De lelie in het schildhoofd is beschadigd [14].

2. ***Pieter Andriessen de Bruijn*** hechtte als schepen van Ameide in 1661 aan een charter een wasafdruk van een cachet, dat blijkens het randschrift „ *(Si) gil:Henricq de Bruyn*" heeft toebehoord aan zijn grootvader ***Henrick de Bruijn,*** secretaris van Ameide en Tienhoven. Uit een tweetal testamenten van leden van het geslacht De ***Bruijn*** (Ameide) is ons bekend dat vererving van cachets van vader op oudste zoon voorkwam. In deze afdruk is de lelie duidelijker herkenbaar, terwijl de zwaarden minder geprononceerd overkomen dan in het onder 1. beschreven zegel. Boven het schild bevindt zich een rechtsgewende traliehelm met een antieke vlucht. Aan dit charter ontbreekt helaas het zegel van *Hendrick* ***de Bruijn,*** die als schout ook deel uitmaakte van het college waarvoor de betreffende transportacte is gepasseerd [15].
3. Ook aan een charter uit 1655 is alleen het zegel van bovengenoemde ***Pieter Andriessen de*** *Bruijn* overgebleven. Hoewel minder duidelijk dan in het onder 2. beschreven zegel, zijn fragmenten van de voornaamste elementen van het wapen herkenbaar [16].

Fragment van de Genealogie De ***Bruyn*** (Ameide).

Henrick ***(Petersen) de*** *Bruijn*
(ca. 1554—1631), ***van 1579*** tot zijn overlijden secretaris van Ameide en Tienhoven. Uit zijn eerste huwelijk met *Marichgen Willems* werden zes kinderen geboren, waaronder twee zonen:

Andries *Henricksen* ***de*** *Bruijn* (ca. 1577—1647), brouwer en „capiteijn der borgerije", van 1628 tot 1633 schenen van Ameide. Uit diens eerste huwelijk met *Geertruijt Pieters* ***Roeck*** werd een zoon geboren, namelijk :

Pieter Andriessen de *Bruijn* († 1677), „vaendrager", later „schrienwercker ende weert", van 1646 tot 1675 burgemeester en schepen van Ameide. Hij huwde in 1624 met ***Jannegen*** *Jacobs* ***Verhoeff,*** uit welk huwelijk zeven kinderen werden geboren, waaronder:

Govert (*Pietersen*) ***de Bruijn.***

Peter (*Henricksen*) ***de Bruijn*** ***(ca.*** 1595—1643), van 1631 tot zijn overlijden secretaris van Ameide en Tienhoven. Hij was gehuwd met ***Aefgen Henricks*** *Stael,* uit welk huwelijk twee kinderen werden geboren, waarvan een zoon:

Hendrick (Petersen) de Bruijn († 1679), van 1653 tot zijn overlijden schout van Ameide. Hij was gehuwd met ***Maeijcken*** *Claes* ***de Wael.***

DR. J. H. DE BRUIJN,
E. M. DE BRUIJN-TER DENGE.

Een tweetal families Gout in het Land van Poortugaal en het geslacht (Van) Goutswaert.

(1974, kol. 218—222).

In de publikatie „Repertorium op de lenen van de hofstede Putten 1229—1650" in Ons Voorgeslacht, jrg. 1979 wordt op blz. 208/210 melding gemaakt van een belening van twee

14. Alg. Rijksarch., Archief Kamer van Justitie Vianen, inv. no. 142.
15. Gemeentearchief Ameide, inv. no. 28.
16. Rijksarchief Utrecht. Archief Huize Jaarsveld, inv. no. 914.

tienden in Biervliet en Vriesland. Sedert 1550 waren deze in het bezit van leden van de familie ***(Van) Goutswaert.***

Op 1 mei 1550 werd *Niklaas Jasobsz.* ***(Claes Jacobsz.*** ***(van Goutswaert*** ?), zie Ned. Leeuw, jrg. 1974, kol. 220, onder 11) na overdracht door ***Adriaan Adriaansz.*** met deze twee tienden beleend.

Deze ***Adriaan zou*** een broer, of wellicht de vader geweest kunnen zijn van ***Neelken Adriaensdr.,*** de (tweede ?) echtgenote van ***Nikolaas*** *Jacobsz.*

Op 6 okt. 1569 was laatstgenoemde niet meer in leven en werd zijn onmondige zoon *Jan* (zie Ned. Leeuw, jrg. 1974, kol. 221, onder 11, 2) met de tienden beleend, waarbij *Zegelijn van Damme* hulde deed.

Op 28 nov. 1578 was ***Jan*** mondig en droeg het leen over aan zijn schoonvader *Rochus* ***Dirksz.***

Blijkens mijn mededeeling in jrg. 1975, kol. 62, was *Jan* gehuwd met N.N. *Pijet.* Mogelijk was zij identiek met de dochter van *Rochus Dirksz.,* doch wellicht betrof het hier een latere echtgenote.

Op 12 juni 1591 droeg ene ***Gerard Adriaansz.,*** vanwege het overlijden van *Rochus Dirksz.,* het leen over aan *Jan* ***Nikolaas Jacobsz.,*** dus dezelfde persoon die het leen in 1578 uit handen had gegeven.

In de leenakte wordt vermeld, dat hij de tienden verkreeg vanwege zijn moeder ***(Neelken Adriaensdr.),*** zodat het aannemelijk is dat deze uit haar familie afkomstig waren.

Op 17 juni 1604 kwam het leen in handen van ***Adriaan Nikolaasz. van Goudswaard (Adriaen*** *Claesz.* ***Van*** *Goutswaert,* zie Ned. Leeuw, jrg. 1974, kol. 221 onder 11, 3), burgemeester van Gouda en jongere broer van *Jan.*

Reeds het daaropvolgende jaar (28 sept. 1605) werd het leen overgedragen aan een ***Jacob Adriaansz.,*** een kleinzoon van ***Neelken Adriaensdr.,*** de eerder genoemde vrouw van *Claes* ***Jacobsz.***

De nieuwe eigenaar was hoogstwaarschijnlijk een zoon van ***Adriaen*** *Jacobsz.,* geboren uit het eerdere huwelijk van *Neelken* ***Adriaensdr.*** met een ***Jacob.*** Het staat vast dat de Goudse burgemeester een halfbroer ***Adriaen Jacobsz.*** had. Met laatstgenoemde belening verdwijnt het leen van de twee tienden uit het bezit van de familie ***Van Goutswaert.***

De Geslachtsboom van ***Doen*** *Beijensz.* vermeldt op blz. 37 dat ***Haesken Lambrechtsdr.*** in tweede echt gehuwd was met ene *Claas Cornelisz.* (zie Ned. Leeuw, jrg. 1974, kol. 221 onder III).

Volgens een door mij nog niet geverifieerde mededeling was haar eerste echtgenoot ***Jacob*** *Claesz.* ***(van) Goufswaert,*** in 1591 korenmolenaar te Spijkenisse. De eerste echtgenoot van zijn dochter ***Lidewij (zie*** Ned. Leeuw, jrg. 1974, kol. 221, onder 111, 1) heette volgens de bovengenoemde Geslachtsboom: ***Van Gijse.***

De thans bekende stamvader van het zich later ***Van*** *Goutswaert* noemende geslacht is een ***Jacob.*** Deze had *Jan* ***Hugez.*** (zie Ned. Leeuw, jrg. 1974, kol. 220) óf tot vader óf tot schoonvader.

Jan Hugez. was in elk geval de grootvader van diens kinderen.

Dat genoemde ***Jacob*** verwant was aan de onder § 3 beschreven familiegroep *Gout,* is zeer waarschijnlijk te achten.

Vermoedelijk waren zijn kinderen langs één of andere lijn nazaten van ***Jacob*** *Gout Jacobsz.,* de omstreeks 1506/'07 ge-

storven schout van Pernis (zie Ned. Leeuw, jrg. 1974, kol. 219 onder 11).

Tot heden geven leenregisters geen oplossing voor dit intrigerende genealogische probleem.

Wellicht dat door middel van de schaarse zestiende eeuwse archivalia betreffende de streek rond Hekelingen, Geervliet, Spijkenisse e.d. en betreffende het Land van Poortugaal en omgeving, de genealogie van het geslacht ***Van Goutswaert*** opgevoerd zal kunnen worden.

K. J. **SLIJKERMAN.**

BOEKBESPREKING+

A.M. Hulkenberg, 't Hof van Hillego m. Repro Holland, Alphen aan den Rijn 1978.

A. M. Hulkenberg, Het Oude Koningshuys 1628/1978. Spruyt, Van Mantghem en de Does B.V. Leiden 1978.

De heer Hulkenberg, schrijver van beide werkjes, is in het dageliijks leven leraar aan de Rijks Middelbare Tuinbouwschool te Lisse. Hij behoort tot het genius van de amateurgenealoog, die de personen, wanneer de belangrijkste levensdata eenmaal gevonden zijn, als het ware tot nieuw leven wekt, door ze te plaatsen in de tijd waarin ze leefden. Hierdoor ontstaat belangstelling voor de geschiedenis van stad, dorp of streek. De plaatselijke of regionale historicus is daarmee geboren. De bollenstreek, met name de dorpen Lisse en Hillegom, mogen zich gelukkig prijzen in de heer Hulkenberg een zo eminent geschiedschrijver te bezitten. Een hele reeks publicaties is reeds van zijn hand verschenen, waarvan ik als hoogtepunten noem: Het Huis Dever te Lisse, Zaltbommel 1966 en Keukenhof, deel VII in de reeks Hollandse Studiën, Dordrecht 1975.

Een vast patroon wordt door de schrijver gevolgd. De geschiedenis van een gebouw wordt geschreven door van de eigenaars en bewoners allerlei wetenswaardigheden te vertellen. De gegevens over deze personen worden behalve uit gepubliceerd bronnenmateriaal voornamelijk geput uit een grote verscheidenheid van archieven. Telkens staat men verbaasd, wanneer men leest hoeveel materiaal de auteur weet te verzamelen.

't Hof van Hillegom is achtereenvolgens eigendom geweest van de families ***Van Rietvelt, Van Waveren, Van Nyenrode, Van Sypesteyn*** en ***Six.*** Van 1440 tot 1822 is het huis steeds vererfd, hetgeen toch wel opmerkelijk mag worden genoemd. In de twintigste eeuw was het huis eigendom van de families ***Brouwer (Van Limburg Brouwer), Leembruggen,*** *Mock* en ***Van Waveren.*** De laatste eigenaren schonken het in 1903 aan de gemeente Hillegom, waarvoor het thans dienst doet als raadhuis.

De geschiedenis van Het Oude Koningshuys is jammer genoeg enigszins summier gebleven, omdat de schrijver door de opdrachtgevers eigenlijk te weinig tijd was gegund. Dit huis was sedert 1628 eigendom van Jhr. ***Johan van Egmond van de Nyenburgh.*** Het vererfde achtereenvolgens op leden van de families *Moll* ***(van den Nyenburg)*** en ***De Gonnelier de Gomicourt dit Dragon.*** In 1677 werd het gekocht door ***Elisabeth Maria*** en ***Emilia Louisa*** prinsessen ***van Portugal,*** van wie het vererfde op ***Willem III,*** de stadhouder-koning. Aan hem ontleent het huis waarschijnlijk zijn naam. Onder de familie ***Van Bronckhorst*** vervulde het huis in de achttiende eeuw een belangrijke rol als centrum van katholiek leven, De volgende eigenaren waren de families ***Van der*** *Laen, Bennet,* ***Van Assendelft, Bosé,*** *Willet, Kruyff* en ***De Smeth.*** Na ooit eens kostschool en showroom te zijn geweest is het huis thans in gebruik als restaurant.

De beide boekjes zijn zeer leesbaar geschreven. Een lange reeks van wetenswaardigheden, anecdotes en achtergrondinformatie ontvouwt zich aan de lezer.

Mijn enige kritiek is dat de schrijver de geschiedenis op een te subjectieve wijze beoefent. Nu weet ik wel, dat geen enkele beoefenaar van de wetenschap daaraan ontkomt, toch dient men naar objectiviteit te streven. Te vaak kreeg ik hier echter het gevoel, dat de personen die ten tonele werden gevoerd als het ware door de schrijver waren geregiseerd.,

Ter compensatie van deze kritiek moge dienen, dat daar waar de schrijver situaties en personen beschrijft welke verband houden met de geschiedenis van de bollenteelt, deze zeer authentiek en deskundig overkomen.

MR. T. N. **SCHELHAAS.**

George Le Beau de Hemricourt, L'Histoire d'une famille qui batit une principauté et fonda *un* royaume. Le *miroir* de la noble, chevaleresque et illustre Maison le Beau de Hemricourt d'Isle de la Cange, De Hemricourt, editeur, Avenue de Tervueren, 291, 1150 Bruxelles.

Deze geschiedenis van het geslacht ***Le Beau*** te Luik, later te Hoei geeft overduidelijk de indruk van de geschiedenis te zijn van een geslacht, dat een rol heeft gespeeld bij de wording van het Koninkrijk België

Deze genealogie valt overigens in twee delen uiteen; de geschiedenis van een geslacht te Luik, vanaf circa 1130 tot het derde kwart van de vijftiende eeuw, waarbij vrijwel steeds de namen van de echtgenotes konden worden vermeld. Vervolgens de geschiedenis van het geslacht te Hoei, waarbij van de generaties IX tot en met XIII vrijwel steeds de familienamen van de vrouwen ontbreken, op zichzelf niet onbegrijpelijk waar wij hier te maken hebben met echtparen uit de 16de en aanvang 17de eeuw. Daardoor echter is de overgang van Luik naar Hoei niet overtuigend geworden. Een uitvoerige bewijsvoering zou hier op zijn plaats zijn geweest; nu bekruipt ons een gevoel van onbehagen. De tabellen als toelichting gegeven vergoeden veel, maar niet alles. Dit klemt te meer, daar deze uitgave verder uitstekend werd verzorgd en aan de boeiend geschreven geschiedenis een overvloedig illustratie-materiaal werd toegevoegd.

H. L. KRUIMEL.

INHOUD VAN DIT NUMMER:

Bestuursberichten. — Notulen van de algemene ledenvergadering, gehouden zaterdag 19 mei 19'79 in museum Beeckestijn te Velsen-Zuid. — Het Beeningerland, door J. C. Kort. — Wecke, een genealogisch verwaarloosde officiersfamilie, door Jhr. Mr. R. C. C. de Savornin Lohman. — Korte mededelingen. — Boekbespreking.

DE NEDERLANDSCHE LEEUW

MAANDBLAD VAN HET

Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde,

BESCHERMHEER Z.K.H. DE PRINS DER NEDERLANDEN

Dit blad verschijnt maandelijks en wordt aan alle leden van het Genootschap toegezonden.

Bijdragen en correspondentie, bestemd voor het M aan d b 1 ad, gelieve men te richten tot de Hoofdredacteur Mr. 0. Schutte, ***p./a. Zeestraat 71 b,*** 2518 ***AA 's-Gravenhage.***

De jaarlijkse contributie (abonnement) ad ***f*** 50,— gelieve men steeds vóór 1 februari te voldoen door storting op postrekening no. 20910 ten name van de penningmeester van het Genootschap te 's-Gravenhage.

Correspondentie, bestemd voor het Bestuur, gelieve men te richten tot de Secretaris Mevrouw J. Barones van Dedem-Weyschedé, Laan van ***Koot 43, 2244 AT Wassenaar.***

Alle overige correspondentie (niet bestemd voor Bestuur of Redactie), zomede opgaven van adresverandering, te richten aan de heer E. J. C. Boutmy de Katzmann, conservator van het Genootschap, ***Bleyenburg 5, 2511 VC 's-Gravenhage.***

Betalingen aan de Bibliotheek dienen te geschieden op pastrekening no. 487073, ten name van de Bibliotheek van het Genootschap te 's-Gravenhage.

De redactie van het Maandblad wijst er nadrukkelijk op, dat zij niet aansprakelijk is voor de strekking of de inhoud der ondertekende stukken.

No. 10-1 1 **XCVIe Jaargang** **oktober-november 1979**

Het Van Gelre-merk,

door H. R. KOOBS DE HARTOG.

§ 1. Inleiding.

Omdat ik hierover iets wist, verzocht onze toen „25-jarige" voorzitter van de groep Gelderland, de heer H. J. van 't Lindenhout, mij op de bijeenkomst van 12 oktober 1974 te Arnhem, iets te willen vertellen over „een huismerk van enige *Van Gelder's".*

Omdat ik hierover veel te weinig wist, wat belangrijk genoeg was, heb ik de eerste helft van de mij toen beschikbare tijd gebruikt om zoveel mogelijk gegevens bij elkaar te krijgen en de tweede helft om van het voorhanden materiaal zo veel mogelijk weer terzijde te leggen, om het verhaal wat levend te houden. In de hierop volgende vijf jaren deed ik hetzelfde.

Het lijkt mij juist, eerst een woord van dank te wijden aan hen, die op zo spontane wijze meewerkten aan het bijeenbrengen van de benodigde gegevens. Zoals bij het Centraal Bureau voor Genealogie mejuffrouw 1. van den Bosch, bij de Hoge Rad van Adel Mr. 0. Schutte, op het Provinciehuis Gelre's secretaris Mr. P. J. W. Beltjes, op het Rijksarchief in Gelderland mejuffrouw Dr. A. Joh. Maris en de heren Drs. G. J. Mentink en P. L. J. Dulaert, op het gemeente-archief Arnhem Drs. J. P. Vredenberg en mejuffrouw C. Seebach, en de oud-voorzitters van de groep Gelderland, de heren H. J. van 't Lindenhout en G. C. Helbers. Maar natuurlijk komt ook een woord van dank toe aan mejuffrouw M. D. Kool uit Rotterdam die enkele jaren geleden het vuur aanstak, toen zij vroeg wat het eigenlijk voor figuren waren, die zij bij sommige ***Van Gelder's*** ontdekt had. Niet minder dank aan Ir. J. van Beynum, wiens genealogieën over de Betuwse ***Van Gelder's*** mij al jaren vreugde baren. Uiteraard is ook dank verschuldigd aan hen, die hun kennis vastlegden in boeken of geschriften, zoals Mr. A. P. van Schilfgaarde, Mr. W. F. Leemans en mevrouw Mr. E. C. M. Leemans-Prins. Dr. R. F. P. de Beaufort en Drs. Herma M. van den Berg, en zo ook de oudere schrijvers zoals Muschart, Van Spaen, Snouckaert van Schauburg, D'Ablaing van Giessenburg, Sloet, Van Veen en vele anderen: We zijn zo gewend hun pennevruchten naar willekeur te plukken, zonder er zelfs ook maar een ogenblik bij te denken.

Tenslotte meen ik ook mijn bloedeigen zoon te moeten bedanken voor zijn hulp bij het uit- en afwerken hiervan, want zonder hem had er nog geen merk of letter op papier gestaan.

Het begrip huismerk mag ik bekend veronderstellen. Ik kan dus nu rustig zeggen, dat de heer Beltjes mij er, en dat ook terecht, op attendeerde, dat het geen h u i s m e r k is, maar een m e r k. Het heeft niets te maken met een huis, als bouwsel waarin wij plegen te wonen. Als zodanig was de oorspronkelijke titel van mijn relaas, „een huismerk van enige *Van Gelder's",* dan ook onjuist.

Of het niets te maken heeft met het begrip „huis" zoals wij spreken over „het huis Habsburg", „het huis Wittelsbach", daarover ben ik niet zo zeker. Om hier wat meer over te weten te komen, hoop ik dat dit verhaal aanleiding mag zijn tot uiteraard opbouwende kritiek, waardoor eventuele fouten aan het licht komen en aanvullingen van alle kanten het geheel zullen helpen completeren.

Uiteraard maakt het verschil, waarin of waarop het merk moest worden gebeiteld, gegraveerd of geschreven. Op een grafsteen, in een gildebeker of lakstempel, of simpelweg als merk op papier in de plaats van of naast een handtekening. Ook was de één vanzelfsprekend kunstzinniger dan de ander. Ter vergelijking is daarom op bijgaande tekeningen zoveel

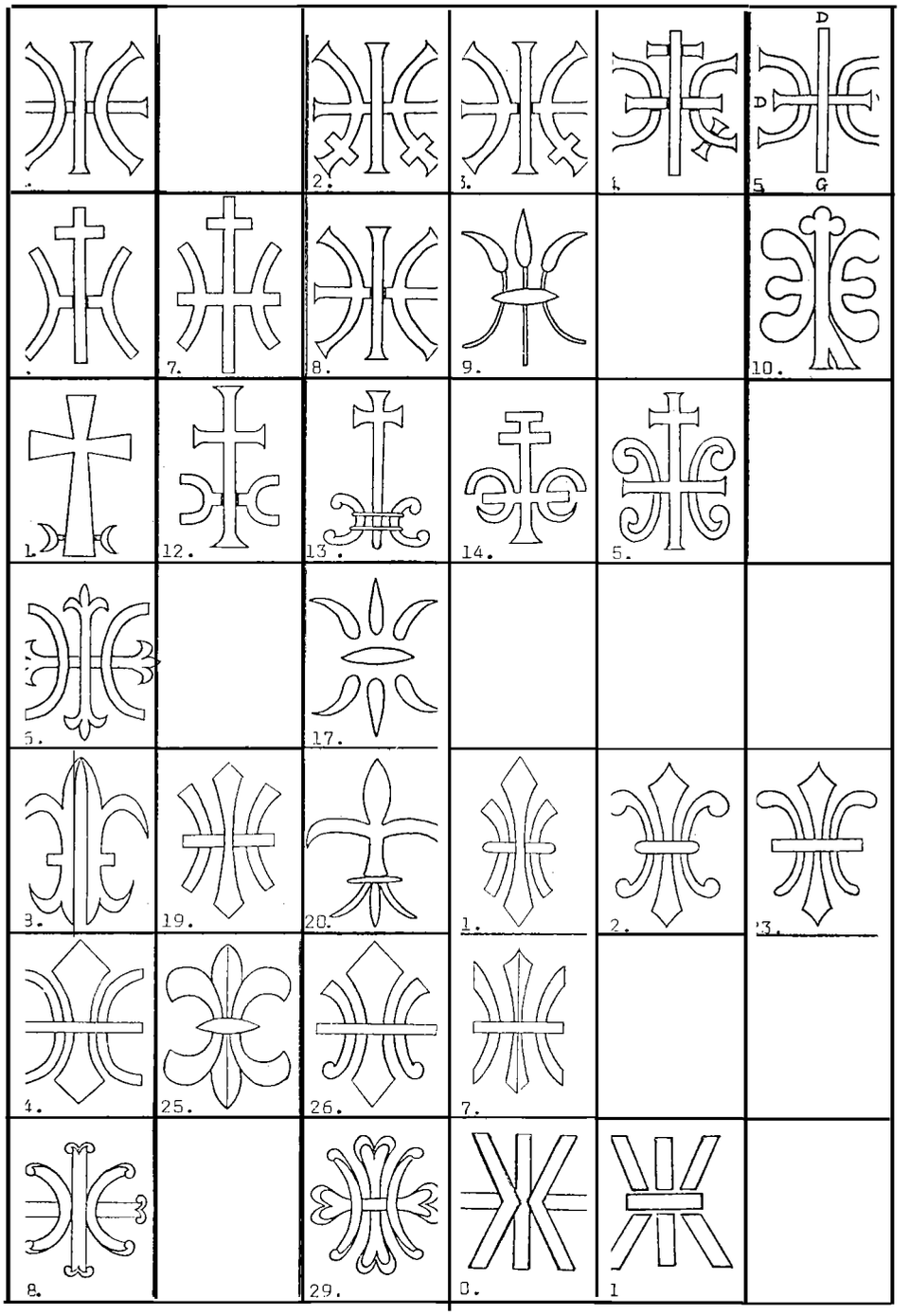

De Van Gelre-merken. waarnaar in de tekst wordt verwezen.

Afb. 1.

mogelijk uitgegaan van de naakte vorm en deze zijn uitgevoerd alsof al deze merken door dezelf de man in of met hetzelfde materiaal zijn gemaakt, dit ter voorkoming van extra verschillen, welke in werkelijkheid geen verschillen zijn.

§ 2, De **Arnhemse Van Gelder's.**

In zijn beschrijving van Grafzerken in de Grote- of St. Eusebiuskerk te Arnhem noemt Muschart een brokstuk van zerk no. 7 waarop niets anders dan een wapenschild van ovale vorm in een ovale inzinking met een dubbel geknoopt koord. Op dit schild komt dan een merk voor, wat hij in een tekening weergeeft [1,2].

Aangezien dit merk door diverse *Van Gelre's* of *Gelder's* wordt gebezigd, steeds met kleine afwijkingen wil ik eerst de grondvorm tonen, welke kennelijk als basis heeft gediend voor de varianten. Bij de volgende merken kunnen we dan volstaan met de afwijkingen op deze grondvorm aan te geven.

Dit basismerk zou ik willen omschrijven als een kruis waarbij

1. Gelre, **Bijdragen en Mededelingen** XLII (1939), **pag. 345.**
2. **Grafzerken in Gelderland 1940, pag. 397.**

de staande arm aan beide zijden vergezeld wordt van een iets gebogen afgewende arm (afb. 1 :1).

Bij het door Muschart getekende op bovenstaande zerk gevonden merk, zijn beide gebogen armen aan de onderzijde herkruist. Hij schrijft dit graf toe aan *Jan* van *Gelder* en merkt daarbij op: Dit is het wapen der Arnhemse familie *Van Gelder* (afb. 1:2), waartoe o.m. behoort *Anna van Gelder,* in 1739 de vrouw van *Arenf van Dorfmonf.*

Zover ik weet is tot op heden nergens iets gepubliceerd over deze Arnhemse familie *Van Gelder,* reden waarom ik hieronder een genealogisch fragment laat volgen met daarna enige bijzonderheden die doen vermoeden dat het verband wel ongeveer zo zal moeten liggen als door mij geschetst. Ik wil daarbij aanvangen met bovengenoemde *Jan.*

1. *Jan van Gelder,* geb. ca. 1590, † ca. 1643/49 (afb. 1 : 2), tr. 1e *Hendrixken Hermansdr.,* † vóór 11 febr. 1627; tr. 2e *Judith Henricks,* welke 9 juni 1649 en 25 aug. 1655 zijn weduwe en tochteresse wordt genoemd [3-5].

   Uit het eerste huwelijk waarschijnlijk:

II. *Peter Jansz. van Gelder, tr.* (ondertr. Arnhem (St. Janskerk) 17 april 1650) *Grietje Willems,* j.d. van Dieren.

Uit dit huwelijk [6]:

1. *Hendersken,* ged. Arnhem 5 febr. 1651.
2. *Jan,* volgt 111.
3. *Willem,* ged. Arnhem 5 jan. 1657.
4. *Hendersken,* ged. Arnhem 16 mrt. 1660.

III. *Jan van Gelder,* ged. Arnhem 20 okt. 1652, tr. *Margriet Rijken.*

Uit dit huwelijk:

Hendrijna, ged. Arnhem 23 febr. 1682.

Graf no. 7 in de Grote Kerk, hierboven genoemd, stond mogelijk reeds in 1636 op naam van *Jan van Gelder.* Later werd boven zijn naam in het grafboek gezet „de erfgenamen" en hieronder: „met 3 stenen van 3 voet, noch 5 voet steen f 8 : 5 : —. Bet. door *Wylem van Gelder 1679* den 7 may. Den 2e april 1715 B(et.?) *Hendrijn van Gelder* 't hogen f 1 : 1 : —."

Hoewel mij niet gebleken is wie de vader van *Jan* (gen. 1) was, is aan te nemen, dat hij zo geen zoon, dan toch in elk geval zeer nauw verwant was aan

1. *Cornelis van Gelder,* tr. N.N.

   Uit dit huwelijk:

   1. *Wijn (Winolt) Cornelissen van Gelder,* volgt IIa.
   2. ***Arenf (Arnf)*** *Cornelissen van Gelder,* volgt IIb.
   3. *Derrick Cornelissen van Gelder,* volgt IIc.

IIa. *Wijn Cornelissen van Gelder, Cornelis van Gelder's zone,* van Arnhem, tr. (ondertrouwt aldaar 1 dec. 1616). *Grietgen Peters, Peter Roochis* dochter, van Waltrup.

3. G.A. Arnhem., Prot. der grafplaatsen Grote- en Broerenkerk fol. 26—26v.
4. G.A. Arnh., Schepensign. fol. 43 en 465.
5. G.A. Arnh., le prot. van het binnen-oosterkwartier van Arnhem, fol. 140, 144, 145, 146.
6. Id., id., fol. 140, 144, 147.

Op 5 januari 1625 wordt het huis van *Winolt Cornelissen* van *Gelder* in de Putsteeg tegenover de stadmuur, waarin *Peter Boeckholt* dan ook een deel heeft, opgedragen aan (*Winolt's* broer ?) *Arnt Cornelissen van Gelder* [7].

IIb. *Arnt Cornelissen van Gelder, Cornelis van Gelder's zone,* van Arnhem, tr. (ondertr. aldaar 3 aug. 1617) *Lysabeth Peters, Peter Roockeskens dr.,* van Waltrup; na haar overlijden wordt zij *Lijsbeth Boeckholts van Woltorp* genoemd.

Twee broers zullen dus wel met twee zusters getrouwd zijn, dochters van *Peter,* zoon van *Roochis* of *Roockes Boeckholt van Waltrup* of *Woltrop.* Wanneer *Lijsbeth* werkelijk overleden is, is moeilijk te zeggen. De geleerden, die het aanmerkelijk beter konden weten als ik, zijn het er niet over eens. Het schepensignaat van Arnhem laat haar namelijk op 9 juni 1626 samen met haar man nog een rente verkopen uit hun huis t.o. de Sabelpoort, welke datum bevestigd wordt door het Eerste protocol van het binnen-oosterkwartier van Arnhem, doch dan zonder haar naam te noemen. Het trouwboek, en dit lijkt me gezien de uitvoerige tekst het meest betrouwbaar, vermeldt als te Arnhem ondertrouwd februari 1626:

Arent Cornelissen van Gelder, weduwnaar van zal. *Lijsbefh Boekholfs van Wolforp,* tot Arnhem

en

Grietien Gerrits, dr. van sal. Gerrit Lamberts van Duren; zij hertrouwt later *Derk Wolters.*

Als kinderen van *Arnt van Gelder* vond ik:

1. *Peter,* volgt IIIa.
2. *Kristijn,* ged. Arnhem 28 febr. 1638.

Gezien het bovenstaande zou *Peter* dus uit het eerste en *Kristijn* uit het tweede huwelijk moeten zijn. Ik noteerde echter, dat *Peter* een zoon was van *Arent van Gelder* en *H end ri ks ken.* Ik kan me vergist hebben of mogelijk de schrijver van het doopboek, of misschien zelfs wel *Arent van Gelder* zelf, want niet hij maar zijn broer *Ja n van Gelder* was gehuwd met een *Hendrixken;* hun huizen lagen vlak bij elkaar in de Putsteeg, waar het destijds wel aardedonker geweest zal zijn, zodat hij zich mogelijk in een deur heeft kunnen vergissen [8-11].

IIIa. *Peter van Gelder,* ged. Arnhem 23 mei 1624, tr. *Gerrifje Willems.*

Uit dit huwelijk [12]:

1. *Willem,* volgt IVa.
2. *Anna,* volgt IVb.

IVa. *Willem van Gelder,* ged. Arnhem 13 sept. 1654, tr. N.N.

Uit dit huwelijk:

Margarita van Gelder, tr. *Jan van Zanten,* wonende

7. Id. id., fol. 143.
8. G.A. Arnh., Schepensign. 418, fol. 26v., fol. 194.
9. G.A. Arnh., Schepensign. 419, fol. 153.
10. Graswinckel, D. P. M., Inv. St. Petersgasthuis (1930), no. 1'71, blz. 32: de arch. der gasth. en fundatiën, gilden, schutterijen en vendels.
11. G.A. Arnh., le prot. van het binnen-oosterkwartier van Arnhem, fol. 140-143.
12. G.A. Arnhem., testamenten 1740/53, no. 5 (26 fol. 2), pag. 173 -184.

te Amsterdam, die, evenals o.a. de kinderen van wijlen *Jan* ***Visser bij*** *Catrina* ***van*** *Gelder,* wonende te 's-Hertogenbosch, erfden van ***Willem van Gelder's*** zuster ***Anna.***

IVb. ***Anna van*** *Gelder,* ged. Arnhem 9 sept. 1664, † vóór 29 sept. 1749 (afb. 1 : 3). Zij werd op 27 april 1738 met attestatie naar Ellecom overgeschreven en was in 1739 getrouwd met *Arent* ***van*** *Dortmondt,* weduwnaar van ***Anna*** *Sibilla* ***Mondt.***

In de jaren 1706/'08 en 1724/'36 komt *Arent van Dorthmont* voor als timmerman en/of boekhouder van het St. Jozefsgilde te Arnhem. *Arent* ***van*** *Dortmont* en zijn vrouw ***Anna van*** *Gelder* werden na opdracht door *Zeger Verbeek* namens ***Anthony van der Horst*** en zijn echtgenote ***Coenradina van Loon,*** beleend met de Molencamp, een Clarenbeek's leen onder Arnhem, met verlof om bij testament over het leen te beschikken. *Zeger Verbeek* voorn. is hulder 11 mei 1739. *Arent* ***van*** *Dorthmonf* vernieuwt de eed 20 febr. 1742. Uit zijn eerste huwelijk had *Arent* wel kinderen, uit zijn tweede niet. Maar wat voor ons verhaal nog belangrijker is: ***Anna van*** *Gelder* liet ons een afdruk van haar lakstempel na (afb. 2 en 3) op de beleningsakte van de Molencamp, waaruit we kunnen zien dat in haar merk enkel de linker gebogen arm aan de onderzijde herkruist is, in afwijking van het merk van ***fan,*** waar we zagen dat dit met beide gebogen armen het geval was. ***Anna*** en ***Jan*** worden

Bezegeling van de akte van 6 mei 1739, met het zegel van *Anna* van *Gelder.*
Afb. 2.

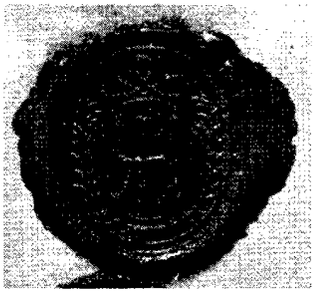

Detail van afb. 2.
Afb. 3.

beiden door Muschart genoemd als behorende tot de Arnhemse familie ***Van*** *Gelder* [1, 2, 12-15].

Hieraan zou ik willen toevoegen:

IIc. ***Derrick Cornelissen van*** *Gelder,* geb. ca. 1590, † na 1651 tr. *Aeltjen Jansdr.*

Uit dit huwelijk [9]:

1. *Cornelia,* ged. Arnhem 26 sept. 1627.
2. ***Derrick,*** volgt IIIb.
3. *Hermen,* ged. Arnhem 31 aug. 1634.

IIIb. ***Derrick van*** *Gelder,* ged. Arnhem 11 jan. 1629, † vóór 1672 (afb. 1 : 4), tr. ***Barbara*** *Jans(en);* zij hertr. in dec. 1672 met *Evert* ***Wamsfeker*** *Jzn.,* van Duiven, en wordt 15 juni 1717 weduwe ***Wamsfeker*** genoemd.

Derrick van *Gelder* is als kuiper gardiaan van het St. Jozefgilde. In 1649/1650 komt als zodanig zijn merk voor in de bovenste reeks van een zilveren gildebeker uit het midden der 17de eeuw, in het gemeente-museum te Arnhem. Het merk heeft de bekende grondvorm met evenals bij ***Anna's*** merk de linker gebogen arm aan de onderzijde herkruist, doch nu bovendien de staande arm aan de bovenzijde.

In het register der eigen graven van de in 1805 afgebroken Broerenkerk te Arnhem staat een merk afgebeeld, vergezeld van de letters D D V G (afb. 1 : 5), wat conform de hierna volgende Opheusdense grafstenen wel zal moeten beduiden ***Derk*** of ***Derisken Dirks*** (zoon of dochter) ***van*** *Gelder.* Het merk heeft overigens de basisvorm. Het register vermeldt hierbij: „N.B. dit soude een kindergroef zijn en aen de kerk behoren. ***Derk van Gelder's*** weduwe heeft betaald d'onkosten *f* 1 : 10:— den 15 juni 1717; bet. d'wed. ***Wamsteker*** 't hogen en 6 voet stem met *f* 3 : 16:—".

Hun eerst hieronder genoemde dochter zal wel jong gestorven zijn, gezien de hier na volgende ***Derck.*** De letters zouden dus hier vanaf geleid kunnen zijn, doch evengoed van vader ***Derrick Derrickszoon*** en het graf mogelijk voor meerdere kinderen hebben gediend.

Uit dit huwelijk [16-18]:

1. ***Derrisken,*** ged. Arnhem 14 sept. 1659.

13. A. J. Maris, De leengoederen van de St. Salvator Abdij te Prüm, 1934, pag. 27.
14. G.A. Arnhem., Arch. der gasthuizen en fundatiën, gilden, schutterijen en vendels, no's 1925, 1939 en 2007.
15. R.A. Geld., Arch. Klarenbeek, inv. no. '7 en 9.
16. Katalogus zilver Gem. museum Arnhem pag. 8/9, cat. nr. 15, afb. 7, pag. 98, pag. 113 en afb. 200.

2. *Jantje,* ged. Arnhem 23 juli 1661.
3. *Derck,* volgt IVc.
4. *Christiaan,* ged. Arnhem 8 okt. 1665.
5. *Willemijntje,* ged. Arnhem 16 febr. 1667.
6. *Hermannus,* ged. Arnhem 17 aug. 1670.

IVc. *Derck van Gelder,* ged. Arnhem 26 april 1663, tr. *Elsken Hendrix.*

Uit dit huwelijk:

Berber, ged. Arnhem 29 april 1686.

Onroerend goed Rheden.

We vinden op 27 juni 1651 als eigenaar van een huis en hofstede, de Geer genaamd, op de Steege bij Middachten tot Rheeden gelegen, *Arnt Cornelissen van Gelder,* belend oostelijk een kamer in Rhodenburgchs Steyge, *Dirck Cornelissen van Gelder* toebehorende. Laatstgenoemde zal dus wel zijn *Derrick* (IIc), gehuwd met *Aeltjen Jans;* eerstgenoemde is althans zonder twijfel:

Arnt Cornelissen van Gelder (IIb), die bovengenoemd goed reeds op 23 juni 1637 met zijn vrouw *Grietje Gerrits* had verkregen, terwijl het in 1664 vermeld wordt als eigendom van het St. Peters gasthuis, dan vermeld als gelegen op het Rheder schaar, afkomstig van *Derck Wolters* en diens vrouw *Grytien Garryts* en de kinderen van wijlen *Aernt van Gelder,* eerste man van bovengenoemde *Gryetien* [19-21].

17. Centr. Bureau van Gen., Coll. Muschart in voce *Van Gelder,* 86a, 5 en 5v.
18. G.A. Arnh., Prot. der grafplaatsen Grote- en Broerenkerk, fol. 170 en 170v.
19. G.A. Arnh., Schepensign. 418, fol. 194.
20. Zie noot 9.
21. Zie noot 10.

De Putstege te Arnhem

Behalve de bovengenoemde grond in Rheden hadden de Arnhemse *Van Gelder's* hun huizen in de Putsteeg, die schuin tegenover de Sabelpoort lag.

Op afb. 4 ziet men een deel van de kaart van Arnhem uit Slichtenhorst's Gelderse Geschiedenis. No. 33 vertoont den Ouden markt, no. 15 het Princehof oudtijds het Hof van Gelre genoemd, waar hertog *Karel 30* juni 1538 was gestorven, no. 4 is de Sabelpoort en links daarvan, achter het hoekhuis op de markt is de Putsteeg.

Zoals men ziet stonden er in de Putsteeg slechts enkele huizen. Deze werden grotendeels door de Arnhemse *Van Gelder's* bewoond. Vanuit hun huis hebben zij dan ook de gehele bouw van de aan de Sabelpoort in 1642 aangebrachte classicistische poortgevel kunnen volgen.

Wijn of *Winolt Cornelissen van Gelder* (IIa), gehuwd met *Grietjen Peters van Boeckholt,* had daar reeds vóór 1625 een huis, evenals *Arnt Cornelissen van Gelder* (IIb), gehuwd met *Lijsbeth Peters van Boeckholt.* Beide vrouwen, waarmee zij respectievelijk in 1616 en 1617 gehuwd waren, waren toen mogelijk al overleden. Waarschijnlijk is *Winolt* hen spoedig gevolgd of naar elders vertokken, want op 5 jan. 1625 wordt zijn huis opgedragen aan *Arnt Cornelissen van Gelder,* waarna het met diens huis, dat op de hoek van de Putsteeg tegenover de Sabelpoortmuur stond, tot een geheel wordt gemaakt.

Jan van Gelder (I) was op 3 oktober 1627 eigenaar geworden van het huis daar recht tegenover, dat hij voordien in huur had, op de andere hoek van de Putsteeg. Het was oorspronkelijk het achterhuis van het grote huis de Hulck op de hoek van de markt, van *Dirck Latterhouwer.* Op 20 oktober 1630 kreeg hij er nog het huis in de Putsteeg van *Willem Willems van Arnhem* bij, dat echter op 17 juni 1643 door

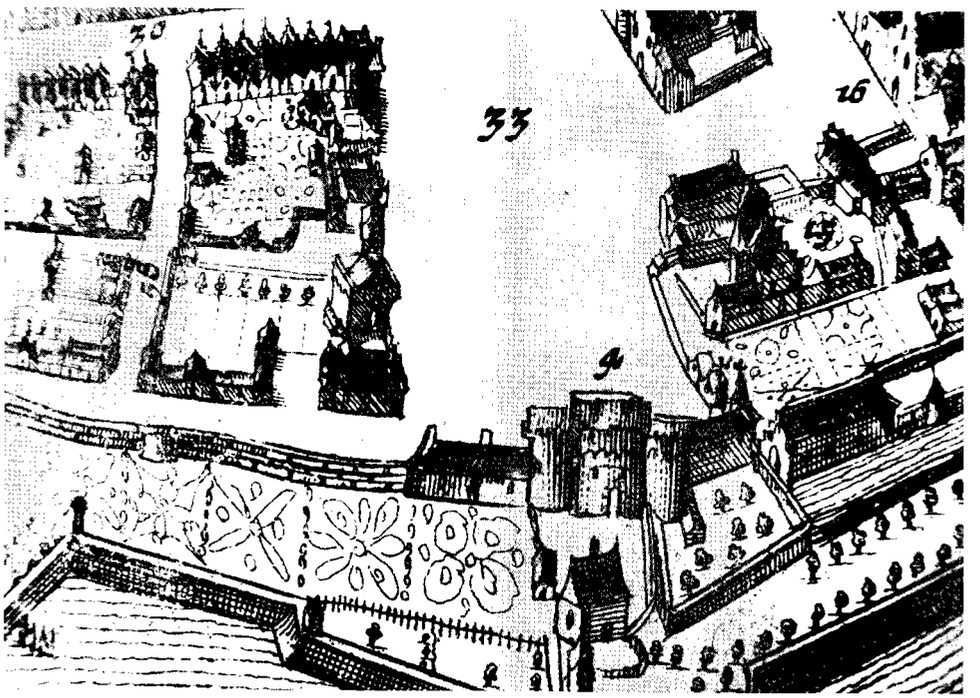

Oude of Grote Markt te Arnhem.

Afb. 4.

hem en zijn vrouw ***Judith*** werd opgedragen aan *Hermen* ***Bernts.***

Het huis op de hoek heeft ***Judith Henricks*** als weduwe en tochteresse van ***Jan van*** *Gelder* als zekerheid verbonden en tot twee woningen gemaakt. Op 25 augustus 1655 blijkt zij ook de samengevoegde huizen van ***Winolt*** en ***Aernt Cornelissen van*** *Gelder* te hebben op de andere hoek van de Putsteeg. Zij verbindt deze althans dan als zekerheid voor 100 gulden.

Peter van *Gelder* (11) bezit op 6 aug. 1660 reeds de huizen, die oorspronkelijk van *Winolt* en *Arent* waren. Op 4 febr. 1664 had hij daar nog bij gekregen het huis van ***Berent Schindler*** en inmiddels was hij kennelijk ook eigenaar geworden van de huizen van *Jan van Gelder,* resp. de weduwe van ***Jan van*** *Gelder,* want op 27 november 1667 worden al deze panden opgedragen aan ***Stephanus*** *Beck* en ***Aletta Engelen,*** echtelieden.

Hiermee kwam een einde aan de Arnhemse ***Van Gelder's*** als beheersers van de Putsteeg. Ze hadden er juist lang genoeg hun scepter gezwaaid om ons hun samenhang duidelijk te maken [22].

§ 3. De Opheusdense en Randwijkse Van Gelder's.

Dit is een vrij omvangrijke groep ***Van Gelder's,*** welke meerdere malen met naam- en andere familiegenoten trouwen. Een klein deel welke voor het Van Gelre-merk van belang is, wil ik hier graag uitlichten.

Hoewel mij van hem juist geen merk bekend is, zou ik, gezien de voornamen, hun onroerend goed en het mogelijke verband tussen de oudere en jongere generatie aan willen vangen met:

Arnt van *Gelder,* tr, ***Lijsbeth Gerritsdr.*** Dit echtpaar verkoopt paasavond 1545 een erfjaarrente van twee ,,enckel guede silveren Joechum daelers, weert wesende ellix acht en twintig stvr. brabants, gefalueert, gemunt ind geslaegen voor dach datum deses brieffs, uit huys ind hoffstadt met getimmer ind patinghe in het kerspel van Hoesden" (= Opheusden), belend ten oosten ***Peter van*** *Gelre,* ten zuiden ***Peter die Wreen,*** ten westen die G. Straet, ten noorden ***Aelert*** *Jansz.* Borg is *Jan Vonck* ***van*** *Estvelt.* Vrij te maken met 32 Jochum daelers aan *Jan* ***van Wees*** [23].

Peter van *Gelder,* had zoals we hierboven zagen, in 1545 grond in (Op) Heusden, oostelijk van bovengenoemde ***Arnt.***

Karel hertog ***van*** *Gelder* had een bastaardzoon ***Peter,*** die van zijn vader tienden in Groot Drie1 erfde en omverleed in febr. 1566 te Kampen en aldaar in de Bovenkerk werd begraven. Deze ***Peter*** had een dochter ***Catharina van*** *Gelder,* die in 1560 huwde met ***Johan van Lynden,*** heer van Boelenham. De Boelenham grenst vrijwel aan Opheusden en mogelijk zouden deze ***Peter's*** dus één en dezelfde persoon kunnen zijn.

Evenals er in Arnhem rond 1620/1630 een aantal ***Corneliszonen van*** *Gelder* opduiken, zo vonden wij in Opheusden tezelfder tijd een viertal ***Teuniszonen van*** *Gelder.*

22. G.A. Arnh., le prot. van het binnen-oosterkwartier van Arnhem, fol. 140, 143-14'7.

Theoretisch zouden deze ***Cornelis*** en ***Theunis*** dus broers geweest kunnen zijn [23].

1. ***Thonis (Theunis) van*** *Gelder,* tr. N.N.
   Uit dit huwelijk [24, 25]:
   1. ***Aernt (Aart) Theunisz. van*** *Gelder,* volgt IIa.
   2. ***Peter*** *Teunisz.* ***van*** *Gelder,* volgt IIb.
   3. ***Cornelis*** *Tonisz.* ***van*** *Gelder,* volgt IIc.
   4. *Jan* ***Tonisz. van*** *Gelder,* volgt IId.
   5. ***Margriet van*** *Gelder,* die als j.d. van Opheusden in 1622 hervormd te Nijmegen huwt met de weduwnaar ***Mathijs Sypman*** uit Ontrup of Ontdorp in het land van de Mark.

IIa. ***Aerndt Theunis van*** *Gelder,* † ***21*** maart 1637, begr. Opheusden (afb. 1 :6), tr. le N.N.; tr. 2e ***Jenneke van Brink,*** die voor jan. 1646 hertrouwt met ***Steven Jans.***

Aart Theunis (van. Gelder) was 5 mei 1618 gegoed in de heerlijkheid Lienden (in de helft van de graaf van Culemborg).

In de jaren 1630/1632 komt *Arndt* ***(Aerdt)*** *van Gelder* met *Cornelis* en Jan van *Gelder* in de gerichtssignaten van Kesteren voor als aanleggers tegen ***Jan Robberts.*** Het gericht veroordeelt 19 nov. 1632 de verweerder tot 2 goldguldens ad 28 st.'t stuk voor de armen van Heusden te betalen.

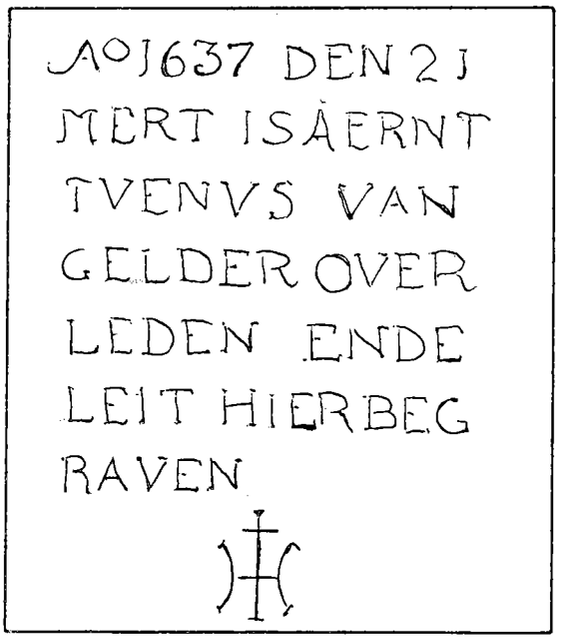

Grafsteen van ***Aerndt*** *Theunis* ***van*** *Gelder* te Opheusden.

Afb. 5.

23. R.A. Gld., R.A. Ambt Nederbetuwe (= N.B.), 1651, inv. no. 203.
24. Mededeling van Ir. J. van Beynum te Arnhem.
25. Nav. 1917, pag. 31 en 341.
26. R.A. Geld., Sign. van opdr. van de bank Kesteren, 1613-1630, 5 mei 1618 Ingen..
27. R.A. Gld., Gerichtsign. van Kesteren, N.B. 111, 1628-1635: 10 mei 1630, '7 febr. 1631, 19 maart 1632, 23 april 1632, 19 nov. 1632.
28. Id., id., N.B. 111, 1646-1657: 21 april 1651.
29. R.A. Gld., R.A. Ambt N.B., 203, fol. 24v., 7 mei 1649, fol. 27v., jan. 1646.

Zoals op de afbeelding te zien is, komt de grondvorm van het op deze steen voorkomende ***Van Gelre***-merk overeen met de Arnhemse merken. De staande arm is hier als onderscheid iets verlengd en enkel aan de bovenzijde herkruist, zodanig, dat hiervan een Latijns kruis wordt gevormd [26-29].

Uit het eerste huwelijk:

1. ***Bart Arntzen van Gelder,*** geb. ca.. 1628, die eerst huwde met ***Anneke Cornelissen*** en daarna met ***Gerritje van Beynum.***

Uit het tweede huwelijk:

2. ***Fie van Gelder*** [30-33].

IIb. ***Peter Teunisz. van Gelder,*** † na ***1651,*** begr. te Opheusden (afb. 1 : 7).

22 januari 1649 blijken ***Peter*** en Cornelis van ***Gelder*** 175 gulden met de kosten van rechten, schuldig te zijn aan joffer ***Catharina van. Wees.***

Ao. 1649 komen beiden ook voor op het verpondingscahier van Opheusden als grondeigenaren. ***Pieter van Gelder*** wordt dan aangeslagen voor: Eigen erf 1½ morgen in de Nieuwenberch, ¼ van 1 hont hop- en bouwland, ½ hont hop- en bouwland, 2 morgen achter het Clooster, 1 hont huis en hofsteedgea bij 't Clooster, 1 hont.

In de Hervormde kerk van Opheusden lag naast de steen van de hiervoor genoemde ***Aernt Theunisz. van Gelder*** een steentje met een vrijwel identiek merk met de letters' PTVG. Het enige verschil met het merk van

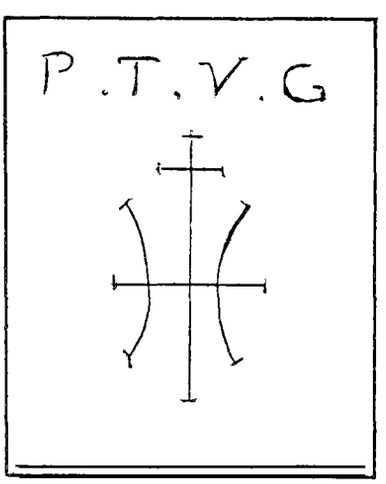

Grafsteen van ***Peter Teunisx.*** *van Gelder* ***te*** Opheusden.

Afb. 6.

Aernt is, dat daar de liggende arm van het basis-kruis precies ophoudt bij de gebogen kruis - armen, terwijl bij dit merk deze liggende arm, evenals bij de Arnhemse merken, door de gebogen armen heen steekt. Ik geloof niet, dat het veel verbeelding behoeft om te veronderstellen dat de letters P.T.V.G. hier duiden op ***Peter Teunisz. van Gelder, Aernf's*** broer [25, 34-36].

30. R.A. Gld., volmachten N.B., 45, 12 juni 1685.
31. R.A. Gld., R.A. Ambt N.E., 250, fol. 50v., 53, 55, 64v.
32. R.A. Gld., Dijkcedul Lakemond 1677.
33. R.A. Gld., R.A. Ambt N.B., proces 130 b, ao. 1687.
34. R.A. Gld., Gerichtsign. Kesteren N.B. III 1646-1657: 23 jan. 1657, 21 april 1651, 22 juni 1651.
35. R.A. Gld., verpondingscohier Opheusden 1649.
36. Mededeling Mej. M. D. Kool te Rotterdam.

IIc. ***Cornelis Tonisz. van Gelder,*** † vóór 1655, tr. le *Agnies Christoffels;* tr. 2e vóór 26 dec. 1634 ***Maeyke Adriaans Budding,*** † vóór 1675; zij hertr. ***Cornelis Thomas.***

Op 5 sept. 1631 belooft ***Cornelis*** van. GeZder aan Jan ***Vulder*** f 43 in twee termijnen terug te betalen.

16 nov. 1632 wordt hij met Jan. en ***Arndt*** genoemd in een proces tegen Jan ***Robberts.***

26 dec. 1634 verstrekken ***Cornelis Tonissen*** van ***Gelder*** en ***Mariken Adriaans Buddingh*** een lening, welke 9 juli 1685 gecasseert wordt op kwitantie van ***Jantje van Manen,*** gewezen huisvrouw van ***Cornelis' zoon, Stoffel van Gelder.***

24 juli 1644 verstrekt ***Cornelis Tonissen van Gelder*** opnieuw een lening; deze obligatie wordt, vermoedelijk door zijn erven, 28 september 1669 verkocht.

5 juli 1647 spreekt Cornelis van ***Gelder Jan*** van ***Esse*** aan voor f 29 betreffende een koe.

Johan van Huevel als gevolmachtigde van ***Peter van Kesteren*** in Rhenen deelt 22 jan. 1649 mee, dat zijn principaal zich heeft geconstitueerd als borg voor juffer ***Catharina*** wan ***Wees*** en dat voor het arrest van jonker ***Cornelis*** van ***Wees*** op *f* 175 gulden met de kosten van rechten, zoals ***Peter*** en ***Cornelis*** van ***GeZder*** aan voors. juffer van ***Wees*** nog schuldig zijn.

Op het verpondingscohier van Opheusden Ao. 1649 komt ***Cornelis van Gelder voor*** met: eigen huis, erf en hofstede, waar hij woont, 1/30 morgen, huis en hofstede aan de Bandijk, 2 morgen bouwland achter het Clooster, 1/10 morgen boomgaard aan de Hamsestraat, ¼ hont bouwland en hopland bij het Clooster, 1/8 van ½ morgen boomgaard in de Preutelstraat, 1 hont boomgaard in de Preutelstraat, ½ hont boomgaard boven de Dwarsdijk.

Op 1 mei 1655 leent ***Maaike Adriaans Buddingh,*** wed. van Cornelis *van Gelder,* aan ***Hendrick Ariaans (van Ommeren)*** en ***Metje Jans*** en op 4 juni 1655 ook aan ***Willem Wijnen*** en ***Mechteld Stevens*** [24, 35, 37-39, 44, 46, 48].

Uit dit huwelijk [24, 41]:

1. ***Stoffel van Gelre,*** † vóór ***9*** juli 1685, tr. vóór 7 mei 1668 *Jantje van Manen* [24, 40, 41].
2. *Eliske (Elia) van Gelder,* die als komend van Opheusden 27 jan. 1656 ondertrouwt te Tiel met *Herman Bartens,* beiden woa. te Utrecht.
3. ***Teunis van Gelder,*** volgt IIIa.

IIIa. *Tonis Cornelisse van Gelder,* geb. ca. ***1648,*** † ca. 1727/ ***'30,*** tr. ***Jantje Alards van Heumen.***

Op 22 maart 1654 zijn Steven ***Stevens*** en ***Claesken Jans*** geld schuldig aan ***Tonis Cornelissen*** van ***Gelder.***

Aan ***Tonis Claas*** leent ***Tonis*** van ***GeZder op 9*** maart 1663 geld op een stuk bouwland „de Strijweert" belend ten westen ***Jan vun Gelder*** (IIIb).

8 juli 1666 pandt ***Tonis van Gelder*** aan ***Steven Steven's*** erfgenamen.

Hij woonde inmiddels, volgens een eigen verklaring van 22 jan. 1678, in mei daar aan volgend, reeds dertien jaar in het huis van ***Robert Stevens,*** in het dorp Opheusden en zou daar dus in mei 1665 als huurder ingetrokken zijn.

Robert Stevens en ***Lijsgen Hendriks*** woonden in ditzelfde huis 15 jan. 1650. Hij was blijkens de processtukken in 1678, 79 jaar, ***Tonis van Gelder 30*** jaar. ***Peter Aalbertsen van Ommeren*** en Cornelis *Derksen,* ook te

37. R.A. Gld., Gerichtsign. Kesteren N.B. 111 1628-1635, 5 sept. 1631 en 19 nov. 1632.
38. Id., id. 111 1647-1656, 5 juli 1647, 22 jan. 1649.
39. R.A. Gld., R.A. Ambt N.B., 250, fol. 35, 28 mei 1663, fol. 37, 1 mei 1655, fol. 47, 4 juni 1655, fol. 50v., 26 dec. 1634, fol. 54, 24 juli 1644.
40. R.A. Gld., R.A. Ambt N.B., 250, fol. 50v., 7 sept. 1666, 26 dec. 1634, fol. 59, 7 mei 1668, fol 64v., 27 juli 1666.
41. R.A. Gld., Dijkcedul Randwijk 1677.

Heusden, verklaren dat ***Diederick van Eck,*** ontvanger der verponding, het huis verkocht heeft, hoewel de huurder genoeg gereed goed had om de verponding te betalen. Ook ***Arien van Ommeren*** verklaart het volgend jaar, in 1679 dus, op 4 mei dat ***Tonis Cornelisz. van GeZder,*** wonend in het huis van ***Robert Stevens*** in het dorp, genoeg gereed goed had ***en goed van*** gelegenheid ***en*** middelen was. In 1687 wordt over deze zaak nog geprocedeerd door de erfgenamen Jan ***Jans,*** rentmeester, tegen ***Tonis Cornelissen*** van ***Gelder.*** Hoe het afgelopen is blijkt, zoals gewoonlijk, niet. (Jan. ***Jansen was*** gehuwd met ***Aertgen Henricks*** **)** .

Bij de verponding van Lakemoad Ao. 1699 wordt *Thonis van Gelder* aangesdagen voor ¼ morgen boomgaard, 5 morgen op 't Wedland en 1/16 in ½ morgen hooilant voor *f* 4 : 4 : 2.

Hoewel ik oorspronkelijk genoteerd had, dat ***Theunis*** van *Gelder* circa 1'706 overleden zou zijn, krijg ik de indruk dat dit op een misverstand berust. Op 11 mei 1727 verkopen n.l. ***Theunis van GeZder, Aldert van GeZder*** gehuwd met *Cornelia Teunissen* en *Claas* van *Gelder* aan Jan ***Derksen*** en *Cornelia* ***Derksen,*** echtelieden, een halve morgen en 1/16 part van 1 morgen boomgaard onder Lakemond, belend ten oosten en zuiden de weduwe van *Helmert* Jansen, ten westen ***Hendrik Geurts,*** ten noorden de Bandijk.

Voor 10 maart 1730 blijkt ***Teunis*** echter overleden te zijn want op deze datum erkennen ***Aaldert van GeZder*** en *Cornelia* ***Thonissen,*** echtelieden, en CZaes van. GeZder als enige en universele erfgenamen van hun vader ***Theunis van Gelder,*** voldaan te zijn van een obligatie ten laste van *Teunis Claasen* en ***Jantje Gerritsen, in*** leven echtelieden, d.d. 17 maart 1663, na accoord met *Gijsbert* ***Verwoerd.*** (Hun vader had dit geld aan *Tonis Claes* geleend op de Strijweert, zie aldaar 9 maart 1663.)

Claas van ***GeZder*** ondertekent deze erkenning met het onvervalste „*Van Gelre*-merk" (afb. 1 : 1), dus simpelweg een kruis, waarbij de staande arm aan beide zijden vergezeld is van een iets gebogen afgewende arm [24, 42-45].

Uit dit huwelijk:

1. *Aeldert van Gelder,* tr. *Cornelia,* dr. van *Tonis van* ***Hien.***
2. ***Claes van*** *Gelder* [55, 46], volgt IVa.

IVa. ***Claes van*** *Gelder* (afb. 1 : 8), tr. *Gerritje* ***van Leeuwen.***

Hij ondertekende, zoals we hierboven reeds zagen, met het ***Van*** *Gelre*-merk op 10 maart 1730 de voldoening van een door zijn vader in 1663 verstrekte lening. Op 9 april 1731 casseert hij een obligatie t.b.v. zijn moeder ***Jantje Alards van Heumen van 25*** juli 1665, die hem bij magescheid met *Aeldert van GeZder 17* maart 1731 is toegewezen.

In januari 1734 wordt CZaes *van Gelder* genoemd als belender aan de Lakemondse straat te Opheusden.

Op 11 mei 1735 verkoopt hij aan *Aelbert van GeZder* (zijn broer), getrouwd met *Cornelia Teunissen* van *Hien,* ***een*** halve morgen min een half hont bouwland onder Lakemond op het wedland. Als belenders worden genoemd ***Hendrik van*** *Gelder*'s erven *Cornelis* van *Gelder* en de weduwe van ***Reyer Jacobs.***

Desondanks komt CZaes van ***GeZder*** voor op het verpondingscohier van Lakemond Ao. 1736 wegens 1/3 part van ***5*** vierde1 bouwland op het wedland, ordinair *f* 0.17.4.

Op 1 februari 1737 worden te Amsterdam huwelijkse voorwaarden gemaakt tussen ***Hendrik van*** *Kreel,* bode van de admiraliteit binnen Amsterdam, j.m., geass. met zijn ouders *Hermannus* van *Kreel* en Johanna Noorman te Wageningen, ***en Margaretha van GeZder,*** minderjarige dochter met haar ouders Nicolaas van ***GeZder*** en ***Gerritje van Leeuwen,*** echtelieden te Wageningen.

Gedurende een bepaalde periode behoorde Lakemond tot het schependom Wageningen, aan de overzijde van de Rijn. Te Lakemond wonende personen komen daardoor soms voor in Wageningen, maar behoorden kerkelijk onder Randwijk, zodat zij hier meestal gedoopt en getrouwd werden.

Aangenomen dat deze Nicolaas onze bovengenoemde CZaes is, dan was *Gerritje* van ***Leeuwen*** zijn vrouw en ***Margaretha*** zijn dochter [24, 36, 47-52]

Ik ontving van mej. M. D. Kool destijds een fotocopie van een brief van ***Albert Willem van*** *Gelder,* door hem geschreven 6 juli 1931. Hij was toen 68 jaar en woonde aan de Kromme Elleboog te Randwijk. Het huis waar hij geboren was als zoon van ***Jan Hendrik van*** *Gelder* en ***Hendrika van*** *Ommeren,* de erfdochter van de Kromme Elleboog. Hij schreef daarin iets wat voor dit verhaal interessant is, over de herberg van ***Arnoldus van*** *Gelder,* een broer van zijn grootvader.

Om dit merken-verhaal niet langer te maken dan nodig is, wil ik hier graag volstaan met *Arnold*'s rechtstreekse afstamming uit de bekende, hiervoor genoemde ***Van Gelder's,*** zodat het verband te zien is, al is dit dan ook zeer summier [57].

IId. *Jan Thonisz.* ***van*** *Gelder,* † 1657/'60, tr. vóór ***15*** aug. 1637 *Deliaan* ***van Ommeren Adriaansdr.***

Met *Cornelis* en ***Aerndt van GeZder*** wordt hij 19 nov. 1632 genoemd in een proces tegen ***Jan Robberts.***

15 aug. 1637 verkopen ***Willem Tonis*** en *Mariken Cornelis* aan ***Jan van GeZder*** en *Deliaan van Ommeren 2* morgen bouwland „de Strijwert", belend ten oosten ***Aert Hendricks,*** ten zuiden de landwetering, ten westen het Nijland, ten noorden de erfgenamen van *Cornelis Toenis.*

Bij de verponding van Opheusden ao. 1649 wordt ***Jan van GeZder*** aangeslagen voor eigen erf, huis en hofstede ¼ hont, nog 4 morgen Strijweert, nog 1 hont van de Preutelstraat, nog ½ en ¼ hont hopland bij het Clooster.

Op 7 mei 1649 lenen *Elyas* ***Sypman en Catharina***

42. R.A. Gld., R.A. Ambt N.B., 250, fol. 30, 22 maart 1654, fol 32, 9 maart 1663, fol. 52, 8 juli 1666, fol. 65, 16 juni 1669, fol. 51, 25 juli 1665.
43. R.A. Gld., R.A. Ambt N.B., proces 130 b, ao. 1687.
44. G.A. Wageningen, kohier verpondingen van Lakemond, inv. no. 189, (oud arch. Wageningen ao. 1699).
45. R.A. Gld., Wageningen 177, fol. 227v., 11 mei 1727.
46. R.A. Gld., R.A. Ambt N.B., 250, fol. 330v., 14 nov. 1735, fol. 318, 11 mei 1735.
47. G.A. Wageningen, oud-arch., inv. no. 189, ao. 1736, verp. Lakemond.
48. R.A. Gld., Wageningen, 214, testamenten, fol. 231v., 1 febr. 1737.
49. R.A. Gld., R.A. Ambt N.B., 250, fol. 51, 9 april 1731, fol. 305, jan. 1734, fol. 318, 11 mei 1735
50. R.A. Gld., R.A. Ambt O.B., Opheusden 252, fol. 58v., 10 maart 1730.
51. R.A. Gld., R.A. Ambt O.B., VIII A, fol. 62v., 252, fol. 58v., 21-30.
52. R.A. Gld., Wageningen 178, fol. 64, 11 mei 1735.
53. R.A. Gld., R.A. Ambt N.B. 250, fol. 61v., 1 juli 1660, fol. 34v., 15 aug. 1637, fol. 25v., 1 mei 1660, fol. 29, 22 aug. 1661, fol. 34, 22 juni 1657, fol. 34, 18 mei 1657, fol. 35, 18 mei 1663, fol. 38, 22 febr. 1664, fol. 51v., 7 ***maart*** 1647, ***fol.*** 60v., 8 aug. 1657, fol. 66, 3 juli 1669.
54. R.A. Gld., Gerichtsign. Kesteren, N.B. 111 1628-1680, 27 okt. 1656.
55. R.A. Gld., R.A. Ambt N.B., 204, fol. 367, 16 aug. 1637, fol. 381v., 11 nov. 1654.
56. R.A. Gld., R.A. Ambt N.B., 203, fol. 24v., 7 mei 1649, fol. 27v., jan. 1646.
57. Fotocopie schrijven A. W. van Gelder 6 juni 1931.

Floeren, echtelieden, van ***Jerephoas Dircks Soet, op*** land, belend aan ***Jan Thonissen van Gelder.*** Ook lenen zij *f* 100 van hun neef ***Bart Arndts van Gelder. (Elyas Sypman was*** een zoon van ***Mathys,*** gehuwd met ***Margriet van Gelder, zuster van Arndt, Peter, Cornelis*** en ***Jan van Gelder***).

Henrick vaw Harscamp's erfgenamen dragen 18 mei 1657 op aan ***Jan Toenis van Gelder en Deliaan Ariaens van Ommeren,*** echtelieden, en ***Henrick Adriaans van Ommeren*** en ***Metjen Jans,*** echtelieden, de windmolen met huis en hofstede te Opheusden.

Laatstgenoemden beloven op 22 juni d.a.v. ***Jan valt Gelder*** en diens echtgenote, mede kopers, schadeloos te houden.

De erven ***Henrick van*** Harscamp verkopen aan ***Jan Toenissen van Gelder*** en ***Deliaan van Ommeren*** op 8 aug. 1657 ook nog 1½ morgen uiterwaard „de Ossenweerd" belend ten oosten ***Adriaen van Brinck,*** ten zuiden de Bandijk, ten westen de Marschdijk, ten noorden de Rijnstroom en een perceel in de Oude Weerd.

Op 1 mei 1660 is Jan *van Gelder* waarschijnlijk reeds overleden; zijn zoon Jan. (IIIb) verbindt de vier morgen de Strijmer (de Strijweert) ten behoeve van een schuld aan ***Jan Janszoon van Lochem*** 24, 35, 36, 53-56.

Uit dit huwelijk [57-60]:

1. *Jan* van *Gelder,* volgt IIIb.
2. ***Adriaan van*** *Gelder.*
3. ***Elisken van*** *Gelder,* die ao. 1670 de halve korenmolen in Doesburg bij Ede bezat, tr. le *Gerrit Everts;* tr. 2e ***Henrick Claassen,*** die ook ***Van*** *Gelder* genoemd wordt, evenals de kinderen van ***Gerrit*** *Everts* [57a-57d].

Behalve de drie genoemde kinderen had hij mogelijk nog uit een eerder of later huwelijk:

4. ***Thomas van*** *Gelder,* volgt IIIc.
5. *Tonis* ***van*** *Gelder,* volgt IIId.
6. ***Wouter van*** *Gelder,* tr. Randwijk 30 jan. 1698 ***Sibylla van*** *Cortenhoef* [58-60].
7. *Jantje* ***van*** *Gelder,* tr. ***Willem Hendriks*** [24].

IIIb. *Jan* ***van*** *Gelder.*

Op 1 juli 1660 treden ***Jan van*** *Gelder, Adriaen van Gelder* en ***Elisken van*** *Gelder,* kinderen van *Jan* ***van*** *Gelder,* gezamenlijk op bij een verkoop; hun momber is dan ***Henrick*** *Ariaans* ***(van*** *Ommeren,* de broer van hun moeder).

Op 18 mei 1663 zijn belenders van de wind- en korenmolen ten oosten *Cornelis* van *Gelder* en ten westen van *Gelder.*

Gerard Evers en *Elia* ***van*** *Gelder,* echtelieden, beloven op 3 juli 1669 schadeloos te houden voor 1/3 deel van *f* 500, die ***Jan van*** *Gelder* geleend heeft van *Jan van* ***Lochem*** en *f* 189 van ***Jantje*** Jans, dan huisvrouw van ***Wouter*** *Wouters,* en gevestigd in de „Strijweert" en een perceel hopland. Zij stellen tot zekerheid huis, hofstad en 3 morgen wei- en Elsepas onder Dodewaard, belend ten oosten *Tonis* van *Gelder.* ***Cornelis*** *Cornelissen* verbindt hiervoor een halve morgen bouwland, „het Molenland" belend ten oosten ***Jan*** *Tol* [61].

IIIc. ***Thomas van*** *Gelder,* tr. Randwijk 2 april 1666 ***Ermke de*** *Kemp* [62-64].

Uit dit huwelijk:

Gerritje ***Thomassen van*** *Gelder,* ged. Randwijk 2 juli 1668, † in 1734, tr. le ***Derk*** *Herberts;* ***tr. 2e*** omstr. 1696 *Jan Tonissen* ***van*** *Gelder* (IVb).

IIId. *Tonis* ***van*** *Gelder,* † vóór 1682, tr. ***Aaltje Jans van*** *Dolder;* ***zij*** hertr. in 1682 ***Wouter Woufers,*** wedr. van *Jantje Jans* [66-71].

Uit dit huwelijk:

IVb. *Jan* ***Tonissen van*** *Gelder,* ged. Randwijk 2 juli 1668, † *3* april 1725 [65, 72-75], tr. omstr. 1696 *Gerritje* ***Thomassen van*** *Gelder* (sub IIIc), wed. van ***Derk*** *Herberts.*

Uit dit huwelijk onder andere:

Va. *Tonis* ***van*** *Gelder,* † in 1768, begr. Randwijk 22 april 1768, tr. ald. 15 febr. 1733 ***Gudelia*** *Jacobs* (ook ***van Manen*** genaamd), geb. Randwijk in 1711, begr. ald. 22 nov. 1768, [76, 77].

Uit dit huwelijk 7 kinderen, onder andere:

VIa. *Jacob* ***van*** *Gelder,* ged. Randwijk 6 jan. 1737, tr. Randwijk 8 sept. 1769 ***Geerfruid Willemse.***

Hij huwde oú erdoosla s j.m. van Lakemond, zij als j.d. te Lakemond (Rooms) met consent van ***Aaltje*** *Hilts,* haar moeder, wed. van ***Willem Jansen.*** De bruid beloofde de kinderen gereformeerd te zullen opvoeden [57, 78, 79].

Onder deze kinderen was o.a.:

VIIa. ***Arnoldus van*** *Gelder,* geb. Randwijk 29 juli, ged. ald. 2 aug. 1778 (afb. 1 : 9).

Hij woonde in de Erfstraat midden in het dorp Randwijk en had daar de boerderij annex herberg, waarover ***A. W. van*** *Gelder,* de kleinzoon van ***Arnoldus'*** broer ***Teunis,*** in 1931 schreef, niet zozeer over de herberg zelf, maar wel over het hieraan hangend uithangbord. Hierop stonden 2 staande leeuwen, waartussen korenaren, daarboven een gebogen blanke streep en daaronder de woorden „Gelre's welvaren", welk uithangbord

57a. R.A. Gld., R.A. Ambt N.B., 250, fol. 44v., 6 mei 1665, fol. 61, 11 mei 1668, fol. 61v., 1 juli 1660, fol. 65v., 30 juli 1669.
57b. R.A. Gld., R.A. Veluwe, 797, fol. 1, 3 juni 1677 en 7 juli 1705, fol. 9 ongedateerd.
57c. Gelders molenboek, Zutphen, 1968, pag. 390.
57d. R.A. Gld., Schoutambt Valburg, O.B., 301, fol. 245v., 12 aug. 1670.
58. R.A. Gld., R.B.S. doopb. Randwijk 1666-1695.
59. R.A. Gld., R.A. Ambt N.B., 250, fol. 105v., 4 dec. 1684.
60. Jb. C. B. XI (1957), pag. 131, huw. disp. Gelderl.

61. R.A. Gld., R.A. Ambt N.B., 250, fol. 25v., 1 mei 1660, fol. 61v., 1 juli 1660, fol. 35, 18 mei 1663, fol. 66, 3 juli 1669.
62. R.A. Gld., R.B.S. doopb. Randwijk 1666-1684.
63. R.A. Gld., R.B.S. trouwb. Randwijk 2 april 1666, 23 okt. 1684.
64. R.A. Gld., Lidmatenboek Randwijk 20 juni 1667 en 1705.
65. R.A. Gld., Lidmatenboek Randwijk maart 1706.
66. R.A. Gld., R.A. Ambt N.B., 250, fol. 66, 3 juli 1669, fol. 140, 142, 149, 151.
67. R.A. Gld., R.B.S. doopb. Wageningen dec. 1668.
68. R.A. Gld., Wageningen 173, R.A., fol. 213, 7 jan. 1669.
69. R.A. Gld., Wageningen 1'74, R.A. fol. 103, ao. 1670, fol. 257, 12 april 1698.
70. R.A. Gld., Maurik prot. N.B., 223, fol. 248v., 14 maart 1716.
71. R.A. Gld., R.B.S. trouwb. Maurik 29 maart 1715.
72. R.A. Gld., R.A. Heteren O.B., 205, fol. 169, 2 jan. 1696.
73. R.A. Gld, 2e prot. schoutambt Heteren O.B., 308, fol. 169v.
74. G.A. Wageningen, oud-arch., inv. no. 194, cohier verponding Lakemond 1649.
75. R.A. Gld., R.B.S. doopb. Randwijk 1696-1714.
76. R.A. Gld., R.B.S. doopb. Randwijk 1700—1711, 1735—1745.
77. R.A. Gld., R.B.S. trouwb. Randwijk 1502-1733.
78. R.A. Gld., R.B.S. doopb. Randwijk 1770-1778.
79. R.A. Gld., R.B.S. begraafb. Randwijk (Lakemond) 1773, 1789.

tijdens de Bataafse revolutie is weggenomen, op zolder gezet en daar gebleven is tot (het in) 1895 met en door brand is verloren gegaan.

Schrijver was toen 32 jaar en zal in zijn brief dus hebbenweergegeven, wat hij met eigen ogen had gezien en zich hiervan in 1931, 36 jaar nadat hij het voor het laatst heeft kunnen aanschouwen, nog kon herinneren.

Leggen we naast dit verhaal afb. 1: 29, weergevend het wapen van ***Karel van Gelder tot*** Kaldenhoven bastaard van hertog ***Karel*** bij ***Anna van.*** *Roderlo,* in D'Ablaing's Ridderschap van Veluwe afgedrukt, dan blijkt zo'n grote overeenkomst met het uithangbord, dat ik meen dit niet onvermeld te mogen laten. Bij het in D'Ablaing voorkomende wapen zien we weliswaar geen korenaren tussen de beide leeuwen, maar wel een ander oud *Van Gelre*-symbool: de roos. Of het inderdaad korenaren zijn geweest op het uithangbord of het *Van Gelre*-merk, is natuurlijk niet meer na te gaan. Aannemende, dat zo'n uithangbord ongeveer 50 cm hoog zal zijn geweest en het wapen uitgevoerd in de geest als gezien deze gegevens verondersteld mag worden, dan was het merk, of wat het dan ook was, slechts plm. 5 cm hoog. Bij een dergelijk formaat is het heel goed voorstelbaar, dat zonder de kennis die wij nu toevallig hebben verworven over dit merk, de schilder of aanschouwer het verschil niet is opgevallen; anderzijds is het natuurlijk ook nog mogelijk, dat de opdrachtgever het ***Van*** *Gelre*-merk, niet zoals anderen, gebroken heeft door een of meer armen te herkruisen, doch door de staande armen inderdaad te hervormen tot korenaren, duidend op het gerstenat, dat achter het uithangbord werd geschonken. Hoe het zij, deze *Van Gelder* benadrukte door zijn leeuwen-wapen nog eens extra zijn gevoel van verbondenheid met de hertogelijke familie. In het belang van zijn eigen welvaren, wat hierdoor juist wel eens in de knoei zou kunnen komen, toen de Fransen kwamen, zal het uithangbord toen wel naar de zolder zijn verhuisd. Hier wordt afgebeeld een tekening van het uithangbord zoals het er, gezien de bovenstaande gegevens, wel ongeveer uit zal moeten hebben gezien. Voor de aardigheid hebben wij de bovenzijde van de „korenaren" hierop geheel in overeenstemming gebracht met het later volgende merk op de spotprent van hertog *Karel,* dit om te laten zien, hoe gemakkelijk een vergissing als hierboven geschetst kan ontstaan [57, 80].

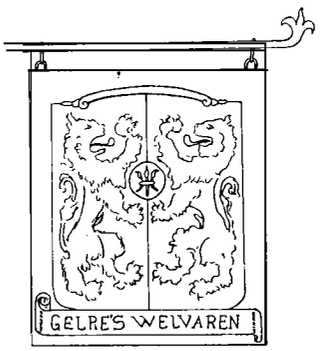

Uithangbord te Randwijk (reconstructie).

Afb. 7.

Behalve deze Arnhemse en Opheusden - Randwijkse mij thans bekende meer aaneengesloten familiegroepen en een Borculo'se groep waarop ik straks terug kom, waren er nog andere ***Van*** *Gelre*'s die een soortgelijk merk bezigden. Hoewel ik graag aanneem, gezien de overeenkomsten in het merk,

80. Arch. Polderdistr. O.B., Morgentalen cedulen des kerspels Randwijk 1800, 1816, 1824.

dat ook deze tot dezelfde familie behoren heb ik hiertussen tot op heden het contact niet kunnen leggen. Het zou interessant zijn, allen tot één bron te kunnen terug voeren, reden waarom ik hier enkele laat volgen in de hoop, dat anderen hiervoor een oplossing weten.

Zo ligt in de kerk van Oudewater een grafsteen met opschrift „Dit graf hoort toe JAN HEYNRICXSZ VAN GELDER sterf den 18 Janvarii 1645 met ANNIGIEN BASTIAENSSE huysvrov sterft den 24 avgvstii 1648".

Vrijwel in het midden van de steen een uitgehakt wapenschild waarop het basis ***Van*** *Gelre*-merk als volgt werd gebroken: staande middenarm van het kruis aan de bovenzijde eindigend in een klaverblad van drie, aan de onderzijde iets verlengd en verbonden met een hier aan de rechterzijde (herald. links) schuin tegenaan leunend balkje. Hoewel een ***Van*** *Gelder* en kennelijk van dezelfde famile, dient opgemerkt, dat de afwijking van het merk van dien aard is, dat dit toch weer tot een andere groep lijkt te behoren.

Jan Heynricxsz. van Gelder, † 18 jan. 1645 (afb. 1 :10), tr. ***Annegien Basfiaense,*** † ***24*** aug. 1648.

Mogelijk uit dit huwelijk:

1. ***Hendrickien Jansdr. van*** *Gelder,* geb. ca. 1615, lidmate te Oudewater 1636, tr. ald. 4 aug. 1636 ***Jacob*** *Corsz. (Karst) van Rapenburgh,* geb. Kamerik ca. 1610, poorter te Oudewater 1638, leerlooier 1651/1681, diaken en ouderling, begr. Oudewater 3 sept. 1681.
2. ***Cornelis*** *Jansz. van Gelder* (broer van *Hendrickien*), zou in 1648 als schepen van Oudewater gezegeld hebben met een gekwartileerd wapen: 1 en IV drie vierkantjes: 11 en 111 een St. Andrieskruis.

Mogelijk was met hen verwant:

Jan van *Gelder,* geb. ca. 1554, poorter van Oudewater op 2 mei 1579 brouwer [81, 82].

In Amsterdam komt het ***Van*** *Gelre*-merk voor bij een ***Pieter*** en een *Jacoba* ***van*** *Gelder* en in Rotterdam bij een ***Maria van*** *Gelder.* Bij dit drietal is sprake van een tot een Latijns kruis uitgegroeide staande midden-arm, terwijl de gebogen van elkaar afgewende armen tot kort bij de voet zijn gezakt. Bij dit drietal vinden we als kleuren vermeld een veld van blauw, verder alles van goud (als Gelre 'dus: ia blauw een gouden leeuw). Gezien deze overeenkomst laat ik hen 'hier achter elkaar volgen.

Pieter van *Gelder,* koopman te Amsterdam op het Singel, oud 20 jaar, ouders dood, ondertrouwt aldaar 25 febr. 1683 *Christina Rutgers,* van Amsterdam, oud 19 jaar, op de Herengracht, geassisteert met haar vader ***Abraham*** *Rutgers* (haar moeder was ***Anna van*** *Hoeck*), ***zij*** komt 13 okt. 1695 voor als weduwe en haar man blijkt dus jong overleden te zijn.

Uit dit huwelijk:

Anna *van Gelder,* geb. Amsterdam in 1690, † in 1727, (afb. 1 : 1 1), tr. Amsterdam 25 april 1714 ***Jacob de Haan,*** geb. ald. in 1691, koopman, † Amsterdam 28 okt 1727.

Hun wapen: in blauw een latijns kruis waarvan de armen breder uitlopen; de gebogen afgewende armen zijn hier vrijwel

81. Mededeling van G. C. Helbers te Renkum 14 okt. 1974.
82. Blois van Treslong Prins, Grafzerken Zuid Holland, no. 44.

Grafzerk van ***Jan Heynricxsx. van*** *Gelder*
en Annegien ***Bastiaensse*** te Oudewater.

Afb. 8.

geheel tot aan de voet van het kruis gezakt en zeer klein weergegeven, zodat de omschrijving dan verder luidt: van onder vergezeld van twee ruggelings geplaatste wassenaars door een staafje aan elkaar, achter het kruis heen verbonden, alles van goud [83].

Jacob van Gelder, tr. sept. 1684 of 1685 ***Anna van der Vecht.***

Uit dit huwelijk:

Jacoba ***van Gelder,*** geb. in 1686, † 16 juli 1755 (afb. 1:12), tr. Amsterdam 29 maart 1708 ***David Mattheus de Neufville,*** geb. in 1684, koopman, † 29 jan. 1731.

Zij woonde bij haar huwelijk aan de Ondersloot, was 21 jaar en hij aan de Heerengracht, was koopman en 23 jaar oud. Als getuigen traden op de seigneurs ***Meinert Troyen,*** oud schepen te Rotterdam, ***Jacob de Hienes*** (?) ***de Dirksz. Bos.***

Hun kleinzoon (zoon van ***Jacob*** en ***Margaretha*** *Verhamme*):

David *Matheus* noemt zich ***Van Gelder de Neufville,*** geb. Amsterdam 11 nov. 1751, schepen van Amsterdam en adjunct-burgemeester bij keizerlijk decreet, † ald. 6 juli 1814 (afb. 1 :12), tr. Haarlem 6 maart 1774 ***Elisabeth*** *Barnaert.*

Wapen: een veld van azuur, waarin een versmald aan de uiteinden breed uitlopend latijns kruis, aan de voet vergezeld van 'twee van elkaar afgewende C-vormige figuurtjes, onderling en achter het been van het kruis met een balkje aan elkaar verbonden, alles van goud [84-88].

Muschart tekent nog een bij deze groep passend merk uit M.S. Wapenboek van N. de Roever in het Gemeente archief te Amsterdam van (een) ***Van Gelder:*** in blauw een gouden merk als afb. 1 : 13.

Van een ***Maria van Gelder,*** de vrouw van ***Arent Bos,*** zonder nadere omschrijving, data of woonplaats, is waarschijnlijk het wapen uit de coll. Hartman de Custer in het Gemeente archief van Rotterdam. Hier loopt de staande arm van het latijnse kruis aan de voet breed uit, terwijl de top wordt afgesloten met een tweede, iets kortere daarop liggende arm, zodat hier een arm ontstaat als bij een Lotharings of Patriarchaal kruis. De gebogen afgewende armen zijn aan de bovenzijde iets langer dan normaal en lopen naar onderen puntig toe (afb. 1 : 14).

Muschart omschrijft haar wapen: in blauw een gouden merk als onderstaande schets en die schets brengt ons dan weer terug naar het basismerk aan het begin van dit verhaal, want dit is in feite evenals bij ***Peter*** *Tonis* ***van Gelder*** in Opheusden, enkel gebroken door de staande arm van het kruis iets te verlengen en te herkruisen, waardoor dit een latijns kruis wordt, aan beide zijden vergezeld van een gebogen afgewende arm, soms voor, soms achter het kruisbeen langs met elkaar verbonden door de liggende arm van het oorspronkelijke kruis (afb. 1 : 15) [89, 90].

Dat ook anderen, mogelijk aan ***Van*** *Gelder*'s verwante families', een soortgelijk merk voerden, blijkt uit het volgende:

Johannes à Lochem van Arnhem, student te Leiden 15 sept. 1659 (afb. 1 : 16) en

Johannes ***van Lochem*** van Arnhem, student te Utrecht 1670.

83. Kwartierstatenboek Ned. Leeuw, pag. 117.
84. Nav. 19e jrg. (1869), pag. 312.
85. Nav. 17e jrg. (1867), pag. 85.
86. Her. Bibl. 1874, pag. 135 en 136.
87. C.B.v.G., fotocopie ***Van*** *Gelder* ***de Neufville.***
88. Kwartierstateaboek Ned. Leeuw, pag. 146.

89. G.A. Rotterdam, handschr. verz. door J. G. B. Nieuwenhuis, 1, no. 20, bl. 3: wapenboek G-M.N.B. deel R: Wapens uit de coll. Hartman de Custer no. 20.
90. Her. Bibl. 1874, pag. 136.

Zij voerden op blauw een zilveren leliekruis, ter weerszijden van de verticale balk over de horizontale vergezeld van een met de ruggen naar elkaar gewende C-vormige figuur. De basisvorm van het ***Van Gelre***-merk dus, met als enige breuk een lelie-eind aan elk der vier kruisarmen [91].

Jan van Gelder (zie boven bij Opheusden) had in 1669 geld geleend van een ***Jan van Lochem;*** of dat iets met deze ***Van Lochem***'s te maken had, weet ik niet.

§ 4. Karel van Egmond hertog van Gelre en diens nageslacht.

De Nieuwsbrief van 1528 toont ons een beeld van de oorlog tussen de keizerlijke majesteit uit het huis Bourgondië en hertog ***Karel van Gelre***.

Warhafftige neüwe zeitung.
Von dē krieg zwischen keyserlicher
Maiestat/dem Hauß von Burgundi/ Stifft Vtricht/
vnd Herzog Karol von Gellern ꝛc. Wie das ergangen
vnd gehandelt worden bis auff Nativitatis Ma-
rie/des achten tags Septemb. Anno ꝛc. XXviij.

Summa der Schloß vnd Stett/so die Burgundischē
dem Herzogen von Gellern abgewonnē haben ꝛc.
Das Plachhauß für Schwartzenschlauß/das Plochhauß Wilsen/
das Plachhauß für Küburg/die statt Hassolt/das Plochhauß Gig-
gimbot/das Schloß Altenar/das Plochhauß Wilp/die stat Harem
die stat Harderwick/statt Trelburg/das Schloß Hulckenstein/das
hauß für Ems/das hauß zu Horst/stat Roma/stat Vtricht ꝛc.
Cum gratiæ et Privilegio C. M.

„Nieuwsbrief" van 1528.

Afb. 9.

Beiden staan hier op afgebeeld. Links de als zoon van ***Philips de Schone*** en ***Johanna van Arragon,*** te Gent op 24 febr. 1500 geboren ***Karel V*** en rechts de als zoon van ***Adolf van Egmond*** en ***Katharina van Bourbon*** te Grave op 9 nov. 1467 geboren ***Karel van Egmond*** hertog ***van Gelre***.

Karel V staat hier duidelijk afgebeeld in zijn f u n c t i e als keizer, gekroond met de dienovereenkomstige kroon er

91. 0. Schutte, De wapenboeken der Gelders — Overijsselse studentenverenigingen, 11, 193, 15 sept. 1659.

met als wapen de dubbele adelaar van het keizerrijk. Van het wapen van het Bourgondische huis, dat meestal over de adelaar heen geplaatst wordt afgebeeld, noch van dat van Oostenrijk, dat dikwijls op dezelfde wijze wordt gebezigd, is iets te zien.

We zien ***Karel V*** hier dus zonder meer als keizer. Maar toch, zoals de tekst aangeeft, uit het huis Bourgoadië, want zoals men ziet is de achtergrond bezaaid met attributen van het Bourgondische huis: de vuurslag met steen en de gekruiste knuppels met vlammen.

We vinden deze duidelijk bij het Bourgondische huis behorende voorwerpen overal terug. Soms uitgesneden in een houten kist, zoals in die van de Hoge Raad van Mechelen, soms in steen zoals bij de graftombe van ***Karel V*** in het op last van ***Philips II*** te Escorial gebouwde klooster (bij Madrid). Ook zien we dit bij de wapensteen van hem in het Spaanse San Yuste en in de leipannen van de St. Stefansdom te Wenen, in deze laatste drie gevallen telkens een weergave van de gouden keten van het gulden vlies.

Deze orde, ingesteld door ***Philips van Bourgondië, Karel V's*** bet-overgrootvader, stelt voor een gouden schapenvacht met kop en poten, in het midden opgebonden door een ring, vrijwel altijd aan een gouden keten samengesteld uit schakels, wisselend twee ineengestrengelde vuurslagen en gestileerde vlammen met een steen voorstellende. Soms zien we de ketens ook enkel uit vuurslagen samengesteld.

De wapens van deze vliesridders zien we dan ook meestal afgebeeld omringd met deze keten. Zo ook op bovengenoemde graf- en wapenstenen en op het dak van de St. Stefansdom.

Afbeeldingen van diverse vliesridders met keten omhangen kunt u ook vinden in A. W. E. Dek, Genealogie der heren en graven van Egmond en in Genealogie der graven van Holland van dezelfde schrijver.

Het hierboven genoemde portret van ***Karel V,*** zijn w a p e n en entourage is dan ook volkomen duidelijk, het levert geen enkel probleem op.

Bezien we nu het tweede portret, dus dat van de dan ongeveer 61-jarige hertog ***Karel van Gelre,*** dan zien we in de gelaatstrekken duidelijk het verschil met de ongeveer 28-jarige ***Karel V.*** We kunnen dan ook aannemen dat serieus getracht is, de situatie zo nauwkeurig mogelijk weer te geven. Ook hertog ***Karel van Egmond*** zien we hier zuiver en alleen afgebeeld in zijn functie als hertog.

In plaats van de keizerskroon bij ***Karel*** V zullen we dan ook hier het hoofddeksel met veren wel als hertogenhoed moeten zien. Op vrijwel alle bekende portretten van de Gelderse hertogen of hertoginnen zien wij hen getooid met een hoed of muts met veren. Pauweveren behoren zoals u weet, sinds eeuwen in het helmteken van de Gelderse hertogen en Staverden was altijd verplicht deze voor het Gelderse hof te leveren. In de op de hoed voorkomende veren wilde ik dan ook wel pauweveren zien, maar hier zullen het wel struisveren zijn.

Wanneer we nu zien dat de achtergrond van het portret van ***Karel V*** duidelijk ten doel had om aan te tonen, dat hij uit het huis ***Bourgondië*** stamde, dan meen ik dat we wel aan zullen moeten nemen dat de op een gestileerde lelie gelijkende figuren op de achtergrond van het portret van hertog ***Karel,*** aan moeten geven dat hij uit het huis ***Egmond*** stamt of uit dat van *Gelre* (afb. 1 : 17).

Even wil ik nog stilstaan bij het spotprentje met onderschrift wat ons zo doet denken aan de uit dezelfde richting

komende door klaroengeschal vooraf gegane Sondernachrichten van het hoofdkwartier van de Führer. Op het prentje geheel links het oprukkende leger onder Bourgondische vlag (het kruis samengesteld uit de oorspronkelijke knuppels). De rest stelt kennelijk voor onze arme hertog *Karel*, die op zijn eentje het weliswaar nog klaar weet te spelen twee kanonnen tegelijk af te vuren, maar wiens „hertogenhoed" hem dan ook bijna afvliegt. Ook op de portret-tekeningen zagen wij reeds dat de keizer het zwaard omhoog en de hertog het naar beneden houdt, als ware hij reeds overwonnen.

Inderdaad gelukte het *Karel V*, keizer van het Duitse Rijk, koning van Spanje, hertog van Oostenrijk, Lotharingen, Limburg, Luxemburg en Brabant, graaf van Holland, Zeeland, Vlaanderen en Henegouwen, etc., etc., onze hertog *Karel* het zogenaamde verdrag van Gorkum op 3 oktober 1528 af te dwingen, maar hij bleef hertog van Gelre, zij het voortaan als leenman van de keizer. Stellig was dit voor hem een eervol verdrag en het is dan ook begrijpelijk dat de witte pauweveren in het helmteken van de Gelderse vorsten, hoewel met een beleefde buiging, recht overeind staan.

Wat minder eervol lijkt me het feit dat hij er kennelijk nimmer over gedacht heeft de hierin opgenomen bepaling na te komen, dat het hertogdom na zijn overlijden zonder meer aan de keizer zou vervallen, maar wat moest hij, hij kon toch ook moeilijk op zijn eentje achter die twee kanonnen blijven staan.

Dit was overigens ook niet de vraag voor dit verhaal, het ging er om: hebben de hertogelijke *Van Gelre's* ook merken gebruikt in de geest als de Arnhemse, Amsterdamse en Betuwse familie's *Van Gelder*, en ik geloof dat dit door deze gravure aannemelijk is geworden [92-100].

Stuiver van Karel van Gelre ca. 1530.

Afb. 10. Coll. Kon. Penningkabinet.

92. K.B., Nieuwsbrief van 1528; Gelre, Bijdr. en Med., deel LIX (1960) afb. 1.
93. Cat. Martinus Nijhof MDCCCXCI.
94. J. J. Mostard, Een familie dient Europa, pl. X a, c.
95. T. van der Laars, Wapens, vlaggen en zegels van Nederland, fig. 293, bl. 115.
96. A. W. E. Dek, Genealogie der graven van Holland, afb. V bij pag. 112.
97. P. J. W. Beltjes, Over Staverden en de witte pauwen.
98. J. E. A. L. Struick, Gelre en Habsburg 1492-1528, Arnhem 1960 t.o. pag. 327.
99. W. A. Beelaerts van Blokland, Beieren Quondam Gelre, pag. 19.
100. A. F. Manning, Op zoek naar het alledaagse Nederland, pag. 66.

In aansluiting op het voorgaande, is van belang de vondst van de heer Beltjes in mei 1979. Hij ontdekte n.l. in P. **0. van** der Chijs, De Munten der voormalige graven en hertogen van Gelre, pl. XVII, afb. 27, omschr. op pag. 158/159 een stuiver van ca. 1530, waarop aan beide zijden in het omschrift een figuur, dat volgens Van der Chijs iets van een bundel heide heeft, doch in feite geheel overeenkomt met het figuur afgebeeld op voorgaande prent, resp. als no. 17 op onze lijst met afbeeldingen van merken. Op de voorzijde van deze munt een leeuw die het wapen van Gelre vasthoudt en als omschrift na genoemd merk: KAROLUS. DVX. GELR'. IVL'. Z.CO'. Z.V'. Op de keerzijde een versierd kruis, veel gelijkend op dat, wat we ook reeds zien op de Gelderse munten van de Bourgondische vorsten.

Opmerkelijk is dat op diverse van deze munten, zo o.a. van *Karel de Stoute, Maximiliaan* als voogd van *Philips, Philips de Schone, Karel V* en later ook op die van *Philips II*, evenals op de spotprent, vuurslagen, ook wel vuurijzers genoemd, voorkomen, wat daar nog eens benadrukt werd door het feit dat zelfs een vierdubbele groot van *Karel de Stoute* waarop twee van deze vuurijzers voorkomen, in de volksmond ook dobbel vuurijzer werd genoemd (pl. XII afb. 6 en p. 89). In plaats hiervan zien we dan bij de stuiver van *Karel van Gelre* het *Gelre*-merk.

In het derde deel van P. 0. van der Chijs' boek (p. 74/75 en pl. V, afb. 40, 41 en 42) wordt ons van deze munt een naslag van ca, 1560/'80 door de stad Nijmegen getoond, waarbij op de voorzijde wapen en omschrift betrekking hebbende op hertog *Karel*, vervangen is door dat van Nijmegen, doch de keerzijde met het versierde kruis, inclusief het *Van Gelre*-merk, doch met uitzondering van het omschrift vrijwel identiek is met de stuiver van hertog *Karel van Gelder*.

In Bijdragen en Mededelingen Gelre deel L (1950) vertelt Mr. A. P. van Schilfgaarde ons het een en ander over het testament van hertog *Karel* en zijn afstammelingen.

Over *Karel* de Jonge, diens kinderen en een gedeelte van hun afstammelingen wil ik het hebben. Als zijn moeder wordt genoemd „een *Van Rosaw*" denkelijk uit een Rijnlands of Opper-Gelders geslacht stammend.

Er is een huis Rosaw in het kerspel Praest, tussen Rees en Gendringen, dat anno 1482 in het bezit was van *Johan van Wilick* heer *Ottenszoon*, gehuwd met een dochter van *Hendrik van Bilant*. Mogelijk is in deze richting verwantschap te zoeken. Hier kunnen we daar nu echter beter niet op ingaan.

Karel hertog *van Gelder* stierf te Arnhem 30 juni 1538. Hij was toen 70 jaar, 7 maanden, 3 maal 7 dagen en 2 maal 7 uur. Ruim een maand daarvoor, vastgelegd in de huwelijksvoorwaarden van 4 mei 1538, had hij aan zijn bastaardzoon *Karel de Jonge* de Gelderse toren te Spankeren geschonken, een molen bij het Gulden Spijker te Arnhem en de Gelderse weert te Ingen. Diens vrouw, *Fenna van Broeckhuysen*, kreeg een huis te Kampen benevens huisjes en renten te Kampen en Kamperveen.

Hertog *Karel* heeft gedurende zijn leven veel geldzorgen gehad en hoewel hij zijn kinderen nog diverse goederen naliet zullen deze het financieel stellig niet gemakkelijk gehad hebben. Van overheidssteun had men zelfs nog niet gedroomd en het doet dan ook prettig aan onder zijn nakomelingen te zien hoe zij, ondanks hun beperkte middelen, dikwijls trachten elkaar iets toe te spelen of op andere wijze op de been te houden.

Karel de Jonge's zoon ***Adolf,*** hertog ***Karel's*** kleinzoon dus, had het blijkbaar nog niet zo slecht getroffen. Hij was hopman in Statendienst en op 10 maart 1607 gehuwd met ***Maria van Battenberg,*** erfdochter van Warmelo. Van zijn vader had hij de Gelderseweert te Ingen geërfd en onder andere een molen te Arnhem. Hij en zijn vrouw stierven echter heel jong: zij 29 maart 1618 en hij nog geen 10 maanden later, op 20 januari 1619, nalatende vijf kinderen waarvan de oudste elf en de jongste zes was [101-110].

Adolf en ***Maria*** werden begraven in de Grote- of Lebuinuskerk te Deventer onder een grafzerk met de kwartieren: ***Van Gelder, Van Broeckhuisen, Van Battenburg, Vockinck.***

Ritmeester ***Godert van Battenburg*** en zijn vrouw *Margaretha* ***Fockinck,*** de grootouders van bovengenoemde kinderen, (hadden Warmelo in 1610 in eigendom verkregen en het lijkt er veel op, dat de kinderen ***Van Gelder*** hier hun jeugd hebben doorgebracht. ***Charlotte*** en ***Fenna*** zijn waarschijnlijk beiden 30 december 1607 in Deventer gedoopt en zullen dus wel tweelingen geweest zijn. ***Carel Godfried,*** natuurlijk genoemd naar beide grootvaders, geboren ca. 1609, *Elsabe,* te Deventer gedoopt 2 december 1610, en ***Judith*** de jongste 9 april 1612.

Vooral *Charlotte* toonde reeds jong de nodige belangstelling voor hun erfgoed de Geldersweert te Ingen waarvan behalve de gronden ook het huis was verhuurd. In de rentmeestersrekening wordt zij dan ook nog al eens genoemd. Zo onder andere 19 november 1620 „vrouwe" ***Charlotte*** (***12*** jaar) van Arnhem naar Deventer gebracht; ten overstaan van „joffer" ***Charlotte*** de pacht voor 1625/'26 voor de Geldersweert overeengekomen. In ditzelfde jaar waren zij en haar zuster *Elsabe* kennelijk op de Geldersweert geweest, gezien het feit dat de pachter ***Cornelis van Wijk*** hun op hun verzoek ƒ 21:5:- had verstrekt en ***Peter Ariaens*** op zijn pacht kort ƒ 1:10:- voor twee koperen snuiters van metaal (hoe bestaat het) die hij aan hen heeft geleverd. ***Aelbertjen*** *Jans* kort in dit zelfde jaar ƒ 18 voor een door hem gemaakt eiken sluisken „zoals met joffer ***Charlotte van*** *Gelder* bij het vaststellen van de laatste pacht overeen gekomen" en ƒ 7: 10:- voor 30 pond boter ad 5 st. het pond.

Aardig is het te zien hoe bij het vaststellen van de pachten steeds rekening gehouden wordt met het incalculeren van voor het levensonderhoud van de ***Van*** *Gelder's* gemakkelijk mee te pikken graantjes, zonder dat deze de pachters te zwaar zullen zijn gevallen. Zo werd de pacht voor de waterkorenmolen te Arnhem bepaald op ƒ 320 met als toepacht jaarlijks een vette beer (mannelijk varken dus) en 4 paar hoenders. De Weyweert te Ingen werd verpacht voor ƒ 650 met een toepacht van 2 hamels (ex-mannelijke schapen), Een hofstede in Ingen voor ƒ 60 en 1 hamel. In vroeger tijden, toen de veefokmethoden wat minder geperfectioneerd waren dan thans, scharrelden de kippen in of bij een molen hun kostje wel op, tot ze slachtrijp waren en ook een of twee lammeren meer in de wei zal wel geen problemen hebben opgeleverd.

Een ander maal was de toegift 50 schapenkaasjes en ***75*** pond boter. Dit laatste ontving *Charlotte,* die 5 december 1626, bijna 19 jaar oud, gehuwd was met *Dirck* ***van Brienen.*** Deze hield echter denkelijk niet van schapenkaas, want op 12 mei 1634 werd dit huwelijk weer ontbonden.

Overigens gingen de toepachten dan eens naar de grootouders in Warmelo, dan weer naar een tante in Arnhem of naar de rentmeester ***Henrick Wilbrenninck,*** want ook deze moest leven en hij mocht toch ook wel iets hebben omdat hij alles zo keurig bijhield, want daardoor weten wij dit alles.

Zo voorzag hij o.a. ***Charlotte*** op 16 maart van haar huwelijksjaar 1626 van 10 daler reisgeld en betaalde nog ƒ 41 voor een voor joffer ***Charlotte*** bij *Jasper* ***Nagel,*** op begeerte van joffer ***Van*** *Deelen* bestelde Brabantse huik. Joffer ***Van*** *Deelen* is waarschijnlijk *Charlotte's* tante ***Catharine van*** *Gelder,* ***gehuwd*** met *Herman* ***van Delen,*** die vond dat haar nichtje voor het huwelijk wel iets beter opgetuigd mocht worden.

Het bovenstaande om even een blik te kunnen werpen op het leven van enkele ***Van*** *Gelder's* uit het begin van de 17de eeuw, stammende van hertog ***Karel*** [111-115].

Aan het eind van diezelfde eeuw woonde in Borculo een Mr. *Joan* ***Engelbert van*** *Gelder.* Hij was hofrichter van de Hof tot Vaerwerk in 1682 en advocaat in Borculo 1692-1703. Deze man was voor het verband tussen de „gewone" en de hertogelijke ***Van*** *Gelder's* mogelijk interessant omdat zijn mij toen bekende merk (afb. 1 : 18) enige overeenkomst vertoonds -met de andere *Gelre*-merken, doch dat anderzijds ook zoveel afweek dat nader onderzoek evengoed vruchteloos kon zijn, voor dat verband althans.

Hij had twee mij toen bekende broers, ***Harman*** en ***Hendrik*** en een zuster ***Anna,*** gehuwd met Monsr. ***Petrus Knuyt.*** Later bleek mij dat hij nog een broer had gehad, ***Adolph van*** *Gelder* gehuwd met ***Maria*** van ***Trier,*** een zuster van ***Afeida Maria van Trier,*** waarmee *Joan* ***Engelbert*** zelf gehuwd bleek te zijn.

Een aardige combinatie, twee ***Van Gelder's*** met twee ***Van*** *Trier's.* ***Van Gelder's*** behendig in het stichten van oorlogen en vrede's, ***Van Trier's*** in het gieten van klokken en zo nodig kanonnen en de goegemeente ter verdediging van hun bezit bereid ter omsmelting hun kerkklokken te offeren en daarna met nog meer vreugde hun bijdragen tot het gieten van nieuwe klokken om de vrede weer in te luiden.

We leefden toen aan het eind van de 17de eeuw. De hierboven geschetste rol van de ***Van*** *Gelder's* was uitgespeeld, en of deze ***Van Trier's*** stamden van de bronsgieters, weet ik niet. Wel weten we inmiddels iets meer over deze ***Van Gelder's.***

Joan ***Engelbert*** overleed 13 februari 1705. Zijn zoon ***Karel*** was waarschijnlijk reeds vóór 1700 overleden, want op 29 februari van dat jaar maakt *Joan* ***Engelbert*** een testament en

101. Gelre, Bijdr. en Med.. L (1950). blz. 23-53.
102. A. W. E. Dek, Egmond, blz. 27, 28.
103 Gelre, Bijdr. en Med., 1967, pag. 109.
104: F. J. Mijnlieff, Het ambtmanshuis te Tiel, pag. 6.
105. Das Hauptstaatarchiv Düsseldorf u. seine Bestände. Band 8. die Lehnregister des Herzogtums Kleve.
106. Stammtafeln zur Geschichte der Europäischen Staaten, 11, taf. 30.
107. Jaarboek Centr. Bur. 1976, pag. 183, fol. 5.
108. H. Portheine, Het praalgraf van Karel van Egmond. 1913.
109. Gelre, Bijdr. en Med., 1929, blz. 243-253.
110. W. J. d'Ablaing van Giessenburg, De Ridderschap van Veluwe, pag. 23, 34, 86, 182, 272.
111. Ned. Leeuw, 1973, kol. 183.
112. Blois van Treslong Prins, Gen. en herald. gedenkw. kerken Overijssel, pag. 80.
113. R. F. P. de Beaufort en Herma M. van den Berg, De Betuwe, pag. 318, afb. 433.
114. W. F. en E. Leemans, La noblesse de la principauté d'Orange, pag. 366, 372-374.
115. G.A. Arnh., liquidatieafrek. van Henrick Wilbrenninck over het beheer van de goederen der kinderen ***van*** kapt. *Adolf van Gelder* in de Betuwe en van de watermolen buiten Arnhem omver de jaren 1619-1631 (inv. no. 567, R.A. boedels').

vermaakt zijn goederen aan zijn broers *Herman* en *Hendrik*, zijn zuster *Anna*, gehuwd met *Peter Knuyt*, en hun kinderen. Zijn neef *Jan Knuyt* krijgt de helft van zijn bibliotheek zonder het corpus juris en zijn neef *Frederik Wilhelm van Gelder* de andere helft plus corpus juris.

Joan Engelbert lijkt lang niet onbemiddeld. Hij liet na het halve Oosterick, buurschap Lintveld, een deel van het goed Baecke en de Rijkerskamp, de Baekmate en andere weiden hieronder behorende onder Lintvelde en Beltrum, 7 stukken land genaamd Warninckmate aan de Geesterdijk te Groenlo en een huis aldaar, aandelen van den Hoven voor de Geesterse poort, het erve Boeninck, Cronenhof met het huis voor de Cockspoort en het land „so van Brands aengekoft is", het huis te Borculo waarin hij woonde met de hof daarachter en de hof bij de Meule met de visserij en een stuk bouwland aan de Lekkenborgsedijk, het erve Wolsenhuis te Ruurlo, die Ulftmate te 's-Heerenberg, de Papenkamp met die landen en Venemansbouwing tezamen onder Eibergen gelegen.

Stammend uit kanonnengieters of niet, één *Van Trier* loste in elk geval een schot, dat ongetwijfeld insloeg als een kanonskogel. Op 20 mei 1669 werd nl. in de kerk van Borculo ten doop gehouden door Ds. *Hendrik van Trier*, een zoon van diens dochter *Aeltjen* en genoemd *Joan Engelbert* naar de naam van zijn vader *Joan Engelbert van Gelder*, fiscaal aldaar. Laatstgenoemde was echter niet met de dominé's dochter getrouwd en dacht daar kennelijk ook nog niet aan. Het heeft althans tot 6 maart 1670 geduurd, een klein jaar later dus, voor het huwelijk plaats vond. In datzelfde jaar nog kwam een zoon *Herman*, op 22 oktober 1671 een zoon *Henrick* en later nog een zoon *Karel*. Al deze kinderen zijn jong gestorven. Zij worden althans niet meer genoemd en bedeeld in zijn testament van 24 december 1700.

Karel zou hier anders stellig in hebben gestaan want deze had hem een paar jaar geleden nog ontzet toen hij door diens neef *Jan van Gelder* werd bedreigd, die om deze reden wel in het testament wordt genoemd, maar volledig werd onterfd, omdat hij de erflater voor enige jaren op een Zondag overdag tot op het kerkhof binnen deze stad (Borculo) met een stok had vervolgd, zeggende onder vele dreigementen: „„ick come hier om U 't gelt watt ghij mij geleent hebt met den stock te betalen". Ende dan nog nade hands ten huyze van Spanker met den degen op de vuyst ende mij also in lijff ende leven gevaehr gestelt, alwaer ick door mijn soon *Carel van Gelder* ben ontzett. Ende datt hij mij daer en boven gewapent na Geesteren heeft tragten te vervolgen."

Toen *Joan Engelbert* (afb. 1: 19 en 20) op 13 februari 1705 overleed, kregen de vijf kinderen *Knuyt*, van zijn zuster Anna, ieder 400 gulden vooraf. Haar dochter *Anna Catharina Knuyt* kreeg het huis in Borculo waarin de erflater woonde met de hof daarachter en die bij de molen, de visserij en het stuk bouwland aan de Lekkenborgsedijk. *Joan Engelbert*'s broer *Hendrik* (afb. 1 : 21 en 22) krijgt het erve Wolsenhuys in Ruurlo, de Ulftmate te 's-Heerenberg en de Papencamp met landen en Veenemansbouwing onder Eibergen. Zijn dochter *Maria Geertruid* kreeg het linnen, behalve het dozijn hemden en dozijn jassen die haar neef *Adolf* (afb. 1 : 23) kreeg toegedeeld.

Op 3 februari 1705, drie dagen voor zijn dood, wijzigde *Joan Engelbert* zijn testament nog ten gunste van zijn neef *Adolf*, zoon van broer *Harman*, om de goede diensten welke deze hem bewezen had, voornamelijk gedurende zijn tegenwoordige indispositie en lang durige kaan kheid. Hij had hem

het halve Oosterick toegedacht doch hiervoor geen consent kunnen verkrijgen waarom hem als equivalent van dit leengoed van Borculo zijn part aan het goed Baecke en de Rijkerskamp onder Lintvelde en Beltrum en de 7 stukken land genoemd de Wanninckmate worden toebedeeld. Deze goederen waren eerst begrepen onder de voor *Adolf's* vader *Harmen* bestemde leengoederen, die nu het halve Oosterick, het huis te Grol en het aandeel in de Hoeven voor de Geesterse poort kreeg.

Het goed Baeke, de Rijkerskamp, de Baekmate met bijbehorende gronden waren belast met een schuld van *f* 4000 als zekerheid ten behoeve van iemand, die zwager *Peter Knuyt* „mijn eheliefste" zou hebben genoemd, maar *Joan Engelbert* „mijn huisvrouw" noemt, n.l. *Aleida Maria van Trier*, welke bij contract voor alimentatiepenningen jaarlijks *f* 300 zijn toegedeeld en na haar dood haar erven *f* 4000 met een weide in de Scherpen Oort.

Als executeur voor zijn nalatenschap benoemt hij Occo Rees „voor welke dienst deze zal proufyteeren den silveren telljoor soo haar HoogGr : Ex : aan Compt. vereert heeft".

De merken van deze groep *Van Gelder's* waar het onderzoek om werd gedaan, bleken anders dan oorspronkelijk bij mijn eerste speurtocht ontdekt. Ze vertoonden veel overeenkomst met elkaar en tot mijn genoegen ook met de andere *Van Gelder's*.

Adolf van Gelder bezigde in 1680 het oudste mij bekende merk van deze groep (afb. 1 : 24). Dit had in feite als enige breuk met het basis-merk, dat de staande arm van het kruis in het midden smal was met gebogen lijnen naar buiten breder uitlopend, boven iets breder dan onder, om dan vlak voor het einde plotseling weer om te buigen en in een punt te eindigen, hierdoor een figuur vormend als de kern van een lelie.

Was dit een heel voorzichtig knipoogje naar de Franse koning ? Het valt hier nog niet op: zijn neef *Adolf Harmenszoon* gaat in 1715 al een stapje verder (afb. 1 :23), maar *Adolf's* broer *Hendrik* (afb. 1 : 21 en 22), wiens merk in 1706 nog vrijwel hetzelfde was als dat van zijn broers *Adolf* en *Joan Engelbert*, laat in 1717 al heel wat duidelijker merken dat van dit merk vrij simpel een lelie kon worden gemaakt: diens zoon *Frederik Willem* komt daar 12 jaar later rond voor uit (afb. 1: 25).

Men kon nooit weten: *Katharina van Bourbon* was met een andere *Adolf van Gelder* getrouwd en de Franse koning had hun zoon, hertog *Karel van Gelre*, uitgenodigd naar Frankrijk te komen en hem het hertogdom Bourbon tijdens zijn leven aangeboden. Mogelijk was toen *Karel van Gelder*, als kleinzoon van *Karel I* hertog *van Bourbon* en *Agnes van Bourgondië* inderdaad een der meest gerechtigden op het hertogdom Bourbon en de lelie.

In 1772/1779 had de lelie echter blijkbaar zijn aantrekkingskracht verloren. Het merk van *Hendrik Jan van Gelder* (afb. 1 : 26 en 27), zoon van *Frederik Willem* is dan weer vrijwel conform dat van zijn grootvader *Joan Engelbert* en diens broer *Adolf*, het *basis-Van Gelre*-merk dus, doch met de onopvallende Franse ruggegraat. Overigens ook *Joan Engelbert* zelf had in 1700 al een poging gewaagd een leliestempel te doen snijden, het doet denken aan een kuiken pas uit het ei, dat echter zoals bleek, nimmer uitgroeide tot een kip die gouden eieren legde (afb. 1: 20).

Misschien heeft dit alles niets met elkaar te maken, maar het is toch wel interessant om heel even over de mogelijkheid na te denken.

Het zegel van Frederik *Wilhelm van Gelder.*
Afb. ll.

Het zegel van *Joan* ***Engelbert*** *van Gelder.*
Afb. 12.

Joan Engelbert's oudere broer, de hierboven in 1680 genoemde ***Adolf van*** *Gelder,* der rechten doctor, benoemde bij testament of codicil van 29 december 1682 tot universele erfgenaam zijn zoon ***Jan van*** *Gelder,* bij wijlen zijn huisvrouw geprocreëerd en, mocht deze zonder lijfserven na te laten komen te overlijden, dan was het zijn wil dat zijn nalatenschap zou komen op ,,mijn bloetverwanten sonder dat de vrinden mijns soons moeders sijdt daervan in 't minste of meeste sullen sijn verbetert. Ende dewiel de grootvaders en grootmoeders van beyde sijden zijn gecomen tot hoogen olderdom, ende door de ziekte van voorn. mijnen soon, seer souden worden geïncommereerd te meer omdat uyt cracht van mijn rekenboeck, verscheyden posten zullen moeten worden liquide gemaakt, so hebben om dese en andere mij moverende redenen goot gefonden, mijnen ousten broeder doctoren *Joan* ***Engelbert van*** *Gelder* frundelick te versoecken en aen te stellen tot autour ende curateur over voornoemde mijnen soon alsmede over die goederen welke hem van sijn moeder reets sijn aangekomen, ende die hem door mijn en ander overlijden ferner mochten aenkomen, gevende mijn expresse macht en authoriteit over die illequide rekenboecks schulden te accorderen of die met middelen van rechte so en als deselve tot meeste voordeel van mijn soon, sal oordelen te behoren. Op 't gedienstige nochtans, mijn lieve vader en moeder *Jan van Gelder* en ***Margarefha Hovels*** versoekende dat haer lieden mijnen soon tegens het overgekomene costgelt, bij sich gelieve te houden en bij de goede dicipline ende gelegenheyt toe laten ende des kints beste sal vereischen."

De grootvader van moederszijde van deze later zo strijdbare met stok en degen gewapende *Jan* ***van*** *Gelder* kennen we reeds als Ds. ***Hendrik van Trier*** vanwege de doop van zijn kleinzoon *Jan Engelbert* ***van*** *Gelder* in de kerk van Borculo'. Hij was gehuwd met *Geertruid* ***Verwitt.*** Hen kunnen we verder buiten beschouwing laten.

De grootouders van vaderszijde zijn voor dit verhaal interessanter. Grootmoeder ***Margarefha Hoevels*** was een dochter ven *Engelbert* ***Hoevels,*** stadssecretaris van Emmerik, en diens tweede vrouw ***Anna Ruyssenberg.*** Bij het overlijden van *Margaretha's* halfbroer, *Hendrick Hoevel,* fiscaal van Bergh en aldaar overleden ca. 1665, had *Joan* ***van*** *Gelder,* ***Margaretha's*** man dus, anderhalve aam wijn gekocht en naer Oer of Gendringen gezonden, ,,kostende vier en twintig Rijcksdaelders" en dit was blijkbaar nog niet verrekend, waarom *Jan* ***van*** *Gelder* via een civiel proces te Borculo in 1674 ***Hendrik's*** zoon Dr. *Engelbert Hoevel,* secretaris van Borculo, hiervoor aanspreekt.

In zijn repliek verklaart laatstgenoemde omtrent 2 à 3 maanden daarvoor nog bij zijn oom *Joan* ***van*** *Gelder* te Emmerik te eten te zijn gevraagd, maar dat deze hem toen niet over de betaling van deze wijn heeft gesproken: natuurlijk niet, dit zou de eetlust hebben bedorven.

Margaretha's moeder ***Anna Ruyssenbergh,*** weduwe van *Engelbert Hoevell,* was zo vriendelijk al haar goederen na te laten aan haar twee dochters: *Catharina,* gehuwd met ***Mathijs Poën,*** en ***Margarefha,*** gehuwd met kapitein ***Johan van*** *Gelder.* We weten nu dus dat ***Jan's*** grootvader respectievelijk ***Johan,*** *Joan* en *Jan* genoemd werd, kapitein was en evenals diens schoonvader in Emmerik woonde. Waar zijn tweede zoon ***Johan*** *Engelbert* zijn naam aan te danken heeft is dus niet moeilijk te raden. *Jan* van de ***Van*** *Gelder's* en ***Engelbert*** van de ***Hoevels'.*** Zijn oudste zoon heette ***Adolph,*** evenals hertog *Karel's* vader, die op zijn beurt genoemd zal zijn naar zijn grootvader, ***Adolf*** hertog ***van Kleef.***

Kleef en Emmerik liggen dicht bij elkaar, maar tussen deze twee ***Adolf'en*** twee eeuwen en een heel verhaal, wat ik toch in het kort zou willen vertellen [116-126].

De bekende secretaris van Gelre, Mr. P. J. W. Beltjes, attendeerde mij op een artikel in Nijhoff's Geschiedenis van Gelre, waarin vermeld staat, dat hertog ***Adolf*** *van Gelre* het poortersrecht van Gent zou hebben gehad en daar ingeschreven was in het gilde der zilversmeden. Als zodanig zou zijn merk daar mogelijk zijn vastgelegd en het was voor dit artikel natuurlijk interessant om te weten of dat merk dan met ons *Gelre-merk* overeenkwam. Ik ben toen maar eens in Gent gaan kijken, vooral ook omdat ook nog naar andere, daar mogelijk aanwezige bronnen werd verwezen. Wat bleek?

Adolf ***van*** *Gelder* werd te Kortrijk gevangen gehouden door zijn neef en zwager ***Karel de*** *Stoute* hertog ***van Bourgondië,*** die op 5 januari 1477 was komen te overlijden. De Vlamingen en vooral die van Gent, waren blijkbaar niet zo erg gesteld op een Bourgondische overheersing, haalden kort daarna ***Adolf*** uit de gevangenis en droegen hem het veldheerschap op over de troepen, die zij tegen Doornik hadden uitgerust. Ter bescherming werd hij door de ,,goetwillighen van Ghendt" als vrije poorter ingeschreven in het ambacht der goudsmeden.

Bewaard zijn gebleven de koperen platen over een periode van 1450-1750, waarop de goud- en zilversmeden de door hen gedeponeerde merken sloegen met daarbij hun naam en jaar van inschrijving. In ,,Les Orfevres Flamands et leurs

---

116. Ned. Leeuw, 1972 kol. 202-240.
117. Ned. Leeuw, 1965 kol. 219-222.
118. A. P. van Schilfgaarde, De graven van Limburg Stirum in Gelderland (leenreg.), 111 3, pag. 132. 146, 147, 116, 152, 153, 120: III 1, inv. 176. 639. 851.
119. R.Á. Gld., R.A. Burculo, inv. no. 389 (test. *Adolph* van *Gelder* 29 dec. 1682; test. ***Joh.*** *Engelbert van Gelder* ***22 jan. 1683);*** inv. no. 155: 2'7 juni 1691 en 24 dec. 1700; Borculo VIII a 11, inv. no. 392, 1697-1732: 12 sept. 1705, 16 maart 1704, 10 febr. 1705, 6 maart 1700.
120. Gelre, Bijdr. en Med., L (1950), pag. 50.
121. Mededeling van Dr. A. R. Klein te Zeist d.d. 12 okt. 1970.
122. R.A. Gld., volm. Geld. leenk. 1402-1691.
123. Centr. Bur. van Gen., Coll. Muschart 71E2, 70G3, 4G1 en 71E1.
124. R.A. Gld., R.A. Borculo', pak met losgeraakte bijl. No. 10-63.
125. Mededeling van Mr. H. J. Steenbergen ontv. via Mr. P. J. W. Beltjes d.d. 9 sept. 1975.
126. Album Studiosorum van de Illustre school te Deventer (uitg. Van Slee).

poinçons" staan ze afgebeeld. Ik hoefde dus maar even hierin te kijken — om te zien dat *Adolf* er n i e t in stond. En dat was niet zo'n wonder, want reeds enkele maanden later werd hij in de strijd tegen de Fransen uit het zadel geworpen en neergehouwen, waarna zijn lichaam op een paard naar Doornik werd vervoerd. Aldaar werd hij, omdat niemand hem kwam zoeken of lossen, zonder enige vorstelijke pracht in de Mariënkerk begraven, in de kapel van St. Louis. Hij had geen tijd gehad om zijn beroep van goudsmid uit te oefenen, wat overigens ook wel nimmer in de bedoeling zal hebben gelegen, en waarom zijn merk dan ook niet in het koper vereeuwigd werd [127-130].

Zijn zoon, hertog Karel, vond wel dat zijn vader's naam moest voortleven, verwekte een bastaard en noemde hem *Adolf*. Nakomelingen hiervan heb ik niet kunnen ontdekken. De *Van Gelder*'s zaten echter niet voor één gat gevangen en deden duidelijk hun best deze naam te laten voortleven. Zoals bekend had hertog *Karel* meer bastaarden, o.a. *Karel* de oude en *Karel* de jonge; beiden verwekten een *Adolph*, evenals *Christopher*, zoon van *Karel* de oude, en *Karel de* jongste, zoon van *Karel* de jonge.

Een hele serie dus en hoewel verwantschap lang niet uitgesloten leek, bleek geen van hen bruikbaar als grootvader, de meest voor de hand liggende naamgever, voor de oudste zoon van *Jan van Gelder*, kapitein te Emmerik.

Terugkerend naar Mr. van Schilfgaarde's testament van hertog *Karel*, zien we, dat *Adolph*, de vader van de in Warmelo bij hun grootouders, *Battenberg* opgevoede kinderen, een halfbroer *Jan* had, een bastaardzoon van *Karel* d e jonge, en waarschijnlijk dezelfde als *Johan van Gelre*, die in het trouwboek van Arnhem voorkomt als op 6 april 1583 getrouwd met *Anna Willemsdr. van Doelcken*, beiden in Arnhem wonend. Uit dit huwelijk was een zoon geboren, *Carel*, die in 1600 van de Gedeputeerden van Veluwe, op verzoek van zijn oom *Carel van Gelre* de joagste, landrentmeester en burgemeester van Arnhem, een subsidie kreeg om school te kunnen gaan. In 1609 was hij op het gymnasium te Arnhem en kreeg op verzoek van zijn tante's *Helena* (die een huis had in de Coninckstraat te Arnhem), en *Aleyda Van Gelder*, subsidieverhoging: hun broer, de landrentmeester was in 1601 overleden. Carel's tante *Geertruid van Gelder* was gehuwd met *Goosen van Varick* en hun zoon *Philips van Varick*, heer van Weyenrade, in 1623 kapitein genoemd, was later kolonel en o.a. gouverneur van Emmerik. Als dan op 3 jan. 1613 een *Carel van Gelder, Jan van Gelder*'s zoon, te Arnhem ondertrouwt met *Tryne Jansdr. van Goch*, welk huwelijk 17 januari daarna in Huissen wordt voltrokken, en deze zelfde *Karel* als soldaat onder een kapitein *Varick* wordt vermeld, dan lijkt het er verdacht veel op, dat hiermee zijn neef *Philips* wordt bedoeld.

Als hierna dan nog tussen 1614 en 1625 een *Carel van Gelder* als vice-commandeur van Emmerik wordt genoemd, die vrijwel zeker dezelfde persoon is, en „het Staatsche leger" een *Johan van Gelder* vermeldt, in 1664 genoemd als majoor te Emmerik en aannemer van werken aldaar, die een zoon kan zijn van bovengenoemde *Carel*, dan geloof ik, dat er alle reden is om aan te nemen, dat laatstgenoemde onze *Jan* of *Joan van Gelder* is gehuwd met *Margaretha Hoevels*, kapitein

127. Is. An. Nijhoff. Geschiedenis van Gelre, pl. XXXVII.
128. Nicolas Despars, deel IV, pag. 136.
129. Kerwijn de Lettenhove, pag. 273, 274.
130. G.A. Gent, Les Orfevres Flamands et leurs poinçons.

en in 1674 nog wonende te Emmerik, de stamvader van onze Borculo'se tak [120, 131-133].

Reden, waarom ik het bij dit verhaal behorende genealogiefragment als volgt zou willen opstellen.

Adolf van Egmond, hertog van *Gelre*, graaf van Zutphen, geb. 12 febr. *1439*, gesneuveld voor Doornik 27 juli 1477, tr. Brussel (Koudenberg) 18 dec. 1463 *Catharina van Bourbon*, † Nijmegen 22 mei 1469, dr. van *Karel I* hertog *van Bourbon* en *Agnes van Bourgondië*.

Uit dit huwelijk:

1. *Philippa van Egmond*, geb. Brussel in 1464, † Nancy 26 febr. 1547, tr. Orleans 1 sept. 1485 *René II* hertog *van Lotharingen*.
2. *Karel van Egmond*, hertog *van Gelre*, graaf van Zutphen, geb. Grave 9 nov. 1467, † Arnhem 30 juni 1538, tr. Brunswijk 6 dec. 1518 *Elisabeth van Brunswijk*, geb. 11 sept. 1494, † Geldern 2 april 1572, dr. van *Hendrik* de middelste hertog *van Brunswijk Lüneburg* en *Margaretha van Saksen*.
   Zijn huwelijk was kinderloos; bastaard bij een *Van Rosow:*

1. *Karel* bastaard *van Gelre* de Jonge, geb. ca. 1515, † 21 jan. 1576, tr. (huw. voorw. 4 mei) 1538 *Fenna van Broeckhuyzen*, † ca. 1592/'98.

   Uit dit huwelijk:

   1. *Karel van Gelder* de Jongste, geb. ca. 1540, schepen en burgemeester van Arnhem, † 18 jan. 1601, tr. ca. 1560/'70 *Maria van Buckhorst*, begr. 22 jan. 1603.
   2. *Geertruid van Gelder*, † in 1610, tr. 28 aug. 1575 *Gosen van Varick Cornelisz.*, geb. ca, *1535*, † in 1623.
   3. *Catharina van Gelder*, † vóór 1614, tr. ca. 1595/'96 *Herman van Delen*.
   4. *Adolph van Gelder*, volgt IIa.
   5. *Helena van Gelder*, ongehuwd gebleven, † vóór 1617.
   6. *Aleida van Gelder*, ongehuwd gebleven, † Harderwijk 23 sept. 1619.

   en een bastaard:

   7. *Jan van Gelder*, volgt IIb.

IIa. *Adolf van Gelder*, hopman (kapitein) in Statendienst, † Deventer 20 jan. 1619, tr. Deventer 10 maart 1607 *Maria van Battenburg*, † Deventer 29 maart 1618, dr. van *Godert*, ritmeester, en *Margaretha Focking*.

Uit dit huwelijk:

1. *Charlotte van Gelder*, ged. Deventer 30 dec. 1607, † in 1691, tr. le Deventer 5 dec. 1626 (gescheiden 12 mei 1634) *Dirck van Brienen;* tr. 2e Warmelo 24 juni 1654 *Gerrit Sloet*, † in 1676.
2. *Fenna van Gelder*, ged. Deventer 30 dec. 1607, † 23 nov. 1641, begr. Echteld, tr. vóór 1628 *Hendrik van Brienen*, kapitein in Statendienst, † 20 dec. 1663, begr. Echteld; hij hertr. *Bernardina van Wees*.

131. G.A. Arnh., le prot. van het binnen-oosterkwartier van Arnhem, fol. 59v.
132. Register leenakteboeken Gelre en Zutphen, kwartier Nijmegen, blz. 516.
133. W. J. d'Alblaing van Giessenburg, De Ridderschap van het kwartier van Nijmegen, pag. 5.

3. *Karel Godfried van Gelder,* heer van Warmelo, geb. ca. 1609, † Harderwijk kort vóór 1639.
4. *Elsabe van Gelder,* ged. Deventer 2 dec. 1610, † in 1678, tr. Deventer 3 april 1632 *Daniël de Bedarides,* heer van Geldersweert, geb. in het prinsdom Orange, † vóór 1671.
5. *Judith van Gelder,* ged. Deventer 19 april 1612, ongehuwd † in 1645.

IIb. *Jan van Gelre,* bastaard van *Karel* de jonge (van de Gelderse Toren), tr. Arnhem 6 april 1583 *Anna van Doelcken Willemsdr.*
Uit dit huwelijk:

III. *Carel van Gelre, Jan van Gelder's zone,* in 1613 soldaat, vice-commandeur van Emmerik 1624/1625, tr. Huissen 17 jan. 1613 *Trijne van Goch Jansdr.* (beiden woonden te Arnhem).
Uit dit huwelijk:

IV. *Jan, Joan* of *Johan van Gelder,* kapitein, majoor te Emmerik, † na 29 dec. 1682, tr. vóór 28 aug. 1645 *Margaretha Hoevels,* † na 29 dec. 1682, dr. van *Engelbert,* stadssecretaris te Emmerik, en *Anna Gerardsdr. van Ruyssenbergh.*
Uit dit huwelijk:
1. *Adolph van Gelder,* der rechten doctor, † na 29 dec. 1682 en vóór 22 jan. 1683, tr. *Maria van Trier,* dr. van Ds. *Hendrik van Trier* en *Geertruid Verwitt. (Zij* hadden een zoon *Jan van Gelder*).
2. *Joan Engelbert van Gelder,* volgt Va.
3. *Harmen van Gelder,* had een zoon *Adolf van Gelder,* tr. vóór 4 dec. 1721 *Jacomina Gerverdink,* dr. van *Harmen* en *Anna te Giffel.*
4. *Hendrik van Gelder,* volgt Vb.
5. *Anna van Gelder,* tr. *Peter Knuyt.*
Zij hadden 5 kinderen, 16 maart 1704 in leven onder wie een *Jan* en een *Anna Catharina Knuyt.*

Va. *Joan Engelbert van Gelder,* fiscaal te Borculo 1670, der beide rechten doctor (1683), † 13 febr. 1705, tr. Borculo 6 maart 1670 *Aleida Maria van Trier Hendriksdr.*
Uit dit huwelijk (echter allen overleden vóór hun vader) :
1. *Jan Engelbert van Gelder,* gedoopt door zijn grootvader, Ds. *Hendrik van Trier,* Borculo 20 mei 1669.
2. *Harmen van Gelder,* ged. Borculo in 1670.
3. *Henrick van Gelder,* ged. Borculo 22 okt. 1671.
4. *Karel van Gelder.*

Vb *Hendrik van Gelder,* leenman van het huis Borculo, fiscaal (16 mei 1722), tr. N.N.
Uit dit huwelijk:
1. *Maria Geertruit van Gelder.*
2. *Margarieta van Gelder.*
3. *Frederik Wilhelm van Gelder,* stadholder der lenen, advocaat fiscaal van stad en heerlijkheid Borculo, richter aan het Hof te Vaarwerk, Eibergen burgemeester van Borculo (24 aug. 1723), † vóór 14 jan. 1782, tr. Gelselaar 4 nov. 1725 *Johanna Gerverdinck,* † na 14 jan. 1782.

Uit dit huwelijk:
1. *Henrica Christina van Gelder.*
2. Mr. *Hendrik Jan van Gelder,* te Borculo 7 dec. 1772 en 1 juni 1779 vermeld.

§ 5. De Sabelpoort te **Arnhem.**

In de 14de eeuw waren de stadspoorten eigendom van de landsheer, wat niet wegneemt dat het onderhoud blijkbaar voor rekening van de stad was.

In de stadsrekening 1422/1423 staat: Item *Evert* beeldmaker te houwen ende te werken yn gaelschieren (een steensoort) ende te vergulden die twee scilden daer onss heeren ende der stat wapen yn staen elf Ah. gld. ende 31½ blenck.

Voor die beide wapens werd gebruikt: **Fijn** goud, een pont robrieken = rood-gele verfstof, waarschijnlijk identiek met vermiljoen, een rubricator is een roodschrijver, de man die in de middeleeuwen beginregels in hoofdstukken met rode verf schreef; verder: vier lood yndien (vermoedelijk hetzelfde als indigo of Indy blau), ½ pond Spaens gruens (word ook wel groenspaan genoemd, een uit kopervijlsel door middel van azijnzuur bereide groene verf die in de 15de tot 18de eeuw werd gebruikt), 1 pond galaets (glatseren of glaceren is opbrengen van een zeer dunne laag transparante verf over een andere kleur, zodat een derde kleur ontstaat, b.v. blauw op geel wordt groen, rood over blauw wordt paars, enz.: glatseren is ook gladmaken om een goede ondergrond te krijgen, in dit geval b.v. voor goud) dat al daertoe gebezigt is.

Ook werden er: „blommen geschildert op ter poerten" met rode verf, althans op de Velperpoort.

De belangrijkste watertol is de Grote Gelderse tol, die in de middeleeuwen te Lobith werd geheven, en daarom ook later nog wel de Lobithse tol werd genoemd.

Hertog *Karel van Gelre* liet deze tol te Arnhem, IJsseloord en Nijmegen heffen, omdat Lobith in 1473 Kleefs was geworden. Nadat *Willem van Kleef* die splitsing tijdelijk had opgeheven, voerde het Oostenrijkse bestuur haar in 1543 weer in. Sindsdien is er steeds afzonderlijk tol geheven van de Waal, Rijn en IJsselvaart. (Blijkens het rekeningenboek R. 2319 over de jaren 1639/1640 is *Everhard Sluysken* collecteur; het eerste hierop volgende nummer R. 2320 geeft ons de rekeningen over 1655/1656 van de Grote Gelderse Tol op de Rijn van *Willem Menthen* te Arnhem. Over het tijdvak 1640/1655 zijn er dus geen gegevens.)

De rekenkamer van Gelderland komt met de stad Arnhem in 1590 overeen, dat de tolkamer van den Grote Geldersen Tol op de Sabelpoort mag worden ingericht. Ook Markus schrijft hierover en zegt dan: in 1590 had de Gelderse rekenkamer „geduerende de troublen" tijdelijk een wachthuis boven de poort in gebruik, dat sedert 1619 de tolkamer werd genoemd, waarin de beambten van de Grote Geldersen Tol zitting hielden

Na 1640 werd de binnenkant van de Sabelpoort verbouwd en van een nieuwe gevel voorzien in de Hollandsche klassicistische barokstijl: een gevel met pilasters bekroond door een fronton waarop in blauw de dubbele zilveren adelaar van de stad Arnhem. Geheel overeenkomstig de stijl van die tijd kwam hieronder tussen het op de pilasters staande Ao. 1642 in het Latijn te staan: R VAN ARNHEM ET A TVLLEKEN COSS. Coss. is consulibus wat dus betekent, dat we hier te doen hebben met de twee hoogste leden van de ma-

gistraat, de burgemeesters en opdrachtgevers van de bouw. Precies in het midden onder de adelaar van Arnhem en tussen „ET" en „ A TVLLEKEN" staat een gouden merk (afb. 1 : 28 en 14).

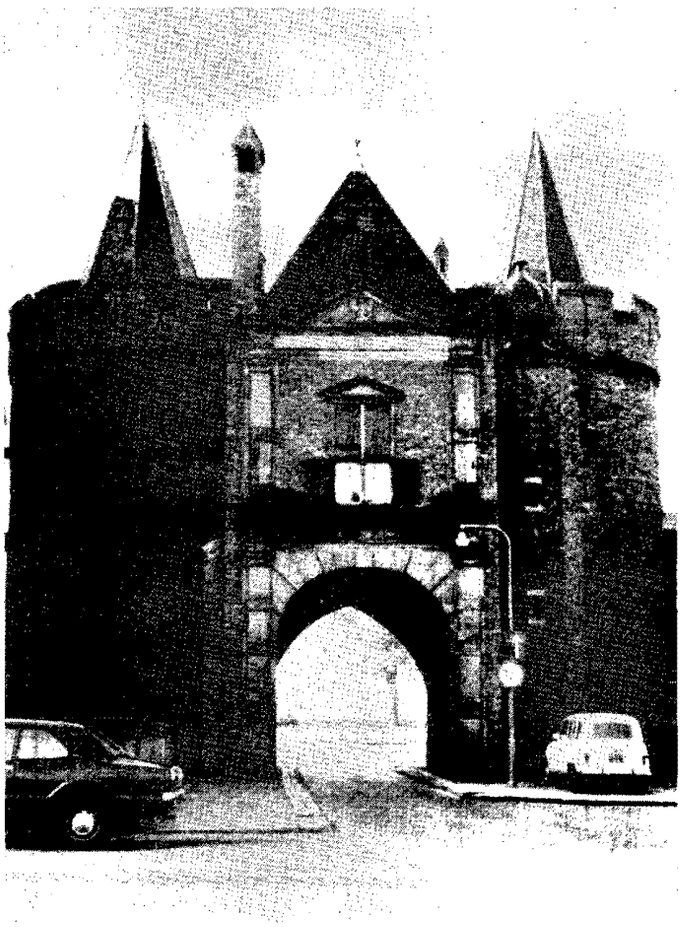

De Sabelpoort te Arnhem.

Afb. 13.

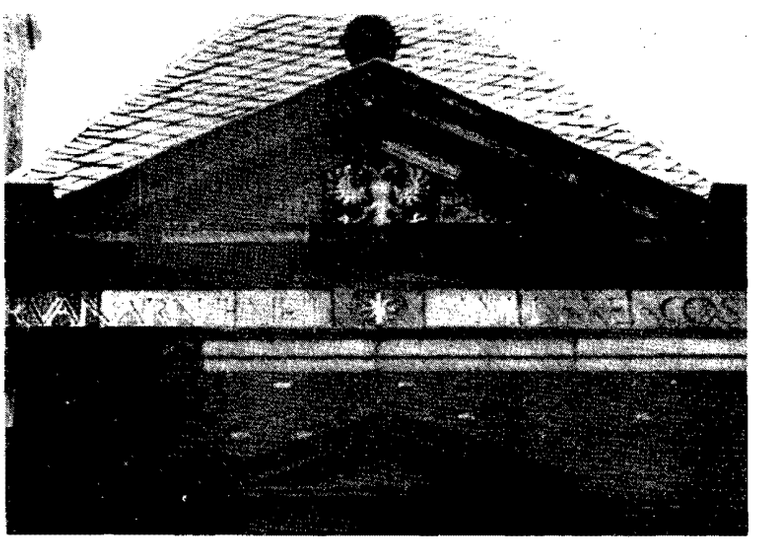

Detail van afb. 13.

Afb. 14.

Indien de traditie van de 15de eeuw gehandhaafd is, zou, aangezien het stadswapen er reeds boven staat, dit wapen van „onss heren" moeten zijn. Wie de Arnhemmers in 1642 als „onss heren" beschouwden, lijkt me niet moeilijk: ze hadden inmiddels ***Karel V*** en ***Philips II*** als heer gehad en waren daarna kennelijk tot de conclusie gekomen, dat hun eigen hertog, ***Karel van Egmond*** nog zo slecht niet was.

Diens gebalsemd hart, in 1538 bijgezet in de Minderbroederskerk, in „een gemetzelt kelderken, in een houten kistgen, waarin een looden kistgen, waarin een silver kistgen", was in 1630 nog in het raadhuis geweest, „genoechsaem in 't geheel bevonden en daarna ter eeren van den hertoge het kelderken vernieuwt, het silver kistgen in 't loden versoldeert, een houten kistgen daarom gemaekt, en alles in de vorige staat gebracht op kosten van de rekenkamer."

De Arnhemmers waren hun hertog ***Karel*** dus nog niet vergeten. Nu eigenlijk nóg niet. Ik zou zelfs zeggen, ***Karel van Egmond is*** de enige die Arnhem nog als „onss heeren" kent. Hij hangt in de kerk, hij ligt in de kerk en hij staat op het Jansplein. De op de poort vereeuwigde reeken- en burgemeester ***Robert van Arnhem*** was gehuwd met ***Ermgart Elisabeth,*** dochter van *Dirck* ***van Dorth,*** heer van het van de ***Van Gelre's*** afkomstige Rozendaal.

Arnolt Tulleken was reeds beleend met van de ***Van Gelre's*** afkomstige tienden onder Heerde, Epe en Oene en zijn relatie met deze familie was blijkbaar zo goed, dat hij in 1650, dus acht jaar na de verbouw, bij opdracht van Otto van Gelre, hertog ***Karel's*** achterkleinzoon, eveneens' met hun wildforstergoed Delen werd 'beleend. Ook dit zou nog een steentje bijgedragen kunnen hebben, dat overeenkomstig de traditie, ter herinnering aan „onss heeren" zijn merkteken hier werd geplaatst.

In afwijking van het basis-merk zijn hier alle armen aan het eind heel even sierlijk gekruld en de gebogen armen met de rug tegen de staande arm van het kruis geplaatst, waardoor de indruk wordt gewekt van een dubbele E, mogelijk opdat iedereen kon zien, dat het om hun hertog uit het geslacht ***Egmond*** ging, zonder de originele vorm van het familiemerk geweld aan te doen (afb. 1: 28) [134-140].

§ 6. De bodebus van Wageningen.

Op 11 december 1754 gaf de Magistraat van Wageningen opdracht aan de zilversmid ***Willem Boekelman*** te Wageningen een bus te maken voor de derde bode.

Een bodebus is geen bus, doch eerder vergelijkbaar met een ambtsketen voor een burgemeester. Een waardigheidsteken dus, waaruit zijn functie als bode voor de hertog, het gericht of 'de gemeente blijkt. Mogelijk symbolisch bedoeld, hangt het in zilver gegoten, of zoals in Wageningen in zilver medaillon gevatte, gemeente-wapen met dito kettingen aan een kenteken van de overheid. In Nijmegen is dat het pro-

134. Knap en Vergouwen, Arnhem 1233-1933, pag. 36.
135. G.A. Arnh., Stadsrek 1422/1423, oud arch. no. 1242, fol. 30v., 31, 35.
136. R.A. Gld., Arch. Geld. rekenkamer 1559/1795, dl. 1, rekeningenboek, regest 2319, 1639 / 1640; rekeningenboek, regest 2320, 1655 / 1656.
137. G.A. Arnh., oud arch. no. 2364, Ao. 1590.
138. A. Markus, Arnhem, 1907, pag. 44-45.
139. H. Portheine Jr., Het praalgraf van Karel van Egmond, 1913, pag. 7.
140. Reg. leenaktenboeken Gelre en Zutphen, kwartier Arnhem, A 215, A 150, A 179.

vincie-wapen, in Tiel de Rijks-adelaar en in Wageningen een merk (afb. 1 : 29) qua vorm gelijk aan dat, uitgebeeld Ao. 1642 op de Sabelpoort te Arnhem.

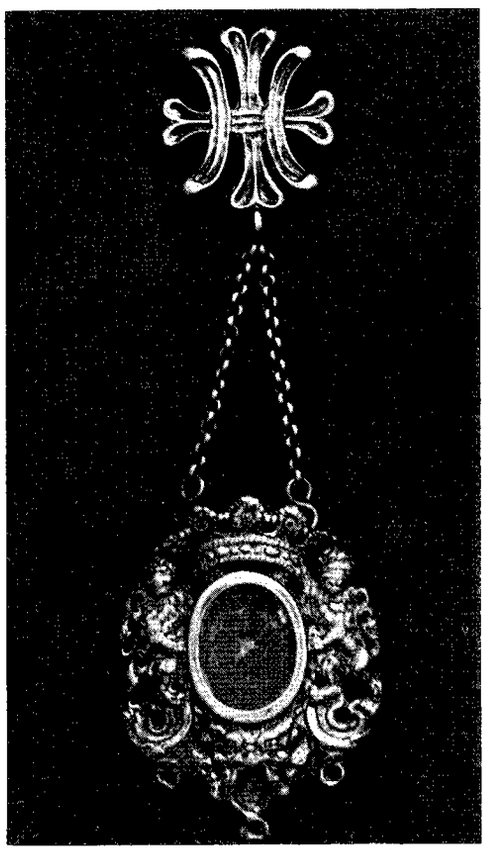

Bodebus van Wageningen.
Afb. 15.

Waarom Wageningen dit ***Van Gelre***-merk aan deed brengen, ruim 200 jaar na hertog ***Karel's*** dood, inplaats van zoals Nijmegen het provincie-wapen, zal moeilijk bewijsbaar zijn. In verband hiermee echter het volgende: Hertog ***Karel van Egmond*** gaf opdracht in Wageningen een kasteel te stichten op een terrein dat geweest was van zal. *Aalbert* ***van Bemmel. Karel*** had dit verkregen door ruiling bij de akte van 29 november 1500 van ***Johan van Arnhem*** en ***Styne Velckeners*** weduwe, ,,sijner huisvrouwen moeder". Al te vlot verliep de bouw niet, want op 27 oktober 1526, dus ***26*** jaar later maakte hij nog een overeenkomst met ***Willem Bor,*** heer in Doornik, drost van Wageningen, de burcht af te bouwen. Hoe deze werd, kan men in Bijdragen en Mededelingen Gelre 1939 zien.

De dappere stichter, schrijft G. Goossens in zijn beschrijving der stad Wageningen, vertoefde er gaarne, en hij citeert Slichtenhorst als hij zegt, dat hij nergens meer of te liever dan hier plachte te verkeren en uit te spannen. Hij hield dit verblijf zo zeer ,,in eere dat hij op zekeren tijd een verken op de wal bevonden zijnde, dit met eyghen hand heeft doorsteken, en zich op den richter, omdat hij de wal niet beter gevrijd hadde, zo zeer in toorn ontgaan, dat die op zijn knyen om vergiffenis moest bidden".

De burcht diende tevens tot verblijf voor de drost en als zodanig was ander hertog ***Karel*** aangesteld *Jacob* ***van Wees,*** gehuwd met ***Alexandrina van Dodewaard,*** en daarna ook de graaf ***van Meurs.*** Laatstgenoemde ontving hiervoor *f* 1000 per jaar, maar had daarvoor dan tevens de verplichting een aantal gewapenden te onderhouden. Voor de bewaking van het huis werden zes soldaten, een torenwachter en een portier voldoende geacht.

Later volgden nog ***Johan van*** *Salland,* gehuwd met *Belia* ***Stepraedt,*** wier dochter ***Josine*** in eerste echt huwde met ***Lubbert Torck,*** heer van Hemert, die eveneens drost werd en na hem nog andere ***Torck'en, zo*** o.a. ***Lubbert Adolf,*** heer tot Petcum. Deze familie had inmiddels de eigendom der burcht verworven, doen afbreken en omstreeks 1725 daarvoor in de plaats een ,,aanzienlijk heerenhuis" doen bouwen. Hiermee was dus een einde gekomen aan de burcht door hertog ***Karel*** rond 200 jaar daarvoor in Wageningen gesticht.

Lubbert Adolf baron ***Torck,*** heer tot Petcum en Rosendaal, gestorven 11 oktober 1758, zou hier dan ook stellig niet extra zijn vermeld, was het niet, dat mogelijk juist hij als burgemeester der stad de doorslag zou kunnen hebben gegeven dat aan de bodebus of bussen der stad het ***Van*** *Gelre*-merk boven het stadswapen werd aangebracht, hetzelfde merk als boven de Sabelpoort te Arnhem.

Is er nu verband tussen de Sabelpoort en de bodebus van Wageningen, respectievelijk tussen hertog ***Karel,*** de opdrachtgevers tot verbouw in 1642 van de Sabelpoort en die tot het smeden van het ***Van*** *Gelre*-merk ?

Deze band zou kunnen liggen in het kasteel Rosendaal. Het kasteel Rosendaal bij Arnhem had ***Karel van Egmond*** heel wat zorgen gegeven maar ongetwijfeld ook vreugde gebaard. In 1492 als hertog ingehuldigd kwam hij in 1494 in het bezit van Rasendaal, wat echter toen, als ik het goed begrepen heb, door ***Maximiliaan van Oostenrijk,*** hertog van Bourgondië, was verpand aan ***Hendrik Bentinck,*** heer van Loo, die het eerst nog moest ontruimen.

Op 17 maart 1501 stelde hertog ***Karel*** er zijn bastaardbroer *Jan* aan als burggraaf, maar in juni 1505 had ***Maximiliaan's*** zoon, *Philips* ***de*** *Schone,* Rosendaal weer in handen en verplichtte ***Karel*** tot een zeer vernederend verdrag. Hij moest hem vergezellen naar Spanje.

Tot Brussel volgde ***Karel*** hem werkelijk, doch daar ontschoot de gespannen snaphaan de Bourgondische vingers, ging weer naar Gelderland en veroverde dit langzamerhand weer op hem terug.

In 1511 was Rosendaal weer in ***Karel's*** bezit. Hij betrok het niet als woonplaats, zijn bastaard-dochter ***Anna,*** die in 1520 met ***Adriaan van Buren*** trouwde had er echter wel haar jeugd doorgebracht. Ook haar moeder, ***Maria van Enderstein*** of ***Zuiderstein*** woonde er evenals nog een ander bastaardkind van ***Karel.*** Hij onderhield er dus wel warme betrekkingen mee.

In 1536 stond ***Karel*** Rosendaal af aan ***Willem van*** *Scherpenzeel,* wiens erven het in 1579 verkochten aan ***Dirk van Dorth,*** wiens kleindochter ***Ermgard Elisabeth van Dorth,*** erfdochter was van Rosendaal en in 1636 huwde met ***Robert van Arnhem,*** wiens naam men als eerstgenoemde schepen ziet op de S a be lp oor t in 1642, zes jaar na dit huwelijk dus.

Robert van Arnhem's zuster *Jacoba* was gehuwd met ***Lubbert Torck,*** drast van Wageningen, en als zodanig waren zij bewoners van de hertogelijke b u r c h t aldaar. Dit drostambt vererfde via hun zoon ***Lubbert*** op diens zoon ***Assueer*** en van deze op de ons beken-

de zoon ***Lubbert Adolf,*** die drost zowel als burgemeester was van Wageningen en ongetwijfeld een belangrijke stem in de magistraat zal hebben gehad.

Als dan ***Robert van Arnhem's*** dochter ***Johanna Margaretha*** en haar man ***Johan van Arnhem*** tot Harselo kinderloos komen te overlijden en Rosendaal en het nodige wat daarbij behoorde in 1721 nalaten aan deze ***Lubbert Adolf Torck,*** waarmee dus beide van hertog ***Karel*** afkomstige burchten in één hand komen, zou dit nog eens een extra stimulans kunnen zijn geweest, het ***Van Gelre-merk*** voor Wageningen in zilver vast te leggen, zoals zijn voorvader ***Robert van Arnhem*** dat in goud op de Sabelpoort had gedaan. Mogelijk werd deze bus voor de derde bode precies gemaakt als die voor de eerste en tweede, die waarschijnlijk verloren gingen, zonder dat iemand nog weet hoe ze er uit zagen., We weten niet of dit zelfde merk soms ook op de burcht of op de Bergpoort heeft gestaan onder het stadswapen, zoals op de Sabelpoort in Arnhem.

We weten zelfs niet eens, of een der ***Torck'en*** de drijfveer was, dat dit merk aan de bodebus kwam, want als ***Lubbert Adolf*** inderdaad de opdrachtgever is geweest, waarom lijken dan de lelie-achtige figuren hier niet op in de schelpengalerijen van Rosendaal, door hem aangelegd, met van zijn vrouw afkomstige, thans vervloekte, toen gezegende, in Indië al of niet verdiende penningen ?

We weten het niet. Maar wat wel vast is komen te staan, en dat is voor dit verhaal van belang, dat de magistraten van Arnhem en Wageningen het eens waren over het merk, wat moeilijk aan een ander dan de familie Van Gelder kan worden toegeschreven, want ook deze twee merken komen geheel overeen met het basis-merk waaruit kennelijk alle andere ***Van Gelre-merken ontsproten*** [141-155].

§ 7. Het Van Gelre-merk te Elburg.

Op een excursie van de Vereniging Gelre op 21 juni 1978 naar Elburg, ontdekte mijn vrouw in het Gemeente-museum aldaar aan een bodebus ook een Van Gelre-merk, geheel overeenkomstig dat van Wageningen. Weliswaar bleek hier een laat 18de eeuws medaillon, het gemeente wapen bevattend, aan te hangen doch in dezelfde vitrine bevond zich ook een medaillon, geheel overeenkomstig het Wageningse exemplaar, hangend aan een rozet van later makelij, zodat we gevoegelijk aan kunnen nemen dat onderdelen in de loop der eeuwen verwisseld zijn, want zelfs de maat, de kettinkjes en bevestigingshaakjes zijn dan van de bodebus van Wageningen en Elburg precies gelijk (zie afb. 1 : 29 en 15). Vanzelfsprekend bevat het Elburgse medaillon het wapen dier stad.

De heer K. P. J. Schuur, conservator van het museum, was zo vriendelijk mij enkele aantekeningen te zenden van de heer Jan L. de Boer, die in 1910 de oudheidkamer te Elburg oprichtte. Deze beschreef de verzameling in 1932 en 1948 en men had hem verteld, dat alle drie de bodebussen vroeger van bedoeld *Gelre*-merk waren voorzien. Hij schrijft hierbij: Het zilveren symbool bovenaan het waardigheids-sierraad is hetzelfde dat men kan zien aan de Vischpoort in het midden van de doorgangsboog, waarvan mij werd meegedeeld, en dit lijkt mij ook zeer waarschijnlijk, dat dit Elburg's verbondenheid met Gelre symboliseert, dat dit het wapen (m.i. merk) van *Gelre* is geweest. Bijgaand een foto van het door hem bedoelde sluitsteentje in de Vispoort aan de stadszijde met daarop het bewuste merk (afb. 1 : 30 en 16). tussen de datum 15 - 92. Het sluitsteentje aan de buitenzijde van de poort vertoont tussen de datum het stadswapen.

Sluitsteen van de Vispoort te Elburg.
Afb. 16.

Evenals in de Arnhemse stadsrekening van 1422/1423 en op de in 1642 verbouwde Sabelpoort, dus „twee scilden daer onss heeren ende der stat wapen yn staen".

Het ANWB-bordje vermeldt: Oorspr. vierkante verdedigingstoren eind 14de eeuw, sedert 1592 Vispoort.

In hun boekje „Gelderland monumenteel" vertellen Karel Janssen en Cees Ippel op blz. 85/86: Elburg is een van de zeer weinige steden die volgens tevoren gemaakte plannen gebouwd zijn. Het oude Elburg dat al in de 13de eeuw stadsrechten kreeg, liep gevaar in zee te verdwijnen. Reden voor hertog ***Willem van Gulik (Willem I van Gelre,*** graaf ***van Gulik)*** om in 1392 aan ***Arent toe Boecop*** opdracht te geven een plan voor een nieuwe stad te maken.

De structuur zoals die in het laatste decennium van de veertiende eeuw is ontstaan, is nog steeds zichtbaar.

De stadsmuur en de verdedigingstoren, vanaf 1592 Vispoort, zijn nog intact, aan de binnenzijde op de muur, links precies naast de toren vormen zeven uit verband gesprongen stenen weer het ***Van Gelre-merk*** (afb. 1 : 31 en 17).

Nu, hoewel rechthoekig, precies gezet als het merk (afb. 1 : **17)** op de politieke spotprent van ***Karel van Egmond,*** hertog ***van Gelre*** Ao. 1528. Had ***Arent toe Boecop*** dit merk meteen al in de 14de eeuw in de muur laten metselen, of een

141. G.A. Wageningen, Notulen magistr. Wageningen, fol. 141, 11 dec. 1754.
142. G.A. Wageningen, Bodeteken Gem. Wageningen 2de helft 18de eeuw, gemaakt door Willem Boekelman, zilversmid te Wageningen.
143. G. Goossen Jzn., Geschiedk. en plaatselijke beschr. van Wageningen.
144. Gelre, Bijdr. en Med. XLII (1939), pag. 49—60.
145. A. van Slichtenhorst, Boeken van de Gelderse Geschiedenissen, pag. 102 e.v.
146. W. J. d' Ablaing van Giessenburg, Nijmegen, pag. 132, 141, 397, 398.
147. W. J. d' Ablaing van Giessenburg, Veluwe, pag. 33, 370, 375, 413.
148. R.A. Gld., Coll. van Rheemen, XXI 34 A, pag. 354, 355.
149. Beelaerts van Blokland c.s., Ned. Kast. en hun historie II, p. 35, 48.
150. Reg. leenaktenboeken Gelre en Zutphen, kwart. Arnhem, A. 67, 79, 226, 267, 434.
151. Gelre, Bijdr. en Med., 1908.
152. Gelre, Bijdr. en Med., 1940, pag. 297.
153. G.A. Wageningen, Naamlijsten van de leden der stedelijke regering.
154. A. W. E. Dek, Genealogie der heren en graven van Egmond.
155. Mededeling van G. C. Helbers te Renkum.

Het merk in de stadsmuur te Elburg.
Afb. 17.

van hen, op wie zijn goederen vererfden, w.o. ***Ermgart Elisabeth van Dorth,*** de erfdochter van Rosendaal, gehuwd met ***Robert van Arnhem,*** een der opdrachtgevers voor de verbouwing van de Sabelpoort te Arnhem, en ***Johanna Margaretha*** en ***Johan van Arnhem,*** die Rosendaal aan de Wageningse drost en burgemeester ***Lubbert Adolf Torck*** nalieten ? (zie Reg. op de leenakten Veluwe, pag. 178/179). Ik weet het niet, maar dat ook Elburg sinds eeuwen zijn banden met Gelre in ere wil houden. staat wel vast.

KORTE MEDEDELINGEN.

Fischer.

Veel Nederlanders zullen het echtpaar ***Johan Christoffer von Fischer,*** luitenant in het Regiment van Prins Carel van Denemarken, tr. Deventer 18 december 1702 *Susanna* ***Maria Podt*** onder hun kwartieren tellen. Het Deventer regeringsgeslacht ***Podt*** werd behandeld in De Ned. Leeuw 1930, waarin ***Johan Christoffer*** overigens. ***Von Fischars*** werd genoemd.

Door vriendelijke tussenkomst van het Deense Ministerie van Defensie ontving ik (binnen veertien dagen !) de volgende gegevens van Rigsarkivet, 3e afdeling, Haerens Arkiv te Kopenhagen (Rigsdagsgarden 9, 1218 Kobenhavn K.) :

Hans Christoffer Fischer (niet vermeld met een adellijk praedicaat) was in 1696 vaandrig in het bataljon Prins Carl in Vlaanderen ,,in the pay of Holland and England". Het bataljon keerde na de vrede van Rijswijk in 1697 naar Denemarken terug ***en*** werd vervolgens geïncorporeerd in het Regiment Prins Carl. Hij werd bevorderd tot tweede luitenant op 19 februari 1698 en tot eerste luitenant op 6 augustus 1701. Hij volgde het eerste bataljon van het regiment naar Brabant in dienst van Engeland en Holland van 1702 tot 27 februari 1703.

Gegevens over zijn familieachtergrond zijn bij het Haerens Arkiv niet aanwezig; wel beschikt dit archief over min of meer uitgebreide staten van dienst van ongeveer 70 andere officieren met de naam ***Fischer.***

,,Generalcommissioner" *Christian* ***Fischer*** werd op 12 juni 18 11 door Koning Frederik VI in de adelstand verheven.

W. ENTERMAN.

Het geslacht Sierksma (14e tot 18e eeuw)

(jrg. 1978, kol. 396—440; 1979, kol. 35-52, 111-116).

Nader commentaar.

Bovengenoemd artikel heeft aanleiding gegeven tot een ongebruikelijk aantal critische beschouwingen in het Maandblad. Nu de schrijver uit de reacties op zijn publicatie de correcte consequentie heeft getrokken wil ik volstaan met een enkel woord over twee acten, die mij door Friese belangstellenden in fotocopie werden toegezonden.

Het eerste document, de in jrg. 1978, 414 genoemde acte van 30 oktober 1528 is een vonnis, waarbij een elftal personen resp. staken wordt veroordeeld aan ***Stynnert Piersz.*** en zijn broeders en zusters uit te keren 1/7 van de nalatenschap van *Douwe* ***Syericksma*** en diens vrouw ***Auke.***

De tekst, die als bijlage volgt, bevestigt mijn mededeling in kolom 36 van deze jaargang, dat in drie gevallen door de schrijver patronymica zijn gewijzigd. Op dit onverkwikkelijke punt ga ik verder niet in.

Het tweede document, een acte uit de Inventarisatieboeken van Bolsward op het Rijksarchief te Leeuwarden, dateert van ruim twee eeuwen later. Het is de beschrijving van de na(gelaten boedel van ***Abbe Siersma,*** door de scribent vermeld als generatie Xa in kolom 436 van de vorige jaargang.

De aanvang luidt: Op heeden den 13 february 1736 heb ik Frans Braaksma, presideerende burgermeester der stat Bolswart als commissaris, gevoegt met Gerben Monsma secretaris aldaar, mij vervoegt ten sterfhuise van wijlen ***Abbe Siersma,*** in leeven old luitenant van een compagni te voet, voor eenigen tijt in 't Anthoni Gasthuis' binnen gedachte stad overleden, ten einde aldaar, vermits absentie en uitlandigheit in Oostindiën van desoverledenes eenige soon (spatiëring van mij) *Renicus* ***Siersma,*** voor de eene helft en ***Titia Gravius,*** de overledenes nagelatene weduwe voor de andere helfte testamentaire erfgenaam van hun wijlen vader en resp. man bovengenoemt, te doen beschrijvinge en inventarisatie van alle goederen en effecten enz.

Geen spoor dus bij dit echtpaar in het Bolswardse tehuis voor bedaagde proveniers van een jeugdige zoon ***Fokke,*** die de brug naar de huidige ***Sierksma's zou*** vormen. In het januari-nummer schreef ik (kolom 41) : deze ***Fokke*** steekt zo af bij zijn omgeving en past er ook qua leeftijd zo slecht bij, dat ik durf te stellen, dat hij geen zoon is van Xa.

Uit bovenvermelde acte en het door de heren P. Nieuwland en H. Bierma in kolom 52 gestelde, blijkt nu wel dat ***Fokke*** *Abbesz.* en zijn vrouw ***Sytske Douwesdr.*** gefantaseerde lieden zijn, qua voornamen geïnspireerd op schrijvers werkelijke voorouders ***Fokke*** *Arends* en ***Sytske*** *Egberts.*

Het bouwwerk van de auteur met als gevelsteen de zogenaamde wolfsangel uit het geüsurpeerde wapen is gebleken een kaartenhuis' te zijn.

JHR. **MR. C.** C. VAN VALKENBURG.

Bijlage.

30 oktober 1528 (R.A. Leeuwasdea, archief Hof van Friesland W.W. 1 fo. 305).

Acte van condempnatie.

Comparerende voere den hove van Vrieslandt ***Stynnert Piersz.*** voir hem selven ende volmechtich van zijne andere susters ende broeders eysschers ter eenre

tegens

Epe Syericxsma Eepe Algerszoon toe Aarum,
Teete Aelgerszoon toe **Franeker,**
Elynck Smydt bynnen Leeuwaerden,

Tiaert Laeszoon van wegen zijne huysvrouwe toe Aarum,
Peter Taeckexoon toe Oesterwierum,
heer *Tyalle* toe Beetgum met sijn susters kynderen,
Taecke Popke zoon toe Beetgum,
Peke Taecke broeder toe Beetgum,
de erffgenamen van wijlen ***Wybe Syericxsma*** toe Aarum,
Joost Tyaerdts zoon toe Franeker ende
Aebe toe Syckenhuys toe Aarum

verweerders ter ander zijden, hebben dieselve eysschers gecontenteert tot restitutie ofte dat de verweerder(s) sculdich souden wesen hen eysschers, te laeten volghende sevende paert van *Douwe* ***Syericxsma*** ende ***Aucke*** zijne huysvrouwe naegelaten goeden. De voirsegde verweerders met meester Seerp, hueren procureur, hebben verclaert dat zij den eysschers de voirsegde sevende paert van *Douwe Syericxsma* ende ***Aucke,*** zijne huysvrouwe, goeden willen volgen laten. Begerende de voirsegde eysschers daarop acte van condempnatie. Gehoirt welcke verclaringe ende begeerte 't voirsegde hoff heeft denselven verweerders, elc in der qualiteyt zoo zij procederen in 't gene des voirsegt is, gecondempneert ende condempneert mits desen. Actum Leeuwarden in der cancelrijen den naestlesten dach octobris anno XV°XXVIII°.

De Zuil.

(1979, hol. 278).

Naar aanleiding van het lezenswaardige artikel van de Heer H. 't Jong in dit Maandblad, moge ik het volgende opmerken.

Gelijk bekend is de bakermat van het geslacht der ***Van*** *Zuylen's* (*Sulen,* ***Zulen,*** *Zuylen*) het Duitse Sulen niet ver van Anholt. Het ligt daarom voor de hand het wapenschild met de drie zuilen (muurankers) te houden voor een sprekend wapen, een verschijnsel, dat aan de tijd van omstreeks 1200 niet vreemd was. Leden van het geslacht ***Van*** *Zuylen* (*Sulen*) zijn heer van Anholt geweest, een gebiedje, dat naderhand aan de heren ***van Ghemen*** en vervolgens aan de heren ***van*** *Bronchorst-Batenburg* gekomen is en sterk onder Gelderse invloed heeft gestaan[1]. Leden van het geslacht der ***Van*** *Zuylen's* kwamen zowel in het gevolg of in dienst van de Gelderse vorsten als van de Utrechtse bisschoppen voor. Zij hebben in het Nedersticht van Utrecht de naam Sulen (Zulen, Zuylen) gegeven aan het slot en het daarbij gelegen dorp nabij de stad Utrecht. Sweder *van Zuylen* van *Beverweerd,* knape, was in 1277 en in volgende jaren maarschalk van den lande van Utrecht, d.w.z. de hoogste wereldlijke ambtenaar met rechterlijke, militaire en bestuurlijke bevoegdheden, onder de regering van de elect-bisschop ***Jan van Nassau.*** Tot het geslacht der ***Van*** *Zuylen's* hebben de heren ***van Abcoude*** en ***van Wijk*** *bij Duurstede* behoord.

De Heer 't Jong denkt ter oplossing van de twistvraag „zuil" of „muuranker" aan de mogelijkheid, dat de wapenfiguur in het zuilenwapen een schraag zou zijn, hetgeen hij met tekeningen verduidelijkt. Hij waagt de onderstelling, dat een lid van het geslacht ***Van*** *Zuylen* als ministeriaal een functie bij de bisschop van Utrecht zou hebben gehad, welke met de tafel te maken had, bijv. als schenker, voorsnijder, misschien zelfs hofmeester of seneschalk, daarna als loon voor bewezen diensten tot ridder gemaakt is en als wapen de schragen van de bisschoppelijke tafel zou hebben aangenomen. Hoe interessant deze hypothese ook mag zijn, zij lijkt mij minder waarschijnlijk.

Nu is het opmerkelijk, dat de heren ***van Beusichem,*** naderhand heren ***van Culemborg,*** niet alleen erfelijk schenker van de bisschop van Utrecht zijn geweest, maar eveneens als wapen drie zuilen (muurankers) voerden. Er is hier evenwel géén verband tussen het schenkambt en het zuilenwapen aantoonbaar. Dr. G. P. F. Vermast heeft in een posthuum verschenen artikel[2] duidelijk gemaakt, dat de eerste uit het geslacht der heren ***van Beusichem,*** die als bisschoppelijk schenker (pincerna) vermeld wordt, in 1224, *Stephanus,* bisschoppelijk ministeriaal en ridder, was. Deze *Stephanus* zegelde in 1239 met een zegel, geschuinbalkt van zes stukken met over alles heen twee dwarsbalken en het randschrift: "S' (igillum) Sthe .... de . Busichem". Zijn tweede zoon ***Suederus de Businchem,*** ridder, zegelde in 1279 „met een ghotisch schild", aldus Vermast, „waarin 3 zuilen (muurankers), vergezeld heraldisch rechts door een klein bijschildje, vertoonend 8 schuinbalken en links door een zelfde schildje, maar hier over de schuinbalken nog 2 dwarsbalken". Deze wapenverandering verklaart Vermast uit het feit, dat *Suederus* blijkens een acte van 1262 de als borgen voor hem optredende gebroeders ***Suederus*** en ***Walterus de*** *Sulen* zijn broeders noemt. ***Suederus van Beusichem's*** vader, de eerder genoemde ***Stephanus,*** bisschoppelijk schenker, heeft kennelijk de weduwe van een heer ***van*** *Zuylen* (*Sulen*) tot echtgenote gehad. Zij heette ***Ava.*** Door deze verwantschap waren de ***Beusichem's*** opgenomen in de familiekring of „clan" der ***Van*** *Zuylen's*. Alle latere heren ***van Culemborg*** uit het geslacht der ***Van Beusichem's*** hebben met de drie zuilen (muurankers) gezegeld.

A. JOHANNA MARE.

1. R.A. Gelderland, archief Hof van Gelre en Zutphen, inv. nos. 44004402, verhoading van Gelderland tot Anholt.

2. G. P. F. Vermast †, De Heeren van Bosinchem voor het jaar 1300, Bijdragen en Mededeelingen Vereeniging Gelre, LIII, 1953, blz. 27, zie blz. 31, 34, 39 en 40. Vergel. Oorkondenboek van het Sticht Utrecht, 11, nos. 722, 730 en 940, van 1224, 1224 en 1239 dec. 30; ald. III, no. 1562, 1262 maart 12 „*Suederum* et ***Walterum de*** *Sulen* fratres meos" (te weten van Suederus van *Beusichem);* ald. IV 1, ***no.*** 2005, 1279 juli 24 en no. 2020, 1280 januari 2; ald. IV 2, no. 2334, 1288 april 1.

De kroon op het gemeentewapen.

De verbetering van het gemeentewapen van 's-Hertogenbosch, die de stad einde 1977 aanvroeg bij de Hoge Raad van Adel, omvatte tevens een verzoek om de kroon met vijf bladeren, die sinds 16 juli 1817 het gemeentewapen sierde, te mogen vervangen door een hertogskroon. Na enig overleg kwam er overeenstemming tussen de Hoge Raad van Adel en het gemeentebestuur van 's-Hertogenbosch over een kroon, die niet gelijk is aan de hertogskroon, waarmede het wapen van de provincie Noord-Brabant versierd is, maar die wel de kroon is, die koning Willem I in 1816 heeft toegedacht aan de hertogen: een gouden kroon van drie bladeren, twee parels en een purperen muts. De gedachtenwisselingen, die aan het K.B. van 8 maart 1978 nr. 54 voorafgingen, hebben nog weer eens de aandacht gevestigd op de verschillen van opvatting, die in Nederland over de rang- en gemeentekronen bestaan.

Sinds 1816 wijken sommige Nederlandse adelskronen af van de vormen, die elders op het vasteland van Europa op papier bestaan. Daarnaast zien we nieuwe gemeentewapens meestal gedekt met de kroon met drie fleurons en twee parels. Maar als een gemeente kan aantonen dat vroeger een ander model kroon op haar zegels e.d. werd afgebeeld, dan kan men voor dat andere model meestal de goedkeuring van de Hoge Raad van Adel verkrijgen. Zelfs de keizerskroon komt voor als versiering van enige gemeentewapens uit de vorige eeuw. Betwijfeld mag worden, of de keizerskroon, van welke vorm dan ook, nu nog ooit aanvaard zal worden.

Nu beroept men zich, als het om de Nederlandse modellen en benamingen van de wapenkronen gaat, nogal eens op de brief, die de Secretaris van Staat A. R. Falck op 4 februari 1816 aan de President van de Hoge Raad van Adel zond. Hij schrijft hierin, dat Z.M. de Koning de voorkeur heeft gegeven aan de kronen van die form, welke meest op het vaste land van Europa in gebruik is. Uit het slot van die brief blijkt duidelijk, dat deze betrekking heeft op de rangkronen van de Nederlandse adel, o.a. van de ridders. Nergens blijkt, dat tevens de kronen boven gemeentewapens geregeld worden. In het in 1966 verschenen boek „De Hoge Raad van Adel" is deze brief dan ook ingedeeld bij Bijlage 111 C (blz. 190—203), die betrekking heeft op de aangelegenheden van de adel. De bijlagen betreffende provincie- en gemeentewapens e.d. zijn gerangschikt onder 111 D (blz. 203—210), bijlagen inzake vlaggen onder III E (blz. 211-213).

Bekijken we dan, hoe in de eerste helft van de vorige eeuw de praktijk is geweest, dan blijkt weldra, dat toen op de officieel door de Hoge Raad van Adel aan de gemeenten uitgereikte diploma's de beschrijving van de kroon lang niet altijd overeenstemde met de bijgevoegde afbeelding ! Onze lezers kunnen dit gemakkelijk zelf nazien in het onvolprezen boek: „Zegels en Wapens van Steden in Zuid-Holland", dat in 1966 is samengesteld en uitgegeven onder leiding van Mevrouw E. C. M. Leemans-Prins. Niet alleen worden van de bedoelde wapendiploma's er enkele in dit boek afgebeeld of wordt daarvan de blazoenering overgenomen, maar we vinden er ook een schat aan afbeeldingen van oude zegels. De diploma's van de Hoge Raad van Adel voor bedoelde Zuidhollandse steden zijn gedateerd 24 juli 1816. We zien er fleuron-kronen in vier verschillende modellen op afgebeeld, drie daarvan zijn aangevuld met parels.

A. Een kroon met 3 fleurons en 2 stiften met elk drie parels zien we bij:

	Blz.	Omschrijving:
1. Gorinchem	92	een kroon met 3 fleurons
2. Schiedam	231	een kroon met 3 fleurons van goud en zes paarlen (= 2 stiften met 3 parels elk)
3. Woerden	269	ene kroon
4. Delft (Sierksma 43)		een kroon met 5 fleurons
5. Leiden	151	een kroon met 5 fleurons

P.M. Leiden gebruikte in de 18de en 19de eeuw verschillende zegelstempels met daarop een door twee leeuwen gehouden wapenschild, gedekt door een kroon met drie fleurons en twee stiften met elk drie parels, afb. 15, 16, 23, 24, 26, 28, 29, 30 en 31.
Het nieuwe wapen van Leiden, verleend 25 januari 1950, is niet gekroond.

B. Een kroon met 3 fleurons en daartussen 2 parels hebben van de beschreven stadswapens in Zuid-Holland:

	Blz.	Omschrijving:
1. Dordrecht	87	een kroon en drie fleurons van goud en vijf paarlen. (Drie van de parels dienen als versiering van de fleurons ...)
2. Oudewater	190	een kroon met drie fleurons

P.M. De kroon met drie fleurons en daartussen 2 parels is de in Nederland het meest gebruikte wapenkroon voor de gemeenten.

C. Een kroon met 5 fleurons:

	Blz.	Omschrijving:
Gouda	111	(Op afb. 21 op blz. 111 heeft de kroon nog drie fleurons en twee stiften met elk drie parels)

D. Een kroon met 5 fleurons en daartussen 4 parels voeren :

	Blz.	Omschrijving :
1. Rotterdam	205	een kroon met vijf fleurons van goud.

2. Schoonhoven voert deze kroon eveneens, maar op blz. 246 wordt die niet vermeld en deze wordt door Sierksma [1] evenmin afgebeeld (blz. 122).

Kronen met vijf fleurons en vier parels zijn ook elders in Nederland vrij zeldzaam. Vaak zijn dan de vier parels wel afgebeeld, maar worden zij niet genoemd in de wapenbeschrijving van het diploma. Sierksma [1] vermeldt o.a.:

3. Arnhem	(24)	een kroon van goud met vijf fleurons
4. Amersfoort	(21)	een kroon met vijf fleurons van goud
5. Enschede	(52)	een gouden kroon van vijf bladeren
6. Vlissingen	(136)	een gouden kroon met vijf bladeren en vier parels
7. Zundert	(156)	idem

De gouden kroon met vijf fleurons en daartussen vier parels dekt ook een zestal provinciewapens: Utrecht 1858, Groningen 1947, Zuid-Holland 1948, Zeeland 1948, Overijssel 1950, Friesland 1958. Maar in afwijking hiervan heeft men voor het wapen van Noord-Holland in 1907 de voorkeur gegeven aan de kroon met alleen vijf fleurons, de kroon dus, die 's-Hertogenbosch in 1977 na enig aandringen mocht vervangen door de moderne adelskroon voor een hertog. Het model met vijf bladeren was en is in de provincie Noord-Brabant overigens zeer gewild. Zonder volledig te willen zijn, noemen we van de gemeenten, waarvan het wapen gedekt wordt door een gouden kroon met vijf fleurons: Eindhoven (1817 resp. 1923), Geertruidenberg (1817), Heusden (1817), Ravenstein (1817), Willemstad (1817), en bovendien Helmond (1924; in 1817 werd deze vijf-bladerige kroon[2] wel afgebeeld, doch men volstond toen op het diploma met de benaming: kroon van goud.)

De kronen boven de provinciewapens hebben tegenwoordig een andere vorm, dan in de tijd van de Republiek. Op zijn „Tafel van de XVII Nederlandze Provinciën" [3] beeldde Caspar Specht in 1705 de kronen op de wapens van de graafschappen in de Zuidelijke Nederlanden af als een gouden band, waarop twaalf parels zijn bevestigd en daarop nòg

1. Kl. Sierksma, De gemeentewapens van Nederland, 2de druk, 1962; bladzijden tussen haakjes.
2. In de trouwkamer van het kasteel-raadhuis van Helmond bevindt zich een prachtig wapenbord, herinnering aan het huwelijk (1688) van de erfdochter ***Isabella van Cortenbach*** met ***Antoine Udalricq graaf van Frezin,*** geboren graaf van. ***Arberg en Vallangin.*** Het toont boven het alliantiewapen een kroon met vijf fleurons en vier parels. De helm, die op het gemeentewapen van Helmond omgewend is, is op het wapenbord in de trouwkamer gewoon naar heraldisch rechts gewend.
3. Zie de Nederlandsche Leeuw, jaargang 1970, kolommen 45—48.

drie parels. De wapens van de hertogdommen, Gelderland inbegrepen, zijn gedekt met de rode hertogshoed met drie diademen en vijf opslagen van hermelijn. De wapens van Holland, Friesland en Overijssel droegen in 1705 een kroon met drie grote en twee kleinere fleurons, die van Zeeland, Utrecht en Groningen een kroon met drie fleurons en twee parels.

Volledigheidshalve noemen we ook nog de parelkronen. Deze worden ook buiten de provincie Zuid-Holland vaak aangetroffen. Op beeldhouwwerk en houtsnijwerk heeft de band meestal een gebogen vorm, zodat we dan alleen de parels recht voor ons volledig kunnen zien: de verder naar achteren geplaatste parels worden ten dele aan het oog onttrokken. Maar op papier afgebeeld heeft de parelkroon meestal een zodanige vorm, dat elke afgebeelde parel volledig zichtbaar blijft. Het aantal parels schijnt in het verleden nauwelijks van belang te zijn geweest, varieert althans op oude afbeeldingen van hetzelfde historische stadswapen.

P.M. Bij een opgave van het aantal fleurons (bladeren), parels en diademen worden in Nederland meestal de aantallen genoemd, die op de tekening zichtbaar zijn. Het gaat immers niet om bestaande kronen, maar om onderdelen van de ,,papieren heraldiek". Elders, met name in Duitsland, vermeldt men graag het aantal zichtbare fleurons e.d. Soms vermeldt men zelfs tevens het totale aantal, d.w.z. men verdubbelt eerst het aantal zichtbare versieringen en vermindert de som met twee; anders gezegd: men vermindert het aantal zichtbare versieringen met één en verdubbelt de uitkomst. Overigens geldt in de Nederlandse heraldiek kennelijk een aparte regeling voor de koninklijke kroon. Men kroont het Nederlandse Rijkswapen met de Koninklijke Kroon ,,gelijk aan die, welke door wijlen Zijne Majesteit Koning Willem 1 op zijn wapenzegel is gevoerd geworden" 1. Die kroon heeft acht diademen, waarvan op de meeste tekeningen er vijf zichtbaar zijn. Deze koninklijke kroon komt niet voor bij gemeentewapens. Wel komen we, zoals reeds gezegd, op meerdere plaatsen de zogenaamde keizerlijke kroon tegen, maar de afbeeldingen daarvan vertonen aanzienlijke verschillen.

Dat we in Nederland, vooral als het om kronen gaat, in hoofdzaak te maken hebben met de ,,papieren heraldiek" bewijst de tekening, die op blz. 191 van het boek ,,De Hoge Raad van Adel" naast de brief van 4 februari 1816 is gedrukt. Bij de rangkronen voor de adel zijn ook die voor de graaf met zichtbaar 3 fleurons en 2 parels en die voor de burggraaf met zichtbaar 3 parels en 2 fleurons. Beide kronen zouden bij een volledige cirkelvorm 4 fleurons en 4 parels vertonen, dus identiek zijn. Men kan zich moeilijk aan de indruk onttrekken, dat hier in 1816 te veel met haastige spoed is gewerkt.

Als er op het officieel door de Hoge Raad van Adel uitgereikte wapendiploma verschil blijkt te bestaan tussen de beschrijving van het gemeentewapen en de bijgevoegde afbeelding van de kroon, dan zal de praktijk wel zijn, dat de afbeelding van de kroon het zwaarste weegt. Omdat het daarbij gaat om een toegevoegde versiering van het eigenlijke wapen en niet direct om het wapenschild, kan men daar vrede mee hebben. Als de afbeelding van het schild niet in overeenstemming is met de — op zich correcte — wapenbeschrijving dan zal in bijna alle gevallen de tekening opnieuw moeten worden gemaakt. Zeer in het bijzonder geldt dit, als door een of ander misverstand de wapenfiguur omgewend (= in spiegelbeeld) getekend is.

F. J. VAN ETTRO.

Uniedaalders 1579-1979.

De viering van de vierhonderdste verjaardag van de totstandkoming van de Unie van Utrecht gaf aanleiding tot de uitgifte van een rijksdaalder van afwijkend model, maar bovendien van twee herinneringspenningen, geen betaalmiddel, wel een verzamel-object. De nikkelen uitvoering geldt voor 1 uniedaalder; de zilveren, met een fijn zilvergehalte van 18 gram, geldt voor 10 uniedaalders; de gouden uitvoering, met een fijn goudgewicht van 6,048 gram, geldt voor 50 uniedaalders. De maximum uitgave van elk zou 30.000 stuks zijn.

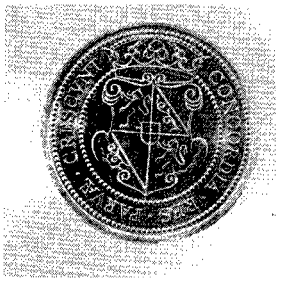

Er zijn ongetwijfeld veel liefhebbers van dergelijke gelegenheidspenningen. Daarom is het jammer, dat ontwerp en uitvoering reden geven tot kritiek. Volgens het bericht, waarmee de uitgifte van de twee penningen werd aangekondigd, zou de keerzijde het wapen van Philips 11 (van Spanje) te zien geven. In werkelijkheid is het gewoon een variatie van het wapen van het Sticht Utrecht. Het is gevierendeeld: 1 en 4 in goud een rode leeuw (graafschap Holland): 2 en 3 schuin doorsneden van zilver en rood (stad Utrecht): hartschild in rood een kruis van zilver (Sticht Utrecht). Dit is het derde van de drie wapenschilden van het Sticht Utrecht, die we in het boek van T. van der Laars ,,Wapens, Vlaggen en Zegels van Nederland" als figuur 120 aantreffen. Het wapen op de Utrechtse munt uit de zestiende eeuw, dat als voorbeeld heeft gediend, heeft men niet herkend als het wapen van het Sticht Utrecht.

Misschien heeft de ontwerper van de uniedaalders gedacht, dat een tijdens het bewind van koning Philips 11 uitgegeven munt vanzelfsprekend ook diens wapen zou moeten vertonen. Dit nu is niet in overeenstemming met de gang van zaken in de zestiende eeuw. Elk gewest, dat munten liet slaan, had toen nog het recht behouden het eigen wapenschild daarop af te laten beelden. De zegels van de vorsten uit het Oostenrijkse of Habsburgse huis tonen aan, dat zij voor zichzelf vasthielden aan het eigen wapenschild met talrijke ,,kwartieren", met daarop van de wapens van de zeventien Nederlandse provinciën alleen de blazoenen van Brabant en Vlaanderen.

Wel kennen we bijzondere zegelstempels, bestemd voor bepaalde gewesten of groepen gewesten en daarop zijn soms de provinciewapens als losstaande schildjes afgebeeld. Zo kan men in het boek van Olivier de Wree: ,,De Seghelen der Graven van Vlaenderen" (1640) op folio 81 een zegelafbeelding vinden van Philips 11, waarop hij is afgebeeld als geharnaste ridder te paard. Boven de ridder zien we zijn persoonlijk wapen met de vele kwartieren, links het wapen van Brabant, rechts dat van Holland-Henegouwen, onderaan een wapenschildje voor het Sticht en het Leenhof van Utrecht. Dit laatste schildje vertoont een leeuw met op de schouder een kruisje. Een vergelijkbaar zegel van Philips 11 komt voor op folio 85.

Terwijl nu op de keerzijde van de Uniedaalder het wapen van het Sticht Utrecht correct wordt afgebeeld en dat wapen alleen in de schriftelijke toelichting per abuis dat van Philips

11 wordt genoemd, is minder geslaagd hetgeen de ontwerper van de munt zich veroorloofd heeft met de voorzijde ! De daarop afgebeelde leeuw (in de toelichting de generaliteits-leeuw genoemd) heeft wel in de linkervoorklauw de befaamde bundel met zeven pijlen, maar in de rechtervoorklauw, in plaats van het gebruikelijke opgeheven zwaard, de vrijheids-hoed. Het is waar, dat men die hoed elders wel tegenkomt als vrijheidssymbool, maar dan geplaatst (niet op een wapen-schild maar) op een speer. Het gaat beslist te ver op een herdenkingspenning van een zo belangrijk feit als de Unie van Utrecht is, aan de Statenleeuw het zwaard te oatnemen.

De oorsprong van het zwaard en de pijlenbundel als bijzondere attributen van de Nederlandse leeuw, als zinnebeeldig kenteken van vrijheid en overwinning, respectievelijk als symbool van eendracht, vinden we reeds in het zegel, dat de Staten-Generaal der z e v e n ti e n Provinciën in april 1578 in Brussel lieten graveren. Toen bevatte de pijlenbundel inderdaad zeventien pijlen. Het zegel der zeven 'geünieerde provinciën is daarvan een navolging, het aantal pijlen werd meestal tot zeven beperkt. Toen koning Willem 1 in 1815 het nieuwe wapen van het koninkrijk der Nederlanden liet vaststellen, verving hij wel de leeuw van de Republiek door de gouden leeuw van Nassau, maar ook deze leeuw werd gewapend met het opgestoken zwaard en de bundel met (meestal) zeven pijlen.

Als koning Willem 1 er zoveel waarde aan hechtte de vrijheidssymbolen uit de tijd van de 80-jarige oorlog, resp. van de Republiek, over te nemen in het wapen van het nieuwe koninkrijk, dan gaat het niet aan daar lichtvaardig mee om te springen.

Van het een komt het ander. Met de tekening, die als blikvanger bedoeld is bij mededelingen over de viering van het feest van de Unie van Utrecht is men nog wat verder gegaan, De klauwen van de Nederlandse leeuw zijn hier zelfs vervangen door iets dat nog het meeste op klaverblaadjes lijkt. Wat jammer, dat er niet meer toezicht is geweest !

F. J. VAN ETTRO.

Het gewijzigde wapen van de gemeente 's-Hertogenbosch (1978, kol. 370).

Aan het bij K.B. van 8 maart 1978, no. 54, aan de gemeente 's-Hertogenbosch verleende verbeterde wapen is reeds uitvoerig aandacht geschonken in dit maandblad.

In navolging van de heer Kl. Sierksma [1] noemt de heer H. J. H. Bossink in zijn toelichting op dit wapen de (uitkomende) dubbele adelaar de Habsburgse adelaar en het borstschildje van keel met een dwarsbalk van zilver de H a b s b u r g s e kleuren. Men zou er goed aan doen voortaan liever te spreken van de Keizerlijke (of Duitse) dubbele adelaar (zwart op goud) resp. van de O o s t e n r ij k s e kleuren (in rood een dwarsbalk van zilver). De vlag van de bondsrepubliek Oostenrijk heeft drie evenhoge banen rood - wit - rood, dit in navolging van de Oostenrijkse kleuren tijdens de Habsburgse monarchie in Oostenrijk. Dit misverstand doet overigens niet af aan de prachtige verzorging van het wapen.

1. Kl. Sierksma. De Gemeentewapens van Nederland, tweede verbeterde druk 1962, blz. 196.

Opnieuw is nu door de publicaties over het wapen van 's-Hertogenbosch de vraag gerezen, welke de beslissende factor is, de officiële beschrijving (blazoenering) van een wapen of de afbeelding[2]. In de officiële beschrijving van de Hoge Raad van Adel van het wapen van 's-Hertogenbosch is het schildje, dat de uitkomende zwarte dubbele adelaar op de borst draagt, van keel met een dwarsbalk van zilver. De afbeelding echter in kolom 371 toont slechts de bovenhelft van dit officieel beschreven schild, n.l. een horizontale rode baan en daaronder een evenlange baan van zilver, half zo hoog als de rolde ...

Het ligt voor de hand, dat ofwel de officiële beschrijving moet worden aangepast aan de afbeelding, of de afbeelding aan de tekst.

Misschien is de kunstschilder Henk de Laat bereid zijn belangeloos geschilderde prachtige afbeelding van het Bossche wapen aan te passen, Nu hebben de leeuwen van Limburg in het vrijkwartier op De Laat's schilderij een tong van goud, zulks in overeenstemming met het wapen van de Belgische provincie Limburg en met de afbeeldingen van het wapen van het hertogdom Limburg in de manuscripten van de hertogen Philips en Karel van Bourgondië.

Volgens de officiële wapenbeschrijving is het gewenst de Limburgse leeuw hier een rode tong te geven, dit in overeenstemming met het oudere wapen van 's-Hertogenbosch en met de leeuwen van Limburg en van Valkenburg in het wapen van de Nederlandse provincie Limburg. Het is dan wellicht een betrekkelijk kleine moeite tegelijkertijd het rechthoekige schild op de borst van de adelaar te veranderen in drie evenhoge banen rood - zilver - rood.

In kolom 373 wordt de kroon met vijf fleurons, soms met vier parels daartussen, de hertogelijke kroon genoemd en we zien dezelfde kroon met vijf fleurons (zonder parels) boven het wapen op het wapendiploma van 's-Hertogenbosch van 16 juli 1817. In de tijd, die verliep tussen de aanmelding van het Bossche wapen en de verlening daarvan, had koning Willem 1 besloten aan de kroon met vijf fleurons voortaan de naam markiezenkroon te geven, 4 februari 1816. Nu moeten we echter bedenken, dat de brief, die de koning op die datum over de rangkronen tot de Hoge Raad van Adel liet richten, allèèn maar betrekking had op de rangkronen van de Nederlandse a d e l , in het geheel niet op de kronen van gemeentewapens. Ook nà 1816 zijn kronen 'van verschillend model aan gemeentewapens toegevoegd, zonder duidelijk systeem, resp. zonder nadere verklaring. Als de kronen van gemeentewapens ter sprake komen, kan men volstaan met het aantal zichtbare fleurons (bladeren) en parels te noemen.

Als we nu nog eens mogen terug komen op het wapen in het fronton van het stadhuis van 's-Hertogenbosch, dan zien we in het artikel van de heer Bossink, dat dit wapenschild in 1670 versierd was met een kroon met vijf fleurons.

Immers in kolom 372 maakt de heer Bossink melding van een conflict in 1675 tussen de bestuurders van 's-Hertogenbosch en de procureur van de Raad van Brabant te 's-Gravenhage, toen laatstgenoemde de stad verweet het stadswapen eigenmachtig veranderd te hebben, d.w.z. vermeerderd met het thans nog aanwezige schildhoofd en ook nog met een ducale kroon met vijf egale „blommen" en met twee wildemannen als schildhouders. De procureur van de Raad van Brabant vertoefde uit hoofde van zijn functie veelvuldig in Den Bosch

2. Zie De Nederlandsche Leeuw 1967, kolom 141-155 en 246-248.

en kende ongetwijfeld het wapen van de stad op het nieuwe stadhuis uit eigen aanschouwing. Wat hij vijf egale blommen noemt, noemen wij thans bladeren, vaak ook fleuroas. Prenten van het Bossche stadhuis uit de tijd van de Republiek waarop het stadswapen en vooral de kroon duidelijk zijn afgebeeld, schijnen niet beschikbaar te zijn. De kroon en het wapen, die tegenwoordig bijdragen tot versiering van het fronton, zijn aangebracht in het jaar 1802, ter vervanging van de vergelijkbare versiering, die in 1795 onder het mom van vrijheid, gelijkheid en broederschap was vernield [3]. Er wordt nog gezocht naar aanwijzingen, of de in 1795 verwijderde kroon vijf fleurons had of drie fleurons plus twee maal drie parels, zoals thans.

De bestuurders van de stad hebben de kwestie van de kroon in 1675 vakkundig (handig) op de lange baan weten te schuiven. Toch mogen we ons afvragen of de stad niet de wijste partij gekozen heeft door op de voorgevel van het stadhuis tijdig en geruisloos de hertogelijke kroon met vijf even grote fleurons te vervangen door de markgravenkroon met drie fleurons en tweemaal drie parels [4].

De markiezenkroon van vóór de Franse revolutie, met drie fleurons en tweemaal drie parels, zien we ook afgebeeld op blz. 140 (afb. 4) boven het wapen van Bergen-op-Zoom, de hoofdstad van het markiezaat Bergen-op-Zoom, dit in het bijzonder waardevolle artikel dat de heer W. A. van Ham schreef voor Varia Historica Brabantica (deel V, 1976). De titel van dit artikel luidt: De wedergeboorte van Bataafs Brabant in zinnebeelden herdacht, — de allegorische wapenschilderijen in het Gouvernementsgebouw te 's-Hertogenbosch. Het gaat om vrij grote schilderijen van Quirinus van Amelsvoort en zijn medewerker F. de Groot, gereed gekomen in het jaar 1805. De heer Van Ham heeft een gedegen studie gemaakt van de heraldische merkwaardigheden van de serie schilderijen, een studie die door de publicatie nog alleen maar in Varia Historica Brabantica, eigenlijk niet voldoende bekendheid heeft gekregen. Dat het wapen van 's-Hertogenbosch op de schilderijen in het Gouvernementsgebouw te 's-Hertogenbosch dezelfde (markiezen-) kroon draagt als Bergen-op-Zoom lijkt een gevolg van het feit, dat diezelfde kroon te zien was in het fronton van het stadhuis van 's-Hertogenbosch, in ieder geval in 1802, waarschijnlijk reeds voor 1795.

Overigens is het nuttig hier te vermelden dat het wapen van het departement Brabant (afb. 3 van de serie op blz.139) gedekt is met de hertogshoed, d.w.z. een rode muts met geschulpte rand van hermelijn, elke „schulp" versierd met een parel. Er zijn vijf parels zichtbaar.

Er bestaat nog een andere studie van de heer W. A. van Ham, die ons toegang geeft tot de wapens van Brabantse steden in het algemeen en tot het wapen van 's-Hertogenbosch in het bijzonder, n.l. zijn artikel in het jubileum-nummer van De Brabantse Leeuw (jaargang 25, 1976, blz. 163 e.v.), getiteld: De wapens van de steden in het voormalig hertogdom Brabant. Er zijn afbeeldingen bij van vóór de tijd van Maximiliaan van Oostenrijk, die vanzelfsprekend nog geen schildhoofd met de dubbele adelaar vertonen, n.l. de afbeeldingen die zijn overgenomen uit het cartularium uit 1438 van de charterbewaarder Adriaan van der Ee (afb. 2, 12 en 13).

3. Vriendelijke mededeling van de heer H. J. H. Bossink.
4. Afb. op blz. 217 van „De Nederlandtschen Herauld" door Thomas de Rouck (1645). Op blz. 216 zien we de hertogelijke kroon uit de tijd van vóór Willem 1, die met vijf fleurons.

Maar tevens toont de heer Van Ham met afbeeldingen uit het handschrift „Zevenborren" (1536; afb. 3) en uit het Waepenboeck (midden 16de eeuw: afb. 4) aan, dat in het midden van de 16de eeuw nog niet overal bekend was, dat in 1508 aan het wapenschild van 's-Hertogenbosch een schildhoofd was toegevoegd. Wel laat afb. 5 zien, dat in het handschrift Charlier uit 1666 het Bossche wapen op folio 3 met een schildhoofd wordt afgebeeld. Folio 3 van het handschrift Charlier is getekend ter ere van de inhuldiging op 24 februari 1 6 6 6 van koning Karel 11 van Spanje als hertog van Brabant, zonder dat er hier rekening is gehouden met de afstand van het noorden van het hertogdom Brabant aan de Republiek in 1648. Folio 3 vertoont de wapens van 30 steden en achttien vrijheden in het hertogdom Brabant.

Het verwijt van de procureur van de Raad van Brabant lijkt in 1675 ook ten aanzien van het schildhoofd misplaatst, zelfs als men in Den Haag geen waarde heeft willen hechten aan het verhaal, dat keizer Maximiliaan dit schildhoofd reeds in 1508 heeft verleend. Immers, op de omstreeks, 1625 onder officieel toezicht door Henry Lutgers uitgegeven wapenkaart van de hertogdommen Brabant en Limburg en de landen van Overmaze, zien we het wapen van 's-Hertogenbosch afgebeeld, compleet met in het schildhoofd de dubbele adelaar met het borstschild, waarvan ook toen al slechts het bovenste tweederde gedeelte zichtbaar. De kaart van Lutgers is later uitgegeven dan de wapenkaart van Brabant uit het jaar 1600 van Zangrius, die afgebeeld en beschreven is in dit maandblad in 1964 (kolommen 211-217) als de oudste gedrukte uitgave, waarop de wapenkleuren door arceringen en puntjes zijn aangegeven. Door Zangrius is het wapen van 's-Hertogenbosch toen afgebeeld zonder het schildhoofd.

Na deze omweg via kroon en schildhoofd gaan we terug naar het begin. De blazoenering of wapenbeschrijvingen op de diploma's en andere documenten van de Hoge Raad van Adel, vastgelegd in Koninklijke Besluiten, zijn officiële stukken, waaraan niet te tornen valt, zelfs niet aan de hand van bijbehorende tekeningen. De heer C. Pama is dezelfde mening toegedaan (zie zijn artikel in dit blad, jaargang 84, juli 1967), waarin hij o.a. schrijft: „Indien de wapenbeschrijving alleen melding maakt van een leeuw en de tekening een omgewende leeuw te zien geeft, is m.i. de tekening fout."

Eveneens in juli 1967 maakte de heer Pama een opmerking over de aanneming door een gemeente van het geslachtswapen van de (uitgestorven) voormalige heren. Hij achtte zulks niet correct en beriep zich voor deze al zeer oude kwestie op het advies van 12 december 1821 van de Hoge Raad van Adel aan Koning Willem 1.

Bedoeld advies, dat *vier* punten omvat, is te vinden op blz. 139 van het reeds aangehaalde boek: „De Hoge Raad van Adel".

Reeds daags daarna op 22 december 1821 volgde op dit advies het Koninklijk Besluit No. 19 (niet No. 29), dat te vinden is op blz. 207/208 van genoemd boek. Daaruit blijkt, dat o.a. punt 2 van het advies n i et door de koning is gevolgd en dat het dus *nooit verboden geweest is* voor gemeenten om als wapen aan te nemen het wapen van het geslacht van haar voormalige heren. In de praktijk lijkt het niettemin gewenst, dat de gemeente zich beperkt tot het eigenlijke wa*penschild*, desgewenst gedekt met een kroon van drie fleurons en twee parels, als duidelijke aanwijzing, dat het thans gaat om een gemeentewapen.

Als er meerdere gemeenten aanspraak zouden maken op het bedoelde geslachtswapen, dan lijkt het billijk, dat een even-

tueel gelijknamige gemeente het geslachtswapen overneemt in de oorspronkelijke emails (wapenkleuren) en dat de andere het wapen krijgen toegestaan in (enigszins) gewijzigde emails.

Een andere fraaie methode om het geslachtswapen van de voormalige heren te laten voortleven, is te zien in het wapen van 's-Hertogenbosch, waarin de eigen wapenfiguur gecombineerd werd met een vrijkwartier met daarin het blazoen van de voormalige hertogen. Voorwaar een voorbeeld ter navolging.

F.J. VAN ETTRO.

Het wapen van de nieuwe gemeente Wester-Koggenland.

Bij de gemeentelijke herindeling van West-Friesland is met ingang van 1 januari **1979** ook de gemeente Wester-Koggenland ontstaan, die globaal gesproken de opgeheven gemeenten Avenhorn, Berkhout, Oudendijk en Ursem omvat.

Het wapen van de gemeente A v e n h o r n was bij besluit van de Hoge Raad van Adel van **26** juni 1816 bevestigd: een veld van goud waarop een ruiter te paard in volle ren. Afgebeeld werd toen een militair in laat 18de-eeuwse kleding, terwijl de omschrijving geen melding maakt van de bruine grond met groene begroeiing, waarop de ruiter staat. Voor zover bekend wordt dit wapen het eerst afgebeeld op een steen uit 1642 in de kerk te Avenhorn, maar daar staat de ruiter omgewend en is zijn kleding duidelijk 17de-eeuws.

Het wapen van de gemeente B e r k h o u t was bij hetzelfde besluit van de Hoge Raad van Adel (van 26 juni 1816) bevestigd: een veld van zilver beladen met de ridder St. Joris den draak doorstekende. In de omschrijving wordt niet vermeld dat St. Joris op een grauw paard zit, als een geharnaste ridder met een rode mantel wordt afgebeeld, de draak — zeegroen — met een speer doorstoken wordt, dat de gehele voorstelling omgewend is en dat de ruiter met de draak op e e n groene grond staat. St. Joris was de patroon van de kerk te Berkhout. De oudst bekende afbeelding is een zegel uit 1799, aanwezig in het Rijksarchief in Noord-Holland.

Het wapen van de gemeente 0 u d e n d ij k was bevestigd bij besluit van de Hoge Raad van Adel van 22 oktober 1817: van zilver, beladen met een gans in natuurlijke kleur, staande op een terras van synople. In het Rijksarchief in Noord-Holland bevindt zich een zegel met dit wapen uit 1795.

Bij ditzelfde besluit van de Hoge Raad van Adel (van 22 oktober 1817) was ook het wapen van de gemeente U r s e m bevestigd: van goud, beladen met een klimmende leeuw van keel. Niet vermeld staat dat de leeuw omziet. De gemeente voerde het wapen van de heerlijkheid, die in 1730 uit de grafelijkheidsdameinen verkocht werd: na dit jaar is de heerlijkheid blijkbaar het Hollandse wapen verder blijven voeren.

Het bestuur van de gemeente Wester-Koggenland gaf uitdrukkelijk te kennen zoveel mogelijk de wapens der samenstellende delen te willen handhaven. Bij Koninklijk besluit van 2 mei 1979, no. 18, is daarom aan de gemeente een wapen verleend met als omschrijving:

Gedeeld; 1 in zilver, omgewend, een geharnaste St. Joris van natuurlijke kleur, met drie pluimen op de helm, een mantel en een sjerp van keel, op een steigerend paard van sabel met een van goud gezoomd zadel van keel, een tussen de benen van het paard kronkelende draak van azuur met een lans van natuurlijke kleur doorstekend; 11 in goud een ruiter met getrokken zwaard van natuurlijke kleur, in zeventiende-eeuwse kleding van sabel, met een pluim op de hoed en een sjerp van keel, op een steigerend paard van sabel met een van goud gezoomd zadel van keel: in een omgekeerde ingebogen punt van sinopel een gans van zilver, gebekt en gepoot van keel. Het schild gedekt met een kroon van drie bladeren en twee parels en ter linker zijde gehouden door een omziende leeuw van keel, getongd en genageld van azuur.

0. SCHUTTE.

Het wapen van het waterschap De Oude Veenen.

Bij de reorganisatie van de waterschappen 'binnen het hoogheemraadschap Rijnland zijn 46 kleine polders samengevoegd tot een ± 7500 h.a. groot waterschap, dat de naam De Oude Veenen kreeg. Het waterschapshuis is gevestigd te Roelofarendsveen in de gemeente Alkemade.

Deze gemeente voert als wapen een zwarte leeuw met gouden tong en kroon op een zilveren veld; de nagels zijn zwart.

Omdat het secretariaat in deze gemeente is gevestigd en uiteraard veel van de waterstaatkundige werkzaamheden zich afspelen op het territoir dier gemeente, leek het passend het gemeentewapen over te nemen. Met dien verstande evenwel, dat het omgeven zou moeten worden door een blauwe golvende zoom omdat het hier een waterschapswapen betreft. Vanzelfsprekend werd ook als versiering de gebruikelijke kroon van drie bladeren en twee paarlen gevraagd.

Een bijkomstig aardig detail was dat de leeuw van het gemeentewapen een g o u d e n tong en z w a r t e nagels had, terwijl in verreweg de meeste, ja practisch in alle gevallen gekleurde leeuwen of zij nu zwart, blauw of groen zijn, r o d e tong è n n a g e l s hebben. De Hoge Raad van Adel stelde echter voor de nagels óók van goud te nemen aangezien in het wapen van het geslacht *Van Alkemade,* waarvan het gemeentewapen is afgeleid, tong en nagels meestal van goud zijn.

Het waterschapsbestuur heeft daarover niet moeilijk willen doen, omdat het maar een klein detail is, dat bij de verkleinde afbeeldingen die in de practijk zullen worden gebruikt nauwelijks opvalt.

Het wapen is verleend bij Koninklijk Besluit van 23 mei 1979, No. 25. De officiële beschrijving luidt: In zilver een leeuw van sabel, gekroond, getongd en genageld van goud; een golvende zoom van azuur. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.

G.A. BONTEKOE.

Het wapen van het waterschap Noordwoude.

Bij de reorganisatie van de waterschappen binnen het hoogheemraadschap Rijnland is een zevental kleinere waterschappen samengevoegd met de 4500 h.a. grote polder de Noordplas, waardoor 6100 h.a. onder één bestuur werden gebracht. Het nieuwe lichaam kreeg de naam Noordwoude en uiteraard verlangde het bestuur een eigen wapen te mogen voeren.

Gevraagd werd bij het ontwerp uit te gaan van het bestaande wapen van de polder De Noordplas (zie De Nederlandsche Leeuw 1972, kol. 307) en wel omdat deze polder meer dan twee derde van het territoir beslaat. Voorts vooral

ook omdat in dat wapen symbolisch de verlaging van het waterpeil is aangegeven door een „paal" met twee smalle rode dwarsbalkjes: één ter aanduiding van het h o g e vroegere peil en het ander aangevend het huidige, na uitvoering van omvangrijke cultuurtechnische werken bereikte 1 a g e waterpeil,

Verder werd de toepassing van het wit-zwarte krukkenvair. één der in de wapenkunde gebruikte pelswerken, aantrekkelijk gevonden, omdat dit de lage vervening die overal in dit gebied heeft plaats gehad verbeeldt. De witte T-vormige veldjes stellen de met water gevulde kuilen voor waaruit de veenmassa is opgebaggerd, de zwarte veldjes de vaste grond waarop de specie werd uitgestort om te drogen en vervolgens tot turf te worden gestoken.

Aanvankelijk werd gevraagd de hele onderste helft van het schild voor dit deel van het wapen van de Noordplas te gebruiken en de bovenste helft te vullen met de wapens der vroegere heerlijkheden Benthuizen en Hazerswoude, waaronder een blauwe golvende lijn werd gevraagd om beter te doen uitkomen dat het hier om een waterschapswapen gaat.

De Hoge Raad van Adel maakte hierbij de kanttekening dat over die wapens van de genoemde heerlijkheden meer dan één lezing wordt vermeld, zodat het aanbeveling leek te verdienen in plaats van deze wapens dat van het geslacht *Van Mathenesse* te gebruiken dat door een huwelijk in 1619 de heerlijkheid Hazerswoude in het geslacht *Van Wassenaer* bracht.

Voorgesteld werd om dat wapen *Van Mathenesse* als hartschild op te nemen. Dit werd echter door het bestuur verworpen omdat dan de beide dwarsbalkjes die de verlaging van het waterpeil aangeven boven en onder dat schildje zouden moeten worden aangebracht waardoor het verband minder duidelijk zou spreken.

Het slot was dat het hele veld van wit-zwart krukkenvair werd genomen met behoud van de gouden paal met zijn twee rode dwarsbalkjes en dat het wapen *Van Mathenesse* in een schildhoek geplaatst werd maar dan met een gouden veld, conform het wapen van de gemeente Hazerswoude i.p.v. zilver.

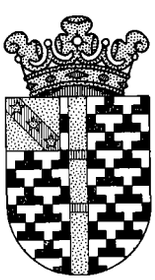

Het wapen werd verleend bij Koninklijk Besluit van 30 juni 1979, no. 2. De officiële beschrijving luidt als volgt: Gekrukt, sabel en zilver, met een versmalde paal van goud, beladen met twee strepen van keel; een schildhoek van goud met een schuinbalk van keel, beladen met drie sterren van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.

G. A. BONTEKOE.

BOEKBESPREKING.

N e d e r l a n d ' s P a t r i c i a a t. Genealogieën van vooraanstaande geslachten. 6 0 s t e t o t e n m e t 6 3 s t e j a a r g a n g (A o. 1974 tot en met 1977). Uitgave van het Centraal Bureau voor Genealogie. 's-Gravenhage.

De 60ste jaargang van Nederland's Patriciaat (ao. 1974) behandelt een veertiental geslachten. De geslachten *Arntz, Broers, Van Calcar (Van Calker), Herderschee, Heijnis,*

Meurs en *Snijders* zijn niet eerder in deze serie behandeld, terwijl aan de geslachten *Albarda, Bakker, Banning, Ter Kuile, (Fransen) van de Putte, Ubachs en Wijers (Wyers)* reeds eerder publicaties in dit jaarboek zijn gewijd. Naar aanleiding van artikelen in dit maandblad zijn de stamreeksen der geslachten *Albarda* en *Fransen van de Putte* met oudere generaties uitgebreid, terwijl de overige eerder gepubliceerde stamreeksen belangrijk zijn aangevuld (zie b.v. bij *Wijers).* Van het zeer uitgebreide, Rooms-Katholieke geslacht *Arntz* zijn een aantal takken niet uitgewerkt, hetzelfde is het geval bij het geslacht *Broers,* bij welk geslacht echter wel een onwettige tak volledig is opgenomen (pag. 162 gen. VIIg). Het geslacht *Van Calcar (Van Calker)* beslaat 47 bladzijden; dit zeer uitgebreide, uit Vreden in Westfalen afkomstige geslacht was van oorsprong Doopsgezind, later waren vele leden nauw verbonden aan de Evangelische Broedergemeente (de z.g. Hernhutters). Een aantal takken zijn niet verder uitgewerkt, terwijl onder de aanvullingen op blz. 402 e.v. een fragmentgenealogie wordt gegeven van een gelijknamig geslacht, eveneens stammende uit Westfalen, waarvan de verwantschap met het eerstbesproken geslacht niet onaannemelijk lijkt. De geslachtsnaam *Herderschee* blijkt oorspronkelijk *Hetterschei* te hebben geluid; de stamvader *Hendrick Hetterschei* woonde in 1643 te Aalten. Het geslacht *Heijnis* stamt uit Westzaan: op een aantal takken wordt niet verder ingegaan. Het geslacht *Meurs* stamt uit een omstreeks het midden van de 17de eeuw te Grave wonende soldaat, wiens nakomelingen aan het einde van de 18de eeuw tot meer aanzien kwamen en omstreeks het eerste kwart van de 19de eeuw heren van Berlicum-Middelrode en Kaathoven waren. Bij het geslacht *Van de Putte* valt op, dat niet wordt medegedeeld, dat uit een jongere broeder van generatie VII de latere burggraven *de Putte* in België zijn gesproten (zie De Nederlandsche Leeuw 1969, kol. 294).

Het geslacht *Snijders,* waartoe o.m. behoorde de bevelhebber der Land- en Zeemacht in de eerste wereldoorlog, *Cornelis Jacobus Snijders* (1852—1939), blijkt van Duitse afkomst te zijn. De stamvader *Hertnann Schneider* woonde omstreeks 1700 te Marbach bij Marburg in Hessen. Het wapen werd overgenomen van een ander, in Zeeland gevestigd geslacht *Snijders,* waarmede het onderhavige geslacht was verzwagerd.

De 61ste jaargang (ao. 1975) vangt aan met het uit Frankenthal (Palts) afkomstige geslacht *Beausar,* in het einde van de 17de eeuw naar Zeeland verhuisd en niet eerder in deze uitgave behandeld. Met het nageslacht van Ds. *Zsaac Beausar (*1757—1820), Herv. predikant, laatstelijk te Heusden, vangt de volledige genealogie aan. Terecht wordt een onwettige tak onder een afzonderlijk hoofd behandeld (blz. 23). Ook bij de geslachten *Buschkens, Drees, Eijkman, Van der Hucht en Van Schreven* gaat het om een eerste publicatie in deze serie; tot deze geslachten behoorden o.m. de in 1886 geboren politicus Dr. *Willem Drees* en de Nobelprijswinnaar (1929) Prof. Dr. *Christiaan Eijkman* (1858-1930). Het geslacht *Van der Hucht* was in het midden van de 17de eeuw vertegenwoordigd in de stedelijke regering van Zierikzee, de overige, hiervoor genoemde en voor het eerst opgenomen geslachten bereikten hun meer of minder vooraanstaande positie eerst in de loop van de 19de eeuw of zelfs later. Van het geslacht *Buschkens* verscheen in het Bijblad van de Nederl. Leeuw, deel II (1954), reeds een genealogie, die echter door de onderhavige publicatie belangrijk wordt aangevuld. Hetzelfde geldt voor *de* stamreeksen resp. genealogieën van de reeds eerder in deze jaarboeken behandelde geslachten *Van Goens, Van Hall,*

(*Everwijn*) ***Lange, Mispelblom*** (*Beyer*), en ***Van Oordt.*** Zoals bekend behoorde tot het eerstgenoemde geslacht de gouverneur-generaal van Oost-Indië *Rijklof van* ***Goens*** ***(1619-1682)*** en tot het geslacht ***Van Hall*** de welbekende minister uit het midden van de vorige eeuw Mr. ***Floris Adriaan*** baron ***van*** *Hall* (1791-1866).

De oudere generaties' van het geslacht ***Mispelblom*** ondergingen enige wijziging: het onderhavige jaarboek verstrekt thans de volledige genealogie van dit belangrijke en uitgebreide geslacht. Het laatste geldt ook voor het geslacht ***Van Oordt;*** weggelaten zijn slechts de nakomelingen, ***Van Oort*** genaamd, van de oudste zoon van de stamvader, waarover men gegevens kan vinden in de in de inleiding bij dit artikel vermelde uitgaven der Vereeniging der Familie van Oordt. Van een tweetal in de genealogie ***Van Oordt*** genoemde personen geeft de titulatuur aanleiding tot opmerkingen: op blz. 238 wordt genoemd *J. W. H. M.* Gravin ***von Bylandt,*** terwijl ook aan haar vader de grafelijke titel wordt gegeven: aangezien eerst haar broeders in 1865 de titel van graaf verkregen, behoren deze titels bij mevrouw ***van Oordt-von*** *Bylandt* en haar vader te vervallen; weliswaar was de bovengemelde titelverlening gegoten in de vorm van een bevestiging, doch deze berustte in feite niet op een eerdere verheffing tot graaf t.a.v. een van hun voorouders; op blz. 276 wordt S. ***M. Changuion*** vermeld zonder het haar toekomende predikaat van Jonkvrouwe, ook haar vader had vermeld moeten worden als Jhr. Dr. ***A. N. E. Changuion***. Zij waren immers wettige nakomelingen in de mannelijke lijn van de in 1815 in de Nederlandse adel verheven Mr. ***François Daniël Changuion*** en maakten als zodanig deel uit van de Nederlandse adel. Weliswaar was in 1825 laatstgenoemde zijn adel wederom ontnomen, met bepaling, dat zijn afstammelingen slechts als adellijk zouden worden beschouwd voor zoverre zij voor 27 februari 1823 waren geboren, doch deze beslissing raakte dus niet de rechten van de in 1803 geboren en hierboven genoemde Jhr. Dr. ***A. N. E. Changuion,*** die tot de Nederlandse adel bleef behoren en wiens rechten door deze niet tegen hem gerichte beschikking naar aanleiding van een eveneens niet t.a.v. hem gewezen onterend vonnis niet konden worden verkort. Van hem, als erfelijk edelman, waren de wettige nakomelingen in de mannelijke lijn als afstammelingen van een erfelijk lid van de Nederlandse adel eveneens adellijk. Uitgesloten waren slechts op grond van bovengemelde beslissing de eventuele nakomelingen van de oneervol veroordeelde, die na 27 februari 1823 uit hem zouden zijn of worden geboren. Aan de veroordeelde werd dus de eigen adel ontnomen met terugwerkende kracht tot 1823; de eigen rechten van zijn voordien geboren kinderen werden daardoor niet aangetast.

De 62ste jaargang (1976) verschaft gegevens over een zeer groot aantal niet eerder opgenomen geslachten, t.w. ***Bik,*** *Douwes, Itzig* ***Heine, Kiderlen, Van der Stok*** en ***De Vries.*** Het geslacht ***Bik,*** van aanzien vooral in Nederlands-Indië, had een grote uitgebreidheid, doch ook in Nederland kwamen takken tot enige bloei. Het geslacht *Douwes* stamt uit *Douwe* ***Andriesz. Isema,*** die leefde in de tweede helft van de 17de eeuw; een nakomeling verkreeg in 1968 naamsverandering, in *Douwes* ***Isema,*** zodat te zijnen aanzien de oorspronkelijke geslachtsnaam herleefde. Het geslacht *Itzig* ***Heine,*** gezien de familienaam kennelijk van Joodse afkomst, stamt uit onwettige kinderen van *Jacob Itzig* ***Heine*** (1796—1863), ***de genealogie*** had dus moeten aanvangen met deze kinderen, conform de terecht gevolgde constructie in Ned. Patriciaat (jaargang 22 resp. jrg. 43) t.a.v. de geslachten ***Van*** *Reede* resp. ***Camp.*** Tot het geslacht ***Kiderlen*** behoort de in 1868 in Wurtemberg geadelde tak ***Von Kiderlen-Waechter,*** waartoe behoorde de in het begin van deze eeuw in de Duitse geschiedenis op de voorgrond tredende diplomaat en politicus *Alfred* ***von Kiderlen-*** *Waechter* ***(1852-19*** 12), met wie die adellijke tak in de mannelijke lijn uitstierf. De stamvader van het geslacht ***Van der Stok*** woonde in 1660 te Nieuwpoort in Zuid-Holland; de genealogie vangt aan na de generatie 111 van de stamreeks, één tak is echter niet verder uitgewerkt.

Bij de samenstelling van de stamreeks ***De Vries,*** stammende uit Rossum in Gelderland, is gebruik gemaakt van de publicaties in de Jaarboeken van het Centraal Bureau voor Genealogie, deel 29 en deel 31. In de 17de eeuw behoorden leden van dit geslacht door hun allianties en posities tot de notabelen, zoals kan blijken door kennisneming van de studies, in voormelde Jaarboeken van het Centraal Bureau voor Genealogie. De thans in Nederl. Patriciaat opgenomen stamreeks (de genealogie vangt aan na generatie V) geeft een onvolledig sociaal beeld van deze familie: de voorouders van de hier behandelde tak leefden in de 18de eeuw in tamelijk bescheiden verhoudingen en bereikten pas in de tweede helft van de vorige eeuw wederom enig aanzien. Deze indruk wordt versterkt door de mededeling, dat het familiewapen is ontworpen in 1973, terwijl het in feite betreft een vastlegging c.q. wijziging van een reeds in het begin van de 17de eeuw door leden van het geslacht gevoerd wapen.

Bij de artikelen ***Fabius,*** *Phaff, Ruijs* ***(Ruys), Van*** *Rijckevorsel* en ***Vogel*** gaat het om reeds eerder in Nederl. Patriciaat opgenomen geslachten, waarbij de oudste generaties aan de hand van nader onderzoek zijn bijgewerkt. Vooral bij het geslecht ***Phaff*** resulteert zulks in zeer belangrijke wijzigingen en aanvullingen; de afkomst uit een uit Arau in Zwitserland afkomstig en sedert de eerste helft van de 16de eeuw in Wurtemberg gevestigd geslacht van geleerden en predikanten lijkt ontwijfelbaar, hoewel de aansluiting niet met zekerheid valt aan te geven. De oudste bewezen stamvader van deze Nederlandse familie, ***Maurits*** *Paff,* verschijnt in 1647 te Leeuwarden. Als stamvader van het geslacht *Ruijs* wordt thans vermeld *Jan Hugosz. Ruijsch,* de inleiding vermeldt dat hij als „bastaerdt" wordt genoemd in een vonnis van 1611. Het lijkt niet onmogelijk dat zijn natuurlijke vader te maken had met het Utrechtse adellijke geslacht ***Ruysch,*** welks wapen in elk geval sinds de 19de eeuw door het onderhavige geslacht wordt gevoerd. In 1976 blijkt een drietal leden van het geslacht ***Van*** *Rijckevorsel* te zijn verheven in de Belgische adel. De meeste leden van dit zeer uitgebreide geslacht, verdeeld in een Hervormde en een Katholieke tak, blijkt dus thans te behoren tot de Nederlandse of tot de Belgische adel. Bij het geslacht ***Vogel*** worden thans enige gegevens, verstrekt over de periode vóór de vestiging in Nederland.

Gegevens over het geslacht ***De*** *Perez,* waaraan de geslachten ***De*** *Perez* ***Bik*** (blz. 11 en 37) resp. *Ruijs* ***de*** *Perez* (blz. 199, 224/225) een gedeelte van hun familienamen en wapens ontlenen, zijn te vinden in Ann. de la Noblesse de Belgique, jrg. 1855, pag. 199 e.v.

Ook de 63ste jaargang (ao. 1977) omvat een aantal eerder in Nederl. Patriciaat behandelde geslachten en wel *Altes,* ***Van Braam, Van Heuven, Onderwater, De Mol van Otterloo,*** *Slingeland* en *Snethlage.* In alle gevallen zijn de gegevens bijgewerkt op grond van nader onderzoek. Thans treft men bij de geslachten ***Van Braam, Onderwater*** en ***Snethlage*** vrijwel volledige genealogieën aan, waardoor men een uitstekend overzicht krijgt van de geschiedenis van deze belangrijke

geslachten, behoudens dat men zich bij ***Snethlage*** t.a.v. enige steeds in het buitenland gevestigde takken beperkingen heeft moeten opleggen.

Het geslacht *Escher* werd niet eerder in deze serie behandeld, tot dit geslacht behoren de componist *R.* G. *Escher* (geb. in 1912), de dichter Mr. *J.* G. *Escher* (1894-1969) en — last but not least — de tekenaar, lithograaf en graficus *Maurits C. Escher* (1898-1972). Het geslacht ***Fuhri*** (de beladen naam ***Führer*** evolueerde aldus in de 18de eeuw) stamt uit Leutershausen in Hessen, kwam in de tweede helft van de 18de eeuw naar Rotterdam en kwam geleidelijk, na het begin van de 19de eeuw tot meer aanzien. ***Van Genderen*** is een geslacht uit de Bommelerwaard; de stamvader was schepen van Nederhemert 1608—'24. Het geslacht ***De Kat*** stamt uit ***Otto Jansz. de Kat,*** die te Druten woonde omstreeks de tweede helft van de 17de eeuw: zijn nageslacht was sedert het einde van de 18de eeuw te Dordrecht in aanzien en bezat de heerlijkheden Barendrecht, Bleiswijk en Hardinxveld.

Ten aanzien van natuurlijke kinderen wordt door de redaktie van Nederland's Patriciaat geen konsekwente lijn gevolgd: de vermeldingen staan soms zonder meer tussen de wettige afstammelingen, soms in een noot en soms onder een afzonderlijk hoofd. Met een natuurlijk kind wordt een nieuw geslacht aangevangen; de door de redaktie (helaas meestal) gevolgde methode om zonder meer deze takken onder de wettige afstammelingen op te nemen is dus geheel onjuist, slechts vermelding in noten of onder afzonderlijke hoofden is correct. Van 1910 af placht de redaktie deze juiste vorm te volgen en eerst ruim tien jaren geleden heeft men geleidelijk in Nederland's Patriciaat een onoverzichtelijk allegaartje van wettige, overspelige en erkende kinderen zonder enig commentaar zien optreden, terwijl bij de aangehuwden ook omtrent deze facetten van hun afkomst geen uitsluitsel meer wordt gegeven, zodat kinderen van adellijke vaders plotseling geen adellijke titel of predikaat blijken te hebben en men dan maar aan de hand van het adelsboek moet zien na te gaan of het hier om wettige of slechts natuurlijke afstammelingen of om een omissie gaat. Sinds overspelige kinderen, na ontkenning van hun wettigheid, door opvolgend huwelijk kunnen worden gewettigd, is voor de toekomst dit probleem voor de redaktie opgelost. Ten aanzien van kinderen uit de periode toen die mogelijkheid nog niet bestond, zal men dienen aan te geven bij de aangehuwden (als zij niet wettig en natuurlijk zijn) hoe hun relatie tot de opgegeven ouders is, dus erkend kind van ..., overspelig kind van (plus eventuele achternaamswijziging) .. of geadopteerd kind van ... De uit onwettige nakomelingen gesproten geslachten dienen als afzonderlijke geslachten te worden behandeld, Het is bedroevend, dat de redaktie van een uitgave als de onderhavige zich sinds enige tijd niets pleegt aan te trekken van de regels, die ten deze op grond van de wet en de algemeen en internationaal geldende genealogische gebruiken behoren te worden toegepast. Zulks doet — in combinatie met het gebrek aan eenheid van redaktie ten deze — af aan de kwaliteit, waartoe een uitgave als Nederland's Patriciaat verplicht.

Hinderlijk is, dat — aanvangende met de 62ste jaargang — de index op de lopende jaargang volgt op de lijst van alle in Nederland's Patriciaat opgenomen geslachten, welke lijst (natuurlijk) niet in die index is opgenomen. Mijns inziens vergemakkelijkt de oorspronkelijke indeling, zoals deze sedert 1915 gold, de raadpleging van de index.

De dikte van de verschillende delen loopt nogal uiteen: het aantal bladzijden is resp. 468 (ao. 1974), 396 (ao. 1975), 478 (ao. 1976) en 368 (ao. 1977). De uitvoering is — zoals wij van deze uitgave gewend zijn — onberispelijk.

W. W. VAN VALKENBURG.

C. H. Voorhoeve, Lusthoven en oude huizen langs de Vliet, Uitg. J. N. Voorhoeve, Den Haag, z.j., 214 blz.

Wie kennis wil nemen van een mooi stukje Nederland moet eens de weg volgen van Rijswijk via Voorburg, Leidschendam en Voorschoten richting Leiden en/of in omgekeerde volgorde of de bebouwing bewonderen vanaf (de overkant van) de Vliet. Men zal dan ongetwijfeld onder de indruk komen van de schoonheid van deze oude dorpen. En dat gaat dan gepaard — althans zo verging het mij — met een groeiende belangstelling voor de buitens die men passeert.

Hoe zien ze er van binnen uit, hoe zijn ze ingericht, wie waren en zijn de bewoners ? Dat zijn dan zo een paar vragen die opwellen. Vandaar dan ook dat ik met zekere verwachtingen het bovengenoemde werk van ons medelid de heer C. H. Voorhoeve ter hand nam.

Het viel zwaar tegen. De auteur heeft een keuze gemaakt uit de veelheid van buitenplaatsen en oude huizen, die de dorpen rijk zijn (geweest). De andere bezittingen, waaronder ook zeer bekende — zo is Duivenvoorde nog niet behandeld — zal hij op een later tijdstip de revue laten passeren.

Schrijver bespreekt 27 huizen in Voorburg, vier in Veur, een op de grens van Veur en Voorschoten en twee in Voorschoten. Van een groot aantal van deze buitenplaatsen waren gegevens bekend, die gepubliceerd zijn in het jaarboek „Die Haghe" van 1903, maar die niet verder gingen dan tot het begin van de 19de eeuw. De schrijver heeft ook de lotgevallen van na die tijd beschreven, tot heden toe, voor zover tenminste de gebouwen niet eerder zijn afgebroken.

Een grote handicap van het boek is dat er geen plattegrond van de dorpen is opgenomen, waarop de buitenplaatsen staan aangegeven. Voor iemand, die onbekend is met de streek wordt het wel moeilijk zich een voorstelling van de situatie te maken.

Voorts bevatten de hoofdstukken een opsomming van de namen van de bewoners en/of eigenaren van de betrokken behuizingen, waarbij veelal geen onderscheid wordt gemaakt tussen beide categorieën: kennelijk betreft het hier het weergeven van de inhoud van notariële acten.

Na vier hoofdstukken was het plezier eraf. Ik heb mij toen verder beperkt tot de hoofdstukken, waarin buitens beschreven worden, waarvan ik weet, dat ze nog bestaan, maar ook deze bevatten slechts een opsomming van bewoners en/of eigenaren. Zelfs het hoofdstukje over Hofwijck ontkomt er ten dele niet aan. Wel aardig zijn de stukjes over Prinses Marianne — maar aan haar heeft de auteur al eens een apart boek gewijd — en over Noorthey, omdat het geen opeeenvolging van namen bevat, maar een verhaaltje vertelt.

Is het dan genealogisch interessant ? Schrijver deelt in zijn voorwoord mee, dat door zijn naspeuringen er plotseling leden van bekende Nederlandse families opdoken, waarvan men het bestaan niet wist en die dan ook in een gedrukte familiegenealogie niet voorkomen. Dit nu is niet verifieerbaar, want het boek is niet voorzien van een notenapparaat. Dat hoeft ook niet voor een dergelijk werk; het zou er waarschijnlijk nog onleesbaarder door worden en tweemaal zo dik. Het werk bevat wel een goede index op persoonsnamen, zodat het snel raadpleegbaar is voor genealogisch geïnteresseerden. Het lijkt me echter raadzaam de genealogische en biografische

gegevens met de grootst mogelijke zorgvuldigheid te hanteren; om een enkel voorbeeld te noemen verwijs ik naar de passage over drie ***Hendrik'en van der Does*** op pag. 14 en 15, die op zijn minst eigenaardig genoemd moet worden. Ook de huwelijksdatum van ***Samuel Timmerman (1677)*** ten opzichte van de geboortedatum van zijn vader (mogelijk ca. 1577) (pag. 20) maken mij argwanend.

Als het boekwerk, dat prachtig is geïllustreerd met meer dan 200 afbeeldingen van de buitenplaatsen en van hun bebewoners/eigenaren, bijdraagt tot het besef, dat er — ook in de Vlietdorpen — onnoemelijk veel verloren is gegaan, maar dat men zich thans moet inzetten het weinige dat nog overgebleven is uit die vervlogen tijden, te behouden en te bewaren, dan is de schrijver geslaagd in zijn opzet.

En dat wens ik hem, en ook ons, van harte toe. Maar dat het boek boeiend is als een roman, zoals op de achterflap staat — neen, dat beslist niet.

A. J. H. ROZEMOND.

Inhoud van buitenlandse boeken en tijdschriften.

Deutsches Geschlechterbuch. Limburg a.d. Lahn, 1978. dl. CLXXVII.

In bovenvermeld dl. = 46ste „Allgem. Band", dat met portretten (w.o. dat van *Marg.* ***Christ. Snethlage, 1659-1749)*** en wapenafbn. in kleurendruk is verlucht, worden naast andere de geslachten ***Dittmann*** uit het Wartheland en ***Smend*** uit Rabenscheid bij Herborn behandeld. De kinderen van het echtpaar ***Uta L.I.S. Dittmann*** (geb. 1943) x ***Jan Kleffe1*** hebben Oostfriese kw.: ***Brauwer*** (Emden), ***Von Rheden*** (Leer, Emden), ***Van Rickinga*** (Emden), ***V. Santen*** (Emden, Norden) en ***Schuirman*** (Emden). ***Henner*** *Kleffel,* joagste broer van evengen. ***Jan*** *Kleffel,* s g r.t met ***Yvonne*** *Claassen,* uit Ned. — Het geslacht ***Smend*** - stamvader is ***Christ.*** *Schmend,* geb. Rabenscheid ± 1550 - is geallieerd aan o.a. de geslachten ***De Gruytere*** (*Joha. Catha.,* geb. 1594 in Heidelberg uit het huw. van Dr. jur. ***Jan*** [*us*] en zijn lste vrouw *Joha.* ***de Smet.*** Dr. jur. *J.* de ***Gruytere*** tr. 2de met een dr. van ***Jacobus Kimmedoncius*** (*Kimmedonk*) , geb. Kampen, hoogleraar theol. Heidelberg en ald. overl. 1605. Onder +,Anhang B" is opgenomen de kw. van evenverm. ***Johanna de Smet*** met kw. ***Van den*** *Corput* (Breda) en ***Montens*** (Breda)), ***Snethlage (Margaretha Christ.,*** geb. 1659 uit het huw. van Ds. *Alhard* ***Theodor*** en ***Cath. Bauer.*** Het in het DGB vermelde jaar van overl. (1621) van ***J. L.*** *S(ch)mend,* geb. 1652, man van ***M. C. Snethlage,*** berust op een drukfout en zal overeenkomstig „Ned. Patriciaat", 1977, bl. 246, sub IIIa, 3, 1721 moeten zijn. Een fragm. kw. van Ds. ***A. Th. Snethlage*** is onder „Anhang D" opgenomen. Als stamvader wordt hier ***Samson Snethlage,*** geb. ± 1510, pred. te Buer bij Melle in Hann., overl. ± 1590, genoemd. De gegevens wijken op een enkel punt van het in „Ned. Patriciaat" gepubliceerde af), ***Hoon (Gesine Chr.*** *J.,* geb. Hildehaus 1852: met portret) en ***Banning.*** Een kleindr. van het echtpaar ***Fr. H. Smend*** en (x 1843) ***A. Gauhe*** nl. ***Johanna Torhorst,*** geb. Ledde 1875, tr. 1903 ***E. Nasse,*** geb. Bonn 1865 als zn. van ***Erwin*** en ***Hermine van Hogendorp,*** geb. 's-Gravenhage 12 aug. 1836. ***Georg*** *Wilhelm* ***Smend,*** geb. Palsterkamp bij Dissen 1686 uit het huw. van ***J. L. Smend*** en ***Marg. Christ. Snethlage,*** „Fähnrich in holl. Diensten," vestigde zich in Ferwerd (Fr.).

Deutsches Geschlechterbuch. Limburg a.d. Lahn, 1978. dl. CLXXVIII.

Wat dit dl. („4de Schlesischer Band") betreft moge in het bijzonder de aandacht worden gevestigd op het belangrijke overzicht van nog aanwezige kerk. en mil. registers. Dit art., getiteld „Die noch vorhandenen Kirchenbücher Schlesiens und ihre derzeitigen Lagerorte" gaat aan de genealogieën vooraf.

Eigen Schoon en de Brabander, jrg. LXI (1978), afl. 4-9.

Dit „Huldenummer [Dr.] Jan Verbesselt" bevat o.m. de volgende art.: 1. L. de Man, Uit de geschiedenis van het oudste secundair onderwijs te Leuven. Met namen van de Leuvense scolastici (o.a. ***De, Van Loe,*** lste helft 15de eeuw) en van medewerkers; 2. J. Melkenbeeck, Heraldiek en volkskunde. Ontstaan en ontwikkeling van de heraldiek: 3. A. Meulemans, Verzoening en handvrede te Leuven in de XVe eeuw: 4. G. van Herreweghen, Een Antwerps kunstenaar te Pamel. Betr. de 5 dec. 1644 te Pamel overl. kunstschilder uit de Antwerpse School: ***Jan Courtois; 5.*** J. P. Peeters, Nieuwe gegevens betreffende de draperie te Vilvoorde op het einde der middeleeuwen; 6. P. de Ridder, Psychologie en geschiedenis. Bronnen en problemen bij een studie der persoonlijkheid van hertog ***Jan I van Brabant (1267-1294).***

Bulletin de l'Institut archéologique liégeois, dl. LXXXIX (1977).

M. Hodeige, Les catalogues des bibliothèques comme source puur l'historien. Bij de behandeling van de eigenaren van de verschillende collecties wordt o.a. aan de coll. van ***Adam de*** *Stellingwerff* (geb. 1735 te Hasselt en ald. overl. 1817), adv. 1756, aandacht besteed. — P. Baar, Un manuscrit de la Compagnie de charité pour le secours des pauvres prisonniers à Liège. In de inl. tot deze chron. naamlijsten, lopende van 8 aug. 1654 tot 28 juli 1779, wordt naar de studie van Chr. Goblet verwezen, getit. „Prisons et prisonniers à Liège à la fin de l'Ancien Régime," waarvan in dl. LXXXIV (1972) [in het onderhavige art. van P. Baar abusievelijk als dl. LXXXIX vermeld] van „Bull. Inst. arch. liégeois" het hoofdstuk „La Compagnie de la charité de Liège et son rôle social. Contribution à l'histoire des prisoas de l'Ancien Regime" is opgenomen. Op de lijsten verschijnen o.a. de namen ***Beghein (1758*** pendu) , *Jamin* (1669, exécuté à vue en 1686, pendu) , ***Matherbe*** (***1713,*** décapité et roué), *Mouton* ***(1765,*** brûlé vif), *D'Oultremont* ***(1656,*** décapité), ***Radoux*** (***1730,*** étranglé) en ***Le Ruitte*** (***1658,*** supplicié) .

Handelingen van de Kon. Kring voor Oudheidkunde, Letteren en Kunst van Mechelen, dl. LXXXII (1978).

Hierin komen o.m. de volgende art. voor: 1. Aspecten van de structurele mutatie der Mechelse lakennijverheid in het midden van de 15de eeuw (1430-1470) door J. P. Peeters; 2. Een cijnsboek (1451-± 1525) op privé-erven over de openbare weg te Mechelen door H. Installé. Betr. een in 1976 door het Stadsarchief van Mechelen verworven cijnsboek over „ingeslagene erfven." Een reg. op plaats- en persoonsnamen is aan het art. toegevoegd; 3. ***Rombout De Drijver*** en *Joos* ***van Santvoort,*** beeldhouwers van de 16de eeuw door Ch. Vandenbussche-Van den Kerkhove. Met deze publ. toont schrijfster aan, dat beide in de literatuur als „sculpteurs secondaires du XVIe siècle" vermelde kunstenaars om verscheidene redenen niet als tweederangs beeldhouwers zijn te beschouwen; 4. Een unieke bron-

zen ketel van ***Pieter Waghevens*** in de abdij van Lacock (Wiltshire. Engeland) door St. Vandenberghe. Met een geneal. tabel van het gesl. ***Waghevens,*** dat verscheidene bronsgieters heeft voortgebracht. Uit het opschrift blijkt, dat de „grape" door ***P. Waghevens*** in 1500 te Mechelen is gegoten. In ons land zijn o.a. in Arnemuiden, Goudswaard, Middelburg klokken van ***P. Waghevens*** bekend.

De Middelaar tussen de genealogische navorsers, afl. mei 1979.

De vragenrubriek bevat een vraag omtrent het voorgeslacht van ***Catharina Bentinck,*** overl 1607, dr. van ***Gerard*** en vrouw van *Marc d'Ennetières,* overl. 1600. In de rubriek „Réponses" is onder nr. 514 de kw. van *Jules* ***van Bergen*** (1840-1891) opgenomen. Met kw. nr. 11 ***Schenaerts*** in Aarle Rixtel en kw. nr. 9 ***Van Steenwijk*** in Rijsbergen.

Vlaamse Stam, jrg. XIV (1978), afl. 7.

F. Lemmens vervolgt „Repertorium van XIXde-eeuwse bidprentjesportretten" met vermelding onder nr. 1788 van het bidprentje van G. ***F. J. Mastboom,*** geb. Gastel en ald. overl. 1899, wedr. van ***A. C. C. Rubert*** (sic: zie „Vl. St.," 1978, afl. 10). — B. de Cock, Verwantschap en macht bij adel en burgerij in de recente geschiedenis van het Land van Waas.

Vlaamse Stam, jrg. XIV (1978), afl. 8-9.

E. Ossieur, Studenten en hun examens in de faculteit geneeskunde R.U.G. 1829-1835. De beide gepubliceerde naamlijsten, ontleend aan de examenreg. van de med. faculteit Univ. Gent vermelden o.m. ***J. J. Moens*** uit Zuidzande (Zld.), ***J. van*** *Moll* uit Eindhoven, ***L. Verraert*** uit Sas van Gent (1ste lijst) en C. *Oomen* uit Etten, ***J.*** *Precelle* uit Oosterhout (2de lijst). — F. Lemmens, Repertorium van XIXde-eeuwse bidprentjesportretten. Onder nr. 1822 het bidprentje van ***P. Pypers,*** geb. Groot Zundert 1790, overl. Haasdonk 1868, wedr. van ***P. C. Massa.***

Vlaamse Stam, jrg. XIV (1978), afl. 10.

F. Lemmens, Repertorium van XIXde-eeuwse bidprentjesportretten. Met vermelding van de bidprentjes van ***A. C. C.*** *Mastboom* geb. ***Hubert*** (Rozendaal 1852-Gastel 1898) (sic; zie „Vl. St" 1978, afl. 7), ***L. 0. Ch. Malotaux*** geb. *Ruffin* (Valenciennes 1838-Sas van Gent 1898), ***B. Six*** (Moorsele 1771-Gent 1867: bidprentje en doodsportret), ***P. J. A. Smitz*** (Eindhoven 1828-Stratum 1896), ***Th. C. H.*** *Hubar* geb. ***Smitz*** (Eindhoven 1826-Oirschot 1898) en ***E.*** *Steenput* (Sas van Gent 1801-Overslag 1864). — M. Caluwe, Gelegenheidsvondsten uit het oud archief van Haasdonk. Met de namen *Backx* (1758), ***Baetens*** (1761), *Dullaerdt* (1653), *Maris* ***(1742)*** en ***Van Mieghem (1781).***

Zeitschrift des Aachener Geschichtsvereins, bd. 84/85 (1977/78), dl. I.

Bevat o.a. een verhandeling van P. E. Hübinger over „Libertas imperii - Libertas ecclesiae im Widerstreit". Ein bewegtes Kapitel aus der Geschichte von Maastricht, Lüttich und Aachen in den Tagen Kaiser ***Friedrichs II.*** und König *Heinrichs* ***(VII.).***

Zeitschrift des Aachener Geschichtsvereins, bd. 84/85 (1977/78), dl. II.

E. Quadflieg, Die Immunität der Abtei Stavelot in Aachen und ihre Aldegundiskirche. Met „Anhang:" Auszug aus dem Wirichsbongart-Grafschaftsbuch (Handschrift 887).

Jahrbuch 1979 des Heimatvereins der Grafschaft Bentheim.

W. Fangmeyer, Graf ***Arnold II. von Bentheim.*** Das unruhige Leben des Grafen ***Arnold von*** *Bentheim-Steinfurt-Tecklenburg* nach den Aufzeichnungen seines Archivars. Met portr. — H. J. Schmidt, Die Classis der Prediger der Grafschaft Bentheim in Vergangenheit und Gegenwart. Met zegelafbn. — H. Voort, Stipendiaten des Steinfurter Gymnasiums Arnoldinum 1592-1650. De schoolrekeningen geven veelal de namen van de Steinfurter leerlingen, die een toelage ontvingen en in verscheidene gevallen ook gegevens omtrent naam en beroep van de vader. De rekeningen berusten thans in het „Fürstl. Bentheimsches Archiv" in Burgsteinfurt. Op de aan het slot van het art. afgedrukte lexicografische naamlijst verschijnen o.m. de namen ***Ardesch, Von Bentheim,*** *Bierman,* ***Borchers, Isfordinck, Krop, V. Lennep, Nortbeck, Palthe, Probstingh, Reimeringh,*** *Rommeling,* ***Snetlage*** en ***Wassenberg.*** — H. Hensen, Chronik aus der Niedergrafschaft: Klein-Ringe 1669-1836. — G. Geerink, Zur Geschichte der reformierten Kirche in Uelsen. Met afbn. en een lijst van „Pastoren der Landeskirche bis etwa 1935" (Uelsen, Wilsum en Lage), waarop de namen ***Lankhorst, Metting, Engelberts*** *Jolink,* ***Mensonides, Van Niel, Van Leeuwen, Colonius, Van*** *Riemsdijk,* ***Hein*** en ***Hummelink.*** — ***S.*** Wiarda, Chronik der Grafschafter ***Satinks,*** zugleich ein Stück Heimatgeschichte von Veldhausen und Neuenhaus. Met afbn. w.o. een portret van ***Johanna Geertruid van Riemsdijk*** (1760-1797), vrouw van ***Joh. M.*** *Wineke* en schoonmoeder van ***Jan*** *Bosman* ***Satink.*** Stamvader van de Grafschafter ***Satinks*** is de uit Deldenerbroek stammende *Herman* ***Satink,*** getr. Veldhausen 1678 met ***Gertien Lambertson*** en overl. 1731. Met allianties *Arenbeek* (uit Haaksbergen), ***Borggreve,*** *Bosman,* ***Hartgerink, Hombrink, Naber, Reimerink,*** *Schey,* ***Steen en Vorrink.*** — E. Woide, H. Borggreve, Die tragbare Uhr. Met afbn. Genoemd wordt ***H. H. Leferink,*** horlogemaker, te Coevorden. — E. Kühle, Isterberg. — H. Voort, Der Bentheimer Wald. Die Geschichte seiner Nutzung und Pflege. Met afbn. Behandelt o.a. Mastberechtigte, Forstberechtigte, Die Zusammensetzung des Holzgerichts. — H. Voort, Die zwölf Rotte des Fleckens Bentheim.

Der Deutsche Hugenott, jrg. XLII (1978), afl. 4.

Ph. Manneville, Merkmale des Protestantismus in der Normandie. — F. Centurier, Die Hugenotten- Nachkommen in der Bundesrepublik Deutschland und Berlin West. — H. Hurtienne, Hugenotten in der Mark Brandenburg. — M. F. G. du Corbier, Niederlande.

Hessische Familienkunde, afl. juli-sept. 1978.

E. Melchior, Butzbacher Familien vom Ende des 14. bis Ende des 16. Jahrhunderts. Hierin o.a. gegevens *Dickhut* (en varianten) van 2de helft 14de eeuw tot begin 17de eeuw. Met afb. van enige huismerken. Er blijkt niet uit, of de in Ned. en Indonesië voorkomende familie van deze naam tot het hier behandelde geslacht behoort. — W. Sippel, Hessische Beamte der Exklave Amt Bovenden bei Göttingen. Met gegevens ***Gleim (Otto Chr.,*** geb. 1772, tr. ± 1800 ***Rosina Ringeling,*** zeer ws. uit Rothenburg. Bij de doop van kinderen van dit echtpaar treden enkele personen ***Ringeling*** als doopget. op), ***Meisterlin*** (kapt. ***Philipp,*** in Holl. dienst, vermeld 1760 als doopget.).

Norddeutsche Familienkunde, jrg. XXVII (1978), afl. 3.

Drei Stammbücher zur Verwandtschaftskreis der nieder-

sächsischen Familie *Rasch*, bearb. von W. Ollrog. Met inschrijvingen in het alb. amicorum van *Joh. Friedrich Maximilian Rasch*, stud. in Helmstedt, van *Beauregard* (1764, 1765), *Heermann* (1765), *Herbst* (1765), *Krull* (1765), *Lampe* (1767), *Seidlitz* (1765), en *Wedekìnd* (*1766).*

Zeitschrift für niederdeutsche Familienkunde, jrg. LIV (1979), afl. 1.

1. Jahr, Ortsfremde im ehemals hamburgischen Amt Ritzebüttel. 1. Trauungen und Taufen Auswärtiger in der Martinskirche zu Cuxhaven von 1816-1830. Genoemd worden: 1822 *Hìnrìch Wilhelm Bartels*, geb. Amsterdam, 31 j., ex matre *Kònig*, 1819 *Peter Beckmann*, geb. Amsterdam, 28 j., ex matre *Mourìck* en 1821 *Jacobus van der Struyck*, geb. Holland (Steenwijk), 42 j., ex matre *Lìesen.*

Quellen und Forschungen zurostfriesischen Familienkunde, jrg. XXVIII (1979), afl. 1-2.

I. Ramm, *Fewen* und Oesebrant-Emmen. Zusatz zur grossen *Fewen*tafel von Freifrau *v. Reinhardt*. Abstammung der *Houwke X Johann Fewen*, gen. 1580.

Bulletin [de la] Société de l'histoire du protestantisme français, afl. jan.-maart 1979.

L. Desgraves, Les thèses soutenues à l'Académie protestante de Saumur au XVIIe siècle. Op de aan het slot gegeven lijst van verdedigde proefschriften verschijnt o.a. het door *Adriaen Hessels*, Maastricht, verdedigde proefschrift.

Héraldique et Généalogie, jrg. X (1978), afl. 6.

Baron de Cazals, Reconnaissances de noblesse pour les gardes d'honneur en 1813. Op de lijst „Gardes d'honneur appartenant à des familles titrées sous le Premier Empire" verschijnen de namen *Van Dorth*, *De Monchy*, *Van de Poll* en *Wichers*. De lijst bevat enkele aanvn. op De Révérend. — J. Ameil, Adresses des archives départementales.

Héraldique et Généalogie, jrg. XI (1979), afl. 1.

In de rubriek „Réponses" komen gegevens *Van der Duyn ex* matre *De Bouckorst* (kw. 17 en 34/35 in de kwartierstaat van *Edouard G. J. E. de Maillart de Landre*, geb. Munster 1797, sub nr. D 971. Zie voor *Van der Duyn:* Nederland's Adelsboek, 1941, blz. 278, sub IX) en *De Moor*, uit Rotterdam, tr. *V. Fléchet* (1832-1888, sub nr. D 986) voor.

Nord génealogie, jrg. 1978, afl. 5.

E. Derreumaux, La succession de *Joachim Flament* [prêtre chapelain de l'Église paroissiale Saint Sauveur de Lille, 1739]. — E. P. Colinge, Matériaux pour une généalogie *Faller-Falleur-Faleur* ou *De Falleur. M. Thérèse de Falleur* (1811-1890) tr. 1841 *Ch. L. Monseu*, geb. Zullichan (Pruisen) 1810 als zn. van *Guillaume Joseph* en *Beatrice Louise Gunderman.*

Nord généalogie, jrg. 1978, afl. 6.

J. M. Bourrez, Arbres de consanguinité de la paroisse de Santes. Met gegevens *De Hullu* (17de eeuw). — De rubriek „Questions" bevat een vraag omtrent de afstamming van *Thérèse Marie Angèle de Testa*, geb. Tripoli 1850, overl. Bordeaux 1934 als wed. van Chev. G. *de Chabert-Ostland.*

Adler. Zeitschrift für Genealogie und Heraldik, afl. juli/sept. 1978.

P. Mallat, Die *Palaiologen* nach 1453. Das Schicksal einer Kaiserfamilie. — Ch. Becher-Fritz, Die finanzielle Sicherstellung der adeligen Frau vom 14. bis ins 16. Jahrhundert in Böhmen und Mähren. — E. A. Schrottmüller, Das Liechtensteinsche Personal auf den Jägerndorfer Kammergütern im Jahre 1746. Op de naamlijst wordt vermeld: *Noske.*

Adler. Zeitschrift für Genealogie und Heraldik, afl okt./dec. 1978.

W. von Groote, Das Merletten-Wappen.

THA. J. VAN ALFF.

VRAGEN EN ANTWOORDEN.

(De) Boode-van Vechten. Gevraagd aanvulling van de volgende kwartierstaat:

1. *Jannetje de Bode*, **ged.** Linschoten 12 nov. 1769 (getuige *Gijsje van Vechten)*, tr. le *Hendrik van Willigenburg;* tr. 2e Hilligersberg 8 jan. 1809 *Willem van Kleef*, ged. Moerkapelle 19 aug. 1780, zn. van *Cornelis van Cleef* en *Jacoba Sepers.*
2. *Ary de Bode*, geb. Tienhoven, ged. Ameide 24 jan. 1740, tr. Linschoten 13 maart 1768
3. *Anna van Vechten*, ged. Linschoten 5 nov. 1741.
4. *Willem Ariensz. Bo(o)de*, tr. (ondertr. Ameide 15 juli 1735)
5. *Elisabet Noordanus*, ged. Meerkerk 13 nov. 1701, † in 1775, tr. le in 1723 N.N.

   Uit het 2e huwelijk tevens geboren: ***Maria, ged.*** Ameide 26 aug. 1736 en *Cornelis*, ged. ald. 16 febr. 1738.
6. *Teunis Jansz. van Vechten*, begr. Linschoten, 22 aug. 1771, ondertr. Linschoten 8 jan., tr. Montfoort 20 jan. 1718
7. *Jannetie Cornelis (de) Vogel*, begr. Winschoten 21 sept. 1780.

   Bij hun huwelijk woonden beiden op Heulersteijn. Zij werden 7 april 1719 lidmaat Geref. kerk.
8. *Arìen Cornelìssen Boode*, tr.
9. *Marietje Cornelis van Vueren.*

   Uit dit huwelijk, allen gedoopt Ameide: ***Willempje*** (15 juli 1714), ***Adrianus*** (6 okt. 1718), ***Jacobus*** (10 dec. 1719) en ***Willempie*** (16 jan. 1724).
10. *Cornelis Noordanus.*

    Uit hem tevens: ***Gewit***, ged. Meerkerk 18 okt. 1705.

Voorburg. W. ENTERMAN.

De kwartieren van *Jannigje Cornelisdr. (de) Boode*, (tr. Jaarsveld 30 juli 1699 *Pieter Ariëns van Oostrum; zij* wonen tot 1722 te Ameide), zuster van *Arien Cornelissen Boode*, ontving. ik enkele jaren geleden van mevrouw Den Hartogh-Zijderveld te Lopik. De kwartieren van *Ariën* zijn dan de volgende:

8. *Arien Cornelissen Boode*, tr. Jaarsveld 3 nov. 1700 *Marrigje Cornelìssen van Vueren.*

16. *Cornelis Jansen Boode*[1], buurmeester-schepen te Jaarsveld 1696-1710, tr. 2e Jaarsveld *Deliaantje Aelberfs van Tricht,* j.d. van Zijderveld; tr. le Jaarsveld 19 febr. 1671
17. *Willemken Ariëns Vink.*

32. *Jan Jansz. Boode* den ouden, komt voor te Jaarsveld d.d. 22 nov 1717 ,[2] tr.
33. *Pietertje Jans van Zijll.*
34. *Arie Claasz. Vinck,* is in 1699 gegoed te Jaarsveld[3].
66. *Jan Cornelisz. van Zijll*[4], timmerman te Jaarsveld, lidmaat ald. in 1633, tr.
67. *Catharina (Trijntje) Gerrits Crieck,* lidmaat te Jaarsveld in 1633.
68. *Claes Cornelissen Vinck.* In 1669 zijn gegoed de erfgenamen van *Claes Vinck;* in 1649 komt met dezelfde percelen ald. voor *Cornelis Claessen,* vermoedelijk zijn vader[3].
134. *Gerrit Cornelisz. Crieck,* geb. ca. 1570, woonde 19 nov. 1631, oud omtrent 61 jaar, te Jaarsveld, boven het Mussenhoofd[5], lidmaat te Jaarsveld in 1633, gegoed te Jaarsveld in 1649 [3]; zijn boedel wordt verdeeld ald. 9 sept. 1656 [6], tr.
135. *Barbara Adriaens,* lidmaat te Jaarsveld in 1633.

's-Gravenhage. MR. E. J. WOLLESWINKEL.

1. Zijn testament is te vinden in R.A. Utrecht, recht. arch. Jaarsveld, inv. nr. 1088, fol. 14.
2. R.A. Utrecht, recht. arch. Jaarsveld, inv. nr. 1087-2.
3. Polderarchief Jaarsveld, Hoofddijkregister, 1649 e.v.
4. Vgl. Gens Nostra, jrg. 1971, p. 303-306.
5. J. A. van Hengst, De Lekdijk Benedendams en de IJsseldam, deel 1, Den Haag 1898, p. 283: geschil Mussenhoofd.
6. R.A. Utrecht, recht. arch. Jaarsveld, inv. nr. 1086-3, fol. 67/68.

Cruset-Van Welvelde. *Johan Safink,* ged. Bocholt (St. Georgs) 3 juli 1667 (zn. van *Arndt Satink,* mr. kok op Diepenbroeck, en *Maria Bauhausz),* commies 's landsmagazijnen en auditeur-militair te Bredevoort, † Bredevoort 19 juli 1742, tr. Bocholt (St. Georgs) 26 jan. 1689 *Isabelle Cruset(t).* Ze laten te Bscholt (St. Georgs) op 17 april 1689 een zoon *Herman Johannes Safink* dopen; getuige is Nob. *Gerardy Wilh. van Welfelde.* Bij de dopen van de 18 volgende kinderen te Bredevoort was de naam van de moeder: *Isabelle van Welvelde.* Daarbij waren doopgetuigen o.a. de Welgeboren Vrouw van Diepenbroick en de Welgeb. Heer *Zeno Arnoldf van Welevelde.*

Dit zou er op kunnen duiden, dat *Isabelle* een bastaarddochter is van een van de zonen van *Johan van Welvelde tof Diepenbrock* en *Agnes Florentina van Oer.*

Gevraagd de doop van *Isabella Crusef.* Is de naam *Cruset* bij iemand bekend? Bestaat er een archief van de familie *Van Welvelde van Diepenbrock ?* Het archief van kasteel Buckhorst in verband met *Van Welvelde* is mij bekend.

Zeist. IR. H. A. E. DE VOS TOT NEDERVEEN CAPPEL.

Fransy. Gevraagd (kwartieren van *Jan Dirksz. Fransy.* Hij werd 2 sept. 1726 poorter van Rotterdam, komende van Woudrichem. Hij tr. Rotterdam 13 mei 1727 *Johanna Soury,* ged. ald. 12 jan. 1710, dr. van *Jan Jansz. Soury* en *Neeltje Jansdr. Post.* Zij woonden in 1741 ,,agter 't Clooster opt hoekie van de Baan".

Uit dit huwelijk:

1. *Jannetje,* ged. Rotterdam 5 aug. 1728.
2. *Dirk,* ged. Rotterdam 5 sept. 1730 (getuige *Jannetje Jans Sarry (sic),* zijn oudtante), jong †.
3. *Neeltje,* ged. Rotterdam 4 maart 1732 (getuige *Neelfje Jansdr. Post,* zijn grootmoeder),
4. *Johanna,* ged. Rotterdam 19 dec. 1734.
5. *Dirk,* ged. Rotterdam 12 aug. 1738.
6. *Maria,* ged. Rotterdam 3 jan. 1741.
7. *Jan,* ged. Rotterdam 12 maart 1744, jong †.
8. *Wouter,* ged. Rotterdam 8 maart 1746.
9. *Jan,* ged. Rotterdam 28 nov. 1748.

Voorburg. W. ENTERMAN.

Van Gelder(en)-Boesbergen (1974, 128 en 360-361).

2. *Johannes Christoffel van Gelder (van Geldere, van Gelderen),* geb. 's-Gravenhage, ged. ald. (Kloosterk.) 14 febr. 1738, woont te Gouda (1763), Gouderak (1764), in of nabij Ameide-Tienhoven ca. 1722-1775, † na 1775, tr. Gouda (St. Jansk.) 7 juni 1763
3. *Janna (Jannigje, Johanna) Boesbergen,* geb. Gouda,, ged. ald. 1 okt. 1734, woont te Gouda (1763), † na 1775.
4. *Job van Gelder (van Geldere, van Gelderen),* j.m. van Barendrecht, ged. ald. 18 sept. 1707, woont te 's-Gravenhage (1737, 1738), poorter van Schoonhoven (komende uit Barendrecht) 23 okt. 1744, tr. 's-Gravenhage (Scheveningse k.) 5 mei 1737
5. *Anna Catrina Schouten,* j.d. van Meurs, woont te 's-Gravenhage (1737).
6. *Cornelis Boesbergh,* ged. Oudewater 9 maart 1708, tr. ald. 22 aug. 1728
7. *Jannigje Pietersdr. Brouwer,* j.d. van Noorden, met haar man lidmaat te Gouda (komende uit Oudewater) sedert sept. 1733.
8. *Joris Arenfse van Gelder,* ged. Nieuw-Beijerland 9 aug. 1671, woont te Nieuw-Beijerland (1701) , sedert omstreeks 1705 te (West-) Barendrecht, † na 3 maart 1709, tr. le Nieuw-Beijerland 21 mei 1701 *Neeltie Willems van der Schoor:* tr. 2e Barendrecht 28 juni 1705.
9. *Pleuntje Joppen Commijs,* j.d. van Carnis in West-Barendrecht, ged. Barendrecht 13 febr. 1684, woont te Carnis in West-Barendrecht (1705), † na 3 maart 1709.
12. *Bruyn Jansz. van Boesbergen,* geb. Oudewater vóór 1679, † na maart 1708, tr. Oudewater 17 aug. 1698
13. *Jannetje Cornelisdr. van Suydervlief,* j.d. te Oudewater, † na 8 maart 1708.
16. *Arent (Arij, Arien) Cornelisse van Gelder,* tr. Nieuw-Beijerland 8 mei 1667
17. *Aechje (Achen) Joris,* † na 12 mei 1701.
18. *Job Reijers Commijs,* j.m. van Carnis in West-Barendrecht, tr. 2e Barendrecht 11 jan. 1711 *Neeltje Cornelis Bravenboer;* tr. 1 e Barendrecht 9 mei 1683
19. *Marijtie Heijndricks Kooiman,* j.d. van Oost-Barendrecht, woont evenals haar man in 1683 in Oost-Barendrecht, † vóór 1711.
24. *Jan Bruynen van Boesbergen,* geb. Oudewater, tr. 2e Oudewater 18 febr. 1679 *Martijntgen Claas de (Goederen ?);* tr. le

25. *Neeltge Pieters,† vóór 1679.*
36. *Reijer* ***Joppe*** *Commijs,* ged. Barendrecht 5 sept. 1632, tr.
37. ***Pleuntje Leenderts.***
38. ***Heijndrik Kooiman, tr.***
39. ***Leendertje Leenderts.***
72. ***Job Thomas,*** van Brouwershaven, tr. Barendrecht 8 april 1616
73. *Geertje Reijers,* van Barendrecht.

Rotterdam. K. J. SLIJKERMAN.

(Van) Houweling-Rogerij. De 'genealogie van de familie ***(Van) Houweling*** te Schoonhoven vangt aan met ***Joost Herbertsz. Houwelingh,*** j.m. van Schoonhoven, tr. ald. 22 jan. 1646 ***Catharina*** *(Cathalijntje) Rogerij,* wed. van Schoonhoven. Bestaat er relatie met het in dit maandblad, jrg. 1943, kol. 72-80 behandelde geslacht ***Van*** *Houweningen/Houwelingen* te Gorinchem ?

Catharina *(van) Rogerij* tr. waarschijnlijk le (ondertr. Schoonhoven 2 maart 1643) als j.d. van Schoonhoven en won, te 's-Gravenhage, met ***Pieter*** *Bartholomeusz. Cluijt,* j.g. van Schoonhoven. Zij was vermoedelijk een zuster van Mr. ***Otto*** *Jansz.* ***(van)*** *Rogerij* (die niet in een van de Nederlandse alba studiosorum of promotorum voorkomt), tr. Schoonhoven 16 (febr. ?) 1655 *Marrigje* ***Jansdr. de*** *Bruijn,* beiden won. ald.

Nadere gegevens gevraagd betreffende de families ***(Van) Houweling*** en ***(Van)*** *Rogerij.*

Rotterdam. K. J. **SLIJKERMAN.**

Knikman (1979, 57). Volgens Rietstap behoort het wapen dat voorkomt in het handschrift uit 1790 toe aan een familie *Knipman* uit Hessen. Deze vermelding bij Rietstap gaat terug op het supplement van het vijfde deel, nr. 31, van de oude „Siebmacher" (1703), waar dit wapen afgebeeld staat. De nieuwe „Siebmacher", tweede deel van de „Abgestorbene Bayerische Geschlechter" (Nürnberg, 1906), blz. 94 geeft de volgende tekst: „ ***Weinmar*** *Knipman,* Rath des Herzogs Maximilian in Bayern, Landrichter und Kastner zu Friedberg, wurde vom Kaiser Rudolf 11 s.d. Prag 1 novbr. 1601 in den Reichsadelstand erhoben (Reisadelsakten). Bisheriges Wappen: In R. ein w. Schrägbalken, in Mitte desselben eine r. Rose. Gekrönter Stechhelm; zwei Flügel wie Schild. Decken r. und w. Besserung 1601: Stat des Stechhelms ein offener Helm (Taf. 59)".

De vraag is nu of het wapen in het handschrift van 1790 een usurpatie is danwel of ***Anna Magdalena*** en ***Arnoldus*** *Knikman* tot een familie *Knipman* behoorden?

Rijswijk. K. **VAN DEN** SIGTENHORST.

Van der Kooij-Delfgaauw. Gevraagd aanvulling van de volgende kwartierstaat:

1. *Me(y)nsje Jansz.* ***van der*** *Kooij,* ged. Overschie 8 juni 1738 (getuige: *Neeltje* ***Jansdr. van der Kooij),*** tr. Schipluiden 16 febr. 1772 ***Willem*** *Jansz.* ***Heesterman,*** ged. ***Delft*** (Nieuwe k.) 16 dec. 1728, wedr. van ***Grietje Ban*** of *Bax* (uit zijn eerste huwelijk vier kinderen gedoopt 't Woud 1763-1767; bovendien werd in 1765 in De Lier een buitenechtelijk kind van hem gedoopt).

2. ***Jan*** *Jansz.* ***van der Kooij,*** tr.
3. ***Pleuntje Dirksdr.*** *Delfgaauw,* ged. Bleiswijk 20 febr. 1701, tr. 2e (op betoog van Bleiswijk) Overschie 11 maart 1759 (ondertr. 16 febr.) *Kornelis* ***Bastiaansz. Hoogerbrugge,*** wedr. te Bleiswijk.
4. ***Jan van der*** *Kooij,* geb. Delfshaven 1 sept. 1680 (?).
6. ***Derck Cornelisse Delfgauw,*** tr. Bleiswijk 9 febr. 1698
7. *Neeltje* ***Jans van Zuijlen.***

Uit dit huwelijk: ***Leendert en*** *Marij,* ged. Bleiswijk 29 dec. 1698; Jan en ***Pleuntje,*** ged. ald. 20 febr. 1701 en *Cornelis,* ged. ald. 6 mei 1'703.

Voorburg. W. ENTERMAN.

Het adres van de Stichting Familie Van der Kooij, die de volledige genealogie van deze Delflandse familie in voorbereiding heeft is: Huis te Hoornkade 31, 2282 JX Rijswijk (Z.H.).

REDACTIE.

Van der Einde(n)-de **Hamond** (1978, 391; 1979, 127). In zijn antwoord op deze vraag vermeldt de heer J. C. Wolters als eerste van een aantal losse gegevens: ***Cornelis*** *van* ***Hamont,*** tr. 's-Gravenhage (R.K.) 18 juni 1749 ***Alida van der Meer.***

Volgens mijn aantekeningen ging dit echtpaar 15 juni aldaar in ondertrouw, en werd het huwelijk voltrokken in de R.K. kerk in de Oude Molstraat op 28 juni, en op het stadhuis op 29 juni 1749. De originele akten heb ik echter destijds niet ingezien.

Cornelis van Hamont was een zoon van ***Thomas Matthijse van*** *Hamond,* welke laatste in 1719 en in 1722 te Maasland in ondertrouw ging; uit het tweede huwelijk werd in 1727 een zoon ***Johannes*** R.K. gedoopt; de doop van ***Cornelis*** is echter niet in de klappers gevonden, zodat hij wel vóór 1726 R.K. gedoopt zal zijn (deze registers bestaan wel, doch berusten nog bij de parochie).

Alida van der Meer is ged. 's-Gravenhage (R.K. kerk Oude Molstraat) 10 febr. 1726, als dr. van ***Jacobus Stephanus van der Meer,*** ged. ald. (R.K. kerk Oude Molstraat) 27 dec. 1690, begr. ald. (imp. bet. 29) maart 1736, en van (tr. 's-Gravenhage R.K. 21 april, stadhuis 22 april 1725) ***Anna*** (of *Joanna*) ***van der Voort*** (die hertr. 's-Gravenhage R.K. 25 jan., stadhuis 26 jan. 1738 ***Gijsbert*** *Spruijtenburgh*).

Bovengemeld geslacht ***Van Hamont*** was rooms-katholiek en woonachtig te Maasland (van waaruit dikwijls in de kerk in de Oude Molstraat gedoopt en getrouwd werd), In Maassluis komt de naam ook voor bij protestanten, voordien afkomstig uit Rhoon (zie Kwartierstatenboek 1958, pag. 233). Uit dit verschijnsel, dat men in het Westland veel tegenkomt, zou men geneigd zijn te veroaderstellen dat de naam al langer inheems is, al is oorspronkelijke herkomst uit Brabant uiteraard aannemelijk. Al met al lijkt verwantschap van deze familie ***Van Hamont*** met de door vragensteller bedoelde familie ***De*** *Hamond* minder waarschijnlijk.

Utrecht. MR. J. T. ANEMA.

INHOUD VAN DIT NUMMER.

Het Van Gelre-merk, door H. R. Koobs de Hartog. — Korte mededelingen. — Boekbespreking. — Inhoud van buitenlandse boeken en tijdschriften. — Vragen en antwoorden.

DE NEDERLANDSCHE LEEUW

MAANDBLAD VAN HET

Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde,

BESCHERMHEER Z.K.H. DE PRINS DER NEDERLANDEN

Dit blad verschijnt maandelijks en wordt aan alle leden van het Genootschap toegezonden.

Bijdragen en correspondentie, bestemd voor het Maandblad, gelieve men te richten tot de Hoofdredacteur Mr. 0. Schutte, *p./a. Zeestraat 71 b, 2518 AA 's-Gravenhage.*

De jaarlijkse contributie (abonnement) ad *f* 50,— gelieve men steeds vóór 1 februari te voldoen door storting op postrekening no. 20910 ten name van de penningmeester van het Genootschap te 's-Gravenhage.

Correspondentie, bestemd voor het Bestuur, gelieve men te' richten tot de Secretaris J. Barones van Dedem-Weyschedé, *Laan van Koot 43,* 2244 *AT Wassenaar.*

Alle overige correspondentie (Met bestemd voor Bestuur of Redactie), zomede opgaven van adresverandering, te richten aan de heer E. J. C. Boutmy de Katzmann, conservator van het Genootschap, ***Bleyenburg 5, 2511 VC 's-Gravenhage.***

Betalingen aan de Bibliotheek dienen te geschieden op postrekening no. 487073, ten name van de Bibliotheek van het Genootschap te 's-Gravenhage.

De redactie van het Maandblad wijst er nadrukkelijk op, dat zij niet aansprakelijk is voor de strekking of de inhoud der ondertekende stukken.

No. 12 XCVIe **Jaargang** **december 1979**

BESTUURSBERICHTEN.

Het bestuur geeft met leedwezen kennis van het overlijden van de Heren J. Aten, Dr. P. G. Binkhorst, Jhr. Mr. N. Witsen Elias, Mr. L. A. S. J. Baron van der Feltz, Mr. H. A. de Bruyn Kops, Prof. Dr. J. F. Nuboer en Mr. R. Staal, respectievelijk sedert 1939, 1949, 1957, 1961, 1947, 1971 en 1962 gewoon lid van het Genootschap.

Tot lid zijn benoemd:

Mr. H. BEUCKER ANDREAE,	9203 JL Drachten, ***Haverstuk 331.***
Dr. J. H. DE BRUIJN,	3706 HH Zeist, *Laan van Vollenhove 2473.*
J. A. C. KRONENBURG,	2806 JP Gouda, ***Bernadottelaan 80.***

Adreswijzigingen:

J. H. VAN AS,	2515 NS 's-Gravenhage, Van Hogendorpstraat 69.
Jhr. Mr. J. A. BEELAERTS VAN BLOKLAND,	2500 EB 's-Gravenhage, Min. v. Buitenlandse Zaken, ***Postbus 20061.***
Mr. Dr. V. A. M. VAN DER BURG,	3703 AD Zeist, *Griffensteynselaan 77.*
M. R. H. CALMEYER,	2597 GW 's-Gravenhage, Maison G. de Coligny K. 303, ***Theo Munn Bouwmeesterlaan 10.***
C. DROP,	2317 SN Leiden, ***Rosmolen 166.***
W. VAN GORCUM,	3743 KL Baarn, ***Stationsplein 30.***
Ir. J. C. E. VAN DER HOEVEN,	3481 LB Harmelen, ***Hurmelerwaard 8.***
Mr. F. A. HOLLEMAN,	4837 CM Breda, *Verdilaan* 87.
J. C. HOYNCK VAN PAPENDRECHT,	Farnham, Surrey, GU 10 5 JH, Engel., *Weylands,* ***Bentley.***
J. KROL,	***2274*** HA Voorburg, ***Broekslootkade 16.***
Mevrouw E. A. N. VAN DER KUIP geb. ZILVOLD,	***2500*** EB 's-Gravenhage, Min. v. Buitenlandse1 Zaken, ***Postbus 20061.***
W. DE LOOS,	***3011*** TG Rotterdam, ***Haringvliet 86.***
Drs. C. J. MAATS,	9712 HX Groningen, ***St.*** *Walburgstraat 7.*
Mr. A. MANSVELT,	***2500*** EB 's-Gravenhage, Min. v. Buitenlandse Zaken, ***Postbus 20061.***
J. A. MOYA DE RIBERA,	2518 's-Gravenhage, p/a Ambassade de Portugal, *Bazarstraat* ***21.***
Drs. J. M. VAN OPHUIJSEN,	2312 TE Leiden, ***Uiterstegracht 68.***
W. POERINK,	***3707*** TK Zeist, ***de la*** *Reylaan 43.*
Jhr. Mr. L. M. RUTGERS VAN ROZENBURG,	3707 ET Zeist, ***Acacialaan.*** *3a.*
Mr. H. U. THODEN VAN VELZEN,	2551 GA 's-Gravenhage, ***A. Noordewierstraat 60b.***
Dr. S. C. WICHERINK,	3043 BM Rotterdam, ***Rotterdamse Rijweg*** 54.
Mr. P. J. WOLTHERS,	2500 EB 's-Gravenhage, Min. v. Buitenlandse Zaken, ***Postbus 20061.***

Het riddermatige geslacht Van Helbergen 1190-1540,

DOOR G. A. P. VAN HELBERGEN.

Alvorens hieronder het resultaat weer te geven van mijn onderzoek naar bovengenoemd adellijk Gelders-Nederrijns geslacht, stel ik het op prijs te verklaren dat mijn relatie tot deze familie niet verder gaat dan naamgenootschap. De riddermatige *Helbergen's* verliezen zich in de zestiende eeuw in het niet. Ik ben niet in staat geweest het bewijs te leveren dat zij zijn uitgestorven, doch dit moet worden aangenomen. Ook van het voortbestaan van bastaardlinies is niets gebleken.

Het mag worden verondersteld, dat de familie haar naam ontleent aan het goed Helbergen, dat in oorsprong een grote omvang moet hebben gehad en dat thans deel uitmaakt van De Gelderse gemeenten Zutphen, Brummen en Steenderen. Het heeft oorspronkelijk geheel aan de Veluwse kant van de IJssel gelegen, doch door verlegging van de stroom en verschillende vergravingen in het verleden is een deel van het Helbergen aan de Zutphens-Steenderse kant van de IJssel terechtgekomen. (Mijn eigen familie ontleent haar naam aan de boerenhofstede Neder-Helbergen te Brummen, die mijn voorvaderen eerst in het begin van de 18de eeuw zijn gaan bewoaen. Afstamming van de „oude" *Helbergen's* is daarom uitgesloten.)

Even ongemerkt als de riddermatige *Helbergen's* omstreeks 1540 van het toneel verdwijnen, even duister is hun oorsprong. In 1190 schenkt graaf Otto 111 van Gelre aan zijn oppidum te Zutphen stadsrechten in een later wel eens betwijfelde stadsbrief. Onder vele anderen — edelen, ridders en ministerialen — treedt een zekere *Henricus de Helberge* daarbij als getuige op. Hij wordt genoemd onder de „ministeriales mei" [1]. Het lijkt niet vermetel hem relaties toe te schrijven met het hierbomen genoemde landgoed, dat reeds bij name genoemd wordt in 1025 onder de goederen, die Koning Konrad 11 schenkt aan een zekere *Werner,* goederen, die in het graafschap van wijlen *Balderik* aan de Koning vervallen waren [2].

In 1233 treedt wéér een *Hendrik van Helbergen* op. Het kàn de man van 1190 geweest zijn, maar het tijdsverschil lijkt groot. Otto 111 van Gelre neemt de stad Emmerik in bescherming tegen de heren van Bergh en Wisch en verleent de stad vrijheden met Zutphen als moederstad. De getuige *Hendrik van Helbergen* wordt thans onder de milites genoemd, wat tevens geschiedt bij de bevestiging van de Emmerikse rechten in 1274 'door graaf Reinoud [3]. Dezelfde ridder *Hendrik* treedt in 1248 op voor 's graven gericht te Zutphen bij de verkoop van enige horigen aan het klooster Bethlehem [4].

Rekening houdende met het tijdsverloop mogen we hiermede ook de tweede *Hendrik* wel voor gezien houden.

De gegevens zijn schaars: we horen weer enkele decennia niets. Dan verschijnt in 1307 een derde *Hendrik van Helbergen,* die met *Fredericus,* de proost van het klooster Bethlehem te Doetinchem, een wastinsige ruilt [5]. Er was blijkbaar een levendige handel in onvrije lieden. Volgens Arent van Slichtenhorst in zijn Kronijk van Gelderlandt (1654) [6] schonk Reinald 1 graaf van Gelre en Zutphen, in 1312 zonder toestemming van de Keizer regelmatig rechten aan verschillende Gelderse dorpen. De derde *Hendrik van Helbergen* wordt bij deze gelegenheid genoemd onder de ministerialen van de landsheer. In hetzelfde jaar 1312 bekent een zekere *Rudolphus de Viraeckere* dat de helft van het Zweverink onder Vorden aan *Jacobus van Hattem* toebehoort. Getuigen zijn de gebroeders *Stephanus* en *Henricus van Helbergen* [7]. In 1324 was er — om met Van Slichtenhorst te spreken (t.a.p. blz. 115) — een „groote knibbelingh tusschen de Gelderse en die van Munster". Van Spaen tekent aan, dat de zoëven genoemde *Steven van Helbergen* in dat jaar door de Munstersen gevangen genomen is.

Het oudste bekende leenaktenboek van Gelderland dateert van 1326 [8]. Hierin staat vermeld, dat *Hendrik van Helbergen* beleend wordt met het goed Helbergen onder Brummen [9].

Er komt enige tekening in de verhoudingen: Kreynck [10] tekent in de eerste helft van de 18de eeuw aan, dat hij in het kentenissenprotocol van de stad Zutphen van 1594 (fol. 162) een afschrift heeft gevonden van een oorkonde uit 1326 „in sunte Jacobs dage des Apostholen", waarbij Reinald, zoon van de graaf van Gelre en Zutphen, oorkondt, dat *Hendrik van Helbergen* en zijn zoon *Willem* een stuk land te Oeken hebben verkocht ten behoeve van het altaar van O.L. Vrouw in de kerk van Brummen. Het is — mogen wij wel aannemen — dezelfde *Hendrik,* die een jaar later als getuige optreedt als Reinald 1 de aloude rechten van de stad Zutphen bevestigt [11].

Knipping [12] heeft het archief van de aartsbisschoppen van Keulen reeds lang geleden uitgekamd. Hij vermeldt een akte van 1343, waarbij Reinald 11 van Gelre en Zutphen met Walram, de aartsbisschop van Keulen, ministerialen ruilt. Hij draagt als zodanig *Hendrik van Helbergen* aan de aartsbisschop over en krijgt daarvoor *Willem* van *Helbergen* terug. De achtergrond van deze transactie is mij niet duidelijk geworden. Het is niet waarschijnlijk dat vader *Hendrik* met zoon *Willem* wordt geruild. Uit andere bronnen — zie hieronder — weten we, dat zoon *Willem* onder anderen een broeder *Hendrik* „junior" had, die waarschijnlijk degene is, die zich onder Keulen voegde [13].

1. G.A. Zutphen, publ. o.a. in Arent van Slichtenhorst, Kronijk van Gelderlandt (Arnhem, 1654), blz. 565. Hoge Raad van Adel, Coll. Snouckaert van Schauburg, inv.nr. 1976.
2. L. A. J. W. baron Sloet, Oorkondenboek van Gelderland ('s-Gravenhage 1872/'76), nr. 152.
3. A. Dederich, Annalen der Stadt Emmerich (Emmerik 1867. fotomech. herdr. Düsseldorf 1971), blz. 72 en 83. Sloet, t.a.p.; nrs. 563 en 564. Van Slichtenhorst, t.a.p., blz. 93. H. R. van Adel, Coll. Van Spaen, inv.nr. 182,' Tom. VII, en Snouckaert, t.a.p.
4. Sloet, t.a.p., nr. 595.
5. R.A. Arnhem, Arch. Klooster Bethlehem, inv. 131. H. R. van Adel, Van Spaen en Snouckaert. t.a.n. vermelden Hendrik reeds in 1301 als getuige van de 'heer- *van Keppel* (Arch. Kleef), welk gegeven ik niet heb kunnen achterhalen.
6. Slichtenhorst, t.a.p., blz. 111 en 112.
7. G.A. Zutphen, inv. van het oud-archief der gemeente Zutphen, (Drs. Smelt), reg. 88.
8. P. N. van Doorninck, Het oudste Leenactenboek van Gelre 1326 (Haerlem, 1898).
9. Reg. Leenactenboeken, Kwartier Arnhem (Sloet en Van Veen) (Ver. Gelre, Arnhem 1917).
10. G.A. Zutphen, Kreynck, ms. Extracten uit Protocol van Kentenissen der Stadt Zutphen.
11. G.A. Zutphen, inv. Smelt, reg. 86.
12. R. Knipping, Die Regesten der Erzbischöfe von Köln im Mittelalter, Band 5 (Bonn 1915), blz. 276/7, reg. 1029.
13. Jkvr. J. M. van Winter, Ministerialiteit en Ridderschap in Gelre en Zutphen (Ver. Gelre, Arnhem 1962), blz. 167 e.v.

Van *Willem* horen we méér: in 1345 wordt hij in een oorkonde van het Huis Wisch aangeduid als „knape". Op 29 maart van dat jaar verkoopt hij enig land aan *Sweder van Wiinbergh* ten behoeve van *Elisabeth* vrouwe *van Wisch* [14], terwijl hij in hetzelfde jaar door de Heer van den Bergh voor Berghse leenmannen gedagvaard wordt [15]. Waarom blijft onduidelijk. Uit genoemde verkoop aan de Vrouwe *van Wisch* kennen wij zijn zegel: bij mijn weten het eerste wapenvoorkomen van dit geslacht (zie hieronder, waar ik nader op de zegels terug kom). Hij was gehuwd met zekere *Methilde*, ook genoemd *Mechteld*, die in 1343 een vruchtgebruik uit onroerend goed krijgt [16]. *Willem van Helbergen* is in 1356 gestorven. Op 16 februari 1357 doet zijn weduwe *Mechteld* afstand van haar bovengenoemd vruchtgebruik uit de „nedersten weerde to Helbergen" [17]. In hetzelfde jaar verklaart jonkvrouwe *Anna van Helbergen*, dochter van *Willem*, afstand te doen van een haar aanbestorven goed [18]. Zij was waarschijnlijk in het klooster en zal het enig overlevende kind geweest zijn.

Verder licht op de familieverhoudingen werpt een veel aangehaalde akte in het gemeente-archief van Zutphen, waarbij in 1356 de gebroeders *Willem, Evert, Hendrik, Steven* en *Dirk van Helbergen* aan de stad Zutphen een deel van het goed Helbergen verkopen om de IJssel ter plaatse door vergraving te verleggen [19]. Zij waren kinderen van *Hendrik* „senior", die in 1326 met Helbergen beleend werd (zie boven). Een gedeelte van het goed zou Zutphen nadien voor eeuwen tot „stadsweide" dienen [20].

Tenslotte was er nog een jonkvrouwe *Stina van Helbergen*, zuster van *Willem* en zijn broeders, die tengevolge van *Willems* overlijden en de verkoop aan de stad Zutphen in 1357 wel afstand moet doen van haar rechten op de betreffende delen van het Helbergen [21].

Dit artikel was reeds gereed, toen mij van zeer bevoegde zijde werd gezegd, dat het niet mogelijk is een verantwoorde verhandeling te schrijven over een adellijk Gelders, geslacht zonder kennis te nemen van de gegevens, die berusten in het archief van de Hoge Raad van Adel, in het bijzonder in de collecties Van Spaen en Snouckaert van Schauburg. In het bovenstaande en hetgeen hieronder volgt is intussen Van Spaen zowel als, Snouckaert verwerkt. Het heeft mij enig genoegen gedaan, dat hetgeen ik in de loop van veertig jaren met onderbrekingen had verzameld, door Van Spaen (die door Snouckaert vrijwel is gecopieerd) goeddeels werd bevestigd. Hetgeen ik niet vond zijn een tweetal broers van genoemde *Willem, Evert, Hendrik, Steven* en *Dirk*, namelijk *Frederik* en *Goossen van Helbergen*, welke laatste volgens het Emmerikse Kapittelarchief in 1376 testament maakte en stierf. Broeder Dirk was executeur van zijn testament; enkele familieleden erfden of kregen legaten. Op hoog gezag van

14. R.A. Arnhem, Arch. der Heren van Wisch, inv. Martens van Sevenhoven (1931), reg. 6. Ook in: A.P. van Schilfgaarde, De Graven van Limburg Stirum in Gelderland en de geschiedenis hunner bezittingen, 2e stuk, deel III (Assen 1961), blz. 11, reg. 59. Dederich, t.a.p., blz. 63.
15. Huisarchief kasteel Bergh te 's-Heerenberg, inv. Van Schilfgaarde (Nijmegen 1932/'52), reg.(oork.) 101.
16. G.A. Zutphen, t.a.p., reg. 116a.
17. G.A. Zutphen, t.a.p., reg. 174a.
18. Heraldieke Bibliotheek IX, blz. ll.
19. G.A. Zutphen, t.a.p., reg. 173.
20. Register Leenaktenboeken, Kwartier Zutphen (Sloet en Van Veen) (Ver. Gelre, Arnhem 1917), blz. 1 en 2.
21. G.A. Zutphen, t.a.p., reg. 1'75.

Van Spaen hab ik *Frederik* en *Goossen* aan de hieraohter volgende stamreeks toegevoegd.

Ik vond nog één hierboven niet genoemde figuur (waarover ook Van Spaen c.s. zwijgen), die ik niet in de stamreeks kon plaatsen: *Reinier van Helbergen*, blijkens de Cameraarsrekeningen van de stad Deventer een vechtersbaas. In 1353/'54 worden hem „pro expensis armigerorum" tot vijf keer toe uitbetalingen gedaan [22]. Met een streep er tussen heb ik hem in de stamreeks naast de gebroeders gesteld, met wie hij ongetwijfeld in familierelatie zal hebben gestaan. De stad Deventer was ook broeder *Steven* niet vreemd, zij hat op vredelievender basis: hij leverde in 1371 graan aan de stad [23].

In 1360 bevestigt Reinald II van Gelre en Zutphen de stadsrechten van Emmerik. Onder de getuigende ridders wordt *Hendrik van Helbergen* genoemd, waarschijnlijk dezelfde, die door dezelfde graaf in 1343 als dienstman met de aartsbisschop van Keulen werd geruild. Hij is dus blijkbaar weer tot zijn Gelderse heer teruggekeerd, maar wordt dan onder de milites vermeld [24]. Ook Steven was omstreeks die tijd in het Emmerikse. Hij wordt door Ilgen in 1361 genoemd als schepen van Emmerik [25], dus afgedaald in de burgerij, hoewel dit stedelijke schepenambt geen vermindering van maatschappelijke status behoeft te betekenen. Dederich [26] vermeldt hem in 1370 nogmaals als zodanig. De vraag blijft open hoe zijn reeds vermelde graantransactie in 1371 met Deventer te rijmen is (tòch een andere *Steven* ?).

Steven had een zoon *Dirk*, die in 1369 ver weg in Raesfeld land verkocht [27]. Interessant is zijn zegel, hierachter vermeld bij het wapenvoorkomen. Verder komt *Steven* in 1373 voor in het archief der Heren van Bergh [28], waar hij kwiteert voor de ontvangst van tienden te Heze en uit het goed Schokkenweerd.

Voor het samenstellen van de genealogie is een akte van het Klooster Bethlehem [29] van 1382 van belang: „up sunte Pauwels dage Conversionis" (25 januari) van dat jaar verkopen *Steven van Helbergen, Hendrik van Helbergen Hendrikszoon* en *Hendrik van Helbergen Diderikszoon* land aan de proost van Bethlehem. Twee broers en een neef derhalve, met waarschijnlijk aanbestorven familiebezit. Dat de oude *Hendrik* en *Dirk* in 1382 wel tot hun vaderen zullen verenigd zijn, laat zich uit e.e.a. afleiden. In 1385 erkent *Hendrik van Helbergen Diderikszoon* geld schuldig te zijn aan de heer van Bronkhorst [30]. In 1389 bekent één der beide *Hendrikken* een goed in het kerspel Bienen van de graaf van Kleef in leen te hebben ontvangen [31].

In 1392 wordt het goed te Killer blijkens een zich in het Archief Bergh [32] bevindend afschrift van een charter van de

22. G.A. Deventer, Cameraarsrekeningen, nrs. 178, 212 en 238.
23. G.A. Deventer, id., nrs. 309 en 313.
24. Dedericht, t.a.p., blz. 84.
H. R. van Adel, coll. Van Spaen en Snouckaert, t.a.p.
25. Th. Ilgen, Quellen zur inneren Geschichte Rheinischer Territorien, Herzogtum Kleve, Band 1 (Leipzig 1909), blz. 121, Reg. 109. H. R. van Adel, t.a.p.
26. Dederich, t.a.p., blz. 321.
27. Staatsarchiv Münster, inv. reg. 549: ook in W. Kohl, Rheinische Urkunden aus dem gräflich Landsbergischen Archiv (Essen 1962), blz. 138, alsmede Van Spaen, t.a.p.
28. Huisarchief kasteel Bergh, inv. t.a.p. reg.(oork.) 189.
29. R.A. Arnhem, Archief Klooster Bethlehem, inv. 287.
30. Van Schilfgaarde, Graven van Limburg Stirum enz., 2e stuk, deel 111, blz. 36, Reg. 220.
31. Heraldieke Bibliotheek IX, blz. 35.
32. Huisarchief kasteel Bergh, inv. t.a.p. reg.(oork.) 225.

leenband bevrijd. Er wordt aangetekend, dat het goed gekocht was van *Steven van Helbergen* en diens oudste zoon *Willem*.

Steven van Helbergen had blijkens voorgaande alinea's derhalve de zoons *Willem* en *Dirk*. Van Spaen noemt nog een door mij niet gevonden akte van 1400, vermeldende alle toen levende kinderen van *Steven* en wel naast genoemde *Willem* en *Dirk* twee dochters *Lysbeth* en *Ermgard* en twee zoaen, die ter afwisseling maar weer eens *Steven* en *Hendrik* heten ! Van deze lieden merken wij verder niets meer.

Ongeveer tegelijkertijd wordt het Tijnsboek van het adellijk Jufferenstift te Hoog-Elten aangelegd, waarin wordt aangetekend, dat een zekere *Geseken van Helbergen* van een „hofstedeken tot Braempt op ten Kirchaue" tiend verplicht is [33]. Deze Gese heb ik niet kunnen plaatsen in de stamreeks.

In deze tijd geven ook de verschillende leenaktenboeken nog enige informatie: in 1403 ontvangt *Jutte van Helbergen*, echtgenote van *Otto van Bellinchaven*, het goed Herssewinkel onder Hummelo in leen [34]. In 1417 wordt de dan waarschijnlijk reeds lang overleden *Evert van Helbergen* genoemd onder Gendringen: „een revenslach dat der *Van Helbergen* plach to wesen" en „dat guet to Wijken dat *Evert van Helbergen* plach te wesen" [35]. Het Gendringse goed Wijk vererft in leen aan (een nieuwe) *Steven*, waarschijnlijk *Evert*'s zoon.

Wij keren terug naar *Hendrik van Helbergen Dirkszoon*, die in 1382 tezamen met zijn twee ooms land verkoopt aan de proost van het klooster Bethlehem. Volgens Van Spaen, aangehaald door Van Lennep [36], was hij gehuwd met *Aleid van Rees*. Hij wordt in 1388 beleend met het goed Wolfersen onder Rees [37]; in 1392 geeft hij samen met zijn vrouw lossing van een goed onder Gendringen [38]. Uit de bronnen valt af te leiden, dat het echtpaar tenminste één kind had, wederom een *Hendrik*, die trouwde met *Heilwig* (of *Heylken*) *van Sevenaer*, dochter van *Gerrit Palick van Sevenaer*, o.a. ambtman van de Lijmers, en een zekere *Griete* [39].

Uit dit huwelijk sproten vier kinderen: een zoon *Gerrit Palick van Helbergen* en de dochters' *Aleid*, *Geertruid* en *Elsebe* of *Elisabeth*. De dochters huwden „goed", te weten respectievelijk met *Johan van Lennep*, *Johan van Zeller* en een *Bronkhorst*. *Gerrit Palick* bleef ongehuwd, hoewel hij o.a. vriendelijke relaties oaderhield met een zekere *Lemke*, bij wie hij twee bastaardzonen verwekte: *Hendrik* en *Dirk*. Reeds eerder had hij bij een andere vrouw twee bastaarddochters geprocreëerd: *Heylken* en *Geerken*.

De moeder van *Gerrit Palick* en zijn zusters, *Heylken van Sevenaer*, moet vroeg gestorven zijn: zijn vader *Hendrik van Helbergen*, hertrouwde met *Mechteld*, wier achternaam ik niet met zekerheid heb weten te achterhalen. Ik meen uit

33. N. C. Kist, Necrologium *en* Tijnsboeken *van* het Adellijk Jufferen Stift te Hoog Elten (Leiden 1853), blz. 147.
34. Register Leenaktenboeken, Kwartier Zutphen, blz. 255 ***(Jutte*** is een dochter van ***Dirk van Helbergen.*** Van Spaen beschouwt haar als kind van de „oude" ***Dirk*** *Hendrikszoon*. Het verschil in jaren doet er mij de voorkeur aan geven, deze ***Jutte*** te zien als een dochter van de „jonge" ***Dirk Stevenszoon.)***
35. Leenregisters van het Huis Bergh (Van Schilfgaarde) (Ver. Gelre, Arnhem 1929), blz. 1 en 4 en nrs. 126 (blz. 121) en 143 (blz. 139).
36. Jhr. F. van Lennep, Oorkoadenboek Van Lennep, deel II (Amsterdam 1927), blz. 338. H. R. van Adel, t.a.p.
37. Idem.
38. Idem.
39. De Nederlandsche Leeuw 1939, kol. 30—33, 58-60 en 117-119 (J. de Groot).

vergelijking van gegevens en mededelingen der aangehaalde schrijvers te moeten aannemen, dat zij *Van Enghuysen* heeft geheten. Het echtpaar verkoopt in 1417 tienden (4 malder winterrogge 's jaars) uit een goed onder Bergh aan *Rotger de Listige*. Nomen est omen; wij hopen maar dat ze een goede prijs bedongen hebben [40]! Tien jaar later zien wij hetzelfde echtpaar nog eens in een soortgelijke transactie [41]. Beide oorkonden worden door man en vrouw bezegeld. Het zal wel een huwelijk onder voorwaarden geweest zijn, hetgeen n.m.m. bevestigd wordt door verdere oorkonden, die door man en vrouw ieder gezegeld worden: in 1429 geeft *Mechteld* haar man het vruchtgebruik van het Hogeveld in het kerspel Gendringen [42]; in 1434 verkoopt het echtpaar een deel van dit Hogeveld [43]. *Mechteld* zegelt met een onbekend wapen, dat ik hierachter nader zal noemen.

Gerrit Palick van Helbergen Hendrikszoon — de hierboven reeds aangeduide man zonder wettig oir — is de grote man van de familie. Wij beschikken over veel gegevens omtrent hem en zijn omgeving. Hij en zijn zusters zullen tussen 1390 en 1400 geboren zijn. Wij komen hem het eerst tegen als gewaard markelid van de Didamse bosmarken, Loelremark en Milsterholt omstreeks 1430 [44]. In 1436 voert hij tezamen met zijn neef *Gerrit Palick van Enghuysen* een proces voor gerichtslieden te Weeze in het hertogdom Kleef [45]. Van 1442 tot 1446 is hij ambtman van de stad en het ambt Huissen [46].

Hij was leenman van Bergh en een der vertrouwenslieden van graaf Willem van den Bergh (1404—1465), voor wie hij als gemachtigde in diverse geschillen en processen optrad (in een dading van 1443, in een geschil met de jonker *Van Gaesbeek* van 1459, in een proces voor het Hof van Holland tegen de hertog van Bourgondië van 1459/'61 etc.) [47].

In de leenregisters van Bergh wordt hij in 1449 voor het eerst genoemd: als leenman, gerichtsman, scheidsman wordt hij tussen 1449 en zijn dood in 1467 herhaaldelijk vermeld [48]. In 1454 is hij op de ridderschapsdag te Bergh [49]. Sinds 1459 wordt hij bij herhaling als knape aangeduid [50].

Hij bezat nogal wat onroerend goed onder Didam, Emmerik, Loel, Gendringen en 's-Heerenberg [51].

Op Sacramentsavond (30 mei) 1464 maakt hij zijn testament [52]. Op 18 mei van dat jaar leefde hij nog [53]; in 1467 is hij tot zijn vaderen verenigd [54]. Tussen 1468 en 1489 vinden wij verschillende akten en aantekeningen omtrent de verdeling

40. Huisarchief kasteel Bergh, t.a.p., Reg. (oork.) 307.
41. Idem, Reg. (oork.) 397.
42. Idem, Reg. (oork.) 415.
43. Idem, Reg. (oork.) 448.
44. R.A. Arnhem, Archief Didamse Bosmarken, etc., gedrukt bij Van Lennep, t.a.p., deel 11, blz. 124 e.v.
45. Ilgen, t.a.p., blz. 308, reg. 291.
46. Van Lennep, t.a.p.
47. Huisarchief kasteel Bergh, t.a.p., o.a.: reg.(oork.) 547, 770, 793; Reg.(briev.) 136, 139; Reg.(oork.) 799; Reg.(briev.) 142, 144, 145, 148, 153.
48. Idem, oorkonden en brieven; ook in: R.A. Arnhem, arch. Graven van Culemborg, Staatsarchiv Düsseldorf, Arch. Geldern.
49. R.A. Arnhem, Klaarboek Heerl. Bergh, bij Van Lennep t.a.p., deel II, blz. 49.
50. Van Schilfgaarde, Van Lennep e.a.
51. Dederich, t.a.p., blz. 64.
Van Lennep, t.a.p., deel 1 (Amsterdam 1900), blz. 14, 107, deel II, blz. 167.
52. G.A. 's-Heerenberg, inv. Van der Ven (arch.versl. 1927), reg. 17; id. vidimus burg. en schepenen reg. 21.
53. Huisarchief kasteel Bergh, t.a.p., reg. (oork.) 883.
54. R.A. Arnhem, Leenregister Culemborg, deel 11, blz. 6; Van Lennep, t.a.p., deel II, blz. 172.

van zijn nogal omvangrijke boedel[55]. Op 21 oktober 1485 geven burgemeesters en schepenen van 's-Heerenberg vidimus van zijn testament[52]. Waarschijnlijk waren er nog jaren na zijn dood verschillen van mening over de afwikkeling.

Zijn testament is wel interessant: zijn zusters *Van Lennep* en *Van Bronkhorst* zijn erfgenamen, zijn zuster *Van Zellar* wordt onterfd, doch haar kinderen treden voor haar deel in haar plaats. Zijn natuurlijke dochters *Heylken* en *Geerken* worden met behoorlijke legaten voorzien, doch beter nog worden zijn natuurlijke zonen *Hendrik* en *Dirk* bedacht, alsmede hun moeder *Lemke*, mits deze de opvoeding van haar kinderen voleindigt. Deze kinderen waren bij zijn overlijden derhalve nog onmondig. Het geweten van *Gerrit Palick is* niet in alle opzichten zuiver geweest, althans, hij heeft veel zorg voor zijn zieleheil, getuige hetgeen hij aan de kerken zowel van 's-Heerenberg als van Zevenaar naliet, mits de bedienaren van die parochies maar vele missen voor hem zullen lezen, op de wijze zoals in het testament voorgeschreven, en wel ten eeuwigen dage.

Het is goed nog even stil te staan bij de voornaam en geslachtsnaam *Palick, Palic, Palk, Paleke*, hoe dan ook gespeld. R. T. Muschart heeft deze zaak in De Nederlandsche Leeuw van 1936 (kol. 188) ter discussie gesteld en respons gekregen van Mejuffrouw Mr. E. C. M. Prins en Mr. A. Haga (idem, kol. 222). In De Nederlandsche Leeuw van 1939 doet J. de Groot de affaire in enkele vervolgartikelen definitief uit de doeken[56]. Voor ons is slechts van belang, dat *Gerrit Palick van Helbergen* de kleinzoon was van *Gerrit Palick van Sevenaer* en dat hij neven en achterneven uit andere geslachten had van dezelfde voornamen.

Het blijft — ook na het artikel van De Groot — niet geheel opgehelderd of de naam *Palick* inderdaad verband houdt met het wapenteken van het geslacht *Van Sevenaer* (een palissade, oftewel „paalhek"), mede in verband met het reeds aanmerkelijk eerder voorkomen van de naam[57].

Na de dood van *Gerrit Palick van Helbergen* wordt het stil. Van de bastaardzonen en -dochters wordt niets meer vernomen. Ik heb in de verre omtrek naar voorkomen van de naam gezocht, doch zonder enig resultaat. Sluimerend moet de familie toch wel hebben voortbestaan en waarschijnlijk in legitieme zin. In 1524 verschijnt plotseling weer een *Palic van Helbergen*, afwisselend als burgemeester en schepen van Zevenaar[58]. Zijn wapen is gelijk aan hetgeen ook door *Gerrit Palick* gevoerd werd: zonder schildzoom of ander breukteken, doch ook zonder enige aanwijzing van bastaardij. De archieven van Zevenaar reiken niet ver genoeg terug; ook 'over de grens is gezocht (Zevenaar was een der Pruissische enclaves in Nederlands gebied). *Palic* van *Helbergen* manifesteert zich voor het laatst in 1535. Zijn afstamming is niet bekend geworden. Aan het Compromis der Edelen van 1566 (waarin men nogal wat namen tegenkomt) neemt noch hij noch een andere *Van Helbergen* deel. Zoals aan het begin van dit artikel reeds, opgemerkt, verdwijnt de familie geruisloos in het niet.

---

55. **Van** Lennep, t.a.p., **deel II, blz. 54, 169, 180. Staatsarchiv Munster, Arch. Landsberg, Reg. 37.**

56. **zie noot 39.**

57. **Bijvoorbeeld: Dederich, Annalen Emmerich enz., blz. 100 en 106: *Hendrik Paleken* koopt het recht van bierbereiding binnen Emmerik in 1279.**

58. **Huisarchief kasteel Bergh, t.a.p.,** reg.(oork.) **2076 (jr.** 1524), **2210 (jr. 1530). G.A. Zutphen, reg. 1855 (jr. 1529). R.A. Arnhem, Huisarchief Oolde, reg. 46 (jr. 1535).**

Uit het vorenstaande laat zich de volgende geslachtslijst van de „oude" *Van Helbergen*'s vaststellen (de niet geplaatste personen zijn door dubbele lijnen van de stamboom afgescheiden) (zie Tabel).

Rest nog de behandeling van de heraldische manifestaties van de verschillende leden van de familie. Uit het voorkomen van zegels heb ik een keuze gemaakt en deze als illustratie aan dit artikel toegevoegd.

Wat de algemene verzamelingen betreft, vermeldt J. B. Rietstap, De Wapens van den tegenwoordigen en den vroegeren Nederlandschen Adel (Groningen 1890), blz. 342: „In goud een groene dwarsbalk en een uitgeschulpte roode schildzoom. Gekroonde helm. Helmteeken: een zilveren hazewindhondskop en hals, gehalsband en geringd van goud."

Steven Gerhard van Rhemen, 1615-1676 (R.A. Arnhem, Archief Van Rhemen, inv. Van Veen, nr. 7, lett. H, klapper 304)vermeldt: „Helbergen. Een blauwen balck in een geel veldt met een roden rant. Op den helm een croone, daer op een geelen oversijdts staenden brackenhals, daerdoor den blauwen balck."

Van Spaen en Snouckaert (Hoge Raad van Adel, resp. inv. 182, 1'cm. VII en inv. 19'/6) tekenen een gouden veld, een blauwe dwarsbalk en een rode uitgeschulpte schildzoom, een wrong i.p.v. de kroon en een node vlucht i.p.v. de hondekop. Van Spaen (id., inv.nr. 204, pag. 290 en 609) geeft dat wapen als kwartieren van resp. *Gijssbet t van Herde en N.* van *Bellinckhaven* met als helmteken een blauwe kroon, waaruit een gouden hondekop oprijst, over de hals waarvan een blauwe dwarsbalk (dekkleden goud, blauw en rood) resp. een rode vlucht (dekkleden id.) (Verder geven zij het wapen van *Ermgard van Helbergen* weer: gedeeld, 1 een zuil, 11 het *Helbergen-wapen.* Hoewel onvermeld, mag worden aangenomen, dat deze *Ermgard* gehuwd zal zijn geweest.)

De in de noten veelvuldig aangehaalde Van Lennep bericht (Deel 1, uitgeg. 1900, blz.151), dat het wapen van *Aleid van Helbergen*, echtgenote van *Johan van Lennep*, voorkomt in de Collectie Van Attevelt in het gemeente-archief van Utrecht. Deze collectie berust daar echter niet. In deel 11 van zijn boek (1927), blz. 338, meldt Van Lennep, dat het *Helbergse* wapen zou zijn: „van rood met een gouden hartschild, waarop een blauwe faas".

Veel andere schrijvers en verzamelaars noemen en beschrijven het *Helbergen-wapen;* ik beperk mij tot bovenstaande bloemlezing. Niemand vermeldt bronnen. Géén der gevonden zegels geeft wapenkleuren, in de middeleeuwen niet gebruikelijk. Ik heb vóór de oorlog in Emmerik, Rees, Kleef, Wezel, kortom in het Nederrijnse, naarstig gezocht naar schilderijen, wapenborden, kussens, glas-in-loodramen, grafzerken etc., doch nergens met positief resultaat. Na de verwoestende oorlogshandelingen in het Rijnland heeft verder onderzoek thans weinig zin meer. De vraag blijft: hoe komen de samenstellers van de grote 'heraldische collecties, aan b.v. het helmteken — dat thans uit de oorspronkelijke, eigentijdse bronnen niet meer blijkt — en hoe komt men aan de kleuren ? Het wapen is mét en zonder schildzoom gevoerd, waarbij geen redenen zijn aan te geven, dat de zoom als breukteken dient te worden gezien.

Ten slotte nog enige aantekeningen bij de gekozen afbeeldingen:

Het oudste gevonden zegel dateert van 1345 (R.A. Arnhem, arch. Heren van Wisch), zie noot 14, van de knape *Willem van Helbergen.* Ik heb het restant in 1938 nagetekend; thans

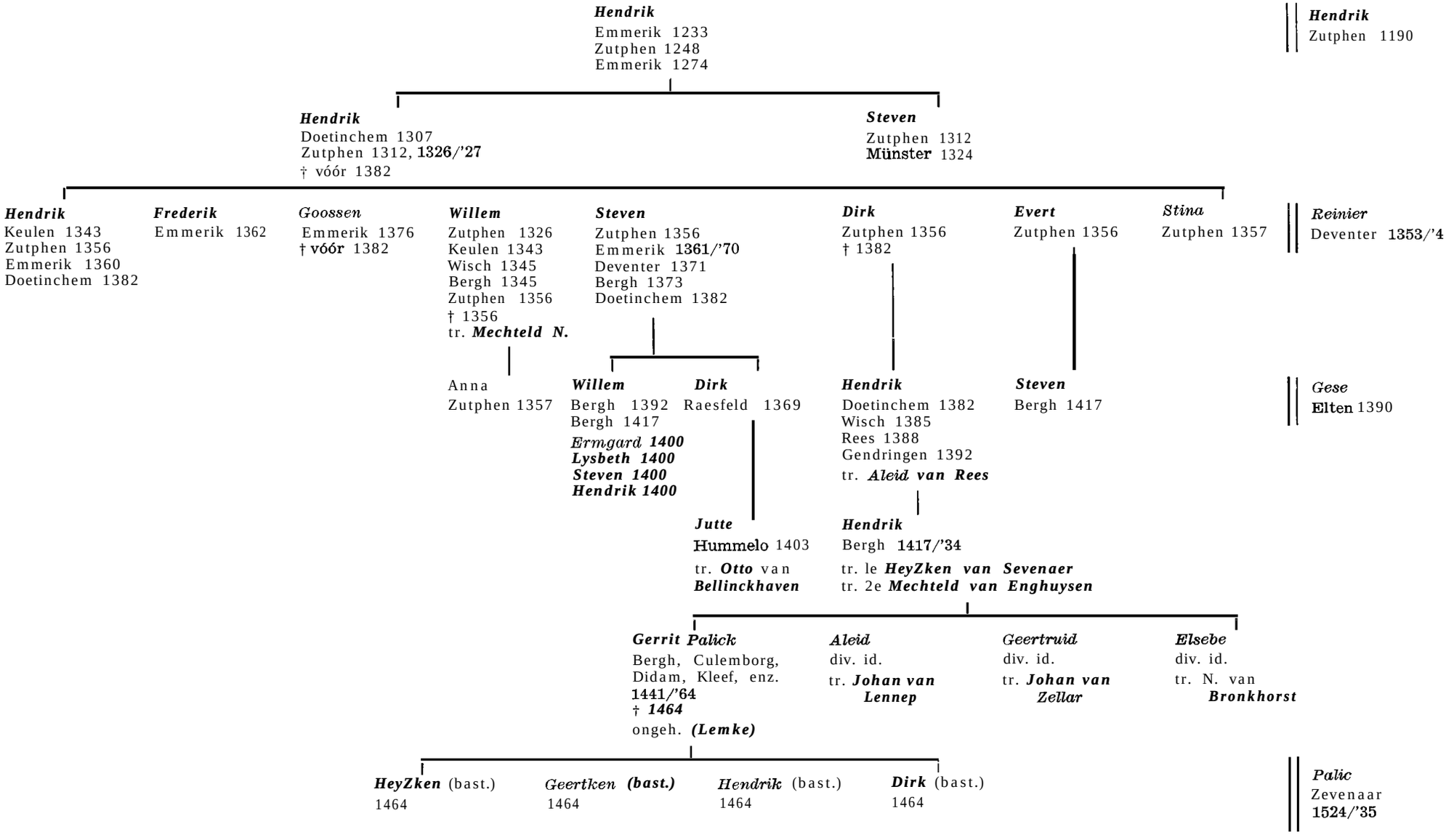
Hendrik
Emmerik 1233
Zutphen 1248
Emmerik 1274
Hendrik
Zutphen 1190
Hendrik
Doetinchem 1307
Zutphen 1312, 1326/'27
† vóór 1382
Steven
Zutphen 1312
Münster 1324
Hendrik
Keulen 1343
Zutphen 1356
Emmerik 1360
Doetinchem 1382
Frederik
Emmerik 1362
Goossen
Emmerik 1376
† vóór 1382
Willem
Zutphen 1326
Keulen 1343
Wisch 1345
Bergh 1345
Zutphen 1356
† 1356
tr. Mechteld N.
Steven
Zutphen 1356
Emmerik 1361/'70
Deventer 1371
Bergh 1373
Doetinchem 1382
Dirk
Zutphen 1356
† 1382
Evert
Zutphen 1356
Stina
Zutphen 1357
Reinier
Deventer 1353/'4
Anna
Zutphen 1357
Willem
Bergh 1392
Bergh 1417
Ermgard 1400
Lysbeth 1400
Steven 1400
Hendrik 1400
Dirk
Raesfeld 1369
Hendrik
Doetinchem 1382
Wisch 1385
Rees 1388
Gendringen 1392
tr. Aleid van Rees
Steven
Bergh 1417
Gese
Elten 1390
Jutte
Hummelo 1403
tr. Otto van Bellinckhaven
Hendrik
Bergh 1417/'34
tr. le HeyZken van Sevenaer
tr. 2e Mechteld van Enghuysen
Gerrit Palick
Bergh, Culemborg, Didam, Kleef, enz.
1441/'64
† 1464
ongeh. (Lemke)
Aleid
div. id.
tr. Johan van Lennep
Geertruid
div. id.
tr. Johan van Zellar
Elsebe
div. id.
tr. N. van Bronkhorst
HeyZken (bast.)
1464
Geertken (bast.)
1464
Hendrik (bast.)
1464
Dirk (bast.)
1464
Palic
Zevenaar
1524/'35

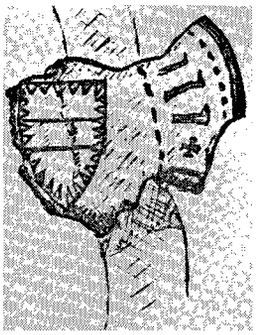

Zegel** van **Willem** van **Helbergen, 1345.
Afb. 1.

is het verder afgebrokkeld, zodanig, dat fotograferen geen zin meer heeft. Het stuk toonde een dwarsbalk en een duidelijk gezaagde schildzoom, die later als uitgeschulpt wordt aangegeven.

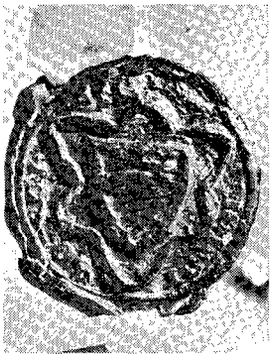

***Zegel van Dirk** van **Helbergen,** 1369.*
Afb. 2.

In het Staatsarchiv Munster (Arch. Landsberg, inv. Kohl, reg. 549) bevindt zich het zegel van *Dirk van Helbergen* van 1369 (Raesfeld): een balk en een uitgeschulpte schildzoom.

Zegels van ***Hendrik** van **Helbergen*** en zijn vrouw ***Mechteld, 1427*** en 1429.
Afb. 3 en 4.

Hendrik van Helbergen in 1427 (Arch. Huis Bergh te 's-Heerenberg, inv. Van Schilfgaarde, Oork. reg. 397); het intussen gebruikelijk geworden beeld. Hetzelfde stuk wordt mede gezegeld door *Hendrik's* vrouw *Mechteld.*

Mechteld, vrouw van *Hendrik van Helbergen,* in 1429 (Arch. Huis Bergh, inv. id. reg. 415). Randschrift: *„Mechteld van Helberge",* wapen: een klimmend dier met afhangende staart. R. T. Muschart heeft de zegels in het Bergh'se archief beschreven. Het wapendier van *Mechteld* noemt hij nu eens „vos", dan weer „beer". In het randschrift noemt *Mechteld* zich met de naam van haar man. Zij heette vrijwel zeker *Van Enghuysen,* welk geslacht echter vier naast elkaar geplaatste aaneengesloten spitsruiten voerde.

Zegels van** Gerrit **Palick van Helbergen, 1450.
Afb. 5 en 6.

Gerrit Palick van Helbergen in 1450 (Arch. Huis Bergh, inv. id. reg. 650). Met dit eenvoudige wapenstempel zegelt hij veelvuldig (zie o.a. ook oorkondenverzameling G.A. Zutphen): alléén de balk, geen schildzoom.

Gerrit Palick had ook een „zondags" cachet, wèl met schildzoom (Arch. Huis Bergh, inv. id. reg. 797).

Zegel van Palic** van **Helbergen, 1524.
Afb. 7.

Tenslotte nog de laatste *Palic van Helbergen.* Er is van hem (R.A. Arnhem, Huisarch. Oolde, reg. 46) van 1535 een waszegel, vervaardigd van hetzelfde cachet als van het hier op de foto afgebeelde opgedrukte stempel van 1524 (Arch. Huis Bergh, inv. id. reg. 2076): de balk zonder uitgeschulpte schildzoom.

Naar mijn mening wordt het enige wapenvoorkomen, anders dan op zegels, voor zover thans nog is bewaard, gevormd door een grafzerk in de tot voor kort Hervormde — thans R.K. -hoofdkerk van het dorp Didam in de Lijmers. Aldaar was begraven *Aleid van Lennep,* dochter van *Johan van Lennep* en *Aleid van Helbergen.* Zij huwde met *Gijsbrecht van Delen* en stierf in 1535. Haar wapen was gedeeld: 1 doorsneden, de bovenhelft beladen met een gaande leeuw *(Van Lennep);* 11 een dwarsbalk met uitgeschulpte schild-

zoom *(Van Helbergen)*. De kleuren zijn op de zerk vanzelfsprekend niet aangegeven.

Detail van de grafzerk van *Aleid van Lennep* te Didam, 1535.

Afb. 8

Jonkvrouwe Dr. J. M. van Winter maakt in haar boek Ministerialiteit en Ridderschap in Gelre en Zutphen (Ver. Gelre, Arnhem 1962) een diepgaande studie van de maatschappelijke verhoudingen in dit gewest in de middeleeuwen. Zij heeft een en ander o.a. nog eens helder samengevat in een lezing voor de donateurs van de Nederlandse Kastelenstichting (Jaarboekje N.K.S. 1977, blz. 9 e.v.). De historie van de „oude" *Van Helbergen's* illustreert op pakkende wijze de evoluatie van een ministerialengeslacht via de ridderschap naar de grens van de adel. Op dat punt aangekomen, stierf het uit ...

De afbeeldingen 3 t/m 7 zijn tot stand gekomen door de vriendelijke bemiddeling van Mr. A. P. van Schilfgaarde te Arnhem.

Losse aantekeningen uit allerlei achieven,

door W. Wijnaendts van Resandt.

Aflevering 111.

Brunet de Rochebrune

1738 mei 12, Emden. Ondertrouwd: *Jaques Theodor Bruinet de Rochebruin,* Lieutenant Leibregiment Pr. van Oranje-Nassau, alhier in garnizoen, en Jungfer *Barber Judic Robert,* weiland Herrn *Andre Robert,* kgl. preuss. Lieutenant nachgel. eheliche Tochter.
(Stadtarchiv Emden, Eheprotokolle).

1771 sept. 20, Texel. Getrouwd: *Paul Theodor Brunet de Rochebrune,* jongman van 's-Hertogenbosch, en *Catharina Maria Rosenboom,* jongedochter van Texel.
(R.A. Haarlem, DTB Texel).

Brusse

1688 okt. 28, Leerort (Oost-Friesland). Getrouwd: *Hendrik Brussen,* van Bre(ede)voort, soldaat onder kapt. Eilco Clant, en *Hester Lamberts,* jongedochter van Leer.
(Staatsarchiv Aurich, DTB Leerort).

Buddingh

1621 febr. 16, Veluwe. *Adriaen Gerritsz. Buddingh* te Veenendaal, 63 jaar oud, is in febr. 1597 getrouwd met *Janneken Henricx,* dochter van *Henrick Petersz.*
(R.A. Arnhem, r.a. Veluwe nr. 99-X').

1622 nov. 5, Beesd. *Rutger Anthonisz. Buddinck* koopt een losrente.
(R.A. Arnhem, r.a. Beesd nr. 197, fol. 18).

1657 juni 6, Wageningen. *Arijtien Jans,* wed. *Derrick Buddingh, Willem Buddingh* en *Neeltien Hermans Keurpenninck,* echtelieden, *Henrick Buddingh* en *Neeltien Henricks,* echtelieden, transporteren aan *Johan* en *Magdalena Buddingh,* echtelieden, het Lexkense veer.
(R.A. Arnhem, r.a. Wageningen nr. 173, fol. 151).

1668 aug. 13, Wageningen. *Hendrick Buddingh,* wedr. *Neeltjen Hendricx,* nu getrouwd met *Albertjen van Manen. Johan Buddingh,* zijn broeder, in leven getr. met wijlen *Magdalena Buddingh.* Wijlen hun vader was *Dirck Buddingh.*
(R.A. Arnhem, r.a. Wageningen nr. 173, fol. 193).

Bueno **de Mesquita**

1696 aug. 24, Hoorn. Bij een lijfrente van deze datum is aangetekend:
† 1731 *Lea de Mesquita;*
† 1733 *Rachel Bueno de Mesquita;*
† 1734 *Abraham Delles de Mesquita;*
† 1764 *Sipora Bueno de Mesquita;*
† 1770 *Tanna Bueno de Mesquita.*
(R.A. Haarlem, Gew. besturen van Holland, oud nr. 50x).

Van Buerse

Beleend met Ottinck en Assinck in kerspel Groenlo, lenen van Borculo:
1547 *Jurrien van Buerse;*
1581 maart 16 *George von Buersze,* na dode van zijn vader *Wilhelm.*
(R.A. Arnhem, leenreg. Borculo, Inv. XXIII-7a, blz. 79).

Van **Buloe**

1641 mei 3, Borculo. Vermeld: wijlen *Frans van Buloe,* vader van *Derck van Buloe.*
(R.A. Arnhem, r.a. Borculo nr. 20).

1640 dec. 19. *Hans Henrick de Swicker tof Ravenhorst* en *Anna Olthuijs,* zijn vrouw, contra *Diderich van Buloe,* zijn zwager.
(R.A. Arnhem, Hof van Gelderland, civ. processen 1640—'80).

1643 maart 22, Borculo. Jr. *Hans Henrick de Swicker,* erfgenaam van zijn vader Jr. *Casper de Swicker* (testament van 24 okt. 1616). bezit de goederen gen. Swickersborch, Traman en Flierhaar in het kerspel Brummel, en goederen in het sticht van Munster. Jr. *Diderick van Buloe* namens zijn vrouw *Alit Margaretha de Swicker.*
(R.A. Arnhem, r.a. Borculo nr. 167).

1663 mei 11 en juni 25, Borculo. *Alheid Margrieta van Swicker,* weduwe van *Diderich van Buloe tot Welmerink;* haar dochter *Gerfruid Margriete van Buloe,* haar oudste zoon Jr. *Frans Caspar van Buloe,* haar onmondige kinderen Jr. *Jan Henderick, Clara Maria* en *Isabella Hendrina van Buloe.*
(R.A. Arnhem, r.a. Borculo nr. 223).

Van Byler

„Overgifte van 6 mergen lants tot Cothen, streckende van de Wijckerslootwech totten Trechtwech toe":

1445 verkocht door Willem van Zijl Dircksz. aan Willem Aerntsz. van den Heyligenlande;

1450 Willem vnd. transporteert aan Henrick Hermansz.;

454 aan Oedel Henrick Jansz.dr., dochter van Henrick Jansz. en Alit Henrick (Hermansz.) dr.

1488 Oedel vnd. en Jan Walraven, haar man, transporteren aan ***Willem,*** zoon van *Herman* ***Stevensz.*** en ***Gaelken.***

505 ***Willem*** vnd. transporteert aan ***Cornelis*** *Herman* ***Stevensz.,*** zijn broeder.

1588 ***Niclaes*** *Mauthaen,* man van *Adelheyt* ***van Bylaer,*** dochter van ***Henrick,*** zoon van ***Cornelis Hermansz.*** vnd.

(R.A. Utrecht, Kapittel ten Dom, nr. 2413, aangetekend op de achterzijde van een registertje van ontvangen tijnsen te Amerongen, Doorn en Cothen),

1610 maart 4, Deil. Compareert *Hendrick* ***van Bylaer,*** wonende te Wijk bij Duurstede, mede voor ***Daem Gileisz. van Cauwenoeven,*** burger van Utrecht, als man van ***Aleyt Egbertsdr. van Byler,*** mede vervangende ***Jan van Bylaer*** (zwager van ***Daem)*** en mede als gevolmachtigde van *Nicolaes* ***Mouthaen,*** volgens procuratie voor schepenen Utrecht 1 maart 1610, en ook als gevolmachtigde van ***Maria van Bylaer,*** zijn zuster, volgens procuratie notaris Wttewael te Utrecht 22 dec. 1609, en vervangende ***Henrick van Bylaer Jacobsz.,*** wonende te Tiel, ***Anna*** en ***Aeltgen van Bylaer, zijn*** zusters, allen erfgenamen van ***Cornelis van Bylaer,*** resp. hun broeder, oom en zwager. Verkoop van land onder Malsen.
(R.A. Arnhem, r.a. Deil nr. 118).

Del Campo

1552 okt. 14, Antwerpen. ***Jan Copes*** *Gallo* en ***Fernando Copes del Campo,*** Spaanse kooplieden, wonende alhier.
(G.A. Antwerpen, certificatieboek nr. 8).

Caspari

1642 sept. 29, Coevorden. Benoemd tot koster en schoolmeester van de Duitse school: ***Hendricus Caspari,*** van Warendorp.
(R.A. Assen, oud-archief Coevorden nr. 77).

Charles

1678 maart 26, Amersfoort. ***Helena*** en ***Emerentia,*** dochters van ***Lauwerens Charles,*** geven procuratie betreffende een legaat van Gideon Tayspill.
(R.A. Utrecht, notaris R. Camerbeeck te Amersfoort).

1685 mei 8, Amersfoort. Huwelijksvoorwaarden van *Bartholomeus* ***Temminck,*** advocaat, en ***Emerentiana Charles.***
(R.A. Utrecht, notaris R. Saab te Amersfoort).

1686 dec. 9, Amersfoort. Huwelijksvoorwaarden van Ds. ***Quirinus Best,*** predikant alhier, wedr. ***Deliana Baerle,*** en ***Clara Charles.***

1688 maart 14, id. Boedelscheiding van dezelfden.
(R.A. Utrecht, notaris A. van Brinkesteyn te Amersfoort).

1700 jan. 28 en 1701 aug. 28, Amersfoort. Geregistreerd mutuele testamenten van Mr. ***Bartholomeus Temmingh,*** schepen en raad, en ***Emmerentia Charles,*** gepasseerd voor schout en schepenen van Hoevelaken.
(R.A. Utrecht, notaris A. Bloeylanth te Amersfoort).

1703 sept. 16, Amersfoort. ***Laurens Charles,*** schepen en raad, ***Helena Charles, Anna Charles, Maria*** en ***Helena Matroos,*** dochters, van ***Maria Charles,*** Mr. ***Barfholomeus Temmingh,*** man van ***Emerentiana Charles, Laurens Charles,*** uitlandig, kinderen en kindskinderen van eerste comparant en ***Emerentiana van der*** *Grafft,* dochter van ***Hillegond*** *Hendriks,* die een dochter was van ***Hendrik Elbertsen,*** broeder van wijlen *Bartje* ***Elberts*** te Amsterdam, geven procuratie aan ***Clara Charles,*** huisvrouw van ***Johan van der Wenden.***
(R.A. Utrecht, notaris R. Camerbeeck te Amersfoort).

1707 mei 23, Amersfoort. ***Johannes van der Wenden,*** burgemeester van Kampen, man van ***Clara Charles,*** en ***Helena Charles,*** kinderen van wijlen ***Laurens Charles,***
(R.A. Utrecht, notaris J. de Goeye te Amersfoort).

Cingel

1632 maart 20, Dodewaard. ***Stoffel Henricksz.*** ald. erkent een schuld aan Lambert Bastiaansz. Dunbier.
(R.A. Arnhem, r.a. Nederbetuwe nr. 201 fol. 19).

1640 maart 16, Dodewaard. ***Stoffel Henricksz.,*** kerkmeester ald.
(R.A. Arnhem, r.a. Nederbetuwe nr. 110, fol. 87: id., fol. 122; id. fol. 196, waar hij vermeld wordt als: ***Stoffel Henricksz. Cinge1,*** kerkmeester).

1651 juli 21, Hien. ***Stoffel Henricksz.*** en *Aeltgen* ***Pefers,*** echtelieden, erkennen een schuld aan Peter de Groot onder zekerheid van land onder Hien.
(R.A. Arnhem, r.a. Nederbetuwe nr. 201, fol. 160 v).

Van der Cliff

1542 juli 1, Utrecht, ***Willem van der*** *Cliff* uit het Land van Gulik, brouwersknecht, doet de burgereed.
(G.A. Utrecht, stadsarch. I nr. 224, fol. 39).

Cloot

1661 mei 11, Noord-Polsbroek. ***Jacob*** *Jansz. Cloot* en *Heyltgen Heijndricks Cock,* zijn vrouw, dochter van wijlen ***Heijndrick Heijndricksz.*** *Cock* de oude en *Reijmtgie* ***Teunisdr.***
(R.A. Utrecht, r.a. nr. 1105, dl. 1597-1675).

De **Cock** van **Opijnen**

1665 juni 17, Willeskop. *Philips* ***de*** *Cocq* ***van*** *Oppijnen,* heer van Geffen enz., is 500 Car. gld. schuldig aan zijn natuurlijke zoon ***Anthony,*** verwekt bij *Ida* ***Dircxs.***
(R.A. Utrecht, r.a. nr. 1011, dl. 1640-81).

Van **Coehoorn**

1642 okt. 28, Emden. Geref. gedoopt ***Philibert,*** zoon van L (uitenant) ***Menno Coehoeren*** en ***Froucken.***
(Evang. Gemeindeamt, Emden, doopb.).

Coljee

1658 juni 16, 's-Hertogenbosch. Ondertr. (geref.) ***Niclaes*** *Coljé,* jongman van Worcum (Woudrichem), soldaat in de comp. Cornelle van de heer van Thuyl, met ***Margriet*** *Sijmons* ***Verheijen,*** jongedr. van Bergen op Zoom, geass. met haar moeder.
(G.A. 's-Hertogenbosch, DTB).

Collart

1726 febr. 6, Nijmegen. ***Jan*** *Collart,* zoon van ***Jan Janssen Koek,*** verzoekt als geboren burger te worden erkend. Zijn vader was op 2 okt. 1689 met zijn kinderen als burger aangenomen en requestrant was toen als ***Jan Janssen Koek ge***boekt. Toegestaan.
(G.A. Nijmegen, resoluties van de raad).

Co01

1665 dec. 19, Alblasserdam. Getrouwd voor schepenen: *Jan Gijsbertsz. Cool,* jongman van Alblasserdam, en *Maritgie Pieters de Leeuw,* jongedr. van Lekkerkerk.
(A.R.A., r.a. Alblasserdam nr. 8).

Coop van Groen

1628 febr. 7, Nederhorst den Berg. *Barent Coop van Groen,* in huwelijk hebbende *Hilletgen Heynricxdr.,* dochter van *Meyritgen Jans Vreelant.*

1630 mei 7, id. *Barent Anthonisz. Coop van Groen,* secretaris te Loenen, en *Hilletge Henricxdr.,* zijn vrouw.
(R.A. Haarlem, r.a. nr. 3361).

Da Costa de Andrade

1721 aug. 26, Curaçao. *Sara da Costa de Andrade,* wed. *Isaaq Hanamias Suarez, Jacob Suares,* in huwelijk hebbende *Ester da Costa de Andrade,* mede namens *Isaac Carvallo,* in huwelijk hebbende *Ribca da Costa de Andrade,* wonende op Barbados, kinderen en erfgenamen van wijlen *Benjamin da Costa de Andrade* en *Luna de Oliveira,* geven procuratie betr. afwikkeling van de boedel te Amsterdam.
(A.R.A., oud-archief Curaçao nr. 796).

Van Craecken van der Laan

1561 dec. 28. Huwelijksvoorwaarden tussen *Henrick van Craecken* Willemsz. en *Philippe van der Laen* Willemsdr.
(G.A. Leiden, weeskamer nr. 2436, waarin boedelstukken van *Willem van Craecken van der Laen* en *Margaretha Simon Paulsdr. Byman).*

Crommelin

1693, Ceylon. *Ciprianus Crommeling,* van St. Cantijn (St.-Quentin), is assistent in dienst van de V.O.C. Hij is uitgevaren in 1687 met het schip Leeuwenberg voor de Kamer van Zeeland.
(A.R.A., Kol. archief nr. 8510 (landmonsterrol 1693), fol. 241).

Cronström

1745 april 4, Oisterwijk. Codicil van *Isacq* baron *Cronström,* heer van de Nemelaer, ridder van de Alexanderorde van de keizerin van Rusland, generaal der infanterie dezer landen, kolonel enz. Hij heeft op 9 aug. 1722 op de Nemelaer getesteerd voor notaris Florentius van Woerkum. In het codicil worden genoemd: zijn zoon baron *Daniel Isaack Cronstt-öm,* luit.-kolonel dezer landen, zijn dochter, vrouwe *Dina Henrietta* douairière baron *van Delen tot Schonenberg,* en zijn dochtersdochter, vrouwe *Anna Christina* geb. *Van Echten,* douairière baron *Van Dongen.*
(R.A. 's-Hertogenbosch, not.arch. 5306).

(De) Cruijff

1578 mei 13, Beesd. Vermeld: *Cornelis Woutersz. de Cruyff,* schepen van Beesd.
(R.A. Arnhem, r.a. Beesd nr. 192, fol. 16 v, 20 enz.).

1594, Beesd. *Joost Cornelisz. de Cruyff* is natuurlijke voogd van de kinderen van wijlen *Dirck Henricksen,* zijn broeder, en *Geertruyt Jansdr.,* de weduwe.
(R.A. Arnhem, r.a. Beesd nr. 193, fol. 65 v).

1616 okt. 17, Deil. *Wouter Jansz. Cruyff,* erfgenaam van zijn vader *Jan Rijcken.*
(R.A. Arnhem, r.a. Deil nr. 6, fol. 104 v).

Dachverlies

1549 aug. 21, Deil. Joffr. Margryt van Putten erkent een schuld aan *Frans Dachverlyes,* Joffr. *Geertruyt Dachverlyes* en *Johan van den IJser* als man van Joffr. *Antonia Dachverlyes.*
(R.A. Arnhem, r.a. Deil nr. 1, fol. 123 v).

Van Dashorst

1588 okt. 14, Amersfoort. Dr. *Otto van Haeften* en Joffr. *Goutgen van Dashorst, Jan van Dashorst, Willem van Lienaer* en *Cornelis Harmansz.* als mombers over *Jan van Dashorst,* onmondig kind van wijlen Mr. *Jan van Dashorst,* tezamen erfgenamen van wijlen Mr. *Jan van Dashorst,* hun vader, transporteren.
(R.A. Utrecht, r.a. nr. 436).

Deknatel

1720 mei 16, Norden (Oost-Friesland). *Heilke Claessen Zwardt,* weduwe *Abraham Tonjes Decknatel.* Haar „swägersüster" *Elssi Hessels van Hoorn,* tegenwoordig huisvrouw van „onsen cousin en swager" *Jan Swardt.* Kinderen van eerste comparante: *Gritje, Claes, Timme* (of *Jimme), Eltie* en *Aeltie.*
(Staatsarchiv Aurich, Rep. 234, nr. 147, fol. 576).

Van **Delden**

1687 nov. 23, Deventer. *Derck Valck* en *Jenneken Stevens [ten Cate], Berent Cremer* en *Merritien Berents [van Delden], Jan Berents [van Delden]* en *Fenneken Stevens [ten Cate]* transporteren een huis in de Grote Overstraat aan *Jan Vincent* en *Mechtelt Berents [van Delden].*
(G.A. Deventer, r.a. nr. 134, dl. 1668-88).

1725 okt. 4, Oldenzaal. *Steven van Delden,* koopman te Deventer, voor zich en als gemachtigde van de andere mede-erfgenamen van wijlen *Fenneken Stevens ten Cate,* weduwe *Jan Berents van Delden.* Deze medeërfgenamen zijn: *Derk Jans Cremer* en *Reneken van Delden, Freric Frericsen* en *Geertruid van Delden, Gerrit van Delden* en *Berent, Steven* en *Isaac van Delden,* gebroeders te Deventer, krachtens procuraties d.d. 24 april en 13 juni 1725 te Deventer.
(R.A. Zwolle, r.a. Stad Oldenzaal nr. 68, fol. 91).

Dienberg

1598 sept. 12, Breedevoort. Dr. jur. *Aelbert Dyenberch, Johan, Henrich* en *Diederich Dienberch,* gebroeder, zoons van wijlen *Johan Dienberch,* in leven rentmeester te Breedevoort, en *Wilhelme Tol,* zijn huisvrouw, ter eenre, en *Aelken van Luchteren,* gewezen tweede huisvrouw van *Johan Dienberch,* met haar kinderen *Fenneken, Rotger, Gertruidt* en *Aelken Dienberch,* ter andere zijde, maken boedelscheiding.
(R.A. Arnhem, r.a. Breedevoort nr. 61, fol. 51).

Diepen

1702 okt. 14, St.-Michielsgestel. Ondertr. (geref.) : *Willem Jan Diepen,* wedr. *Maria de Visser* en *Willemke Rutten van Griensven,* wed. *Wilbert van den Oetelaar,* beiden wonende alhier.

1702 okt. 29, St.-Michielsgestel. Getr. (r.k.) : *Guilielmus Joannis Diepens,* viduus *Mariae Johannis Visschers,* et *Guilielma Rutgeri van Grinsven,* vidua *Willibrordi Henrici van den Oetelaer.* Testes fuerunt Gielielmus de Pauw et Aleydis Arnoldi van Bocxtel.
(R.A. 's-Hertogenbosch, DTB) .

Van Diest

1543 St. Lucasdag (okt. 18), Bennekom. *Evert Evertsz. van Diest* en *Injuijs,* zijn huisvrouw, vestigen een erfrente.
(R.A. Arnhem, archief Gedeputeerden van Veluwe nr. 151, Bennekom, fol. 8 v).

1586, Baljuwschap Rijnland. Compareert een procurator voor *Dirck van Diest,* wonende te Rees, Land van Cleef, eertijds man van *Cathelina Willemsdr.*
(A.R.A., r.a. Baljuwschap Rijnland nr. 66, fol. 165).

Dinant

1690 febr. 10, Woudrichem. *Willem Dynant* wordt aangesteld tot dijkbode van het Oud Land van Altena in plaats van zijn vader, wijlen *Christoffel Dynant.*
(R.A. 's-Hertogenbosch, archief waterschap Oud Land van Altena, nr. 33).

1704, Middelharnis. Ds. *Petrus Dinant, Catharina Cantier,* weduwe *Joris van den Bergh* en *Maria Oudaan,* weduwe *Adriaen Versfolk,* zijn erfgenamen van *Johannes Mijse,* gewezen schout.
(A.R.A., r.a. Middelharnis nr. 1954-V-N 1).

Van **der Does**

1565 mei 9, Monster. Simon *van der Does,* man van *Marie Jacob de Wildendr.,* rentebrief.
(A.R.A., r.a. Monster nr. 108, fol. 19 v).

1635 dec. 31, Amsterdam. Afschrift van een procuratie gepasseerd voor notaris Barent Jansz. Verbeeck te Amsterdam, gegeven door *Elisabeth van der Does* Willemsdr., geassisteerd met haar broeder *Symen van der Does* Willemsz., raad en oud-schepen van Amsterdam, medeërfgen. van wijlen *Willem van der Does.* in leven schout alhier, en wijlen *Maria Goverts* Glimmersdr., haar vader en moeder.
(A.R.A., r.a. Monster nr. 140, katern 1627-36).

(Van) Dompselaer (zie ook Van Donselaer) .

1601 jan. 10, Amersfoort. *Anthoenis, Jan* en *Marten van Dompselaer,* zich sterk makende voor hun huisvrouwen, mede voor de erfgenamen van *Cornelis Jansz. van Eesteren,* transporteren.
(RA. Utrecht, r.a. nr. 436, dl. 1599-1607).

1603 april 18, Amersfoort. *Anthonis van Dompselaer* Thoenisz. en Joffr. *Cristina van Hackfoerts,* zijn huisvrouw, transporteren aan *Marten van Dompselaer,* deurwaarder, en *Judith Goessens,* zijn huisvrouw, tweederde deel van een huis, afkomstig van *Cornelis Jansz. van Eesteren* en *Catharina van Dompselaer,* waarvan kopers het resterende derde deel bezitten.
(R.A. Utrecht, r.a. nr. 436, dl. 1599-1607).

1609 mei 26, Amersfoort. *Franck Jansz.,* wonende omtrent Barneveld, man van *Aeltgen,* voor zich en zich sterk makende voor *Jan Jansz. van Dompselaer; Evertgen Everts van Dompselaer,* voor zich en zich sterk makende voor *Evert Evertsz., Jorden Evertsz., Lumantgen* en *Neeltgen Everts van Dompselaer,* haar broeders en zusters: *Maes Goertsz.,* voor zich en zich sterk makende voor *Gerrit Goortsz.,* zijn broeder, kinderen van *Mechtelt Everts van Dompselaer; Bessel Adriaensz.* als momber van de kinderen van *Goert Evertsz. van Dompselaer,* te weten *Aeltgen en Weijntgen Goerts,* en zich sterk makende voor *Jan Rijcksz. Poth;* tezamen erfgenamen van wijlen *Claes Evertsz. van Dompselaer; Bessel Adriaensz.* voor zich en zich sterk makende voor *Henrick Willemsz.* als man van *Agnyetgen,* voor *Claes Thymansz.* als man van *Feynsgen, voor Bessel, Bartholomeus* en *Adriaen Willemsz.* en als momber over de kinderen van wijlen *Henrick Adriaensz.,* te weten *Henrick, Adriaen, Ytgen* en *Jannetgen,* tezamen erfgenamen van wijlen *Armgert Bessels,* in leven huisvrouw van *Claes Evertsz. van Dompselaer,* transporteren aan Ghijsbertgen, weduwe Henrick Adriaensz. en haar kinderen een kamp lands tussen de Bloemendalse en de Koppelpoort.
(R.A. Utrecht, r.a. nr. 436, dl. 1606-11).

1717 juli 16, Langerak. *Gerrit van Dompselaer* laat registreren, dat op hem was verstorven door overlijden van zijn oom *Vincent van Dompselaer een* vicarie in de St. Jacobskerk te Utrecht, gesticht op 15 nov. 1495 door *Johanna van Weelden* wed. *Van Hamerstein.*
(A.R.A., r.a. Langerak, 1897-XXXVII nr. 8).

1725 mei 10, Jaarsveld. *Huberta Dompselaer,* weduwe *Hendrikus Nahuijs,* in leven predikant te Delfshaven, en *Vincent Dompselaer,* med. dr. te Utrecht, erfgenamen van *Johan Dompselaer,* volgens testament verleden 26 febr. 1703 voor notaris Petrus de Bertoul te Utrecht. Zij hebben 18 mei 1715 te Utrecht ondershands boedelscheiding gemaakt,

Maria Velsenaer, weduwe van *Jacob Dompselaer,* is erfgename van *Johannes Dompselaer,* † Utrecht 11 dec. 1714, enige nagelaten zoon van *Jacob* voornoemd en haarzelf, volgens testament d.d. 26 april 1700 voor notaris Govert van Gesel te Rotterdam.
(R.A. Utrecht, r.a. nr. 1087-1).

Dons

1585 dec. 18, Bergen op Zoom. Getrouwd: *Frederick Dons,* Engelsman van Berwyck en *Susanna Montens,* wed. van Bergen op Zoom.

1676 okt. 3, Amsterdam. In het Burgerweeshuis worden opgenomen *Wilhelm,* oud 10 j. 5 m., en *Johanna,* oud 7 j., 11 m., dochters van *Guiljam Dons,* passamentwerker van Antwerpen, die 23 febr. 1658 als getrouwd hebbende *Susanna Frans* poorter is geworden. Moeder van de kinderen was *Anna Baltus,* met wie de vader 28 juli 1665 in de Nieuwe Kerk was getrouwd. Grootmoeder van moederszijde is *Lysbeth Jurriaens* wed. *Baltus Pekel.* wonende te Zutphen. *Wilhelma is 16* april 1666 en *Johanna 22* okt. 1668 gedoopt door de priester Antonius Kemp. De moeder is 2 aug. 1676 in het St. Jansgasthuis te Brussel gestorven. De vader is 11 aug. 1674 in het Prinseleger gestorven in de slag voor Sinef. *Wilhelmijntje is 24* juli 1681 in het weeshuis overleden. *Joanna* is 2 mei 1688 met consent uit het weeshuis gegaan: zij trouwt *Claes Claesse,* die op 18 mei 1689 kwijting geeft. In 1680 erfden de kinderen van *Pieter Verhouven* en *Anna de Boir* te Antwerpen.
(G.A. Amsterdam, archief Burgerweeshuis nr. 620).

Van Donselaer

1536, IJsselstein. Uitvoerige akten betr. het leengoed Emelaer. *Geryt van Donseler, Herman Evertsz. van Donseler, Loich Hermansz.* en *Steven Diricksz.* staan als vrienden en magen over het mageschеid van de goederen van *Anthonis van Donseler* en Joffr. *Margriet,* zijn huisvrouw en hun kinderen. De oudste zoon, *Gisbert,* krijgt ½ Emelaer, bewoond door Evert Stevens en belast met een rente ten gunste van Joffr. *Frank Everts van Donseler;* de tweede zoon is *Herman,* de dochter *Barteraet.* Er is sprake van goederen onder Zeist, Amersfoort, Hoevelaken enz.
(R.A. Utrecht, Leenkamer IJsselstein, nr. 5, fol. 55 ff),

1685 sept. 29, 's-Hertogenbosch. Ondertr. (geref.): ***Willem van Donselaer,*** jongman van Woudenberg, wonende te Hoevelaken, en ***Marion Sauvé,*** jongedr. van Heusden.
(R.A. 's-Hertogenbosch, DTB).

Douglas

Te Bergen op Zoom zijn gedoopt: 1755 dec. 14 *Mary,* 1759 sept. ***6 Archibald*** en 1761 febr. 2 *Daniel Henric* (geb. 29 jan.), kinderen van Captain ***Robert*** *Douglas* en een dochter van Luit.-Generaal ***Bron.***
(R.A. 's-Hertogenbosch, r.a. 's-Hertogenbosch nr. 1774, fol. 59: extract uit het doopboek van het regiment Stuart van de Schotse brigade).

Dudop (= Dudok)

1637 april 13, Arnhem. Geapprobeerd het mageschеid d.d. 25 maart 1637 tussen ***Adriaen Dudop,*** trompetter van de compagnie van Z. Exc., en *Marieken* ***Warners*** wed. *Herman Jansz.* ***Hoefsmit*** als grootmoeder van *Herman* ***Dudop,*** nagelaten zoontje van *Luitgen Hermans,* in huwelijk verwekt door ***Adriaen Dudop.***
(G.A. Arnhem, r.a. nr. 505, fol. 65).

Dull

1661 nov. 11, Borculo. ***Gerlich Kappers*** voor zijn schoonzoon Mr. ***Andries*** *Dull,* kleermaker te Grol, contra Jr. *Jurrien Huninga (Huynga)* tot Horstwick, betreffende betaling van arbeidsloon.
(R.A. Arnhem, r.a. Landgericht Borculo nr. 223).

1677 juni 21. Joncker Frederick van Inthuema, oud-gedep. van Friesland en burgemr. te Workum, en Herman Botnia, notaris te IJlst, als volm. van Wijck van Dixtra en Hiske en Wijck van Popma, als erfgenamen van wijlen kapt. Ernst van Grovensteyns, krachtens volmacht Workum 8 juni 1677, transporteren aan Mr. ***Andries*** *Dull* en ***Geesken van Eijbergen,*** echtelieden een deel van een obligatie ten laste van Jan ter Horst. Daartegenover zal ***Andries Dull*** een steen op de grafplaats van kapt. Grovesteyns met zijn naam en wapen in de kerk te Grol overdragen.
(R.A. Arnhem, r.a. Landgericht Borculo nr. 406, fol. 62).

Duurkoop

1612 febr. 8, Emden. Franciscus van den House, lic.med.. geeft kwijting aan ambtman ***Johannes Duirkoep*** en zijn huisvrouw.
(Staatsarchiv Aurich, Rep. 234, nr. 25, fol. 461).

1674 juli 3, Deventer. ***Hilleken Duirkoops, Hugo*** *Henrix* ***Terborch,*** man van *Joanna* ***Duirkoop,*** de mombers van de kinderen van wijlen *Roeloff* ***Duirkoop, Tabeta Turssen, we***duwe *Joan* ***Duirkoop,*** gewezen chirurgijn te Amsterdam.
(G.A. Deventer, renunciatieboek 1668-88).

Dijxhoorn

1666 juni 28, Zegwaard. ***Cornelis Phillipsz. Dijxhoorn, wo***nende aan de Overqaeu, erkent een schuld aan de kinderen van jonge Cornelis Overgeau, mede gewoond hebbende aldaar.

1667 april 22, id. ***Cornelis Philipsz. Dijxhoorn,*** man van ***Pietertgen Gerrits,*** dochter van ***Gerrit*** *Jansz. van der Marck.*
(A.R.A., r.a. Zegwaard nr. 57, fol. 24 v en 36).

Van Eck

1611 febr. 18, Amerongen. Interrogatie van ***Judith van*** *Eck, Mechtelt* ***van Hardenbroeck, Geertruyt Taets van Amerongen*** en ***Alidt*** *Ruysch,* wed. ***Gerrit van*** *Eck,* over de ouders en grootouders van Jr. *Dirck* ***van*** *Eck,* over de boedelscheiding van 1518 tussen de weduwe en de kinderen van ***Willem van Wijck*** en over de huwelijksvoorwaarden van 6 sept. 1567 tussen Jr. ***Gerrit van*** *Eck* en ***Alidt Ruysch.***
(Archief Huis Amerongen, afd. 111, nr. 406).

1687 aug. 16, 's-Hertogenbosch. Ondertr. (Kl. Kerken): ***Anthony van*** *Eck,* jongman van Tiel, soldaat compagnie majoor Didier, en ***Catharina Floris,*** jongedochter van Dort, won. Tolbrugstraat.
(G.A. 's-Hertogenbosch, DTB).

1706 maart 3, Elst (Overbetuwe). Ondertr, (geref.): Captein *Bertholt* ***van Eck tot*** *Eck,* wedr. van ***Wendelina Valk,*** won. Huissen, en ***Johanna Philippina Charlotta van*** *Strijdhorst,* wed. van capt. *Herman* ***van der Velse*** (*Feltz*), heer tot Horstwijk, onlangs gewoond hebbende op Rikewaerd onder Elst. Attestatie van en naar Huissen 23 'maart 1706.
(R.A. Arnhem, DTB).

Van Egmond

1434, dinsdag na sinte Petersdach ad vincula (aug. 3), 1 Jsselstein. ,,*Aelbert* die bastairt ***van*** *Egmondt* heeren ***Geryts*** soen'' is schout van IJsselstein.
(R.A. Utrecht, archief Kapittel ten Dom, nr. 57-I, fol. 140 v).

Van Eibergen

1630 sept. 1, Harderwijk. Getr.: *Rutgerus van Eijbergen,* predikant te Kootwijk, en ***Cunera Roberdijncks,*** van Harderwijk.
(R.A. Arnhem, DTB).

1666 sept. 25, Deventer. Getr.: ***Johannes van Eijbergen,*** van Elspeet, en ***Margaretha Engelen,*** wed. ***Jacobus Meijlingius,*** med. dr.
(G.A. Deventer, DTB).

1672 aug. 17, Arnhem. Dr. ***Matthijs Fheren*** en *Herman* ***van Schevichaven*** provisionele mombers over *Zeijno Meilingius* en ***Henricus Mongaert,*** man van ***Johanna Meilingius,*** erfgenamen van wijlen ***Margaretha Engelen,*** laatst getrouwd met ***Johan van Eijbergen.***
(G.A. Arnhem, r.a. nr. 420, fol. 117 v).

1675 sept. 11, Deventer. Ondertr.: ***Johan van Eijbergen,*** wedr. te Elspeet, en ***Elisabeth Aersen,*** dr. van wijlen *Elias* ***Aersen*** in de Assenstr.; attestatie naar Elspeet. Hieruit te Deventer gedoopt: ***Cunera 23*** juni 1676, ***Elias 9*** juni 1678, ***Aleyda 2*** mei 1680.
(G.A. Deventer, DTB).

KORTE MEDEDELINGEN.

Het wapen van het waterschap Groot-Haarlemmermeer.

Bij besluit van Provinciale Staten van Noord-Holland van 30 oktober 1978, Koninklijk goedgekeurd op 17 maart 1979 onder nummer 72, werd het waterschap Groot-Haarlemmermeer opgericht. Het territoir van het nieuwe waterschap omvat dat van de Haarlemmermeerpolder, uitgebreid met twee daarbuiten gelegen groepen kleinere polders, één aan de noordzijde en één aan de oostzijde.

Van deze polders was alleen de Haarlemmermeer wapenvoerend [1].

1. Voor de wordingsgeschiedenis van dit wapen zie: Boo, J. A. de, Het stoomwerktuig, een 19de eeuwse wapenfiguur, in De Ned. Leeuw 1964, kol. 307-312.

Een publiekrechtelijk lichaam dat de naam heeft ontvangen van een bij zijn vorming opgeheven publiekrechtelijk lichaam kan het wapen van dat publiekrechtelijk lichaam onveranderd voeren, dan wel verbeterd, indien de historische gegevens hiertoe aanleiding geven [2].

Aanvankelijk bestond er binnen de voorbereidingscommissie dan ook de wens om het oude polderwapen opnieuw aan te vragen. Later bleek men echter niet ongevoelig voor de suggestie om wapenvermeerdering met een kroon met drie bladeren en twee parels aan te vragen. Gelukkig werd afgezien van de momenteel bij concentraties van gemeenten en waterschappen usance geworden wapenvermeerdering door opneming van nieuwe stukken in het schild. Wel heeft men het wapen gebroken door het veld van de bovenste schildhelft van metaal te laten veranderen: goud werd zilver, om het wezen van het nieuwe waterschap tot uitdrukking te brengen.

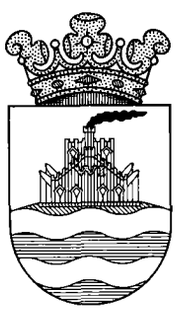

Bij K.B. van 13 juli 1979 no. 13 werd het volgende wapen verleend: Golvend doorsneden: 1 in zilver, op een grond van sinopel, een negentiende-eeuws stoomgemaal van keel, uit de schoorsten waarvan rook van sabel oprijst, en beladen met de letter W en het cijfer 1 van goud: 11 golvend gedwarsbalkt van vier stukken, zilver en azuur. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.

Wapentechnisch moge het nieuwe waterschapswapen een verbetering zijn (reductie van het aantal kleuren), voor hem die als jongetje onder het oude polderwapen op de stoep van het polderhuis speelde, is de verandering van goud in zilver een verarming.

DRS. J. A. DE BOO.

2. Zie de Beschikking van de Minister van Binnenlandse Zaken van 18 oktober 1977, houdende richtlijnen betreffende het verlenen van wapens aan publiekrechtelijke lichamen art. 8.

In de hierboven afgedrukte bijdrage omver het wapen van het waterschap ,,Groot-Haarlemmermeer" wordt door drs. J. A. de Boo een alinea aangehaald uit de beschikking van de Minister van Binnenlandse Zaken van 18 oktober 1977, houdende richtlijnen betreffende het verlenen van wapens aan publiekrechtelijke lichamen (art. 8).

Drs. De Boo betreurt het, dat het waterschapsbestuur het vervallen wapen van de vroegere Haarlemmermeerpolder niet zonder meer heeft overgenomen, zoals dat krachtens artikel 8 van de bedoelde beschikking mogelijk zou zijn geweest.

Het moet schrijver dezes van het hart dat een dergelijke handelwijze zijns inziens integendeel hoogst verwerpelijk zou zijn geweest. Immers het waterschap ,,Groot-Haarlemmermeer" is een totaal ander lichaam dan de vroegere polder. Niet meer 18000 hektare, maar 23500 hektare, een zeer aanzienlijk verschil !

Wapens zijn volgens de litteratuur onvervreemdbaar. De in de bloeitijd der ridderschap bestaande gewoonte om het familiewapen of een bij erfenis verkregen wapen bij authentieke akte over te dragen als ware het gelijk te stellen met een heerlijkheid of kasteel is al heel lang in onbruik geraakt [1]. Maar deze onvervreemdbaarheid levert toch een argument op voor de stelling, dat een wapen dat gevoerd werd door enige natuurlijke persoon of organisatie niet zonder meer aan een ander persoon of andere organisatie kan worden verleend *. Het aanbrengen van een breuk is dan wel het minste wat moet worden gedaan. Het bestuur van het waterschap heeft dat ook zo ingezien en al is dat dan in de ogen van drs. De Boo een verarming, men kan het beter zien als het volgen van een goed heraldisch gebruik.

1. Rietstap, 1ste druk, p. 48/49.

Schrijver dezes wil nog een tweede opmerking maken. De wapenfiguur is het Cruquius-gemaal, een der drie stoomgemalen die het meer tussen 1848 en 1852 hebben drooggemalen, nadat felle stormen in 1836 zowel Leiden als Amsterdam met overstroming hadden bedreigd. De droogmaking was in die dagen natuurlijk een gebeurtenis die door heel Nederland met spanning werd gevolgd. Men kan gerust stellen dat de onderneming dezelfde gevoelswaarde moet hebben gehad als de Zuiderzee-drooglegging en de Deltawerken in de tegenwoordige tijd hebben. Om die reden is het voorstel van het bestuur aanvaard, ofschoon het wapen er het karakter door kreeg van een illustratie, wat anders altijd wordt beschouwd als uit den boze te zijn.

De blazoenering werd daardoor uiteraard een volmaakt onoplosbaar probleem.

De beschrijving behoort zó te zijn, dat elke heraldische tekenaaraan de hand van die beschrijving alléén tot het tekenen van het juiste wapen kan komen waarbij overigens dan wel moet worden opgemerkt dat elke tekenaar zijn individuele stijl van tekenen mag toepassen.

Dat is in dit geval een volstrekte onmogelijkheid. Was het Cruquius-gemaal met name genoemd, dan nòg zou een foto of tekening ter beschikking moeten zijn om het juiste resultaat te bereiken.

In zijn boek ,,Shield and Crest" laat de bekende Britse heraldicus Julian Franklyn daarover geen twijfel bestaan [2].

Drs. De Boo heeft hierboven vermeld wat er bij Koninklijk Besluit van 13 juli 1979, No. 13 van werd gemaakt. Geen gewag wordt gemaakt van het feit dat niet is aangegeven in welke richting de rookkolom wegdrijft. Hij vindt dat wapentechnisch het wapen verbeterd is door reduktie van het aantal kleuren. Als het terras onder het gemaal zou zijn weggelaten, zou een dergelijke vermindering van het aantal kleuren inderdaad een verfraaiing zijn geweest, maar het bestuur heeft een daartoe strekkend voorstel niet aanvaard.

Dezerzijds is voorts nog aan het 'bestuur voorgesteld om meervallen als schildhouders aan te vragen naar analogie van de walvissen die sinds kort het wapen van de gemeente Zaanstad steunen. Men heeft ook dit voorstel niet aanvaard, ofschoon het uit historische overwegingen toch wèl had kunnen worden verdedigd. Immers de meerval was de grootste zoetwatervis die Nederland ooit heeft gekend. Het dier was talrijk in de Haarlemmermeer en is door de drooglegging uitgeroeid. Milieugroepen, spandoeken en spreekkoren waren toen nog niet in zwang ![3]

*. Het is onduidelijk hoe Mr. G. A. Bontekoe deze ,,regel" in zijn algemeenheid althans voor Nederland wil laten gelden, waar art. 2 van het Koninklijk besluit van 23 april 1919 luidt: Nieuw gevormde publiekrechtelijke lichamen, die de naam hebben ontvangen van een bij hun vorming opgeheven publiekrechtelijk lichaam, kunnen het wapen van dat publiekrechtelijk lichaam als hun wapen voeren.

REDACTIE.

2. pag. 8 .. heraldry is an exact science, for given the correct formula, called the blazon, any artist who is instructed in the language will, from the words alone, make what is essentially the same drawing. Every heraldic artist of merit, while adhering to the laws and rules, introduces an individuality in his work.

3. Het heet overigens dat in de Ringvaart en in de Westeinderplassen nog enkele exemplaren voorkomen.

Tot slot nog een vraag.

De burgemeester van Diever heeft in begin 1946 grote moeite gehad om de medewerking van de toenmalige voorzitter van de Hoge Raad van Adel, baron De Vos van Steenwijk te verkrijgen om in het voor zijn gemeente aangevraagde wapen het esdoornblad te mogen opnemen, dat het embleem was van het Canadese leger. Diever wenste dit op grond van het feit dat de Canadezen hun operatieplan hadden versneld om een tweede executie van een groot aantal inwoners van die gemeente te voorkomen. Het bezwaar was, dat in wapens geen moderne gegevens moesten worden gebruikt. En de vraag is nu: is dit stoomgemaal ook niet een tamelijk modern gegeven ?

G. A. BONTEKOE.

Het wapen der gemeente Lelystad.

Lelystad, tot 1 januari 1980 onderdeel van het drostambt van de Zuidelijke IJsselmeerpolders, wordt met ingang van die datum een gemeente.

Reeds in januari 1977 liet de landdrost na overleg met de gemeentelijke adviesraad weten het van belang te vinden, dat de nieuwe gemeente van den beginne af het recht zou hebben een eigen wapen te voeren.

Bij een hierover gehouden oriënterende bespreking bleek, dat er slechts één wens in Lelystad leefde en wel dat het wapen van minister Lely op het schild teruggevoaden zou moeten worden. Immers: zonder de niet aflatende werkzaamheid van deze grote minister van waterstaat zou de Zuiderzee niet zijn afgesloten en Lelystad zou nooit zijn gebouwd. Het was een vanzelfsprekende wens.

Er restte alleen nog iets aan het wapen Lely toe te voegen, omdat overneming van zijn familiewapen zonder meer, strijd zou opleveren met de regel dat, om met de Engelse Heraldry Gazette van januari 1969 te spreken „the law of arms is that arms are inalienable", en omdat de regels' der heraldiek overal dezelfde zijn, mag, wat in het Britse rijk onaanvaardbaar wordt geacht, hier evenmin worden gedaan.

Het wenk der Zuiderzeedroogleggingwas in eerste instantie het bouwen van dijken, de afsluitdijk wel in de eerste plaats, Al het andere werk kwam pas daarna. Om die reden is deze dijkbouw in het wapen gesymboliseerd. Welhaast iedere Nederlander kent zeedijken uit eigen aanschouwing en tot voor korte tijd werden deze dijken aan de zeezijde beschermd door een aaneensluitende laag zeshoekige steenblokken. Soms basalt, zoals ze hier en daar als natuurlijke formatie wordt aangetroffen, soms zeshoekige betonblokken, door de mens in de omgeving van het werk vervaardigd. Een dergelijke dijkbekleding lijkt in tekening op de honigraat van een bijenvolk.

Het schild werd nu van goud genomen: goud omdat het een kostbaar werk is geweest, en de dijkbekleding werd weergegeven met de hierboven omschreven tekening. De heraldische term daarvoor is „gezeshoekt". Midden op het veld kwam als hartschild het wapen van minister Lely, de zilveren lelie op een blauw veld, die, zij het in andere opstelling, ook werd gebruikt in de gemeentewapens van Wieringermeer, Noord-Oost Polder en Dronten. Op het schild kwam de gebruikelijke kroon van drie bladeren en twee paarlen, uitsluitend een versiering zonder verdere betekenis, maar omdat Lelystad reeds nu een middelgrote stad is en wellicht eens zelfs hoofdstad ener Zuiderzeeprovincie zal zijn, werd het wenselijk geacht het wapen te voorzien van schildhouders en deze zouden verband moeten tonen met de ligging op de voormalige zeebodem. Bij het wapen van de Wieringermeer zijn zeemeerminnen toegevoegd en hier wilde men dus iets anders.

Er is keus te over. Rodney Dennys geeft in zijn boek „The Heraldic imagination" een hele reeks denkbeeldige figuren waaronder verscheidene die op de zee betrekking hebben. Voor Lelystad leken zeeleeuwen, dat zijn wezens, met het bovenlijf van een leeuw en een enorme vissenstaart plus een stekelige vin als een soort kam over de rug het meest passend.

De vraag is gesteld of deze schildhouders ooit eerder in Nederland zijn toegepast. Wij hebben de neiging om hier, zij het enigszins aarzelend, bevestigend op te antwoorden. Het op 26 juni 1816 geregistreerde wapen van Terschelling (dat later vervangen is door een ander) had als wapenfiguur een loofboom die volgens de gebrekkige officiële beschrijving aan de ene kant werd vastgehouden door een „zeemonster" en aan de andere kant door een hond. Het wil ons voorkomen, dat de ontwerper van dat wapen bedoeld heeft een „zeeleeuw" te tekenen, zoals die aan de overkant van de Noordzee in vele gevallen naast en in wapens was en wordt gebruikt. Met zekerheid is het niet uit te maken. Zoals zo vaak in die tijd werd het wapen stuntelig getekend. Hoe het ook zij, de heraldische zeeleeuw is nu duidelijk in Nederland te vinden door zijn aanwezigheid in tweevoud naast het wapen van Nederlands jongste gemeente.

Het wapen is vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 11 september 1979, No. 2 en bij haar instelling zal de gemeente Lelystad een wapen mogen voeren, waarvan de officiële beschrijving luidt:

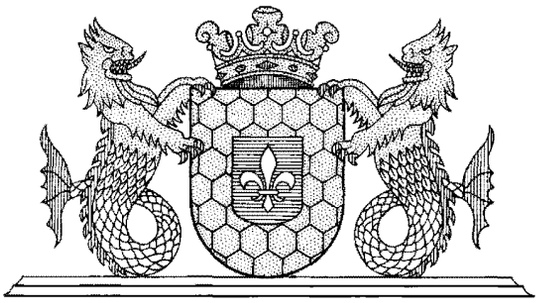

„Gezeshoekt van goud: een hartschild van azuur met een „lelie van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van „drie bladeren en twee parels en gehouden door twee gouden „zeeleeuwen, gestaart van zilver, getongd, genageld en ge„vind van keel".

G. A. BONTEKOE.

Het wapen van de nieuwe gemeente Hefshuizen.

Bij K.B. van 1 augustus 1979, no. 29, is aan de gemeente Hefshuizen het volgende wapen verleend:

In azuur een zeemeermin van zilver, rechts boven vergezeld van een lelie van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels. Wapenspreuk „EX UNDIS" in Latijnse letters van goud op een lint van azuur.

De nieuwe gemeente Hefshuizen is per 1 januari 1979 ontstaan door samenvoeging van de gemeenten Uithuizen en Uithuizermeeden. Voor 1701 vormden beide gebiedsdelen één rechtstoel.

Mello Alberda, wonende op de kleine borg Ringeweer te Uithuizen, verwierf in 1682 de borg Menkema te Uithuizen en in 1695 de borg Rensuma te Uithuizermeeden. Hij had daarmee alle ommegangen van de rechtstoel in zijn bezit (die daarmee een staande rechtstoel werd) en was te beschouwen als heer over dat gebied. Na zijn dood in 1698 werd de nalatenschap verdeeld over zijn beide zoons die zich op de borgen Menkema en Rensuma gevestigd hadden. In plaats van om naar oud gebruik bij toerbeurt het redgerambt uit te oefenen, verdeelden de broers de staande rechtstoel op 12 oktober 1701. Hiermee werden Uithuizen en Uithuizermeeden afzonderlijke heerlijkheden.

Van beide borgen zijn 18de eeuwse wapens bekend:

Menkema: gedwarsbalkt van zilver en rood in een wisselend aantal stukken (6 à 7) met een zwarte zeemeerman over alles heen.

Rensuma: in blauw een zilveren zeemeermin.

Volgens Pathuis zijn beide wapens op te vatten als breuken van een wapen van de ongedeelde rechtstoel: gedwarsbalkt van zilver en rood van zes stukken met over alles heen een zwarte zeemeermin. Een zeemeermin kwam reeds voor 1653 voor als windwijzer op de toren te Uithuizen [1].

Het wapen *Rensuma* werd, in licht gewijzigde vorm, in 1886 het gemeentewapen van Uithuizermeeden: In het blauwe veld werd achter de zeemeermin een natuurlijke zee waaruit gouden korenaren oprijzen aangebracht. Abusievelijk werd de zeemeermin omgewend afgebeeld.

Uithuizen kreeg in dat zelfde jaar een gemeentewapen waarin, naast symbolen van landbouw, het geslachtswapen van de *Alberda*'s was opgenomen. Het wapen was gekroond met een kroon van drie bladeren en twee parels en voorzien van de wapenspreuk EX UNDIS. Het is niet verklaard waarom de Kroon, die toch uitermate spaarzaam wapenspreuken verleent, de aanvraag om de wapenspreuk zonder meer heeft gehonoreerd. Aan het verlenen van kronen hield men daarentegen strict de hand. Die werden slechts verleend aan gemeenten die voor 1795 in de Staten 'van Stad en Lande waren vertegenwoordigd. Uithuizen voerde daarom wel, Uithuizermeeden geen kroon in zijn wapen.

De 'Gemeenteraad heeft gemeend het oude gedwarsbalkte wapen niet in ere te moeten herstellen: men vond het wapenbeeld te onrustig. In plaats daarvan koos men een „politieke" oplossing: het wapen van de voormalige 'gemeente Uithuizermeeden en de vlag van Uithuizen: drie evenhoge banen van groen, geel en blauw. Voordien was er in een lokale krant al gesuggereerd dat de meermin wraak zou nemen indien zij niet in het nieuwe gemeentewapen zou voorkomen.

Uitgaande van eenvoud en herkenbaarheid heeft men de in 1886 toegevoegde zee met korenaren weggelaten en de zeemeermin werd weer in haar oorspronkelijke stand 'geplaatst. Als klein historisch accent is een gouden lelie opgenomen als herinnering aan het in het wapen van Uithuizen voorkomende wapen van de familie *Alberda*. De kroon en het zo actuele devies van Uithuizen (de beide gemeenten werden o.a. samengevoegd om de nieuwe Eemshaven beter te kunnen besturen) hebben eveneens een plaats in dit wapen gevonden.

DRS. J. A. DE BOO.

1. Pathuis, A., Het heerlijkheidswapen en het gemeentewapen van Slochteren. Groninger Volksalmanak 1955 p. 59-87;
Pathuis A., Groninger gedenkwaardigheden. Assen/Amsterdam 1977.

Het wapen van het waterschap De Gouwelanden.

Bij de reorganisatie van de waterschappen binnen het hoogheemraadschap Rijnland zijn met ingang van 1 jan. 1979 zeventien polders samengevoegd tot een nieuw waterschap, dat de naam ontving De Gouwelanden en waarvan het waterschapshuis te Boskoop staat.

Van deze zeventien polders hadden alleen De Vereenigde Polder aan de Oostzijde van de Gouwe en de polder Bloemendaal wapens, die bij de Koninklijke besluiten van 29 nov. 1963, no. 38, en van 22 jan. 1976, no. 6 (zie voor dit laatste De Ned. Leeuw jrg. 1978, kol. 62) waren verleend.

De beschrijving van het wapen van De Vereenigde Polder aan de Oostzijde van de Gouwe luidde: „In goud een kruis van azuur (het geslacht *Uten Waerde,* waarvan de oudst bekende heer *Daniel uten Waerde,* ridder, het ontginningsgebied Zuidwijk representeert), vergezeld van: I. een dubbele adelaar van sabel met uitgespreide vlerken en poten, dragende op de borst een schild van goud, beladen met een leeuw van keel en gedekt met een gouden kroon van vijf bladeren (Rijnland); II. een burcht van azuur (Boskoop, het ontginningsgebied De Biezen en Reijerskoop representerend), III. een reekop van keel (Reeuwijk); IV. een leeuw van keel, getongd en genageld van azuur, beladen met een barensteel van drie hangers van azuur *(Van Brederode,* representerend het ontginningsgebied Randenburg, dat als deel van het grote complex Voshol eeuwenlang in het bezit van dat geslacht is geweest). Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen." De kleuren van de wapens van Boskoop en Reeuwijk zijn omgewisseld, terwijl van het wapen *Uten Waerde* geen kleuren bekend waren.

Voor een nieuw wapen wilde het waterschapsbestuur zoveel mogelijk uitgaan van deze beide bestaande wapens; het lag daarom voor de hand Bloemendaal in een van de kwartieren op te nemen, waarvoor het vierde gekozen is. Bij Koninklijk besluit van 21 sept. 1979. no. 29 is daarom aan het waterschap een wapen verleend met als omschrijving:

„In goud een kruis van azuur, vergezeld in het eerste kwartier van een dubbele adelaar van sabel, met op de borst een met een gouden kroon van vijf bladeren gedekt schild van goud, beladen met een leeuw van keel, getongd en genageld van azuur, in het tweede van een burcht van azuur, in het derde van een omgewende kop en hals van een ree van keel en in het vierde van een bloem van keel aan een steel met twee bladeren van sinopel. Het schild gedekt met een kroon van drie bladeren en twee parels".

0. SCHUTTE.

BOEKBESPREKING.

Dagen, maanden, jaren, tijdrekenkunde in kort bestek, door W. Wijnaendts van Resandt, CB-reeks nr. 7, Centraal Bureau voor Genealogie, Den Haag 1979, 51 blz. Prijs *f* 9,75.

Zoals de schrijver in zijn inleiding stelt, is dit boekje bedoeld als praktisch hulpmiddel voor amateur-genealogen en -historici tot herleiding of vertaling (uit het Latijn) van data, die zij bij hun 'onderzoek aantreffen. Vervolgens noemt hij de beperkingen van plaats en tijd: Nederland en het tijdvak 15de—20ste eeuw (doch de Paasdata t/m 1850). Inderdaad kan men bij het genealogisch onderzoek in verreweg de meeste gevallen met dit handzame werkje goed uit de voeten.

Na een 'zeer kort hoofdstukje over kalendergeschiedenis komen aan de orde de Gregoriaanse en de Juliaanse kalenders, waaronder de datering naar kerkelijke feestdagen en de Latijnse telwoorden, en dan de jaarstijlen en voorbeelden van herleiding. De beide kalenders worden elk gevolgd door tabellen voor de weekdag en voor de Paasdatum. Daarna komen tabellen voor de belangrijkste veranderlijke zon- en feestdagen vóór en na Pasen. Dan de republikeinse kalender (1792—1805) met tabellen die gemakkelijker zijn dan die in het Taschenbuch van Grotefend, maar meer ruimte in beslag nemen. Er wordt nog iets gezegd over de Joodse kalender; maar voor de herleiding van data wordt terecht verwezen naar de tabellen bij W. E. van Wijk. Slechts in zeer weinige gevallen zal een Joodse datum vallen in een maand later dan hier is aangegeven.

Dan volgt een opgave van de belangrijkste literatuur, waarnaar o.a. wordt verwezen voor de regeringsjaren van wereldlijke en geestelijke vorsten en voor de indictie. Daar moet men trouwens ook zijn voor o.a. de Romeinse kalender, de berekening van de Paasdatum met gulden getal, epacta, maansouderdom, dagletters en zondagsletters, de canonieke uren en de anni libertatis Batavae, 'zaken waarmee de meeste amateur-genealogen en -historici echter slechts hoogst zelden te maken krijgen.

Het werkje eindigt met een glossarium van 8 bladzijden. Het geheel is verlucht met een zevental illustraties, waaronder een staatkundig kaartje van de Nederlanden in de 16de eeuw het nuttigst is, en met een aantal dateringen in facsimile.

De gebruiker zal er misschien aan moeten wennen, dat de tabellen van de Gregoriaanse kalender door elf bladzijden tekst 'zijn 'gescheiden van die van de Juliaanse. Deze tabellen zelf hebben overigens het nadeel, dat zij gezet zijn in een zeer dun cijfertype, vooral die op pag. 16 en 17, wellicht mede een gevolg van een toegepaste verkleining. Dus te verbeteren in de tweede druk.

Dit nuttige boekje zal ongetwijfeld dankbaar worden opgenomen in de standaard-uitrusting van menige amateur.

W. DOWNER.

Kroniek van het land van de Zeemeermin (Schouwen-Duiveland), derde jaargang, 1978. Uitgave: Vereniging Stad en Lande van Schouwen-Duiveland. 135 blz., geïllustreerd.

Deze derde „Kroniek van het land van de Zeemeermin" bevat weer een keur van artikelen met de beruchte stormramp van 1 februari 1953 als uitgangspunt. Leert de genealoog in de bijdrage van J. P. van den Braecke over „Burghsluis en het geslacht *Van der Klooster*" (blz. 59-81) stoere Zeeuwen kennen, die zich voor de redding van schipbreukelingen hebben ingezet, de aandacht van heraldisch geïnteresseerden zal vooral uitgaan naar de landkaart van Schouwen-Duiveland van 1673, die in een rand van wapens is gevat (blz. 23). Het gaat hier om „de waepens van alle steden en dorpen sijnde in wesen ofte geïnundeert"! Wie zou menen, dat de bewuste kaart, die zich in 's Lands kamer te Zierikzee bevindt, op zich zelf staat, komt bedrogen uit. Ter vergelijking is interessant een in het Algemeen Rijksarchief aanwezige klaart van Schouwen, die van 1688 is, maar de toestand van 1540 weergeeft en die een soortgelijke omranding van wapens vertoont. Er is aanleiding erop te wijzen, dat zulke kaarten een gedegen studie zouden verdienen in hun onderlinge samenhang. Daarbij zou zowel aan de kartografische als aan de heraldische aspecten recht moeten worden gedaan.

Overigens geldt, dat van de onderhavige kroniek uiteraard niet elke jaargang in dit maandblad kan worden besproken. De lezer weet thans, dat deze kroniek, gewijd aan de geschiedenis van Schouwen-Duiveland bestaat, en kan zich desgewenst van toezending verzekeren door zich tot het administratie-adres te wenden: Ring 11, 4315 AE Dreischor.

J. Fox.

Onlangs verschenen:

Eemlandse klappers deel 4: Huwelijken Leusden en Stoutenburg tot 1811 — Dopen Geref. gemeente Leusden 1789-1809, bewerkt door J. H. M. Putman, Bussum, 1979.

Na de gebruikelijke inleiding bevat dit deel: een klapper op de huwelijken van de R.K. parochies Achteveld en Hamersveld, van de gerechten van Asschat, Leusden en Stoutenburg benevens van de Geref. gemeente Leusden (blz. 1—127), een klapper op de dopen van de Gereformeerde gemeente Leusden (blz. 129), een index op persoonsnamen (blz. 131-161), een index op geografische aanduidingen (blz. 163—166), tabellen inzake de grondvormen en de herleiding van voornamen (blz. 167), ten slotte een verklaring van de gebruikte afkortingen (blz. 168).

Belangstellenden wordt een exemplaar van deze publicatie toegezonden na storting van *f* 25,— op postgirorekening no. 3812378 ten name van de auteur, Gooilaan 8, 1406 LD Bussum of op diens rekening no. 64.47.32.962 bij N.V. Slavenburg's Bank te Bussum.

J. Fox.

INHOUD VAN DIT NUMMER.

Bastuursberichten. — Het riddermatige geslacht Van Helbergen 1190-1540, door G. A. P. van Helbergen. — Losse aantekeningen uit allerlei archieven, afl. III, door W. Wijnaendts van Resandt. — Korte mededelingen. — Boekbespreking.

LEXICOGRAFISCH NAAMREGISTER

JAARGANG 1979.

Het teken * wil zeggen dat in het artikel ook aantekeningen van wapenkundige aard voorkomen.

A

Aa, van der **5, 8.**
Abbinck 128.
Abcoude, van 297, 357.
Ackrum, van 35.
Adriaans 187, 286, 381.
Aelbertsz 187.
Aersen 408.
Ainslie 218, 263.
Aken, van 217, 254, 255, 260.
Albarda 370.
Alberda * 413, 414.
Alderwegen 287.
Algers 36.
Alkemade, van * 368.
Alma 54.
Almonde, van 294-297
Alstorphius 233.
Altena 252.
Altes 372.
Amans 188.
Amersfoort, van 24, 25, 30.
Amstel, van 6, 9.
Amy L'(Lamy) (van Dunkeny) 20-32 *.
Anderson 21.
Andrade, da Costa de 403.
Andringa 49.
Ansen, van 95.
Arberg en Vallangin, graaf van * 360.
Arckenbout 119.
Ardesch 378.
Are, van 77.
Arenbeek 378.
Arentsma 43.
Arnhem, van 322, 350-353, 355.
Arntz 125. 369, 370.
Arntzen 216, 219, 224.
Arragon, van 335.
Arysen 119.
Assendelft, van 312.
Atsma 123.
Auckema 116.
Avery 264.
Avesnes, van 93.
Aykens 9.
Aytta, van 34.

B

Baars, van 257.
Bachman 301.
Back 10.
Backer 135.
Ba(c)khus 157.
Backx 377.
Bacx 121.
Baecke(n)(Baacke) 186. 187.
Baelde 21.
Baerdt 115.
Baerle 401.
Baetens 377.
Bakker 370.
Balduini 121.
Balendonk 127.
Balk 48, 123.
Baltus 406.
Balyaert 6, 8.
Ban (of: Bax) 383.
Banning 370, 376.
Barnaert 333.
Bartalens 170.
Barteleijns 171.
Bartels 379.
Bartens 326.
Bartrinck 37, 39.
Barts (Berts) 173.
Bastiaens 200.
Bastiaensse 332.
Batenburg, van Bronckhorst- 357.
Battenberg (Battenbwrg), van 339, 345, 346.
Bauendahl 229.
Hauer 249, 375.
Bauhausz 381.
Baumann 217, 262.
Baumgarten 247, 272.
Bax (of: Ban) 383.
Baijs 193.
Beau, Le 312.
Beauregard 379.
Beausar 370.
Beck 262, 323.
Becker 58, 234.
Beckerhoff 224, 267, 273, 277.
Beckmann 379.
Bedarides, de 347.
Beeltsnijder 130, 131. 133. 134. 136.
Beer, de 119.
Beghein 376.
Beke, van 16.
Bellinchaven, van 391, 394, 396.
Bemmel, van 351.
Bening 122.
Bennet 312.
Benninx (Bennincks) 131, 134, 135.
Bentheim, van 87, 158.
Bentheim(- Steinfurt-Tecklenburg), von 378.
Benthem, van 10 *.
Benthem van den Bergh, van 216, 252, 258.
Bentinck 352, 377.
Bentinck (tot Buckhorst) 140, 145.
Berckheij 183.
Berckhoudt (Berkhout, Berghout) 126.
Berents 404.
Berg, van den 57, 218, 251, 264.
Bergeik, van 4.
Bergen, van 377.
Bergh, van den 127, 405.
Bergh, van Benthem van den 216, 252, 258.
Berghout (Berkhout, Berckhoudt) 126.
Bering(h)en, van 40, 116.
Berkenrode, van 56.
Berkhout, (Berckhoudt, Berghout) 126.
Berlaer (van Helmond), van 4, 11.
Berlicum, van 15.
Bernts 323.
Bert 134.
Berts (Barts) 173.
Berum (Bierum), van 72-74, 80, 81, 101, 102 *, 104 *.
Bessels 406.
Best 401.
Beuckens 35.
Beukema 50.
Beuker 123.
Beuningen, van 123.
Beuns 181.
Beusichem, van * 357, 358.
Bever, de 12.
Beyen 121. 217, 255.
Beijer 255.
Beyer(, Mispelblom) 371.
Beynum, van 325.
Bidcott 262.
Bielensz 59.
Bierman 378.
Bierum (Berum), van 72-74, 80, 81, 101, 102 *, 104*.
Bik 371.
Bik, de Perez 372.
Bilant, van 338.
Bird 216, 246.
Bits 13.
Blaeu 122.
Blankenheim, van 92, 98.
Bleeck, van den 13.
Bleyswijk. van 246.
Blitterswijk, van 119.
Block, de 170, 171.
Blocklandt, van 305.
Blocq van Scheltinga, de 122.
Bloenders 156.
Bloklandt, Siccama van 305.
Blomberg, von 120.
Bocheljoen(s) 180, 185.
Bockholt, van 119.
Bocxtel, van 404.
Boe(c)kholt(s), (van) 318, 322.
Boe (IC) kholt (s) van Woltorp (Waltrup) 318.
Boecop, toe 354.
Boekelman 350.
Boerrichter 123.
Boert, van 10.
Boerwinkel 123.
Boesbergen, van (Boesbergh) 382.
Boest 11.
Boetzs 230.
Bog(a)erts 196.
Bögel, Nering 120.
Boir, de 406.
Bok 217, 258, 259.
Bokum, ten 260.
Bolhuhs, van 62.
Bols 188, 191.
Bolwer(c)k 24, 25, 30, 31.
Bonart (van Berchem) 12.
Boning 38.
Bonthuys 217, 260.
Boock 251.
Bo(o)de(, de) 380, 381.
Boogaard, van den 120.
Boon 116; 137, 138.
Boonacker 252.
Bor 125, 351.
Bonchers 378.
Borggreve 378.
Borgh, (de) Sighers ther 123.
Bos 333, 334.
Bosch 29.
Bosch, van den 175.
Bosé 312.
Bösen 231.
Bosman (, Satink) 378.
Bossaert (Busschaert) de Coninck 180.
Bossche, van den 11.
Bosscher, Sas van den 189.
Boterpoth 40.
Botha 261.
Botiler (Butler) * 281.
Botnia 407.
Boucher 262.
Bouckorst, de 379.
Bourbon, van 335, 342, 346.
Bourgondië, van 336, 342, 346.
Bovenkerk 273.
Boxstel, van 4.
Boye 22.
Bra, de 46.
Braam, van 123, 372.
Brabant, van 376.
Braconier 127.
Braems 44.
Brakel, van 6, 9.
Brandis, van 138.
Brandis (Brender à) 137-139.
Brandon 118.
Brasser 181.
Brauwer 375.
Bravenboer 382.
Brederode, van 307, 414 *.
Bregodij 187.
Brekelen, van den 15, 16.
Brekenbosch 156.
Brender 301, 302.
Brender (à Brandis) 137-139.
Brender, zich noemende van Wiederstein 139.
Bres 305.
Breuning, Doedes 258.
Brienen, van 56, 57, 340, 346.
Briet 63.
Brin(c)k, van 324, 329.
Broeck van Heeswijk, Spiednc van den 12.
Broeckhoff 276, 277.

Broeckhuysen, van 338, 339, 346.
Broek, van den 243.
Broers 369, 370.
Broersma 46.
Bron 40'7.
Bronchorst-Batenburg, van 357.
Bron(c)khorst, van 312, 391, 393, 396.
Brooks 262.
Brouwer 134, 158, 311, 382.
Brouwer, van Limburg 311.
Broux 121.
Browning 253.
Bruce 26, 30.
Rruins 58.
Bruins(z) 119.
Brunet de Rochebrune 399.
Bruno (Bruijning) 287.
Brunsweert 219.
Brunswijk, van 346.
Bruase (n) 399.
Bruijn, de 170, 306-309 *, 383.
Bruijn van Buytewech, de 306, 307 *.
Bruijne, de 165.
Bruijning (Bruno) 287
Bryson 257.
Buchel 85.
Buckhorst, van 346.
Budding(h) (Buddinck) 326, 400.
Bueghe (Boeghe(n)), Spierinc (Spiringus) van 4, 7.
Bueno de Mesquita 400.
Buerse, van 400.
Buggenberge, van den 99, 101.
Buloe, (tot Welmerink) van 400.
Buning 217, 259, 260.
Burchgracht 172.
Buren, van 98, 352.
Burgers 257, 288.
Burggraeff 288.
Burmania, van 111, 112.
Bürtenbach. Schertel von 120.
Buschkens 370.
Buskes 257.
Busschaert (Bossaert) de Coninck 180.
Bussche. von dem 119.
Buth 119.
Butler (Botiler) * 281.
Buunk 254.
Buurman 119.
Buytewech. de Bruiin van 306. 307 *.
Byl(a)er. van 401.
Bylandt, 'voa 371.
Byman 403.

C

Cabellauw (Cabbeljau) 234.
Cabri (er) 286.
Cabris, de 286.
Calcar (Calker), van 369, 370.
Callegoed, van '217, 254.
Cals 119.
Cam (Kamp ?) 126.
Cammingha, van 305.
Camp 372.
Campe, de 22.
Campen, van 305.
Campo, Copes del 401.
Cankrien 120.
Canter 124.
Cantier 405.
Carlier 173.
Carvallo 403.
Casiers 177.
Caspari 401.
Castele (Casteelen), van de(n) 128, 167, 169-173.
Castricum 139.
Castro, de 118.
Cate, ten 404.
Cattepoel 247.
Cauwenoevea, van 401.
Chabert-Ostland, de 379.
Chanfleury, de 22.
Changuion 371.
Charles 401, 402.
Chavonne(s) (Chavone, Savone). de 25. 27. 28. 30.
Chavonnes, Pasque(s) de 22-24, 27-29.
Chelius 119.
Christoffels ,326.
Chutter 262.
Cingel 402.
Claassen (Klaassen) 122.
Claas(s)(en) 326, 327, 329, 375.
Claes (Klaes) 135.
Claesse 406.
Claessen 381.
Clant 40.
Cleerdin (Clairdin) 126.
Clencke 98.
Clermont 240.
Cleijnpenningh 288.
Cliff, van der 402.
Cloeck (Kloeck) 155-158.
Cloot 402.
Cluijt 383.
Cock 402.
Cock, de * 53, 54, 259.
Cocq van Opijnen, de 402.
Coehoorn, van 126, 127, 402.
Coehoorn van, Houwerda, van 127.
Coelborner 15.
Coenen 16, 122.
Coetzee 263.
Coevorden, van 73, 75, 77, 81—83, 91, 93-98 *, 102, 103 *.
Cdjee (Coljé) 402.
Cdla 123.
Collart 402.
Collenius 109, 304.
Collon 123.
Colonius 378.
Commelin 123.
Commiis 382. 383.
Compeen(s) '167, 172, 173.
Compostell 119.
Coninck (Koninck, Keunin(g)) (, de) 168, 169, 175, 176, 178, 180-183, 185, 197-199.
Coninck, (Bossaert, Busschaert) de 180.
Cool 403.
Coop van Groen 403.
Coornhert 44.
Copes del Campo 401.
Copland 218, 264.
Cop(p)ijn (Coupijn, Copijs) 168, 188, 189.
Cordoze 118.
Cores 308.
Cornelissen 213, 215, 220, 230, 325, 329.
Corput, van den 375.
Corssen 168, 177-179, 184, 185.
Cortbuuk ll.
Cortenbach, van 360.
Cortenhoef, van 329.
Corthals 122.
Costa de Andrade, da 403.
Court d' Onsenoort, de la 122.
Courtois ,376.
Couseban(d)t 59.
Coutere, van de 116.
Coxius 307.
Cramer(s) 128.
Craecken (van der Laan), van 403.
Cramer (s) 128.
Cranenborch, van 7, 9.
Crayenhem, van 6.
Cremer 404.
Creuzet, du (de Croiset) 23.
Crieck 381.
Croiset, de (du Creuzet) 23.
Crommelin(g) 403.
Cronjé 119.
Cronström 403.
Croock (en) (Krook) 36, 37, 39, 4446.
Cruset(t) 381.
Cruijff (, de) 403.
Cruysselbergen, van 128.
Crijnen 200.
Cuipers (Cuyper) 57.
Culemborg, van * 116, 357, 358.
Cunes 229.
Cuyck, van 4.
Cuyper (Cuipers) 57.

D

Dachverlies 404.
Daele, van 173.
Daenen 21.
Dam, van 119.
Damen 234.
Damesse 59.
Damme, van 310.
Danckfort 219.
Dannenberg 110, 134, 136.
Dashorst, van 42, 47, 464.
Dedem, van 109, 110, 304.
Deelen (Delen), van 340, 346, 398.
Deibel 125.
De(c)knatel 404.
Delaporte 288.
Delden, van 119, 404.
Dellen (Deelen), van 340, 346, 398.
Delen tot Schonenbera. van 403.
Delfgaauw 383, 384.
Delles de Mesquita 400.
Delvelle 118.
Denlow 212, 213.
Dercksen 214.
Derksen 326, 327.
Devre(e)de (de Vre(e)de) 126.
Dftrmoyle 22.
Dicbier 6. 9.
Dickson 30.
Dieckerhoff (Dvckerhoff) 125. 216, 230, 231, 2134, 235.
Diedrich 273.
Dienberg (Dyenberch) 404.
Diepen(s) 404.
Diepholt, van 99.
Dierkens 232, 233.
Diest, van 93, 405.
Dinant (Dynant) 405.
Dinter (Dynther (en)), van 4-9 *.
Dinter, Hesselt van 302.
Dispontijn 22.
Dittmann 375.
Dixtra, van 407.
Dodewaard, van 352.
Doedes Breuning 258.
Doedwiller (Doetwiller, Toetweiler) 58.
Doelcken, van 345, 346.
Doerne, van 6, 8.
Does, van der 375., 405.
Doesburg 146.
Doesschate, ten 211, 213, 260.
Dolder, van 330.
Dolmans 129.
Dominicus 180.
Dompselaer (Donselaer), van 405407.
Donck, van der 17.
Dongen, van 403.
Dons 406.
Donselaer (Dompselaer), van 40'5407.
Dorhout, van 12.
Dorsten, van 221-2213.
Dorth, van 350, 352, 355, 379.
Dorth tot Medler, van 120.
Dortmont, van 317, 319.
Dotingha 115.
Douglas 407.
Douwes 216, 251, 371.
Douwes Isema 371.
Dowie 263.
Doys van Rande (,van) 302.
Dragon, de Gonnelier de Gomicourt dit 311.
Drees 370.
Drekhagen 160.
Driel, van 119. 254.
Dries, van den 253.
Drinckebier 192.
Drooge, de 170.
Drummond of Blair 20.
Druten, van 119.
Druijve 185.
Drijver, de(n) (Drijvers) 168, 176, 181, 184-192, 199, 376.
Duden 238. 273.
Dudop (= Dudok) 407.
Duirkoop(s) 407.
Duivenvoorde, van 119.
Dull 407.
Dnllaeadt 377.
Dumoulin (, zich noemende van Weleveld) 139.
Dumptermann 240.
Dunbier 402.
Dungern, von 120.
Darand 123.
Duren, van 318.
Duijn, van (der) (Verduijn) 168, 176, 177, 184, 190—192, 195, 197.
Duyn, van der 379.
Duynmaever 58.
Duyst 62:
Duijtsche, de 182.
Dijcke, van dea 8, 9.
Dijckerhoff (Dieckerhoff) 125, 216, 230, 231, 234, 235.
Dyenberch (Dienberg) 404.
Dijs 31.
Dijxhoorn 407.

E

Echten, van 34, 88—91*, 93, 95, 104, 403.
Eck, van 302, 327, 407, 408.
Eck tot Eck, van 408.

Eekhout 157.
Eelde, van 80, 83.
Eesteren. van 405.
Egeling 247.
Egmond, van 3135-355, 408.
Egmond en Ysselstein, van 56.
Egmond van de Nyenburgh, van 311.
Eilerts de Haan 258.
Elberts (en) 402.
Eltjes 60.
Emants 216. 251.
Enderstein (of: Zuiderstein), van 352.
Engelberts 378.
Engelen 323, 408.
Ennelenburę 110.
Enghuysen, van 392, 396, 398*.
Ennetières, d' 377.
Epe, van 122.
Erpe, van 8, 9.
Escher 373.
Esens, van 127.
Esse, van 326.
Essen, van 109, 302-304.
Esterwegen, van 30.
Estvelt, Voack van 323.
Everaerdt 165.
Everdingen, van 245.
Everts 217, 255, 329.
Everwijn Lange 371.
Ewyck, van 27.
Eijbergen, van 407, 408.
Eijk, van 63.
Eijk van Voorthuysen, van 217, 255.
Eijkman 370.
Eynde, op't 121.
Eyndhouts, van 12, 14 *, 15.
Eyndhouts, Kelreman van 14 *.

F

Fabius 372.
Faes, van der 300.
Faes alias Lely, van der 139, 299.
Faillie, la 22, 23.
Faller (Fal(l)eur) (, de) 379.
Feldner 308.
Feltz (Velse), van der 408.
Fermouts 165.
Feuncken 221.
Fewen 379.
Fheren 408.
Fidanaue 118.
Fischars, voa 355.
Fischer (, von) 355.
Flament 378.
Fléchet 379.
Flier. van der 120.
Floeren 329.
Floris 408.
Fockinck (Focking, Vockinck) 339; 346.
Folkarding 93.
Fongers 42—46.
Fontayne, la 23.
Fox 43.
Francke 19.
Franken 123.
Franquinet 123.
Frans 406.
Fransen 288.
Fransen van de Putte 370.
Fransse 187.
Fransy 381, 382.
Franz, von 120.
Frederiksz 187.
Fremerij, de 28.
Frencken 120.
Frezin, graven van 360.
Friesheim, van 299, 302.
Führer 373.
Fuhri 373.
Fullenius 126, 127.
Funke 122.

G

Gaal, van 18.
Gaasbeek, van 297, 392.
Galema (Galama) 115.
Galen, van 120.
Gardiner 263.
Gasinjet 213, 217, 253.
Gastelaer 27, 28.
Gauhe 375.
Gaven 44.
Geesdorp 189.
Geest, de 40.
Geesteranus 119.
Gelder 200.
Gelder (Gelre), van 313-355 *.
Gelder, van 188.
Gelder de Neufville, van 333.
Gelder(en) (Geldere), van 382.
Geldrop 39.
Gemert (Ghemert), van 4, 6, 8, 9.
Gemonde, van 8.
Genderen, van 373.
Gent, van 260.
Gentis, de 121.
Gerckes 305.
Gerrits(en) 321, 327,
Gervais 244.
Gerverdin(c)k 347
Gerwen, van 12, 13.
Geschier 180, 181.
Geakama 263.
Geurts 327.
Ghemen, van 357.
Ghemert (Gemert), van 4, 6, 8, 9.
Ghestel, van 4.
Gie 263.
Giffel, te 347.
Gillhausen. von 120.
Gleim 378.
Glimmer 405.
Goch, van 345, 346.
Gockinga 249, 253.
Goederen(?), de 382.
Goens, van 370, 371.
Goethals 122.
Goethem, van (Goedthem) 168, 186188, 191.
Gonnelier de Gomicourt dit Dragon, de 311.
Goockelaer, de 182.
Gouju 179.
Goulart 119.
Gout 309—311.
Goutier 232.
Goutswaert (, van) 309-311.
Graaf, de 217, 258.
Gracht, van der 138,139.
Graes, van der 298.
Graet 16.
Graevestein 58.
Grafft, van der 402.
Graillet, de 121.
Gramsbergen, van 99.
Granier 21.
Grasse 286.
Gratema 123.
Gravestarp, van 77, 81.
Gravius 356.
Green 257.
Grendel(s) 37.
Grevinchovius 119.
Gri(e)nsven ,van 17-19, 404.
Griensven, Rutten van 17, 18.
Grimbergen, van 24.
Grisel 123.
Groen, Coop van 403.
Groenenboom alias Tack 200.
Groenevelt, van 187.
Gronebeke. van 71, 86—90, 93 * -96, 101, 103 *.
Groningen (Sepperode), van 71-93 *, 101.
Groot, de 286, 402.
Grooteclaes 120.
Grovensteyns, van 407.
Groy 6.
Grueters 120.
Grussers 120.
Gruyter (, de) 158 *.
Gruytere. de 375.
Gualtherus 119.
Gulik, van 354.
Gulpen 120.
Gunderman 379.
Gijs(s)els 191.

H

Haan, de 332.
Haan, Eilerts de 258.
Haar, van der 276.
Haas; de 286.
Hackfoerts, van 405.
Haeckendouver, van 168, 196.
Haeften, van 404.
Haen, de 137, 138.
Haentjes 288.
Haerdtl, von 120.
Haertlein 140, 146.
Hagen 135.
Ha(h)nen 222.
Hakkert 250.
Halen, van der 216, 251.
Half-Wassenaer 122.
Hall, van 370. 371.
Hallmann 258.
Hamel 263.
Hamerstein, van 406.
Hamilton of Kilbrackmont 20.
Hamme(n), van (der) (Verhamme, de Ham, de le Hamme, van Hanen, du Hem) 161-199.
Hammerlaen 122.
Hamond, de 127, 128, 384.
Hamont, van 384.
Hanen (= Hamme), van 191, 197.
Hanenburgh 41.
Hania 305.
Hannes 231, 235, 237, 238, 267, 273.
Hansouwe, ter 99.
Hardenberg, van 57, 132.
Hardenbroeck, van 407.
Hardevoust (Handevordts) 120.
Hardi 123.
Har(d)t (Hart), van der 300.
Haren, van 104. 123.
Haren, Oldenhave, anders geheiten van 91, 92.
Harencarspel, van 263, 302.
Harmsel, ter 218, 265.
Harrison Langley 264.
Harscamp, van 329.
Hart (Hardt), van der 300.
Hartgerink 378.
Hartman 218, 263.
Hattem, van 388.
Haver 63.
Heemskeack 305.
Heermann 379.
Heesterman 383.
Heeswijk, Spierinc van den Broeck van 12.
Hein 378.
Heine, Itzig 371.
Helbergen, van 387-399 *.
Helmond, (van Berlaer) van 4, ll.
Hemminga, van 48, 49.
Henderson 262.
Hendriks (Henricks, Hendrix) 187, 188, 317, 321, 323, 326 -329.
Hendriksen 140.
Henrici 273.
Hensberg, van 156.
Herber(t)s 216. 219. 230, 235, 3 3 0 .
Herbst 379.
Herde, van 394.
Herderschee (Hetterschei) 369, 370.
Heringa 54, 55.
Hermalen,van 17.
Hermans 1 2 2 .
Herten, ten 156, 157.
Herwerink 61.
Herzberg 248.
Herzeele, van 120.
Hesduijn, van 182.
Hesebeen, van 4.
Heselmann 273.
Hesselink 123.
Hessels 306, 379.
Hesselt van Dinter 302.
Hessen, von (van) 119.
Hetterschei (Herderschee) 339, 370.
Heumen. van 326. 327.
Heusden; van 4.
Heuvel (, van (den)) 233, 234, 287, 288.
Heuven, van 372.
Heynen 30, 31.
Heijnis 369, 3'70.
Heyst. van 252.
Hien, 'van 235, 327.
Hienes (?), de 333.
Hillegers (Hilgers) 188.
Hilts 330.
Hinckema, van 126, 127.
Hingman 253.
Hiole 157.
Hobbema 48, 122.
Hoeck, van 332.
Hoe(c)kema 116.
Hoefman (Huf(f)mann) 240, 269.
Hoefsmit 407.
Hoekstra 52.
Hoerne, van 4.
Ho(e)vel(s) 343-346.
Hoffmann 146.
Höfmann 240.
Hogencamp 133.
Hogendorp, van 56, 138, 375.
Holland 234.
Hollander 40.
Holst, van 119.
Holstein, Stael van 157.
Holt, von 224.
Holzhey 276.
Hombrink 378.
Hommel (Hummel) 57.

Hondius 122.
Honert, van den 302.
Honselaar 189, 190.
Honthorst (Hondthoorst), van 178.
Hoogerbrugge 384.
Hoon 375.
Hoorn, van 258, 259. 404.
Hop 233.
Horst, van der 319.
Horstmanshof 263.
Houckes 165.
Houckgeest 22, 23.
House, van den 407
Houtschilt 119.
Houve, van der 188.
Houven, van dee 191.
Houweling(h)(, van) 383.
Hoaweningen (Houwelingen), van 383.
Houwerda, (van Coehoorn) van 127.
Houwink 136.
Houwke 379.
Hove, van den 71, 91 *, 92 *, 96.
Hove van Wedde, van den 119.
Hove, van der 119.
Hoijmont 172.
Hoytema (, van) 41.
Hubar 122, 377.
Hubert 62, 377.
Hucht, van der 370.
Huerne, van 7.
Huevel, van 326.
Huf(f)mann (Hoefman) 240, 269.
Hügel, von 120.
Huguetan 299. 302.
Hullu, de 379.
Hume 21.
Hummel (Hommel) 57.
Hummelink 378.
Hunniga (Huynga) 407.
Hustinx 122.
Hutchison 29.
Hutmans van Schijndel 15.
Huybert, de 300.
Buynga (Hunniga) 407.
Huyvers 230.

I

Ienekers 157.
Imhoff (, van) 109, 110, 123.
Insinger 122.
Inthuema 407.
Ippenburg 119.
Isema (, Douwes) 371.
Iserman (Yzerman, Yserman) 199, 200.
Isfordinck 378.
Isselmuden, van 109.
Isselmuden tot de Rollecate, van 302-304 *.
Itekens 157.
Itzig Heine 371.
Iwema 63.

J

Jacobs 119, 327, 330.
Jaillie (?), de la (La Trillie) 23 *.
Jamin 119, 376.
Jans 179, 185, 186, 198, 321, 324, 326, 327.
Jans(en) 320, 327, 329, 330.
Jansen 119. 146. 160. 179.
Janssen 221.
Jans(s)on(ius) 122.
Jaringa 111.
Jaringa, Joukes sive 34.
Jellema 48.
Jessenis 177.
Jisveen (Ysveea. van Ysvene) 131.
Jolink 378.
Jolles 257.
Jonge, de 135, 136, 173.
Jongh, de 24, 120.
Jonghbloet 31.
Jonniszen 224.
Joosten 173.
Jordaan 262.
Jorgensen (Jurgens, Joeres-(s)en, etc.) 214.
Joris, 382.
Jorissen 211-2'78 *.
Jorissen, Koijman 254.
Joukes sive Jaringa 34.
Junius 30.
Junne, van 99.
Jurgens (Jorgensen, Joeres-(s)en, etc.) 214.

K

Kaerle 173.
Kaersgieter 187.
Kaesman 59.
Kalle 239, 270, 273.
Kalm 232.
Kamp (= Cam ?) 126.
Kamphaven 157.
Kappers 407.
Karchoff 288.
Karnebeeck (van Karnebeke) 300.
Kas 251.
Kat. de 373.
Keelbreker 13, 16.
Kelreman (van Eyndhouts) 14*.
Kemmels 229.
Kemp 146.
Kemp, de 330.
Keppel 31.
Kerchem, van 183.
Kerckhoff 220, 230.
Kerckhomen, van (der) 181.
Kerkwerve, van 34.
Kersten 230, 231, 235, 238, 270.
Kessel, van 6, 9.
Kesteren, van 326.
Kestering 62, 63.
Keunin(g) (Koninck, Coninck) (, de) 168, 169, 175, 176, 178, 180-183, 185, 197-199.
Keurpenninck 400.
Keyot 16.
Keijserswaert 22.
Kiderlen ,371.
Kiderlen-Waechter, von 372.
Kien 23.
Kierdorff 121.
Kiggelaar 234.
Killesteijn *, van 306—308.
Kimmedoncius (Kimmedonk) 375.
Kinnema (, van) 34.
Klaassen (Claassen) 122.
Klaes (Claes) 135.
Kleef (Cleef), van 348, 380.
Kleffel 375.
Kleynhoff 216, 236, 248.
Kloeck (Cloeck) 155-158.
Klooster, van der 416.
Klosters 239.
Knetsch 119.
Kneuvel, de 167, 181, 183.
Kni(c)kman 57 *, 383.
Kniphorst 136.
Knipman * 383.
Knodt 119.
Knoust 288.
Knuth, van 288.
Knuyt 340-342. 346.
Koch 217, 263.
Kock 239, 269.
Kock, de 261.
Koek 402.
Koeller 123.
Koers 252.
Koks (Kocks) 213-215, 220, 222, 245.
Kolkman 250.
König 379.
Koninck (Coninck, Keunin(g)) (, de) 168, 169 175, 176, 178, 180—183, 185, 197-199.
Koning, de 178.
Konsé 276.
Kooi, van der 52.
Kooiman 382, 383.
Kooistra 51.
Koolhaas 261, 264.
Koopman 254.
Kooij, van der 383, 384.
Kort, de 122.
Kortbeek 232.
Korten 273.
Kortenbroek 232.
Kosro 252.
Koijman 216, 236, 245, 250.
Koijman Jorissen 254.
Kraushaar 231, 235, 238, 273.
Kreel, van 328.
Kretschmer (Kretzschmar) 216, 218. 247, 249, 264. 272.
Kronenberg 125.
Krook (Croock) (en)) 36, 37, 39, 44-46.
Krop 378.
Kruger 218, 263.
Krull 122, 379.
Kruyff 250, 251, 312.
Kuile, ter 370.
Kuiper 249.
Kuntze 125.
Kuvels, de 181, 183.

L

Laan, (van Craecken) van der 408.
Laekhuisen (Lanckhuysenn), van 119.
Laen, van der 312.
Laer, van 100.
Laervenne, van 10.
Lageman 276.
Lamberts 399.
Lambertson 378.
Lambrecht 174.
Lampe 379.
Lamy (L'Amy) (van Dunkenny) 20-32 *.
Lamy, van Wijck gesegt 24.
Lancelle 273.
Lanckhuysenn (Laekhuisen), van 119.
Lande, van der 232.
Landre, de Maillart de 379.
Lange, de 28, 170, 171.
Lange (, Everwijn) 371.
Langebilck 182.
Langen, van 96, 98.
Langley, Harrison 264.
Lankhorst 378.
Lans 258.
Lansinck 300.
Laquart 38, 40, 46.
Lardinois 125.
Laren, van 252.
Latour 253.
Latre, de 125.
Latterhouwer 322.
Leck, van der 4.
Lecq, van Spaen la 140, 145.
Ledeboer 122, 123.
Lee 262.
Leefdael, van 6.
Leegganger 157.
Leeman(s) 193.
Leembruggen 311.
Leer, van 122.
Leeuw, de 403.
Leeuwen, van 123, 327, 328, 378.
Leferink 378.
Lely 300, 411 *, 412 *.
Lely, van der Faes alias 139, 299.
Lennep, van 257, 378, 391, 393, 394, 396, 398.
Lenxvelt, van 13, 16.
Lesterhuis (Smit) 62.
Leujtiens 60.
Leur, de 261.
Leussinck 57.
Levenich 146.
Lewe van Aduard 109.
Ley, van der 120.
Leijden, van 259, 260.
Liefting 22.
Lienaer, van 404.
Li(e)nden, Voack van 41, 47, 49.
Liesen 379.
Ligtenberg 218, 265.
Lille. de 110.
Lima Valencia, de 118.
Limburg Brouwer, van 311.
Limburg Stirum, van 120.
Limburg-Stirum, von 124, 125.
Limburg, Vehlen en Styrum, von 11.9.
Linden , van) 174.
Linde(n), van der 127, 128, 384.
Linden, von 120 *.
Linghen, van 124.
Linschoten, Strick van 255.
Linter, van 120.
Linthorst 134.
Lippe, van (zur) 55. 77.
Listige, de 392.
Lobrecht 254.
Lochem, van 329, 334, 335.
Loe, de (van) 376.
Loeff 121.
Loghem, van 145.
Lohman, de Savornin 122.
Lohmann 123.
Longespeij 170.
Loo, van 34, 167, 174.
Loo, von der 120.
Loon, van 28, 31.9.
Loors 165.
Lotharingen, van 346.
Loumen. van 214. 222.
Loup, Macalister 246.
Lövenich 125.
Lüben 222.
Lucas 175-180, 182, 185, 191.
Luchteren, van 404.

Luding 10.
Lul(l)je 17S.
Luppes 61.
Luttitz, von 120.
Lycklama 127.
Lyle 264.
Lynden, van 323.
Lynden, von * 120.
Lynden van Sandenburg, van 146.

M

Macalister Loup 246.
Macaré 21.
Mc Kinnon 218, 263, 264.
Mac Pherson 121.
Maduro, Sasso 118.
Maes 46.
Maillaerts (Meijnarts) 16'7, 178, 192-194.
Maillart de Landre, de 379.
Male, van der 37, 45.
Malherbe 376.
Mallants 15.
Malotaux 377.
Man, de 187.
Manen, van 237, 326, 330, 400.
Marais 264.
Marck, van der 407.
Marcou (Marricko, Marrekau) 171, 173.
Marcus 185.
Mare, de 146.
Marees, de 116.
Maridah 120.
Maris 377.
Marissal 248.
Markel, van 251.
Marricko (Marrekau, Marcou) 171, 173.
Maselle 286.
Massa 377.
Mastboom 377.
Mathenesse, van * 369.
Matheus 187.
Matroos 401.
Maurissing 93.
Meckma, van 127.
Meder 255. 256.
Meeler 247.
Meer, van 7, 62.
Meer, van der 127, 384.
Meerwijk, van 120.
Me(e)tius 44. 45.
Meeuwen, van 128.
Meins (Meynts) 60.
Meis 120.
Meissner 120.
Meisterlin 378.
Melhado 118.
Melisse 15, 18.
Mellema 115.
Menkema * 413.
Mensen 134.
Mense(n)s 61, 62.
Mensing 125.
Mensonides 378.
Menthen 127, 348.
Merckelbach 121.
Mergelcamp 123.
Merian 122.
Merwe, van der 264.
Meschede 125.
Mesquita, (Bueno) de 400.
Mesquita, Delles de 400.
Metting 378.
Meulenaer 30.
Meurs 370.
Meurs, van 352.
Mevis 125.
Meyelsfoirt, van 15.
Meijer 145, 146, 232.
Meijlingius 408.
Meijnarts (Maillaerts) 167, 178, 192—194.
Meynts (Meins) 60.
Middelberg 258.
Mieghem, van 377.
Minty 264.
Mispelblom (Beyer) 371.
Mock 311.
Moellers 219, 222.
Moene (Mone, Moneij) 187.
Moens 377.
Moeshagen 160.
Mokkema 112.
Mol 138.
Mol, de 155, 157.
Mol van Otterloo, de 372.
Molder (Muller) 287.
Molendonck. Overste van 178.
Molewater 251.
Moll (van den Nyenburg) 3 .1.
Moll, de 120.
Moll, van 377.
Mollema 47, 123.
Momm 244, 270—273.
Monchy, de 379.
Mondt "319.
Mone (Moneij, Moene) 187
Mongaert 408.
Monhemius 216, 250.
Monjé 235-239, 270, 273, 274.
Monseu, de 379.
Montens 375, 406.
Moonen 121, 123.
Moor, de 379.
Moor, van der 189.
Moras 180.
Moriacq, de 22.
Morjé 252.
Mossel 253.
Mott 264.
Moulin, (zich noemende van Weleveld,) du 139-146.
Mourick 379.
Mouthaen 401.
Mouton 376.
Muller (Molder) 287.
Munck, van der 35.
Mun(c)kerus 130—133.
Munniks 24.
Munter 59.
Müschenborn 273.
Muyden, van 24.
Mijnlieff 258.
Mijse 405.

N

Naber ,378.
Nagel 340.
Nahuijs 406.
Nana, van 98
Nassau, van * 278.
Nassau-Siegen, van 125.
Nasse 375.
Nauwinck 169-171.
Nering Bögel 120.
Nes van Meerkerk, van 120.
Neufville, (van Gelder) de 333.
Neuhuys 120.
Neukirchen genaamd Nyvenheim, van 145.
Niel, van 378.
Nielson 23.
Niendael (van Nieuwendaal) 120.
Niesen 23.
Nieuhoff 122.
Nieuwdorp 120.
Nieuwendaal, van (Niendael) 1 2 0 .
Nieuwenhuysen 120.
Nilant 138.
Nipels (Niepels, Nipils) 120.
Nispen, van 234.
Nix 125.
Nobel 216, 249.
Noordanus 380,
Noordbeek (Nordbeck, Nortbeck) 123, 378.
Noorderduijn (, van) 189.
Noorman 328.
Noot 288.
Nordbeck (Nortbeck. Noordbeek) 123, 378.
Norg, van 84.
Normandie, de 121.
Notemans 182.
Nouille, de 222.
Nouwen 1.21.
Noylman ll.
Nuwelant, van 5.
Nuyts 21.
Nyenrode, van 311.
Nijsingh 135.
Nyvenheim, van Neukirchen genaamd 145.

0

Och 217, 252.
Oer, van 381.
Oetelaar, van den 404.
Oldebarnevelt, van 22.
Oldenburg, van 83.
Oldenhave, anders geheiten van Haren 91, 92.
Oliveira, de 403.
Olthoff 120.
Olthuijs 400.
Ommeren, van 254, 326329.
Omphal, von 125.
Omphalius 120.
Onderwater 372.
Onsenoort, de la Court d' 122.
Oomen 377.
Oor(d)t, van 371.
Oosthuizen 260.
Oosting 136.
Oostrum, van 380.
os, van 9.
Osborne 262.
Oster 125.
Osthoff 216. 238. 243. 270. 272.
Ostland, de' Chabert- 379.
Ottenhoff 120.
Oudaan 405.
Oultremont, d' 376.
Ourssijns, de 172.
Ouwens 246.
Overgaeu 407.
Overlack 224.
Overste van Molendonck 178.
Overvest. van 62.
Overzij1 1SS.
Oydia, aus der 239.
Oyen, Smits van 120.

P

Paau 189.
Paff (Phaff) 372.
Palaiologen, die 380.
Palick (Palic, Palk, Paleke(n)) 393, 396, 398 *.
Palick van Enghuysen 392.
Paliok van Helbergen 391-393. 398 *.
Palick van Sevenaer 391, 393.
Palthe 378.
Panneman 158.
Pape, de 185.
Paping S3.
Paree (Parry) 180.
Parry (Paree) 180.
Pasque(s) de Chavonnes 22--24:
Pasques de Chavonnes, de Savornin gezegd 24.
Passavant(s) 171.
Pauw 232.
Pauw, de 404.
Pe(e)ne, van 170, 172.
Peize, van 71, 74, 76, 81, 84, 85, 101 *, 104 *.
Pekel. 406.
Pellegrom 250.
Penmaré, Richard de 121.
Penningbroots 165.
Pentland(t) 21.
Perez Bik, de 372.
Perez, Ruijs de 372.
Perkins 118.
Perron 123.
Persijn 288.
Petersem, van 6.
Pex 120.
Phaff (Paff) 372.
Piaets 188, 191.
Pieters 187, 286.
Piza 118.
Pleur (Pluur) 63.
Plovier (Pluvier) 120.
Plumeon 165, 172.
Pluur (Pleur) 63.
Pluvier (Plovier) 120.
Podt 355.
Poen 344.
Poincts 22.
Polders 232.
Poll, van de 379.
Pol(linc)hoven, van 193.
Polman 97.
Pons 123.
Popkes 36.
Popma, van 113-115, 407.
Porterfield, de 29.
Portugal (prinsessen van) 311.
Polst 58, 381, 382.
Postma 232.
Pot 51.
Poth 405.
Pothoff 57*, 58.
Pouwels 119.
Praetorius von Richthofen 120.
Precelle 377.
Pretorius 260.
Priem(s) (Prieme) 180, 185, 197.
Probstingh 378.
Puffius 253.
Putte, de 370.
Putte, Fransen van de 370.
Putten, van 294, 296, 404.
Putter, de 121.
Putters 119.
Pijet 310.
Pijnacker 40.
Pypers 377.

R

Radas 160.
Radou(x) (Raddou) 120, 376.

Raesfeldt 268.
Raet, de 182, 183.
Rahr 2'73.
Ram 26. 2'7.
Ramaer' 110, 111.
Rande. van Doys van 302.
Ranitz (, de) (Ranisch) 30, 31, 301.
Rapenburgh, van 332.
Rappard 244.
Rasch 379.
Rattray of Craighall 20.
Ravelingen 160.
Rawland 261.
Razoux 123.
Reeckmans 220, 230.
Reede, van 371.
Rees, van 391, 396.
Regout 120.
Reimeringh 378.
Reimerink 378.
Reinberck, van 31.
Reinhardt, v. 379.
Remmelts 133.
Remunde. van 120.
Rengers 87*, 287.
Rensen 301.
Rensuma * 413.
Reuchhdm 247.
Reuff erts 35.
Reuinje, de 177.
Reijers 383.
Reyger 96, 98.
Rheden, voa 375.
Rhenen; van 74.
Richard de Penmaré 121.
Richter 222, 273, 274.
Richthofen, (Praetorius) von 120.
Rickinga, von 375.
Ridder, de 15.
Riemsdijk, van 378.
Riethoorn 216, 240, 241.
Rietvelt, van 311.
Rietwyck, van 45.
Ringeling 378.
Roba(e)ijs (Roubais) 173.
Robben 12.
Robben (van Houthem) 13, 16, 17.
Robberts 324, 326, 328.
Roberdijncks 408.
Robert 399.
Robinsoa 263.
Rochebrune, Brunet de 399.
Rocholl 229, 267, 273, 277.
Rodenberg (, van) 301.
Roderlo. van 331.
Roeck 309.
Roeff 231. 235.
Roelink 134.
Roelofs 158.
Roeijers 183.
Rogerij (, van) 383.
Rdwagen 46.
Römer 119.
Rommarta 115.
Rommeling 378.
Rommer(t)s 34, 44, 305.
Ro(o) (Roode, Ro(o)ij) (, de) 120, 164, 167, 173, 176, 177, 181-186, 188, 190, 191, 195, 197-199.
Roodenburg 252.
Roorda, van 38.
Roos 59.
Roos, de 58.
Roothooft 58.
Ro(o)ij (Ro(o), Roode) (, de) 120, 164, 167, 173, 176, 177, 181-186, 188, 190, 191, 195, 197-199.
Ros 121.
Rosen 188.
Rosenboom 399.
Rosow, van 346.
Rossum (Rossem), van 6, 9.
Rossum, van 133, 134.
Rostijnne 173.
Rotgerink 123.
Roubais (Roba(e)ijs) 173.
Rover (, de) 10. 14.
Rubert '377.
Rudolphi 138.
Ruffin 377.
Ruisdael, van 122.
Ruitte, le 376.
Rutgers 332.
Rutten (van Griensven) 17, 18.
Ruijs 120.
Ruijs de Perez 372.
Ruysch 58, 407, 408.
Ruijs(ch) (Ruys) 372 *.
Ruyssenberg(h) (, van) 343, 344, 346.
Ruytenbeeck (, van) 119, 120.
Ruytenstein 119.
Rijch 178.
Rijok, de 234.
Rijckaert 170, 171.
Rijcken 403.
Rijckevorsel, van 120, 372.
Rije, du 198.
Rijken 317.
Rijnders 120.
Rijshouwer 217, 261.
Rijssel, van 123.

S

Sabel 241.
Sachs 124.
Saksen, van 346.
Salaindre 63.
Salis, de 233.
Salland, van 352.
Saltet 244, 246, 247.
Sanders 60.
Sandra, de 40.
Santen, v. 375.
Santinge 100, 101.
Santvoort, van 376.
Sarry (Soury) 381, 382.
Sas van den Bosscher 189.
Sasso Maduro 118.
Satink 122, 381.
Satink (, Bosman) 378.
Sauvage 125.
Sauvé 407.
Savone (Chavonne (s), Chavone), de 25, 27, 28, 30.
Savornin, de 23, 24.
Savornin gezegd Pasques de Chavonnes, de 24.
Savornin Lohman, de 122.
Schaap 119.
Schaardenbergh, van 22.
Schagen, van-der 120.
S(ch)albe (S(ch)walve) 62. '63:
Schalbroek 137.
Schatter 59.
Scheibler, von 120.
Schellinckhout 120.
Schelling 260.
Scheltinga, de Blocq van 122.
Scheltus 231, 233.
Schenaerts 377.
Schenk 122.
Schepper, Yssel de 120.
Scherpenzeel, van 352.
Schertel von Bürtenbach 120.
Schevichaven, van 408.
Schey 122, 378.
Schilperoort 120.
Schindler 323.
Schlütters 238.
S(ch)mend 375.
Schmidt 249, 273.
Schmitz 119.
Schneider (Snijders) 370.
Schnitger 120.
Schnurbein. von 120.
Schoonhoven 120.
Schoor, van der (Verschoor) 200, 382.
Schorties 21.
Schott 251.
Schouten 382.
Schouwenburg, van 260.
Schreurs 265.
Schrevels 182, 216, 229, 266.
Schreven, van 120, 370.
Schrieck, van 127.
Schuirman 375.
Schüler (s) (Schulders) 288.
Schulte Siering 122.
Schumacher 119.
Schumpermans 216, 239.
Schut 26.
Schuyt 58—60.
Schwenke 232.
Sebar 137.
Seelig 125.
Seibel (Seybel, Seibelius) 125.
Seidlitz 379.
Saldens 301.
Selwerd (Zeelweerde), van 71, 89-91, 93-104 *.
Senefelder 121.
Senguerd (Sengwerden), van 25.
Sensburg, von 119.
Sepers 380.
Sepperode, van 74, 80, 81, 101*, 192 *.
Sepperode (van Groningen) 73 -93 *, 101.
Servaes 116.
Sette (Zet(e)) 165, 172, 183.
Sevenaer, van 393 *, 396.
Sevenaer, (Palick) van 391.
Siccama (Sickema, Sikkema) 39, 365, 306.
Sfccama van Bloklandt 305.
Sichels 219, 229.
Sicking 93.
Siegen, van Nassau- 125.
Siemers 248.
Siering, Schulte 122.
Sier(k) sma (Siercxma, etc.) 32-52, 111-116, 356, 357.
Sighers ther Borgh, de 123.
Sighterman 133.
Sikkema (Siccama, Sickema) 39, 305, 306.
Sillem 257.
Silvolde(n), van 60.
Sisseren, van 258.
Sitter, de 177.
Six 311, 377.
Sjuxma 112.
Slabs 216, 220, 229, 230.
Slats (Sladts, Slaets) 220.
blingeiand 372.
Slingelandt, van 251.
Sloet 110, 304, 346.
Slootmaekers 122.
Sluiter, de 13, 14.
Sluijs(s) ken 167, 348.
Sluyter(s) (Schluitters, Schlutter, etc.) 213, 215, 219, 221-224, 240, 241.
Smaling, van der 119.
Smet, de 375.
Smeth, de 312.
Smit 60-62.
Smit (Lesterhuis) 62.
Smith 122.
Smits 213, 216, 231, 233, 234.
Smits van Oyen 120.
Smitz 377.
Snethlage 372, 373, 375, 378.
Snick, van 116.
Snoekert 63.
Snijders (Schneider) 370.
Snijman 217, 261.
Soet 329.
Soete (Zoete) 172, 181.
Sommers 244.
Soolmans 116.
Sopers 18.
Soury (Sarry) 381, 382.
Speen (la Lecq), van 140, 145
Spaen (la Lecq), van 140, 145.
Spek, van der 189.
Speijster 173.
Spiegels' 195. .
Spierinc(x) (Spierinc(k)) 3—20.
Spierinc van den Broeck van Heeswijk 12.
Spierinc (Spiringus) van Bueghe (Boeghe(n)) 4, 7.
Spierinc van Dinther 3-10 *, 12.
Spierinc van Gemert 8-10.
Spierinc van Heeswijk 10-20.
Spiering(h) 62, 217, 260.
Spiering van Aalburg 3, 10, 15.
Spierings 19 *, 20.
Splittaf 6.
Spoormans 121.
Sporct, van der 15.
Spruijtenbnrgh 384.
Staa, van 120.
Stael 309.
Stael van Holstein 157.
Staepck, van 14.
Stanye 112.
Stakenborch 7.
Stapert 39.
Steck (, van) 26.
Steekeling 216, 242, 243.
Steen ,378.
Steenbeek 250.
Steenhof 156
Steenput 377:
Steenwech 6, 7, 9.
Steenwij(c)k, van 100, 101, 156, 158, 377.
Steenwijk, de Vos van 109, 120.
Stellingwerff, de 376.
Stepraedt 352.
Steveninck, van 250.
Stevens 326, 327.
Sticht (Stigt, Stigh, Stift) 129—136.
Stirum, van Limburg 120.
Stirum, von Limburg- 124, 125.
Stok, van der 371, 372.
Strackke 217, 254.
Straseler, van 165.
Straten, van 174.
Strick van Linschoten 255.
Strick(e)ling 229, 244, 266, 267, 277.
Strobenrow (Stubenrauch) 126.

Stroom, aan de 84.
Struyck, van des 379.
Strijdhorst, van 408.
Strijen, van (Streyen) 30, 31.
Stubenrauch (Strobenrow) 126.
Sturm 124.
Sturz 300.
Stüve 63.
Suarez (Suares) 403.
Suckers (Suyker) 131.
Süsels 288.
Sutherland 32.
Suttie 262.
Suydervliet, van 382.
Suyker (Suckers) 131.
Swalve (Schwalve, S(ch)albe) 62, 63.
Swardt (Zwardt) 404.
Swellengrebel 234. 239.
Swicker (tot Ravenhorst), de 400.
Swilders 179.
Syckenhuys, toe 357.
Sijden, ter (Terzijde) 183.
Syericxsma 356, 357.
Sypesteyn, van 311.
Sypman 324, 328, 329.
Sywckesma 112.

T

Taanman 119.
Tack, Groenenboom alias 200.
Taeckes 36.
Taets van Amesongen 213, 21'7, 255, 262, 40'7.
Taillefer(t), de 22, 23.
Tayspill 401.
Teding van Berkhout 120.
Temmes 62.
Temminck (Temmingh) 401, 402.
Terborch 407.
Terste (e) gen 240, 243, 270, 271.
Terzijde (ter Sijden) 183.
Test, van de 128.
Testa, de 379.
Teunissen 327.
Tex, den 257.
Thackwray 218, 262
Thalen 134.
Thesing 217, 258.
Tholen 41.
Thomas 326.
Thoorenburgh (Toornenburch), van 37, 46.
Thije 135.
Tiddens 61.
Tideman 258.
Ti(e)lo 137, 138.
Tierens 246.
Timmerman 375.
Timmers Verhoeven 252.
Timpers 265.
Tingieter 131.
Toenis 328.
Tol 330, 404.
Toornenburch (Thoorenburgh), van 37. 46.
Torck 352, 353, 355.
Torhorst 375.
Torrenius 35.
Torsinck 250.
Trautwein 123.
Tricht, van 381.
Trier, van 340—343, 346.
Trillie, La (de la Jaillie (?) 23 *.
Trip 255.
Tromp 42, 51.
Troyen 333.
Tulleken 349, 350.
Turssen 407.
Tiischen 240.
Tuyl, van 8.
Tuyll, van 99.
Tymmermans 14, 17, 18.
Tijssen 181.

U

Ubachs 370.
Upwich, van der 222.

V

Valbrecht (Wallbrechts) 182, 184, 198, 199.
Valck 404.
Valck, van der 251.
Valkenborch, van (Valckebeurch) 120.
Valencia. de Lima 118.
Valk 408.
Vandebusque 23.
Varick, van 345, 346.
Vatewijns 180.
Vecht, van der 333.
Vechten, van 380.
Vedderman 300.
Veen, van 45.
Veer, de 120.
Veitens 165.
Velckeners 351.
Velse (Feltz), van der 408.
Velsenaer 406.
Venbergen, van 288.
Venne, van den 14, 17, 18.
Verbeek 319.
Verdam 119, 120.
Verdonck 116, 121.
Verduijn (van (der) Duijn) 168, 176, 177, 184, 190—192, 195, 197.
Verhaen) (l. Verham) 194.
Verhamme (van (der) Ham, van (der) Hamme(n), de Ham, de le Hamme, van Hanen, du Hem) 161-199, 333.
Verheijen 402.
Verhoeff 309.
Verhoeren, Timmers 252.
Verhouven 406.
Verloop 119.
Vernon (Young) 264.
Verploegh 252.
Verraert 377.
Verschooff 253.
Verschoor 139, 299, 301.
Verschoor (van der Schoor) 200, 382.
Versendaal, van 250.
Verspijck 248.
Verstolk 405.
Verwitt 343. 347.
Verwoerd 327.
Vesaanevelt 189.
Veth 261.
Veth, (de) 139.
Vianden, van 87
Vincent 404.
Vin(c)k 381.
Vingboons 109.
Viraeckere, de 388.
Vis 128.
Visser 319.
Visser, de (Visschers) 404.
Vivian 218, 261.
Vliet, van (der) 299.
Vockinck (Fockinck, Focking) 339, 346.
Voet 10.
Vogel 372.
Vogel (, de) 380.
Vogels (Vogelaers) 122.
Voigt 264.
Volbrechtsz 198, 199.
Volckerts 157.
Völkers 260.
Vonck van Estvelt 323.
Vonck van Li(e)nden 41, 47, 49.
Voorde, van der 120.
Voorthuysen, van Eijk van 217, 255.
Porrink 378.
Vos 136.
Vos (, de) 139.
Vos, de 185, 187, 300-302.
Vos van Steenwijk, de 109, 120
Vosch, de 187.
Vranckenvoirt. van 15.
Vre(e)de, de (Devre(e)de) 126.
Vreelant 403.
Vrient 5.
Vries, de 119, 371, 372 *.
Vrolijck(e)(, de) 175, 177, 178.
Vrijer, de 216, 240.
Vuchts 19.
Vueren, van 380.
Vulder 326.

W

Waal, de 39.
Waechter, von Kiderlen- 372.
Wael, de 308 *, 309.
Wael van Moersbergen, van 120.
Waerde, uten * 414.
Waghevens 377.
Walburg (van Walburgh) 213, 215, 219, 229.
Wallbrechts (Valbrecht) 182, 184, 198, 199.
Walter 262.
Waltmans 246.
Walvaren 119.
Wamsteker 320.
Wansin(g)(h) 175, 176, 178, 190.
Wanum, van 220.
Wassenaer, Half- 122.
Wassenberg 378.
Watermael, van ll.
Watt, van der 260.
Waveren, van 311.
Webster '262.
Wecke(r) 30, 139, 298—302 *
Wecksteen 190.
Wedekind 379.
Weelden, van 406.
Weenink 120.
Wees, van 323, 325, 326, 346, 351.
Wegenaar 247.
Wegewart 125.
Wegner 249.
Weleveld, (du Moulin zich noemende) van 139—146 *.
Wel(e)veld(e) (Welfelde) (tot Diepenbrock), van 381.
Welle, van 10.
Wells 262.
Welsinck 232.
Wenden, van der 402.
Wenesale 165.
Wentholt 288.
Werff, van der 157, 307.
Werlemann 273.
Wesepe, van * 63.
Westerholt, van 110.
Westermann 249.
Westerrode, de Wolff van 57.
Wetering, van de 156, 157.
Wethmar 253.
Weurt, van 174.
Wever' 253.
Wever, de 187.
Wevorst, van 26.
Weygergancx 17.
Whittle 218, 264.
Wiarda 48, 49.
Wichers 379.
Wickevoort, van 116.
Wiederstein, van 301.
Wiederstein, Brendis zich noemende van 139.
Wierts 126, 127.
Wierum, van 73, 101, 102 *, 104 *.
Wies 63, 64.
Wiinbergh, van 389.
Wilbrenninck 340.
Wilbringh 243.
Wilde, de 234.
Wilden, de 405.
Wilick, van 338.
Willefinck, de 24.
Willems(e) 317. 318, 330.
Willemsen 213, 219, 222.
Willet 312.
Willigenburg, van 380.
Wilms 125.
Wilson 120.
Winckel (, ten) 63.
Wineke 378.
Winkler 262.
Winter, de 122.
Wisch, van 389.
Wisman 47.
Wisselingh, van 217, 257.
Witt, de 22, 40.
Witzenbarg, van 217, 258.
Woelaerts 122.
Wolff van Westerrode, de 57.
Wolters 318, 321.
Woltorp (Waltrup), Boe(c)kholt(s) van 318.
Wommelius 47.
Worcom, de 121.
Wouters 329, 330.
Wreen. die 323.
Wulpen, van 189.
Wij(c)k, van 2628, 408.
Wijck gesegt Lamy, van 24.
Wijers (Wyers) 370.
Wijk, van 339.
Wijk bij Duurstede, heren van 357.
Wijnen 326.
Wijngarde, van den 5, 9.
Wijntjes, 232.

IJ

1 Jebes 305.
IJeweldal 287.
Young (, Vernon) 264.
IJser, van den 404.
IJssel de Schepper 120.
IJsveen (Jisveen, van IJsvene) 13'1.
IJtsma 52.
IJzerman (IJserman, Iserman) 199, 200.

Z

Zaalberg 258.
Zalne, van 96.
Zande, van 98.
Zanten, van 318.
Zastrow 248.
Zeelant, van 19.
Zeelst, van 16.
Zeelweerde (Selwerd), van 71, 89—91, 93—104 *.
Zeeman 286.
Zeller (Zellar), van 391, 393, 396.
Zet(e) (Sette) 165, 172, 183.
Zoete (Soete) 172, 181.
Zautmaat 216, 250.
Zuetman 16.
Zuiderhout 255.
Zuiderstein (of: Enderstein), van 352.
Zurcher 140.
Zuylen (Sden, Zalen), van * 278 *, 281 *, 357, 358, 384.
Zuylen van Beverweerd, van 357.
Zuylen van Nievelt, van 122, 158 *.
Zwardt (Swardt) 404.
Zijl(l), van 381, 401.

Bijlage van „De Nederlandsche Leeuw", januari-februari 1979.

Mededelingen van het Bestuur van het Kon. Ned. Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde

Er bestaan plannen, dat nog in dit kalenderjaar in de serie Werken van het Genootschap zal verschijnen „**Nederlandse familiepenningen tot 1813**", een catalogus van familiepenningen, samengesteld door Dr. A. J. Bemolt van Loghum Slaterus. Aangezien niet alle penningen (omstreeks 1600) kunnen worden afgebeeld, bestaat de mogelijkheid dat belangstellenden kunnen opgeven welke penningen zij afgebeeld willen zien: de kosten vaa het afbeelden van één penning (voor- en achterzijde) bedragen ƒ 85,—. Opgaven met een zo duidelijk mogelijke omschrijving van de af te beelden penning kunnen gericht worden aan Mr. 0. Schutte, hoofdredacteur van de Nederbsndsche Leeuw, p/a Zeestraat 71 b, 2518 AA 's-Gravenhage.

In augustus 1980 zal te **Salt Lake City** een conferentie 'gehouden worden, waarvan het onderwerp in het bijzonder zal zijn „familieverslagen en genealogie". Alle geïnteresseerden — amateurs en historici, genealogen, sociologen, demografen en archivarissen — zijn welkom. Voor nadere inlichtingen kan men zich wenden tot: The World Conference on Records, Genealogical Society of Utah, 50 East North Temple Street, Salt Lake City, Utah 84150, U.S.A.

Bijeenkomsten Genealogische Sociëteit Zeist, telkens om 14.30 uur in Hotel Figi te Zeist.
3 maart. Ir. M. C. Braat te Epe zal spreken over: Genealogische verhalen.
14 april. Mr. R. A. Rueb te Velp (Gld.) zal spreken over: Carrières in de Bommelerwaard.

Bijeenkomst Groep Noord-Holland. Donderdag 8 maart om 19.45 uur zal Mr. T. N. Schelhaas te Haarlem spreken over: De genealogie van een Haarlemse Doopsgezinde familie.

VRAAG EN AANBOD.

Deze rubriek is uitsluitend bestemd voor leden van het Genootschap en **niet voor de handel.**

De Hoofdredacteur beslist als enige instantie over het al of niet opnemen van de ingezonden vragen en aanbiedingen en aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid voor het aangebodene.

Plaatsing geschiedt slechts na ontvangst van een ondertekende giro(betaal)kaart of bankcheque, waarop het bedrag niet is ingevuld: de kosten bedragen ƒ1,50 voor een advertentie van ten hoogste drie regels en ƒ1,50 per regel voor elke volgende regel.

Gevraagd:
Leidse jaarboekjes, met uitzondering van de jrg. 195 1— 1957 en 1970—heden;
Nederland's Patriciaat, jrg. 1945.
Gerard A. Sloos, postbus 6749, 3002 AS Rotterdam.

Aangeboden:
De Nederlandsche Leeuw, jrg. 1957-1974, in afl., ƒ 275,—.
Nederland's Adelsboek, jrg. 1928-1939, 12 dln., ƒ120,—.

Gevraagd:
F. L. Hartong, Register der protocollen van notarissen in Nederland, Rotterdam, 1916.
Jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie 1948, 1950, 1953 en 1954.
Peter P. C. Kolk, postbus 48, 1850 AA Heiloo, tel. 072-335868.

Bijlage bij „De Nederlandsche Leeuw, maart/april 1979.

Mededelingen van het Bestuur van het Kon. Ned. Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde

ALGEMENE LEDENVERGADERING
zaterdag 19 mei 1979 in museum Beeckestijn te Velsen-zuid.

De Algemene Ledenvergadering zal worden gehouden op zaterdag 19 mei 1979 om 12.00 uur in museum Beeckestijn, Rijksweg 136 te Velsen-zuid.

10.30 uur: Bezoek en rondleiding in het gebouw van het Provinciaal Bestuur van Noord-Holland, Dreef 3 te Haarlem.
Voor degene die niet met eigen auto komen bestaat de mogelijkheid per bus naar Beeckestijn te worden vervoerd.

12.00 uur: Vergadering.

Agenda:
1. Opening.
2. Ingekomen stukken.
3. Notulen van de algemene ledenvergaderingen van 25 november 1978 te Rotterdam en 20 december 1978 te 's-Gravenhage.
4. Jaarverslag 1978.
5. Financieel overzicht.
6. Verslag van de Kascommissie.
7. Bestuursmededelingen.
8. Verkiezing wegens het aftreden van de secretaris, J. baronesse van Dedem-Weyschedé, die zich herkiesbaar stelt en Mr. S. E. Sibmacher van Nooten, die zich niet herkiesbaar stelt. Voos de ontstane vacature stelt het bestuur Mr. A. Snethlage voor.
9. Rondvraag.
10. Sluiting.

13.00 uur: Lunch in restaurant Beeckestijn.

14.00 uur: Lezing door de haar J. G. Berkhout, provinciaal museumconsulent van Noord-Holland, getiteld: „Beeckestijn en hert ontstaan van buitenplaatsen in Kennemerland".

14.45 uur: Bezoek aan het museum en het park van Beeckestijn.

16.00 uur: Wandeling van museum Beeckestijn naar Huize Waterland alwaar de aanwezige familieportretten kunnen worden bezichtigd en de thee zal worden gebruikt. Ook hier bestaat de mogelijkheid het park te bezoeken.

18.00 uur: Apéritief en diner in Bodega „De Landauer", Huize „De Stoeterij", Hoofdstraat 238 te Santpoort.

Onderstaande strook wordt gaarne ingewacht bij de secretaris vóór 12 mei a.s. De verschuldigde kosten (*f* 30,— voor excursie, lunch en thee en *f* 35,— voor het diner) make men tegelijkertijd over op postrekening 487073 ten name van de bibliotheek van het Genootschap te 's-Gravenhage.

(hierlangs afknippen)

.....

Inzenden vóór 12 mei 1979.

De secretaris van het Koninklijk
Nederlandsch Genootschap voor
Geslacht- en Wapenkunde
Laan van Koot 43
Wassenaar.

Ondergetekende ... .

heeft het voornemen op 19 mei 1979 deel te nemen aan

de algemene vergadering	☐
vervoer per bus Haarlem-Velsen-zuid	☐
excursie, lunch en thee	☐ *f* 30,—
diner	c l *f* 35,—

Het verschuldigde bedrag is overgemaakt op postrekening 487073 ten name van de bibliotheek van het Genootschap.

In verband met de verhuizing van het Bureau, welke dit jaar zal plaatsvinden, zal de dienstverlening in de komende tijd belangrijk verminderd worden. Het **lenen van** boeken en handschriften zal tot na de verhuizing niet mogelijk zija. Alle geleende boeken en handschriften moeten **uiterlijk 30 april 1979** terugbezorgd zijn. Het Bureau zal op woensdag, donderdag en vrijdag telefonisch niet bereikbaar zijn. Vooralsnog blijft het Bureau open op maandag en zaterdagochtend. Het Bureau zal dit jaar in de maand juni gesloten zijn.

Met deze aflevering van het Maandblad wordt de **inhoud** en het lexicografisch **naamregister** van jaargang 1978 meegezonden.

Rijksarchiefdienst moet dienstverlening beperken.

De Algemene Rijksarchivaris verzoekt hef volgende te willen meedelen.

Met ingang van 7 mei 1979 zullen bij de rijksarchiefdienst een aantal maatregelen worden ingevoerd, die helaas moeten leiden tot een beperking van de dienstverlening aan de bezoekers. Het besluit daartoe is na diepgaande beraadslagingen in het Convent van rijksarchivarissen en niet zonder pijn in het hart genomen.

Geen *genealogische correspondentie*. Vanaf genoemde datum zullen schriftelijke verzoeken om inlichtingen en kopieën ten behoeve van het genealogisch onderzoek niet meer behandeld kunnen worden. De enige mogelijkheid is óf om zelf onderzoek in te stellen óf om een derde in te schakelen. Daarvoor zullen de rijksarchieven verwijzen óf naar genealogische onderzoekers in de provincie óf naar de landelijke lijst van onderzoekers die is samengesteld door het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde, de Nederlandse Genealogische Vereniging en de Stichting Centraal Bureau voor Genealogie. Voor alle andere — schriftelijke — inlichtingen heeft de rijksarchiefdienst ook nauwelijks tijd. Hiervoor kan per rijksarchief slechts *4%* van de werktijd beschikbaar worden gesteld. De correspondentie die niet verwerkt kan worden, moet naar een volgende week worden verschoven.

Studiezalen op maandag gesloten. Daarbij komt nog, dat met toestemming van de staatssecretaris Wallis de Vries van C.R.M. — waaronder de rijksarchiefdienst ressorteert — besloten is om voor de duur van twee jaar de studiezalen van de rijksarchieven op maandag voor het publiek te sluiten.

In de rijksarchieven in Groningen en Drenthe blijft — naast de sluiting op maandag — de sluiting gedurende halve dagen voorlopig gehandhaafd. Na het gereedkomen van de verbouwingen in deze twee rijksarchieven wordt de situatie opnieuw bekeken, De door personeelsgebrek beperkte mogelijkheid in het rijksarchief in Zeeland stukken aan te vragen is iets verruimd: van 9.00 - 11 .OO en van 13.30 - 16.00 uur.

Overigens heeft de rijksarchiefdienst door invoering van de zelfbediening van de doop-, trouw- en begraafregisters en van de tienjaarlijkse tafels van de burgerlijke stand het nodige gedaan om de service voor de bezoekers te vergroten. Zelfbediening van de registers van de burgerlijke stand — in Drenthe ingevoerd — zal ook elders tot stand komen.

De reden van de beperking van de dienstverlening moet onder meer gezocht worden in het personeelstekort bij de rijksarchiefdienst en in de grote achterstand die de dienst heeft. Zo resteert er nog een achterstand van 1233 werkjaren voor wat het inventariseren van archieven betreft. Het toegankelijk maken van de in de nabije toekomst nog over te nemen overheidsarchieven van vijftig jaar en ouder, zal 350 werkjaren vergen. De grote drukte in het aanslepen en terugbrengen van stukken en het beperkt aantal ambtenaren dat hiervoor beschikbaar is — waardoor het depotwerk aan niet of slecht ingewerkte hulpkrachten moet worden overgelaten —, leiden tot een verslechtering van de orde in het archief en achteruitgang in de materiële toestand.

Door de beperking van de inlichtingendienst en door de sluiting op maandag kan nu extra tijd besteed worden aan vooral het inventariseren van archieven en depotwerkzaamheden. Op langere termijn komen deze activiteiten ten goede van de bezoekers. Daarom wordt gevraagd clementie te willen betrachten ten aanzien van de nu te nemen maatregelen; ze treffen niet alleen de bezoeker, maar vooral ook de rijksarchiefdienst zelf.

In verband met het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd zal aan **Mr. P. J. W. Beltjes,** provinciaal inspecteur der archieven in Gelderland, een **Vriendenboek** worden aangeboden, dat een negentiental artikelen zal bevatten, onder andere: D. J. G. Buurman, Over de toepassing van heraldische kleuren op deuren en luiken, voornamelijk van kastelen; Mr. E. C. M. Leemans-Prins, Un renversement d'alliances reflété dans les sceaux (1296); Dr. A. Johanna Maris, De Sint Lucasbroederschap te Arnhem, een Rechtsgeleerd Gezelschap; E. J. van Ebbenhorst Tengbergen, Graaf van Culemborg als postume peetvader van een zevende rentmeesterszoon (*1664)* ; Drs. C. 0. A. baron Schimmelpenninck van der Oije, Het gewijzigde wapen van de gemeente Zutphen.

Belangstellenden kunnen zich wenden tot het Gemeentearchief te Zutphen, Spiegelstraat 15, 7201 KA, Zutphen, tel. 05750 - 1 68 78.

Bijlage van „De Nederlandsche Leeuw", mei 1979.

Mededelingen van het Bestuur van het Kon. Ned. Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde

In verband met de verhuizing van het Bureau, welke dit jaar zal plaatsvinden, zal de dienstverlening in de komende tijd belangrijk verminderd worden. Het lenen van boeken en handschriften zal tot na de verhuizing niet mogelijk zijn. Alle geleende boeken en handschriften moeten uiterlijk 30 april 1979 terugbezorgd zijn. Het Bureau zal op woensdag, donderdag en vrijdag telefonisch niet bereikbaar zijn. Vooralsnog blijft het Bureau open op maandag en zaterdagochtend. Het Bureau zal dit jaar in de maand juni gesloten zijn.

De Vereniging van Archivarissen in Nederland organiseert op 18 en 19 oktober a.s. in het Jaarbeursgebouw te Utrecht een congres met als thema: dienstverlening, de relatie tussen archiefdienst en gebruiker. Deze archiefdagen worden gehouden naar aanleiding van het advies van de Internationale Archiefraad om in navolging van het Jaar van het boek en het Monumentenjaar ook het archiefwezen — nationaal en internationaal — enige tijd in het middelpunt van de belangstelling te brengen.

De nationale activiteiten in ons land worden geconcentreerd in het congres; op plaatselijk en regionaal niveau zullen ander activiteiten worden georganiseerd, waarover U zeker in de pers zult worden geïnformeerd.

Het programma voor deze dagen ziet er als volgt uit: de schrijfster Hella Haasse zal spreken over haar ervaringen met het gebruik van archiefmateriaal als auteur; Drs. H. H. W. van Eijk, voorzitter van de Nederlandse Genealogische Vereniging, over archiefonderzoek in groepsverband; J. Beetsma, medewerker didactiek geschiedenis R. U. Utrecht: Wat gaat het archief de school aan als de school het archief aangaat; Prof. Mr. 0. Moorman van Kappen, hoogleraar Nederlandse rechtsgeschiedenis, K. U. Nijmegen: Enkele gedachten over de archieven en het wetenschappelijk onderwijs. Op 19 oktober zullen de archivarissen aan het woord komen met P. A. W. Dingemans: De studiezaal, spanningsveld tussen archivaris en onderzoeker, en A. D. Kakebeeke: Het project geschiedschrijving Eindhoven 1810-1960.

Op 18 oktober zal bovendien het boek „Nederland in stukken. Beeldkroniek van Nederlandse archieven" — op deze dag tegen gereduceerde prijs verkrijgbaar — ten doop worden gehouden en de film worden vertoond van Kees Hin naar het scenario van K. Schippers over de Nederlandse archieven. Deze dag zal worden besloten met een forum waarin de sprekers en de filmmaker zitting hebben.

Het congres op 18 oktober is toegankelijk voor iedereen, die belangstelling voor de te behandelen onderwerpen heeft. In verband met de beschikbare ruimte (er is plaats voor ten hoogste 700 deelnemers) is spoedige aanmelding dringend gewenst. Inschrijving van de deelnemers zal daarom geschieden in volgorde van aanmelding.

Er zij op gewezen, dat de tweede dag allereerst is bestemd voor de leden van de Vereniging van archivarissen in Nederland. Voor andere belangstellenden is op die dag een beperkt aantal plaatsen beschikbaar.

De aanmelding voor één van beide of beide dagen dient te geschieden door storting van de deelnemersbijdrage op giro 48 72 83 t.n.v. penningmeester V.A.N. te Oirschot.

De kosten van de eerste dag bedragen ƒ 42,— per persoon, waarbij de lunch en de verdere verzorging zijn inbegrepen benevens een verslag. De kosten van de tweede dag zijn ƒ 8.—. Reis- en verblijfkosten zijn voor eigen rekening. Door het Jaarbeurscentrum is een reductiebon aangeboden, welke tegen inlevering bij het loket een korting van 20 % geeft op de prijs van een dagretour le of 2e klas trein, dus voor elk van beide dagen.

Aanmelding is tot 1 september 1979 mogelijk. Indien het aantal aanmeldingen groter is dan het aantal beschikbare plaatsen, zal het geld worden teruggestort aan hen die zich het laatst hebben aangemeld.

Het complete programma zal de deelnemers omstreeks 15 september worden toegezonden met de reductiebonnen.

Nadere inlichtingen zijn te verkrijgen bij Mevrouw A. M. E. H. Leuring, Lekstraat 39, 's-Gravenhage (tel. 070-85 67 53).

Bijeenkomst **Groep Noord-Holland.** Excursie op zaterdag 12 mei 1979 naar Hoorn. Het programma begint om 10.15 uur in het Westfries Museum te Hoorn, Rode Steen 1. Daarna volgt een inleiding van de heer H. W. Saaltink en een rondleiding door het museum. 's Middags wordt het Sint Pietershof bezocht.

Vanaf 17 april zullen de studiezalen van het archief (Stadserf 2) en van de bibliotheek (St. Annastraat 19) te Breda — na de ingebruikneming van een nieuw archiefdepot — weer geopend zijn: maandag t/m vrijdag 8.30 tot 12.30 uur en 13.00 tot 17.30 uur, op donderdagavond bovendien van 19.30 tot 21.30 uur. Het archief is telefonisch bereikbaar onder nummer 076 - 24 24 01.

Bijlage bij „De Nederlandsche Leeuw", september 1979.

Mededelingen van het Bestuur van het Kon. Ned. Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde

In Gelre, Bijdragen en Mededelingen, deel LXIX (1976/1977), pag. 267, verscheen „Vindplaatsen van een aantal citaten uit de **wapenboeken van de Gelders-Overijsselse studentenverenigingen"** van de hand van Prof. Dr. G. Bartelink en Mr. 0. Schutte als aanvulling op de publikatie van deze Wapenboeken door laatstgenoemde in de serie Werken van het Genootschap. Diegenen, die dit deel van de Werken in hun bezit hebben, kunnen een overdruk van de „Vindplaatsen" op het bureau van het Genootschap verkrijgen.

Na overdracht daaraan zijn bij de gemeentelijke archiefdienst van **Gouda** te raadplegen de volgende registers van de burgerlijke stand: geboorten 1811-1892, huwelijken, overlijdens en tienjarige tafels 1811-1922.

Het bestuur van de **Werkgroep Genealogisch Onderzoek Duitsland is** sedert 9 juni 1979 als volgt samengesteld: Ir. G. L. Meesters, voorzitter; J. H. M. Putman, secretaris, Gooilaan 8, 1406 LD Bussum: Ir. H. A. E. de Vos tot Nederveen Cappel, penningmeester; J. W. Poggemeier, commissaris.

VRAAG EN AANBOD.

Deze rubriek is uitsluitend bestemd voor leden van het Genootschap en niet voor de handel.
De Hoofdredacteur beslist als enige instantie over het al of niet opnemen van de ingezonden vragen en aanbiedingen en aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid voor het aangebodene.

Plaatsing geschiedt slechts na ontvangst van een ondertekende giro(betaal)kaart **of bankcheque, waarop het** bedrag niet is ingevuld; de kosten bedragen ƒ 1,50 voor een advertentie van ten hoogste drie regels en ƒ 1,50 per regel voor elke volgende regel.

Gevraagd:

Nederland's Patriciaat, jrg. 46 en 49..
Mevrouw E. G. van Kempen - de Kruyff, Vtedenbergh flat B 63, Breda.

Bod gevraagd op:

Reinier Boitet, Beschryving der stadt Delft, 1729 (compleet en in goede staat).
C. ***H. van Wijngaarden, Zwijnsbergenstraat 144, 4834 JP Breda, tel. 076-613835.***

Aangeboden:

Nederland's Adelsboek jrg. 1932 - 1934, ƒ 15,— per deel; 1943/8 - 1950, 1952, 1953, ƒ 40,— per deel; 1954 - 1960, ƒ 30,— per deel.
Nederland's Patriciaat jrg. 1933/4, ƒ 45,—.
Mr. 0. Schutte, Van Speykstraat 78, 2518 GE S-Gravenhage, tel. (overdag) 070-638525.

Bod gevraagd op:

M. Balen, Beschrijving van Dordrecht, 1677.
Nederland's Adelsboek jrg. 1912, 1914, 1915, 1917, 1918, 1923-1938; lexiografisch register 1912-18 en 1919-27: E. B. F. F. Wittert van Hoogland, Portretalbum van den Nederlandsche adel, 1937.
A. C. Herweijer, Joh. Huslaan 50, 1216 RC Hilversum, tel. (na 18.00 uur) 03518374.

Aangeboden (excl. verzendkosten):

De Nederlandsche Leeuw, jrg. 1930-1957, gebonden: jrg. 1958-1960 (nr. 3), los, ƒ 600,—.
D. D. Osinga, Lijsterstraat 4, Leeuwarden, tel. 27368.

Aangeboden (excl. verzendkosten):

Nederland's Patriciaat, jrg. 1964-1975, ƒ 750,—.
Mr. C. P. Briët, Von Weberlaan 20, 3055 HX Rotterdam, tel. 010-223940.

Gevraagd:

Holland, regionaal-historisch tijdschrift, jrg. 1 (1969) — jrg. 9.
A. Houtschild, Karperdaal 165, 2553 PE 's-Gravenhage.

Bijlage bij „De Nederlandsche Leeuw", oktober-november 1979,

Mededelingen van het Bestuur van het Kon. Ned. Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde

ALGEMENE LEDENVERGADERING

zaterdag 1 december 1979 in de **kerkzaal** van de Kloosterkerk te 's-Gravenhage

De Algemene Ledenvergadering zal worden gehouden op zaterdag 1 december 1979 om 14.00 uur in de kerkzaal van de Kloosterkerk, Lange Voorhout 4 te 's-Gravenhage.

Agenda:

1. Opening.
2. Ingekomen stukken.
3. Notulen van de Algemene Ledenvergadering van 19 mei 1979 te Velsen.
4. Begroting voor 1980.
5. Mededelingen van het bestuur.
6. Rondvraag.
7. Sluiting.

Na de vergadering zal Mr. H. E. Phaff, oud-directeur van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, een lezing houden over „De geschiedenis van de Willemshof, van manege en kerk tot V.N.G.-gebouw".

Vervolgens zal een bezoek worden gebracht aan het museum van de Kanselarij der Nederlandse Orden, Javastraat 50 te 's-Gravenhage, alwaar de conservator, mevrouw J. P. A. E. Kuneman, een korte inleiding zal houden.

Daarna bestaat gelegenheid gemeenschappelijk te dineren in de „Nieuwe of Littéraire Sociëteit De Witte", Plein 24 te 's-Gravenhage. Voor niet-leden wordt introductie aangevraagd.

Onderstaande strook wordt gaarne ingewacht bij de secretaris vóór 20 november 1979. De betreffende klosten make men tegelijkertijd over op postrekening 487073 ten name van de bibliotheek van het Genootschap te 's-Gravenhage.

Verhuizing van het bureau en de bibliotheek. Het feit van de aanstaande verhuizing legt volledig beslag op de medewerkers van het Genootschap. Dit heeft het bestuur genoopt tot de volgende maaregelen, die 8 okober 1979 in werking zijn getreden:

Tot nader aankondiging zullen het bureau en de bibliotheek gesloten zijn: bezoek is derhalve niet meer mogelijk.

Aanvragen voor uitlening kunnen niet in behandeling worden genomen, evenmin telefonische en schriftelijke verzoeken om inlichtingen, fotocopieën etc.

Het bestuur vertrouwt, dat de leden begrip zullen hebben voor deze maatregelen, welke niet langer gehandhaafd zullen worden dan strict noodzakelijk is.

Uiteraard blijft correspondentie, welke de secretaris, de penningmeester of de hoofdredacteur regardeert, mogelijk.

hierlangs afiknippen

Inzenden vóór 20 november 1979

De secretaris van het Koninklijk
Nederlandsch Genootschap voor
Geslacht- en Wapenkunde
baan van Koot 43
2244 AT Wassenaar

Ondergetekende ....

heeft het voornemen op 1 'december 1979 deel te nemen aan:

algemene ledenvergadering ❑
bezoek museum Kanselarij der Nederlandse Orden ☐
diner ☐ f 30,— (incl. 2 glazen wijn)
algemene kosten ❑ f 5,—

Het verschuldigde badnag is overgemaakt op postrekening 497073 ten name van de bibliotheek van het Genootschap.

Datum

(handtekening)

Bijeenkomst Genealogische Sociëteit Zeist. Zaterdag 3 nov. 1979: de Heer J. Harenberg te Zutphen zal spreken over Huize D,e Voorst, opgang en ondergang van een hoge heerlijkheid.

Bijeenkomst Groep Gelderland. Zaterdag 3 nov. 1979: Mr. L. V. Ledeboer uit Heemstede zal een lezing houden met als onderwerp: Ledeboers, papiermakers op de Veluwe.

VRAAG EN AANBOD,

Deze rubriek is uitsluitend bestemd voor leden van het Genootschap en niet voor de handel,

De Hoofdredacteur beslist als enige instantie over het al of niet opnemen van de ingezonden vragen en aanbiedingen en aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid voor het aangebodene.

Plaatsing geschiedt slechts na ontvangst van een ondertekende giro(betaal)kaart of bankcheque, waarop het bedrag niet is ingevuld: de kosten bedragen ƒ1,50 voor een advertentie van ten hoogste drie regels en ƒ1,50 per regel voor elke volgende regel.

Gevraagd:

Geslachtkundige aanteekeningen t.a.v. de gecommitteerden ten Landdage van Overijssel, zedert 1610-1794, door Mr. J. van Doorninck, ***tweede*** stuk.
A. E. M. Baron van Voorst** tot **Voorst, 't Voorstenbosch,** Zutphense **weg 76, 7211 ED** Eefde, **tel. 05750-13747.

Gevraagd:

Nederland's Patriciaat deel 14.
Ir. J.W. Niermans, Kroningslaan 5, 3743 DG Baarn.

Bod gevraagd op:

Nederland's Patriciaat jrg. 19 (1930) en jrg. 47-63 (1961-1977);
Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie jrg. 26-32 (1972-1978) ;
Mensen van vroeger jrg. 1-5 (1973—1977), los;
De Nederlandsche Leeuw jrg. 81-96 (1964—1979), los;
Gens Nostra jrg. 14-39 (1959—1979), los.
C. 0. *Jellema, Kerkstraat **9, 9801 CN Zuidhorn.***

Aangeboden:

Nederland's Patriciaat jrg. 6 (1915), ƒ 70,—; 31 (1945). ƒ 80,—; 32 (***1946)*** en ***33 (1947)***, ƒ 60,—; ***4 2*** (1956), ƒ 70,—; 53 (1967), ƒ 40,—.

Gevraagd:

Bruno B. Heim, Wappenbrauch und Wappenrecht in der Kirche, Olten, ***1948.***
P. P. G. Kolk, postbus 48, 1850 AA Heiloo.

Bijlage bij „De Nederlandsche Leeuw", december 1979.

Mededelingen van het Bestuur van het Kon. Ned. Genootschap voor. Geslacht- en Wapenkunde

Het **nieuwe adres** van het bureau van het Genootschap zal zijn: Prins Willem-Alexanderhof 24, 2595 RB 's-Gravenhage, tel. 070 - 83 99 00.

Bij vergissing is in de met het oktober-november-nummer van het maandblad meegezonden folder betreffende **Wel en wee van het geslacht Rauws,** van de hand van Dr. H. Winkel-Rauws, de prijs genoemd van f 59,—: deze dient **f 45,—** te zijn.

Het 14de **Internationale Congres** voor genealogische en heraldische wetenschappen zal van 25 tot 29 augustus 1980 te Kopenhagen plaatsvinden. Voor aanmelding en hotelreservering wende men zich tot het volgende adres: D.I.S. Congress Service, Linde Allé 46-48, DK-2720 Kopenhagen-Vanløse tel. 01 - 71 22 44.

Het 2de **Australasian Congress** on genealogy and heraldry zal van 4 tot 7 april 1980 te Adelaide (Australië) plaatsvinden onder patronage van Sir Mark Oliphant, oud-gouverneur van Zuid-Australië. Belangstellenden kunnen zich wenden tot: Mrs. K. B. Quast, Chairman of the Organizing Committee, 206 Milne Road, Modbury Heights, South Australia, 5092, tel. 08 - 2 63 40 74.

Het **Centraal Register van Particuliere Archieven** verhuist eind december 1979 naar het nieuwe gebouw van het Algemeen Rijksarchief in Den Haag. Het adres zal dan zijn: Prins Willem-Alexanderhof 30, tel. 070 - 81 43 81. Men kan aan het Register schriftelijk verzoeken om inlichtingen over toegankelijkheid en verblijfplaats van particuliere archivalia; men kan ook de kaartsystemen en dossiers persoonlijk komen raadplegen. Het blijft echter aanbeveling verdienen in het laatste geval eerst telefonisch een afspraak te maken, vooral wanneer men het Register voor de eerste keer komt raadplegen. Het is niet mogelijk telefonische inlichtingen te verstrekken, daar de kaartsystemen niet op de werkhamers van de medewerkers berusten.

Bijeenkomst Groep Gelderland: Zaterdag 1 dec. 1979: Drs. C. O. A. baron Schimmelpenninck van der Oije zal een lezing houden met als onderwerp: Het wapen van Zutphen en daaromheen.